This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

515/8
Vol. 29.
B 1,018,083

862.

515/c

ЗБОРНИК

ЗАКОНА И УРЕДАБА

ИЗДАНИХ

У КЊАЖЕСТВУ СРБИЈИ

од 23. Јануара 1876. па до 1. Јуна месеца 1877. год.

XXIX. (29.)

У БЕОГРАДУ,

ШТАМПА И ИЗДАЊЕ ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ.

1877

41)
N
641
1
27.
29

N683/2

Zb. Inst. Lit.
5-8-92
7098054

ОПШТА
МИ
Срб. пов. Д 27

САДРЖАЈ

XXIX. зборника закона и уредаба

ОД 23. ЈАНУАРА 1876. ПА ДО 1. ЈУНА ГОДИНЕ 1877.

БРОЈ	ДАТУМ	ШТАЈЕ	СТРАНА
	1876.		
1	Јануара 23.	Решење, којим се укида уредба од 24. Маја 1850. год. В № 1006 о томе, какву ће артију надлежателства за своје канцеларијске послове употребљавати и у ком формату обрезивати	1.
2	„ 24.	Устројство ђенерал-штаба	2.
3	Фебруара 18.	Администрација за народну војску I. самосталне чете	9.
4	„ 20.	Администрација за народну војску самосталног пеш. батаљона	21.
5	„ 24.	Устројство целокупне војске	33.
6	„ 27.	Уређење и распоред пољске и градске артиљерије и покретних артиљеријских завода у дивизијама	48.
7	„ 27.	Администрација самосталног ескадрона нар. војске	59.
8	„ 29.	Уређење инжињерских трупа по дивизијама	73.
9	Марта 1.	Уређење и распоред војног санитета	80.
10	„ 1.	Правила о храни и спреми војника, коња и коморе нар. војске у време рата	85.
11	„ 30.	Војна друмска служба	106.
12	Априла 1.	Уређење и администрација занатлијске чете у бригади	111.
13	„ 2.	Администрација и уређење месарског вода у бригади	123.
14	„ 2.	Администрација бригадне лаке батерије	133.
15	„ 11.	Администрација самосталног пеш. батаљ. II. кл. нар. војске	142.
16	„ 11.	Администрација самосталне чете II. кл. нар. војске	155.
17	„ 14.	Администрација бригадне и дивизијске брдске батерије	167.

БРОЈ	ДАТУМ		ШТА ЈЕ	СТРАНА
	1876.			
18	Априла	16.	Администрација и уређење пекарског вода нар. војске	178.
19	„	18.	Распис министра војног о надлежности решавања по молбама или жалбама због уписа или исписа из народне и стојеће војске, и о надлежности произвођења у ниже чинове	189.
20	„	22.	Администрација самосталне дивизије у ратно доба	191.
21	„	28.	Администрација тешке пољске батерије у ратно доба	216.
22	„	28.	Администрација артиљеријског пука у ратно доба	228.
23	„	29.	Служба магацинска у ратно доба	245.
24	„	30.	Администрација самосталне бригаде нар. војске	260.
25	Маја	4.	Администрација коњичког пука у ратно доба	286.
26	„	6.	Указ о установљењу управе српског народног зајма	303.
27	„	9.	Администрација инжињерских одељења у ратно доба	305.
28	„	10.	Правила о српском народном зајму, са упутствима за извршење истих правила	328.
29	„	11.	Наређење о обустави плаћања у грађанским потраживањима	337.
30	„	11.	Решење о обустави извршења закона о печатњи	339.
31	„	11.	Решење о произвођењу официра за време војног спремања	341.
32	„	12.	Администрација самосталне чете стајаће војске у ратно доба	344.
33	„	12.	Администрација самосталног ескадрона стајаће војске у ратно доба	352.
34	„	12.	Администрација самосталног батаљ. стајаће војске у ратно доба	361.
35	„	15.	Администрација врховне команде у ратно доба	366.
36	„	17.	Правила о испиту зрелости за ученике гимназија и реалке	380.
37	„	18.	Замена тачке 10. правила о српском народном зајму	394.
38	„	20.	Администрација муниципијских колона и градских чета у ратно доба	395.
39	Јуниа	2.	Администрација самосталне бригаде стајаће војске у ратно доба	414.
40	„	5.	Указ о поштанским таксама за стране кореспонденције	418.
41	„	5.	Пропис за походну одећу целокупне војске.	420.
42	„	5.	Пропис за одећу административног особља при нар. војсци	425.

БРОЈ	ДАТУМ		ШТАЈЕ	СТРАНА
	1876.			
43	Јуније	12.	Указ о образовању главних команада Дринске, Ибарске, Моравске и Тимочке војске.	430.
44	„	12.	Распис, којим је јављено властима да су одређени књажеви комесари за дивизије, и у коме су разложене њихове дужности....	432.
45	„	14.	Наређење о одлагању саветског и судског одмора за ову годину и о подношају жалба за то време.....	434.
46	„	17.	Закон о смањивању плата, пензија и издржања из државне касе за време рата....	436.
47	„	17.	Закон о издржању фамилија сиротних војника и добровољаца за време рата.....	438.
48	„	17.	Закон о употреби чиновништва и свештенства на војну службу за време рата.....	440.
49	„	17.	О надзору државних власти над радњом општинских власти у вршењу државних послова за време рата.....	442.
50	„	17.	Закон о реквизицији.....	446.
51	„	17.	Определења за кажњење кривица у војничким добровољачким четама.....	464.
52	„	17.	Војено-судски законик.....	471.
53	„	18.	Прокламација рата.....	624.
54	„	18.	Указ о ванредном или ратном стању....	632.
55	„	18.	Закон о преком суду за време ратног стања.....	634.
56	„	26.	Упуства за извршење закона о смањивању плата, пензија и издржања из државн. касе за време рата.....	644.
57	„	29.	Распис министра правде да се судови оближњи узајмно потпомажу судијама и званичницима.....	646.
58	Јулија	2.	Закључење владино о наплати дугова за приватна потраживања од плата чиновника, званичника и служитеља за време рата....	647.
59	„	8.	Наредба министра финанције, за издавање плата, пензија и издржања оним чиновницима и лицама, који врше војну службу ван свога места.....	649.
60	„	12.	Определења о одличијама у време рата.	650.
61	„	17.	Упуства министра финанције за извршење закона од 17. Јуна у погледу смањивања плата кметовских.....	654.
62	„	25.	Указ о саставу Моравске и Тимочке главне команде у једну главну команду Моравске и Тимочке војске.....	655.
63	„	29.	Допуна упустава од 26. Јун. за извршење закона о смањењу плата, пензија и издржања за време рата.....	656.
64	„	29.	Решење министарског савета, да се штампа само 120.000 обвезница српског народн. зајма	658.

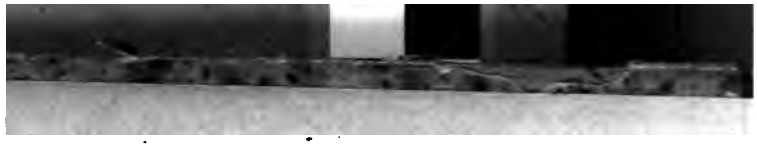

862

БРОЈ	ДАТУМ		ИСТАЈЕ	СТРАНА
	1877.			
100	Фебруара	20.	Султанов ферман Њег. Свет. Књ. Милану, којим се проглашава да је закључен мир између порте и Србије и повраћено стање које је постојало пре рата	749.
101	„	20.	Наређење министра војног, да престане решење од 21. Октобра 1876. године о платама официра, лекара и осталих лица војених	752.
102	„	21.	Кнежева прокламација о закључењу мира са портом	753.
103	„	21.	Указ којим се диже ратно стање, и којим се наређује да неки привремени закони престају а неки за време преласка из ратно у редовно стање остају у важности	756.
104	„	21.	Указ о помоћи народу покренутом са својих огњишта и страдалом из неких пограничних округа	760.
105	Марта	7.	Закон, да се за грађу која буде требала за подизање кућа и других зграда погранничних страдалаца, не наплаћује такса за објаву, која је одређена у шумској уредби	763.
106	„	12.	Закон, да се на све земљоделске справе и алате, а и гвожђарију што се буде увозила за домаћу потребу пограничних страдалаца, не наплаћује никаква ћумручина нити узгредне таксе	765.
107	„	16.	Измене и допуне додатци код §§ 25. и 46. закона о јавним грађевинама (Зб. XVIII. стр. 82. односно оправке државних, окружних, среских и општинских здања, која су смештањем болница покварена	767.
108	Априла	2.	Закон да се не наплаћује никаква ћумручина ни узгредне таксе на храну, семе и сточну пићу и у опште на ствари, које се са стране увозе за домаћу потребу ратних страдалаца	770.
109	Маја	6.	Указ, којим се пропис административног особља при народ. војсци од 5. Јуна 1876. год. замењује и нова правила о томе прописују	772.
110	„	8.	Указ, којим се у прописима за одело војске од 3. Јула 1870. од 12. Фебр. 1873. и од 5. Јуна 1876. чине измене и допуне за ношњу официрску	776.
111	„	17.	Решење, да привремени закон од 11. Маја и 9. Августа 1876. о обустави плаћања у грађанским потраживањима, који је законом од 21. Фебруара 1877. у члану II. тачка I. продужен до 20 Маја, — остане у сили још до решења нар. скупштине, а најдаље до 24. Јуна закључно 1877. год.	780.

515/1

ЗБОРНИК

ЗАКОНА И УРЕДАБА

ИЗДАНИХ

У КЊАЖЕСТВУ СРБИЈИ

од 23. Јануара 1876. па до 1. Јуна месеца 1877. год.

XXIX. (29.)

У БЕОГРАДУ,

ШТАМПА И ИЗДАЊЕ ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ.

1877

РЕГИСТАР

XXIX-га зборника закона и уредаба

А.

вансовање — подофицира и официра за време ратног спремања. в. произвођење.

министративног — особља при народној војсци. в. одећа.

министрација — за народну и стајаћу војску — I. Самосталне чете стр. 9. — Самосталног пешачког батаљона стр. 21. — Самосталног ескадрона стр. 59. — Занатлијске чете у бригади стр. 111. — месарског вода стр. 123. — Бригадне лаке батерије стр. 133. — Самосталног пешачког батаљона II. класе народне војске стр. 142. — Самосталне чете II. класе народне војске стр. 155. — Бригадне и дивизијске брдске батерије стр. 167. — Пекарског вода народне војске стр. 178. — Самосталне дивизије у ратно доба стр. 191. — Тешке пољске батерије у ратно доба стр. 216. — Артиљеријског пука у ратно доба стр. 228. — Самосталне бригаде народне војске стр. 260 — Коњичког пука у ратно доба стр. 286. Инжињерских одељења стр. 305. — Самосталне чете стајаће војске стр. 344. — Самосталног ескадрона стајаће војске стр. 352. — Самосталног батаљона стајаће војске стр. 361. — Врховне команде стр. 366. — Муниције колона и градских чета у ратно доба стр. 395 — самосталне бригаде стајаће војске стр. 414. —

тивна — војска види народне. —

ати — и справе бесплатно да се страдалцима пограничним дају. в. Помоћ. —

Са стране за њих набављени ослобођавају се ћумручине. в. Увозна.

тија — у канцеларијама какоће се и каква набављати, употребљавати и обрезивати. Уредба о томе од 24. Маја 1850 год. Вр. 1006. укинута; решење од 23. Јануара 1876. год. стр. 1.

Артилерије — пољске и градске уређење и распоред стр. 48. —
Артилериски — заводи у дивизијама покретни. в. Артилерије. — Пук у ратно доба. в. Администрација.
Артилеријске — Управе начелника права и власт. в. Положај.

Б.

Батаљона — пешачког самосталног народне војске. в. Администрација. — Пешачког самосталног II. кл. народне војске. в. Администрација. — Самосталног стајаће војске. в. Администрација. —
Батерије — в. Артилерије. — Бригадне лаке. в. администрација. Бригадне брдске. в. Администрација. — Тешке пољске в. Администрација. —
Болнице — војне сталне правила од 1. Нов. 1876. стр. 685.
Болничарско — одељење. в. Санитета.
Брдска — и дивизијска батерија. в. Администрација.
Бригада — ванатлијска чета њена. в. Администрација. — Њен месарски вод. в. Администрација. — Њена лака батерија. в. Администрација. — Њена брдска батерија. в. Администрација. — Самостална народне војске. в. Администрација. — Самосталне стајаће војске. в. Администатција. — Добровољачка I и II. в. Добровољаца. — и корпуса резервне војске образовање. в. Народне. — Добровољачка I. II. и III. в. Добровољаца. —
Буџет — за 1875/6. рачунску годину да остаје до краја календарске 1876. закон 21. Октобра 1876. год. стр. 679. — да се по њему власти управљају и даље у 1876/7. рач. год. дакле о њему не реши скупштина, закон од 27. Декембра. стр. 731.

В.

Ванредно — стање проглашено. в. ратно. — Стање престало. в. редовно.
Велика — народна в. скупштина.
Власт — корпусних команданата односно суђења. в. војено судски законик. — Начелника одељења и инспектора у војном министарству, начелника корпусног, артиљеријске управе, команданата градова, гарнизонера, референата корпусних, помоћника, окружни команданата и артиљеријских бригада. в. Положадј. —
Вод — месарски у бригади. в. Администрација. — Пекарски народне војске. в. Администрација. —

јених — пошта уређењеод 24. Септембра 1876. стр. 671. — Телеграфа уређење.од 26. Декембра 1876. стр. 726.

јено-судски — законик печатан 8. Априла 1876. у пројекту уводи се у живот са исправкама, указом од 17. Јуна 1876. стр. 471 и 477 — Додат му § 12-а о власти корпусних команданата. 11. Августа 1876. стр. 662. — Додат му § 158-а о намерном осакаћењу. 23 Августа 1876. стр. 664.

јна — друмска служба. в. Друмска. — Служба магацинска. в. магацинска. — Служба у опште за време рата распростире се на чиновништво и свештенство. в. Чиновника. — Болница. в. Болница.

јника — народних за време рата. в. Храна. — Сиротних породица за време рата. в. Издржање.

јног — санитета уређење и распоред. в. Санитета. —

јске — в. Народне. в. Стајаће. — Администрација в. Администрација. — Устројство. в. Целокупне. — Артиљерије пољске и градске распоред. в. Артиљерије. — Целокупне походна. в. Одећа. — Образоване четири војске и њихове команде: Дринске, Ибарске, Моравске и Тимочке в. Главна команда. — инжинирских трупа уређење. в. Инжинирских. — Уређење и распоред војног санитета. в. Санитета. — О храни и спреми војника, коња и коморе народне војске у ратно доба. в. храна. — О упису или испису из војске и о произвођењу у чинове код народне војске ко решава. в. надлежност.

рховне — команде у ратно доба. в. Администрација. —

Г.

арнизонара — права и власт, види положај.

ожђарија — са стране за пограничне страдалце наше ослобођена ђумручине. в. Увозна.

имназија — ученици како полажу испит зрелости. в. Испит.

лавна — команда дринске, ибарске, моравске и тимочке војске образована 12. Јуна 1876. стр. 430: — команда моравске и тимочке војске састављена у једну главну команду 25 Јула 1876 стр. 655. — каса и њени приходи и рачуни за $187^5/_6$ год. в. државна каса.

ладова — команданти; власт и права њихова. в. Положај.

ладске — в. Артиљерије — чете в. Администрација.

лађа — за подизање кућа и других зграда пограничних страдалаца, да се сече по бесплатној објави. решење од 7. Марта 1877. стр. 763

Грађанска — потраживања в. Обустава.

Грађевина — закон односно оправке зграда државних, окружних среских и општинских за време рата порушених, допуњен 16. Марта 1877. стр. 767.

Д.

Депеше — не плаћа. в. Добротворни.

Дивизија — в. Артиљерије. — в. Инжинирске. — Брдске батерије. в. Администрација. — Самостална у рачно доба. в. Администрација. — Комесар књажев при њој. в. књажеви комесари. — Добровољачка. в. Добровољаца.

Динара — ковање одлаже се в. сребрне монете.

Дневник — државне касе да се за 187⅝ рач. год. продужи водити у 1877. в. Државна каса.

Добровољаца — сиротних издржање породица и срећивање пољских послова за време рата. в. Издржање. — Кривице како се казне закон од 17 Јуна 1876 стр. 464 — образовање I и II. добровољачке бригаде из досадањих добровољачких корова од 10 новембра 1876. стр. 713. — спајање I бригаде и коњичкога пука у једну дивизијску команду од 1 Декембра 1876 год. стр. 719. — од I бригаде образовање две (I и II) а досадања II добија назив III бригада, указ од 15. Декембра 1876. стр. 722.

Добровољачка — бригада I и II. класе. в. Добровољаца. — Дивизијска команда. в. Добровољаца. — Коњичка пуковија. в. Добровољаца. — бригада I образована у I и II а II добија назив III. в. Добровољаца.

Добротворни — Руски одбор у Београду не плаћа таксе за телеграме. наређење од 22 Декембра 1876. стр. 723.

Допуна — Упутства за извршење закона о смањивању плата. в. Смањивање.. — законика в. војно-судски. — Правила. в. Зајам. — и измена закона. в. одличија. — Закона изборног в. Изборни. — Закона о грађевинама. в. грађевина.

Дрва — за грађу пограничним страдалници да сечу са бесплатном објавом. в. Грађа.

Државна — Власт надзирава над пословима општинским. в. Општине. — каса да се прегледа редовно од 1. Маја 1877. државни рачун за 187⅝ год, да се тога дана закључе, и вођење прихода државног за исту годину у дневник продужи код окр. каса до

Априла а код главне касе до 1 Маја 1877 г. решење од 27. Јануара 1877. стр. 738. — здања смештањем болница за време рата покварена, како да се оправе в. грађевина.

Државни — приходи за $187^{5}/_{6}$ год. види државна каса.

Дринске — Војске образовање команде. в. Главна.

Друмска — војна служба стр. 106.

Дугова — плаћање заустављ̀а се. в. Обустава. — Од смањених плата необустављ̀ање. в. смањивање. —

Дужности — књажевих комесара код дивизија. в. Књажеви комесари. — војне, за време рата чиновништва и свештенства. в. Чиновника. —

Ђ.

Ђенерал-штаба — устројство. од 24. Јануара 1876. стр. 2. —

Ђумрук — за земљоделске справе и алате са стране набављене. в. увозна.

Ђумручина — за земљоделске справе и алате за пограничне страдалце набављене да се не плаћа в. увозна.

Ђумручка — тарифа односно земљоделских алата и справа за наше пограничне страдалце. в. увозна.

Е.

Ескадрона — самосталног народне војске. в. Администрација. — самосталног стајаће војске. в. Администрација.

Ж.

Жалбе — Због уписа или исписа из војске. в. Надлежност. — За време одмора саветскога и судског за 1876 год. одложеног поднашање. в. одмор.

З.

Забране — Прибелешке а и друга обезбеђења престају. в. обстава.

Завода — артиљеријских покретних у дивизијама. в. Артиљерије. — Санитетских војених. в. Санитета. —

Задржавање — плата, пензија и издржања за дугове. в. Смањивање. —

Зајам — српски народни. Указ о његовом установљењу, од 6 Маја 1876. стр. 303. — Правила о њему и упутства за извршење истих правила од 10 Маја 1876. стр. 328. — Замена тачке 10. ових правила распис мин. финансије од 18. Маја 1876. стр. 394. — Број обвезница одређен у 120.000 комада решењем министарског савета од 29. Јула 1876. стр. 658. — Измене и допуне правила, од 30 Августа 1876. стр. 666. — Да не пређе више од 24. милиона динара по решењу мин. савета од 16 Септ. 1876. стр. 669. — Интерес нањ за прву годину. да се исплати из готовине државне касе, решење од 27 Октобра 1876. стр. 684. — У руским кредитним или папирним рубљама — тарифа за њихово примање и издавање од 18 Новембра 1876. стр. 716. —

Закона — о печатњи извршење. в. обуставa. — О узимању од општина и појединих за време рата в. Реквизиција. —

Законик — в. војеносудски.

Закони — Привремени за време рата издати неки престали важити, а неки остали и даље у сили в. редовно стање. —

Замена — тачке 10 правила. в. Зајам.

Занатлијске — чете у бригади. в. администрација.

Зборника — закона и уредаба уређивање и печатање. Правило о томе од министра правде прописано 13 Септембра 1876. стр. 667.

Званичника — плата за време рата. в. смањивање. — Употреба на војену службу за време рата в. чиновника. — Узајмно помагање у суседним судовима в. суд. — Дугови на платама. в. смањивање.

Зграде — државне, окружне среске и општинске смештањем болница покварене како да се оправе. — в. грађевина.

Здања — смештањем болница покварна в. грађевина.

Земљоделске — справе и алати бесплатно страдалцима пограничним да се дају. в. Помоћ. — Са стране за њих набављене ослобођавају се од ђумручине. в. увозна.

Зрелости — Испит за ученике гимназија и реалке. в. испит.

И.

Ибарске — војске команда. в. главна.

Избори — народних посланика за велику народну скупштину сазвану у Београду за дан 14. Фебруара 1877 указ од 1. Фебруара 1877 стр. 744.

Изборни — закон скупштински измењен и допуњен за сазив в. народне скупштине под 1. Фебруара 1877. стр. 741.

Извршења — у грађанским потраживањима в. обуставa — закона о печатњи заустављање. в. обуставa.

Издржање — из државне касе за време рата смањено. в. смањивање. — Породица и уређивање пољских послова сиротних војника и добровољаца за време рата; закон од 17 Јуна 1876 стр. 438 —

Измена — тачке 10. правила в. зајам, — и допуна правила в. зајам. и допуна закона в. одличија — закона изборног в. изборни.

Изун — за сечење дрва за грађу погранични страдалници да не плаћају в. грађа.

Инжинирских — трупа по дивизијама уређење стр. 73. — одељења у ратно доба Администрација. в. Администрација —

Интерес — на српски народни зајам за прву годину. в. зајам.

Инспектори — у војном министарству каква права и власт имају в. положај.

Испис — из војске в. надлежност.

Испит — зрелости за ученике гимназија и реалке правила о томе од 17. Маја 1876. стр. 380. —

J.

K.

Кажњење — кривица у четама. в. добровољаца.

Канцеларијске — Артије набавка, употреба и обрезивање. в. Артија.

Каса — државна, њени приходи и рачуни за $187^{5}/_{6}$. рач. год. в. државна каса.

Кметовске — плате. в. смањивање. — упутства за извршење в. смањивање. —

Књажева — прокламација о рату в. прокламација — прокламација о закљученом миру в. прокламација, — о путовању у Румунију в. путовање.

Књажеви — комесари за дивизије и њихове дужности. Распис о томе од 12. Јуна 1876. стр. 432. —

Ковање — српске монете. в. сребрне.

Колона — муниционских и чета градских в. администрација.

Команда — врховна у ратно доба. в. администрација — дринске, ибарске, моравске и тимочке војске. в. главна. — моравска и тимочка. састављена у једну. в. главна.

Команданата — корпусних власт суђења. в. војено судски Законик — градова права и власт. в. положај.
Комесари — за дивизије. в. Књажеви.
Коморе — народне војске, храна и спрема в. храна. —
Коња — храна и спрема у ратно доба. в. храна — поштанских. в. поткивање.
Коњички — пук у ратно доба. — в. администрација. — добровољачки пук. в. добровољаца. —
Коресподенција — стране поштанске. в. таксе.
Корова — добровољачких в. добровољаца.
Корпуса — војске нова формација в. народне. — резервне војске образовање. в. народне. —
Корпусних — Команданата власт суђења в. војено-судски. — штабова начелници њихова права и власт. в. положај.
Кредитне — руске рубље пошто ће се примати в. зајам.
Кривице — в. добровољаца.

Л.

Лаке — бригадне батерије в. администрација.
Лекара — плата за време рата в. смањивање.

М.

Магацинска — Служба у ратно доба стр. — 245.
Машинске — артије употребљаване по канцеларијама надлежатељства. в. Артија.
Месарски вод у бригади. в. администрација.
Мир — са отоманском портом закључен, протокол тога мира од 16. Фебруара 1877. стр. 746. — књажев телеграм којим се одобрава тај протокол. од 18. Фебруара 1677. стр. 748. Султанов ферман књазу Милану о закљученом миру од 21. Фебруара 1877. стр. 749. — књажева објава народу. в. прокламација — повратак редновног стања у земљи. — в. редовно.
Молбе — Због уписа или исписа из војске, в. надлежност.
Моравске — војске команда. в. главна.
Мораторијум — види обустава.
Муниципских — колона и градских чета. в. администрација.

Н.

Надзор — државних власти над општинскима — в. општине.

Надлежност — решавања по молбама и жалбама због уписа или исписа из народне и стајаће војске и произвођење у ниже чинове опредељена расписом министра војног од 18. Априла 1876. стр. 189.

Намерно — осакаћење. в. војено судски законик.

Наредба — Министра финансије о издавању плата, пензија и издржања онима, који су на војеној служби. в. плата.

Наређење — о плаћању дугова. в. обуставa.

Народна — в. скупштина.

Народне — војске I. самосталне чете. в. администрација. — Самосталног пешачког батаљона. в. администрација — Самосталног ескадрона. в. администрација. — Спрема и храна у време рата. в. храна. — Самосталног пешачког батаљона II. класе. в. администрација. — Самосталне чете II. класе. в. администрација. — Пекарски вод. в. администрација. — Самосталне бригаде в. администрација — Особља одело, в. одећа. — Подела на активну и резервну по указу од 10. Нов. 1876 стр. 711. образовање бригада и корпуса из резервне војске указ од 7 Декембра 1876. стр. 720.

Народни — српски в. зајам. — Посланици за велику скупштину. в. изборни.

Народу — у пограничним окрузима страдалом. в. помоћ.

Начелник — станице. в. друмска служба. — одељења у војном министарству, корпусног штаба, артиљеријске управе, какву власт имају. в. положај.

Нижих — чинова произвођење. в. надлежност.

Новаца — српских ковање. в. сребрне.

О.

Обвезнице — српскога народног зајма. в. зајам.

Обезбеђење — у грађанским потраживањима заустављa се. в. обуставa.

Објава — рата Турској в. прокламација. — за сечење грађе за куће и остале зграде погарчним страдалцима бесплатна в. грађа,

Објашњење — о задржавању дугова од плата и т. д. в. смањивање.

Образовање — главних команада дринске, ибарске, моравске и тимочке војске. в. главна. — I и II добровољачке бригаде. в. добровољаца — бригада и корпуса из резервне војске. в. народне војске.

X

Обрезивање — артиље по канцеларијама в. артиља. —

Обустава — плаћања у грађанским потраживањима; закон од 11. Маја 1876. стр. 337. — Извршења закона о печатњи и његових измена и допуна; закон од 11. Маја 1876. стр. 339. — Продужење обуставе плаћања од 9 Августа 1876. стр. 659. — продужење обуставе извршења закона о печатњи од 9 Августа 1876. стр. 660. Обустава плаћања продужена до 24. Јуна закључно 1877 решењем од 17. Маја 1877. стр. 780.

Одбор — руски у Београду в. добротворни.

Оделења — инжинирских у ратно доба. в. администрација.

Одећа — походна целокупне војске прописана 5. Јуна стр. 420 — административног особља при народној војсци прописана 5 Јуна 1876. стр. 425. — Нов пропис за одећу овог особља од 6. Маја 1877 стр. 772. Измене и допуне прописа за ношњу официрску од 8. Маја 1877 стр. 776.

Одличија — у време рата, закон о томе од 12. Јула 1876. стр. 650. измене и допуне овога закона од 18 Јануара 1877. стр. 733. правило о извршењу ових измена и допуна од 19. Јануара 1877 стр. 735.

Одмор — саветски и судски за 1876 год. одложен и наређење о подношају жалба, од 14. Јуна 1876. стр. 434.

Окружна — здања и зграда смештањем болница покварена в. грађевина.

Оправка — здања и зграда смештањем болница покварених в. грађевина.

Општине — за време рата издржавају породице сиротних војника и добровољаца и срећују им послове. в. издржање. — у вршењу државних послова за време рата стоје под надзором државних власти; закон од 17 Јуна 1876. стр. 442.

Општинских — здања и зграда смештањем болница покварених оправке в. грађевина.

Осакаћење — намерно. в. војено судски законик.

Особља — административног при народној војсци в. одећа.

Официра — за време ратног спремања в. произвођење — плата по колико да се издаје. в. смањивање.

П.

Папирне — руске рубље пошто ће се примати. в. зајам.

Пекарски — вод народне војске. в. администрација.

Пензија — за време рата в. смањивање. — издавање онима који врше војну службу. в. плата.

Печатање — в. зборник.

Печатње — закон обуставља се в. обустава.

Пешачког — батаљона самосталног народне војске. в. администрација.

Пијонирске — в. инжинирске.

Плата — чиновника, практиканта и служитеља за време рата в. смањивање. — пензија и издржања издавање онима који су на војној служби наређено од министра финаисије, од 8 Јула 1876 стр. 649.

Плаћања — у грађанским потраживањима в. обустава. — дугова од смањених плата в. смањивање. — продужење. в. обустава. — поштоношама да се не обустављају в. поткивање.

Погранични — становници наши, који су остављањем својих огњишта страдали да се помогну. в. помоћ.

Подела — в. народне војске.

Подофицира — за време ратног спремања в. произвођење.

Покретних — артилеријских завода в. артилерије.

Полагање — испита зрелости за ученике гимназије и реалке; правила о томе в. испит.

Положај — права и власт виших звања војених по указу од 23. Јануара 1877. стр. 736.

Пољске — в. артилерије. — тешке батерије в. администрација. — послове сиротних војника и добровољаца за време рата општине уређују. в. издржање.

Помагање — судова суседних узајамно са судијама и званичницима. в. суд.

Помоћ — страдалцима нашим на граници да се учини у средствима за живот и опстанак указ од 21. Фебруара 1877 стр. 760.

Помоћници — окружних команданата и артилеријских бригадних команданта какву власт имају в. положај.

Понтонирске — в. инжинирске.

Породице — сиротних војника и добровољаца за време рата в. издржање.

Посланика — народних за велику скупштину на дан 14. Фебруара 1877 год. сазвану бирање в избори.

Послове — пољске сиротних војника и добровољаца за време рата општине срећују. в. издржање.

Поткивање — поштанских коња да се исплаћује поштоношама и за време рата решење министарског савета од 15. Нов. 1876 стр. 714.

Потраживања — у опште. в. обустава. — од чиновника пензионара, и т. д. в. смањивање.

Походна — одећа целокупне војске. в. одећа.

Пошта — в. војених.

Поштанске — стране коресподенције. в. таксе.

Поштанских — коња в. поткивање.

Поштоношама — плаћање за поткивање поштанских коња. в. поткивање.

Права — и власт виших звања војних в. положај.

Правила — о храни и спреми војника, коња и коморе народне војске у ратно доба. в. храна. — о српском народном зајму. в. зајам. — о полагању испита зрелости за ученике гимназија и реалке. в. испит. — за сталне војене болнице. в. болнице. — о уређивању и печатању в. зборника. — о извршењу измена и допуна закона в. одличија.

Преки — суд за време рата. Закон о томе. од 18 Јуна 1876. стр. 634

Пресуда — судских извршење у грађанским потраживањима заустављ се в. обустава.

Привремени — закони неки престали важити а неки остали и даље у важности. в. редовно стање.

Прихода — државних за рач. $187^5/_6$ год увођење. в. државна каса.

Продужење — плаћања в. обустава. — обуставе извршења закона о печатњи. в. обустава.

Произвођење — у ниже чинове у народној војсци и жалбе због тога које надлежан да решава в. надлежност — подофицира и официра стајаће војске за време ратног спремања; указ од 11. Маја 1876. стр. 341.

Прокламација — рата Турској од 18. Јуна 1876. стр. 624. — о закљученом миру са отоманског портом од 21. Фебруара 1877. стр. 753.

Пропис — за походну одећу целокупне војске. в. одећа. — за одећу административног особља при народној војсци. в. одећа.

Протокол — о закљученом миру — са отоманском портом. в. мир.

Пук артилериски у ратно доба. в. администрација. — коњички у ратно доба. в. администрација. — коњички добровољачки в. добровољаца.

Путовање — књажево у Румунију, да поздрави Руског цара Александра; прокламација од 1. Јуна 1877. ст. 782.

Р.

Рана — в. храна,

Распис — министра војног о надлежности решавања молби или жалби због уписа и исписа из народне и стајаће војске и произвођења

у ниже чинове в. надлежност. — Министра унутраш. дела. в. књажеви комесари. — Министра правде о узајамном помагању судова. в. суд. — Министра финансије за издржавање плата, пензија и издржања онима, који су на војној служби. в. плата. — Министра финансије којим се објашњава задржавање потраживања од смањених плата в. смањивање.

Распоред — в. Артилерије. в. санитета.

Рат — Објављен Турској. в. прокламација.

Ратна — спрема народне војске. в. храна.

Ратно — или ванредно стање проглашено 18 Јуна 1876. стр. 632. — ово стање престало. в. редовно.

Рачуни — државни за $187^{5}/_{6}$ рач. год. в. државна каса.

Реалке — ученици како полажу испит зрелости. в. испит.

Редовно — стање повраћено указом од 21. Фебруара 1877 и неки привремени закони укинути а неки остали и даље у важности. стр. 756.

Резервна — војска в. народне.

Реквизиција — за време рата закон о томе од 17 Јуна 1876. стр. 446.

Репарација — здања и зграда смештањем болница покварених в. грађевина.

Референти — корпусних команданата какву власт и права имају. в. положај.

Решавање — по молбама и жалбама због уписа или исписа из војске. в. надлежност.

Решења — судски у грађанским потраживањима извршења. в. обуставa.

Рубље — руске кредитне или папирне в. Зајам.

Руске — кредитне или папирне рубље пошто ће се примати в. Зајам.

Руски — Одбор у Београду. в. добротворни.

С.

Саветски — одмор за 1876 год. одложен. в. одмор.

Самосталне — I чете народне војске в. Администрација. — II чете народне војске в. Администрација. — Дивизије у ратно доба. в. Администрација. — бригаде народне војске. в. Администрација. — чете стајаће војске види администрација. — бригаде стајаће војске. в. администрација.

Самосталног — пешачког батаљона. в. администрација — ескадрона в. Администрација. — пешачког батаљона II класе народне војске

в. администрација. — ескадрона стајање војске. в. администрација — батаљона стајање војске в. администрација. —

Самоуправа — општинска в. општина.

Санитета — војног уређење и распоред стр. 80.

Свештеника — употреба на војну службу за време рата в. чиновника.

Семе — за усев бесплатно да се изда страдалцима пограничним в. Помоћ.

Сиротних — војника и добровољаца породице и сређивање пољских послова за време рата. в. издржање. — Становника наших на граници пострадалих од рата помагање. в. Помоћ.

Скупштина — народна редовна за год. 1876 сазвана на дан 30 Децембра исте године и одложена до 24 Јуна 1877 указом од 24 Децембра 1876. стр. 725, велика сазвана на дан 14 Фебруара 1877 указ од 1 Фебруара 1877. стр. 740. бирање посланика за њу в. избори. — закључена иста скупштина 16 Фебруара 1877 год. указ од 16 Фебруара 1877. стр. 745. Редовна народна скупштина за 1876. год. сазива се на дан 19 Јуна 1877. у Крагујевцу; указ од 1. Јуна 1877. стр. 783.

Скупштински — закон измењен и допуњен. в. изборни.

Слобода штампе заустављa се в. обустава.

Служба — војна в. друмска, — в. магацинска. — војна за време рата распростире се и на чиновнике и свештенике, в. чиновника.

Смањивање — Плата, пензија и издржања из државне касе за време рата; закон од 17 Јуна 1876. стр. 436 упутства за извршење његово; од 26. Јуна 1876. стр. 644. незадржавање дугова приватних од смањених плата, закључење владино о томе од 2 Јула 1876. стр. 647. Допуна упутства за извршење закона о смањивању плата од 29 Јула 1876. стр. 656. Упутства за извршење закона у погледу смањивања плата кметовских од 17 Јула 1876 стр. 654. објашњење о незадржавању дугова од 11 Августа 1876. стр. 661. — Плата официрима, лекарима и свима, који имају целу плату, наредба министра војног од 21. Октобра 1876. стр. 681. — За грађанске чиновнике и служитеље, престало в. редовно. — За официре и војене лекаре престало по наређењу министра војног од 20. Фебруара 1877. стр. 752.

Справе — и алати страдалницима пограничним. в. помоћ — са стране за њих набављене — ослобођавају се ђумручине. в. увозна.

Спрема — војника, коња и коморе народне војске у време рата. в. храна.

Сребрне — српске монете ковање одлаже се 23. Октобра 1876. стр. 682.

Средства — обезбеђења заустављају се в. обустава.

Сређивање пољских послова сиротних војника и добровољаца за време рата. в. издржање.

Среска — здања и зграде смештањем болница покварена в. грађевина

Српске — монете ковање в. сребрне.

Српски — народни. в. зајам. — Новац в. сребрне. —

Стајаће војске. — Самосталне чете. в. администрација. — самосталног ескадрона. в. администрација. — самосталног батаљона. — в. администрација. — самосталне бригаде. в. администрација.

Стална — војна в. болница.

Станице — војне в. друмске.

Становници — наши на граници, који су остављањем својих огњишта пострадали да се помогну. в. помоћ.

Стока — за војене потребе набављена да се даде страдалницима на граници в. помоћ.

Страдалци наши на граници да се помогну. в. помоћ.

Стране — коресподенције поштанске в. таксе.

Суд — в. преки. — суседни да помаже један другог узајамно са судијама и званичницима, распис мин. правде од 29 Јуна 1876. стр. 646.

Судија — и званичника суседних судова узајамно помагање в. суд.

Судски — одмор за 1876 год. одложен в. одмор. — законик. в. војено судски.

Султанов — ферман књазу Милану в. мир.

Т.

Таксе — поштанске за стране коресподенције, одређене указом од 5. Јуна стр. 418 — за телеграме руски добротворни одбор да не плаћа в. добротворни. — за објаве по шумској уредби за сечу грађе погранични страдалци не плаћају, в. грађа. — узгредне на ћумруцима. в. увозна.

Тарифа — о примању у нашу државну благајну руских кредитних или папирних рубаља. в. зајам. ћумручка односно земљоделских справа и алата са стране набављених за наше пограничне стадалце. в. увозна.

Телеграме — не плаћа. в. добротворни.

Телеграфа — уређење. в. војених.

Тешке — пољске батерије у ратно доба. в. администрација. —

Тимочке — војске команда в. главна.

Трупа — по дивизијама уређење. в. инжинирских

Ћ.

У.

Увођење — државник прихода за 1875./$_6$ год. в. државна каса.

Увозна — ћумручина на земљеделске справе, алате и гвожђарију са стране за пограничне страдалце да се не наплаћује закон од 12. Марта 1877. стр. 765. Ни на храну, семе и сточну пићу и у опште на ствари које се за ратне страдалце увозе стр. 770.

Указ — о установлењу. в. зајам. — о поштанским таксама за стране коресподенције. в. таксе. о образовању главних команада дринске, ибарске моравске и тимочке војске в. главна. — о ванредном или ратном стању в. ратно. о образовању I и II добровољачке бригаде. в. добровољаца. — о образовању бригада и корпуса из резервне војске, в. народне. — о образовању I. II и III. добровољачке бригаде. в. Добровољаца — о праву и власти извесних војних звања. в. положај. — о сазивању велике народне скупштине за 1877 год. в. скупштина. — о бирању народних посланика за ту скупштину, в. избори — о њеном закључењу. в. скупштина. — о повраћају редовног стања у земљи. в. редовно, — о помагању страдалаца пограничних. в. помоћ.

Укидање — уредбе о набавци и употреби канцеларијске артије в. артија. —

Упис — у војску. в. надлежност.

Употреба — чиновништва и свештенства на војну службу за време рата. в. чиновника.

Упутства — за извршење закона о смањивању плата и т. д. в. смањивање. — у погледу смањивања кметовских плата в. смањивање. — допуна упутстава првих. в. смањивање. — за извршење правила о зајму. — в. зајам.

Уредба — о подели војске на активну и резервну. в. народна. — шумска односно објаве за сечу грађе пограничним страдалцима. в. грађа.

Уређење — и распоред. в. администрације. — трупа по дивизијама, в. инжинирске. — војног санитета. в. санитета — занатлијске чете у бригади. в. администрација. — месарског вода. в. администрација пекарског вода. в. администрација. — пошта. в. војених. —

Уређивање — в. зборника.

Установљење — српског народног. в. зајам.

Устројство — в. ђенералштаба. — војске в. целокупне. —

Ученици — гимназија и реалке како полажу испит зрелости, в. испит.

Ф.

Ферије — саветске и судске за 1876 год. одложене в. одмор.
Ферман — султанов књазу Милану. в. Мир
Формат — обрезивања канцеларијске артије. в. артија.
Формација — корпуса нова. в. народне војске. —

Х.

Храна — и спрема војника, коња и коморе народне војске у ратно доба правила о томе. стр. 85. — за војене потребе набављена и остале потребе за живот и опстанак нужне пограничним страдалцима да се изда в. помоћ.

Ц.

Царина — в. ћумручина.
Целокупне — војске устројство од 24. Фебруара 1876 г. стр. 33. — војске походна в. одећа. —

Ч.

Чете — I самосталне народне војске. в. администрација. — чете занатлијске. в. администрација. — самосталне II класе народне војске. в. администрација. — самосталне стајаће војске. в. администрација, — градске и колоне муницијске. в. администрација.
Чинова — нижих у војсци произвођење в. надлежност.
Чиновника — плата или пензија за време рата смањена в. смањивање. — и свештеника употреба на војну службу за време рата; закон од 17. Јуна 1876. стр. 440. — дугови на смањеним платама. в. смањивање. —

Ш.

Школа — гимназија и реалке ученици како полажу испит зрелости. в. испит.
Штаба — устројство. в. ћенерал штаба. — корпусног начелник власт и права. в. положај.
Штампе — слободне заустављање. в- обустава,
Шумска — уредба односно објава за сечу граће пограничним страдалцима. в. граћа.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

Решење народне скупштине Ми смо потврдили и потврђујемо:

„Да се уредба од 24. Маја 1850 године. В№ 1.006. због V. стр. 251. укине“.

Наш министар финанције нека овај указ изврши

23. Јануара 1876 год.
У Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Заступник министра финанције,
Министар грађевина
Ђ. Здравковић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег војног министра а на основу члана 3-ћег закона о устројству војске прописали смо и прописујемо следеће

УСТРОЈСТВО ЂЕНЕРАЛШТАБА

Чл. 1.

У круг рада ђенералштаба спада: извршивање свију оних послова, који се односе на устројство војске, на изображење њено и њених старешина, на прибирање потребних војних података о својој и суседним земљама, на израђивање карата, на прикупљање и писање ратне историје, на потпомагање врховног и других већих команданата војних у стратегијским и тактичким пословима, у опште на спрему свега онога, што је за рат потребно.

Чл. 2.

За вршење ђенералштабних послова постоји у мирно време:

1. Главни ђенералштаб под војним министром за целу војску, као саставни део војног министарства;

2. дивизијски ђенералштаб под командантом дивизије за ту дивизију.

Осим свих ђенералштабова биће при свакој бригади народне војске по један ђенералштабни официр као шеф бригадног штаба, који ће вршити ђенералштабне послове при бригади.

Чл. 3.

Главни ђенералштаб има три одељења и општу канцеларију.

Чл. 4.

Прво одељење израђује све оне послове који се односе на устројство и изображавање војске и њених старешина, куда спада и војна академија у погледу научном; даље постављање војске и бојне силе у опште у ратно стање; прикупљање потребних дата о војскама и војним установама, о ратним срествима и размештају њиховом по стратегијским местима, како у својој тако и у суседним земљама, и најпосле да израђује послове који се тичу управе војском, т. ј. потпомагања врховног и других већих команданата војске у свима стратегијским и тактичким предузећима.

Чл. 5.

Друго одељење врши послове, који се односе на војничко премеравање Србије, на састављање за војну потребу нужних карата, на снимање и израђивање разних војничких планова, на осматрање и

проучавање земље своје и суседне у погледу географском, топографском и статистичком и т. д.

Чл. 6.

Треће оделење прибира дата за ратну историју, пише их, уређује и чува, и под њим стоје библиотеке и цела ђенералштабна архива.

Чл. 7.

У општој канцеларији, чији је начелник уједно помоћник начелнику главног ђенералштаба, израђују се они послови, који се тичу личних одношаја ђенералштабних официра. У њу спадају послови тајни и сви они, који не иду у круг кога оделења. Под њом стоји експедиција за сва оделења, и она дели послове по оделењима.

Чл. 8.

На челу главног ђенералштаба стоји начелник, који је у исто време и начелник целог ђенералштабног кора, и има ранг дивизијара; а тако исто и свако оделење у главном ђенералштабу има свога начелника.

Чл. 9.

Ђенералштаб сваке дивизије састоји се из начелника и једног до два ђенералштабна официра.

Чл. 10.

Начелници оделења у главноме ђенералштабу и начелници ђенералштабова дивизијских имају она иста права, која су устројством команада и штабова прописана за шефа дивизијског штаба стајаће војске.

Чл. 11.

Начелник главног ђенералштаба, начелници оделења и опште канцеларије и начелници дивизијских ђенералштабова постављају се указом.

Чл. 12.

Послови дивизијског ђенералштаба у главном су ово:

1., Да израђује све оно, што се односи на распоред, покрет и дејство војске те дивизије;

2., Да проматра земљу у војном погледу у кругу дивизије, и да прикупљена дата уређује;

3., Да прибира извештаје о војсци, земљи, и свему, што је по војнички важно, у областима пограничним суседних држава, и

4., Да води надзор над свим оним што се тиче спреме у дивизији за становање марш и бој.

Чл. 13.

Ђенералштабни официр при бригади врши у главном све оне послове, у кругу своје бригаде, који су прописани за ђенералштаб дивизијски.

Чл. 14.

У мирно време ђенералштаб броји:

Начелника главног ђенералштаба	1
Начелника оделења у главном ђенералштабу .	4
Ђенералштабних официра у главном ђенералштабу	10
Начелника дивизијских ђенералштабова . .	6

Ђенералштабних официра у овим ђенералштабовима 14
Ђенералштабних официра при бригадним штабовима 19
Ђенералштабних официра за остале службености 5

Свега . . 59

Чл. 15.

Ђенералштаб састављају ђенералштабни официри вишег и нижег реда до поручика закључно.

Чл. 16.

Ђенералштаб се попуњује официрима из свију родова оружја (пешадије, коњице, артилерије, инжињерије) и има засебну униформу.

Чл. 17.

Ђенералштабним официром може бити само онај, који је свршио војну академију у Србији или на страни, који је за тим служио неко одређено време при коме роду оружја, и који иза тога положи прописни испит.

Начин, како ће се спремати они, који се за прелазак у ђенералштаб јаве, и колико ће при ком роду војске и при ђенералштабу и којим редом служити, прописаће се нарочитом уредбом.

Чл. 18.

У ђенералштаб могу се превести само поручици и капетани, који положе испит за ђенералштабног капетана.

Чл. 19.

У интересу усавршавања и ђенералштаба и војске, т. ј. да би и ђенералштаб имао што способније и интелигентније официре, и војска што боље вође, — поставља се као правило, да се ђенералштабни официри, пошто пробаве извесно време при ђенералштабу, преводе у фронт у исти род оружја, у коме су и пре били.

Чл. 20.

Осим ђенералштабних официра, а нарочито у недостатку ових, министар војни на предлог начелника главног ђенералштаба, одређиваће и официре из војске, да врше како при главном ђенералштабу тако и при дивизијским и бригадним штабовима, дужности било начелника, односно шефа, било остале послове одређене за ђенералштабне официре.

Чл. 21.

У време рата може врховни заповедник војске, кад се укаже потреба, на предлог начелника главног ђенералштаба преводити у ђенералштаб без обзира на члан 17. и 18. ове уредбе, и оне официре из фронта, који су већ вршили ђенералштабне послове и у опште дотадашњим радом својим доказали, да су за службу ђенералштабну довољно спремљени.

Чл. 22.

Кад је рат, онда се од главног ђенералштаба образује ђенералштаб врховном заповеднику целе војске и командатима армијским.

Чл. 23.

Подробнија наређења за службене одношаје и вршење послова у овим ђенералштабовима, прописаће министар војни.

Чл. 24.

Уредбом овом мења се § 3. закона о устројству војног министарства од 19 Фебруара 1864 год. у толико, у колико су неки у том §-у изложени послови опште војног оделења њоме сада пренесени у круг рада ђенералштаба.

Наш војни министар нека се стара о извршењу ове уредбе.

24. Јануара 1876. год.
у Београду ФН 577.

М. М. Обреновић. с. р.

Министар војни,
почасни адјутант Његове Светлости,
пуковник
Јих. Николић. с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА НАРОДНЕ ВОЈСКЕ.

I. САМОСТАЛНЕ ЧЕТЕ.

Чета је прва најмања самостална пешачка јединица у администрацији.

Састав чете.

Чета је састављена из четири вода а сваки вод из неколико десетина; на врху чете стоји четовођа (четник) као заповедник у тактичном дисциплинарном и административном погледу; водовима заповедају водници а десетинама десетари. —

Водови се називају по реду I-ви, II-ги, III-ћи, IV-ти вод, десетине по реду у својим водовима 1-ва, 2-га, 3-ћа, 4-та и т. д. десетина I-ог, II-ог, III-ћег, IV-тог вода.

Бројни састав чете.

1	Четовођа	Прен.	24
4	Водника	3	Добошара
1	Комисар	1	Месар (касапин)
1	Писар	2	Занатије за одело
1	Двајесник	2	Занатије за обућу
15	Десетара	154	Редови војника
1	Трубач	Свега	186 људи.
За пренос	24 човека		

Комисар регрутује се са војницима у кругу чете. Месар и занатије придају се само онда, кад се чета одашиље, и остају за сво време при чети.

За издржавање и попуњавање чете са свима потребама, постоји комора, чије је устројство следеће;

Устројство четне коморе.

Четна комора дели се на:

1. Штабовску комору.
2. Стројну профијант комору.
3. Магацинску профијант комору.

1. Штабовску комору састављају четири коморџије и то:

за товарење.	са коњима	1. коморџија за канцеларију, касу и пртљаг четовође.
		2 коморџије за муницију (попуњујући),
		1 коморџија за воду (са потребним прибором).

Свега 4 коморџије.

Ова се комора регрутује још у мирно доба у кругу своје чете, а при мобилизацији чете (кад се на ратну ногу поставља) скупља се на четно зборно место.

2. Стројну пратњант комору састављају осам коморџија подељених у два пододељења. Она носи храну за чету за 2 дана и то:

а. Пододељење од 4 коморџије носи храну за сву чету и комору за један дан.

б. Пододељење од 4 коморџије носи храну за сву чету и комору за други дан.

Оваковом деобом из сваког пододељења долази по 1-ан коморџија на сваки вод који носи храну за цео вод и комору за један дан (види слику 1).

Слика 1.

СТРОЈНА КОМОРА.

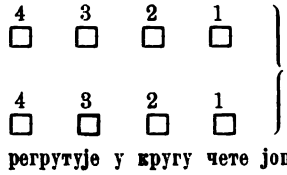

Ова се комора регрутује у кругу чете још у мирно доба. —

3. Магацинску пратњант комору састављају шеснајест коморџија подељених у два одељења и 4 пододељења; свако пододељење 4 коморџије носи храну за сву чету и комору за један дан.

Четири пододељења носе храну за сву чету и комору за 4 дана. (види слику 2.)

Слика 2.

МАГАЦИН. КОЛА.

I. одељење.

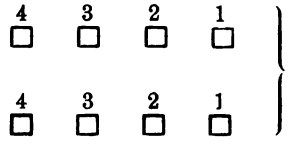

II. Одељење.

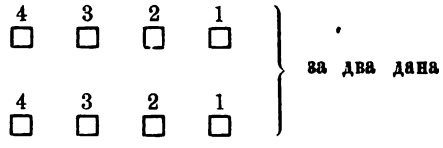

Разброј коморе.

Чим коморџије дођу на четно зборно место, четни комисар као командант коморе, раздвоји ће их овако:

1., Одвоји ће за себе коморџије, по својим водовима.

2., Изабра ће по 2 коморџије из сваког вода (свега 8) састави ће заједно, и то ће назвати прво одељење или стројна комора.

3., Ово одељење поделиће на 2 пододељења од 4 коморџије (из сваког вода по 1.)

Остале коморџије зову се магацинска комора и њу комисар разбраја за себе овако:

1., Изабраће по 2 коморџије из сваког вода (свега 8) и саставиће заједно, и то ће назвати друго одељење.

2., Остали 8 коморџија назваће треће одељење.

3., Свако одељење поделиће на пододељења од 4 коморџије (за сваки вод по 1.)

Напослетку назначи ће на свако одељење по 1 старешину или десетара из самих тих коморџија, ако није већ пре одређен био, или ако није дошао.

Штабовска комора и прво одељење профијант коморе биће код свију без разлике дивизија на коњима; друго и треће одељење профијант коморе на коњима или колима према дивизијама.

Тежина коју профијант комора носи, опредељује се према броју људи и коња; за основ служиће правила о храни и спреми војника коња и коморе.

Поступак коморе на маршу.

Штабна комора иде непосредно за четом, за њом стројна профијант комора, обе под заштитом аријергарде. Оба одељења магацинске коморе марширају под једном командом. Ако нема опасности иду на 2 сахата иза чете иначе ближе и под заштитом чете.

У каквој ће се колони маршовати, да ли по 1, 2, 3, или 4 зависи од ширине пута; командант ће наредити како ће се ићи као и који је сваком одељењу старешина.

За време марша повезана су два и два коња.

Свако одељење иде укупно а сва под командом комисара.

За време препада на маршу и у опште, један ће коморџија чувати два пара коња, остали се боре пушком и јатаганом или заузев позицију или како најзгодније буде.

За време одступања, комора иде пред четом старајући се да се чети незакрчи пут; за случај наглог одступања комора неће чекати чету, да јој храну изда, но стоварује нужну храну за чету на згодном месту, поставља стражу код ње и продужава одступање.

Поступак коморе за време становања.

Коморџије ће се улогорити позади чете по „правилима о логоровању.“ Чим се комора испразни, онда или иде натраг к магацинима или се реквизицијом (узимањем од становника) попуњава; водоноша се стара, да је чета свагда са водом снабдевена.

Увиди ли четовођа, да се чета може ублизу разместити по кућама, он може размештање наредити, но комора и други возови — ако их има — морају се разместити ван или на крају села под заштитом.

Поступак коморе за време боја.

Кад се чета бори, тада ће четни командир одредити место комори но свакојако тако, да муниција комора и водоноша буду па мети за попуњавање муниције и давање воде, друге коморџије могу бити даље позади у добром заклону али свакад што више у свези са четом.

Како је четни комисар командант коморе, то ће он одржавати све у реду и о свему четнику рапортовати. --

Начин снабдевања храном.

Чета се снабдева храном за 10 дана и то:

Сваки војник носи са собом (од куће) резервне хране за 3 дана по правилима прописаним „о храни и спреми војника, коња и коморџија“; пексимита ће добити 3 оброка на бригадном зборном месту.

На бригадном збориштy, издаће се војницима још по један оброк за текућу потребу. О сталих 6 оброка на сваког човека и коња раздаће се комори, и она ће се натоварити према горњем разброју.

На тај начин носиће:

I. Одељење (2 пододелена) храну за сву чету и комору за два дана.

II Одељење (2 пододелена) храну за сву чету и комору за два дана.

III Одељење (2 пододељења) храну за сву чету и комору за два дана.

Тако сва три одељења носе храну за 6 дана.

Попуна утрошене хране биће или из магацина или реквизицијом свакад по уверењу или требовању четног командира.

Набавка хране за чету.

Набавка хране за чету може бити на два начина реквизицијом, или из магацина;

1 Реквизицијом (узимањем од општина или становника) — при томе ће четни командир као самосталан у опште управљати по прописима закона о реквизицији; но свакад ће одредити место где ће се, шта ће се и колико реквирирати.

Пошто је све то одређено иде четни комисар са комором према потреби придатом заштитом и уверењем (четниковим) да реквирира; но при томе ће гледати, да на леп начин изврши, заискав од сеоског старешине или појединих грађана — ако старешине нема — и тек пошто је све могуће покушао, извршиће насилно.

Ако се појави потреба да се мора за више дана реквирирати, тада ће се поред хране и преносна средства реквирирати, која се могу дуже времена при чети задржати; реквировани човек и коњ или стока долази трећег дана на четно продовољство (храну), при одпусту добија уверење по обрасцу.

Ако старешина места (кмет) или грађани пристану да на леп начин храну излиферују (издаду), тад ће им четни комисар одредити рок и место — изаслата комора и заштита очекује на одређеном месту; но место ваља да је на сваки начин ван села (на путу повратном).

Непристане ли се на леп начин, тада ће четни комисар по својој памети наредити насилно извршење — у својој земљи поднеће и тужбу четовођи.

Ако комисар реквирира више но на шта је овлашћен биће крив по закону о реквизицији.

За доказ да је комисар за реквизицију овлашћен, издаће месном старешини уверење, које му четни командир издаје, пре него што у реквизицију пође; пошто је све предмете подпуно примио, захтева од месног старешине уверење да је реквизицију извршио по наређењу; ово уверење предаје по доласку четнику. — (Оба уверења по обрасцима.)

При насилном реквировању узеће се само оно што је наређено, при том не кварити, и онде, где није потребно тражити, не рушити имање и куће.

У нашој земљи извршиће се по закону о реквизицији.

2. Из магацина, комисар иде са профијант комором другога одељења — пошто је ова предала трупној комори — у магацин, предаје требовање магационару, од њега изузме храну и товари; при томе пази на товарење и поредак тако, да коњи долазе по реду водова и да коморције једно другом помажу.

Раздавање хране.

Кад ће се храна чети раздавати, четни командир наређује.

У време раздавања, комора под командом комисара долази трупи и зауставља се иза линије ватара; од сваке десетине доћи ће десетар са појединим војником и узети храну за десетину (која заједно кува), осим тога к коморцијама доћи ће и прикомандовани, да узму своје оброке.

Прикомандовани подељени су на водове следећим начином:

I. воду.

1	Четовођа
1	Водник
1	Трубач или добошар
2	профијант комор. (2 коња)
1	Штабовски „ (1 коњ)
1	Занатлија
7	људи (3 коња)

II. воду.

1	водник
1	комисар
1	трубач или добошар
1	занација
2	профијант коморције (2 коња)
1	штабовски „ (1 коњ)
7	људи (3 коња)

III. воду.

1	водник
1	писар
1	трубач или добошар
1	занација
2	профијант комор. (2 коња)
1	штабовски „ (1 коњ)
7	људи (2 коња)

IV. воду.

1	водник
1	двајесник
1	трубач или добошар
1	занација
2	профијант коморције (2 коња)
1	штабовски коморција (1 коњ)
1	месар
8	људи (3 коња)

Ова подела треба при товарењу да се најтачније врши.

Одељења чете, која полазе на предстражу, треба пре полаза да изузму или храну из коморе (1 текући оброк) за 24 сахата и то: леба и готова смока но без варива и меса или да употребе резервну храну — свакад према заповести четовође.

Касапин који је придат чети стално, гониће и клати потребну стоку. Место за клање стоке треба бирати позади чете, и кад се хтедне да

коље, тада ће се одредити по један војник из сваког вода у помоћ месару, по свршетку клања и деобе меса, сваки ће од ових војника примити месо за свој вод и десетину.

Деобу меса надзираваће четни комисар са четним дежурним и то тако, да се месо подели на водове и десетине по следећем реду:

1. Десетина.

За: 1 четника
4 водника
1 комесара
1 писара
1 двајесника

8 људи

2. Десетина.

За: 3 добошара
1 трубача
4 штабовске коморџије

8 људи.

3. Десетина.

За: 8 стројних професјант коморџија

8 људи.

Ако је и магацинска професјант комора код чете, тада свако њено одељење (8 људи) образује по једну десетину — дакле две, и оне се при деоби меса морају такође урачунати.

Деоба водова.

I. вод.

За: 4 десетара
39 редовних војника
1 занацију

44 човека.

II. вод.

За: 4 десетара
39 редовних војника
1 занацију

44 човека.

III. вод.

За: 4 десетара
38 редовних војника
1 занацију

43 човека

IV. вод.

За: 3 десетара
38 редовних војника
1 занацију
1 месара

43 човека.

Кратки упут за четовођу.

Стручне дужности четника побројане су у правилима унутрашње службе и „устројству команада и штабова стајаће

и народне војске:“ но овди су још у кратко изложене ванредне прилике. Шта ће и како у истим радити, показује следећи упут:

а. Лако болесне војнике спровешће са њиховом своом спремом у позадња, згодна места на лечење; ако може подвоз реквирирати, тада по потреби може болеснике са четом даље повести.

б. Тешко болесне војнике спровешће натраг одузевши им пушке са муницијом и осталом спремом — сем одела и хране.

в. Од погинулих четник ће се старати да покупи ствари, нарочито пушку с муницијом, које ће се ствари у комори носити, да би се њиме могли нови војници наоружати; о броју оружја и муниције као и остале спреме подноснће извешће свом предпостављеном.

г. За оружје и осталу спрему кад је покварена и изломљена за време службе, даље за оружје побеглих војника, кад је чета морала одступити, четник неодговара.

Дужности комисара.

Он је непосредни командант целе коморе, а да би лакше са истом управљао, одређени су још у мирно време при сваком одељењу десетари који у исто доба и дужности коморџијске врше.

Дужност је десетара да одржавају строги ред у својим десетинама (одељењима), они рапортују комисару о свему што се у комори дешава.

Комисар води списак целе коморе — од људи, коња или кола и предаје писару бројно стање коморџија и стоке сваког дана, за попуну дневника и рапората, а и он — комисар — да би на тај начин лакши преглед имао.

Он се стара о раздавању и попуни хране и осталих потреба за чету.

Кад комора укупно маршује, предузима команду и управља комором тако, како ће чета свуда и у свако време имати нужне потребе.

Дужности писара.

Писар је у чети придат четнику да га у свима административним дужностима подпомаже.

Он води:

А.) Списак четни по рекрутацији и затим:

а.) Првоивник.

б.) Дневник људства.

в.) Списак стоке.

г.) Рапорте.

д.) Требовања и признанице срачуњавања.

ђ.) Дневник примања и издавања хране за људе и стоку.

ж) Рачун о примању и издавању муниције.

з.) Инвентар ствари и списак предаје.

и.) Уверења реквизициона и књигу уверења.

к.) Дневник касе.

л.) Извод о стању касе.

м.) Списак стоке за клање.

Вођење горенаведених књига, спискова и рачуна прописато је у следећој настави:

1. Свака чета има ће при себи списак, у коме ће поименце бити означене: старешине и редови војници потребни у чети, и тај списак попуњаваће се по потреби место оних старешина и војника, што су из чете ма којим начином отишли, и дејствовати престали.

2. Осим овога списка водиће се прозивни списак, као што је образац под а.)

У овај списак из списка главног бр. 1. уписаће се све старешине и војници, и сваког дана у одређено време прозив ће се извршити.

Онима, који су на месту, не ће се никакав знак стављати.

Онима који буду болесни, у оној рубрики дана, кога се прозив чини ставиће белешку б.

Онима који су код куће остали белешку к.

„ који су умрли белешку у.

„ који су погинули белешку п.

„ који су нестали белешку н.

„ који су на одобреном отсуству белешку о.

„ који су у бегству белешку Б.

„ који су одкомандовани белешку „од".

„ који су прикомандовани белешку „прик"".

Даље у том истом списку после основице чете (списак под бр. 1) додаваће се попуна људства војника — а осим тога и свако дневно прикомандовање других војника из других части војске, заробљених, реквирираних или иначе ма којим начином, и бележиће се престајање ових код чете.

3. Исто тако водиће се списак стоке што се при чети буде находила по обрасцу под в.

У овај ће се списак стока сваки дан бележити што је на месту а и што буде прирашћивало ма којим начином.

4. Из списка прозивног људства под бр. 2. и списка од стоке под бр. 3. састављаће се дневник по обрасцу б., (који ће се ушити у једну

књигу за м. дана трајућу). и сваки дан бележити целокупно стање људства и стоке као што је у дневнику рубрикама разјашњено.

Четовођа дужан ће бити уверавати се о исправности свакодневног вођења прозивног списка људства и списка стоке, и онда ће се дневник потписати као што је на обрасцу назначено.

5. Из овог дневника попуњеног сваки дан, састављаће се рапорт о стању људства и стоке сваког дана, као што је образац под г. и подносити коме треба.

6. Кад чета буде упућена да самостално што ради и за потребе буде добијала суме новчане, она ће онда водити и дневник од новчаног примања и давања као што је образац под к.

На левој страни уводиће писар редом оне суме, што се буду примале и од кога, а на десној страни оне суме што се буду издавале.

Четовођа који ће новац чувати и за њега одговарати, ако може да узме документат на издату суму нека узме, а ако не узмогне, онда нека потпише примаоца поваца у дневнику, испод суме да ју је и примио, ко буде знао писати а који не зна писати онда да га потпише који од старешина чете или војника из чете.

По рубрикама јасно је. шта ће се у коју уписивати у примању а шта и у коју у издавању.

7. Ако се буде наредило: да четовођа даде седмо —15—22 и 30 дневни извод примања и давања поваца онда ће он по дневнику касе извести у један извод као што је образац под л., и у њему ставити целокупну суму примања за оно време за које се извод подноси са остатком поваца од прошлог поднешеног извода. и показати тада целу суму примања. а на страни издавања показати сву суму издату за време за које се извод подноси, и показати на послетку шта за даљи потрошак још остаје. —

8. За снабдевање чете нужним потребама ма каквим, издаваће се онима од којих се што прима требовање по обрасцу нод д. а када се узмогне 15 дневно или месечно, замењиваће се требовања

9. Са признаницама по обрасцу под к. д. које ће се издавати онима, од којих је потребе узимао. а требовања узеће натраг и уништити их.

Нека се сваки при издавању призпанице добро прорачуна по требовањима, јер доцнији изговори да ово или оно примио није а у признаницу стављено је, не ће се признавати.

10- Даље, водиће се дневник примања и издавања јестива за људе по обрасцу под е, и сваког дана ту ће се бележити шта се буде при-

мало а и шта се буде издавало. Примање и издавање продужаваће се даље у протоколу кад се испуне оне партије.

11. Исто тако у свему као под бр. 10 водиће се рачун о примању и давању ране нужне за стоку по обрасцу под к. е.

12. Старешине народне војске које примају ма какву плату из државне касе, примаће такову код свога батаљона у своје време, а ако би се чета самостално где задржала, може четовођа и друге старешине узети плату из чете на признаницу и после код батаљона примити своју плату и касу од куда су узели плату привремено, попунити са сумом изузетом.

13. Чета водиће списак примљене и издате муниције као што је образац под ж. у коме рубрикама је објашњено шта се у коју уписује.

Ако се буде у сандуцима или чему другом шиљала муниција, то ће се стављати у рубрику означену „у чему“

14. Чета ће осим тога водити један записник по обрасцу под м. од примљене стоке крупне и ситне, која ће се употребљавати на храну чете или ће се ова стока предавати другим частима, и на страни примања бележиће што буде примано, а на страни издавања потрошак или издавање — предаје другима. — Коже од закласне стоке и лој предаваће се или најближим магацинима или сталним радионицама.

15. Кад чета буде оружје, какве ствари, оруђа или ма шта друго и ма којим начином примала, она ће бележити у инвентар по обрасцу под з., у примање, а кад буде издавала, нека на страни издавања покаже коме је и шта издала, а

16. О издавању ствари састављаће се списак по обрасцу под к. з., и пошто се преда и примаоц подпише, чуваће предаваоц списак за доказ да је ствари предао донде, докле се не разреши од сваке одговорности скопчане са радњом по части чете коју је под командом својом имао.

17. Сво деловодство и рачуноводство чете кад се буде наредило-предаће четовођа батаљону своме, и од њега очекиваће разрешење од одговорности.

18. Кад четовођа према потреби што реквирира на начин који је одређен, издаваће од своје стране уверења ономе од кога што реквирира по обрасцу под и. и то што се добије уписиваће се у надлежне књиге. Осим тога

19. Водиће се књига о овим уверењима по обрасцу под к. и.

Каква ће уверења давати општине или приватне личности од којих је што реквирирано види се из обрасца под к. и. а.

20. Четовођа прима и издаје новац и води дневник касе ако је добро писмен иначе водиће писар дневник и састављати потребне изводе.

У присуству комесара чиниће се издаци и он ће стављати свој потпис „видио комесар Н. Н.“

21. При отпуштању реквирираних људи и стоке као и осталих војника, издаваће се уверења по обрасцу под Н.

Ф№. 1544.
18. Фебруара 1876.
у Београду.

Министар војни
пуковник

Јих. Николић. с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА САМОСТАЛНОГ ПЕШАЧКОГ БАТАЉОНА

САСТАВ БАТАЉОНА

Батаљон је састављен из батаљоног штаба и 4 чете.

Батаљони штаб.

Бројни састав.

	коња		сејиза
1. коман: батаљона	2	—	1
1. батаљ: ађутант	2	—	1
1. „ комисар	1	—	1 сејиз
1. „ лекар	1	—	
1. коморџијски водник	1	—	1 сејиз
1. казначеј батаљ.	1	—	
1. Заставник	—		—
1. батаљ: трубач	—		—
1. „ добошар	—		—
1. „ месар	—		—
1. „ пушкар	—		—
1. „ писар	—		—
2. занатлије за одело	—		—
2. „ „ обућу	—		—
2. двајестника коморџ.	2 коња		

Свега 18 људи . . . . . 10 коња и 4 сејиза

Овакав је састав штаба батаљона кад су чете у батаљону; иначе отпадају:

1	батаљ.:	месар
1	„	пушкар
2	занат.:	за одело
2	„	за обућу

6 људи.

Но ако је батаљон у саставу бригаде, тада отпадају занатлије а само остаје месар и пушкар.

Чете су у саставу батаљона када су најмање две под командом батаљоног командира.

За издржавање батаљоног штаба постоји његова комора; за издржавање чета постоји пропис — (самосталне чете.)

Устројство коморе батаљоног штаба.

Комора батаљоног штаба дели се на:

1. *Штабовску*
2. *Стројну професијант и*
3. *Магацинску професијант комору.*

1. Штабовску комору састављају:

Товарење са коњима за	1.	Коморџија за бат. канцелар. и пртљаг батаљоног командира.
	1.	Коморџија за пртљаг ађутанта и комисара.
	1.	„ водоношу.
	1.	„ батаљоног лекара и коморџијског водника.
	6.	„ муницију пешачку.

Свега 10 коморџија међу њима 1. десетар.

Товарење са коњима за

2. Стројеву професијант комору састављају:

2. коморџије: они носе храну и фураж за цео батаљони штаб и комору за 2 дана; између њих двојице 1 је десетар.

Товарење са коњима за

3. Магацинску професијант комору састављају 4 коморџије; они носе храну и фураж за цео батаљони штаб и комору за 4 дана; између њих 4 коморџије, 1 је десетар.

Овако је устројена комора код бригада:

I. *Шабачке, Ваљевске, Подринске, Чачанске, Ужичке и Рудничке:*

II. Код бригада: *Београдске, Смедеревске, Пожаревачке, Браничевске, Крајинске, Црноречке, Књажевачке, Делиградске, Тимочке, Крагујевачке, Крушевачке и Јасеничке.*

Стројна комора састоји се из:

1. коморџије са колима запрегнутим са 2 коња; он носи храну и фураж за цео штаб и комору за 2 дана.

Магацинска комора састоји се из:

1. коморџије са колима запрегнутим са 2 коња и
1. коморџије са колима воловским.

Свега 2. коморџије; они носе храну и фураж за цео штаб и комору за 4 дана.

Између њих двојице 1 је десетар.

Све коморџије без разлике бригада, регрутују се још у мирно доба у кругу батаљона.

Разброј коморе.

Чим коморџије батаљоног штаба дођу на батаљоно или бригадно збориште, батаљони комисар као заповедник целе коморе батаљона у административцијском погледу поделиће их овако:

1. Одвоји ће коморџије за штабовску комору по устројству њеном.
2. Одвоји ће 2 коморџије за стројну код бригада под I. или једног коморџ. с колима код бригаде под II.
3. Остале 4 коморџије, саставиће у једно одељење и назваће магацинска комора код бригада под I., а код бригада под II. 1 кола коњска и 1 кола воловска саставиће у једно и назваће магацин. комора.

Тежина коју стројна и магацинска профијант комора носи, опредељује се према броју људи и коња, за основ служи ће „правила о храни и спреми војника, коња и коморе.“

Поступак целе коморе у батаљону.

1. На маршу.

Кад је батаљон укупан, маршује овим редом:

За батаљоном иде штабовска комора батаљоног штаба, за њом штабовске коморе чета, по реду марша самих чета.

Целом штабовском комором командује један двајесник коморџијски.

За последњом штабовском комором, иде стројна комора батаљоног штаба, за овом стројне коморе чета по реду марша самих чета; целом стројном комором командује 1 двајесник коморџијски.

За стројним коморама, иду магацинске коморе и то:

Ако има опасности, иде одма за последњом стројном комором овим редом :

Прво магацинска комора батаљоног штаба, затим магацинске коморе појединих чета, по реду у ком чете маршују, и тада команду над магацинском комором предузима 1 д в а ј е с н и к, који је штабовском комором командовао, а команду над штабовском, предузима батаљони комисар.

Цела комора батаљона маршује под заштитом аријергарде, под командом водника.

Ако нема опасности, онда се овако постројена магацинска комора може на по па и до читавог дана марша позади задржати и тада команду над њом предузима кодник коморџијски.

У каквој ће се колони маршовати, да ли по 1, 2, 3 или 4, зависиће од створа пута; командант ће наредити како ће се ићи, као и који је сваком одељку старешина.

За време марша повезана су два и два коња.

За време препада на маршу и у оните, један ће коморџија чувати два пара коња, остали се боре пушком и јатаганом или заузев позицију или како најзгодније буде.

За време отступања, комора иде пред батаљоном, старајући се да батаљону пут не закрчи; за случај наглог отступања, комора неће чекати батаљон да му храну изда, но стоварује нужну рану за батаљон на згодном месту, поставља стражу код ње и продужава отступање.

2. За време становања.

Коморџије ће се улогорити позади батаљона, сваки према својој чети, коморџије батаљоног штаба иза средине батаљона.

Сви пак по „п р а в и л и м а о л о г о р о в а њ у."

Чим се комора испразни, она или иде натраг к магацинима или се реквизицијом (узимањем од становника) понуњава; водоноше се старају да је батаљон свагда са водом снабдевен.

Увиди ли батаљони командир, да се батаљон може у близу разместити по кућама, он може размештање наредити, но комора и други возови — ако их има — морају се разместити ван или на крају села под заштитом.

3. За време боја.

Четне ће се муниџијске коморџије распоредити (задржати) по четама као што је за самосталну чету прописано.

Но могу се и све четне муниџијске коморџије саставити са батаљоним муниџијским коморџијама, ако какво згодно месте позади нађу,

но тада команду над њима предузима писар батаљона, коме је дужност да се стара о муницији.

Батаљонска муницијска комора у оба случаја стоји позади где год у добром заклону — где батаљони командир за добро нађе — но свакад што ближе батаљону.

Ако је батаљон самосталан, батаљони командир одреди ће из сваке чете по 2—3 војника за ношење рањеника на превијалиште, други војници не смеду се за такову службу употребити, нити сами из фронта издвајати. Батаљонски ће лекар определити з а в о ј и ш т е из батаљона у заклоњеном месту до на 1500 корака позади.

Штабовска комора биће прикупљена позади под командом 1 двајесника. Стројна такође под командом 1 двајесника.

Обе пак у добро заклоњеном месту на $^1/_2$—1 сахата одстојања.

Магацинска ће се комора задржати на $^1/_2$—1 дана марша позади под командом коморџијског водника.

У случају отступања, комора ће се старати да што брже отступа, и да не затвара пут. Ово се исто тиче и остале коморе и завојишта, и ако у случају не добију налог за отступање, отступаће сами, чим се трупа до на 1000 корака приближи.

Начин снабдевања и ношења хране.

Батаљон се снабдева храном за 10 дана и то: сваки војник носи са собом од куће за 3 д а н а резервне хране по правилима прописаним „о храни и с п р е м и в о ј н и к а, к о њ а и к о м о р е.„ Пексимита ће добити 3 о б р о к а на бригадном зборном месту.

На бригадном збориштy издаће се још по 1 оброк на сваког човека и коња, за текућу потребу; осталих 6 оброка на сваког човека и коња раздаће се коморџијама и она ће се натоварити према горњем разброју коморе за штаб батаљона и према разброју коморе за чету прописане.

На тај начин носиће:

I. С т р о ј н а к о м о р а батаљон. штаба и чета, носиће храну и фураж за цео батаљон и комору за 2 д а н а.

II. М а г а ц и н с к а к о м о р а батаљоног штаба и чета, храну и фураж за цео батаљон и комору за 4 д а н а.

Попуна утрошене хране и фуражи биће или из м а г а ц и н а или реквизицијом, свакад по у в е р е њ у, или требовању батаљоног командира.

Набавка хране за батаљон.

Набавка хране за батаљон може бити на два начина.

1. Реквизицијом
2. Из Магацина.

1. Реквизицијом (узимањем од општине или становника) — При томе ће се батаљони командир као самосталан у опште, управљати по прописима закона о реквизицији. Но свакад ће одредити место где ће се, шта ће се и колико реквирирати.

Пошто је све то одређено, иде батаљони комисар са комором — коју води двајесник — према потреби придатом заштитом и уверењем (батаљоног командира) да реквирира; но при том ће гледати, да на леп начин изврши, заискав од сеоског старешине или појединих грађана — ако старешине нема — и тек пошто је све могуће покушао, извршиће насилно; ово би било кад цео батаљон реквирира из једног места; но ако батаљон реквирира из више места, тада ће се свакој чети определити место одакле ће реквировати и тада свака чета поступа као што је за чету прописано, само што батаљони командир потврђује свако четно реквизиционо уверење, својим потписом; батаљонског штаба комора, придаје се једној од чета; и за њу је дужан батаљони командир одвојено реквизицијоно уверење издати.

Ако се појави потреба да се мора за више дана реквировати, тада ће се поред хране и фуражи и преносна средства реквировати, која се могу дуже времена при батаљону задржати; реквировани човек, коњ или стока долази трећег дана на продовољство батаљона (на храну); при одпусту добија уверење.

Ако старешина или старешине места или ако их нема, грађани сами пристану, да на леп начин храну и фураж излиферују (дају) тада ће им батаљони комисар односно четни комисари одредити рок и место — изаслата комора и заштита очекује на одређеном месту; но она ваља да је на сваки начин ван села (на путу повратном).

Не пристане ли се на леп начин, тада ће батаљони комисар односно четни комисари но својој памети наредити насилно извршење, — у својој земљи поднеће и тужбу батаљоном командиру.

Ако батаљони комисар односно четни комисари реквирирају више но на шта су овлашћени, биће криви по закону о реквизицији.

За доказ да су батаљони комисари односно четни комисари за реквизицију овлашћени, издаће месном старешини односно месним старешинама уверења, која су добили, пре него што су у реквизицију пошли.

Пошто су сви предмети потпуно примљени, захтевају уверења — да су реквизицију по наређењу извршили; ова уверења предају по доласку четницима а ови батаљоном командиру — пошто су четници ова уверења у књигу завели.

При насилном реквировању узеће се само оно, што је наређено, при том не кваритити и онде где није потребно тражити, не рушити имање и куће.

У нашој земљи извршиће се по „закону о реквизицији."

2. Из магацина. Комисар иде са профијант комором II. одељења (или магац. комором) — пошто је ова предала храну трупној комори (стројевој) — у магацин, предаје требовање магационару, од њега изузме храну и товари. При томе пази на товарење и поредак тако, да коњи долазе по реду чета и водова и да коморџије један другом помажу при товарењу.

Раздавање хране.

Време раздавања хране бива по наредби батаљоног командира а под надзором батаљоног комисара овако:

У време раздавања хране комора под командом својих четних комисара, долази к својим четама и заустављa се иза линије ватара, даље се врши као што је за чету прописато. Комора батаљоног штаба заустављa се иза штаба и писар штаба изузимље храну за штаб делећи је на три десетине.

На 1 десетину коју састављају:

1	батаљ. команд.	2	коња
1	батаљ. ађутан.	2	„
1	„ комесар	1	„
1	„ лекар	1	„
1	„ казначеј	1	„
1	коморџ. водник	1	„
2	„ двајесн.	2	„
1	батаљ. заставник.		
9	људи	10	коња

2 десетину састављају:

1	батаљ. писар	
1	„ трубач	
1	„ добошар	
1	„ месар	
1	„ пушкар	
2	занатл. за одело	
2	„ за обућу	
4	сејиза	
13	људи.	

3. десетину састављају:

12. коморџија (10 штабав. а 2 стројна).

Ова подела треба да се што више и при товарењу одржава.

Одељења батаљона која на предстражу полазе, треба пре полаза да изузму или храну из коморе (1 текући оброк) за 24 сахата и то леба и готова смока но без варива и меса, или да употребе резервну храну — свакад према заповести батаљоног командира.

Батаљонски касапин гониће и клати потребну стоку за батаљон; место за клање стоке треба бирати позади батаљона и кад се хтедне да коље, тада ће се одредити из сваке чете по 2—3 човека, који ће месару помагати. Деобу меса вршиће батаљони месар под надзором батаљоног комисара и батаљоног дежурног; на деобу меса долазе од сваке чете четни комисари 2 војника да приме месо за чету; — даља деоба у чети вршиће се као што је за чету прописано.

За батаљонски штаб изузимље писар батаљона са двојицом од сејиза, затим дели га на горње десетине.

Месо ће батаљони касапин поделити на 5 делова и то за 4 чете и батаљони штаб.

Кратки упут за батаљонског командира.

Батаљони је командир надзорна личност за правилно снабдевање свог батаљона и зато одговара морално и материјално.

Стручне дужности батаљоног командира побројане су у правилима: „Унутарње службе“ и у „устројству команада и штабова народне и стајаће војске.“

Но овди су још у кратко изложене ванредне прилике; шта ће и како у истима радити, показује следећи упут:

а). Лако болесне војнике спровешће са њиховом свом спремом у позадна згодна места на лечење; ако може подвоз реквирирати, тад по потреби може војнике са батаљоном даље повести.

б). Тешко болесне спровешће натраг одузевши им пушке са муницијом и осталом спремом, сем одела и хране.

в). Од погинулих, батаљони ће командир наредити, да се покупе ствари, нарочито пушке с муницијом; ствари које се одузеле буду, носиће се у комори, да би се њима могли нови војници опремити; о броју оружја и муниције као и остале спреме подносиће извешће свом претпостављеном.

г). За оружје и осталу спрему кад је покварена и изломљена за време службе, даље за оружје и спрему побеглих војника — кад је батаљон морао отступити, батаљони командир не одговара.

д.) Он ће давати у в е р е њ а четницима о покваренoм и изломљеном оружју и спреми на служби или побеглих војника. —

е,) Он одговара за наређења утрошка новца.

Пиметба: Ако је батаљон у саставу бригаде, онда батаљони командир губи право на одређивање реквизиције и других начина набавака. Он у том обзиру иште разрешење од претпостављеног. Само у крајњој нужди може властито чинити набавку сам, но за то одма јавља претпостављеном.

Дужности батаљоног комисара.

Он се стара да батаљон свагда има хране и да пропаје најзгоднији и најбржи начин набавке хране, у чему ће батаљоном командиру свагда у савету помагати.

Он је надзорна личност над четним коморцијама, да снабдевање батаљона буде правилно и на време.

Његове су даље дужности:

1. Да на основу требовања батаљоног командира прима и издаје храну. —

2. Што се тиче изузимања хране из магацина или бригадног комисара, он ће са стројним коморама чета и батаљоног штаба, отићи на дотично место и изузимати храну редом за сваку чету и батаљони штаб.

3. Донесену храну дели он према требовањима на чете и батаљони штаб. —

4. Он води и склапа рачуне о издржавању батаљона и за доцније полагање рачуна о томе, стараће се.

5. Он води књигу о примљеној и издатој по требовањима храни.

6. Списак о примљеној и поклатој стоци.

Дужности коморцијског водника.

Он је командир над целом батаљоном комором — кад је ова у скупу — иначе магацинском; он се стара да се служба за време становања, марша, боја, примања и издавања хране и попуњавања у реду и правилно извршује.

Њему непосредно подчињени четни коморцијски дежурни, примају све заповести од њега.

Он води списак од целе батаљоне коморе и то од људи, коња, волова и кола. Ако би водник одсуствовао за неко време, онда га у дужности заступа најстарији двајесник; а ако би био рањен или погинуо, тада ће се захтевати на његово место попуна или наређење. —

Он има власт дисциплинарног кажњења, која је за четног командира прописана.

Дужности каѕначеја.

Његове су дужности, да се стара о примању, чувању и издавању новаца, који је нужан за плате официра, старешина и за исплату других предмета.

Казначеј изузима новац по наређењу батаљоног командира од бригадне касе на признанице. Он не сме ништа издати без писменог наређења батаљоног командира.

Он је одговоран за уредно рачуноводство и чување новца, и о свему дужан је батаљоном командиру тачне рачуне подносити.

Од књига које он треба да води изведено је у овди додатом упуту.

У осталом он је непосредно потчињен батаљоном команданту и од њега једино прима заповести и наређења.

Дужности пи̏сара.

Писар је у батаљону придат командиру, да га у свима административним дужностима подпомаже, осим тога има он и неких других дужности, које су му у овом пропису напред у разним случајевима прописане; па за то се овде напомиње.

У осталом он води деловодство као што је прописано у следећем упуту. —

Бр. 1. 2. 3. у свему онако како је прописано за чету, тако се има радити при штабу батаљона. Обрасци под а) и в.)

Бр. 4. Из рапорта чета и осталих части што су у батаљону, о људству и стоци и из спискова код штаба бр. 2 и 3 чете саставиће се дневник свега људства и стоке при батаљону находеће се по обросцу б), и по томе извести у

5. Рапорт општи о свему, по обрасцу под г), и тај рапорт подноси̏ће се коме треба по пропису а рапорт 15 дневни, месечни или када се захте састављаће се по обрасцу под к. г.)

Командир батаљони, дужан је уверавати се чешће а и изненадно о истинитости састављених рапорта, из поднешених рапората осталих части. —

Бр. 6. Новац који буде приман на трошкове и плату војске, примаће казначеј батаљона по наредби командира и водиће дневник касе по обрасцу под д) а издатке чиниће по одобрењу командира и одговарати за исправност касе.

Документа ако се не узмогну узимати слободно је на дневнику касе испод показане суме у издавању, потписати својеручно примаоца или ако незна писати, потписати га од кога старешине.

Комисар батаљона при издацима потврђиваће документа потписом својим: „видио комисар и т. д.“ Н. П. а како се води дневник прописано је у бр. 6. за чету и јасно се увиђа радња из рубрика означених у дневнику.

Бр. 7. О примању и издавању хране за људе и стоку водиће се при батаљону протокол — рачун — по обрасцима под е) и к, е) и кад се нареди поднашање извода н. пр. 7—15—22 — и 30 дневно, онда ће се употребити изводи по обрасцима под к. е. а., к. е. б., а изводи о стању касе подносиће се по обрасцу под ж., кад се тражили буду али 15 дневно и месечно свакада подносиће се бригади па употребу.

Бр. 8. Плата старешинама народне војске, што је из државне касе примају, издаваће се при батаљону њином по списку по обрасцу под 3.)

Бр. 9. Рачун о примању и издавању муниције при батаљону, водиће се по обрасцу под и), као и при чети.

Бр. 10. Исто тако водиће се при батаљону рачун од примљене и утрошене стоке на рану војске, као што је прописано у обрасцу под ј) види бр. 14. за чету.

Бр. 11. При батаљону водиће се инвентар ствари канцеларијских штаба и четама раздатог (а чете ће то уписати у своје инвентаре) осим тога и све што буде примљено и издато од одела, оруђа, оружја, прибора, ствари ма какви по обрасцу под к) као што је за чету прописано под бр. 16. показиваће у том инвентару.

Бр. 12. Кад буде батаљон предавао коме какве ствари што је у свој инвентар унео, показаће у издавању, и по списку по обрасцу под к. к. предаће а по потпису примаоца, документат задржати за оправдање издатка.

Бр. 13. За штаб батаљона и иначе што се буде требовало, издаваће се требовање по обрасцу под л) а срачуњавања ће се чинити по могућству, и замењивати требовања са признаницом, образац под к'л. при чему да се има на уму та околност, да ће се спорови решавати према издатим признаницама.

Бр. 14. По предметима чињеног реквированја, даваће батаљони командир уверења по образцу под м), као што је и код чете прописано у бр. 18. и води ће се протокол по образцу под к'м) од издатог реквирирања. Уверења пак што ће општине или приватне личности давати при реквирирању потреба попуњаваће се по обрасцу под и).

Бр. 15. О коморницама код штаба водиће се списак људства и коња по обрасцу, који је за чету прописан у броју 2 и 3 и то после улазиће у састав целокупног дневника и рапорта батаљона, како о људству тако и о стоци по точки 1., код батаљона.

Бр. 16. Батаљони комисар ће водити књиге примања и издавања јестива за људе и стоку и састављати изводе потребне о томе; књигу о примљеној и утрошеној стоци за рану војске; добивено требовање опште, за изузимање хране из магацина разложено по частима војске, потписавши да је то све од магацина примио, предаће магацину и по томе коморе натоварити а примљена требовања од батаљоног командира, која је од чета добио, служиће му за документа издатака, даље обрасци из чете под бр. 10, 11 и 12 служе равно и за батаљонску употребу рачуноводства.

Комисар склапа рачуне потребне од свега онога, што је он примао и издавао.

Касначеј батаљона склапа рачуне и одговара за свако новчано примање и издавање, а према пословима својим помагаће и комисару, у склопу и вођењу рачуна, кога може у препреки и заступати у дужности, докле се не одреди комисар.

Писар батаљона ради ће поред обичног административног посла и деловодства у батаљону и следеће послове: водиће прозивни списак штаб. батал. персонала, и потом показати у дневнику то, и по рапортима четним извести све у дневник како људство тако и стоку, потом ће састављати рапорт и пошто се ађутант батаљони увери о томе, подноснће батал. команднру на потпис, састављаће опште требовање, разложивши почасно у истом части војске и пошто то буде прегледано од ађутанта штаба, командир батал. потписаће и таково предати комисару, те да он по требовању набавку изврши, води ће инвентар од одела, оруђа, оружја, прибора и других ствари, књигу о реквирираним уверењима и општинским сведоџбама и ова уверења попуњавати и водиће рачун од муниције примљене и издате.

За отпуштање људи реквирираних и стоке као и осталих војника даваће батаљони командир уверења по обрасцу под О.

Ф-Nr. 1544.

20. Фебруара 1876 год.

у Београду.

Министар војни
Пуковник

Јих. Николић. с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

помилости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег војног министра а на основу чл. 3. закона о устројству војске одредили смо и одређујемо следеће:

УСТРОЈСТВО ЦЕЛОКУПНЕ ВОЈСКЕ

I. Војно стање да буде.

1. Стајаћих трупа.

Пешадије: 2 Батаљона, сваки од њих јачине буџетом одређене, т. ј. од 800 простих војника.

Коњице: 2 ескадрона сваки од њих јачине буџетом одређене т. ј. од 80 простих војника.

Артилерије: 8 пољских и 4 брдске батерије, свака јачине буџетом одређене. Лабаторијска чета и возарско оделење остају исте јачине.

Инжињерије: 1 батаљон пијонера и 1 батаљон понтонира јачине буџетом одређене, т. ј. сваки од 300 простих војника.

Болничара: да буде у границама војног буџета, т. ј. 96 простих војника.

2. Трупа народне војске.

Што се броја бораца и части тиче вреди указ Ф№ 1315 од 10 Априла 1874 год. изузимајући број и устројство комордија I и II. кл. и у опште административног особља, које ће као и број и устројство профијантских и муницијских колона, бригадних и резервног санитетског оделења, пољских болница мостових екипажа и т. д. према потреби а саобразно устројству војске овим указом одређеним војени министар на предлог начелника главног ђенералштаба одредити.

II. Формација трупа да буде:

1. 2 батаљона пешака и 2 ескадрона стајаће војске образоваће једну бригадну команду са нужним кадром. Ова команда стајаће у мирно време под војнии министром, а у ратно доба под врховним заповедником.

2. Лабаторијску чету, возарско оделење и болничаре распоредиће према потреби војни министар а на предлог начелника главног ђенералштаба.

3. Све остале трупе како стајаће тако и народне војске формираће се у дивизије. Што се тиче распореда стајаће артилерије, пијонера, понтонера и болничара по дивизијама, склопа артилеријских пукова, инжињерских батаљона, мостових екипажа,

раденичких чета, поштанских и телеграфских одељења, као и начин њиховога попуњења до потребног комплекта а у границама буџетским, прописаће министар војни на предлог начелника главног ђенералштаба.

4. *Формација дивизији да буде:*

А. Дринска дивизија
(Седиште команде у Ваљеву).

Образоваће се из:

а., Шабачке бригаде од 5 батаљона I класе,

б., Подринске бригаде од 3 батаљона I класе.

в., Ваљевске бригаде од 5 батаљона I класе, од којих ће свака имати још народну батерију и бригадно санитетско одељење.

г. Дринског коњичког пука од 5 ескадрона подељених у 2 коњичка дивизијона овако састављена:

Први дивизијон:
- I Шабачки ескадрон.
- II Шабачки „
- III Подрински „

Други дивизијон:
- I Ваљевски ескадрон
- II Ваљевски „

д., Дринског артилеријског пука састављеног из 2 пољске од по 8 топова и 3 брдске батерије од по 4 топа.

е., Дринског инжињерског батаљона састављеног из пијонерских чета све 3 бригаде и из придатих пијонера стајаће војске.

ж., Мостове екипаже потребне дужине са нужним понтонирским особљем из стајаће и народне војске.

з., Дивизијског санитетског одељења.

и., Потребног броја пољских болница и за ове нужним треном.

к., Раденичке чете састављене из радничких и занатлијских водова све 3 бригаде.

л., Профијантског одељења састављеног из профијантских водова све 3 бригаде.

м., Потребног броја муницијских колона.

н., Потребног броја профијантских колона.

о., Поштанског одељења и

п., Телеграфског одељења.

Б. Западно-моравска дивизија
(Седиште команде у Чачку).

Образоваће се из:

а., Ужичке бригаде од 6 батаљона I класе,

б., Чачанске бригаде од 4 батаљона I класе.

в., Рудничке бригаде од 3 батаљона I класе, и свака од ових са народном батеријом и бригадним санитетским одељењем.

г. Заподно-моравског коњичког пука од 5 ескадрона подељених у 2 коњичка дивизијона овако састављена:

Први дивизијон:	Моравички ескадрон	
	Црногорски	„
	Златиборски	„
Други дивизијон:	Чачански	„
	Руднички	„

д., Западно-моравског артилеријског пука састављеног из 3 пољске батерије од по 8 топова и 2 брдске батерије од по 4 топа.

е., Западно-моравског инжињерског батаљона састављеног из пијонерских чета све 3 бригаде и придатих пијонера.

ж., Осталих оделења побројатих под з. и. к. л. м. н. о. и п. при дринској дивизији.

В. Јужно-моравска дивизија
(Седиште команде у Ћуприји).

Образоваће се из:

а., Крушевачке бригаде од 5 батаљона I. класе,

б., Алексиначке бригаде од 3 батаљона I. класе,

в., Ћупријске бригаде од 4 батаљона I. класе; и свака од ових са народном батеријом и санитетским оделењем.

г., Јужно-моравског коњичког пука од 5 ескадрона подељених у 2 коњичка дивизијона овако стављена:

Први дивизијон:	I Крушевачки	ескадрон
	II Крушевачки	„
	Алексиначки	„
Други дивизијон:	Параћински	„
	Ресавски	„

д., Јужно-моравског артилеријског пука од 3 пољске батерије од по 8 топова.

е., Јужно-моравског инжињерског батаљона састављеног из пијонерских чета све три бригаде и придатих пијонера стајаће војске.

ж., Осталих оделења побројаних под ж. з. и. к. л. м. н. о. и п. при дринској дивизији.

Г. Тимочка дивизија

(Седиште команде у Зајечару).

Образоваће се из:

а., Књажевачке бригаде од 4 батаљона I. класе.

б., Црноречке бригаде од 4 батаљона I. класе.

в., Крајинске бригаде од 5 батаљона I. класе; и свака од ових са народном батеријом и санитетским оделењем.

г., Тимочког коњичког пука од 5 ескадрона подељених у 2 коњичка дивизијона овако састављена:

Први дивизијон:	Књажевачки ескадрон	
	I. Црноречки	„
	II. Црноречки	„
Други дивизијон:	Неготински	„
	Крајински	„

д., Тимочког артилеријског пука од 3 пољске батерије од по 8 топова.

е., Тимочког инжињерског батаљона састављеног из пионерских чета све три бригаде, и придатих пијонера стајаће војске.

ж., Осталих оделења побројаних под ж. з. и. к. л. м. н. о. и п. при дринској дивизији.

Д. Дунавска дивизија

(Седиште команде у Пожаревцу).

Образоваће се из:

а., Пожаревачке бригаде од 5 батаљона I класе.

б., Браничевске бригаде од 5 батаљона I. класе.

в., Смедеревске бригаде од 4 батаљона I. класе; и свака од ових са народном батеријом и санитетским оделењем.

г., Дунавског коњичког пука од 6 ескадрона подељених у 2 коњичка дивизијона овако састављена:

Први Дивизијон:	I. Моравски	ескадрон
	Подунавски	„
	Јасенички	„
Други дивизијон:	II. Моравски	„
	Млавски	„
	Рамски	„

д., Дунавског артиљеријског пука од 3 пољске батерије од по 8 топова.

е., Дунавског инжињерског батаљона састављеног из пијонерских чета све три бригаде и придатих пијонера стајаће војске.

ж., Осталих оделења побројаних под з, и. к. л, м. н. о. и п. при дринској дивизији.

Е. Шумадијска дивизија
(Седиште команде у Крагујевцу).

Образоваће се из:

а., Београдске бригаде од 5 батаљона I. класе.

б., Крагујевачке бригаде од 6 батаљона I кл.

в., Јагодинске бригаде од 4 батаљона I. класе, и свака од ових са народном батеријом и санитетским оделењем.

г., Шумадијског коњичког пука од 7 ескадрона подељених у 2 дивизијона овако састављена:

Први Дивизијон:	Београдски	ескадрон
	Космајски	„
	I. Лепенички	„
	II. Лепенички	„
Други дивизијон:	Крагујевачки	„
	Јагодински	„
	Левачки	„

д., Шумадијског артилеријског пука од 3 пољске батерије од по 8 топова.

е., Шумадијског инжињерског батаљона састављеног из пијонерских чета све три бригаде и придатих пијонера стајаће војске.

ж., Осталих оделења побројаних под з. и. к. л. м. н. о. и п. при дринској дивизији.

III. Састав ҷоманада.

А. Кад је рат, онда је штаб врховне команде следећи:

Начелник главног ђенералштаба.
Помоћник начелника главног ђенералштаба.
2—3 генералштабна виша и нижа официра.
2—3 ађутанта.
5—6 ордонанс-официра.
Иншпектор артилерије.
Ађутант иншпектора артилерије.
Официр за техничке послове.
Иншпектор инжињерије.
Помоћних иншпектора инжињерије
Ађутант иншпектора инжињерије.
Војно-судски комисар.

Командант стана.
Војни владика.
Главни интендант.
Један помоћник главног интенданта.
Потребни број интендантских чиновника.
Комисар за штаб.
Казначеј.
Начелник санитета.
Деловођа начелника санитета.
Апотекар.
Главни марвени лекар.
Командант штабног трена.
Инпцектор пољских пошта.
Поштански комисар.
Инппектор телеграфа.
Тумач за турски језик.
Пнтребан број писара.
Поштанско оделење.
Телеграфско оделење.
Резервно санитетско оделење
11 пољских болница за резерве.
10 жандарма.

Б. Дивизијских команада.

Командант дивизије.
2—3 ађутанта.
Начелник дивизијског ђенералштаба.
1—2 ђенералштабна официра.
Начелник артилерије (врши дужност командант артиљер. пука.)

Референт за инжињерију (врши дужност командант инжињерског батаљона),

Командант стана.

Командант целокупног дивизијског трена.

Свештеник.

Интендант са нужним помоћницима и особљем.

Комисар за штаб.

Казначеј.

Контролор са нужним помоћницима.

Војно-судски комисар.

Начелник дивизијског санитета.

Главни марвени лекар.

Руковатељ поште.

Руковатељ телеграфа.

Командир штабног трена.

Потребни број војних и грађанских писара.

4 жандарма за полицију,

1 вод народне коњице.

Осим тога долази још у сваку дивизију по потреби.

1 тумач за турски језик.

В. Бригадних команада.

Командант бригаде.

1—2 официра као ађутанти и за ђенераштабне послове.

Свештеник.

Комисар са помоћницима.

Казначеј.

Лекар.

Аудитор.
Пушкар.
Протребни број војника и грађанских писара.
10 народних коњаника.
2 жандарма за полицију.
Примедба: Један од писара комисар је за штаб.

Г. Коњичког пука.

Командант пука.
Ађутант.
2 дивизијона команданта.
2 дивизијона ађутанта (из народне коњице).
Лекар.
Марвени лекар и помоћник.
Комисар са помоћницима.
Казначеј.
Трубач.
2 писара.
Примедба: У мирно доба цео штаб коњичког пука налази се при дивизијском штабу.

Д. Артилеријског пука.

Командант пука.
Ађутант.
Лекар.
Марвени лекар.
Комисар са помоћницима.
Казначеј.
Трубач.
2. писара.

Е. Инжињерског батаљона.

Командант батаљона.

Ађутант.

2—3 цивилна инжињера.

1—3 инжињерска официра.

Лекар.

Казначеј.

Комисар.

2 писара.

1 пушкар.

Ж. Пешачког батаљона.

Командант батаљона (официр а по потреби народ. командир).

2. Ађутанта (1. постојећи).

2. Комисара (1. постојећи).

Лекар.

Остало по указу Ф№ 1315 од 1874. год.

З. Штаб бригада II. класе.

Командант бригаде.

Ађутант.

Потребни број пешачких подофицира за батаљоне.

Остало као и за бригаду I класе осим овој придатих жандарма и коњаника.

IV. Дужности и права команданата.

1., У мирно време све трупе како стајаће тако и народне војске I. и II. кл. у дивизијском округу стоје под дивизијском командом, које су команде

непосредни органи министра војног и које имају положај над окружним начелствима и судовима.

2., У мирно доба у једном округу све трупе I класе са њиним комордија образују бригаду I. а батаљони II. класе са њиним комордијама бригаду II. класе која свака под засебном командом стоји непосредно у сваком погледу под командантом дотичне дивизије.

3., У ратно доба све трупе како стајаће тако и народне војске I. класе у једном дивизијском округу стоје под дивизијском командом, а све у административном погледу стоје под војним министарством, а у сваком другом погледу под врховном или другом којом вишом командом.

4., У ратно доба бригада II класе са њеном провијантском и муницијском комором стоји под непосредним налозима врховног заповедника, осим случаја ванредне околности у којима је дивизијар дотичног дивизијског округа власан да је употреби.

5., Све дужности и права прописана устројством команада и штабова стајаће и народне војске, од 5 Марта 1874 год. за команданта стајаће војске, упражњаваће команданти дивизија овим устројених у своме дивизијском округу, и командант стајаће бригаде за своју бригаду.

6., Начелник артилерије и командант артилеријског пука, командант коњичког пука, референт за инжињерију и командант инжињерског батаљона при дивизији имају права, дужности и власти оне, које

су биле прописане уредбом о устројству команада и штабова за команданте појединих родова оружја. Начелници дивизијских санитета, командант целокупног дивизијског трена имају дисциплинарну власт пуковних команданата; команданти муницијоних колона и командири мостових екипажа имају власт батаљоног команданта; командири дивизијских и бригадних санитетских оделења имају власт, која је била прописана за командира болничарског оделења стајаће војске; командант стана дисциплинску власт гарнизонара; командири појединих муницијских колона, командир штабног трена и командири градских чета имају власт четних командира.

При мобилизацији војске иншпектор артилерије и инжињерства војног министарства прелазе у састав штаба врховне команде, и онда као иншпектори својих родова оружја целокупне војске имају ранг дивизијара. Овако исто бива и са санитетским референтом министарства војног, који задржава свој опредељени ранг бригадног команданта.

Ако се у случају потребе при једној дивизији образује један опсадни парк, онда командант тога има власт батаљонског команданта.

Подробнија опредељења дужности свију ново установљених звања прописаће министар војни.

7., У команду дивизијског округа не спадају: артилеријска школа, артилеријска управа са барутанама и лабораторијском четом, инжињерски за-

води са особљем и град београдски, који сви стоје у непосредном односу са војним министром.

V. Прелазно наређење.

Сви прописи устројства команада и штабова стајаће и народне војске од 5 Марта 1874. год. као и остале уредбе остају и даље у вредности у колико овој уредби не противурече.

Бр. 98
24. Фебруара 1876 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар војни,
почасни адјутант Његове Светлости
пуковник,
Јих. Николић с. р.

На основу уредбе о устројству целокупне војске од 24. Фебруара тек. год. Ъ№ 98. министар војни прописује следеће:

УРЕЂЕЊЕ И РАСПОРЕД

ПОЉСКЕ И ГРАДСКЕ АРТИЛЕРИЈЕ И ПОКРЕТНИХ АРТИЛЕРИЈСКИХ ЗАВОДА У ДИВИЗИЈАМА.

Бригадне лаке батерије.

§ 1.

Састав једне бригадне лаке батерије од 4 топа следећи је:

1 командир (официр стајаће артиљер.)	22 возара		
2 водника	8 послужитеља	за резерву	
1 двајесник	4 возара		
10 десетара	2 официрска	јахаћа	коња
1 писар	2 старешинска		
2 трубача	13 под официрска		
1 седлар	44 теглећа		
1 поткивач	4 резервна		
1 ковач	4 топа		
8 нишанција	4 муниционa кола		
16 послужитеља	3 кола за материјал пртљаг и рану.		

Свега: 1 официр, 2 народна старешине 75 војника и 65 коња.

Бригадне брдске батерије.

§ 2.

Састав једне бригадне брдске батерије од 4 топа следећи је:

1 командир (официр стајаће војске)	2 водника
	1 двајесник

10 десетара	8 послужитеља	за резерву	
1 писар	4 коњоводца		
2 трубача	2 официрска	јахаћа	коња
1 подкивач	2 старешинска		
1 седлар	24 товарна стројева		
8 нишанција	3 резервна	за материјал рану и пртљаг	
16 послужитеља	12 товарна		
36 коњоводаца			

Свега: 1 официр, 2 народне старешине, 88 војника, 43 коња, 4 топа, 4 лафета, 32 муниционa сандука.

Артилеријски пуковн.

§ 3.

Сваки артиљеријски пук састоји се из: пуковског штаба, и опредељеног броја брдских и тешких батерија.

Дрински артиљеријски пук састоји се из 3 брдске и 2 —4 фунтовне тешке батерије, западно моравски из 2 брдске и 3—4 фун. тешке батерије, сви остали пукови пак само из 3—4 фун. тешке батерије. Овај артиљеријски пук је дивизијска артиљерија.

Пуковски штаб.

§ 4.

Састав једног пуковског штаба следећи је:

1 командант пука (виши официр или капетан I. класе)	8 возара		
	8 послужитеља		
1 официр ађутант	1 мајстор ковачки		
1 војени лекар	9 официрских	јахаћих	коња
1 марвени лекар	3 подофицирск.		
комесар са помоћницима,	12 теглећих		
казначеј	1 кола за пртљаг и		
2 подпаредника писара	1 велика ковачница.		
1 штабс трубач			

Свега: 4 официра, 1 марвени лекар, 20 војника и 22 коња.

Дивизијске брдске батерије.

§ 5.

Састав једне брдске дивизијске батерије следећи је:

1 командир (официр стајаће артилер.)	8 послужитеља	за резерву
	4 коњоводца	

2 наредника	2 официрска	јахаћа	коња
4 поднаредника	2 подофицирска		
6 каплара	24 товарна стројна		
2 трубача	3 резервна	за материјал рану и прћаг	
1 седлар	12 товарна		
1 подкивач	4 топа		
8 нишанција	4 лафета		
16 послужитеља	32 муниционa сандука		
36 коњоводца			

Свега: 1 официр. 88 војника и 43 коња.

Дивизијске тешке батерије.

§ 6.

Састав једне 4 фун. тешке батерије од 8 топова сљедећи је:

1 командир (капетан или поручник)	16 нишанција	топција
2 водна официра	48 послужитеља	
3 наредника	66 возара	
8 поднаредника	10 послужитеља	топција за резерву
8 каплара у (колико их недостаје да се попуне десетарија народних топција)	12 возара	
3 трубача (од којих је један штаб трубач)	6 официрских	коња
2 седлара	22 подофицирских	
1 подкивач	126 теретних	
2 ковача војника	16 резервних	
	8 топова	
	8 муниционi кара	
	5 кола за материјал прћаг и рану.	

Свега 3 официра. 180 војника 170 коња.

Муниционе колоне.

§ 7.

Појединим дивизијама принадлежеће муниционе колоне, састоје се из:

Штаба муниционi колона, и из једне 4 фун. тешке, једне пешачке и једне 4 фун. лаке или брдске муниционе колоне. Дринска и западноморавска дивизија имају брдске а остале дивизије лаке муниционе колоне.

Штаб муниционi колона.

§ 8.

Састав штаба муниционi колона у свакој дивизији следећи је:

1 командант (офиц.)	из стај. војске	1 марвени лекар
1 официр		1 поднаредник писар

2 поднаредника лабораторца
5 народни топџија за сејизе
3 возара (за запрегу са по 2 вола)
5 јахаћих официрских } коња
1 јахаћи подофицирск. }
6 волова
2 кола за пртљаг рану и материјал

Свега: 2 официра, 1 марвени лекар, 10 војника, 6 коња и 6 волова.

Састав муниционих колона у опште.

§ 9.

Састав муниционих колона у опште управља се према броју батаљона, односно батерија једног истог калибра у дивизији. Према томе има:
Пешачких муниционих колона за 12 13, 14 и 15 батаљона:
Тешких муниционих колона за 2 и 3 4 оруи. тешке батерије;
Брдских муниционих колона за 5 и 6 брдских батерија и
Лаких муниционих колона за по 3 лаке батерије.

Пешачке муниционе колоне.

§ 10.

Састав једне пешачке муниционе колоне за 12 батаљона следећи је:

1 четовођа
2 водника
2 двајесника
13 десетара
2 лабаратора (нижа чина стајаће војске)
1 писар
2 трубача
4 налбантина
36 народних пешака за надзор и руковање
78 возара (за запр. са по 2 вола)
5 јахаћих коња (народних)
156 волова
39 кола (36 за муницију, 3 за материјал, пртљаг и рану)

Свега: 3 народне старешине 138 војника и возара, 5 коња и 156 волова. —

§ 11.

Састав пешачке муниционе колоне за 13 батаљона:

1 четовођа
2 водника
2 двајесника
14 десетара
2 лабаторца (нижи чин стај. војске)

1 писар
2 трубача
4 налбантина
39 народних пешака за надзор и руковање
84 возара (за запр. са по 2 вола)
5 јахаћих коња
168 волова
42 кола (39 за муницију и 3 за пртљаг, материјал и рану)

Свега: 3 народне старешине, 148 војника и возара, 5 коња и 168 волова. —

§ 12.

Састав пешачке муниционе колоне.

за 14 батаљона:

1 четовођа
2 водника
2 двајесника
2 лабараторца нижа чина
15 десетара
1 писар
2 трубача
42 пешака народних за надзор и руковање.
4 налбантина
90 возара (за запрегу са по 2 вола)
5 јахаћих коња
180 волова
45 кола (42 за муницију, 3 за пртљат материјал и рану.)

Свега: 3 народне старешине, 158 војника и возара, 5 коња и 180 волова.

§ 13.

Састав пешачке муниционе колоне.

за 15 батаљона:

1 четовођа
2 водника
2 двајесника
16 десетара
2 нижа чина лабаторца
1 писар
2 трубача
45 пешака за надзор и руковање
5 налбантина
96 возара (за запрег. са по 2 вола)
5 јахаћих коња
192 вола
48 кола (45 за муницију, 3 за материјал, пртљаг и рану.)

Свега три народне старешине, 169 војника и возара. 5 коња, и 192 вола.

4 фун. тешке муниционе колоне.

§ 14.

Састав муниционе колоне за 2 тешке 4 фунт. батерије следећи је:

1 командир (официр)
1 четовођа
1 водник
2 поднаредника
2 двајесника
8 десетара
1 поднаредн. (лабараторац)
1 трубач
1 седлар
1 подкивач, 1 ковач (војник)
24 народних топција за руковање надзор и за резерву (послужитеља)

12 топција возара, 54 возара за запрегу са по 2 вола)
1 колар
1 ковачки мајстор
3 налбантина
4 јахаћих официрск. } коња
3 јахаћих подофицир. }
24 теглећих резервних }
108 волова } 2 резервна лафета, 17 муниционих кола, 1 велика ковачница
27 кола } 4 кола за материјал пртљаг и рану, 3 кола за подковице

Свега: 1 официр, 2 народне старешине 112 војника и возара, 31 коњ и 108 волова.

§ 15.

Састав муниционе колоне за 3 тешке 4 фун. батерије.

1 командир (официр)
1 четовођа
1 водник
2 поднаредника
3 двајесника
12 десетара
2 лабараторца (нижа чина)
1 трубач
1 седлар
1 подкивач
1 ковач (војник)
1 писар
1 мајстор ковачки

4 налбантина
36 народних топција, за надзор руковање и за резерву (послужитељи)
13 возара топцијских
76 возара (за запр. са по 2 вола)
4 јахаћих официрск. } коња
36 теглећих резервних }
152 вола } 3 резервна лафета, 25 муниционих кола, 1 велика ковачница
38 кола } 6 кола за материјал пртљаг и рану, 3 кола за подковице

Свега: 1 официр, 2 народне старешине, 156 војника и возара, 43 коња, 152 вола.

Брдске муниционе колоне

§ 16.

Састав муниционе колоне за 5 брдских батерија:

1 командир (официр)
1 водник
2 двајесника
10 десетара
1 лабараторац нижи чин
1 писар
1 трубач
1 седлар
1 подкивач
2 налбантина

30 народних топџија (послужитеља) за надзор руковање и резерву)
106 коњоводаца (из народа)

3 јахаћи, 101 товарних, 10 резервних } коња ове даје правитељ.

Свега: 1 официр, 1 народни старешина 155 војника, и коњоводаца 114 коња, 160 муниционих сандука (товарни коњи који не носе сандуке носе пртљаг, материјал и рану).

§ 17.

Састав муниционе колоне за 6 брдских батерија.

1 командир (официр)
2 водника
2 двајесника
12 десетара
1 нижи чин лабараторац
1 писар
1 трубач
1 подкивач
2 налбантина
1 седлар
36 топџија народних (послужитеља) за надзор руковање и резерву
126 коњоводаца (из народа)
3 јахаћа, 120 товарних, 12 резетвни } коња ове даје правитељ.

Свега: 1 официр, 1 народни старешина, 183 војника и коњоводаца, 135 коња, 192 муниционa сандука (коњи који не носе муниционе сандуке, носе материјал, пртљаг и рану.

Лаке муниционе колоне.

§ 18.

Састав муниционе колоне за 3 лаке брдске батерије.

1 командир (четовођа или водник)
1 двајесник
6 десетара
1 нижи чин лабараторац
1 трубач
1 писар
1 подкивач
2 налбантина
18 топџија народних (послужитеља) за надзор руковање и резерву
6 возара топџија
33 возара (за запрегу са по 2 вола)
3 јахаћа коња
12 резервни теглећих коња
66 волова } 3 резервна лафета, 12 муниционих кола
18 коња } 3 кола за материјал пртљаг и рану.

Свега: 1 народни старешина, 70 војника, 15 коња и 66 волова.

Чете градске артиљерије.

§ 19.

Састав једне чете градске артилерије следећи је:

1 командир (капетан или поручик)	24 десетара
2 официра	1 писар
2 наредника	2 трубача
2 поднаредника	2 нижа чина лабораторца
2 двајесника	221 редовних војника (народних градских топџија)
4 каплара	6 јахаћих коња

Градске чете које су одређене и придате буду једној од дивизија било за образовање једног опсадног парка, било за посаду позицијске артиљерије у утврђеним местностима, добијају свој нарочити парк, састојећи се из потребног броја позицијских или опсадних топова, кола за транспорт топовског прибора, муниције и лабараторијског и инжињерског алата.

Примедба: У колико се потребан број нижих чинова и војника при батеријама артилеријских пукова и при муниционим колонама и градским четама неби могао подмирити прописаним комплектом из стајаће артиљерије, попуњује се прекобројним нижим чиновима и топџијама народних батерија.

Инспектор артилерије.

§ 20.

У случају мобилизације и образовања врховне команде улази у састав штаба врховне команде, инспектор артилерије министарства војног, он је највиши артилеријски старешина целокупне пољске и градске артилерије, и у једно референт врховног заповедника по струци артилеријској.

Његов штаб састоји се у том случају из једног официра као ађутанта, једног официра за отправљање стручно-артилеријских послова.

§ 21.

Инспектор артилерије као највиши артилеријски старешина у мобилисаној војсци управља целокупном артилеријском службом, и брине се о извршењу свију налога које је издао врховни заповедник у том односу; и према томе он је одговоран врховном заповеднику за подпуну исправност целокупне артилерије у војсци.

Инспектор артилерије решава све предмете односеће се на артилерију и према томе подноси он врховном заповеднику своје нарочите предлоге за све чисто артилеријске послове.

§ 22.

У круг радње инспектора артилерије долази по именце:

1. Сви налози односећи се на вршење артилеријске службе при свима артилеријским трупама и покретним резервним заводима у кругу оперативне војске.

2. Да као стручан саветодавац подпомаже начелника Ђенералштаба при издавању диспозиције и распореда односно размештаја и употребе артилеријских трупа, и покретних резервних задова, у кругу оперативне војске; и артилеријских трупа, које се налазе као посада по градовима, а у домашају оперативне војске.

3. Наоружање свију утврђених места у домашају оперативне војске.

4. Брига о начину попуњавања свију артилеријских потреба; и

5. Сви распореди са артилеријском муницијском и топовском резервом, и опсадним парком. —

Определења под 3 и 5 могу се одпустити само на основу и сугласности општег распореда, одобреног врховним заповедником. Због тога инспектор артилерије треба да стоји у свима односима у најтешњем споразумљењу са началником Ђенералштаба, а по предметима споменутим у тачци 3-ћој и са шефом инжињерских трупа; и

6. Он чини предлоге за постављање артилеријских команданата и командира у кругу целе војске, и предлоге за унапређење осталих артилеријских официра. Он располаже и премешта по дивизијама артилеријске официре који нису команданти или командири.

§ 23.

За време саме мобилизације најглавнија му је дужност, да обиђе у колико му је то могуће све мобилисајуће се артилеријске трупе и покретне резервне заводе известивши о томе званично дотичне дивизијске команданте, те да се увери о стању и напредовању њихове спреме како у тактичном тако и у административном погледу; и да том приликом све неисправности одклони и да нареди, да се све шта би још недостојало благовремено допуни. Све приликом државних смотара нађене недостатке, саопштиће он уједно и дотичном дивизијском команданту.

Начелник дивизијске артилерије.

§ 24.

У свакој дивизији начелник артилерије врши дужност и команданта дивизији принадлежећег артилеријског пука.

Он је највиши старешина свију, дотичној дивизији принадлежећих артилеријских трупа и покретних резервних завода.

При штабу дивизијском он ће бити референт по струци артилеријској, и као такав он има у главноме у кругу дивизије оне исти дужности које су наведене у §§ 21. 22. и 23. за иншпектора артилерије у кругу целе оперативне војске.

§ 25.

Начелник дивизијске артилерије као такав непосредно подчињен је команданту дивизије у свима односима дисциплинарним, административним и тактичним.

§ 26.

Под начелником дивизијске артилерије непосредно стоје све муниционе колоне дотичне дивизије, и чета градске артилерије у сваком погледу, а посредно и у чисто стручном погледу и бригадне батерије; он се стара у случају мобилизовања за њену што скорије спрему и снабдевање са свима прописаним потребама; ради уверења о напредовању мобилизације и стручне спреме бригадних батерија њему спада у задатак, да и ове батерије обилази и над њима смотре држи, но о томе мора он известити дотичне бригадне команданте; исто тако саопштиће њима каквих је недостатака нађено приликом држане смотре при батеријама. Он прима и распоређује све од народних бригада упућене му народне топције и возаре за запрегу муницијских колона.

У случају образовања опсадног парка при једној од дивизија овај стоји под непосредним налозима начелника артилерије. —

§ 27.

Дужност начелника артелрије као команданта пука, у погледу дисциплинарном и административном назначене су у „Устројству команада и штабова“; но овде се додаје само то, да се он у свима односима тичућим се његовог пука непосредно обраћа команданту дивизије.

§ 28.

Он као командант пука у тактичном смислу стоји под непосредним налозима дивизијског команданта и издаје све распореде и заповести односно употребе и размештаја свог пука по упуствима и налозима дивизијског команданта.

§ 29.

Кад се мобилизација нареди његова главна брига је да се стара, да се његов пук што пре снабде са свима потребама нужним за покрет; он прима и распоређује у подчињеним му батеријама народне топџије, који му од дотичних бригада упућени буду ради попуњења пука до прописаног комплекта.

§ 30.

Градске чете одређене за посаду којег града, стоје непосредно под начелником градске артилерије дотичног града, ако такав нарочито постављен буде, иначе под командантом дотичног града.

Бр. 113.
27. Фебруара 1876. год.
у Београду.

Министар војни
пуковник
Јих. Николић. с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА САМОСТАЛНОГ ЕСКАДРОНА НАРОДНЕ ВОЈСКЕ

Ескадрон је прва најмања коњичка јединица у администрацији.

Састав ескадрона.

Ескадрон је састављен из 4 вода а сваки вод из неколико десетина. На врху ескадрона стоји ескадронски командир као заповедник у тактичном, дисциплинарном и административном погледу.

Водовима заповедају водници а десетинама десетари.

Водови се називају по реду I, II, III, IV вод, десетине по реду у својим водовима 1, 2, 3, 4, и т. д. десетина I, II, III и IV вода.

Бројни састав ескадрона.

			прен.	12	13
1	ескадр. командир (1 као резерв.)	2 коња	10	десетара	10
4	водника	4	1	седлар	1
1	комесар	1	1	подкивач	1
1	писар	1	1	марвени лекар (по могућству)	1
1	двајесник	1	1	занација за обућу	1
4	трубача	4	1	„ „ одело	1
			1	месар	1
			99	редовних војника	99
За прен.	12 људи	13	Свега	127 људи и	128 коња

Комисар регрутује се у кругу ескадрона; месар, занације, седлар, подкивач и марвени лекар придају се ескадрону — кад самостално дејствује — из састава бригаде, и остају при ескадрону за сво време самосталности. —

За издржавање и попуњавање ескадрона са потребама постоји комора, чије је устројство следеће:

Устројство ескадронске коморе.

I. Комора ескадрона дели се на:

1 *Штабску.*
2 *Стројну профијант и*
3 *магацинску „ комору.*

1 *Штабовску комору састављају:*

са коњима за товарење.	1 коморџија за канцелар. касу и командиров пртљаг
	1 водоноша

Свега 2 коморџије.

2 *Стројну профијант комору састављају:*

16 коморџија са коњима за товарење; они се деле на 2 десетине (од 8 коња) и носе храну и фураж за цео ескадрон и комору за 2 дана и то:

а, Прва десетина од 8 коморџија носи храну и фураж за сав ескадрон и комору за 1 дан.

б. Друга десетина од 8 коморџија носи храну и фураж за сав ескадрон и комору за 2-ги дан.

3 *Магацинску профијант комору састављају:*

16 коворџија са коњима за товарење; они се деле на 2 десетине (од осам коморџија) и носе храну и фураж за цео ескадрон и комору за 2 дана. и то:

а, прва десетина од 8 коморџија носи храну и фураж за сав ескадрон и комору за 1 дан.

б. друга десетина од 8 коморџија, носи храну за сав ескадрон и комору за 2-ги дан.

II. Код ескадрона, где је магацинска комора на колима, устројство (коморе) је следеће:

1 Штабска и стројна профијант комора исто је тако као и под I устројена и подељена.

2 Магацинска профијант комора састављена је из 8 коморџија са колима запрегнутим са два коња — ако је могуће, иначе 4 коморџије са колима коњским а 4 коморџије са колима воловским.

Она се дели као и под I на 2 десетине и то:

а. прва десетина од 4 коморџије са колима запрегнутим са 2 коња, носи храну и фураж са сав ескадрон и комору за два дана.

б, друга десетина од 4 коморџије са колима запрегнутим са 2 коња или са 2 вола, носи храну и фураж за сав ескадрон и комору за два дана.

По горњим поделама ескадрон под I осигуран је с храном и фуражи за 4 дана а под II за 6 дана.

Под I разуму се ескадрони у бригадама: ваљевској, шабачкој, подринској, чачанској, ужичкој и рудничкој.

Под II разуму се ескадрони осталих 12 бригада: (београдска, крагујевачка, јагодинска, смедеревска, ћупријска, алексиначка, крушевачка, књажевачка, зајечарска, неготинска, пожаревачка и браничевска).

Разброј коморе.

Чим коморџије дођу на ескадроно зборно место, ескадрони комисар разбројиће их овако.

Одвојиће пре свега 2 коморџије: једног за водоношу и једног за п р т љ а г, к а н ц. к а с у и назваће ш т а б с к а к о м о р а. Затим:

1., Одвојиће за себе коморџије по својим водовима.

2., Избраће по 4 коморџије из сваког вода (свега 16) састави ће их заједно и то ће назвати (1 о д е л е њ е) с т р о ј н а к о м о р а. Ово одељење подели ће на 2 десетине од 8 коморџија (из сваког вода по 2).

Остале коморџије зову се м а г а ц и н с к а к о м о р а и њу комисар разбраја за себе овако:

Избраће по 4 коморџије из сваког вода (свега 16). састави ће их заједно и то ће назвати м а г а ц и н с к а к о м о р а,

Тада ће је поделити у 2 десетине од 8 коморџија.

Овако се разбраја комора код бригада под I; код бригада под II остаје исто, само што се м а г а ц и н с к а к о м о р а састоји из кола и њу ће комисар овако разбројати:

Издвоји ће 8 коморџија с' колима, и то тек тада пошто је одвојио две коморџије за штабску и 16 за стројну (све на коњима) као и код бригада под I.

8 коморџија са колима, саставиће заједно и назваће м а г а ц и н с к а к о м о р а; Тада ће је поделити на 2 десетине тако да у првој десетини дођу 4 кола запрегнута са 2 коња а у другој десетини дођу 4 кола запрегнута са 2 коња или са 2 вола.

Тежина коју стројна и магацинска профијант комора носи, опредељује се према броју људи и коња — но свакојако да не пређе тежину од 80 ока на једног товарног коња или 300 ока на 1 товарна кола. За основ служи ће „П р и в и л а о х р а н и и с п р е м и в о ј н и к а, к о њ а и к о м о р џ и ј а“.

Што се тиче старешина вреди следеће:

а., сваком десетином командоваће један десетар изабрат између коморџија.

б., штабском и стројном комором командоваће један нарочито постављени двајесник.

в., штабска комора кад је заједно са стројном, стоји под командом десетара прве десетине стројне коморе.

Поступак коморе на маршу.

Штабна комора иде непосредно за ескадроном, за њом стројна профијант комора, обе под заштитом арџергарде.

Магацинска комора ако је због друге одкоманде ескадрона придата, маршује укупно и ако опасности нема на 2 сата иза ескадрона, иначе ближе и под заштитом ескадрона.

У каквој ће колони маршовати да ли по 1, 2, 3. или 4 зависи ће од ширине пута; командант ће наредити, како ће се ићи као и који је сваком одељењу старешина.

За време марша повезана су два и два коња. Свако одељење иде укупно а сва под командом комисара.

За време препада на маршу у опште, један ће коморџија чувати два пара коња, остали се боре пушком и јатаганом, или заузев позицију, или како најзгодније буде.

Даљина коморе од ескадрона уопште, зависи ће од близине непријатеља, и од цељи, која је ескадрону намењена.

На обичном маршу, где нема опасности, комора ће пратити свој ескадрон тако, да му у свако време може храну издати.

Ако има опасности, тад ће командир ескадрона заповедити, да се од коморе изузме храна за извесан број дана, као и да ли ће комора и којим правцем следовати, да л' ће и где остати — но свакојако ће ће гледати тако, да комора непадне противнику у шаке.

Увек кад је ескадрон у непријатељској земљи (где има опасности) одаслан на мање од 4 дана, комора му неће следовати; но ће се ескадрон помагати сам:

а., изузетом храном при одашиљању; б., реквизицијом и в., резервном храном.

За време отступања комора иде пред ескадроном, старајући се да ескадрону незакрчи пут; за случај наглог одступања, комора неће чекати ескадрон да му храну изда, но стоварује нуждну храну за ескадрон на згодном месту, поставља стражу код ње и продужава отступање.

Поступак коморе за време становања.

Коморџије ће се улогорити позади ескадрона по „правилима о логоровању". Чим се комора испразни, она иде натраг к' магацинима или се реквизицијом попуњава. Водоноша се стара, да је ескадрон свагда са водом снабдевен.

Увиди ли ескадрони командир, да се може у близу разместити по кућама, он може размештање наредити, но комора и други возови — ако их има — морају се разместити ван или на крају села под заштитом.

Поступак коморе за време боја.

Кад се ескадрон бори, тада ће командир ескадрона одредити место комори, но свакојако тако, да водоноша буде на мети за давање воде; друге пак коморџије могу бити даље позади у добром и што сигурнијем заклону — са свим изван домашаја борбе — али при томе свакад у свези.

Како је ескадрони комисар командант коморе, то ће он одржавати све у реду и о свему ескадроном командиру рапортовати.

Начин снабдевања и попуне хране.

Ескадрон се снабдева храном, код ескадрона у брдским пределима за 8 д а н а а код ескадрона у равним пределима за 10 д а н а и т о:

сваки коњаник носи са собом, (од куће) резервне хране за себе и свог коња за 3 дана по правилима „о х р а н и и с п р е м и в о ј н и к а: коња и коморџија;" Пексимита — три оброка — доби ће на бригадном зборном месту.

На бригадном збориштy изда ће се сваком војнику за њега и његовог коња још по један оброк за текућу потребу, осталих 4 оброка — код ескадрона у брђан. пределима. — а 6 оброка код ескадрона у равним пределима — разда ће се комори и она ће се натоварити према горњем разброју.

На тај начин носи ће:

к о д е с к а д р о н а у б р ђ. п р е д е л и м а:

I. Одељење (2 десетине) храну за цео ескадрон и комору са 2 д а н а.

II Одељење (2 десетине) храну за цео ескадрон и комору са 2 д а н а.

Код ескадрона у равним пределима долази још и:

III Одељење, које носи храну за цео ескадрон и комору још за 2 дана.

И тако сва одељења носе храну за цео ескадрон и комору или за 4 или за 6 дана према створу земљишта у којима су ескадрони.

Набавка хране за ескадрон.

Набавка хране за ескадрон може бити на два начина:

а., *Реквизицијом*

б., *Из магацина.*

I. Реквизицијом узимањем од општина или ставника. При томе ће се ескадрони командир управљати по правилима закона о „реквизицији" (узимањем од општина или становника) но свакад ће одредити место где ће се. шта ће се и колико ће се реквирирати.

Пошто је све то одређено, ескадрони комисар иде са комором и према потреби придатом заштитом и уверењем (командировим) да реквирира, но при томе ће гледати, да на леп начин изврши, заискав од сеоског старешине или појединих грађана — ако старешине нема — и тек пошто је све могуће покушао. изврши ће насилно.

Ако се појави потреба да се мора за више дана реквировати, тада ће се поред хране и преносна средства реквировати. која се могу дуже времена при ескадрону задржати. Реквирован човек, коњ или стока (ако је подвоз) долазе трећег дана на ескадроно продовољсто (храну). При одпусту добија уверење колико је се дана при ескадрону бавио (види образац).

Ако старешина места, (кмет) или грађани пристану. да на леп начин храну излиферују (издаду) тада ће им ескадрони комисар одредити време и место. Изаслата комора и заштита очекују на одређеном месту, које ваља да је на сваки начин ван села (на путу повратном).

Непристане ли се на леп начин, тад ће ескадрони комисар по својој памети наредити насилно извршење. У својој земљи поднеће и тужбу ескадроном командиру. —

Ако комисар рек вирира више но на шта је овлашћен, биће крив по закону о реквизицији.

За доказ да је комисар за реквизицију овлашћен предаће месном старешини уверење, (види образац) које му ескадрони командир издаје при полазу у реквизицију, пошто је све предмете примио, захтева од месног старешина уверење, (види образац) да је реквизицију извршио по наређењу, и ово уверење предаје по доласку ескадроном командиру. —

При насилном реквированју узеће се само оно што је наређено, при том не тражити и онде, где није потребно, не рушити имање и куће.

У нашој земљи извршиће се по „закону о реквизицији."

У врсту реквизиције спада и фуражовање што значи: набавка хране за коње.

Фуражовање вршиће се на два начина:

Ако се врши у селу т. ј. фуражовање готове хране, зове се редовно фуражовање а у пољу, зове се ванредно или зелено.

Редовно се фуражовање врши као и реквизиција сама.

Зелено фуражовање употребиће се тамо, где се редовно помоћу власти храна набавити не може. Ескадрони командир одредиће довољан број коморџија — или ако ових нема коњаника — за жетву и товарење хране, које ће по могућству снабдети алатима реквираним. — Ако је непријатељ близу, тад ће се фуражницима одредити нужна заштита коњаника (па често и цео ескадрон). —

Командант за фуражовање поделиће фуражнике у одељења: на косаче и на оне што ће покошено понети. — Ако је близу непријатељ тад почети од места најближег непријатељу па ићи у назад. Командант ће пазити да фуражовање (везивање снопова и товарење) иде што брже и уредније. —

Командант заштите који је уједно и командант целе команде, окружиће сву просторију где се фуражује, стражама.

Једно одељење ваља држати на скупу и тако осигурати фуражовање од противника. —

Ако противник нападне, командант ће гледати да га још напред задржи, како би они што фуражују скупили, натоварили и однели храну. —

2. Из магацина; комисар иде са проћијант комором другог одељења — пошто је ова предала храну стројној комори у магацин, предаје требовање магацинару, од њега извузима храну и товари; при томе пази на товарење и поредак тако, да коњи или кола долазе по реду водова и да коморџије једно другом помажу.

Прим. Ако је ескадрон у саставу пука коњ. или бригаде, онда ескадрони командир губи право на одређивање реквизиције и других начина набавки. Он у том обзиру ниште разрешења од претпостављеног. Само у крајњој нужди, може својом влашћу чинити набавку (фуражењем и реквизицијом) сам, но одма јавити претпостављеном.

Раздавање хране.

Време, кад ће се храна ескадрону раздавати одређује ескадрони командир.

У време раздавања, комора под командом комисара, долази трупи и заустављ се иза штала по водно, или где ескадрони командир за добро нађе;

Раздавање хране бива под надзором дежурног водника.

Од сваке десетине доћи ће десетар са по 1 или 2 војника и примити храну за десетину (која заједно кува). Осим тога коморџијама доћи ће и прикомандовани, да приме своје оброке.

Прикомандовани подељени су на водове овим редом:

I. воду.

1 ескадрони командир	2 коња
1 водник	1 коња
1 трубач	1 коња
4 профијант коморџије	(4 коња)
2 штабовске коморџије	(2 коња)
1 седлар	1 коња
10 људи	11 коња

II. воду.

1 водник	1 коња
1 трубач	„
1 комисар	1 коња
4 коморџије	4 коња
1 занатлија за обућу	1 коњ

Свега 8 људи и 8 коња.

III. воду.

1 водник	1 коња
1 трубач	1 „
1 писар	1 коња
4 профијант комор.	(4 коња)
1 поткивач	1 коња

Свега 8 људи 8 коња

IV. воду.

1 водник	1 коња
1 двајесник	1 коња
1 трубач	1 коња
1 занаџија за одело	1 коња
4 профијант комор.	4 коња

Свега 8 људи 8 коња.

Ова подела треба при товарењу да се најтачније врши.

Одељење или цео ескадрон кад полази на предстражу, треба пре полаза да изузме или храну из коморе (1 текући оброк) за 24 сата и то за људе леба и готова смока но без варива и меса; за коње: зоби и ако је могуће сена, или да употреби резервну храну — свакад према заповести ескадроног командира. —

Касапин, који је придат ескадрону док је у саставу бригаде, гониће и клати потребну стоку. Место за клање стоке треба бирати позади ескадрона, и кад се хтедне да коље тада ће се одредити по 1 војник из сваког вода у помоћ месару. По свршетку клања и деобе меса, сваки ће примити месо за свој вод а за десетине од лица изаслатих од десетина

Деобу меса надзирава ће ескадрони комисар са ескадроним дежурним и то тако, да се месо подели на водове и десетине овим редом:

а, десетина	*б, десетина*
За 1 ескадрон: командира	За 4 трубача
4 водника	1 седлара
1 комисара	1 занацију за одело
1 писара	1 занацију за обућу
1 двајесника	1 поткивача
	2 штабска комор.
Свега 8 људи	Св. 10 људи 2 коња

в, десетина

За 16 профијант комор. стројевих.

Свега 16 људи

Ако је и магацинска профијант комора код ескадрона, тада свако њено одељење (16 људи) образује десетину за себе, како да се при деоби и оне урачунају.

Подела на водове.

I. вод.	*II. вод.*
За: 3 десетара	За: 3 десетара
25 редових војника	25 редових војника
Св. 28 људи.	Св. 28 људи.

III. вод.	*IV. вод.*
За: 2 десетара	За: 2 десетара
25 редових војника	25 редових војника
Св. 27 људи.	Св. 26 људи.

Кратки упут за ескадроног командира.

Стручне дужности ескадроног командира побројане су у „правилима унутрашње службе и у устројству команада и штабова стајаће и народне војске.“ Но у ратно доба поступа ће овако:

а. Лако болесне војнике спровешће са свом спремом у позадна згодна места на лечење; ако може подвоз реквирирати тад по потреби може болеснике са ескадроном повести.

б. Тешко болесне војнике спровешће натраг одузевши им оружје и осталу спрему — сем одела и хране.

в. Ескадрони командир ће се старати да од погинулих војника покупи ствари; нарочито оружје и то ће се у комори носити, да би се њиме могли нови војници наоружати; о броју оружја као и остале спреме подноснће извешће свом претпостављеном.

г. За оружије и осталу спрему, кад се поквари и изломи за време службе, даље за оружје побеглих војника, кад је ескадрон морао да отступа, ескадрони командир не одговара.

Лако болесни коњи и војници придружавају се комори. —

За тешко болесне постарати се, те им наћи склоништа и неге и помогућству одаслати их натраг у болницу. —

Дужности комисара.

Он је непосредни командант целе коморе, а да би лакше њоме управљао, одређени су му десетари са двајесником, као помоћници.

Дужност је десетара да одржавају строги ред у својим десетинама (оделењима). Они рапортују комисару о свему шта се у комори дешава.

Комисар води списак целе коморе — од људи, коња или кола и натоварених предмета — да би на тај начин лакши преглед имао.

Он се стара о раздавању и попуни хране и осталих потреба за ескадрон.

Кад комора укупно маршује предузима команду и управља комором тако, како ће ескадрон свуда и у свако време имати нужне потребе. —

Напослетку он је саветодавац ескадр. командиру о начину набавке потреба, — ако се мора томе приступити. За тим саставља цео план набавка, надзирава извршење тога.

Дужности писара.

Писар је у ескадрону придат ескадроном командиру, да га у свима административним дужностима подпомаже; он води:

1. Дневник људи и коња — стоке — у ескадрону (по обрасцу.) —

2 Списак људи, коња, одела оружја (по обрасцу).

3 Књигу о реквизицијоним уверењима и општинским сведоџбама (по обрасцу). —

4 Списак о примљеној и поклатој стоци. —

Писару је дужност, да на осиову дневника прави требовања за храну и фураж (по обрасцу) — која подписује ескадрони командир и комисару на извршење предаје; даље он прави рапорте: дневне, 15-сто дневне и месечне, извешћа сваког рода и т, д.

Напослетку писар ће водити сво деловодство, но свакад под одговорношћу ескадроног командира. За упут служи ће му следећа настава и формулари.

1. Сваки ескадрон има ће при себи списак, у коме ће по именце записати: старешине и редови војници потребни у ескадрону, и тај списак попуњаваће се по потреби место оних старешина и војника, што су из ескадрона ма којим начином отишли и дејствовати престали.

2. Осим овога списка, водиће се прозивни списак као што је образац под а.

У овај списак (из списка главног бр. 1) уписаће се све старешине и војници, и сваког дана одређено време прозив ће се извршити.

Онима који су на месту, неће се никакав знак ставити.

Онима који буду болесни, у оној рубрики дана, кога се прозив чини ставиће белешку б.

Онима који су код својих кућа остали, белешку к.

„ који су умрли, белешку у.

„ који су погинули, белешку п.

„ који су нестали, белешку н.

„ који су на одобреном одсуству, белешку о.

„ који су у бегству, белешку Б.

„ који су одкомандовани, белешку „од.“

„ који су прикомандовани, белешку „прик.“

Даље у том истом списку после основице ескадрона (списак под бр. 1) додаваће се попуна људства — војника а осим тога и свако дневно прикомандовање других војника из других части војске, заробљених, реквированих или иначе ма којим начином, и бележиће се престајање ових код ескадрона.

3. Исто тако водиће се списак коња по обрасцу под б.) и списак коморџијске стоке, што се при ескадрону буде находила по обрасцу под к' б.

У ове ће се спискове сваки дан стока бележити што је на месту а и што буде прирашћивало ма којим начином.

4. Из списка прозивног људства под бр. 2 и списка коња и стоке под бр. 3. састављаће се дневник по обрасцу под в., (који ће се ушити у једну књигу за м. дана трајућу) и сваки дан бележити целокупно стање људства и стоке као што је у дневнику рубрикама разјашњено.

Ескадр. коман. дужан ће бити уверавати се о исправности свакодневног вођења прозивног списка људства и списка стоке, и онда ће дневник потписати као што на обрасцу назначено.

5. Из овог дневника попуњеног сваки дан, састављаће се рапорт о стању људства и стоке сваког дана као што је образац под г. и подносити коме треба.

6. Кад ескадрон буде упућен да самостално што ради и за потребе буде добивао суме новчане, он ће онда водити и дневник од новчаног примања и давања као што је образац под к.

На левој страни уводиће писар редом оне суме, што се буду примале и од кога, а на десној страни оне суме, што се буду издавале.

Команд. ескад. који ће новац чувати и за њега одговарати ако може да узме документат на издату суму, нека узме, а ако неузмогне, онда нека потпише примаоца новаца у дневнику испод суме, да ју је примио, ко буде знао писати, а који не зна писати, онда да га потпише који од старешина ескадрона или војника из ескадрона.

По рубрикама јасно је, шта ће се у коју уписивати у примању а шта и у коју у издавању.

7. Ако се буде наредило: да командир даде 7—15 22 и 30 дневни извод примања и издавања новаца, онда ће он по дневнику касе извести у један извод као што је образац под л) и у њему ставити целокупну суму примања за оно време, за које се извод подноси са остатком новаца од прошлог поднешеног извода, и показати тада целу суму примања, а на страни издавања, показати сву суму издату за време за које се извод подноси и на послетку показати шта за даљи потрошак још остаје. —

8. За снабдевање ескадрона са нужним потребама ма каквим, издаваће се онима од којих се што прима требовања по обрасцу под д. а кад се узмогне, 15 дневно или месечно, замењиваће се требовања са

9. Признаницама по обрасцу под к. д. која ће издавати онима од којих је потребе узимао а требовања узеће натраг и уништити. Нека се ваки при издавању признанице добро прорачуна по требовањима, јер доц-

нији изговори да ово или оно није примио а у признаницу стављено је, неће се признавати.

10. Даље водиће се дневна примања и издавања јестива за људе по обрасцу под е. и сваког дана, ту ће се бележити шта се примало а и шта се буде издавало. Примање и издавање продужава ће се даље у протоколу кад се испуне оне партије.

11. Исто тако у свему као под 10 води ће се рачун о примању и издавању хране нужне за стоку по обрасцу под к. е.

12. Старешине народне војске, које примају ма какву плату из државне касе, примаће такву из касе бригадне у своје време, а ако би се ескадрон самостално где задржао, може командир и друге старешине узети плату из касе ескадрона на признаницу и после при каси бригадној примити своју плату а касу одкуда су узели плату привремено, попунити са сумом изузетом.

13. Ескадрон водиће списак примљене и издате муниције као што је образац под м. где је у рубрикама разјасњено шта се у коју уписује. Ако се буде у сандуцима или чему другом шиљала муниција, то ће се ставити у рубрику означену у „чему."

14. Ескадрон ће осим тога водити један записник по обрасцу под ж. од примљене стоке крупне и ситне, која ће се употребљавати на храну ескадрона или предавати другим частима, и на страни примања бележиће што буде примио, а на страни издавања потрошак или издавање — предаје другима. —

Коже и лој од заклане стоке, предаваће се или најближим магацинима или сталним радионицама.

15. Кад ескадрон буде примао оружје, какве ствари, оруђа или ма шта друго и ма којим начином, он ће бележити у инвентар по обрасцу под 3. у примање, а кад буде што издавао, нека на страни издавања покаже коме је и шта издао; а

16. О издавању ствари саставља ће списак по обрасцу под к. з. и пошто преда и примаоц потпише га, чува ће предаваоц списак за доказ је ствари предао донде, докле се не разреши од сваке одговорности, скопчане са радњом по части ескадрона, који је под командом својом имао.

Сво деловодство и рачуноводству ескадрона, кад се буде наредило, предаће пуку свом, и од њега очекиваће разрешење од одговорности.

17. Кад командир према потреби што реквирира на начин који је одређен, издаваће од своје стране уверење ономе од кога што реквирира по обрасцу под и. и то што се добије уписиваће у надлежне књиге.

18. Осим тога водиће се књига о овим уверењима по обрасцу под к. и.

Каква ће уверења давати општине или приватне личности од кога је што реквирирано види се из обрасца под к. и. а.

19. Командир прима и издаје новац и води дневник касе ако је добро писмен а иначе водиће писар дневник и састављати потребне изводе.

У присуству комисара новац ће се издавати и он ће свуда ставити свој потпис „видио комесар“ Н. Н.

20. При отпусту реквирираних људи и стоке као и осталих војника, издаваће се уверење по обрасцу под н.

21. На концу месеца подносиће се пуку целокупно примање и давање новчано а ако се буде наредило и стање примања и издавање материјала — јестива за људе и стоку — ради прегледа рачуна или друге употребе; уз то подносиће се документа и разни спискови који издатке осведочавају.

Ф№ 1623.
27. Фебр. 1876 год.
у Београду.

Министар војни, пуковник
Јих. Николић с. р.

Министар војни, на основу уредбе о устројству целокупне војске од 24 фебруара 1876 год. Ъ№ 98, прописује следеће:

УРЕЂЕЊЕ

ИНЖИНИРСКИХ ТРУПА ПО ДИВИЗИЈАМА.

Инжинирски баталион има три чете.

Састав штаба инжинирског баталиона.

1 Командант баталиона уједно референт за инжинерију при дивизији.
1 Ађутант.
1 — 3 Официра инжинерска.
2 — 3 Цивилна инжинера (ови ће се употребити при пијонрским четама).
1 Казначеј (од народни војника, чиновник).
1 Комесар (од народни војника чиновник).
1 Лекар.
2 Писара (1 наредник и 1 поднаредник).
1 Пушкар.

Састав чете.

1 Четник.
3 Водника.
1 Поднаредник.
1 Каплар.
1 Десетар писар.
10 Десетара.
3 Трубача народна.

14 Пијонира стајаће војске.

95 Пијонира народне војске.

Приметба 1. Понтонирски водови. од народних пијонирских чета, одвајају се, носе собом алате по прегледу под III. и употребиће се за: мостовне екипаже, сталне пловеће мостове и пијонирску радионицу у Ћуприји.

2. Сваком штабу инжинирског батаљиона придају се по 2 трубача стајаће војске из састава инжинирских трупа.

3. За пренос походног алата, регрутује се од народа, за сваки инжинирски батаљион по 4 кола воловска са канатама, шарагљама, душемом и арњевима.

Од јахаћих коња на сваки батаљион долази:

6—10 Коња официрских (за сваког официра по 2).

1 Коњ за лекара.

2— 3 Коња за цивилне нижинире.

1 Коњ за наредника руковаоца дивизијског инжинирског депоа.

Састав мостовних екипажа.

I. Дринска екипажа.

1 Командир официр инжинирски.

2 Инжинирска официра (од ових 1 врши администрацију).

1 Комесар (од народних војника чиновник).

2 Наредника.

3 Поднаредника.

6 Каплара.

2 Трубача стајаће војске.

100 Понтонира стајаће војске.

3 Водника
3 Двајесника
9 Десетара
3 Трубача
93 Понтонира
} народне војске.

6 коња официрских (за сваког официра по 2).

II. Јужно-моравска екипажа.

1 Командир официр инжинирски.

2 Инжинирска официра (од ових 1 врши администрацију).

2 Комесара (од народних војника, чиновници).
3 Наредника.
4 Поднаредника.
8 Каплара.
4 трубача стајаће војске.
200 Понтонира стајаће војске.

3 Водника	народне војске
3 Двајесника	
9 Десетара	
3 Трубача	
93 Понтонира	

6 Официрских коња (за сваког официра по 2).

III Тимочка екипажа.

1 Командир официр инжинирски.
1 Инжинирски официр.
1 Комесар (од народних војника, чиновник).
1 Наредник.
2 Поднаредника.
4 Каплара.
2 Трубача стајаће војске.
48 Понтонира стајаће војске.

3 Водника	народне војске.
3 Двајесника	
9 Десетара	
3 Трубача	
93 Понтонира	

4 Официрска коња (за сваког официра по 2).

Дринској мостовној екипажи принадлежи материјал по прегледу по IV, који се товари по прегледу V. За ову екипажу треба 164 воловска кола, са 164 човека и 328 волова. Од ових кола да су 84 расточена на 10 стопа, 64 обична без каната а са ступцима и 14 са канатама, шарагљама, душемом и арњевима.

Јужно-моравској мостовној екипажи принадлежи материјал по прегледу VI, који се товари по прегледу VII. За ову екипажу треба 164 воловских кола, са 164 човека и 328 волова- Од ових кола да су; 79 расточених на 10 стопа, 65 обичних без каната а са ступцима и 20 са канатама, шарагљама, душемом и арњевима.

Тиночкој мостовној екипажи принадлежи материјал по прегледу VIII. који се товари по прегледу IX. За ову екипажу треба 54 воловска кола, са 54 човека и 108 волова. Од ових кола да су: 18 расточених на 10 стопа, 27 обичних без каната, шарагљама, душемом и арњевима.

Примедба. Сва кола за мостовне екипаже рекрутују се од народа онолико и онаквих за сваку екипажу, као што је горе изложено.

Дивизијски депови.

Сваком инжинирском батаљону принадлежи по 1 дивизијски депо (види списак I) којим рукује по 1 наредник.

У случају кретања овај се депо товари по прилогу II, на 43 кола (са канатама, шарагљама, душемом и арњевима), са 43 човека и 86 волова. —

Примедба. Ова се кола рекрутују од народа.

Постојећи шест пловећих мостова.

На сваки мост долази.

2 Поднаредника понтонирска.

1 Водник
1 Двајесник
3 Десетара
1 Трубач
31 Пијонир

} народне војске.

Понтонирска радионица у Ћуприји.

1 Управитељ радионице (инжин. официр).
1 Помоћник његов (цивилни инжинир).
1 Рачуновођа,
10 Понтонирских мајстора.
1 Мајстор (из пијонирске радионице).
111 Понтонира народне војске.

Главни инжинирски депо.

1 Руководац (деловођ инспектора инжинир при министарст. војном).
2 Магационара подофицира.

Кладовска градска команда.

1 Инжинирски официр.
150 Народних војника (цела II. крајинска пијонирска чета).
100 Радника (по потреби, а из околине, који нису нигде рекрутовани).

Дужност и права команданата.

I. Инспектора инжинерије при врховној команди.

При мобилизацији војске, инспектор инжинирских трупа војног министарства, прелази у састав штаба врховне команде.

Његов штаб у том случају састоји се из:

1. Инжинирског официра као помоћника и 1 ађутанта.

Инспектор инжиниріје, као највиши старешина инжинирства у мобилисаној војсци, рукује и располаже са свима средствима по струци инжинирској, која се у тој војсци налазе, управља целом инжинирском службом и брине се о извршењу свију налога, које је издао врховни заповедник у том погледу, и према томе, он је одговоран врховном заповеднику за потпуну исправност целе инжинерије у војсци.

Инспектор инжиниріје решава све предмете односеће се на инжиниріју, и према томе, подноси врховном заповеднику своје нарочите предлоге, за све чисто инжинирске послове.

У круг радње инспектора инжиниріје долази по именце:

1. Сви налози који се односе на вршење инжинирске службе при свима инжинирским трупама и покретним резервним заводима у кругу оперативне војске.

2. Да као стручан саветодавац потпомаже начелника генералштаба при издавању диспозиција и распореда односно размештаја и потребе инжинирских трупа и покретних резервних завода у кругу оперативне војске, као и оних, који се налазе у градовима а у домашају оперативне војске.

3. Инжинирска спрема утврђених места у домашају оперативне војске.

4. Брига о начину попуњења свију инжинирских трупа.

5. Сви распореди са инжинирским материјалом.

Определења под 3 и 5 могу се одпустити само на основу и сугласности општег распореда, који је одобрио врховни командант. Због тога, инспектор инжинерије, треба да стоји у свима односима у нај-

тешњем споразумлењу са начелником генералштаба, а по предметима у тачци 3 и са инспектором артиљерије.

6. Подизање, поправка и кварење комуникације и телеграфа. Ово у споразумлењу са начелником генералштаба, а по одобрењу врховног заповедника.

7. Он чини предлоге за постављање инжинирских команданата и командира у кругу целе војске и предлоге за унапређење осталих инжинирских официра. Он распоређује и премешта по дивизијама оне инжинирске официре, који нису команданти или командири.

8, Он се брине, да се воде дневници и саставе планови и описи опсада утврђених позиција и градова.

II. Референта инжињирије при дивизијама и команданта инжињирског батаљона.

Он има дужност, права и власт, која је у устројству команада и штабова стајаће и народне војске, прописана била за команданте појединих родова оружја.

Команданти инжињирских батаљона самостално дејствујућих дивизија имају поред тога још и оне дужности, које су прописане за инспектора инжињерије при врховној команди у кругу њихове дивизије.

Командант инжињирског батаљона је референт дивизијском команданту по инжињирској струци и стоји под непосредним налозима његовим односно употребе инжињирских трупа и покретних резервних завода, као и у свима односима дисциплинарним и административним.

Он је највиши инжињирски старешина, дотичној дивизији принадлежећих инжињирских трупа и покретних резервних завода.

III. Управитеља понтонирске радионице.

Он има дужности, права и власт које су у устројству команада и штабова стајаће и народне војске прописане биле за команданта инжињирског батаљона.

На њега прелазе све оне дужности које су прописане биле за командапта понтонирског батаљона, докле је ова радионица стајала под управом тог команданта.

IV. Инжињирског официра при градској команди.

Он има дужности, права и власт батаљоног команданта према одељењу инжињирских трупа које се у граду налазиле буду. Он је референт

по струци инжинирској команданту града, и стоји под непосредним наложима његовим односно употребе инжинирских трупа и тамо налазећих се завода, као и у свима односима дисциплинарним и административним.

У случају инжинирског армирања града он има она права и власти односно техничких инжинирских послова као и управитељ понтонирске радионице у Ћуприји.

Бр. 134.
29. Фебруара 1876.
у Београду.

Министар војни
пуковник
Јих. Николић. с. р.

Министар војни на основу уредбе о устројству целокупне војске од 24. Фебруара, 1876 год. Ђ№ 98. прописује следеће:

УРЕЂЕЊЕ И РАСПОРЕД

ВОЈНОГ САНИТЕТА.

Састав.

§. 1.

Војни санитет састоји се из:

а., Главне санитетске управе, која се налази у министарству војном.

б., Кора санитетских официра при командама и трупама.

в., Санитетских трупа и

г., Санитетских завода.

Састав главне санитетске управе опредељен је устројством министарства војног.

Кор санитетских официра распоређује се по командама и трупама као што следује:

а., За начелника војног санитета при врховној команди један виши санитетски официр и један деловођа нижи санитетски официр.

б., За начелнике војног санитета при дивизијским командама по један виши санитетски официр или капетан I. класе са по једним деловођом нижим санитетским официром.

в., За лекаре при бригадама како стајаће, тако и народне војске, за лекаре при артилеријским и коњичким пуковима, батаљонима, батеријама и коњичким дивизионима: по један нижи санитетски официр или

један од окружних, среских или варошких лекара, или помоћника који су уписати у народну војску.

Санитетске трупе састоје се из:

а., Болничарског одељења стајаће војске, које врши службу при сталним војним болницама.

б., Бригадних санитетских одељења за сваку мобилисану бригаду по једно.

в., Дивизијских санитетских одељења за сваку мобилисану дивизију по једно, и

г., Резервног санитетског одељења на расположењу врховне команде.

Одељења под (б. в. и г.) образују се при мобилизовању војске из болничарских чета са њиним коморџијама, народних бригада.

Санитетски заводи састоје се из:

а., Амбулаторија,

б., Привремених војних болница,

в., Сталних гарнизонских болница,

г., Сталног централног депоа.

д., Шеснајест етапних болница;

е., Двадесет и пет пољских болница: долазе на дивизију Тимочку, Западно-Моравску и Дринску по 4, на остале дивизије у сајузу армијском по 3, а на расположење врховне команде 4, и

ж., Санитетске резерве.

Заводи под а, б, в и г, постоје већ у мирно доба; остали образују се тек кад се мобилизација нареди.

Састав бригадних санитетских одељења.

§. 2.

Бригадно, санитетско одељење састоји се из:

1 командира (дотични бригадни лекар).

1 болничарског двајесника.

Болничарских десетара, за сваки батаљон дотичне бригаде по један.

1 возарског десетара.

Болничара редова (народних) на сваки батаљон дотичне бригаде по 8.

8. возара

2 официрска јахаћа } коња
8 теглећих народних }

2 вола.

2 кола за тешке } рањенике
1 омнибус за лаке }

1 кола за пртљаг и храну.

Састав дивизијског и резервног санитетског одељења.

§. 3.

Једно дивизијско и резервно санитетско одељење састоји се из:

1 командира (санитетски капетан).

2 лекара (санитетски капетани или доктори који су уписани у народну војску).

2 помоћника (санитетски поручници и подпоручници, или магистри и патрони хирургије који су уписани у народну војску)

1 апотекара
1 апотекарског помоћника
1 комесара (чиновника грађанскога реда).
2 болничарска двајесника
1 возарског двајесника
2 болничара из стајаће војске
5 болничарских десетара
4 возарска десетара
1 трубач
60 болничара народних
20 возара

6 јахаћих официрских } коња
8 теглећих народних }

20 волова

6 кола за тешко } рањене
2 омнибуса за лако }

2 кола за лекове, инструменте и прибор
2 кола за пртљаг и храну.

Састав болничарског одељења стајаће војске, амбулаторија, привр. војних болница, стални гарниз. болница централног санитетског депоа.

§. 4.

Састав ових већ у мирно доба постојећих санитетских трупа и завода опредељен је устројством стајаће војске.

Састав етапних болница.

§. 5.

Етапна болница састоји се из:

1 лекара војног или грађанског
1 болничарског десетара
4 болничара.

Састав пољских болница.

§. 6.

Пољске болнице за по 200 болесних или рањених састоје се из:

1 командира, 1 лекара — санитетски капетани или доктори који су уписани у народну војску.

2 помоћника (санитетски поручици и подпоручици или магистри и патрони хирургије који су уписани у народну војску.)

1 апотекара
1 апотекарског помоћника
1 комесара (грађанског реда)
2 болничарска двајесника
2 возарска двајесника
2 болничара стајаће војске
4 болничарска десетара
2 возарска десетара

24 болничара народна
12 возара
1 кувара
6 официрских јахаћих, 4 теглећих народних — коња
14 волова
1 кола за тешко, 1 омнибус за лако — рањене

3 кола за лекове, инструменте и прибор
2 кола за рану прљаг и фураж.

Примедба: Ако неби било могуће благовремено набавити наручита санитетска кола за лако и тешко рањене, за лекове и инштрументе,

употребиће се у место омнибуса за лако рањене, кола наше државне поште, у колико их има, за тешко рањене кола рабацијска, запрегнута са воловима, а за лекове и инштрументе обична батеријска кола.

Састав санитетске резерве.

§. 7.

Санитетска резерва састоји се из:

3 лекара
9 помоћника
1 апотекара
2 апотекарска помоћника
3 комесара (грађанска чиновника)
5 болничарских десетара
54 болничара народних
8 возара
3 кувара
1 мајстор хируршких инштрумената.

§. 8.

Дужности појединих начелника војног санитета, командира санитетских трупа и завода и њина надлежиост опредељене су у нарочито за то издатом упутству за вршење санитетске службе.

1. Марта 1876 год.
у Београду.

Министар војни
Пуковник
Јих. Николић. с. р.

ПРАВИЛА О ХРАНИ И СПРЕМИ ВОЈНИКА, КОЊА И КОМОРЕ НАРОДНЕ ВОЈСКЕ У РАТНО ДОБА.

I.

Храна војника.

Под храном разуме се: месо, леб, варивo, поврће и зачинци.

Храна се дели на:

1. Резервну
2. Обичну и
3. Увећану храну.

Храна се издаје у оброцима (порцијама). Оброк се рачуна у дневној храни (за 24 сахата).

Састав оброка.

I. Резервни оброк хране састоји се из:

1. Пексимита (двопека)	100	драма
2. Пастрме	100	„
или сланине	100	„
или сира (у застругу)	100	„
3. Соли	10	„
4. Лука	10	„
5. Паприке	5	„
Целокупна тежина рез. оброка	225	драма

II. Обични оброк хране састоји се из:

1. Леба	300	драма
или брашна	300	„
2. Пасуља	50	„
или сочива	50	„
или грашка	50	„
или кромпира	60	„

или пиринча	30	драма
3. Меса (пресног)	100	„
или пастрме	50	„
или сланине	50	„
или сира	100	„
4. Сирћета	5	„
5. Соли	5	„
6. Ракије	50	„
или препечснице	20	„
или вина	100	„
7. Паприке	5	„
8. Лука	10	„
9. Дувана	3	„
Целок. тежина обичног оброка	490	драма

III. Увећани оброк хране састоји се из:

1. Леба	300	драма
или брашна	300	„
2. Пасуља	50	„
или сочива	50	„
или грашка	50	„
или кромпира	60	„
или пиринча	30	„
или таране	50	„
3. Меса	150	„
или сланине	100	„
или пастрме	75	„
4. Ракије	75	„
или препечснице	30	„
или вина	100	„
5. Сирћета	5	„
6. Соли	5	„
7. Паприке	5	„
8. Лука	10	„
9. Дувана	3	„
Целок. тежина увећаног оброка	500—550	драма

У обичном и увећаном оброку не треба урачунавати месо, јер ће се стока гонити и клати.

Употреба и ношење хране.

1. Резервне хране.

1. Резервне хране понеће сваки војник од своје куће за 3 дана, осим пексимита, који ће добити, кад на бригадно збориште дође.

2. Резервну храну носиће војник у ранцу или торби, тако спаковану, да оброци одвојени буду један од другога, а опет сви спаковани у једно.

3. Резервну храну не сме војник никако трошити, без нарочите заповести старешине, под чијом се командом налази, и то свакад у крајњој нужди и кад се никојим начином не може добавити друге хране.

4. Старешине које буду наређивале утрошак резервне хране, ваља да се што пре постарају за начин набаве и попуне.

5. У случајевима, где се пексимитом попунити не може, замењиваће се са пшеничним или кукурузним брашном, рачунећи на 100 драма пексимита 100 драма брашна.

2. Обичне хране.

1. Обичну храну добиће војник од државе, кад на бригадно збориште дође.

2. Кад се војници са збориштa крену, издаће им се по један оброк обичне хране, за текућу потребу.

3. На бригадном збориштy издаће се још по 6 оброка на сваког војника од обичне хране; ових 6 оброка натовариће се на комору и то:

На стројну комору 2 оброка с лебом.

На магацинску комору 1 оброк с пексимитом и 3 оброка с брашном (место леба), или код трупа, које у магацинској комори носе храну за 2 дана, 1 оброк с пексимитом а 1 с брашном (место леба). Ако је код какве трупе само једна комора за рану за неколико дана, онда печена леба неможе у њој бити више од 2 дана. За остале дане снабдева се комора брашном.

4. Обична храна издаваће се све дотле, док се наредбом командујућег другче не нареди.

3. Увећање хране.

1. Увећана храна издаваће се само тада, кад су војници изложени већим теретима и штрапацима.

2. Издавање увећане хране зависиће понајвише од увиђавности старешина, за то они ваља да зрело расуде, кад су те прилике, но свакад треба да имају на уму могућност издавања, то јест, да ли имају толико хране на расположењу и да ли је могу лако добавити.

Команданти чета, батаљона, батерија, ескадрона и других делова војних овлашћују се, да могу оброк променути само тада, кад они само-

стално командовали буду (кад не стоје у свези већих војених тела као бригаде, дивизије, и т. д.), иначе имају само право предлагања.

Команданти дивизије овлашћени су на промену оброка, кадгод они за нуждно нађу — али свакад имаће на уму тачку другу увећане хране.

Команданти бригада могу промену наређивати али свакад у споразумљењу с надлежним дивизијаром.

При свакој промени оброка дужан је надлежни интенданат своје мнење да изрече и тек по саслушању може се наредити промена.

Свака промена мора се војницима наредбом огласити и у дневнику приметити време почетка као и време свршетка, које ће се такође наредбом објавити.

Храна ће се изузимати из магацина на требовања самосталних команданата појединих самосталних јединица. Реквизицијом изузимаће се храна на основу уверења команданата, који самостално дејствују.

II.

Храна коња.

Под храном коња разумо се: зоб, сено, слама и со.

Храна коња зове се иначе „фураж.“

Фураж се дели на:

1. резервну
2. обичну и
3. увећану фураж.

Фураж се издаје у оброцима (рацијама). Оброк се рачуна у дневну храну (за 24 сах).

Оброк се дели по створу и дужностима самих коња на:

1. тешки,
2. средњи и
3. лаки.

У тешки оброк спадају сви коњи:

а) пољске и брдске артилерије.

б) мунуцијских колона.

в) понтонских тренова.

г) санитетских тренова (и то: болесничка кола завојишта). —

2. У средњи оброк спадају сви коњи:

а) штабова и административних чиновника (јахаћих).

б) ескадрона.
в) тренских старешина (коморџијских).
3. У лаки оброк спадају сви коњи:
а) коморџијски (товарни и теглећи).
б) осталог трена војске.

Састав резервног фуражног оброка.

1. Тешки резервни оброк фуражи састоји се из:
а) $2^1/_2$ оке зоби (јечма).
б) 1 оке сена.
2. Средњи резервни оброк фуражи састоји се из:
а) 2 оке зоби (јечма).
б) 1 оке сена.
3. Лаки резервни оброк фуражи састоји се из:
а) $1^1/_2$ оке зоби.
б) 1 оке сена.

Састав обичног оброка.

1. Тешки обични оброк фуражи састоји се из:
а) 3 оке јечма (зоби).
б) 6 ока сена.
в) 4 драма соли.
} за храну.
г) 2 оке сламе за простирку.
2. Средњи обични оброк фуражи састоји се из:
а) $2^1/_2$ оке зоби.
б) 5 ока сена.
в) 2 оке сламе.
г) 3 драма соли
} за храну.
3. Лаки обични оброк фуражи састоји се из;
а) 2 оке зоби.
б) 4 оке сена.
в) $1^1/_2$ оку сламе.
г) 2 драма соли.

Састав увећаног оброка.

1. Тешки увећани оброк фуражи састоји се из:
а) 4 оке зоби.
б) 6 ока сена.
в) 4 драма соли.
г) $^1/_2$ оке сламе.

2. Средњи увећани оброк фуражи састоји се из:

а) 3 оке зоби. в) 3 драма соли.

б) 5 ока сена. г) $2^1/_2$ окд сламе.

3. Лаки увећани оброк фуражи састоји се из:

а) 3 оке зоби. в) 2 драма соли.

б) $4^1/_2$ оке сена. г) 2 оке сламе.

Употреба и ношење фуражи.

1. Резервне фуражи.

1. Резерну фураж понеће сваки војник — који је обвезан да с коњем или колима дође — од своје куће за 3 дана по прописној размери.

2. Резевну зоб носи ће војници у једној платненој торби (сакви).

3. Резервно сено пресује се или уплете у 2 гужве, па се потом у клупче савије, или се пресује у виду венца.

4. Резервну фураж несмеду војници давати коњима, без нарочите заповести старешине под чијом се командом налазе, и то свакад у крајњој нужди и кад се никојим начином неможе добавити друге фуражи.

5. у случајевима, где се мора замењивати резервна фураж, ваља је замењивати са оним родовима, који неувећавају терет и запремину, а притом подпуно замењују питателност прописане фуражи.

2. Обичне фуражи.

1. Обичну фураж доби ће сваки војник — који је обвезан да с коњем или колима дође — од државе кад на бригадно збориште дође.

2. Кад се војници са збориштa крену, издаће им се по 1 оброк обичне фуражи за текућу потребу.

3. На бригадном збориштy издаће се на сваког коња још по 6 оброка обичне фуражи.

4. Обична фураж издаваће се све дотле, док се наредбом командујућег другаче не нареди.

3. Увећане фуражи.

1. Увећане фуражи издаваће се само тада кад су коњи већим теретима и штрапацима изложени.

2. Издавање увећане фуражи зависи ће понајвише од увиђавности старешина, за то они ваља да зрело расуде, кад су те прилике, но свакад треба да имају на уму, могућност издавања, то јест, да ли имају толико хране на расположењу и да ли је могу лако добавити.

Команданти чета, батаљона, батерије, ескадрона и других делова војених, овлашћују се да могу фуражни оброк променути само тада, кад они самостално командовали буду (кад не стоје у свези већих војених тела као: бригаде, дивизије и т. д.), иначе имају само право предлагања.

Команданти дивизије овлашћени су за промену фуражног оброка кад год они за нуждно нађу, али свакад имаће на уму тачку 2-гу у в е ћ а н е ф у р а ж и.

Команданти бригада могу промену наређивати, но свакад у споразумљењу са надлежним дивизијаром.

При свакој промени фуражног оброка дужан је надлежни интендант своје мнење да изрече и тек по саслушању може се наредити промена.

Свака промена мора се војницима наредбом огласити, и у дневнику приметити време почетка као и време свршетка, које ће се такође наредбом објавити.

Фураж ће се изузимати или из магацина на требовање самосталних команданата, и то издавање састојаће се само из з о б и и соли; сено и слама неће се никад из магацина издавати, већ ће се прибављати их окола земљишта и слагалишта.

Реквизицијом добављаће се фураж на основу уверења самостално дејствујућих команданата, и тада ће се цела фураж изузимати.

III.

Храна стоке.

Под храном сточијом разуме се: мекиње, сено, слама и со.

Сточија се храна дели на:

1. р е з е р в н у
2. о б и ч н у и
3. у в е ћ а н у х р а н у.

Храна се сточија издаје у оброцима. Оброк се рачуна у дневну храну (за 24 сахата).

Оброк се сточији дели по створу и дужностима саме стоке на:

1. т е ш к и
2. с р е д њ и и
3. л а к и о б р о к.

У т е ш к и о б р о к спадају:

а) Сви волови за теглење опредељени.

У средњи оброк спадају:

а) Сви волови за клање.

У лаки оброк спада:

а) Свака ситна стока за клање (као овце и т. д.)

Састав оброка.

1. обичне хране.

1. Тешки оброк обичне хране састоји се из:

4 оке мекиња	3 драма соли
8 ока сена	$1^1/_2$ оку сламе

2. Средњи оброк обичне хране састоји се из:

3 оке мекиња	2 драма соли
6 оке сена	1 оке сламе

3. Лаки оброк обичне хране састоји се из:

1 оке мекиња	2 драма соли
2 оке сена	

2. Увећане хране.

1. Тешки оброк увећане хране састоји се из:

5 ока мекиња	4 драма соли
8 ока сена	$1^1/_2$ оке сламе

2. Средњи оброк увећане хране састоји се из:

4 оке мекиња	2 драма соли
6 ока сена	1 оку сламе за простирку

3. Лаки оброк увећане хране састоји се из:

3 оке мекиња	2 драма соли
2 оке сена	

3. Резервне хране.

Резервна храна издаваће се само на теглеће волове и то коморџијске или осталог трена трупног.

Резервни оброк хране састоји се из:

4 оке мекиња	3 драма соли.
4. оке сена	

Како за обичну тако и за увећану и резервну храну стоке, важе она иста правила као год и за коњску храну.

РАТНА СПРЕМА НАРОДНИХ СТАРЕШИНА.

1. Општа спрема.

Под општом спремом разуме се: преобука, одело, обућа, посуђе, алати, оружје и оружни прибор.

Спрема се дели на:

1. *Спрему што старешине од државе добијају.*
2. *Спрему што сопственим трошком набављају.*

1. Спрема што од државе добијају:

1 шињељ (на себи или спакован)
1 блузу (на себи)
1 чакшире са докољеницама (на себи)
1 шајкашку капу (на себи)
1 чутурицу од блеха (за воду)
1 казанчић (на десетину или 1 на једног)
1 шатор (на 6 људи)
1 сабљу (јахачу)
1 кожни кајас.

2. Спрема о сопственом трошку:

2—3 преобуке.
3 пара чарапа или
3 „ обојака.
3 „ ћебета.
2 „ наглавака.

1 платнену или вунену торбицу.
1 чутурицу или тиквицу.
3 пара опанака или
2 пара чизама с мамузама (ако је могуће).
1 чанак за јело.
1 кашику.
1 ножић.
1 сапун.
1 чешаљ.
2 четке за обућу (за оне који чизме имају).
1 четку за одело.
Ситнице за крпљење (игле, конци, дугмад и т. д).
Тифтика (чешљанице) једну шаку.
Чисте ланене крпе (једно повеће парче)
1 парче лоја.
1 бријачицу (за оне који се бријају).
1 револвер или пиштољ (у кубури).
1 доглед (ако је могуће).
1 књижицу (записницу) са потребним писаћим материјалом.
Ствари за чишћење оружја и оружне спреме.

Спрема старешина у почасности:

1. Батаљоног команданта.

Према пропису, батаљони командант командује на коњу, зато је и његова спрема двојака:

1. Спрема човека (његова).
2. Спрема коња.

1. Спрема човека.

Она се састоји осим опште спреме — која се само у томе мења што бат. ком. мора капу кајас и темњак официрски да има и то о своме трошку — још из:

1 куфера или сандучета са затварачем у чему ће ствари спаковати; спаковано сандуче не сме прећи тежину од 25 ока пошто ће се на комори носити.

а. Спрема коња.

Састоји се из:

1 четке за чишћење.

1 чешагије.

1 ђебрета.

2 подковице } снаковано у сламу.
3 клинца }

1 зобнице.

1 улара (са јаким поводником).

1 ножића дрвеног за чишћење копита.

1 ћебета (дугачког)

1 колана кожњег или пртеног,

1 кофице платнене за појење коња.

10 драма кучина.

1 чисте ланене крпе (за брисање очију и ноздрва),

1 повеће парче крпе ланене (за резерву).

б. Прибор јахаћи.

1) Мађарско, или руско, или турско или енглеско седло.

2. Цео прибор потребан уз седло (као: колана двокраког кожњег, узенгије, нагрудњака, кускуна и т. д.

3) Бисага пар удешени за предњи уникаш.

4) узде са ђемом, жвалом и чампаром.

5) 3 терки кајиша.

6) Кожна кеса за паковање 2 подковице и 32 клинца.

7) Џак (сакве) за резервну зоб.

8) 1 конопац 8^m дугачак за фуражовање и то кад батаљони ком. има 2 коња.

2. четног командира.

Четни командир командује пешке и по томе његова спрема састоји се из опште спреме, само што место шајкашке капе носи официрску а тако исто и сабљу са кајасом и темљаком официрским.

Но осим опште спреме има четовођа још

1 куферчић или сандучић за паковање ствари које му нису од честе употребе; спаковани сандучић не сме прећи тежину од 25 ока и носи се у комори.

3. Водника пешачког, раденичког, занатлијског, пијонир. итд. који пешке командују.

Њихова спрема састоји се из опште спреме и

1 ранца или вунене торбе у коју се пакује: преобука, чарапе, наглавци, пешкир, кашика, ствари за чишћење оружја, ситнице за крпљење, резервна храна, чешљаница и т. д. у опште као што је за војника прописано.

4. Батеријског, ескадроног командира, четовођу, водника коморџијског и адјутанта батаљона.

Спрема је у опште као год и батаљон. командира.

О РАТНОЈ СПРЕМИ ВОЈНИКА, КОЊА И КОМОРЕ.

Спрема војника у опште.

Под спремом разуме се: преобука, одело, обућа, судови и халати
Спрема се дели на:

1. *Спрему државну.*
2. *Спрему сопствену.*

1. Спрема државна.

Састоји се из:
1 шињела.
1. блузе.
1 чакшира са доколеницама.
1 капе шајкашке.
1 торбе или ранца.
1 чутурице од блеха (за воду).
1 казанчића за кување јела.
1 шатора.
1 пијука.
1. ашова.
1. секире код неких само (пехоте, пијон).

2. Сопствена спрема.

Састоји се из:
2 преобуке.
3 пара чарапа.
3 пара опанака.
3 пара ћебета.
2 пара наглавака.

2 пешкира.

1 платнене или вунене торбице која се преко рамена носити може.

1 чутурице или тиквице.

1 чанка за јело.

1 кашике.

1 ножића.

Ствари за чишћење и подмазивање оружија.

Ситница за крпљење (као: игала, конаца и маказе).

1 сапуна.

1 бријачице (који се брије).

Разних дугмади, 1 парчета воска, 1 шила, 1 парчета лоја, мало тифтика (чешљанице), чисте ланене крпе, и мађарских конаца.

Пакованье и ношење спреме.

1. Шињела; он се савије у виду кобасице тако, да лице дође споља; тако увијен, превије се и оба краја вежу са каишчићем или јаким конопчићем, и тада се може носити преко рамена и торбе.

2. Ранац или повећа торба са јаким упртама, или каишима; у њој се пакује и то до леђа: 1 пар преобуке, 2 пара чарапа, 2 пара ћебета, 1 пар наглавака 1 пешкир; на дну 1 кашика, ствари за чишћење и подмазивање оружја, ситнице за крпљење, резервна храна и то: да више дође наслоњена на спољну страну: одозго по врху резервна муниција, чешљаница, ланена крпа и остале ситнице; ранац или торба носи се на леђима о оба рамена каишима обешена, или о упртама преко прсију укрштеним.

3. Чутурица за воду од блеха носи се на каишу или конопчићу преко рамена.

4. Казанчић, ако је удешен за једног војника носи се на ранцу или торби са спољне стране, на средини каишчићима добро привезат, ако торба нема каишчића ваља их сашити. Ако је казанчић за десетину удешен, тад се носи на комори.

5. Шатор за 6 људи са прибором подели се овако: сваки човек носи по 1 платно савијено тако, да се око торбе или ранца увезати може преко шињела, са каишчићима; 4 човека носе по 1 дугачку мотчицу (4 мотчице) 2 мала кочића, 2 мала конопчића и 2 велика конопчића остала 2 човека (од 6 људи) носе по 4 мала кочића, 4 мала конопчића, а један од њих двојице још и 1 велики конопчић — дугачке мот-

чиде носе се преко шаторског платна попреко; кочићи, конопчићи и велики конопчићи долазе у торбу или ранац или напослетку где старешине за најспретније нађу.

6. Пијук ако би се војницима издао, носи се са стране торбе и то тако, да сваки човек у десетини носи подједнако (код пешака само).

7. 2 ашова на десетину носи ће се као и пијук, (код пешака само.)

8. Сикиру на десетину, носи ће сваки војник као пијук и ашов (код пешака са о).

Пијук, 2 ашова и сикиру неће никад војник у једанпут носити, већ наизменце цела десетина.

9. Опанке носиће војник 1 пар на себи, а 2 пара добро спаковата и увезата преко ранца озго на платиу шаторском тако, да од сваког пара по 1 опанак горе са табаном окренут буде. —

10. Чанак за јело носи се привезат на десној страни на више, о једном ћошку торбе или ранца са спољне стране тако, да дно буде у поље окренуто.

11. Чутурица или тиквица за ракију носи се или на конопчићу преко рамена или привезата гдегод за опасачни каиш и то где неће бити на сметњи.

12. Платнена или вунена торбица носи се преко рамена о каишу (или узицама) у њој се носи спакована храна за текућу потребу.

13. Ножић у каницци, носи се о појасном каишу или тканицама с леве стране.

Спрема војника по родовима оружја.

1. Пешака.

Спрема пешака састоји се осим опште спреме још из:

1 пушке са целим прибором.

1 опасача (са пашом или прећицом).

1 фишеклије и

Потребних справа за расклапање и састављање пушке.

2. Коњаника.

Састоји се осим опште спреме још из:

1 сабље јахаће.

1 кајаса кожног.

1 темњака кожног.

1 карабина или револвера (пиштоља).

Прибора за ова оружја као: ципелице и каиша за карабин или кубурлије за револвер или пиштољ.

1 фишеклије на каишу која се носи преко рамена.

Потребне справе за расклапање и састављање оружја. —

3. Артилеристе послужитеља.

Састоји се осим опште спреме још из:

1 ножа (тесака).

1 опасача са виском (са паф. или прећ.)

1 револвера (пиштоља).

1 кубуре.

Кубура се носи преко рамена.

1 фишеклије о опасачном каишу.

4. Артилеристе возара.

Састоји се осим опште спреме још из:

1 револвера (или пиштоља)

1 кубуре која се на каишу преко рамена носи.

1 фишеклије која се на каишу преко рамена носи.

1 сабље јахаће.

1 кајаса кожног.

1 кожног темњака.

5. Пијонира.

Састоји се осим опште спреме још и из спреме пешака и спреме која је за пијонире прописана, дакле из алата које војници од државе добијају.

6. Коморџије.

Састоји се осим опште спреме још из:

1 дуге пушке с ножем (јатаганом).

1 опасача с виском од 2 крака.

1 фишеклије.

Потребне справе за расклапање и састављане пушке.

7. Занатије

Састоји се осим опште спреме још из:

1 дуге пушке са бајонетом.

1 опасача (са пафтом или прећом).

1 фишеклије и

Целог потребног алата за оправку одела и обуће, и то који је лак за ношење и спретан за паковање.

8. Раденика.

Састоји се осим опште спреме још из:

1 дуге пушке са бајонетом.

1 опасача (са пафтом или прећицом).

1 фишеклије и

целог потребног лако транспортног и за ношење спретног алата.

9. Профијанта.

Састоји се осим опште спреме још из:

1 дуге пушке са бајонетом.

1 опасача (са пафтом или прећицом).

1 Фишеклије

Потребне справе за расклапање и састављање оружја.

10. Болничара.

Састоји се осим опште спреме још из спреме, која је устројством санитета опредељена.

Спрема коња у опште.

Општа спрема.

Под општом спремом коњском, разуме се прибор потребан за негу коња и састоји се из:

1 четке за чишћење,

1 чешагије.

1 њебета.

1 подковице резервне
32 клинца резервна } паковано у сламу.

1 зобнице.
1 улара (са јаким поводником).
1 дрвеног ножића за чишћење копита.
1 ћебета дугачког да може коња покрити.
1 колана кожног или прченог.
1 платнене кофице за појење коња.
10 драма кучина.
1 чисте ланене крпе за брисање очију и ноздрва.
једног повећег парчета крпе ланене за резерву.

Спрема коња по родовима оружја.

1. Коњичког.

Састоји се осим опште спремэ још

1) из: мађарског или руског или турског или напослетку енглеског седла.

2) из целог прибора потребног уз седло као: (кожног колана двокраког, узенгија, нагрудњака, кускуна и т. д.

3) из бисага удешених за предњи ункаш.

4) из узде са ђемом, жвалом и чампаром.

5) из 3 терки каиша.

6) из кожне кесе за паковање 2 подковице и 32 клинца.

7) из џака (сакве) за резервну зоб.

8) из 1 конопца 8 м. дугачког за фуражовање.

9) из 1 сикирице.

2. Коморџијског товарног коња.

Састоји се осим опште спреме још из:

1 самара са прибором, добрим јастуцима и јаким кожним коланом
1 узде са жвалом.
4 вреће коструте са застерима.
4 конопчића од 3 м. дужине за паковање.
1 повеликог покровца за покривање товара.
1 суваре (мотке за помагање при товарењу.)
1 кожне или вунене (торбице) кесе за паковање 2 подковице и 32 клинца.
1 џака (сакве) за резервну зоб.

1 конопца 8 м. дужине за фуражовање.

канапа и других ситница за поправку опреме коњске.

3. коморџијских коња за запрегу кола.

Састоји се осим опште спреме још из:

1 кола са 4 точка, добро окована, са папучом и подупирачем снабдевена.

1 пара амова са напршњацима, добрим јаким штранкама и кожним паддумима.

4 вреће коструте (или 4 џака) са засторима.

1 арњева од асуре, коже или платна.

4 конопчића за паковање.

1 повеликог покровца за покривање.

1 кожне или вунене торбице или кесе за паковање, 4 подковице и 64 клинца.

1 џака за резерну зоб.

1 конопца за фуражовање 8 м. дугачког

1 сикире (у колима).

1 катранице и осталог прибора колског и коњског.

Спрема водоноше са коњем за товарење.

Осим опште спреме војника и коња треба да има још:

1 самар са прибором, добрим јастуцима и јаким кожним коланом.

1 узду са жвалом

1 сувару (за подупирање при товарењу.)

1 кожну или вунену торбицу или кесу за 2 подковице или 32 клинца.

1 џак (сакву за резервну зоб).

1 конопац 8 м. дугачак за фуражовање.

1 покровац.

1 сикирицу.

2 бурета (фучије) окована, она треба да су тако начињена да се унутарња страна приљуби уз самар, даље ваља да имају по 2 ушице гвоздене са стране да се могу бурад уз самар привезати, потом 1 ушицу на унутарњој страни до самара за закачивање на гвоздени клин самарски; бурад треба да имају одозго отвор за наливање а са спољне стране (испупчене) једну вранску рупу, за одпуштање воде, удешену за славину.

Изглед је бурета исто такав, као кад би се обично буре пресекло преко пола, па би се једна страна. — која би к' самару дошла — улупила; за боље разјашњење види слику 1.

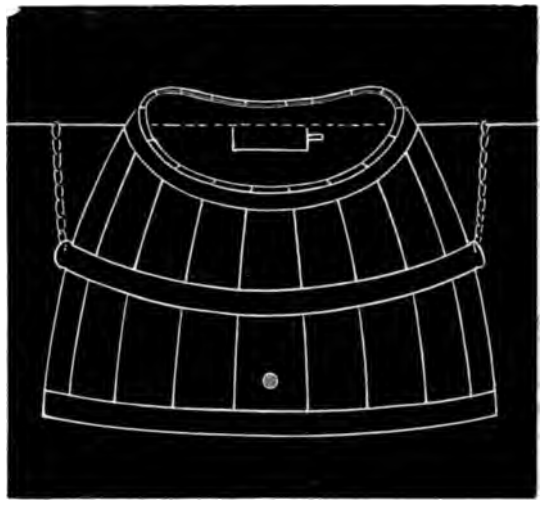

Величина и садржина 1 бурета треба да је толика да може примити 30 ока воде. оба дакле 60 ока чисте воде. даље 1 кофицу за наливање воде, она треба да је удешена да се о предњи ункаш обесити може. —

Спрема водоноше са колима са 2 коња запрегнута.

Осим опште спреме војника и кола треба да има још:

1 кола са 4 точка добро окована, подупирачем и папучом снабдевена и за буре с водом удешена.

1 пар амова са напрш-ацима, јаким палдумима и шгранкама снабдевеним.

1 буре добро оковано, горе са отвором за наливање а на једном данцету, које је на задњем крају кола — чепом рупом снабдевено; буре треба толико да буде да може 3—5 акова воде примити

1 кофицу за наливање воде, са дугачком ручицом

1 покровац за покривање.

1 кожну или вунену торбицу за паковање. 4 подковице и 64 клинца.

1 џак за паковање зоби резервне.

1 колопаш 8 м. дугачак за фуражовање.

1 сикиру.

1 катраницу.

Спрема кола коморџијских воловских.

Осим опште спреме војника и волова, која је исто тако, као год и коњска још и:

1 кола са 4 точка окована (по могућству).

1 јармове.

1 арњеве од асуре, платна или коже.

Прибор колски

1 папучу (ако је могуће).

4 вреће коструте са засторима.

4 конопчића за паковање.

1 повелики покровац за покривање.

1 кожна или вунена торбица за паковање, 4 подковице и 64 клинца.

1 џак за резервну зоб.

1 конопац 8 м. дугачак за фуражовање.

1 сикиру у колима.

1 катраницу.

Примедба. Све остале коморџије било са колима коњским или воловским, који нису рекрутирани, а стално припадају бригади или дивизији, на се реквирирају привремено за буди какву потребу, дужни су од куће понети резервне хране за себе, коње и стоку за 3 дана, а и текуће хране до места, на које су ради службе позвани. Одавде почињу добијати текућу храну из магацина.

Фм. 1715.

1. Марта 1876 год.

у Београду.

Министар војни
пуковник
Јих. Николић. с. р.

ВОЈНА ДРУМСКА СЛУЖБА.

1. Уређење војних друтова.

1. Војни друмови зову се они, који су одређени. да се и уређени по њима крећу одреди војске, возови, штабови и друга службена лица.

2, На војним друмовима постоје друмске станице на одстојању дана марша а управљајући се и према даљини згодних места за станицу.

3. Војни друмови треба да су у свему спремни за лако кретање војске и возова. да су ћуприје и прелази у добром стању, а друмске станице да су уређене, да пролазећа одељења и лица нађу у њима сместишта, ране, фуражи, превозна и преносна средства, и све нужне потребе. Код неких станица смештене су и болнице, које такође ваља снабдевати потребама.

4. Око сваке станице постоји друмска просторија, која припада станици. Колико ће та просторија бити око станице, стоја ће до тога, да се у њој може довољно потреба наћи и снети у станицу а да населењу опет не буде од излишног терета. Та просторија може се лево и десно од пута више ширити а напред и назад мање, да се не би улазило у просторију суседне станице. Величину те просторије као и општине које којој станици припадају одређиваће дивизијари са бригадирима, у договору са окружним и среским начелницима. Доцније ће дотеривати друмски надзорници у споразуму са окружним начелницима и начелницима станице.

5 сви војни друмови на засебном војишту стоје под управом главног надзорника војних друмова, који је при штабу војске и непосредно подчињен шефу штаба, од кога прима упутства и којима даје извешћа. Он такође врши налоге гл. интенданта, начел. инжињерије и санитета и других референата — команданта по њиховим гранама.

Њих бира командант војске из лица, која својим ауторитетом стоје над свима својим почасним надзорницима друштва и начелницима станица.

Засебни војни друм има и засебног надзорника.

6. Сваки окружни начелник јест надзорник над војним друмовима и станицама свога округа, пазећи да се наређење гл. надзорника и других референата војске тачно извршују.

7. Свака станица има свога начелника, по могућству среског старешину иначе среског писара.

8. Свако одељење војске, возови и т. д. које се шаље друмом војним, треба да има путну исправу или маршеви распоред од свог предпостављеног, који га шаље, у коме ће да стоји:

а.) Колико има људи, кола, коња и т. д.

б.) На колико је дана и где примио ране и фуражи.

в.) Како ће се снабдевати свима потребама на путу?

г.) Да ли и колико треба преносних или превозних средстава узимати?

Само у нужди начелници станица снабдеваће одреде без ових исправа т. ј. кад се због непредвиђених узрока нису могле издати, а међу тим одреди не подлеже сумњи, да припадају војсци и њеном саставу.

И поједина службена лица треба да имају при себи путну објаву или напослетку доказ о свом службеном положају.

9. При одашиљању војске, одреда, возова по војним друмовима, гл. интендант одређиваће њихову величину и начин снабдевања, према извешћима о стању станица.

10. Дуж пловних река уредиће се такође станице, које ће бити у већим местима, где лађе пристају а приближно у таквој даљини, да војска, или транспорти нађу у њима потребе за јело а и сместишта за преноћиште.

11. Ређене линије имају свог једног надзорника у Београду, који стоји под војним министром, коме се и шаљу извешћа и од кога се примају упуства.

12. У освојеној земљи команд. војске уређује на подобан начин помоћу гл. надзорника нове војне друмове, поставља начелнике станица и те друмове везује са друмовима своје земље.

2. О начелницима друмских станица.

1. Свака друмска станица добија за време рата свога начелника. Њих бира министар војни у споразуму са министром унутар. послова и то из лица месних окружних полиц. власти, среских старешина или писара по важности станице.

2. Начелници станица добијају упутства од свог надзорника друма како ће у којој прилици поступати, особито при пролажењу повећих одељења војске, како би се на време предузеле нужне мере.

3. У помоћ начелницима придаје се према потреби одељење војске из II. и III. класе за стражу и другу полиц. службу у станици и околини.

4. Начелници старају се, да у станицама и у просторији станице или срезу влада потпун ред, бди над безбедношћу грађана, одржава слогу између војске и приватних лица, расправља спорна питања овог рода, дајући задовољења праведној страни према постојећим законима.

5. За време пролаза војске, одреда, возова и лица, начелници пазе да они не сврћу са прописаног пута у распореду, чине им сваке олакшице на путу, дајући им и нужну пратњу, извештавају их о опасности и тегобама и недозвољавају, да се на путу задржавају без нужде преко прописаног времена. На кратко пазе, да пролазећи поступају према пропису, у потпуном војном реду, и сходно прописима војне дисциплине.

6. При одашиљању војске и возова нетреба слати ни сувише мала ни сувише велика одељења, јер у првом случају неће их водити повећи старешина, а у другом тешко ће наћи сместишта и потреба на станицама. Гл. интендант свагда ће одређивати према стању друмова и станица и величину одреда. Но при сваком слању одреда ваља унапред извештавати прво начелника станице, овај ће опет најближег начелника и тако до самог места одласка, да би на време начелници могли предузети нужне мере.

7. Начелници станица воде тачан рачун о свима одељењима војске, возова, паркова, лицима што су ма из ког узрока заостала и налазе се у њиовој просторији. Они воде рачун и о рањеницима и болесницима, старају се за њихово издржавање и сместишта, без излишног оптерећивања становника и воде списак о умрлима.

8. Према потреби спремају сместишта за магацине рана, пуне их, држе у приправности товарне и јахаће коње, кола за подвоз, справљају сместишта за болнице, пекарнице — на кратко предузимљу све могуће мере, да се долазећа одељења, возови и болесници потребама намире, и до суседне станице отпрате.

9. Начелници станица мотре, да никоје службено лице без нужде и узрока незадржава се у њиховој стачи или просторији а тако исто, да се болни и рањени, чим оздраве отправљају у своју команду.

10. Сва сумњива лица узимљу под затвор и стражарно их спроводе са свима стварима и харгијама, која би се код њих нашла над-

лежној полиц. власти на даљи поступак. Исто тако ватају све скитнице и бегунце и с њима поступају према војном закону.

11. Заробљенике и апсенике спроводе ако је потребно кроз свој округ по наређењу даље, са свима мерама смотрености. и предају их суседним станицама.

12. Они су дужни да иду на руку у свему свима набављачима потреба за војску, како би се набавка што брже и потпуније извршила.

13. Ако се у станици и просторији која станици припада. налазе војне болнице. која нема војног лекара. или болничког старешину онда се начелници станица сматрају и као начелници болница и старају се, да наредбе начелника санитета тачно извршују и болнице и болесници буду свима нужним потребама снабдевени.

14. Исто тако старају се за добрим одржањем путова. поштa и телеграфа у њиховом подручју. Потпомажу их набавком свих потреба те им олакшавају вршење службе.

15. Команданти војске и појединих одељења. и грађанске власти, дужни су притицати у помоћ команд. станица у случају потребе. Нико нема права да задржава и смеће наређења начелника станица , ако су основана на упуствима и њиховом службеном положају.

16. Извешћа, која начелник станице подноси од времена на време надзорнику војних друмова или начелнику штаба. садрже следеће главне тачке:

а.) Колико има скупљене ране и фуражи?

б-) Колико се још и за које време може наћи и у станицу донети?

в.) Колико се и за које време могу товарни коњи или кола наћи?

г.) У каквом се стању налази пут?

д.) Има ли у станици војске. болника и колико се може још примити?

е.) О стању заосталих болница. о нередима. ако се где деше и о узроцима њиховим. О појаву заразних болести; о пожарима и о свима другим догађајима и појавима. који утичу на војна дејст ва и њено издржавање.

ж.) О долазећим лицима и командама т. ј. кад је које лице или команда, како и којим послом прошло к војсци или од војске.

з.) За лица пак која су ма у чему сумњива или од значаја. јавља се одмах.

и.) Важне догађаје од великог значаја шаљу одмах штафетално до прве станице а ова даље и то до места. Ако има телеграфа, онда се он и употребљава.

17. Начелници станица снабдевају се свима нужним формуларима за деловодство.

18. Кад изненада дође које одељење, одмах се јавља суседној станици, због таквих и подобних случајева, код станице мора имати неки број коњаника или коњских кола за брзо одашиљање вести.

19. Као органи начелникови, који му у извршивању дужности помажу, јесу:

а.) Канцеларија са особљем и канцеларијом, за војне преписке и рачуне.

б.) Одбор грађана, из вароши и целе друмске просторије (из сваке општине по 1 или 2). Он даје извешћа начелнику: колико и каквих потреба и где има? Разрезују те потребе на општине; размештају војску по квартирима, накратко они су посредници између начелника и општина. Одбор треба да је стално у станици при руци начелнику.

в.) Стража из војске II. или III. класе у оној је величини, како начелник за нужно нађе.

Неки број коњаника за брзо одашиљање заповести или неки број запрегнутих коњских кола. —

г.) нужни број кола и коња за товарење. Но ако се брзо набавити могу, онда их не треба држати у скупу, о трошку магацина, но само предузети све нужне мере, да брзо у станицу или где буде нужно, дођу.

д.) Магационари за рану и фураж са својим особљем.

е.) Пекари са сво им особљем.

У станицама поред воде (Саве и Дунава) треба да су свагда предузете мере, како би се брзо довољан број подвоза и радника могао наћи, ради послова на обали.

Примедба. Ако је у каквој станици и магацин ране, било базисни, привремени или главни, онда није потребе да се уређује други магацин за станицу но само ће се количина ране, одређена за станицу, урачунавати у горње магацине, ако има смештаја.

Ф№ 2539.
30. Марта 1876 год.
у Београду.

Министар војни,
пуковник,
Јих. Николић с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА ЗАНАТЛИЈСКЕ ЧЕТЕ.

САСТАВУ БРИГАДЕ ПРИПАДА ЗАНАТЛИЈСКА ЧЕТА.

Састав чете.

Занатлијску чету састављају:

1 четовођа	12 колара
4 водника	2 столара
1 двајесник	12 подкивача
1 писар	10 седлара (сарача)
1 комисар	2 бравара
11 десетара	12 пушкара
1 месар	2 пинтера
8 обућара	4 ножара
12 опанчара	2 тенећара
8 абација	2 казанџије
8 кројача	1 књиговезац
2 ужара	3 дуванџије (крижача)
12 ковача	134 човека

Занатлијска чета састављена је из досадањег занатлијског и радничког вода. — Ако што недостаје од старешина, да се дорегрутира из III. класе и то према горњем саставу. — Комисар регрутује се из реда чиновника. —

Овако састављена чета дели се на 4 вода а сваки вод на неколико десетина; водовима заповедају водници а десетинама десетари:

I. вод.	*II. вод.*
1 водник	1 водник
3 десетара	3 десетара
8 обућара	12 ковача
12 опанчара	12 колара
8 абација	2 столара
8 кројача	2 бравара
40 људи.	32 човека,

III. вод.	*IV. вод.*
1 водник	1 водник
3 десетара	2 десстара
12 подкивача	12 пушкара
10 седлара	4 ножара
2 ужара	2 пинтера
	2 тенећара
	2 казанџије
	3 дуванџије
	1 књиговезац
28 људи.	29 људи.

Какве ће алате занатлије са собом понети, изведено је у приложеном табеларном прегледу.

Комора.

За издржавање чете храном и осталим потребама а и за ношење потреба постоји комора овако устројена:

1. *Штабска.*
2. *Стројна провијантска и*
3. *Магацинска* „

1. Штабску комору састављају:

за товарење са коњима
- 1 коморџ. за канцеларију, касу и пртљаг командира.
- 2 коморџије за пртљаг водника и остале потребе.
- 6 коморџија за алате занатлија.
- 1 водоноша.

10 коморџија, 10 коња.

2. Стројну комору састављају:

6 коморџија са коњима за товарење. Они носе храну за целу чету и комору а и фураж за коње коморџијске за 2 дана. —

Овако је устројена комора код бригада — у дивизијама: дринској и западноморавској.

Код бригада пак у дивизијама: тимочкој, јужноморавској, дунавској и шумадијској састав коморе следећи је:

Штабска из:

1 кола за канц. касу и пртљаг ком. и водника.
2 „ „ алате портебне.
1 „ „ водоношу.

4 човека, 4 кола, 8 коња.

Стројна из 2 кола свака са 2 коња запреге. Она носи храну за целу чету и комору а и фураж за 2 дана.

Све коморџије занатлијске чете рекрутују се још у мирно доба у кругу своје бригаде; недостатак коморџија рекрутоваће се из III. класе.

Занатлијској чети припада и 1 пољска велика ковачница код дивизија, где је комора на колима и ковачница је запрегнута са 2 вола, а где је комора на коњима онде 2 мале ковачнице, натоварене на 2 коња са 2 човека за воће.

Разброј коморе.

Чим коморџије дођу на бригадно збориште, четни комисар разброји ће их овако:

1. Издвоји ће по 10 коморџија (међу њима једног за ношење воде) састави ће их заједно под командом једног десетара међу самим коморџијама и назва ће се штабска комора.

2 Одвојиће 6 коморџија, састави ће заједно, под командом једног десетара међу самим коморџијама и назваће се стројна комора.

Овако ће се разбројати комора у бригаде: дринске и западноморавске дивизије; а комора занат. чета бригада у тимочкој, јужноморавској, шумадијској и дунавској дивизији овако:

4 коморџије са колима са 2 коња запрегнутим (међу њима 1 коморџ. са колима са 2 коња запрегнута за воду), под командом једног десетара између самих коморџија, и њих ће комисар назвати штабска комора; а два коморџије са колима са 2 вола запрегнута саставиће под командом једног десетара између двојице коморџија, назваће се стројна комора. —

Поступак коморе на маршу.

Занатлијска чета са својом комором са време марша саме бригаде и ако нема послова, налази се у висини магацинске коморе целе бригаде, и влада се према наређењима бригадировим. Ако пак има да посвршава послове, може од бригаде озостати на згодном месту и до 2 дана марша.

Командант коморе јесте комисар чете и од њега ће сва упутства излазити.

Ако бригади непредстоји дуги марш, може бригадир наредити да се занатлијска чета настани у каквој вароши или насељеном месту, где

ће моћи или за себе или помоћу месних занатлија и њихових радионица, за дуже време, згодно своје послове вршити.

Четни командир ће се у таквим случајевима постарати, да се одма извести о месту, где је бригада, како би у нужди и сам могао одржати свезу с њом — ако никаквих упута од бригадира не добије.

За време становања.

Кад бригада станује на дуже време, бригадир наредиће, да се занатлијска чета смести у оближњој вароши или паланки да тамо врши своје послове. Ако никаквих места нема, онда се она станови код магацинске коморе а по потреби и иза бригаде, код стројне коморе, — ако послова код бригаде има. Могу се такође појединим трупама у бригади придати нужне занатлије привремено.

За време боја.

Занатлијска је чета за време боја или у висини магацинске коморе, или у каквом оближњем месту но у последњем случају мора бити спремна за брзи марш к комори, како би могла брзо следовати у оном правцу, који се после битке или у самој битци покаже, да је нужан.

Начин снабдевања и ношења хране.

Сваки занатлијски старешина или прост занатлија или коморција, за време збора на заказаном месту, мора понети резервну храну за 3 д а н а; на збориштy добија из магацина 3 оброка пексимита за резервну храну; осим тога још 1 оброк обичне хране за текућу потребу. Ту се и стројна комора пуни обичном храном за 2 дана одакле ће се војницима по утрошку текућег оброка издавати.

Стројна нак комора попуњава се из оближњих магацина, или из самих места — у којима се чета налази — путем реквизиције од општина на прописани начин.

Раздавање хране.

Ако је чета у пољу, код магацинске коморе или бригаде, тада ће се храна раздавати на овај начин:

Храна ће се раздавати у означено време под надзором четног дежурног а врши ће је четни комисар са нужним бројем људи из сваке десетине. —

Стројна комора прилази трупи на означено место. Чета је занатлијска подељена ради хране овако:

I. вод.

1 четовођа
1 водник
1 трубач
1 комисар
3 десетара
8 обућара, 12 опанчара, 8 абација, 8 кројача — прос. војн.

43 човека.

II. вод.

1 водник
1 писар
3 десетара
1 трубач (ако га има)
12 ковача, 12 колара, 2 столара, 2 бравара — прос. војник.

34 човека

III. вод.

1 водник
3 десетара
12 подкивача, 10 седлара, 2 ужара, 10 комор. штабских — прос. в.

38 људи.

IV. вод.

1 водник
2 десетара
1 месар (из месарског вода)
12 пушкара
4 ножара
2 пинтера
2 тенећара, 2 казанције, 3 дуванције, 1 књиговез. — прост. војн.
6 коморција стројних

36 људи.

Потребно месо за чету набавља ће се или из месарског вода при бригади или од живе стоке, кад се уз чету гони. —

Изузимање већ изчеречног меса — од месарског вода — вршиће комисар по требовању; дебу меса пак вршиће четни месар.

Стоку за клање која се са четом гони — у магацинској комори — клаће и делити месар у самој чети, а при клању и дебои присутни су комисар и дежурни чете.

Дееба меса врши ће се на ове десетине:

I. Десетина.

За 1 четника
4 водника
1 комисара
1 Писара
2 двајесника

8 људи.

Месо за ову десетину прими ће двајесник са једним посилним. —

II. Десетина.

1 месар
2 трубача — добошара
6 стројних коморџија

9 људи.

Месо за ову десетину изузима 1 трубач са 1 коморџијом. —

III. Десетина.

10 коморџија штабских.

Месо за ову десетину изузима десетар коморџијски са 1 коморџ.

Дееба водова.

I. вод.

За 3 десетара
36 занатлија (на сваки 12 по 1 десетар)

39 људи.

II. вод.

За 3 десетара
28 занатлија (1 десет. 10. II 9, и III 6.)

31 човек.

III. вод.

За 3 десетара
34 занатлије (I десетина 11, II 11, III 11,)
37 људи.

IV. вод.

За 2 десетара
26 занатија (I десетина 13, II 12)
28 људи.

Кратки упут за четовођу.

Четовођа рукује четом у дисциплинарноме и административноме погледу. —

Он се у име снабдевања чете обраћа свагда бригадиру и од њега упутства и решења тражи.

За реквизицију, кретање, кантоновање (обитавање у насељеним местима по кућама), и набавке свагда иште одобрење од бригадира.

Он је надзорник, да се набављена храна уредно раздаје, требује и њоме рукује. —

Он се стара да му чета својим пословима задовољи све потребе одела и спреме, које би се у бригади десиле.

Он смишља начине, како би се радионице на најбољи начин удесиле, да може што брже и обилније израђивати или оправљати потребе у оделу и спреми у бригади.

У својој чети има власт дисциплинарног кажњења обичног четника, а у случајевима већим доставља бригадиру спорне предмете.

Што се тиче распореда рада то ће четовођа са водницима при удешавању радионица пазити такође да оне занатлије саставља у једну радионицу, који једне исте или бар сродне радове обављају.

Чим се занатлије позову на збор, од тада се сматрају сви без разлике као војници; за десетаре бираће се људи из самих занатлија по способности војничкој и занатлијској.

Што се тиче болесних, четовођа ће се управљати према приликама. За сваку неизвесност у поступку захтева ће упутства од бригадира.

Воднике постављаће надлежни дивизијар на предлог бригадира; за воднике бираће се најодличнији и најспособнији, који су по могућству у стајаћој војсци бар као нижи чинови служили.

Дужности комесара.

Он је непосредни командант целе коморе, а за лакши надзор и вршење службе код коморџија, одређени су десетари код сваког оделења, који у исто доба и дужности коморџије врше.

Десетари одржавају строги ред и послушност, како у служби тако и ван ове; они рапортују о свему комесару и искључно од њега заповести добијају у сваком погледу.

Комисар води списак целе коморе — од људи, коња или кола и предаје писару бројно стање коморџија и стоке, за попуну дневника и рапорта, а и сам при себи задржава те податке, да би тиме лакши преглед о својој команди добио.

Он се стара о попуни и раздавању хране и осталих потреба у чети.

Он води рачун о трошку и изузимању хране; кад буде наређена реквизиција он сам са одређеним иде у реквизицију, и на послетку он врши у опште све оно од деловодства, које му четовођа преда на рад.

Кад комора маршује, предузима команду и управља комором тако, како ће чета свуда и у свако време имати нужне потребе.

За цео свој рад у сваком погледу одговоран је четовођи, и за све што му у овоме пропису није опредељено, дужан је од четовођа упута тражити. —

Дужности писара.

Писар је придат четовођи да га у свима административним погледима подпомаже.

Он води:

А.) Списак чете по устројству и рекрутацији.

а.) Прозивни списак.

б.) Дневник људи и стоке.

в.) Списак стоке.

г.) Рапорте.

д.) Требовања и признанице срачуњавања.

е.) Дневник примања и издавања хране за људе и стоку.

ж) Рачун о примању и издавању муниције.

з.) Инвентар ствари и списак предаје.

и.) Уверења реквизиционна и књигу уверења.

к.) Дневник касе.

л.) Извод о стању касе.

м.) Списак о стоци за клање.

Вођење преднаведених књига, спискова и из истих склапање (састављање) рачуна види се из следеће наставе:

1. Занатлијска чета има 1 главни списак, у коме су поименце пописане све старешине и војници (занатлије), који чети припадају по устројству и рекрутацији, у овом ће се списку попуњавати све оно, што је из чете ма на који начин нестало од људи.

2. Осим главног списка водиће се прозивни списак као што је образац под а.)

У овај ће се списак уписати све старешине и војници и сваког ће се дана прозивати поименце у означено време.

При прозиву који су на месту не ће се ништа бележити; онима који ст болесни бележиће се у рубрици за онај дан, у реду његовог имена белешка б.)

Онима који су код куће остали белешка к.)

„ „ „ умрли „ у.)

„ „ „ погинули „ п.)

„ „ „ нестали „ н.)

„ „ - на одобреном осуству „ о.)

„ „ - одкомандовани „ „од.“)

„ „ „ у бегству „ б.)

„ „ „ прикомандовани „ „прик.“)

У истом списку после пописа имена старешина и војника даваће се и попуна војника или старешина а и свакодневно прикомандовање из других војних делова, за тим заробљених, реквирираних или иначе ма којим начином придошлих, и пошто буду или одпуштени или предати изоставиће се из списка.

3. Исто тако водиће се и списак стоке што је при чети или што се деси при чети, по обрасцу под б).

У овај ће се списак стока сваки дан бележити што је на месту и што буде пиршћивало ма којим начином.

4. Из прозивног списка људи и списка стоке склапаће се и водити дневник по обрасцу под в) (дневник ће се прошиги да може месец дана трајати). У њему ће се сваког дана обележити целокупно стање људи и стоке као што је у рубрикама означено.

5. Из овог дневника попуњеног сваки дан састављаће се рапорт о бројном стању људи и стоке сваког дана по обрасцу под г) и рапорт ће се подносити према наређењу бригадировом.

6. Ако чета изузме из бригадне касе новаца за исплату плата старешинама или за исплату набавака и т. под., онда ће се при чети водити дневник о примању и издавању новаца по обрасцу под д).

У њему ће се с леве стране заводити сав примљени новац поделно а на десној такође поделно што се изда.

Четовођа је дужан да за сваки издатак изузме документ (признаницу) на издату суму, а ако то није могуће, тада ће се морати потписати онај, који што год од новаца прима, испод суме примања, ако примаоц не зна да пише, тада у присуству примаоца да га потпишу 2 писмена старешине.

Четовођа чува касу с новцима и по томе за њега одговара, без његовог наређења не сме се ништа издати. у рубрикама је означено где ће, шта ће се и како заводити.

7. Ако бригадир захте да четовођа поднесе 7—15—22, или 30 дневни извод о примању и издавању новца, онда ће писар саставити 1 извод као што је образац под к. д.) и у њему ће целокупно примање и издавање за оно време, за које је извод начињен, и навешће са леве стране шта му је од прошлог извода заостало. шта је у току времена за које се извод правно примио. па ће тада извести у суми укупно примање. а с десне стране потрошак у току времена за које се извод прави, по том остатак за потрошак у будуће и на послетку суму издавања. ако се примање и издавање слаже тада је извод добар, у обрасцу је тачно у рубрикама показано како ће се водити.

8. За снабдевање чете са храном и осталим потребама издаваће се оном од кога се што прими требовање, оно се прави као што је у обрасцу под е) показано.

9. Издата требовања замењиваће се ако је могуће — 15 дневно или месечно са признаницама, а требовања узеће се натраг; признанице водиће се по обрасцу к. с.)

При издавању признаница ваља добро пазити у рачуну и изводу, јер доцнији изговори, да ово или оно није примљено а у признаници стоји, не ће се узимати у призрење и у опште не ће се у никакву олакшицу узимати. —

1 '. При чети водиће се даље дневник примања и издавања хране за људе по обрасцу под ж); у њему ће се бележити сваког дана шта се прими и шта се изда. ово ће се дотле водити док се не попуне партије у формулару и тада ће се издавање од примања одбити и остатак у други формулар пренети.

11. На исти начин водиће се и списак примања и издавања хране за стоку по обрасцу под к ж.)

12. Ако би радници били наоружани са пушкама, тада ће се при чети водити списак о муницији као што образац под з) показује. —

13. У чети ће се водити и списак од стоке за клање по обрасцу под и) — кад се стока при чети налази; — у овоме ће се списку бележити шта је примљено и шта је поклато и издато или од остатка предато; — коже од поклате стоке и лој предаваће се или бригади на употребу или бригадном магацину или на послетку ма каковом најближем магацину но свакад на признанице. —

14. При чети водиће се инвентар од ствари, које чети припадају или које чета прими на чување; Инвентар водиће се по рубрикама као што је у обрасцу под ј) показано; у њему ће се бележити што стално чети припада, даље, шта је примљено и шта је издато.

15. Кад чета изда што год од ствари тада ће се саставити списак као што је образац под к ј) и пошто ствари преда коме треба, списак ће дати примаоцу на потпис. Овај ће списак остати код чете за доказ да су ствари заиста предате и чуваће се дотле, док се од одговорности не разреши.

16. Ако се што за чету реквирира (узима од становника) начином као што је законом прописано, тада ће четовођа издавати уверења (пошто је овлашћење од бригадира добио) и предавати их — средством старешине који реквирује — ономе од кога се реквирује, и оно што се реквизицијом добије уводиће се у књиге за то начињене; Реквизиционална уверења праве се по обрасцу под к) а књига завођења реквизиционих уверења по обрасцу под к к).

17. Каква ће уверења давати општине или приватне личности од којих је што реквирирано, ономе, који је реквизицију вршио, показује образац под к ка).

18. Често ће се потреба показати, да се за чету реквирују људи са или без подвоза и ови ће се по некад и подуже код чете задржати; за то ће чета при отпусту ових људи издавати им путне сведоџбе — или уверења, у њима ће со назначити кад су узети, колико су се код чете бавили, докле су пуговали, да ли са стоком или не и колико стоке, за боље објашњење служи обрасцу под л) по коме ће се и састављати. —

19. Четовођа прима и издаје новац и води дневник касе, ако није писмен добро, тада ће поверити комисару или писару.

20. О материјалу датом на израду чети занатлијској као и о изради, водиће се рачун по обрасцу под м). На левој страни уводиће се материјал који се на израду прима а на десној страни показаће се израда и предаја.

За цело деловодство и рачуноводство у економно-административном погледу одговара четовођа.

ФЉ 2617.
1. Априла 1876. год.
у Београду.

Министар војни
пуковник
Јих. Николић. с. р.

УРЕЂЕЊЕ И АДМИНИСТРАЦИЈА МЕСАРСКОГ ВОДА.

САСТАВУ БРИГАДЕ ПРИПАДА МЕСАРСКИ ВОД.

Под њим се разуму: месари са нужним алатима за клање стоке — састављени у једну команду под заповешћу водника. Месарски вод састављен је из свих месара из досадањег профијантског вода и ново дорекрутованих месара.

Бројни састав месарског вода.

Месарски вод састављају:

1 Водник, командир вода.
1 Марвени лекар (ако је могуће) или помоћ.
1 комисар.
1 Писар
1 Трубач.
1 Двајесник — месарски мајстор.
2 Десетара — помоћ. месар. мајстора.
24 проста војника — месара.
6. Простих војн. помоћ. — месарских

39 људи.

Комисар, и писар ако не постоји већ — рекрутоваће се из реда чиновника, ако је могуће.

Све остале старешине и водници узеће се из досадањег проф. вода а недостатак допунити из III. класе дорекрутовањем.

Из овако састављеног месарског вода, чим на бригадно збориште дође, одвојиће се за сваку самосталну у администрацији, јединицу, по 1

месар, да врши деобу и черечење меса за трупу почасности. Којим ће се то трупама придавати казано је у прописима о администрирању појединих самосталних јединица кад су у саставу бригаде.

Остали месари остају у воду и врше дужности, које су им у овим прописима означене.

К о м о р а.

За издржавање месарског вода са храном и осталим потребама постоји комора, чије је устројство следеће:

Ова се дели на:

1. Штабску
2. Стројну профијант и
3. Магацинску профијант комору.

1. Ш т а б с к у комору стављају:

са коњима за товарење
- 1 коморџија за канцел. касу и пртљаг командира
- 1 за пртљаг марв. лек. комисара, писара и двајесника
- 2 за алате месарске
- 1 коморџ. за водоношу.

5 коморџија међу њима 1 десетар.

2. С т р о ј н у профијант комору стављају: 2 коморџије са коњима за товарење (међу њима један је десетар). Они носе храну за цео вод и комору како људи тако и коња за 2 д а н а.

Овако је уређење коморе код бригада, у дивизијама: д р и н с к о ј и з а п а д н о м о р а в с к о ј, а у бригадама: ј у ж н о-м о р а р с к е, т и м о ч к е, ш у м а д њ с к е и п о д у н а в с к е дивизије, устројство је коморе овако:

1. *Штабске:*

кола су запрегнута са 2 коња.
- 1. коморџија са колима за канц. касу и пртљаг водника, марв- лекара комисар. писара и двајесника.
- 1. коморџија са колима за водоношу
- 1. коморџ. са колима за алате месарске.

2. *Стројне*

1 коморџ. са колима са 2 коња запрегнута, носи храну за цео вод и комору и то за људе и коње за 2 д а н а.

Одређена комора за ношење алата месарског носиће следећи алат:

4 велика ножа

2 сатаре

12 ченгела

12 ужета 3^m дугачка 0.20^m дебела

2 машине за лакше клање (обарањем)

4 велике сикире.

4 кантара турска

24 корпе по 6 једно у друго сложене

4 чабрењака

15 комада платна шаторског за завијање меса 1.5^m у квадрату великих.

Месари ће носити своје сопствене мале ножеве и масате за обичну употребу.

1 Сандуче са кључем за чување требовања и осталих докумената.

3 Оке мертечких ексера за употребу.

2 Оке дротних ексера разне величине за разапињање кожа (сирових).

5 комада великих сунђера за исцрпљивање крви.

2—3 шафоља, који ватају 10 ока воде.

Разброј коморе.

Чим месарски вод са коморџијама на збориште дође, одма ће комисар издвојити коморџије и разбројати их овако:

1. У бригадама, где су коморџије са коњима за товарење, комисар издвоји ће и саставити 5 коморџија, избраће једног међу њима за десетара, и тих 5 коморџија назваће штабска комора. Код бригада, где су коморџије са колима са запрегом од 2 коња, саставиће 3 комор. са колима под командом 1 десетара између њих самих, и то ће бити штабска комора.

2. Издвојиће 2 коморџије са товарним коњима (код бригада где су коморџ. са товар. коњима) под командом 1 десетара између њих и назваће стројна комора; у бригадама пак, где је комора на колима, за стројну комору одвојиће се 1 кола са 2 коња запрегнута.

Поступак месарског вода и његове коморе на маршу.

1. Месарски вод њих ће позади стројне коморе целе бригаде у довољном одстојању. За њим ће непосредно маршовати његова комора.

2. Месарски вод гони ће стоку за клање за потребу меса целе бригаде за 2 дана.

3. За гоњење стоке узеће се потребан број људи.

4. Стока се гони пред комором месарског вода под надзором месара.

5. При гоњењу рогата се стока повеже на парове и сваки пар води и чува по један реквирирани човек (чувар). Ситна стока подели се на чопоре од 20—50 комада. Тако подељене чопоре окруже најмљени чувари и терају.

6. Сва је стока маркирана — означена — знаком дивизијског марвеног депоа из кога је изузета. — При реквизицији бележи се знаком бригаде, за коју је реквирирано. —

Поступак за време становања.

При становању целе бригаде на дуже време, месарски вод удеси ће своје месарнице стално позади бригаде на месту близу какове шумице и где доста воде има; тако смештени вод клаће стоку за бригаде по прописима, који су за бригаду опредељени.

Ако се бригада само кратко време бави, тада ће месарски вод где-год у близини трупе — најбоље одма иза стројне коморе — удесити своју кланицу тако, да трупе на време месо добију.

Ако би се бригада разместила по кућама у ужем размештају — тада ће месарски вод становати позади средине целог размештаја тако да би се раздавање меса трупама подједнако вршило. —

При ширем размештају по кућама, месарски се вод размешта у средини заузете просторије војском, тако, да цела бригада у колико је могуће подједнако удаљена буде од вода, како би се раздавање меса једновремено вршило. —

У обојим случајима, месарски вод гледа ће, да удеси своје месарнице у кућама где су пређе месарнице биле или где близу какве шумице и где доста воде има. —

Поступак за време боја.

Месарски је вод за време боја 1—2 сата одстојања иза стројне коморе бригаде или где год у каквом месту смештен, налазећи се свакад припреман да при наступању може бригади следовати а при одступању да јој не закрчује пут, већ сазнавши правац, да што брже одступа, па

при појединим подужим застанцима покоље толико стоке, колико је потребно за бригаду за опај дан.

Ако би се бригада задржала на неком извесном одељку, ради одбране, месарски ће вод гледати ако бригада није била снабдевена, да одма удеси своје месарнице и да снабде бригаду са месом пре него што је вероватност да ће бригада у борбу доћи. —

Набавка стоке за клање и черечење поклане стоке за бригаду.

Месарски вод гони толико стоке, колико је у средњу руку довољно за подмирење целе бригаде са месом за **два дана**.

Набавка потребне стоке може бити или из:

1. Дивизијског марвеног депоа или 2. Реквизицијом.

1. Из дивизијског марвеног депоа.

За попуну поклате стоке комесар меса при бригади издаће требовање воднику месарског вода о потребној количини стоке, рачунећи свакад по тежини у округлом броју н. пр. 2000 ока или 4 — 5 волова и т. д.

Водник ће примити стоку по мери и броју и за то ће добити сведочанство, завешће у своју књигу и предаће комисару меса при бригади, тим начином попуњаваће и текући утрошак стоке.

2. Реквизицијом.

За реквизицију стоке за клање, комисар меса при бригади и 1 марв. лекар, водник месарског вода, и потребан број месара иду са уверењем реквизиционим (од команданта бригаде) у означено место и изузимљу стоку. При том изузимању гледа ће, да при давању уверења свагда примете, колико су стоке и које тежине изузели, служећи се при том вагом — ако је има или оценом од прилике или иначе каквим другим начином. —

По изузетку дужни су захтевати уверење, да су реквизицију по настављењу извршили. —

Сви остали случајеви у реквизицији важе као и за „самосталну" чету. —

Клање и черечење поклате стоке.

Стока се коље у присуству једног марвеног лекара, дежурног у бригади, комисара за месо и водника; они ће свакад настојавати, да се

које неколико часова пре, него што ће се издавати, пошто је нужно да се крв за то време оцеди, јер иначе шкоди здрављу. Свакад ваља клати гдегод у ладу и на промаји, да неби месо лако у врење прешло.

Месарима за време клања строго је забрањено пушити или бурмут шмркати; чим се стока искоље почиње се череченье меса овако:

Месо се исчеречи на череке, груди и помање делове; сало се извади и остави у какву корпу у хладу.

Овако исчеречено месо остави се на промаји, да се добро од крви исцеди и исхлади.

Пошто је месо од крви исцеђено и исхлађено, предаје се по требованьима, појединим трупама, које га у команду однесу и даље поступају, као што је за поједине трупе прописано. —

Набавка хране за месарски вод.

Сваки месар без разлике као и остали војници, носи за 3 дана резервне хране од своје куће; пексимита три оброка добиће кад на бригадно збориште дође. На бригадном збориштy издаће се сваком човеку још по 1 оброк обичне хране за текућу потребу; осим овога издаће се стројној комори још по два оброка обичне хране за месарски вод и комору за 2 дана. —

Раздавање хране.

Време раздавања хране одредиће водник, а врши ће комисар под надзором водника и дежурног у воду.

При раздавању хране доћи ће комора к воду и изда ће храну укупно за цео вод а поделу вршиће комисар по десетинама:

1 Десетина.

За: 1 Водника
1 комисара
1 писара
1 марвеног лекара
1 двајесника (месар. мајстор.)

5 људи.

2. Десетина.

За 1 десетара (помоћ месарева) половину заоставшег броја месара и помоћ.

3. десетину.

За: 1 десетара и половину броја заоставших месара и помоћ. месара. Потребно месо за вод задржаће се и поделити на горње десетине.

Кратки упут за водника месарског вода.

1. Лако болесне месаре гледаће да на реквирираним колима или на самој штабској комори (ако је могуће) са собом поведе.

2. Тешко болесне месаре спровешће у најближе болнице или ће их у обитна места оставити на лечење, предавши их месном старешини. —

3. На место разболелих месара при трупама, шиља ће на захтев командира друге на попуну.

3. Он ће по требовању комисара за месо, при бригади примати стоку за клање из дивизијских марвених депоа и води ће тачан надзор над чувањем, уредним ранењем, неговањем и гоњењем стоке за клање.

5. Он ће заједно са марвеним лекаром вршити свакодневни преглед о здрављу стоке, како би могли за рана препречити појаву заразних болести.

6. Он ће сваки дан шиљати рапорте о бројном стању људи, коморе и стоке за клање, стављајући у примедби мишење лекарско при прегледу. —

7. Он је непосредни старешина месарског вода у сваком обзиру и има дисциплинарну власт кажњења четовође; у свима већим споровима јавља бригадиру.

8. У осталом он је лично одговоран бригадиру за сву службу при месарском воду, и од њега ће, или преко његових органа, добијати нужна наређења. —

Дужности комисара.

Његове су дужности, да се стара о набавки и подели хране и осталих потреба за вод; он води списак коморе од људи и коња и предаје га писару за састав дневника и рапорта; он помаже воднику у целом рачуноводству као и надзору око рада и потреба за месарски вод; он је непосредни највиши старешина коморе и управља њоме у свима приликама и околностима. —

Дужности писара.

Писар води целу преписку и деловодство у воду, под одговорношћу командира.

Даље ће писар у споразумљену са комисаром и према томе водниковом наређењу водити разне књиге, спискове и формуларе и то:

А. Главни списак људи по рекрутацији.

а.) *Прозивник*
б.) *Списак стоке*
в.) *Дневник*
г.) *Рапорте*
д.) *Требовања*
е.) *Признанице*
ж.) *Списак стоке за клање*
з.) *Рачун о клању стоке*
и.) *Инвентар ствари*
ј.) *Списак предаје ствари*
к.) *Списак предмета о јестиву људи*
л.) *Списак предмета за храну стоке*
м.) *Извод о јестиву људи*
н.) *Извод о храни стоке*
п.) *Извод о поклатој стоци*
р.) *Реквизиционо уверење*
с.) *Отпуст реквированих људи*
т.) *Уверење о извршеној реквизицији*
у.) *Књигу о завођењу реквизиционих уверења.*

Како ће се ове књиге, спискови и формулари водити показује следећи упут:

Упут за деловодство.

1. У месарском воду налазиће се један главни списак од имена свију старешина и људи који том воду припадају.

2. Из овог списка (број 1.) извешће се по именце све старешине и људи вода у прозивни протокол по обрасцу *а.)* који је за месец дана удешен и по њему ће се прозивати сваког дана; онима који су болесни забележи ће се *б.)* и то у оној рубрици ког је дана као болесан одсуствовао.

Онима који су код куће			заостали белеш.	К.
„	„	„	умрли „	У.
„	„	„	погинули „	П.
„	„	„	нестали „	Н.
„	„	„	на одобреном осуству	О.
„	„	„	у бегству белеш.	Б.
„	„	„	одкомандовани „	„Од.“
„	„	„	прикомандовани „	„Прик.“

Даље у том истом списку додаваће се попуна људи за вод као и прикомандовани, заробљени, реквирирани итд.

3. Тако исто водиће се списак од стоке коморџијске, што је при воду, по обрасцу под б.) и сваког ће се дана бележити промена. —

4. Из списка прозивног људи под бр. *2.)* и стоке под бр. 3 саставиће се дневник по обрасцу под в.) Он ће се ушити у једну књигу која ће месец дана трајати и у њему ће се бележити свако дневно бројно стање људи и стоке, као што то рубрике најбоље показују.

Старешина месарског вода, одговоран је за уредно вођење дневника, и за то га мора пре потписа свога тачно прегледати; радирање није никако дозвољено, већ свака се исправка мора јасно видети. —

5. Из дневника и из протокола стоке за клање састављаће се дневни рапорт по обрасцу под г.) рапорт ће се подносити бригади на употребу. —

6. За све потребе у храни и стоци за месарски вод правиће се ртребовања по обрасцу под д.) ова ће се требовања предавати бригади

Ако је икако могуће требовања ће се после 15 или месец дана за. мењивати са признаницама о укупном изузетку, по обрасцу под кд.) и. тада ће требовања изузимати натраг; при срачунавању требовања и признанице ваља добро пазити, јер при полагању рачуна неће никакви изговори важити.

7. У месарском воду води ће се рачун о примању и издавању — потрошње — стоке за клање по обрасцу под е.); у рачуну ће се заводити с једне стране све што се од стоке ма којим начином прими, а с друге што се изда. —

8. Клањем стоке добивено месо, коже и лој завешће се у протокол по обрасцу под ж.) и то: у примање завешће се добивено месо, коже и лој: а у издавање све што се од меса, коже и лоја издавало буде ма коме. —

9. У месарском воду водиће се инвентар ствари по обрасцу под 3.) у њему ће се бележити све прим.ене и од истих издате ствари и то којим

вод располагао буде, но свакад их заводити као што је у рубрикама разјасњено.

Осим тога у инвентар ће се завести и све ствари што месарском воду припадају.

10. Од предатих ствари саставиће се списак по обрасцу *и)* и пошто је примаоц списак потписао да је потпуно примио, узеће предаваоц и чуваће као документат за доцније оправдање.

11. На захтев бригаде, месарски вод дужан ће бити да склопи и поднесе рачуне о целом обрту рада по струци економно-административној нарочито рачуне о примљеној и поклатој стоци, отуда добивеном и издатом месу, кожама, лоју, затим о примљеној и утрошеној храни и фуражи итд. Зато ће се при месарском воду водити рачуни о томе као што је образац под Ј. и К. а по овима састављати изводе по обрасцима Л. и М. а према протоколу под Е. и Ж. подносиће се извод по обрасцу под Н. Све изводе редовно подносиће месарски вођ сваких 15 дана бригадиру.

12. При отпуштању људи било самих било са стоком издаће им се уверење по обрасцу под О., у њему ваља увек ставити време бављења реквированих људи са — или без стоке.

13. Кад се месарски вод овласти за реквизицију било стоке за клање било хране и фуражи, водник ће предати надлежној општини овлашћење по обрасцу П., а захтева ће по свршетку реквизиције општинску сведоџбу о извршеној реквизицији по обрасцу Р.)

14. Књигу од издатих реквизиционих уверења водиће по обрасцу под С.

ФЉ 2655

У Београду 2. Априла 1876 год.

Министар војни,
пуковник

Тих. Николић. с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА БРИГАДНЕ ЛАКЕ БАТЕРИЈЕ.

Састав лаке батерије.

Бригадну лаку батерију састављају:

1 командир официр из стај. артиљер.	има	2 коња
2 водника	„	2 „
1 комисар	„	1 „
1 двајесник	„	1 „
1 двајесник коморџијски	„	1 „
10 десетара	„	10 „
1 писар	„	— „
2 трубача	„	2 „
1 седлар	„	— „
1 подкивач	„	— „
1 ковач	„	— „
58 простих војника	„	— „
Теглећих	„	44 „
Резервних	„	4 „
11 кола (3 за храну пртљаг потребе.)		
80 људи, 11 кола		67 коња

Комисар се рекрутује из реда чиновника ако је могуће; а остали персонал из стајаће и народне војске према устројству своме.

За издржавање батерије постоји комора на овај начин устројена.

Устројство коморе.

Комора се дели на:

1. Штабску
2. Стројну профијант и
3. Магацинску профијант комору.

1. Штабску комору састављају:

Једна из састава батерије

1 десетар из батерије кога командир одреди.
1 кола за канцеларију, касу и пртљаг командира, водника и комисара.
1 кола за остале потребе батеријске.
1 кола коморијска (новорекрутована) са 2 коња запр. за ношење воде.

6 људи, 3 кола, 11 коња.

2. Стројну профијанг комору састављају:

1 кола из састава батерије, запрегнута са 4 коња; она носе рану и фураж за целу батерију и комору за 2 дана.

2 човека, 1 кола, 4 коња. —

3. Магацинску комору састављају:

4 кола коморијска (новорекрутована) са запрегом од 2 коња; она носе храну за целу батерију и комору за 4 дана, као команданта одредиће батеријски командир 1 десетара из строја батерије.

5 људи, 4 кола, 9 коња. —

Разброј коморе.

Комора се разбраја на овај начин:

Како се батерија почне мобилисати, бригадир ће наредити позив људи спадајући у састав батерије а и све коморције при рекрутацији за батерију одређене.

Чим се коморције искупе на место где се мобилизује батерија, батеријски комисар разброји ће их овако:

1. Издвојиће из састава батеријског 2 кола са 4 коња и 1 водоношу (из реда коморција) са 2 коња запреге, саставиће их под командом њиховог десетара назваће штабска комора.

2. Одвојиће такође и 3-ћа кола из састава батеријског са запрегом од 4 коња и назваће их стројна комора.

3. На послетку комисар ће издвојити 4-ра кола коморијска са запрегом од 2 коња, саставиће их под команду њиховог десетара и назваће магацинска комора.

Тежина, коју ће штабска комора носити, опредељује се према тежини предмета и броју потреба за батерију, а тежина за стројну и магацинску опредељује се према броју људи и коња; за све нак као основ служиће „Правила о храни и спреми војника, коња и коморе.“ —

ПОСТУПАК БРИГАДНЕ БАТЕРИЈСКЕ КОМОРЕ.

На маршу, у боју и при становању.

Распоред батеријске коморе па маршу у боју и за време становања управљаће се према општем распореду бригадира оне бригаде, у чијем се саставу батерија налазила буде. —

Начин снабдевања и ношења хране

Батерија се снабдева храном за 10 дана и то: Сваки војник носи са собом од куће за 3 дана резервне хране. На бригадноме збориштy издаће се по 3 оброка резервне фуражи на сваког коња, који припада саставу батерије; коморџије пак понеће резервну храну и фураж од својих кућа; сви пак управљају се у овом по „правилима о храни и спреми војника, коња и коморе.“ Пекснмита ће добити сваки војник без разлике 3 оброка кад на бригадно збориште дође.

На бригадном ће се збориштy издати још по један обром на сваког човека и коња за текућу потребу; Осталих 6 оброка на сваког човека и коња од обичне хране и фуражи, раздаће се коморџијама и натоварити на комору, која је по устројству коморе показана.

Понуна утрошене хране и фуражи у комори, бива или из магацина или реквизицијом по требовању или реквизицијоном уверењу.

Набава хране за батерију.

Што се тиче набавке хране, у том је погледу батерија зависима од бригаде, и све што се на попуну и набаву односи. бригада ће се старати као што је за исту прописато: бригу о храни водиће бригадни комисар а командир батерије водиће тачан рачун о томе, колико и какве

хране треба и јављање прописаним начином. Како ће се и којим начином батерија издржавати у ванредним случајевима, бригадир ће о томе сва нужна упутства давати ; за све остало важи што је у бригади прописано. —

Раздавање хране.

Време раздавања хране одређиваће се од бригаде а вршиће се под надзором комисара и дежурног батерије.

У време раздавања хране стројна комора под командом комисара долази к батерији и строји се позади линије ватара. Од сваке спреге доћи ће по 1 десатар са 1 или 2 човека и изузеће храну за своје људе; осим тога к комори доћи ће и прикомандовани да изузму оброке. Дежурни ће рећати по 1 од њих за изузимање.

Сви прикомандовани подељени су по водовима овако :

I. Воду.

1 батерије. команд.	са 2	коња
1 водник	„ 1	коњем
1 двајесник комор.	„ 1	„
1 трубач	„ 1	„
1 седлар	„ —	„
4 штабска возара	„ 8	„
9 људи	са 13	коња

II. Воду.

1 водник	са 1	коњем
1 комисар	„ 1	„
1 двајесник	„ 1	„
1 трубач	„ —	„
1 подкивач	„ —	„
1 ковач	„ —	„
2 стројн. возара	„ 4	коња
1 водоноша	„ 2	„
1 месар	„ —	„
10 људи	са 10	коња

Ове се поделе ваља при товарењу тачно придржавати. —

Ако је цела батерија или вод њен за предстражу опредељен, трэба пре полаза да изузме или храну и фураж из стројне коморе (1 текући оброк) за 24 сах. и то хране: леба и готова смока без варива и меса; фуражи : зоби и соли без сена и простирке ; или да употреби резервну храну — свакад према заповести бригадира. —

Месо се коље код месарског вода и батерија ће га изузимати на трэбовања ; време клања и раздавања меса бригада ће наредбом обзнанити: у означено време изузеће комисар месо и донети у батерију ; донето месо поделиће батеријски месар на десетине и водове овим редом :

I. Десетина.

За 1 команд. батерије.
2 водника.
1 комисара.
1 двајесника
1 двајесника коморџијског.
1 писара.

7 људи.

Ако је двајесник коморџијски код магацинске коморе тада ће се код ње и хранити.

II. Десетина.

За 2 трубача.
6 возара из штабске и стројне коморе.
1 водоношу из штабске коморе.
1 месара.

10 људи.

Магадинска комора образује једну засебну десетину и прима месо где и остале магацинске коморе бригаде примају.

Деоба водова.

I. Вод.

За 5 десетара.
29 простих војника.
1 седлара.
1 ковача.

36 људи.

II. Вод.

За 5 десетара
29 људи.
1 подкивача.
1 месара.

36 људи.

Кратки упут за батеријског командира.

Стручне дужности батеријског командира побројане су у „правилима унутрашње службе“ и у устројству команада и штабова стајаће и народне војске.“

За изванредне случајеве упућиваће се батеријски командир с питањима на бригаду, од које ће и сва нужна настављења добијати. —

Дужности комисара у батерији.

Он је непосредни командант целе коморе у економно-административном и дисциплинарном погледу и има власт водникову.

Он води списак целе коморе од људи, коња, кола и материјала, он предаје писару бројно стање коморџија и стоке сваког дана, ради попуне и рапорта и дневника.

Он се стара о раздавању и попуни хране и осталих потреба за батерију.

У осталом он стоји непосредно под влашћу батеријског командира и од њега прима све нужне заповести и наређења.

Он саставља све рачуне о храни људи и стоке и у опште подпомаже деловодство у батерији. —

Дужности писара у батерији.

Писар је придат батеријском команднру за употребу целог административног посла. Он врши цело деловодство и преписку батеријску под надзором командира а подпомаже га комисар.

Он води следеће књиге и спискове:

А. Списак батерије по устројству и рекрутацији.

а) Прозивник.

б) Дневник људи и стоке.

в) Списак стоке.

г) Он саставља рапорте.

д) Требовања и признанице.

е) Дневник примања и издавања хране за људе и стоку.

ж) Рачун о примању и издавању муниције.

з) Инвентар батерије о оружју и стварима.

и) Уверења реквизиција и књигу уверења.

к) Дневник касе.

л) Извод о стању касе.

м) Списак стоке.

Вођење горонаведених књига, спискова и рачуна прописато је у следећој настави.

1. Свака батерија има један главни списак свију људи који по саставу и устројству батерији припадају, у њему ће се записати све старешине и војници који батерији припадају, у том списку записиваће се

и нови људи који се ма којим случајем при батерији налазе, а исписиваће се они, којих више у батерији нема.

Из главног списка извешће се прозивни списак по обрасцу под а) у овај ће се списак записати све старешине и војници и они ће се прозивати сваког дана у одређено време.

Онима који су болесни оног дана кад се прозивају, записаће се у рубрици тог дана белешка б.

Онима који су код куће остали белешку к.

„ који су умрли белешку у.

„ који су погинули белешку п.

„ који су нестали белешку н.

„ који су на одобреном отсуству белешку о.

„ који су у бегству белешку Б.

„ који су одкомандовани белешку „од".

„ који су прикомандовани белешку „прик".

У томе истом списку после имена оних људи који у састав батерије спадају бележиће се и додавати сви они, који у батерију на попуну долазе — а и свакодневно прикомандовани из других делова, осим тога реквирирани заробљени изостављаће се из списка кад их у батерији нема.

3. Исто тако водиће со списак стоке што се у строју налази, по обрасцу под б., а оних што се у комори налази, што је или реквированих и заробљених по обрасцу под в).

У овај ће се списак бележити сваког дана прираштај стоке — ма којим начином то било. —

4. Из прозивног списка и из списка стоке састављаће се д н е в н и к људи и стоке по обрасцу г.), дневник ће се ушити у једну књигу која ће моћи месец дана трајати, у њему ће се бележити укупно стање људи и стоке сваког дана као што је по рубрикама означено.

Батеријски командир увераваће се о исправности свакодневног вођења прозивног списка људи и коња, и тек пошто је се о тачности сравнења уверно, дневник ће подписати као што је у обрасцу означено.

5. Из дневника пошто је попуњен и оверен састављаће се рапорт о бројном стању људи и стоке сваког дана по обрасцу д) и подноси се за кога је прописано.

6. Кад батерија добије новац за исплату плата или другог чега водиће дневник од примања и издавања новаца као што је образац под е)

На левој страни уводиће писар или комисар по реду оне суме новаца што се примиле буду као и од кога су примљене а на десној страни што се издаду као и коме.

Батеријски ће командир новац чувати и за њега одговарати, и ако узможе да изузме документ на издатак то ће и учинити, иначе ће гледати да се примаоц подпише у дневник на страни издавања и то испод суме коју је примио, ако примаоц не знао буде писати тада ће га подписати двојица од старешина у батерији. У рубрикама је јасно означено где ће се шта записати.

Новац ће за батерију примати командир батерије од бригадне касе.

7. Ако се нареди да батерија састави и пошаље 7—15—22 или 30 дневни извод стања новчаног, онда ће писар или комисар по наређењу командировом по дневнику касе извести у један извод као што је образац под ж) целокупно стање примања и издавања, и то сво примање у један пут или почастно а издавање за време, за које се извод подноси, и на послетку показати шта још заостаје за будући потрошак.

Ови изводи подносиће се бригади сваких 15 дана.

8. За подмирење нужних потреба у батерији — ма какове врсте издаће батеријски командир онима од којих се буде што изузимало требовања, која ће писар састављати према дневнику људи и стоке или других осталих потреба. Ова ће се требовања састављати као што је образац под 3) а ако се узнимало буде времена требовања ће се замењивати са признаницама било на 15 или на месец дана по обрасцу под и): —

9. При замени требовања са признаницама ваља се тачно уверити о срачунењу, јер доцнији изговори да ово или оно није примио а стављено је у признаници или да је требовање рђаво срачуњено, неће никако вредити, осим ако то не би каква ошипка у рачуну била.

10. При батерији водиће се дневник примања и издавања јестива за људе по обрасцу под ј), у њему ће се бележити свакодневно примање и издавање и ово ће се све дотле продужавати, док се не испуни дневник и тада ће се свести у суме и одбити издавање од примања и у продуженом дневнику завести заостатак, пак подобно даље водити; за тачније објашнење види образац под ј.).

11. На исти начин као што је дневник хране људи, водиће се и дневник хране сточије по обрасцу под к. ј.)

12. У батерији водиће са списак од примљене и на утрошак издате муниције; вођење овог списка врло је јасно у рубрикама обрасца под к) означено, а и само вођење вршиће се по том обрасцу.

13. Ако би батерија имала живе стоке за клање, тада ће се у батерији водити један записник по обрасцу под л.), ова ће се стока употребљавати за храну батерије и у записнику ће се на страни примања

водити све што се прими, а у издатак што је утрошено или коме издато. Коже од заклате стоке предаваће се месарским водовима или бригади.

14. Ако батерија каковом год приликом прими какове или заробљене или на бојном пољу или путу нађене ствари, она ће бележити у инвентар по обрасцу м); и то у примање, а ако их доцније преда у издатак. — Осим тога у овом ће се инвентару из главног б а т е р и ј с к о г а и н в е н т а р а — који постоји по устројству батерије — завести све што батерији од оруђа, кола, прибора, алата, оружја и т. д. припада и то по разним врстама предмета.

15. Кад се какове ствари буду из батерије издавале тада ће се састављати списак по обрасцу под к, м.) и пошто се списак преда и и онај који је ствари примио подпише, чуваће се овај списак у батерији као документат предаје док се од тога не разреши.

16. Ако батерија по вишем наређењу што реквирира на начин који је законом опредељен, тада ће батеријски командир издавати уверење реквизиционо ономе од кога што реквирира по обрасцу под н), и оно што се по реквизицији изузме заводиће се у књигу по обрасцу под к н).

17. По свршеној реквизицији изузимаће ће онај — кога је батеријски командир у реквизицију послао уверења од општине или приватних особа о извршеној реквизицији по обрасцу под к. н. а).

18. Батеријски командир води дневник касе о примању и издавању и за потребне изводе употреби ће писара или комисара при батерији. —

19. Сво рачуноводство и деловодство предаваће бригадна лака батерија бригади на даљи преглед и контролу, и ова ће пошто је све прегледала шиљати по дивизији на преглед контролни и захтевати разрешења свршетку.

20. На послетку ће батеријски командир издавати у в е р е њ а за људе и стоку, који су реквировани, па се кућама одпуштају, у њему ваља да је тачно означено време почетка реквизиције и одпуста; у осталом као што је у рубрикама по обрасцу под о.) показано.

Ф№ 2655.
2. Априла 1876 год.
у Београду.

Министар војни,
пуковник
Јих. Николић с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА САМОСТАЛНОГ ПЕШАЧКОГ БАТАЉОНА II. КЛАСЕ.

САСТАВ БАТАЉОНА.

Батаљон је састављен из батаљоног штаба и 4 чете.

Батаљони штаб.

Бројни састав.

		КОЊА	СЕДИЗА
1	командир ботаљона има	2 —	1
1	батаљони ађутант „	2 —	1
1	„ комисар „	1 —	1
1	„ лекар „	1 —	
1	коморџијски водник „	1 —	1
1	казначеј батаљ.	1 —	
1	заставник	— —	—
1	батаљ. трубач	— —	—
1	„ добошар	— —	—
1	„ месар	— —	—
1	„ пушкар	— —	—
1	„ писар	— —	—
2	занатлије за одело	— —	—
2	„ „ обућу	— —	—
2	двајесника коморџијска	2 —	—
Свега 18	људи	10 коња	4 седиза.

Овакав је састав штаба батаљона кад су чете у батаљону; иначе одпадају:

1	батаљ. месар
1	„ пушкар
2	занатлије за одело
2	„ „ обућу
6	људи.

Но ако је батаљон у саставу бригаде, тада одпадају занатлије а само остаје месар и пушкар.

Чете су у саставу батаљона када су најмање две под командом батаљоног командира.

За издржавање батаљонског штаба постоји његова комора; за издржавање чета постоји пропис — (самосталне чете).

Устројство коморе батаљонског штаба.

Комора батаљонског штаба дели се на:

1. Штабску.

2. Стројну профијант и

3. Магацинску профијант комору.

1. Штабску комору састављају:

товарење са коњима за

1	коморџија за бат. канц. и пртљаг батаљоног командира.
1	„ „ пртљаг ађутанта и комисара-
1	„ „ водоношу.
1	„ „ батаљон. лекара и коморџијског водника.
6	„ „ муницију пешачку.

Свега 10 коморџија међу њима 1 десетар.

2. Стројну профијант комору састављају:

са коњима за товарење.

2 коморџије; они носе храну и фураж за цео батаљони штаб и комору за 1 дан; између њих двојице 1 је десетар.

3. Магацинску профијант комору састављају:

са коњима за товарење.

2 коморџије; они носе храну и фураж за цео батаљони штаб и комору за 2 дана; између њих 1 је десетар. —

Овако је устројена комора код бригада:

I. *Шабачке, Ваљевске, Подринске, Чачанске, Ужичке, Рудничке*; а

II. Код бригада: *Београдске, Смедеревске, Пожаревачке, Браничевске, Крајинске, Црноречке, Књажевачке; Алексиначке, Ћупријске, Крагујевачке, Крушевачке* и *Јагодинске.*

Штабска комора састоји се из:

1 коморџије за канцел. пртљаг команд.
1 „ „ пртљаг ађутанта, лекара и водн. коморџ.
1 „ „ воду.
2 „ „ за муницију.

5 коморџија са колима; запрега 2 коња.

Стројна комора састоји се из:

1 коморџије са колима запрегнутим са 2 коња; он носи храну и фураж за цео штаб и комору за 2 дана.

Магацинска комора састоји се из:

1 коморџије са колима запрегнутим са 2 коња или вола; он носи храну и фураж за цео штаб и комору за 2 дана.

Све коморџије без разлике бригада, рекрутују се још у мирно доба у кругу батаљона.

Разброј коморе.

Чим коморџије батаљоног штаба дођу на батаљоно или бригадно збориште, батаљони комисар као заповедник целе коморе батаљона у администрацијском погледу, поделиће их овако:

1 Одвојиће коморџије за штабску комору по устројству њеном.

2 Одвојиће 2 коморџије за стројну код бригада под I. или једног коморџију с колима код бригаде под II.

3. Остале 4 коморџије, саставиће у једно одељење и назваће магацинска комора код бригада под I., а код бригада под II. 1 кола воловска назваће магацинска комора.

Тежина, коју стројна и магацинска профијант комора носи, опредељује се према броју људи и коња, а за основ служиће „правила о храни и спреми војника, коња и коморе".

Поступак целе коморе у батаљону.

1. На маршу.

Кад је батаљон укупан, маршује овим редом:

За батаљоном иде штабска комора батаљоног штаба, за њом штабске коморе чета, по реду марша самих чета.

Целом штабском комором командује један двајесник коморџијски.

За поледњом штабском комором, иде стројна комора батаљоног штаба, за овом стројне коморе чета по реду марша самих чета; целом стројном комором командује 1 двајесник коморџијски.

За стројним коморама, иду магацинске коморе и то:

Ако има опасности, иде одма за последњом стројном комором овим редом: —

Прво магацинска комора батаљоног штаба, затим магацинске коморе појединих чета, по реду у ком чете маршују, и тада команду над магацинском комором предузима 1 двајесник, који је штабском комором командовао, а команду над штабском, предузима батаљони комисар.

Цела комора батаљона маршује под заштитом аријергарде, под командом водника коморџијског.

Ако нема опасности, онда се овако постројена магацинска комора може на по па и до читавог дана марша позади задржати и тада команду над њом предузима водник коморџијски.

У каквој ће се колони маршовати, да ли по 1, 2, 3 или 4, зависиће од створова пута; командир ће наредити како ће се ићи, као и који је сваком одељењу старешина.

За време марша повезана су два и два коња.

За време препада на маршу и у опште, један ће коморџија чувати два пара коња, остали се боре пушком и јатаганом или заузев позицију или како најзгодније буде.

За време одступања, комора иде пред батаљоном, старајући се да батаљону пут не закрчи; за случај наглог одступања, комора неће чекати батаљон да му храну изда, но стоварује нужну храну за батаљон на згодном месту, поставља стражу код ње и продужава одступање.

2. За време становања.

Коморџије ће се улогорити позади батаљона, сваки према својој чети коморџије батаљоног штаба иза средине батаљона.

Сви пак по „правилама о логоровању“.

Чим се комора испразни, она или иде натраг к магацинима или се реквизицијом (узимањем од становника) попуњава; водоноше се старају да је батаљон свагда са водом снабдевен.

Увиди ли батаљони командир, да се батаљон може у близу разместити по кућама, он може размештање наредити, но комора и други

возови — ако их има — морају се разместити ван или на крају села под заштитом.

3. За време боја.

Четне ће се муниције коморџије распоредити по четама, као што је за самосталну чету прописано.

Но могу се и све четне муниције коморџије саставити са батаљонским муниције коморџијама, ако какво згодно место позади нађу и тада команду над њима предузима писар батаљона, коме је дужност да се стара о муниције.

Батаљонска муниције комора у оба случаја стоји позади где год у добром заклону — где батаљони командир за добро нађе — но свакад што ближе батаљону.

Ако је батаљон самосталан, батаљони командир одредиће из сваке чете по 2—3 војника за ношење рањеника на превијалиште, други војници не смеду се за такову службу употребити, нити сами из фронта издвајати. Батаљонски ће лекар определити з а в о ј и ш т е иза батаљона у заклоњеном месту до на 1500 корака позади.

Штабска комора биће прикупљена позади под командом 1 двајесника. Стројна такође под командом 1 двајесника.

Обе пак у добро заклоњеном месту на $^1/_2$—1 сахата одстојања.

Магацинска ће се комора задржати на $^1/_2$—1 дана марша позади под командом коморџијског водника.

У случају одступања, комора ће се старати да што брже одступа, и да не затвара пут. Ово се исто тиче и остале коморе и завојишта, и ако у случају не добију налог за одступање, одступаће сами, чим се трупа до на 1000 корака приближи.

Начин снабдевања и ношења хране.

Батаљон се снабдева храном за 8 дана и то: сваки војник носи са собом од куће за 3 д а н а резервне хране по правилима прописаним „о х р а н и и с п р е м и в о ј н и к а, к о њ а и к о м о р е“. Пексимита ће добити 3 о б р о к а на бригадном зборном месту.

На бригадном збориштy издаће се још по 1 оброк на сваког човека и коња за текућу потребу; остала 4 оброка на сваког човека и коња раздаће се комори, и она ће се натоварити према горњем разброју коморе за штаб батаљона и према разброју коморе за чету прописаном.

На тај начин носиће:

I. Стројна комора батаљон. штаба и чета, храну и фураж за цео батаљон и комору за 2 дана.

II. Магацинска комора батаљоног штаба и чета, храну и фураж за цео батаљон и комору за 2 дана.

Попуна утрошене хране и фуражи биће или из магацина или реквизицијом, свакад по уверењу или требовању батаљоног командира.

Набавка хране за батаљон.

Набавка хране за батаљон може бити на два начина:

1. Реквизицијом.

2 Из магацина.

1. Реквизицијом (узимањем од општина или становника). — При томе ће се батаљони командир као самосталан у опште, управљати по прописима закона о реквизицији; но свакад ће одредити место где ће се, шта ће се и колико ће се реквирирати.

Пошто је све то одређено, иде батаљони комисар са комором — коју води двајесник — према потреби придатом заштитом и уверењем (батаљоног командира) да реквирира; но при том ће гледати, да на леп начин изврши, заискав од сеоског старешине или појединих грађана — ако старешине нема — и тек пошто је све могуће покушао, извршиће насилно; ово би било кад цео батаљон реквирира из једног места; но ако батаљон реквирира на више места, тада ће се свакој чети определити место одакле ће реквировати и тада свака чета поступа као што је за чету прописано, само што батаљони командир потврђује свако четно реквизицијоно уверење, својим потписом; батаљоног штаба комора, придаје се једној од чета; и за њу је дужан батаљони командир одвојено реквизицијоно уверење издати. —

Ако се појави потреба да се мора за више дана реквировати, тада ће се поред хране и фуражи и преносна средства реквировати, која се могу дуже времена при батаљону задржати; реквировани човек, коњ или стока долази трећег дана на продвољство батаљона (на храну); при одпусту добија уверење.

Ако старешина или старешине места, или ако их нема, грађани — сами пристану, да на леп начин храну и фураж излиферују (даду), тада ће им батаљони комисар односно четни комисари одредити рок и место

— изаслата комора и заштита очекују на одређеном месту. Но ово ваља да је на сваки начин ван села (на путу повратном).

Не пристане ли се на леп начин, тада ће батаљони комисар односно четни комисари по својој памети наредити насилно извршење, — у својој земљи поднеће и тужбу батаљоном командиру.

Ако батаљони комисар односно четни комисари реквирирају више но на шта су овлашћени, биће криви по „закону о реквизицији."

За доказ да су батаљони комисар односно четни комисари за реквизицију овлашћени, издаће месним старешинама уверења, која су добили, пре него што су у реквизицију пошли.

Пошто су сви предмети потпуно примљени, захтевају комисари од општина уверења — да су реквизицију по наређењу извршили; ова уверења предају по доласку четницима а они батаљоном командиру — пошто су четници ова уверења у књигу завели.

При насилном реквирању узеће се само оно, што је наређено, при том не тражити, и онде, где није потребно, не рушити имање и куће.

У нашој земљи извршиће се по „закону о реквизицији."

2. Из магацина. — Комисар иде са магацинском комором — пошто је ова предала храну трупној комори (стројној) — у магацин, предаје требоване магационару, од њега изузме храну и товари. При томе пази на товарење и поредак тако, да коњи долазе по реду чета и водова и да коморџије један другом помажу при товарењу.

Раздавање хране.

Време раздавања хране бива по наредби батаљоног командира а под надзором батаљоног комисара овако:

У време раздавања хране комора под командом својих четних комисара долази к својим четама и заустављ се иза линије ватара, а даље се врши као што је за чету прописано. Комора батаљоног штаба заустављ се иза штаба, и писар штаба изузиме храну за штаб, дељи је на три десетине.

На 1. десетину коју састављају:

1	батаљони	командант . . .	2 коња
1	„	ађутант	2 „
1	„	комисар	1 „
1	„	лекар	1 „
1	„	казначеј	1 „

1	коморџијски водник . . .	1 „
2	„ двајесника . .	2 „
1	бата.ъ. заставник	
9	ъуди	10 коња

2. д е с е т и н у састављају:

1	бата.ъ. писар
1	„ трубач
1	„ добошар
1	„ месар
1	„ пушкар
2	занатлије за одело
2	„ „ обућу
4	сејиза
13	ъуди

3. д е с е т и н у састављају:

12 коморџија (10 штабски и 2 стројна).

Ова подела треба да се што више и при товарењу одржава.

Одељења батаљона која на предстражу полазе, треба пре полаза да изузму или храну из коморе (1 текући оброк) за 24 сахата и то леба и готова смока но без варива и меса. или да употребе резервну храну — свакад према заповести батаљоног командира.

Батаљонски касапин гониће и клати потребну стоку за батаљон; место за клање стоке треба бирати позади батаљона и кад се хтедне да коље, тада ће се одредити из сваке чете по 2—3 војника који ће месару помагати. Деобу меса вршиће батаљони месар под надзором батаљонског комисара и батаљонског дежурног; на деобу меса долазе од сваке чете четни комисар и два војника да приме месо за чету; даља деоба за чету вршиће се као што је за чету прописано.

За батаљонски штаб изузимље писар батаљони са двојицом од сејиза, затим дели га на горње десетине.

Месо ће батаљони касапин поделити на 5 делова и то за 4 чете и батаљони штаб.

Кратки упут за батаљоног командира.

Батаљони је командир надзорна личност за правилно снабдевање свог батаљона и за то одговара морално и материјално.

Стручне дужности батаљоног командира побројане су у правилима: „Унутарње службе“ и у „устројству команада и штабова народне и стајаће војске“.

Но овди су још у кратко изложене ванредне прилике, шта ће и како у истима радити:

а) Лако болесне војнике спровешће са њиховом своом спремом у позадна згодна места на лечење; ако може подвоз реквирирати, тад по потреби може војнике са батаљоном даље повести.

б) Тешко болесне спровешће натраг одузевши им пушке са муницијом и осталом спремом, сем одела и хране.

в) Од погинулих, батаљони ће командир наредити, да се покупе ствари, нарочито пушке с муницијом; ствари које се одузеле буду, носиће се у комори, да би се с њима могли нови војници опремити; о броју оружја и муниције као и остале спреме подносиће извешће свом предпостављеном.

г) За оружје и осталу спрему кад је покварена и изломљена за време службе, даље за оружје и спрему побеглих војника — кад је батаљон морао одступити, батаљони командир не одговара.

д) Он ће давати уверења четницима о покваренои и изломљеном оружју и спреми на служби, или побеглих војника. —

е) Он одговара за наређења утрошка новца.

Примедба. Ако је батаљон у саставу бригаде, онда батаљони командир губи право на одређивање реквизиције и других начина набавака. Он у том обзиру иште разрешење од предпостављеног. Само у крајњој нужди може властито чинити набавку сам, но за то одма јавља предпостављеном.

Дужности батаљоног комисара.

Он се стара да батаљон свагда има хране и да пронађе најзгоднији и најбржи начин набавке хране, у чему ће батаљоном командиру свагда у савету помагати.

Он је надзорна личност над четним коморцијама, да снабдевање батаљона буде правилно и на време.

Његове су даље дужности:

1. Да на основу требовања батаљоног командира прима и издаје храну.

2. Што се тиче изузимања хране из магацина, он ће са магацинским коморама чета и батаљоног штаба, отићи на дотично место и изузети храну редом за сваку чету и батаљони штаб.

3. Донесену храну дели он према требовањима на чете и батаљони штаб.

4. Он води и склапа рачуне о издржавању батаљона и за доцније полагање рачуна о томе, стараће се.

5. Он води књигу о примљеној и издатој храни по требовањима.

6. списак о примљеној и поклатој стоци.

Дужности коморцијског водника.

Он је командир над целом батољоном комором — кад је ова у скупу — иначе магацинском. Он се стара да се служба за време становања, марша, боја, примања и издавања хране и попуњавања у реду и правилно изршује.

Њему непосредно подчињени четни коморцијски дежурни, примају све заповести од њега.

Он води списак од целе батаљоне коморе и то од људи, коња, волова и кола. Ако би водник одсуствовао за неко време, онда га у дужности заступа најстарији двајесник; а ако би био рањен или погинуо, тада ће се захтевати на његово место попуна или наређење. —

Он има власт дисциплинарног кажњења, која је за чечног командира прописана.

Дужности казначеја.

Његове су дужности, да се стара о примању и издавању новца, који је нужан за плате официра, старешина и за исплату других предмета.

Казначеј изузима новац по наређењу батаљоног командира од бригадне касе на признанице. Он несме ништа издати без писменог наређења батаљоног командира.

Он је одговоран за уредно рачуноводство и чување новца, и о свему дужан је батаљоном командиру тачне рачуне подносити.

Од књига које он треба да води изведено је у овди додатом упуту.

У осталом он је непосредно подчињен батаљоном команданту и од њега једино прима заповести и наређења.

Дужности писара.

Писар је у батаљону придат командиру, да га у свима административним дужностима подпомаже, осим тога има он и неких других

дужности, које су му у овом пропису у разним случајевима прописане:. —

У осталом он води деловодство као што је прописано у следећем упуту. —

Бр. 1. 2. 3. у свему онако како је прописано за чету, важи и за штаб батаљона. Обрасци под а) и в).

Бр. 4. Из рапорта чета и штаба што су у батаљону, о људима и стоци и из спискова код штаба бр. 2 и 3 чете, саставиће се дневник свих људи и стоке при батаљону по обрасцу б). и по њему ће се извести у

5. Рапорт општи као што је образац под г). и тај рапорт поднеће се по пропису а рапорт 15 дневни, месечни или кад се захте састављаће се по обрасцу под к г.)

Командир батаљони, дужан је уверавати се чешће и изненадно о истинитости и саставу рапорта, из поднешених рапората чета.

Бр. 6. Новац који се прима за трошкове и плату војске, примаће казначеј батаљона по наредби командира и водиће дневник касе по обрасцу под д) а издаваће по одобрењу командира, за исправност касе одговараће казначеј.

Документа ако се не могну узети, треба примаоц да се подпише у дневнику касе испод суме коју је примио и то својеручно или ако незна писати, да га когод од старешина подпише.

Комисар батаљона при издатцима потврђиваће документа подписом својим: „видио комисар и т. д. Н. Н.“ — Вођење дневника прописано је у бр. 6. за чету и важи све и за батаљон.

Бр. 7. О примању и издавању хране за људе и стоку водиће се код батаљона протокол — рачун — по обрасцима под е) и к е) и кад се нареди поднашање извода н. пр. 7 — 15 — 22 — и 30 дневно, онда ће се употребити изводи по обрасцима под к е, а), к е. б). А изводи о стању касе подносиће се по обрасцу под ж). кад се затраже а 15 дневно и месечно подносиће се редовно бригади на употребу.

Бр. 8. Плата старешинама народне војске, што је из државне касе примају, издаваће се у батаљону по списку по обрасцу под з).

Бр. 9. Рачун о примању и издавању муниције при батаљону, водиће се по обрасцу под и), као и при чети.

Бр. 10. Исто тако водиће се при батаљону рачун од примљене и утрошене стоке на рану војске, као што је прописано у обрасцу под ј), види бр. 14. за чету.

Бр. 11. При батаљону водиће се инвентар ствари канцеларијских штаба и четама раздатог (а чете ће то уписати у своје инвентаре, осим

тога и све што буде примљено и издато од одела, оруђа, оружја, прибора, ствари ма какви по обрасцу цод к) као што је за чету прописано (под бр. 16.), извешће се у батаљоном инвентару.

Бр. 12. Кад буде батаљон предавао коме какве ствари што је у свој инвентар уписао, показаће у издавању, и по списку по обрасцу под к к) предаће а по потпису приниоца, документат задржати за оправдање издатка.

Бр. 13. За штаб батаљона и иначе што се буде требовало, издаће се требовање по обрасцу под л) а срачуњаваће се по могућству, и замењивати требовања са признаницом (образац под к. л), при чему да се има на уму та околност, да ће се спорови решавати по издатим признаницама.

Бр. 14. Изасланику за реквизицију даваће батаљони командир уверења по обрасцу под м), као што је и код чете прописано бр. 18. у батаљону водиће се протокол по обрасцу к м) од издатог реквирирања. Уверења пак што ће општине или приватне личности давати при извршењу реквизиције попуњаваће се по обрасцу под н).

Бр. 15. О коморцијама код штаба водиће се списак људи и коња по обрасцу, који је за чету прописан у броју 2. и 3. и ово ће улазити у састав целокупног дневника и рапорта батаљона, како о људима тако и о стоци по точки 4., код батаљона.

16. Главно требовање по подпису команданта батаљона — у коме је почастно изведено за сваку чету — предаће комисар магацину и по њему примиће и натоварити храну на комору. Појединa требовања — четна — задржаће при себи ради оправдања; главно требовање прави се по обрасцу под п).

Комисар склапа рачуне потребне од свега онога, што је он примао и издавао.

Казначеј батаљона склапа рачуне и одговара за свако повчано примање и издавање, а према пословима својим помагаће и комисару, у склопу и вођењу рачуна, кога може у препреки и заступати у дужности, докле се не одреди комисар.

Писар батаљона радиће поред обичног административног посла и следеће послове: водиће прозивни списак штаб. батаљ. персонала, дневник, састављаће рапорт по четним извешћима, састављаће опште требовање, водиће инвентар од одела, оруђа, оружја, прибора и других ствари, књигу о реквирираним уверењима и општинским сведоџбама и ова ће уверења попуњавати и напослетку водиће рачун од муниције примљене и издате.

За одпуштање људи реквирираних и стоке као и осталих војника даваће батаљони командир уверења по обрасцу под о). у којима ће се и време бављења означити.

Ф-№ 2953.
11. Априла 1876 год.
у Београду.

Министар војни
Пуковник
Јих. Николић. с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА НАРОДНЕ ВОЈСКЕ
II. КЛАСЕ.

I. САМОСТАЛНЕ ЧЕТЕ.

Чета је прва најмања самостална пешачка једница у администрацији.

Састав чете.

Чета је састављена из четири вода а сваки вод из неколико десетина; на врху чете стоји четовођа (четник) као заповедник у тактичном дисциплинарном и административном погледу; водовима заповедају водници а десетинама десетари. —

Водови се називају по реду I-ви, II-ги, III-ћи, IV-ти вод, десетине по реду у својим водовима 1-ва, 2-га, 3-ћа 4-та и т. д. десетина I-вог, II-ог, III-ћег, IV-тог вода.

Бројни састав чете.

1	Четовођа	Прен.	24
4	Водника	3	Добошара
1	Комисар	1	месар (касапин)
1	Писар	2	Занације за одело
1	Двајесник	2	Занације за обућу
15	Десетара	154	редови војника
1	Трубач	Св.	186 људи.

За пренос 24 човека.

Комисар рекрутује се са војницима у кругу чете. Месар и занације придају се само онда, када се чета одашиље и остају за сво време при чети.

За издржавање и попуњавање чете са свима потребама постоји комора, чије је устројство следеће:

Устројство четне коморе.

Четна комора дели се на:

1. Штабску комору.
2. Стројну профијант комору.
3. Магацинску профијант комору.

1. Штабску комору састављају четири коморџије и то:

са коњима за товарење.
- 1 коморџија за канцеларију, касу и пртљаг четовође.
- 2 коморџије за муницију (попуњујућу).
- 1 коморџија за воду (са потребним прибором.)

Свега 4 коморџије.

Ова се комора регрутује још у мирно доба у кругу своје чете, а при мобилизацији чете (кад се на ратну ногу поставља) скупља се на четно зборно место.

2. Стројпу профијант комору састављају осам коморџија подељених у 2 пододељења. Она носи храну за чету за 2 дана и то:

а. Пододељење од 4 коморџије носи храну за сву чету и комору за један дан.

б. Пододељење од 4 коморџије носи храну за сву чету и комору за други дан.

Оваковом деобом из сваког пододељења долази по 1 коморџија на сваки вод који носи храну за цео вод и комору за један дан (види слику 1.)

Слика 1.

СТРОЈНА КОМОРА.

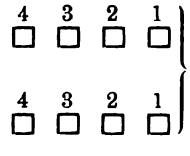

За два дана.

Ова се комора регрутује у кругу чете још у мирно доба.

3. Магацинску профијант комору састављају 2 коморџије, они носе храну за сву чету и комору за два дана.

Разброј коморе.

Чим коморџије дођу на четно зборно место, четни комисар као командант коморе разбројаће их овако:

1., Одвојиће за себе коморџије, по својим водовима.

2., Избраће по 2 коморџије из сваког вода (свега 8) саставиће заједно, и то ће назвати прво одељење или стројна комора.

3., Ово одељење подели ће на два пододељења од 4 коморџије (из сваког вода по 1).

Остале коморе зову се магацинска комора и разбрајају се као и стројна.

На послетку назначиће на свако одељење по 1 старешину или десетара из самих тих коморџија, ако није већ пре одређен био, или ако није дошао.

Штабска комора и прво одељење профијант коморе биће код свију без разлике дивизија на коњима; магацинска профијант комора на колима

Тежина коју профијант комора носи, опредељује се према броју људи и коња; за основ служиће „правила о храни и спреми војника коња и коморе.“

Поступак коморе на маршу.

Штабна комора иде непосредно за четом, за њом стројна профијант комора, обе под заштитом аријергарде, магацинска комора маршира под једном профијант командом, Ако нема опасности иду на 2 сахата иза чете иначе ближе и под заштитом чете.

У каквој ће се колони маршовати, да ли по 1, 2. 3, или 4 зависи од ширине пута; командант ће наредити како ће се ићи као и који је сваком одељењу старешина.

За време марша повезана су два и два коња.

Свако одељење иде укупно а сва под командом комисара.

За време препада на маршу и у опште, један ће коморџија чувати два пара коња, остали се боре пушком и јатаганом или заузев позицију или како најзгодније буде.

За време одступања, комора иде пред четом старајући се да се чети не закрчи пут; за случај наглог одступања, комора не ће чекати чету, да јој храну изда, но стоварује нужну храну за чету на згодном месту, поставља стражу код ње и продужава одступање.

Поступак коморе за време становања.

Коморџије ће се улогорити позади чете по „правилима о логоровању.“ Чим се комора испразни, онда или иде натраг к магацинима или се реквизицијом (узимањем од становника попуњава); водоноша се стара, да је чета свагда са водом снабдевена.

Увиди ли четовођа, да се чета може близу разместити по кућама он може размештање наредити, но комора и други возови — ако их има — морају се разместити ван или на крају села под заштитом.

Поступак коморе за време боја.

Кад се чета бори, тада ће четни командир одредити место комори но свакојако тако, да муниџијска комора и водоноша буду на мети за попуњавање муниције и давање воде, друге коморџије могу бити даље по задн у добром заклону али свакад што више у свези са четом.

Како је четни комисар командант коморе, то ће он одржавати све у реду и о свему четнику рапортовати.

Начин снабдевања храном.

Чета се снабдева храном за 8 дана.

Сваки војник носи са собом од (куће) резервне ране за 5 дана по правилима прописаним „о храни и спреми војника, коња и коморе“; пексимита ће добити 3 оброка на бригадноме и зборноме месту. —

На бригадном зборишу, издаће се војницима још по један оброк за текућу потребу. Осталих 4 оброка на сваког човека и коња раздаће се комори, и она ће се натоварити према горњем разброју.

На тај начин носиће:

I. Одељење (2 пододељења) храну за сву чету и комору за два дана.

II. Одељењо (магацинско) храну за сву чету и комору за два дана.

Тако оба одељења восе храну за 4 дана.

Попуна утрошене хране биће или из магацина или реквизицијом свакад по уверењу или требовању четног командира.

Набавка хране за чету.

Набавка хране за чету може бити на два начина реквизицијом или из магацина.

1. Реквизицијом (узимањем од општина или становника) — при томе ће четни командир као самосталан у опште управљати по прописима закона о реквизицији; Но свакад ће одредити место где ће се, шта ће се и колико реквирирати.

Пошто је све то одређено, иде четни комисар са комором, према потреби придатом заштитом, и уверењем (четниковим) да реквирира; но при томе ће гледати, да на леп начин изврши, заискав од сеоског старешине или појединих грађана — ако старешине нема — и тек пошто је све могућно покушао, извршиће насилно. —

Ако се појави потреба да се мора за више дана реквирирати, тада ће се поред хране и преносна средства реквирирати, која се могу дуже времена при чети задржати; реквировани човек и коњ или стока долази трећега дана на четно продовољство (храну), при одпусту добија уверење.

Ако старешина места (кмет) или грађани пристану да на леп начин рану излиферују (издаду), тад ће им четни комисар одредити рок и место — изаслата комора и заштита очекују на одређеном месту; но место ваља да је на сваки начин ван села (на путу повратном.)

Не пристане ли се на леп начин, тада ће четни комисар по својој памети наредити насилно извршење — у својој земљи поднеће и тужбу четовођи.

Ако комисар реквирира више но на шта је овлашћен биће крив по закопу о реквизицији.

За доказ да је комисар за реквизицију овлашћен, издаће месном старешини уверење, које му четни командир издаје, пре него што у реквизицију пође; пошто је све предмете подпуно примио, захтева од месног старешине уверење да је реквизицију извршио по наређењу; ово уверење предаје по доласку четнику. —

При насилном реквирирању узеће се само оно што је наређено, при тем некварити и онде, где није потребно тражити, нерушити имање и куће.

У нашој земљи извршиће се по закону о реквизицији.

2. Из магацина, комисар иде са магацин. комором другог одељења — пошто је ова предала трупној комори — у магацин, предаје требовање магационару од њега изузме храну и товари; при томе пази па товарење и поредак тако, да коњи долазе по реду водова и да коморџије једно другом помажу.

Раздавање хране.

Кад ће се храна чети раздавати, четни командир наређује.

У време раздавања комора под командом комисара долази трупи и заустављa се иза линије ватара; Од сваке десетине доћи ће десетар са по једним војником и узети храну за десетину (која заједно кува), осим тога ка коморцијама доћи ће и прикомандовани да узму своје оброке.

Прикомандовани подељени су на водове следећим начином:

I. Воду.

1	четовођа
1	водник
1	трубач или добошар
2	профијант коморц. (2 коња)
1	штабски „ (1 коњ)
1	занатлија
7	људи (3 коња)

II. вод.

1	водник
1	комисар
1	трубач или добошар
1	занацнја
2	профијант коморције (2 коња)
1	штабски „ (1 коњ)
7	људи (3 коња)

III. воду.

1	водник
1	писар
1	трубач или добошар
1	занацнја
2	профијант коморц. (2 коња)
1	штабски » (1 коњ)
7	људи (3 коња)

IV. воду.

1	водник
1	двајесник
1	трубач или добошар
1	занацнја
2	профијант коморције (2 коња)
1	штабски коморција (1 коњ)
1	месар
8	људи (3 коња)

Ова подела треба при товарењу да се најтачније врши.

Одељења чете, која полазе на предстражу, треба пре полаза да изузму или храну из коморе (1 текући оброк) за 24 сахата и то: леба и готова смока но без варива и меса или да употребе резервну храну — свакад према заповести четовође.

Касапин који је придат чети стално, гониће и клати потребну стоку. Место за клање стоке треба бирати позади чете, и кад се хтедне да коље, тада ће се одредити по један војник из сваког вода у помоћ месару, по свршетку клања и деобе меса сваки ће од ових војника примити месо за свој вод и десетину.

Деобу меса надзираваће четни комисар са четним дежурним и то тако, да се месо подели на водове и десетине по следећем реду:

1 Десетина.

За: 1 четника
4 водника
1 комисара
1 писара
1 двајесника

8 људи.

2. Десетина.

За: 3 добошара
1 трубача
4 штабска коморџије

8 људи.

3. Десетина.

За: 8 стројних и 2 магац. профијант коморџије

10 људи.

Деоба водова.

I. вод.

За: 4 десетара
30 редових војника
1 занацију

44 човека.

II. вод.

За: 4 десетара
39 редових војника
1 занацију

44 човека.

III. вод.

За: 4 десетара
38 редових војника
1 занацију

43 човека

IV. вод.

За: 3 десетара
38 редових војника
1 занацију
1 месара

43 човека.

Кратки упут за четовођу.

Стручне дужности четника побројане су у „правилима унутрашње службе“ и „устројству команада и штабова стајаће и народне војске,“ но овди су још укратко изложене напредне прилике. Шта ће и како у истим радити показује следећи упут.

а. Лако болесне војнике спровешће са њиховом свом спремом у позадна, згодна места на лечење; ако може подвоз реквирирати, тада по потреби може болеснике са четом даље повести.

б. Тешко болесне војнике спровешће натраг одузевши им пушке са муницијом и осталом спремом — сем одела и хране.

в. Од погинулих четник ће се старати да покупи ствари, нарочито пушку с муницијом, које ће се ствари у комори носити, да би се њима могли нови војници наоружати; о броју оружја и муниције као и остале спреме подноснће извешће свом предпостављеном.

г. За оружје и осталу спрему кад је покварена и изломљена за време службе, даље за оружје побеглих војника, кад је чета морала одступити четник не одговара.

Дужности комисара.

Он је непосредни командант целе коморе, а да би лакше са истом управљао одређени су још у мирно време при сваком оделењу десетари; који у исто доба и дужности коморцијске врше.

Дужност је досетара да одржавају строги ред у својим десетинама (оделењима), они рапортују комисару о свему што се у комори дешава.

Комисар води списак целе коморе — од људи, коња или кола и предаје писару бројно стање коморција и стоке сваког дана, за попуну дневника и рапората а и он — комисар — да би на тај начин лакши преглед имао.

Он се стара о раздавању и попуни хране и осталих потреба за чету.

Кад комора укупно маршује, предузима команду и управља комором тако, како ће чета свуда и у свако време имати нужне потребе.

Дужности писара.

Писар је придат у чети четнику да га у свима административним дужностима подпомаже.

Он води:

А.) С п и с а к ч е т н и п о р е к р у т а ц и ј и и з а т и м:

а.) П р о з и в н и к.

б.) Д н е в н и к љ у д и.

в.) С п и с а к с т о к е.

г.) Рапорте.

д.) Требовања и признанице срачунавања.

е.) Дневник примања и издавања хране за људе и стоку.

ж) Рачун о примању и издавању муниције.

з.) Инвентар ствари и списак предаје.

и.) Уверења реквизиционна и књигу уверења.

к.) Дневник касе.

л.) Извод о стању касе.

м.) Списак стоке за клање.

Вођење горенаведених књига, спискова и рачуна прописато је у следећој настави:

1. Свака чета има главни списак у коме су по именце означене старешине и редови војници рекрутовани за чету и у том списку дописиваће се они војници који за попуну дођу.

2. Из главног списка саставиће се прозивни списак као што је образац под а.)

У овај списак из списка главног уписаће се све старешине и војници, и сваког дана у одређено време прозив ће се извршити.

Онима, који су на месту, не ће се никакав знак стављати.

Онима, који буду болесни, у оној рубрики дана, кога се прозивају ставиће белешку б.

Онима који су код куће остали белешку к.

„ „ „ умрли белешку у.

„ „ „ погинули белешку п.

„ „ „ нестали белешку н.

„ „ „ на одобреном отсуству белешку о.

„ „ „ у бегству белешку Б.

„ „ „ одкомандовани белешку „од.“

„ „ „ прикомандовани белешку „прик.“

Даље у том истом списку додаваће се попуна од људи — а осим тога и свако дневно прикомандовање других војника из других части војске, заробљених, реквирираних или иначе ма којим начином, и бележиће се престајање ових код чете.

3. Исто тако водиће се списак стоке што се при чети буде находила по образцу под в.

У овај ће се списак стока сваки дан бележити што је на месту а и што буде прирашћивала ма којим начином.

4. Из списка прозивног људи под бр. 2. и списка од стоке под бр. 3. састављаће се дневник по образцу — б,. (који ће се ушити у једну књигу за м. дана трајућу), и сваки дан бележити целокупно стање људи и стоке као што је у дневнику рубрикама разјашњено.

Четовођа дужан ће бити уверавати се о исправности свакодневног вођења прозивног списка људства и списка стоке, и онда ће се дневник потписати као што је у обрасцу назначено.

5. Из овог дневника попуњеног сваки дан, састављаће се рапорт о стању људи и стоке сваког дана, као што је образац под г. и подносити коме треба.

6. Кад чета буде упућена да самостално што ради и за потребе буде добијала новац, она ће онда водити и дневник од новчаног примања и давања као што је образац под к.

На левој страни уводиће писар редом оне суме, што се буду примале и од кога, а на десној страни оне суме што се буду издавале и коме.

Четовођа који ће новац чувати и за њега одговарати ако може да узме документат на издату суму узеће, иначе онда нек потпише примаоца новца у дневник, испод суме да је примио, ко буде знао писати а ако незна писати, онда да га потпише који од старешина чете или војника из чете.

По рубрикама јасно је, шта ће се у коју уписивати у примању, а шта и у коју у издавању.

7. Ако се нареди: да четовођа шаље седмо 15 — 22 и 30 дневни извод примања и давања новаца онда ће он по дневнику касе извести у један извод као што је образац под л) и у њему ставити целокупну суму примања за оно време за које се извод подноси са остатком новаца од проплог поднешеног извода, и показати тада целу суму примања, а на страни издавања показати сву суму издату, за време за које се извод подноси, и показати на послетку шта за даљи потрошак још остаје.

8. За снабдевање чете нужним потребама издаваће се онима, од којих се што прима требовање по обрасцу под д.) а кад се узмогне 15 дневно или месечно, замењиваће се требовања. —

9. Са признаницама по обрасцу под к д.) која ће се издавати онима, од којих је потребе узимао а требовања узеће натраг и уништити их.

Нека се сваки при издавању признанице добро прорачуна по требовањима јер доцнији изговори да ово или оно примио није а у признаницу стављено је, не ће се признавати.

10. Даље, водиће се дневник, примања и издавања јестива за људе по обрасцу под е), и сваког дана ће се бележити шта се буде примало а и шта се буде издавало. Примање и издавање продужаваће се даље у протоколу кад се испуне оне партије.

11. Исто тако у свему као под бр. 10 водиће се рачун о примању и давању ране нужне за стоку по обрасцу под к е.)

12. Старешине народне војске које примају ма какву плату из државне касе, примаће такову код свога батаљона у своје време, а ако би се чета самостално где задржала, четовођа ће и друге старешине узети плату привремено на признаницу од батаљона и тек доцније срачунати се са батаљоном.

13. Чета водиће списак примљене и издате муниције као што је образац под ж) у рубрикама је објашњено шта се у коју уписује.

Ако се буде у сандуцима или чему другом пиљала муниција, то ће се стављати у рубрици „у чему.“

14. Чета ће осим тога водити један записник по обрасцу под м), од примљене стоке крупне и ситне, која ће се употребљавати на храну чете или ће се ова стока предавати другим частима и на страни примања балежиће што буде примано, а на страни издавања потрошак или издавање — предаје другима. — Коже од заклане стоке и лој предаваће се или најближим магацинима или сталним радионицама.

15. Све ствари припадајуће чети као: оружје, канц. матер. справе и алати и т. п. заводиће се у инвентар по обрасцу под 3.), у њему ће се с леве стране водити примање с десне издавање; у инвентар ће се заводити и оне ствари што чета ма којим начином добије као: реквизицијом, заробљењем и т. п.

16. О издавању ствари састављаће се списак по обрасцу под к 3. и пошто се преда и примаоц подпише, чуваће предаваоц списак за доказ, да је ствари предао донде, докле се не разреши од сваке одговорности.

17. Сво деловодство и рачуноводство чете кад се буде наредило, предаће четовођа батаљону свом, и од њега очекиваће разрешење.

18. Кад четовођа према потреби што реквирира на начин који је одређен, издаваће од своје стране уверења ономе од кога што реквирира по обрасцу под и) и то што се добија уписиваће се у надлежне књиге. Осим тога

19. Водиће се књига о овим уверењима по обрасцу под к и).

Каква ће уверења давати општине или приватне личности од којих је што реквирирано види се из обрасца под к и а).

20. Четовођа прима и издаје новац и води дневник касе ако је добро писмен иначе води писар дневник и саставља потребне изводе.

У присуству комесара чиниће се издатци и он ће стављати свој подпис „видио комесар Н. Н.“

21. При одпуштању реквирираних људи и стоке као и осталих војника, издаваће се уверење по обрасцу под Н. У њима ће се и време бављења означити, као и време почетка.

Фм. 2953.
11. Априла 1876 год.
у Београду.

Министар војни
пуковник
Тих. Николић. с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА БРИГАДНЕ И ДИВИЗИЈСКЕ БРДСКЕ БАТЕРИЈЕ.

САСТАВ БАТЕРИЈЕ.

Како бригадну тако а дивизијску брдску батерију састављају:

1	командир. (официр)	има	2 коња
2	водника	„	2 „
1	комисар	„	1 „
1	двајесник	—	„
1	писар	—	„
10	десетара	—	„
1	подкивач	—	„
1	седлар	—	„
2	трубача	—	„
72	проста војника	—	„
	товарних	24	„
	резервних	3	„
	за материјал, пртљаг и храну	12	„
92	човека	44	коња

Комисар се реррутује по могућству из реда чиновника, остали људи из стајаће и народне војске, према устројству батерије.

Комора.

За издржавање батерије постоји комора на овај начин устројена и подељена. —

Она се дели на:

1. *Штабску.*
2. *Стројну профијант и*
3. *магацинску профијант комору.*

1. Штабску комору састављају:

1 возар из строја са 1 товар. коњем, за канцел. касу и прт.ђаг командира.

3 возара из строја батерије са 3 товар. коња за прт.ђаг водника и потребе батеријске.

1 коморџија са товарним коњем за ношење воде.

Свега: 5 људи, 5 товар. коња, међу људма 1 да врши дужност десетара. —

2. Стројну комору састављају:

8 возара са 8 товар. коња из строја батерије за ношење хране и фуражи за 2 дана.

Свега: 8 људи, 8 товар. коња; међу њима двојица да врше дужности десетара и то: 1 над првим пододељењем, други над другим а трећи нарочито одређен од команданта из строја батерије, укупно над свима.

3. Магацинску комору састављају:

16 људи са 16 товарних коња за ношење хране, фуражи за 4 дана — из реда коморџија.

Свега: 16 људи са 16 товарних коња; међу њима четворица да врше дужности десетара и то по 1 на сваком пододељењу а над свима 1 десетар нарочити, из строја батерије одређен.

Разброј коморе.

Како се нареди мобилизација батерије, у исто доба ће се наредити и позив људи и коморе.

Код бригадне батерије на бригадном а код дивизијске на дивизијском збориштy. —

Батеријски комисар разбројаће их и поделити овако:

1. Одвојиће 4 воз. са 4 тов. коња из строја батерије и 1 коморџијом са товар. коњем за ношење воде, саставиће их заједно под командом 1 коморџије као десетара између њих самих и назваће штабска комора.

2. Издвојиће 8 возара са 8 товар. коња из строја батерије, поделиће их на два пододељења, свако од 4 човека са 4 товар. коња (међ њима један врши дужност десетара). Оба пододељења заједно под командом 1 нарочитог десетара из строја батерије, и назваће их стројна комора.

3. Напослетку издвојиће 16 коморџија са 16 товар. коња; поделиће их у 4 пододелења, од 4 човека са 4 коња товарна и међ њима 1 вршиће дужност десетара. Два и два пододелења образују о д е л е њ е, над којима заповеда 1 десетар између њих самих одређен. Оба одељења заједно, под командом нарочитог десетара из строја батерије, зову се магацинска к о м о р а.

По овоме разброју и подели батерија је осигурана с храном и фуражи у комори за 6 д а н а.

Тежина, коју ће штабска комора товарити, управља се према потреби и тежини предмета за ношење, а тежина, коју ће стројна и магацинска комора носити опредељује се према броју људи и коња, за све пак служи као основ: „П р а в и л о о х р а н и и с п р е м и војника, коња и к о м о р е."

Поступак коморе на маршу, у боју и за време становања.

Распоред батеријске коморе у наведеним приликама управљаће се према општем распореду бригадира за батерију у бригади и према распореду дивизијара за батерију у дивизији.

Начин набавке и ношења хране.

Батерија се снабдева храном и фуражи за 10 дана и то:

1. Сваки војник и коморџија носи са собом од своје куће за 3 дана резервне хране (стојећи војници добијају резервну храну од државе), коморџија носи још и 3 оброка резервне фуражи од куће за свог коња а за коње стројеве дужна је држава спремити резервна 3 оброка фуражи на збориштy. —

2. Како војници и коморџије бригадне дођу на бригадно збориште, а војници и коморџије батерије дивизијске на дивизијско збориште — издаће се сваком још по 1 текући оброк хране а за коморџијске и државне коње још и по 1 оброк фуражи, чим се са збориштa крену.

3. Напослетку ће се на сваког човека и коња издати на збориштима још по 6 оброка хране и фуражи. Ови ће се оброци натоварити на комору и то на стројну по 2, на магацинску по 4, — за сваког човека и коња. —

За попуну хране и фуражи у комори, стараће се батеријски комисар — и попуњаваће је или из магацина или реквизицијом. У оба

случаја управљаће се батеријски командир по наређењима зоповедника у чијој се команди батерија налази.

Набавка хране за батерију.

Што се тиче набавке хране батерија ће се у опште владати као и остале трупе, с којима се у свези налази; али сваки пут ће комисар изузимати храну или на основу требовања или на основу дозволе за реквизицију.

Бригу о храни, фуражи и осталим потребама водиће органи оних команада, у чијој се свези и батерија налази; а како ће се и којим начином то вршити изложено је у прописима за самосталну бригаду и дивизију, почем се батерија налази у бригади и дивизији. —

Бригадна брдска батерија стоји у економно-административном погледу непосредно под бригадом, а дивизијска брдска батерија под пуком артиљеријским и за све што се рачуноводства, деловодства и осталога тиче, прелазиће преко пука на дивизијску команду. Почасности виде се из изведеног упута о вођењу рачуна и књига у батерији. —

Раздавање хране.

Време раздавања хране одређиваће онај командант у чијој се командној свези батерија налази, дакле за бригадну брдску батерију бригадир, а за дивизијску, командант артиљер. пука, у чијој је команди батерија; раздавање вршиће батеријски комисар под надзором дежурног батерије.

У време раздавања хране, стројна комора под командом комисара долази к батерији и строји се позади линије ватара, од сваке спреге дођиће по 1 десетар са 1 или 2 човека и изузеће храну и фураж за људе и коње у спреги. Осим тога комори дођиће и прикомандовани водовима да изузму своје оброке; они су такође подељени у десетине на овај начин:

Код I. вода 1-ва десетина

1 батер. командир . . . са 2 коња
1 водник . . . . . „ 1 „

1	писар	—	„
1	двајесник	—	„
1	трубач	—	„
1	седлар	—	„
1	месар	—	„
5	возара држав. (штабски). мећ њима 1 водоноша из реда комор.	5	„
		1	„
12	људи	са 9	коња

II. вода 1-ва десетина.

1	водник	са 1	коњем
1	комисар	„ 1	„
1	трубач	—	„
1	подкивач	—	„
8	стројних возара . . .	„ 8	„
12	људи	са 10	коња

Ове се поделе ваља при товарењу тачно придржавати.

Ако је цела батерија или 1 вод њен за предстражу опредељен, треба пре полаза да изузме или храну и фураж из стројне коморе (1 текући оброк) за 24 сата и то хране: леба и готова смока но без варива и меса; фуражи: зоби и соли без сена и простирке, или да употреби резервну храну — свакад према заповести старешине у чијој се командној свези батерија налази.

За бригадне брдске батерије месо се носи у месарском воду и батеријски га комисар изузме по требовању. Кад ће се и где месо изузимати, одредиће бригадир, а комисар батерије иде са 1 десетаром из батерије и 1 или 2 војника, доноси месо у батерију и предаје га батеријском месару на поделу; при дељењу меса присутни су комисари и батеријски дежурни.

На дообу меса долази од сваке десетине по 1 десетар са једним војником и изузима месо за своју десетину.

Десетине су подељене овако:

I. десетина.

1 командир
2 водника

1 двајесник
1 комисар
1 писар

8 људи.

За ову ће десетину изузети месо писар или двајесник са 1 војником — од сеиза. —

II. десетина.

2 трубача
5 штабских коморџија
1 подкивач
1 седлар
1 месар

10 људи.

За ову ће десетину изузети месо 1 трубач са седларом или подкивачем. —

III. десетина.

8 стројних коморџија

8 људи.

За ову ће десетину изузети 2 коморџије ређајући се сваког дана.

Магацинска комора образује једну засебну десетину и прима месо где и остале магацинске коморе — у бригади.

Водови су подељени ради деобе меса овако:

I. вод.

5 десетара
30 простих војника

35 људи.

II. вод

5 десетара
30 простих војника

35 људи.

За дивизијску брдску батерију клаље се стока код дивизије и то где командант нареди; у осталом све што се поделе и изузимања тиче, важи исто што и за бригадну брдску батерију. —

Кратки упут за батеријског командира.

Стручне дужности батеријског командира побројане су у правилама унутрашње службе и у устројству команада и штабова стајаће и народне војске. —

За изванредне случајеве обратиће се командир брдске батерије с питањима бригадиру а командир дивизијске брдске батерије преко пуковог командира дивизијару; командир ће од ових и сва нужна наређења добијати. —

Дужности комисара у батерији.

Комисар је непосредно највећи старешина целе коморе у дисциплинарном и економно-административном погледу; као командант коморе има власт водникову; у свима већим спорним делима јавља команднру.

Он води списак од целе коморе од људи, коња и осталог материјала; он предаје писару бројно стање коморе сваког дана ради попуне дневника и рапорта.

Он се стара о раздавању и попуни хране и осталих потреба за храну. —

У осталом он стоји непосредно под влашћу батеријског командира и од њега прима све нуждне заповести.

Он саставља све рачуне о храни људи и стоке и у опште подпомаже деловодство у батерији. —

Бригу о храни, фуражи, потребама водиће бригадни комисари за бригадне батерије а за дивизијске водиће дивизијски интенданти. Како ће се и којим начином то вршити изложено је у пропису за самосталну бригаду и дивизију; командири водиће тачан рачун о томе колико и какове хране треба и јављаће бригадирима или дивизијарима прописаним начином.

Како ће се и којим начином батерије издржавати у ванредним приликама бригадир или дивизијари ће о томе нужна упутства давати; за све остало важе прописи о појединим деловима у бригади и дивизији.

Дивизијска брдска батерија стајаће у економно-административном погледу према своји пуку као чета према батаљону; цела преписка ићи ће преко пука на дивизију, па зато ће пук и водити бригу о издржавању и снабдевању батерије са свима потребама.

Дужности писара у батерији.

Писар врши цело деловодство и преписку батеријску под надзором командира а подпомаже га и комисар.

Он води следеће књиге и спискове:

А) Главни списак батерије по устројству и регрутацији. —

а) Прозивник а затим списак коња.

б) Дневник људи и стоке.

в) Списак стоке.

г) Он саставља рапорте.

д) Требовања и признанице.

е) Дневник примања и издавања хране за људе и стоку.

ж) Рачун о примању и издавању муниције.

з) Инвестар батерије о оружју, спреми ствари.

и) Уверења реквизиционна и књигу уверења.

к) Дневник касе.

л) Извод о стању касе.

м) Списак стоке.

Вођење горенаведених књига, спискова и рачуна прописато је у следећој настави:

1. Свака батерија има један главни списак свију људи по имениц које по саставу и устројству батерији припадају. у њему ће се записати све старешине и војници батерије, у истом списку записиваће се и сви нови људи, који се ма којим случајем при батерији налазе, а исписиваће се они којих више у батерији нема.

2. Из главног списка извешће се прозивни списак по обрасцу под а), у овај ће се списак записати све старешине и војници и они ће се прозивати сваког дана у одређено време.

Онима који су болесни оног дана кад се прозивају, записаће се у рубрици тога дана белешка . . . . . б.)

Онима који су код куће . . . . белешка к.)

„ „ „ умрли „ у.)

„ „ „ погинули „ п.)

„ „ „ нестали „ н.)

„ „ „ на одобреном осуству „ о.)

„ „ „ у бегству „ б.)

„ „ „ одкомандовани „ „од.“)

„ „ „ прикомандовани „ „прик.“)

У том истом списку после имена оних људи који у састав батерије спадају, бележиће се и додавати сви они који у батерију на попуну долазе — а и свакодневно прикомандовани из других делова, још и реквирирани, заробљени, а изостављаће се из списка, кад их више у батерији нема. —

3. Исто тако водиће се и списак стоке што је у строју по обрасцу под б. А што је у комори, или реквирирано или заробљено при батерији по обрасцу под в. У ове се спискове — б. и в., бележи сваког дана прираштај стоке, ма којим начином то било. —

4. Из прозивног списка људи и из списка стоке састављаће се дневник људи и стоке по обрасцу г. (дневник ће се ушити у једну књигу која ће моћи месец дана трајати). У њему ће се бележити укупно стање људи и стоке сваког дана као што је то у рубрикама означено. —

Командир батеријски увераваће се о исправности свакодневног вођења прозивног списка људи, и списка коња а и дневника, и тек пошто је се о тачности сравнења уверио, дневник ће подписати, као што је у обрасцу означено.

5. Из дневника пошто је попуњен и оверен састављаће се рапорт о бројном стању људи и стоке сваког дана по обрасцу д) и подноси ће се за кога је прописано.

6. Кад батерија добије новац за исплату плата или другог чега, водиће дневник од примања и издавања новца као што је образац под е).

На левој страни уводиће писар или комисар — кога командир овласти, по реду оне суме новаца што се примиле буду као и од кога су примљене а на десној страни суме што се издају као и коме.

Батеријски ће командир новац чувати и за њега одговарати, и ако узможе да изузме документат на издатак то ће и учинити, иначе ће гледати да се примаоц подпише у дневнику на страни издавања и то испод суме коју је примио; ако примаоц незна писати, тада ће га подписати двојица од старешина у батерији. У рубрикама је јасно означено где ће се шта записивати.

Примање новца биће код бригадне брдске батерије од бригадне касе, а код дивизијске брдске батарије од пукове артиљ. касе. –

Ако се нареди да батерија састави и пошаље 7—15—22 или 30 дневни извод стања новчаног, онда ће писар или комисар — по наређењу командировом по дневнику касе извести у један извод као што је образац под ж), целокупно стање примања и издавања и то сво примање у један пут или почасно, а издавање за време за које се извод

подноси, и на послетку ће показати шта још заостаје за будући потрошак.

Ови изводи подносиће се бригади од бригадних брдских, а пуку артиљер. од дивизијских брдских батерија. —

8. За подмирење нужних потреба у батерији — ма какове врсте, издаваће батеријски командир онима, од којих се буде што изузимало требовања, која ће писар састављати према дневниху људи и стоке или других осталих потреба. Ова ће се требовања састављати као што је образац под з) а ако се узимало буде времена, требовања ће се замењивати са признаницама, било на 15 или на месец дана по обрасцу под к' з).

При замени требовања са признаницама ваља се тачно уверити о срачунењу, јер доцнији изговори да ово или оно није примио а стављено је у признаници, или да је требовање рђаво срачуњено, неће никако вредити, осим ако то неби какова ошипка у рачуну била.

10. При батерији водиће се дневник примања и издавања јестива за људе по обрасцу под и), у њему ће се бележити свакодневно примање и издавање и ово ће се све дотле продужавати, док се не испуни дневник и тада ће свести у суме и одбити издавање од примања и у продуженом дневнику завести заостатак, пак подобно даље водити. За тачније објашњење види образац под и).

11. На исти начин као што је дневник хране људи, водиће се и дневник хране сточије по обрасцу под к' и).

12. У батерији водиће се списак од примљене и на утрошак издате муниције; вођење овог списка врло је јасно у рубрикама образца под ј), означено, а и само вођење вршиће се по том обрасцу.

13. Ако би батерија имала код себе живе стоке за клање, тада ће се у батерији водити један записник по обрасцу под к); ова ће се стока употребљавати за храну батерије. На страни примања водиће се што се прими а у издатак што је утрошено или коме издато. Коже од заклате стоке предаваће се месарским водовима или бригади од бригадних брдских батерија, а артиљ. пуку од дивизијских брдских батерија.

14. Ако батерија каковом год приликом прими какове или заробљене или на бојном пољу или у путу нађене ствари, она ће бележити у инвентар по обрасцу л); и то: у примање, а ако их доцније преда у издатак.

Осим тога у овом ће се инвентару из главног батеријског инвентара — који постоји по устројству батерије — завести све што

батерији од оруђа, кола, прибора, алата, оружја и т. д. припада и то по разним врстама предмета. —

15. Кад се какове ствари буду из батерије издавале тада ће се састављати списак по обрасцу под м), и пошто се списак преда и онај који је ствари примио подпише, чуваће се овај списак у батерији као документат предаје, док се од тога не разреши. —

16. Ако батерија по вишем наређењу што год реквирира на начин који је законом опредељен, тада ће батеријски командир издавати уверења реквизицијона ономе, од кога шта реквирира по обрасцу под н) и оно што се по реквизицији изузме, заводи ће се у књигу по обрасцу под к' н).

17. По свршеној реквизицији изузимаће онај — кога је батеријски командир у реквизицију послао — уверења од општина или приватних особа о извршеној реквизицији и по обрасцу под к' н, а).

18. Батеријски командир води дневник касе о примању и издавању и за потребне изводе употребиће писара или комисара при батерији.

19. Сво рачуноводство и деловодство предаваће бригадна брдска батерија бригади, а дивизијска брдска батерија пуку артиљеријском на даљи преглед и контролу, и пошто је све прегледано, шиљаће дивизији на преглед контролни и захтевати разрешења по свршетку.

20. На послетку ће батеријски командир издавати уверења за људе и стоку, који су реквировани на се кућама одпуштају, у њему ваља да је тачно означено време почетка реквизиције и време одпуста, у осталом као што је у рубрикама под о) показано.

Ф№ 2618.
14. Априла 1876. год.
У Београду

Министар војни,
пуковник
Јих. Николић. с. р.

УРЕЂЕЊЕ
И АДМИНИСТРАЦИЈА ПЕКАРСКОГ ВОДА.

Пекарски вод састављају пекари под командом водника, опредељени за прављење и печење леба потребног за бригаду.

Пекарски вод уређује се овако:

Кад се бригада искупи на зборно место, бригадир са бригадним комисаром пошто је образовао месарски вод из досада постојећег профијантског вода, узеће опредељене пекаре и саставити у једну команду под заповедништвом водника и називаће се пекарски вод.

Бројни састав пекарског вода.

Пекарски вод састављају за бригаду од 3 до 4 батаљона.

1 водник командант
1 комисар
1 писар
1 пекар по могућству
2 двајесника, мајстора пекарска
4 десетара, помоћника мајстора
24 проста пекара (месача и пећњика)
12 војника помагача (5 сејача и 5 за потребе разне)

46 људи.

За бригаду пак од 5 до 6 батаљона са припадајућим частима, персонал остаје исти, само се број простих помагача тако удвојава, да јачина целог вода изнесе на 58 људи.

Потребни број пекарских мајстора, помоћника, пекара и помагача узеће се из досадањег профијантског вода. Ако што год не достаје доregрутовати из III. класе.

На послетку ако би горњи број простих помагача недовољан био да може подмирити потребе бригаде у свима приликама, тада нека се бригадир постара за попуну њену до нужног броја, и то начином, како бригадир за најбоље нађе.

Комисар се регрутује из реда чиновника.

Комора пекарског вода.

За издржавање пекарског вода постоји комора овако уређена; и она се дели на:

1. Штабску
2. Стројну профијантску комору.

1. Штабску комору састављају:

са товарн. коњима	1 коморџија за канцеларију и водников пртљаг.
	1 за пртљаг мајстора и помоћника (у неком)
	1 за водоношу
	7 за справе и алате пекарске

10 коморџија, међу њима 1 десетар.

2. Стројну комору састављају:

2 Коморџије са товарним коњима; они носе храну за цео вод и комору за 2 дана; између двојице коморџија један је десетар.

Овако је устројен пекарски вод код бригада у дивизијама дринској и западно-моравској.

У бригадама пак тимочке, јужно-моравске, шумадијске и дунавске дивизије комора пекарских водова уређена је овако:

I. Штабска из:

1 коморџије за канцеларију касу и пртљаг водника, мајстора и помоћника.
1 коморџије за водоношу
2 коморџије за алате и справе.

4 коморџије, међ њима 1 десетар.

II. Стројна комора из:

1 коморџије са колима а са 2 коња запреге; она носи храну за цео вод и комору за 2 дана.

У обојим коморама може бити место коња, воловска запрега.

Одређене коморције за ношење алата и справа пекарских, носиће следеће алате. —

3 каде за замешивање теста по 2 акова садржине.
2 шафоља за квасац (фртаље)
4 наћве 1·5^{m} дуг.; 0·5^{m} доњ. ширине 0·8^{m} гор. ширине и 0·73^{m} д·бок (које ће се расклапати и склапати)
4 ножа за сечење теста
4 стругача гвоздена
2 честа решета
30 дасака 2^{m} дуг. 0·025 шир. 0·05^{m} деб.
1 теразије обичне с мерама
1 кантар (турски)
3 казана за воду (по 30 ока воде)
2 сапака
2 шафоља ручна (фртаља)
8 лопата фурунских
2 ашова велика за ватру
2 грнала
2 мердевинице за сејање брашна
2 астала за сејање са ногарима на крстовима, да се могу склапати и расклапати и са заградама
4 дрвене велике кашике
1 џак за ношење брашна
2 велика четвртаста платна смољава са моткама за удешавање заклоиа од 4 метра дужине на свакој страни
2 кофице дрвене за воду
1 мотика
1 будак
1 ашов
2 сикире
1 тестера
жигова дрвених за бележење леба 10 комада од 1-вог 10 дана
2 дрвене обичне лопате
1 машице
2 сандучића за со (по 30 ока млевене соли)
4 даске за развијање теста од 1^{m} у квадрату да се могу склапати по пола
2 метле собне

2 брезове метле
1 четка за брисање мала

Разброј ҷоморе.

Чим се састави пекарски вод, одма ће се образовати и њихова комора и то:

1 из коморџија припадајућих пекарима профијантског вода.

2 из коморџија дорегрутованих из III. класе за подмирење горњег броја коморџија; Разбрајање и поделу коморе вршиће водни комисар под надзором водника и то овако:

1. Саставиће 10 коморџија (1 међу њима за водоношу) уједно под командом 1 десетара између самих коморџија и назваће се штабска комора; или где је комора на колима 4 комор. са колима између којих 1 десетар.

2. Саставиће 2 коморџије заједно, под командом 1 десетара, између њих, и назваће се стројна комора; где је комора на колима узеће за стројну комору 1 коморџију са колима за ношење хране.

Поступаҷ пеҷарсҷог вода и његове ҷоморе на маршу.

Пекарски вод иће у висини магацинске коморе целе бригаде, за њим ће ићи његова штабска, а за овом стројна комора, оним редом и поредком, као што је за самосталне коморе прописано.

Пекарски вод одржаваће свакада свезу са магац. комором бригаде и од ње ће изузимати потребни материјал за мешење хлеба.

На самом маршу пекарски ће вод гледати да одма чим бригада на преноћиште дође удеси своје пекарнице у каквом (обитајемом) месту и да још исте ноћи из сталног месног магацина каквог, ако га има или ако га нема, онда из магацинске коморе изузме брашно и со, и испече дневну потребу хлеба, па потом попуни испражњену магацинску комору.

Овај ће се посао вршити овим редом: чим се заустави бригада, пекарски вод приближиће се магац. комори бригаде за 2—3 сахата или ће удесити у каквој вароши, паланци или селу пекарнице, које нису далеко, и одакле се може бригади леб слати, служиће се при томе са селскима — ако их има — или правиће нове пољске фуруне. За прављење фуруна узеће се или пијонири — ако их буде — или људи из

места нарочито из III. класе. Поред овако направљених пекарница прикупиће материјала за грејање фуруна и за осветлење; затим ће у најближим зградама удесити мешнице, изузеће брашно и со, свагда најпре из месних магацина, па ако их не буде онда тек из магацин. коморе (**како би се сачувале** и биле свагда пуне) измесиће и испећи хлеба и тако испечен натовариће на испражњену комору, (ако је испражњена), или ће се издати одма војсци. За тим, ако ће се бригада кретати, покупиће и спаковати алате и кретаће се за њом као и пре тога.

Поступак пекарског вода и његове коморе за време становања.

При становању бригаде пекарски вод са комором станује у каквом оближњем месту или код магацинске коморе, и врши своје послове као што је на маршу изложено.

Ако би се бригада разместила у какво место (у кантоновање) тада ће се пекарски вод распоредити где год у згодном месту близу магац. коморе или код магацина брашна и пекарница.

У свима пак случајевима пекарски вод мора у непрекидној свези са магацинском комором стајати и од ње брашно и со, за прављење леба изузимати ако не буде близу магацина.

Поступак за време боја.

Пекарски вод за време боја задржава се код магац. коморе бригаде $^1/_2$ — 1 дана марша одстојања од бригаде, одржавајући свезу са бригадом и спремајући од времена на време леб за попуну утрошеног код стројне коморе. —

При наступању следује бригади, гледећи да јој се здраво не приближи а одржавајући свезу са комор. магац.

При одступању гледа да са магац. комором бригаде незакрчује пут и креће се главним одступним правцем, спремајући од времена на време леб на показани начин, потом стоварајући га и остављајући код њега нужна лица за чување.

Набавка хране за пекарски вод.

Сваки војник без разлике старешинства носи од своје куће резервне хране за 3 **дана**; пексимита 3 оброка добиће, кад на бригадно

збориште доће, на бригадном зборишту издаће се сваком војнику без разлике старешинства још по 1 оброк обичне хране за текућу потребу; Осим тога издаће се стројној комори, још по 2 оброка обичне хране за пекарски вод и комору за 2 дана.

Попуна утрошене хране бива или непосредно из магацина, почем пекарски вод нема своје магацинске коморе, или путем реквизиција као што је за остале трупе прописано.

Раздавање хране.

Време раздавања хране одредиће водник сам. Раздавање хране вршиће комисар пекарског вода под надзором водника. —

При раздавању хране доћи ће комора близу позади вода издаће храну за цео вод у једанпут.

Месо за пекарски вод примиће комисар вода са неколико војника; Требовање за месо узеће комисар по подпису водниковом, а сав остали посао, вршиће се као што је за чету прописано, то јест: донешено месо у воду, поделиће месар под надзором комисара и дежурног водног на следеће десетине.

I. Десетина.

За: 1 водника
1 комисара
1 писара
1 помоћника лекарског
2 двајесника (мајстора)

6 људи.

II. Десетина.

За: 10 коморџија штабских.
2 коморџије стројне

12 људи.

III. Десетина.

За: 1 десетара (помоћ. мајстора)
7 простих војн. (5 пекара 2 помоћ.)

8 људи.

IV. Десетина.

За: 1 десетара (помоћ. мајстора)
8 простих војн. (5 пекара 3 помоћ.)

9 људи

V. Десетина.

За: 1 десетара (помоћ. мајстора)
8 простих војника (6 пек. 2 помоћ.)

9 људи

VI. Десетина.

За: 1 десетара (помоћ. мајстора)
7 простих војника (4 пек. 3 помоћ.)

8 људи

Кратки упут за водника пекарског вода.

1. Лако болесне војнике, повешће на реквирираним колима — али ако подвоза не би имао, спровешће их у најближа места или болнице на лечење и негу.

2. Тешко болесне војнике спровешће што пре у оближње болнице на лечење или предаће их најближој месној власти која ће их првом приликом у болнице на лечење послати.

3. Болесне, осакаћене и изнемогле коње коморџијске предаће најближој месној власти на лечење до оздрављења, а на место њихово тражиће од месне или војне власти друге или у случају недостатка разделиће товар на остале коње.

4. Он ће примати брашно и со од магацинске коморе на признанице:

Од овог материјала наредиће и настојавати израду и печење хлеба и по свршетку предаће хлеб истој комори од које је материјал извадео, и тада ће захтевати од заповедника те коморе признаницу на примљену количину хлеба.

5. О примљеном брашну и соли као и отуда добивеном лебу водиће једну књигу. —

6. При предаји хлеба морају присутни бити: командант пододељења магацинске коморе која је материјал издала, по том водник пекарског вода

лекар или нарочито стручно лице од бригаде одређено. Сваки спор, ваља да се на месту и за времена реши, за немогућност поравнења јавиће се комисару бригаде, који ће спор или сам свршити или комисару за леб на извршење дати.

7. Водник пекарског вода одговоран је лично за квалитет израде и пецива.

8. За добро тачно и уредно вршење израде хлеба, као и у сваком другом обзиру, подпадају сви пекари дисциплинарно под власт водника и он има право кажњења, које је за четовођу прописано.

9. Он је дужан сваког петог дана шиљати рапорте бригадном команданту о стању вода и коморе.

10. Он је непосредно подчињен у дисциплинарном погледу бригадиру, а у вршењу посла економско административном комисару за леб односно бригадном комисару.

Дужности комисара.

Непосредно подчињени орган водника у економно административном погледу јест комисар; његове су дужности да се стара о набавки ране било из друмских станица, сталних магацина, коморе и т. д. као и о подели хране и осталих потреба за вод. Он води списак коморе од људи и коња и предаје га писару за састав дневника и рапорта. Он помаже воднику у целом рачуноводству као и надзору око рада и потреба за пекарски вод, он је непосредно највиши старешина коморе и управља њоме у свима приликама и околностима. —

Дужности писара.

Писар води целу преписку и деловодство у воду под одговорношћу командира; даље писар у споразумљењу са комисаром и према томе наређењу водниковом води и разне књиге, спискове и формуларе у воду.

Какве ће се и које књиге водити показује следећи преглед и упут.

У воду водиће се:

Главни списак људи по устројству и реквизицији, у њему ће се уписати по имене све старешине и војници пекарском воду припадајући

и он ће служити као основица свима осталим списковима; из овог главног списка извешће се:

а) Прозивни списак људи, у коме ће се из главног списка уписати све старешине и војници који се налазе у саставу вода; по овом списку прозиваће се сваки дан и бележиће се онима који су болесни знак б)

Онима који су код куће остали белешку к.
„ који су умрли белешку у.
„ који су погинули белешку п.
„ који су нестали белешку е.
„ који су на отсуству белешку о.
„ који су побегли (бегству) белешку Б.
„ који су одкомандовани белешку „од".
„ који су прикомандовани белешку „прик".

Ови знакови долазе поред имена у рубрикама оног дана кад се прозива. У том истом списку додаваће се попуна људи у воду било то прикомандовањем или реквизицијом или заробљењем и т. д.. списак ће овај водити писар по образцу под а.)

б) На исти начин водиће се списак о стоци по обрасцу под б.) а сваког дана у истоме бележиће се промене.

в) Из прозивног списка људи и из списка стоке састављаће се дневник као што образац под в) показује; дневник ће се удесити у једну књижицу за месец дана трајућу и у њему ће се бележити укупно стање и промене људи и стоке као што је у обрасцу по рубрикама разјашњено.

Водник је одговоран за тачно вођење дневника и зато га мора пре подписа тачно прегледати, радирање није дозвољено већ се мора свака поправка јасно видити.

г) Из дневника као и из списка стоке и прозивног протокола састављаће се рапорт за бригадира по обрасцу под г.)

д) За све потребе у храни и другом чему састављају се требовања по образцу под д) и при изузимању предаваће се ономе који буде издавао требоване предмете.

Замена требовања са признаницом на 15 дана или месечно вршиће се по обрасцу под к'д) и по издатку признанице као општег документа за означено време узеће се требовања натраг.

При срачунавању требовања ваља врло добро прорачунавати и тек по подпуно увереној тачности издати признаницу, јер доцнији изговори да ово или оно није изузето а стављено је, неће се у олакшицу при контролисању узимати нити признавати. —

е) У пекарском воду водиће се тачан рачун о примању и издавању материјала за мешење и печење хлеба као: соли брашна и т: подобно; у њему ће се водити с једне стране примање а с друге издавање тако да се сваког дана може видити колико је брашна, соли и т. д. изузето и од кога а у издавању колико је леба добивено и коме је издато; Овај рачун водиће се у једној књизи као што образац под е.) показује --

ж) Оне ствари које пекарском воду стално припадају и од ствари које вод добије на употребу привремено или на послетку од ствари које ма којим другим случајем вод прими или нађе водиће инвентар по обрасцу под ж.) у коме ће се с једне стране водити примање а с друге издавање по документима. —

з) Од ствари пак које се из инвентара израсходују због предаје некоме, саставиће се списак по обрасцу под з.) и при предаји ствари подписаће га примаоц ствари па ће га потом предаваоц чувати као документат до разрешења.

и) У пекарском воду водиће се списак о примању и издавању хране за људе и коње вода и коморе по обрасцима и) и ј.)и од истих сачињаваће се по захтеву бригаде изводи из којих ће се видити тачност. За примања и утрошке изводи ће се правити по обрасцу под к и.) и к ј.) --

На исти начин састављаће се и изводи о примљеном материјалу за прављење леба као: брашна, соли и т. под: по обрасцу под к.)

Све изводе подносиће водник бригадиру, редовно сваких 15 дана, а ако бригадир захтева тада и ванредно. —

л) У пекарској колони водиће се и књига о примљеном и издатом новцу на плату и друге потребе по обрасцу под л.); Новац ће изузимати водник на признаницу од бригаде и подносиће месечно рачун о примању и утрошку. Образац под к л.)

Сваки издатак у плати ваља да га овери онај својим подписом, који је новац примио, ако није писмен тада двојица од старешина у пекарском воду.

Издатак на друге потребе треба да има документат или лични потпис примаоц или двојица писмених грађана. —

м) По свршетку реквизиције захтева вршиоц уверење од општине или грађана од којих је и колико чега реквирирано, ово уверење прави се по обрасцу под м,) и старешина општине или појединн грађани — кад старешине нема — попуњавају колико је чега реквирирано и којим начином па затим оверавају својим подписима најмање са 2 подписа важи уверење. Образац к м.)

п. Од обојих ових уверења води се једна књига, у којој се бележи колико је чега као и кад је реквирирано и то примање а у издавање колико је чега и кад издато за потрошак. Образац н-)

р) Ако се за пекарски вод реквирују људи за помоћ или људи са подвозом или без њега, тада ће им се при одпусту кућама издати једно сведочанство из кога ће се видити кад су и колико времена били код вода као и докле су ишли зашто су употребљавати, и да ли су са стоком или без исте, у истом сведочанству ваља ставити да их нико у путу не узнемирује. Прављење ових сведочанства врши се по обрасцу под о.).

Ово вођење књига разделиће водник према времену и раду а и способности писару и комисару, он ће свагда за тачност, уредност и истинитост целог одговарати.

ФЉ 2539.
16. Априла 1876. год.
у Београду.

Министар војни,
пуковник,
Јих. Николић с. р.

РАСПИС МИНИСТРА ВОЈНОГ

свима командама и војним надлештвима.

Пошто су сада најновијим устројством војске установљене у народној војсци дивизијске и њој принадлежне нове команде и командантима њиховим прописане оне исте власти, права и дужности, које су, по уредби о устројству команада и штабова, имали извесни команданти у стајаћој војсци, то да би се тачно знало у колико се то примењује на све прилике у народној војсци, министар војени, у духу постојећих прописа објашњује:

1. Све жалбе и молбе које не могу решити бригадни команданти једне или друге класе народне војске и команданти појединих родова оружја подносе се команданту дивизије, који је што се тиче жалби због уписа и исписа, превода и постављења до звања водничких у народној војсци уједно к р а ј њ а решавајућа власт.

2. Сабразно власти, коју дивизијари имају за производство стајаћих војника у чинове, а према рангу, што га ескадронски командири, ађутанти и четовође имају по члану 8. уредбе о дисциплини, постављење на ова звања биће надлежност дивизијских команданата на предлог дотичних команданата појединих родова оружја и класе народне војске.

3. Батаљонске командире обе класе потврђује министар војни на предлог дотичних дивизијара.

4. Жалбе, које би се односиле на постављења у звања у која утврђују дивизијски команданти подносиће се преко њих министру војеном.

5. Сходно тачки 6. уредбе о устројству целокупне војске од 24/II тек. год. ЂН. 98. команданти појединих родова оружја имаће у своме подручју исту власт и права и односно производства народних војника дакле до закључно водничког звања.

6. Жалбе због уписа и молбе за испис из с т а ј а њ е војске извиђају бригадни команданти I. класе народне војске и неумесне одмах сами одбијају. Против њихових решења у томе погледу може се апеловати ва дивизијске команданте, који ће према стању ствари или оснажавати решења бригадирска или спроводити министру војном, ако је жалба умесна, ради решења о испису. Према овоме

7. За испис или ослобођење од службе у стајаћој војсци решаваће искључно министар војени на предлог дивизијских команданата и по томе све жалбе или молбе, које не би тим путем прошле, него би одмах дошле министру, упутиће се кратким путем дотичним бригадирима на поступност.

Нека команданти ова објашнења узму на знање и нека их саопште у целоме подручију, па и народу по општинама преко полицијских власти обзнане наређења у тачкама 6 и 7 ради знања и управљања.

Ф№ 3314.
18. Априла 1876. год.
у Београду.

Министар војни
пуковник
Јих. Николић. с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА САМОСТАЛНЕ ДИВИЗИЈЕ У ВРЕМЕ РАТА.

ДИВИЗИЈА.

Састав дивизијског штаба.

		КОЊА		СЕИЗА
1	дивиз. командант има	3	—	2
1	начел. штаба	2	—	1
1	ђенерал-штабни официр	2	—	1
3	ађутанта дивизијара	6	—	3
1	судски комесар	1	—	1
1	начел. артиљерије (са ађутантом) . . .	4	—	2
1	рефер. инжињерски (са ађутантом) . .	2	—	2
1	командант дивиз. стана	2	—	1
1	команд. трена целе дивиз. (у скупу) . .	2	—	1
1	свештеник	1		1
1	начелник санитета	2	—	1
1	главни марвени лекар	1	—	1
1	интендант дивизијски	2	—	1
1	комисар за леб	1	—	1
1	комисар за вариво и фураж	1	—	1
1	„ „ месо	1	—	1
1	„ „ болнице и санит.	1	—	1
1	„ „ дивиз. штаб	1	—	1
1	командант трена дивиз. штаба	1	—	1
1	казначеј	—		—
1	контролор са 2 помоћника	—		—
1	командир штаб. коморе див. штаб. . . .	1	—	1

1 командир стројне коморе див. шт. . . .	1	—	1
10 писара	—		—
4 жандарма	—		—
35 коњаника	35		—
Св. 74 лица	73	—	26

Комора дивизијског штаба.

За западне дивизије:

1 *Штабска.*

4 коморџије с коњима за	дивиз. ком. начел. штаба
4 „ „ „ „	ђ. шт. офиц. ађут. дивизијара судска комисара
4 „ „ „ „	начел. артиљ. са ађут. рефер. инжињ. „ „ нач. сан. и гл. марв. лек.
4 „ „ „ „	команд. див. стана команд. трена целе дивиз. свештеника интенданта
4 комор. коњ. за:	комисара за леб комисара за вариво и фураж комисара за месо комис. за болнице комис. за дивиз. штаб
5 комор. коњ. за:	команд. целог трена див. штаба казначеја контролора и помоћнике
4 „ „ „	командант див. штаб. трена команд. див. стројне коморе
4 „ „ „	писаре и жандарме.

Св. 33 коња и 33 човека.

За источне дивизије штабска је комора на колима упрегнутим са 2 коња и састоји се из 8 кола и 8 коморџија.

Осим тога дивизијском штабу припада 1 водоноша, за западне дивизије на коњу а за источне на колима. И тако:

За западне дивизије штаб. ком. броји 34 коња, 34 човека, 3 десетара између коморџија а све под командом командира штаб. дивизијске коморе; за источне пак:

9 кола, 9 коморџија, 18 коња са 1 десетаром под командом командира дивиз. шт. коморе

2. Стројна комора.

За храну људи и коња на два дана како припадајућих штабу тако и штабској комори:

За западне дивизије 11 ком. са коњима 1 десетар, под ком. командира стројне дивиз. коморе

За источне дивизије 3 кола са 1 десетаром нарочитим, под командом командира стројне дивиз. коморе.

Магац. коморе, нема див. штаб.

Разброј.

Коморе за див. штаб. рекрутоваће се из бригадних места а у недостатку и из других варошн и паланака. Разброј пак за време мобилизације и на заповест дивизијара, врши ће се у дивиз. месту, где ће се коморџије скупити. Ово ће бити под надзором команданта трена дивиз. штаба и његових помоћника: командира штабне и стројне коморе дивиз. штаба. —

Поступак на маршу.

Кад се поједине бригаде споје под непосредну команду дивизијара, онда и над целокупном комором целе дивизије узима команду командант трена целе дивизије.

Ред марша комора појединих бригада и оделења, која припадају дивизији, одређива ће свагда дивизијар према приликама и са обзиром да дивизији што мање на маршу смеју, да је дивизија слободна у кретању, но и да на време добија нужне потребе.

Но могу се разликовати два главна случаја:

1. За обичне прилике, када нема изгледа за судар с противником може се узети следећи ред:

Иза сваког батаљона иду четне водоноше.

Иза сваке бригаде на 50 кор. остојања следује и њена штаб. комора.

Иза прве бригаде одма, следује штабска комора дивизијског штаба.

И тако иза батерије и других оделења, која су у дивизији, следују њихове штабне коморе. —

На 500 корака позади последње штабске коморе, следују стројне коморе у оном реду једна иза друге, у ком се налазе у колони и њине одговарајуће части.

Ако је дивизија истурила предводницу, тад јој се придаје и њена штабска комора. Исто тако и други одреди, који су под ком. дивизијара, који према њиховој величини и удаљењу добијају од главне колоне и њихову штабску комору.

2. За бојне прилике, када на скоро има изгледа за борбу, ред марша може бити следећи:

Иза сваке бригаде следује на 20 корака остојања само бригадни санитет пешачка муниц. комора и четне водоноше.

На 500 корака позади посл. оделења војске следује дивизијски санитет, за њим водоноше а за њима на 100 корака дивизијска муниц. колона.

На 1000 корака до 1500, следује штабна комора, у оном реду једна иза друге у ком се у колони налазе њине одговарајуће части, и то све под командом командира штабне коморе дивиз. штаба. Овде долазе и остали продавци.

На 1000 до 1500 кор. позади штаб. коморе иде стројна комора целе дивизије у реду следовања њиних одговарајућих части, а у колони под командом командира стројне коморе дивиз. штаба.

Напослетку позади гони се стока за клање за целу дивизију.

Што се тиче дивизијског марвеног депоа, он је у висини магацинске коморе под надзором командира маг. коморе, од кога и прима налоге за кретање, смештај и поступак.

Над обема пак горњим коморама узима команду командант трена целе дивизије.

Предводница и други одреди, који су у свези тактичној са дивизијом, добијају према њиховој величини и удаљењу: припадајући санитет, пеш. муниц. комору, резервне коње и водоноше, а командант оделења војске уређује команду над тим честима.

Но дивизијар може према приликама комору у целој дивизији разређивати по одељењима скупљати их како најбоље наће, но свагда ће мотрити: да коморе не закрчују пут, особито за време одступања, и да оне у оном реду једна иза друге иду, како су војсци пре или доцније потребне као и да војсци при кретању не смећу. Могу наступити прилике (обично пре судара), где ће све коморе бити од дивизије одвојене подаље позади а само ће се најнужнији делови узети.

За време становања.

За време логора или бивака штабска комора распоређује се по бригадно иза логора својих бригада.

Штабске коморе осталих чести и команди такође позади њих, ради употребе.

Стројна комора свих дивизија налази се у скупу позади штабске коморе на 200 до 300 корака иза средине дивизије на одступном правцу, незакрчујући пут.

Овде на овој висини или позади размештен је санитет, муниц. колоне и друга администтр. и помоћна одељења.

Ако бригаде неби логоровале у скупу, но би биле подаље раздвојене на 1000 и више корака, и кад неби било добрих путова к бригадама, онда се могу и стројне коморе придати својим бригадама, осим стројне коморе дивиз. штаба, која би се сместила позади штабске коморе дивизијског штаба.

Стока за клање смешта се у висини стројне коморе, ту је место за клање. Може дивизијар наредити да се стока подели по бригадно ако су ове далеко и клање да буде по бригадама.

Продавци и механџије разређује се по бригадно на познати начин, који је означен за сваку самосталну бригаду.

Предводница и одреди, који би били у такт. свези, према величини и даљини имали би при себи своју штабску и стројну комору. Командант одреди ће им место гди позади распореда одреда, дакле позади резерве, подпорнице, приватнице и т. д.

За време боја.

За време боја, кад су бригаде распоређене у бојницу и резервну распоред је коморе следећи:

1 Санитет распоређен је према устројству санитета и наређењу начелника санитета, у свему што се тиче рада око рањеника, превијалишта, болница и санит. коморе.

2 Штабска комора.

а., Резервни јахаћи коњи подељени су по бригадно иза бригада, да су ближе лицима, којима припадлеже.

б., Водоноше батаљ. бригадних и дивиз. штабова, разређени су на превијалишта по наређењу начелника санитета.

в., Муниц. пеш. комора иза својих бригада позади у заклону.

3. Стројна комора сва у скупу заједно са осталим деловима штабске коморе дивизијског штаба и бригада налази се позади дивизије (њене резеве) под одређеном заштитом у заклону не закрчујући пут, на 2000 и више корака у 2 ешелона (степена) напред остала одељења штабске коморе а позади права стројна комора.

Остала одељења, но не бојна која би дивизији припадала, размештају се у овој висини.

3. Муниц ијска колона размешта се позади стројне коморе на 1000 корака. —

У случају одступања, дивизијар ће на време и пре одступања издати нужне наредбе командирима појединих комора и осталих адм. чести, да отпочну одступање и дивизији свагда пут чист и отворен остављају. Неизда ли се заповест а одступање је очевидно, то су командири овлашћени, да сами нужне мере предузму.

Исто тако и за време наступања, ако даљина постане велика и вршење службе тешко команд. појединих колона, могу изабрати згодна ближа места унапред, јављајући дотичним командантима.

После боја, кад се бригаде сведу у бивак, своде се и коморе и остале чести на познати начин или по наређењу дивизијара.

Начин набавке хране.

Дивизија кад је на окупу снабдева се на два начина и те:

1. Реквизицијом или

2. Из магацина.

1. Реквизицијом ће се издржавати дивизија само у крајњим приликама и то кад је довлачење хране из магацина или посве отежано или сасвим не могуће н. пр. због брзих операција или великог удаљења од магацина. —

2. Из магацина издржаваће се дивизија при обичном току операција или ако се дивизија неко време где год задржава или напослетку кад има при руци магацине н. пр. у даљини од 1 до 2 дана марша. Издржавање из магацина биће скоро редовно издржавање.

При издржавању из магацина, дивизијска команда ће одређивати магацине за израну а и начин образовања и попуне.

3. Издржавање дивизије може бити и мешовито т. ј. да се неке трупе издржавају из магацина — које су по своме положају ближе — а неке да се помажу у издржавању реквизицијом.

4. Избор начина издржавања одреди ће дивизијска команда а вршиће самостално администрирајуће јединице као: бригаде, коњички пук, артиљеријски пук. инжињерски батаљон, штаб муниципијских колона, дивизијски санитетет и т. п.

Вршење реквизиције као и набава из магацина исказата је у прописима за ове јединице и само по извршењу мора дивизијска команда све знати како је извршено и да ли је по прописима учињено, у самом извршењу мора дивизијска команда све знати како је извршено и да ли прописима одговара.

У само извршење дивизијска команда утиче само толико, колико је нужно ради лакшег и бржег рада а и у случају спорних питања.

Што се тиче мањих јединаца у поменутим самосталним деловима то у почасности важи све оно, што је у прописима њиховим речено само ако то непротивуречи ономе што је у самостално администрујућим јединицама речено.

5. Храна ће се довлачити из магацина магацинским коморама, које су код дивизије у једну команду скупљене под заповешћу команданта дивизијског трена; Овим се коморама допуњује храна што је из стројних комора утрошена.

6. Реквизицију код дивизије у главном врши ће коњица нарочито кад се из даљих окола реквирира или ако је то у близини противничкој.

7. Фуражење врши ће искључно коњица, сем случаја ако се коњице при руци нема; У таком случају трупе се старају саме за фураж

Раздавање хране.

Време раздавања хране одреди ће дивизијар а само раздавање би ће под надзором команданта трена целе дивизије и осталих командира комора.

Изузимање хране за дивизијски штаб врши свагда комисар дивиз. штаба помоћу комисара за варивo и леб са нужним бројем лица из сваке десетине на које се штаб по рани дели.

Те су десетине:

I. Десетина

Дивизијар
Нач. Штаба
Свештеник
Ђ. Шт. официр
Начел. артиљер.
Референ. инжињ.
Ађутаната (5)
Нач. санитета

12 лица

II. Десетина

Интендант
Глав. марв. лекар
Ком. трена целе дивизије
Комесар за леб
Комесар за варивo и фураж
Комесар за месо
Комесар за болнице и санит.
Комесар за див. Штаб.
Казначеј
Контролор.

10 лица

III. Десетина

Команданат стана, помоћ. и контролори
Команд. трена целог див. штаба
Командир штаб. коморе
Командир стројне коморе
4 жандарма

12 лица

IV. десетина 10 лица нижег особља.
V, VI, и *VII* десетине коњичке.
VIII, IX, и *X* „ коморџије штаб.
XI. десет. комор. стројне.

Комора за рану за дивизијски штаб доћи ће у време раздавања у близину штаба или гди јој дивиз. интенд. преко њеног команданта закаже.

Што се тиче даље деобе ране, осталих подчињених чести, то је прописано у бригади, батаљону и т. д.

Клање стоке и раздавање меса бива или бригадно или на једном одређеном месту. У првом случају стока за дивиз. штаб придата је стоци које бригаде и код ње се коље и даље дели.

У другом случају, деоба меса бива на ове делове:

1. за дивиз. штаб.
2. за бригаде
3. за санитет
4. за артиљ. пук
5. коњ. пук
6. муниц. колону
8. за остала оделења

Батаљонски касапи кољу под надзором бригадних комисар за месо, бригадних дежурних, дивизијског комисара за месо и гл. дежурног.

Месо извуже за дивиз. штаб подели ће на одговарајуће десетине штаба, комесар за месо помоћу нужног броја лица из сваке десетине.

Коже и остали употребљиви остатци од заклане стоке употреби ће се по наредби интенданта див. штаба, како је за бригаду прописано.

Кратки упут за дивизијског команданта.

Власти незав. дивизијара исте су које су и за независног бригадира изложене у тачкама: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 13, 15, 16, и 17, кад нису у саставу дивизије. Осим тога:

1. Има непоср. дисципл. и судску власт над повереном му командом у прописаним границама.

2. Рачунополагање о снабдевању војске и трошењу дивизијске касе бива по свршетку војних дејства, или ако војна траје дуже од године онда сваке године, а према овоме дивизијар ће давати наредбе осталим деловима војске о склапању рачуна њихових; како би се по овим датама саставно општи рачун целе дивизије.

3. Дивизијски командант у име издржавања своје дивизије обраћа се у важним предметима непосредно војном министру или у ратно доба и врховној команди, а за обичне потребе оближњим властима.

4. Округи заузети војском његовом, стоје под његовом влашћу а власти дужне су извршавати сва његова требовања око снабдевања војске.

5. У непријатељској земљи он устројава нове иужне власти полиц. и друге адм. установе у име олакшице снабдевања.

6. Он утврђује набавке разних војних потреба, које је интенд. спремио и предложио. Но лично одговара само за оне екон. операције, које је сам без ичијег предлога учинио.

Дужности дивизијског интенданта.

1. Он размишља о начинима најподесиијег снабдевања дивизије свима потребама хране и остале спреме, чини предлоге команд. дивизије око распореда за снабдевање.

2. Њега бира командант дивизије и шиље војном министру на утврђење и то из лица чиновника или грађанства, познатих по свом знању администрације, економије, војних и грађанских установа.

3. Он стоји под командом дивизије. Све своје пак предлоге шаље преко шефа дивиз. штаба било усмено било писмено, ако дивизијар кадкад другаче ненареди.

4. Његови су помоћни и извршни органи:

а) канцеларија, коју устројава из нужног броја писара грађанског реда, предатих штабу, но који се разуму у рачуноводству и деловодству.

б) комисар за леб.

в) комисар за вариво и фураж

г) комисар за болнице и санитета

д) комисар за дивиз. штаб.

Према овим лицама подељено је и деловодство у којој су они и руководаоци својих одсека. Но дивиз. командант устројава концеларију у ширем или ужем обиму, мотрећи на количину његову и према томе дал је дивизија независна или је у саставу армије. Исто тако може он та лица употребљавати и на спољне мисије или за ту циљ тражити друга нова.

е) Бригадни интендант и комисари других одељења са својим нижим и подчињеним особљем. Ови су извршиоци налога његових и поступају у снабдевању својих чести по упуствима, која им дивиз. интендант даје, од кога ће дакле што се набавака тиче, свагда решења тражити.

ж) Окружне и среске власти у смислу набавака потреба, у одношају с њима говори у име команданта дивизије.

з) Стални магацини, који на његово потраживање, издају потребе.

ј) Друмски магацини и друмске установе које врше одма његове налоге. —

5. Он треба свагда тачно да зна број људи и стоке, количину хране у возовима и другим установама, с тога наређује да му се ти податци достављају, а од началника штаб. бројно стање бораца и других одељења.

6. Исто тако треба да се брзо упозна помоћу својих органа о богатству и изворима предела. о ценама њиховим.

7. Он има право, да у свако време осматра сам или помоћу свог персонала сву интенданску струку, како у војсци, тако и месне интенд. установе у заплави дивизије.

8. Он треба да издаје на време својим подчињеним органима налоге и упуства за предузимање мера око снабдевања и набавки потреба.

9. Редовно сваку набавку, коју мора он сам да закључи, потврђује командант дивизије. и само у нужди, кад је од штаба одвојен и без везе чини то сам. но о свему јавља команданту дивизије

10. Он помаже команданту дивизије при решавању питања: дал је нужна реквизиција или није? У случају ако је дивиз. командант одобри, он уређује све, што се односи на њено уредно. подпуно, савршено и савремено извршење, но без излишног потраживања и терета за становника.

11. Он на време извештава надзорнике друмова и начелника друмских станица о пролазу војске. одељења. и о њиховој величини.

12. Он води преписку са свима властима у смислу добављања података и извешћа а у смислу наређења, команданта дивизије.

13. Он на време даје упуства према податцима добивеним од дивиз. команданта или шефа о прикупљању ране у магацине. о премештању у друге магац. по одобрењу дивиз. команданта кад је нужно, о раздавању ране општинама, житељима или у крајњој нужди о уништењу.

14. Све војне болнице било покретне, било сталне било друмске, које стоје у кругу дивизије, снабдева нужним интендант потребама. Исто тако предузима мере, да се подижу нове болнице у размерама, које му дивиз. санитет одредио буде.

15. Он се стара за снабдевање војске свом осталом спремом: обућом, оделом, преобуком и т. д. У име тога он руководи и даје правац о пословању пекарског, месарског, занатлијског одељења дивизије и стара се, да што боље потребе војске задовољи. Но у већим потребама овог

рода обраћа се с предлогом дивиз. команданту да се потребе од војног министарства подмирују.

16. Ако ће војници боравити по кућама и ранити се од кућа. он објављује к в а р т и р с к у т а б л и ц у или т а р и ф у у којој је изложено:

а) колики и какав оброк да дају газде војницима дневно и колико пути?

б) за какву награду и како ће се и кад храна издавати? и то на основу квита, које старешине војника. газдама издају.

17. Дивиз. интендант има власт батаљ. командира, над подчињеним му особљем. Он сам пак стоји у дисциплинској зависности од шефа дивиз. штаба.

18. Он предлаже своје особље за награде и одликовање, саставља им кондуите и оцене, предлаже допуну и измену овог особља.

19. Он има право, да даје упутства свима бригадним интендантима и комисарима других дивиз. оделења у духу одобренога већ распореда зд издржање и набавку а у духу постојећих прописа, и сви његови налози овог реда врше се као и налози дивизијара.

20. Сваку неправилност и незаконитост коју сам примети, ма гди по својој струци, има право својом влашћу у име дивизијара — особито гди је очевидан уштрб за војску, државне и народне интересе — да заустави и пресече, јављајући надлежним командантима ради даљег поступка.

21. Он се за сваки свој налог, који на извршење даде уверава: дал је схваћен како треба? дал се одма извршава? и дал ће се на време извршити у колико је и како извршен?

У име ове врло важне дужности он шаље често или комисаре, помоћнике, или чини предлог, да му се одреде нужна лица за с п о љ н е поруке и пошиљања.

22. У случајевима нужде, иште разрешења да се у име осигурања војске, особито раном и лебом, пецивом и т. д. апелује на најближе становништво селско и варошко, да оно свима силама скупи и намири нужду својих сагрђана, који се боре.

О руководећу канцеларије дивиз. интенданта.

1. Њега бира дивиз. интендант а потврђује дивизијар и то из комисара помоћника, придатих дивиз. интенданту.

2. Он устројава канцеларију, руководи преписку, дели послове на остале одсеке и лица у канцеларији, пази на брзо и тачно вршење послова.

3. Он разашиље и објављује наредбе див. интенданта, бригадним интендантима и комисарима осталих одељења, друмским надзорницима, начелницима станица, руководељима магацина, окружним властима и т. д.

4. Нарочита је његова дужност, да прибира и има у готовости податке:

а) како су потребе и где размештане?

б) у каквом се стању налазе интендантска наређења и предузећа?

в) колико и каквих где потреба има прикупљених.

5. Такође и сам води са своје стране и остале нужне податке у виду таблица, како би дивиз. интенданту свагда могао бити на руци ма у којој грани интенданској.

6. Он свагда иште одговора и извештава о пријему и извршењу ма ког налога дивиз. интенданта.

7. Он води надзор над снабдевањем дивиз. штаба, својих одељења и лица, што су при штабу. У овом обзиру он издаје у име дивиз. интенданта налоге и упутства комесару дивиз. штаба, као лицу, коме непосредно снабдевање штаба припада.

8. Чим примети неправилност какву одма јавља дивизијском интенданту.

9. Он саставља и разашиље маршруту комора, кад се војним друмовима буду одашиљале.

10. У име прибирања објашњења нужних, може сам да ступи у сношај са свима равним и нижим лицама појединих штабова канцеларија и установа.

Дужности комисара за леб.

1. Његова је брига нарочита, да се стара, за снабдевање војске и војних болница лебом, и према томе он рукује и размишља и о свима оним предметима, који се односе за снабдевање и од којих он зависи.

2. Он води бригу, да су коморе свагда снабдевене одређеном количином пексимита, леба и брашна, да се реквизиција врши само онда, кад се на време не може непосредно из магацина добављати.

3. Он се извештава где су магацини са раном? где су пекарнице? где су воденице? како би се брзо њима у случају потребе могао користити.

4. Он прикупља нужне потребне податке и код становништва, како би се у случају нужде њима могли користити.

5. Он помаже дивиз. интенданту при грађењу предлога: Одакле да се леб узимље? Одакле да се брашно набавља? Одакле кукуруз или пшеница да се узимље и гди да се подижу привремени магацини? Како да се построје пекарнице и како да врши печење леба?

6. Под његовим непосредним упутима стоје пекарска одељења дивизијска, којима саопштава по одобрењу дивиз. интенданта, кад гди и по колико леба да пеку.

7. Он чини предлоге о премештању ране из магацина у магацин, о подизању нових привремених магацина.

8. Он се уверава да л је нужно да се троши резервна рана (пексимит) и чини о томе предлог као и о попуни.

9. Он се стара о благовременом довозу леба, брашна, и т. д. ако се то набавља из позадних магацина

10. Он снабдева одређене команде нужним прописаним формулама и сведоџбама за правилно изузимање из сталних или друмских магацина или помоћу реквизиције — ако је ова одобрена.

11. Он контролише, да је леб и остали материјал лебни здрав и употребљив, да се раздаје по мери свима честима редом и уредно.

12. У случајима ако пекарница и других потреба не би било, проналази и предлаже нове начине снабдевања војске.

13. Послат од интенданта он разматра и контролише коморе, пекарнице, магацине, воденице и сваку неуредност и неподпуност јавља.

14. Он прибира из извешћа од подчињених интенданата и комесара податке, и води рачун о утрошку леба, брашна, кукуруза и т. д. накратко сво деловодство и рачуноводство по том предмету.

15. Води надзор над правилном радњом комора, стројне и магацинске: да се уредно попуњују, уредно из магацина и других извора пуне и у прописној и нужној даљини од војске налазе. Накратко он је саветодавац по својој струци дивиз. интенданту, извршилац и контролор његових наређења а и прописних правила.

Дужности комисара за вариво и фураж.

Дужности овог комисара подобне су као и горњег, само што се односе на вариво, смок, и коњску рану, а према томе и на све остале предмете, који с тим стоје у свези и који утичу на добро̨ти потпуно снабдевање војске и болница.

Осим тога он води бригу и за снабдевање војске и болница осталим предметима спреме: 1, оделом 2, обућом, 3, преобуком, 4 логорским

потребама и т. д. услед чега он издаје по одобрењу команданта дивизијског нужне потребе занатлијској чети, упућује је на рад, а у случају нужде тражи одобрења, да се апелује и на приватне радионице те да се потребе што боље и пре намире.

Но односно потреба, које ишту одлагања, он чини предлог сам интенданту дивизије, који се надлежним редом обраћа министарству војном.

Дужности комисара за месо.

1. Он се стара за осигурање дивизије с месом.

2. Он истражује најлакши и најбржи начин овог снабдевања.

3. Он треба свагда да зна колико оброка има у прикупљеној живој стоци по бригадама а колико у марвеном дивиз. депоу и стара се, да се они на време попуњавају и да се стока добро чува.

4. Води надзор над клањем стоке, над деобом меса и све неправилности јавља и отклања.

5. Он чини предлог за набавку живе стоке било куповином, било реквизицијом, било либерацијом.

6. Он снабдева лица и команде нужним формуларима за рачуноводство о месу.

7. Он чини предлоге шта да се ради даље са остатцима поклане стоке: кожом, лојем и т. д. који су за употребу.

8. Он одређује место и правац кретања марвеном депоу.

9. Он сматра и контролише сва лица и све чиновнике ове струке.

10. Он је као и остали горњи комисари саветодавац дивиз. интен. данту при оцени лица ове струке а такође и за предлог за награду и одликовање за ревносну и уредну службу.

11. Он чини предлог дивиз. интенданту на увећање дневног оброка или за замену меса другим предметом.

12. Он издаје упутства свима бригадним комесарима а такође и других одељења дивизијских по својој струци, ако не прелазе границу његове власти.

13. Он размишља о допуни и измени правила својих дужности, како би било разумљиво и подпуно, и те допуне бележи и предлаже дивиз. интенданту. Ово чине и сви остали комесари и интенданти сваки у своме кругу.

Но само независни дивиз. интендант у нужди, иначе врховни командант може измену и допуну дозволити.

Дужности комисара дивизијског штаба.

1. Он стоји под командантом стана и врши његове наредбе.

2. Он је непосредни стараоц за снабдевање лица и чести дивиз. штаба свима нужним интенданским потребама: ране, спреме, сместишта по наређењима команданта штаба.

3. У обзиру на начин набавке потреба обраћа се преко команд. стана, на дивиз. интенданта или надлежне комесаре и према њиховом упутству он све потребе прописаним начином требује и раздаје.

4. Он бележи логор за дивиз. штаб, распоређује место за чадоре појединих лица, смешта комору дивизијског штаба.

5. У случају кретања врши наредбе команданта стана за дизање логора, паковање штабске коморе и одашиљање одређеним правцем у одређено место.

6. У случају бављења дивиз. штаба по кућама, он чини распоред лица по кућама, и удешава начин издржавања.

7. О целом свом пословању води сво нужно деловодство и рачуноводство па и одговара команданту стана.

8. Он је личност нераздвојна од дивиз. штаба, а остали интенданскн персонал може за времена бити и одвојен ради нуждних операција, па по томе у таком случају он врши дужности и набавке тражећи дозволу од шефа штаба преко команданта стана.

Дужности команданта дивиз. стана.

1. Он је личност полицајска у дивиз. стану и према томе рукује свима оним пословима, који се односе на ред, сигурност и испуњавање правила, лица и чести у стану.

2. Њега поставља дивиз. командант из лица војног реда.

3. Под њим стоје као његови органи:

а., Особље за деловодство (писар штаба и комисар).

б., Дивизијски вод коњице.

в., Дивиз. стојећи коњаници.

г., Дивиз. стража, као заштита која се одредила буде.

4. Он бира место за дивиз. штаб, чини распоред за логор штаба или размештај по кућама.

5. Он поставља нужне страже и шиљбоке у име чувања предмета и лица и осигурања штаба.

6. Он води надзор над аретанцима, заробљеницима.

7. Он хвата и испитује подозрива лица и поступа с њима према прописима и закону.

8. Он је накратко гарнизонар дивизијског штаба и управља се према прописима гарнизоне и логорске службе.

9. За време боја он са спроводом прати дивиз. команданта, осигурава његову личност.

10. Он одређује и разашиље по упутству шефа или дивизијара поједине ординансе, по порукама, са писмима и т. д. а такође срествм својих органа враћа сва лица војске натраг, која би се без дозволе задржавала позади или враћала натраг.

11. Он набавља путовоље за дивиз. штаб из мештана, брине се за њихово чување и шиље их појединим честима војске ако треба.

12. Он се такође брине за набављање увода и њихово надзиривање.

Дужности команданта трена дивизије.

Он је командант трена дивизије дакле свих чести и оделења, која су под командом дивизијара.

2. Он рукује кретањем, становањем и размештајем трена, према распореду дивиз. команданта или шефа штаба.

3. Он пази на ред, дисциплину и уредност међу појединим честима трена.

4. Он прима наредбе од шефа дивиз. штаба и приводи их у извршење срествм својих органа, командира тренова осталих чести.

5. Њему су непосредно подчињени: командири тренова бригада, артиљер. пука и других засебних чести а такође и командири штабске и стројне коморе дивизијског штаба.

6. Од свих тих лица он прима рапорте, извешћа о стању и броју комора, људи, коња и кола из којих изводи општи преглед о стању коморе, да може дивиз. команданту или шефу штаба на руци бити.

7. Он пази да поједине чести а и цео трен заузме онај положај и ону даљину од дивизије, како је дивизијар наредио.

8. Он се стара да на време прими упутства од шефа штаба о свему што се тиче кретања распореда појединих чести, с тога одржава с њим непрекидну свезу.

9. У случају нужде одступања дивизије, кад се на време недобије никаква налога, он сам издаје нужне наредбе, како трен неби дивизију ни најмање у кретању сметао или препречио. Но о том првом приликом извештава шефа штаба.

10. Исто тако одржава свезу и са дивиз. интендантом и извршује наредбе њихове у свему, што се тиче примања, издавања, попуњавања коморе раном и поступка са осталим интенд. честима.

11. Он има власт пуковног команданта над непосредним командама тренова.

12. Магацинској комори целе дивизије такође издаје нужна упутства.

18. У свима осталим случајевима који се односе на прописни ред тачно вршење службе, или издаје сам нужне заповести за надзор, извршење. У осталима иште упутства од шефа штаба.

Дужности командира штабне и стројне коморе дивизијског штаба.

1. Они непосредно стоје под командантом трена целе дивизије и његове наредбе врше.

2. Они имају дисциплинску власт над својим подчињенима, која је за четовођу прописана.

3. Они се старају да држе ред у свему у својим коморама и о свему дивиз. команданту трена рапортирају.

4. Они воде тачно бројно стање људи, кола и коња у својим коморама.

5. Мотре на добро и подпуно паковање и марширање и сваку препону, сметњу и неред брзо одклањају.

Примедба. За остале командире комора, дужности су прописане сваком за њихов круг радње у администрацији њихових чести.

Дужности касначеја.

1. Он рукује свима предметима, који се односе на новчано снабдевање војске.

2. Њега бира и утврђује министар војни у споразуму са министром финансије.

3. Он непосредно стоји под командантом дивизије који му је надзорна личност.

4. За тачно примање, издавање и чување новца, према општим прописима он сам одговара. Треба свагда да зна стање дивиз. касе.

5. Он изузима новац из касе војног министарства или из других државних каса по отвореним кредитима, по наређењу дивизијара.

6. Он никакав издатак несме чинити без писменог наређења дивиз. команданта.

7. По прелазу преко границе, он срачуњава заједно са дивизијским интендантом течај новца са месним новцем и тај ће се тариф по одобрењу дивизијара обнародовати.

8. Добит или штету, која по монетама изађе, показиваће у рачунима документално.

9. Он ће склапати рачун сваког месеца од целог примања и издавања целе дивизије партијално и предаваће контролору дивизијском да га прегледа; по свршеном прегледу подноси се рачуни војном министарству, на даљи поступак. Изводе о стању каса подноси кад се год затраже, а месечно поднашање обвезно је.

10. Он је дужан такође да се уверава о срачуњеним сумама примања и издавања које подноси, јер иначе погрешка пада на његов терет.

11. Он ће имати нужно помоћно особље за уредно вршење послова и на време.

Вођење књига и рачуна.

12. Књиговодство и рачуноводство вршиће се оним начином као што је код осталих државних каса прописано.

Контрола.

13. У свакој дивизији постоји 1 контролор са 2 или 3 рачуноиспитача који рачуне у дивизији стичуће се прегледају. —

14. Контролор и рачуноиспитачи: чиновници су државни из главне контроле или из других надлежстава.

15. Контролори прегледаће рачуне овако:

а., прорачунаће сваки документ издатка срачунаће монету издату и потписаће се на документу да је виђен и од кога по именце.

б., срачунаће по дневницима на људе и стоку припадајућу храну и фураж, и види ће је ли издатак раван бројном стању људи и стоке по дневнику.

в., увераваће се да ли постоје наредбе команданата надлежних о издатку увећане хране за људе и стоку.

г., постојели одобрења издатака новчаних из каса; сравњиваће уговоре и сва друга акта о погодбама за набавку хране, фуражи и осталих потреба које су нужне биле, а и самих оправака зграда које су се показале нуждне за смештај хране, људи и других потреба.

д., сравњиваће документа исплате са књигама материјалним и то: где су уписани набављени предмети јестива, фуражи, ствари и осталих потреба. —

е., срачуњаваће одбијање фире према пропису, осим тога у случаима какве штете у јестиву, стварима или иначе које се није могло одклонити, извидиће јели стављена белешка о оправдању извињајем комисијским по зато постојећем пропису.

ж., контролор ће присуствовати свагда при прегледу касе, који се буде чинио, било редовно, било ванредно по наредби дивизијара или друге које веће власти, која може ванредан преглед паредити.

з., рачуне о издатим платама, по одредбама, прорачунаће према дневницима људи којима плата следује.

и., ако се примете какви недостатци онда ће се примедбом извести стање како је показано а како је требало показати и тражиће се да се оправда или накнади. Са објаснењем поступа ће се даље, па ако није потпуно и основано онда ће се захтевати од рачунополагача наплата а ако се рачунополагач неби склонно да плати недостатак, саставиће се реферат о томе и послати министру војном, да он преда дело судској комисији ако је недостатак до 200 гр. пор. а иначе послаће дело глав. контроли на решење.

ј., ако се прегледом ненађе никаква недостатка или недостатак неprелази 20 динара, рачун ће се од стране дивизијара послати војном министру на употребу и спровод главној контроли на суперревизију и разрешење.

к., контролор ће држати један бележник од рачуна који се имају од команада дивизији припадајућих подносити и по томе ће бележити кад је који рачун поднешен; неподписане рачуне тражиће дивизијар по предлогу контролора.

л., при шиљању примедаба на извршење, остављ ће се рок у коме ће рачунополагач на примедбе дати одговора, но у приликама ванредним и кад је рачунополагачу по околностима немогуће до опредељеног рока одговорити, остављ ће се дужи рок или ће се предмет оставити док не буде могуће рачунополагачу одговорити.

Због оваковних и овоме подобних предмета, неће се остали рачуни задржавати, но ће се шиљати куда треба а само они предмети остављати за позњији рад, који нису свршени но свакад ће се о овоме приметити у спроводним писмама, с коима се рачуни шаљу.

м., материјалне ће рачуне прегледати контролор и рачуноиспитачи у свези са новчанима, у колико једни у друге утичу, а после наставиће

и остало што се налази у рачунима, и то: шта је дошло на друге начине у рачуне материјалне, магацина, радионица, пекарница, месарница и осталих свих команада што су у дивизији.

н., ако се прегледом материјалних рачуна неможе учинити сравнење, са каквим рачуном које војене власти имају, а небуду у дивизији, онда ће се то јавити оном дивизијару где се та власт наоди а контролор те дивизије са уверењем да је добро показано, јавиће дивизијару оне дивизије која је питала, број и лист књиге; остале власти обраћа ће се министру војном, које ће се преко контролног оделења уверавати и питајућим властима достављати, како се неби за тим морало чекати; Ово ваља све онда чинити ако је могуће, иначе причекати док небуде могуће.

о., Ниже ће се особље у дивизији одредити у помоћ контролору за препис примедаба или сравнења ако сви рачуноиспитачи буду у послу око прегледа рачуна.

п., примедбе и спроводна писма подписа ће контролор а против потписивање надлежни рачуноиспитачи и предаваће дивизијару који ће само просто ставити доле испод потписа: Томе и томе у месту на извршење („Н. Н. у Н. на извршење — поступак — или како се према садржају треба да учини).

(датум) Дивизијар

Н. Н.

Све № деловодства биће дивизијске.

р., објасненја која су нужна при прегледу рачуна контролорима и рачуноиспитачима и то односно форме и начина прегледа или какве нејасности у прописима обрати ће се дивизијару, а он ће такова тражити од врховне команде и у свему ће се управљати како врховна команда нареди.

Деловодство.

Како ће се при дивизији водити спискови и остало у деловодству показује следећа настава.

1. Сво деловодство вршиће се на начин као што је у прописима деловодства војених власти назначено.

2. Код дивизије, постојаће преглед бројног стања људи и стоке целе дивизије ради општег прегледа потреба (и то: по командама).

3. У штабу дивизије постојаће списак један од свију људи по именце што у састав штаба спадају и из овога извешће се поименце лица из штаба у прозивни списак за сазнавање свакодневног бројног стања људи у штабу.

У прозивном протоколу стављаће се белешке следеће:

болеснима	б
код куће осталим	к
умрлим	у
несталим	н
на одсуству	о
у бегству	В.
прикомандованим	прик
одкомандованим	од.
под судом	с.

У овом истом протоколу наставиће се уписивање од људи, који се буду ма којим случајем при штабу стално бавили а по одпусту стави ће им се бележка. Овај ће се протокол водити по образцу А.

4. У дивизиском штабу води ће се протокол од коња што припадају лицима штаба и бележиће се сваки дан бројно стање њино као и додатци или одпадак ових. За овај протокол образац је под Б.

Овај ће се списак водити у канцеларији штаба.

5. Од коморџијске и остале стоке води ће такође списак и сваки дан ће се заводити бројно стање као и додатак или одпадак по образцу под В.

Овај ће списак водити један од старешина коморџијских у штабу.

6. Из прозивног протокола у штабу од коња и стоке коморџиске (тачка 3, 4 и 5) извешће се бројно стање људи, коња и стоке остале у дневник по обрасцу под Г. овај ће се дневник сашити у једну књигу за месец дана трајућу и у њој ће се бележити сваки дан стање људи и стоке штаба дивизијског.

Овај ће дневник поверати ађутант и својим потписом тврдити.

7. По дневнику штаба дивизијског састави ће се дивизијски дневни рапорт по обрасцу под Д. и шиљати коме надлежи.

Кад се од више команде затражи рапотр о почасности целе дивизије после какве битке или других маршева или на концу месеца, онда ће се саставити рапорт почасни целе дивизије представљајући преглед једне трупе у почасности по обрасцу под Е.

Овај ће се рапорт саставити из дневника штаба дивизијског и из рапорта дивизији поднешени од бригада и свих осталих команада, које дивизиском стасшаву припадају.

Бројно стање сваке почасне трупе извешће се изводно у обрасцу под К. Е. који ће се к рапорту сајузити.

8. За снабдевање штаба са нужним потребама хране и осталога, саставиће се требовања за људе и стоку по обрасцу под Ж. и ову ће храну примати и деобу вршити комисар див. штаба.

Кад се у дивизији стеку сви делови војске, онда ће се из требовања дивизијског штаба и требовања осталих команада саставити једно опште требовање према подели сорте хране за одређене комисаре и по овом требовању и по одобрењу интенданта дивизијског примаће се хране из магацина или како буде наређено и товарити на коморе магацинске, које ће утрошену храну стројних комора попуњавати.

Почастна требовања остаће у дивизији за доцније оправдање и за замену са признаницама. Требовање се прави по обрасцу под К. Ж. а признаница по обрасцу под З.

9. Код дивизије водиће се рачун о примљеној и утрошеној храни за људе и фуражи за стоку по обрасцима под И. Ј. и у ове протоколе уводиће се све што се прими и изда по родовима хране и фуражи.

10. Кад се захте (месечно обвезно) подносиће се изводи примљене и утрошене хране за људе и фуражи за стоку по обрасцима К и Л врховној команди.

Из образаца види се јасно радња око састава тих извода. —

11. Дневник касе и партијалник о новчаном стању дивизијских расхода и примања, водиће се на начин како је у опште државном књиговодству прописано види образац под М и Н.

Кад се захте (месечно обвезно) подносиће се изводи о стању касе дивизијске врховној команди по обрасцу под О.

Ако би се захтевао извод шпецијалних примања и издавања појединих команада, онда ће казначеј дивизијски по изводима каса појединих команада саставити један целокупан извод по обрасцу под П. Овај ће извод представити укупно примање и издавање појединих команада као и остататак новца за даљи утрошак.

12. Рачуни дивизијске касе и свих команада, предаваће се контролном одсеку дивизије тек тада, пошто се поднесу и склопе уједно.

13. У штабу дивизијском издава ће се оним лицима плата којима по пропису следује, овај ће се издатак показивати у рачунима а врши ће се по списковима по обрасцу под Р. У списковима ће се примаоци својеручно подписивати на примљене суме, ако који незнао буде писати, подписаће га двојица од других старешина или неинтересованих лица.

14. Из извештаја, које команде дивизијске добију од команада у дивизији постојећих саставиће се једно целокупно извешће од утрошене

муниције; а зарад попуне муниције, команде састављ ће требовања за пешачку муницију одвојено а за артиљериску одвојено.

Изводи састављ ће се по образцу под С. а требовање за пешачку под Т. а артиљериксу под К. Т. признанице пак по обрасцу под У.

15. У дивизији води ће се инвентар, од ствари што се наоде у штабу а и од оних које штаб ма на који начин прими или добије.

Овај се инвентар води по обрасцу под Ф.)

Ако се какове год ствари буду предавале састављ ће се списак по обрасцу под Х.) и по овом ће се списку предају ствари вршити.

16. О одређеним реквизицијама водиће се књига по обрасцу под Ц.) а

17. Уверења, која се за реквизицију издају одређеним лицима за извршење реквизиције, правиће се по обрасцу под Ч.)

18. О извршеној реквизицији узеће реквизитори уверења од општина у ком ваља да је изведено извршење реквизиције, ова ће се уверења правити по обрасцу по Ш.)

19. Од коморџија по подели њиховој, води ће се онако исто прозивни списак као и од осталих војника, а бројно стање свакодневно предаваће се штабу дивиз. за састав дневника штаба и коморе и за састав рапорта дивизиских; из рапорта осталих делова у дивизији. За ово служи ће образац А.)

20. Дивизијски интендант распореди ће рад и књиговодство на особље тако, како ће се брзо и на време све моћи вршити и да један другоме према пословима помажу у саставу рачуна.

21. Комисари за леб и вариво, месо и фураж водиће белешке примања и издавања хране и фуражи по обрасцима у бригади означеним, из њих ће после у главне књиге заводити; Ове прибележке служи ће им за примање и распоред у товарењу као ручне књиге.

22. Сви комисари дивизијски би ће потпомажући органи дивизијског интенданта о добављању извешћа и старању око издржавања дивизије, а олакшава ће и надзор над извршењем. Они ће стојати у свези са полицијским властима и административним установама што су у заплави дивизије у погледу набавака потреба. —

23. Све спискове и остале рачун води ће према својини рада она лица која су за такову службу најупотребљивија. —

Употреба личности за рад регулиса ће се према потребама и упутствима интенданта дивизијског по одобрењу дивизијара или према наредбама које се издавале буду у цељи бржег и тачнијег сазнавања тока рада и спреме. —

24. Упути о замени или допуни при вођењу књига као и вршењу осталог деловодства тражи ће се од врховне команде кад је дивизија у свези њеној, и иначе ће дивизијар у споразуму са интендантом мењати и допуњавати и о овоме врховну команду извешћавати. —

Ф№ 3329.
22. Априла 1876. год.
у Београду.

Министар војни,
пуковник
Јих. Николић с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА
ТЕШКЕ ПОЉСКЕ БАТЕРИЈЕ.

САСТАВ БАТЕРИЈЕ.

Тешку пољску батерију састављају:

1	командир (официр)	са	2 коња
2	водна официра	„	4 „
1	комисар (грађ. рада)	„	1 „
1	писар (грађ. реда)	„	— „
3	наредника	„	3 „
8	поднаредника	„	8 „
8	каплара (допуна из десетара народне војске)	„	8 „
3	трубача	„	3 „
2	седлара	„	— „
1	подкивач	„	— „
2	ковача	„	— „
1	месар	„	— „
152	редова војника	„	— „
	Теглећих		142 „
185	људи.	са	171 „

Комисар и писар рекрутује се из чиновника грађанског реда; остали људи по устројству батерије.

Устројство батеријске коморе.

За издржавање батерије у свима приликама са храном и осталим потребама постоји комора, састављена нешто од кола из строја батерије а нешто из новорекрутованих коморџија.

Ова се комора дели на:

1. Штабску комору.
2. Стројну профијант и
3. Магацинску профијант комору.

1. Штабску комору састављају:

1 Каплар или десетар из строја батерије као заповедник штабске коморе.

3 Возара са једним колима од 6 коња запреге из строја батерије; ова кола носе канцеларију, касу, пртљаг официра и осталих већих старешина.

1 коморџија (из народне војске) са колима од 2 коња носи справе и потребе за батерију (алате, резервне ствари и т.д.)

1 коморџија (из народне војске) са једним колима од 2 коња запреге са прибором за ношење воде за батерију.

---

6 људи, 11 коња, 3 кола.

2. Стројну комору састављају:

1 Каплар или десетар из строја батерије, као заповедник стројне коморе.

6 Возара са двојим колима од 6 коња запреге из строја батерије ова кола носе храну и фураж за целу батерију и комору за 2 дана. —

---

7 људи, 13 коња, 2 кола.

3. Магацинску комору састављају:

1 Каплар из строја батерије.

6 Возара из строја батерије са двојим колима од 6 коња запреге.

4 Коморџије са 4 колима (из народа) запрега са 2 коња.

---

11 људи, 21 коњ, 6 кола. На њима се носи храна и фураж за целу батерију и комору за 4 дана.

Разброј коморе.

Како се нареди мобилизација батерије, у исто доба ће се наредити и позив коморџија.

Чим се коморџије искупе на место, где се батерија мобилише, одма ће их батеријски комисар поделити и разбројати овако:

1. Издвојиће из строја батерије 1 кола са запрегом од 6 коња — од оних 5 која су по устројству за то одређена — саставиће их заједно

са колима коморџијским уједно под команду каплара или десетара и назваће их штабска комора.

2. Двоја кола из строја батерије — од 6 коња запреге, саставиће под команду једног другог каплара или десетара и назваће стројна комора.

3. Напослетку 2 кола из строја батерије и 4 коморџијска, саставиће уједно под команду трећег каплара или десетара и назваће магацинска комора.

Ову магацинску комору поделиће на 2 одељења и то: I. одељење 2 кола из строја батерије, а II. одељење 4 кола коморџијска, међу њима један десетар.

Тежина коју ће штабска комора носити опредељује се према тежини предмета и броју потребе, а тежину за стројну и магацинску комору према броју људи и коња, за све пак као основа служиће „правила о храни и спреми војника, коња и коморе.

Поступак коморе на маршу, у боју и за време становања.

На маршу, у боју и при становању, тешка пољска батерија управљаће се према општем распореду дивизије, — у ванредним задатцима батерије, према распореду команданта у чијој се власти налази.

Како је тешка батерија саставна чињеница артиљеријског пука, то ће преко њега и сва наређења и распореде добијати.

Начин снабдевања и попуне хране.

Батерија се снабдева храном за 10 дана и то: сваки стајаћи војник добија од државе резервне хране за 3 дана, а сваки коњ стројев, официрски и старешински у батерији по 3 резервна оброка фуражи. Сваки пак народни војник (био он тобџија или коморџија) носи са собом (од куће) резервне хране за себе и своје коње по 3 оброка.

На батеријском збориштu издаће се на сваког човека — без разлике — по три оброка пексимита за резервну храну.

На батеријском ће се збориштu издати још на сваког човека по 6 оброка. Ови ће се оброци натоварити на комору по показаном разброју (2 оброка на сваког човека на стројину а 4 на магацинску комору.)

За издавање и ношење хране служе „правила о храни и спреми војника, коња и коморе. —

Набава хране за батерију.

Набава хране за батерију може бити на два начина:

а) Реквизицијом.

б) Из магацина.

1. Реквизицијом — узимањем од општина или становника. У томе ће се батеријски командир управљати према општем наређењу пуковог команданта, који ће определити место где ће се реквирирати, а батеријски командир одредиће, шта ће се и колико чега реквирирати.

Пошто је све то одређено а и опште наређење о вршењу реквизиције издато, иде батеријски комисар са комором, а по потреби придатом заштитом и уверењем (командировим) да реквирира, но при том ће гледати да на леп начин изврши, заискав од сеоског старешине или појединих грађана — ако старешине нема — и тек пошто је све могуће покушао извршиће насилно.

Ако се појави потреба да се мора за више дана реквировати, тада ће се поред хране и преносна средства реквировати, која се могу дуже времена код батерије задржати. Реквиран човек, коњ или стока (ако је и подвоз) добијају трећег дана храну (продовољство) у батерији. При одпусту добија реквировани човек уверење, колико је се дана бавио код батерије.

Ако старешина места (кмет) или грађани пристану да на леп начин храну излиферују (предаду), тада ће им батеријски комисар одредити време и место.

Изаслата комора и заштита очекује на одређеном месту, које ваља да је на сваки начин ван села (на путу повратном).

Непристане ли се на леп начин, тада ће батеријски комисар по својој памети наредити насилно извршење.

У својој земљи поднеће и тужбу батеријском команднру, коју ће овај пуку спровести на даљи поступак. —

Ако батеријски комисар реквирира више но на шта је овлашћен, биће крив по закону о реквизицији. —

За доказ да је комисар овлашћен за реквизицију, предаће месном старешини уверење, које му батеријски командир издаје при поласку

у реквизицију; пошто је све предмете примио, захтева од местног старешине уверење, да је реквизицију извршио по наређењу. Ово уверење предаје по доласку батеријском командиру. — При насилном реквировању узеће се само оно што је наређено, при том не тражити и онде где није потребно, не рушити имање и куће.

У нашој земљи вршиће се по „закону о реквизицији". —

У врсту реквизиције спада и фуражење што значи набавка хране за стоку.

Фуражење вршиће се на два начина:

Ако се врши у селу, варошици и т. д. то јест готове хране, зове се редовно фуражење а у пољу, зове се ванредно или зелено.

Редовно фуражење врши се као и реквизиција сама.

Зелено фуражење употребиће се тамо, где се редовно помоћу власти храна набавити неможе. Командир батерије одредиће довољан број коморџија — или ако ових нема, људи из батерије — за жетву и товарење хране, који ће по могућству снабдети алатима реквированим. —

Ако је непријатељ близу, тад ће се фуражницима одредити нуждна заштита.

За команданта фуражника одредиће командир једног официра или наредника, који ће уједно и заштитом командовати. За фуражење командант ће окружити целу просторију стражама.

Једно одељење од заштите задржаће у скупу за осигурање од противника. —

Ако противник нападне, командант ће гледати да га још напред задржи, како би они што фуражују скупили, натоварили и однели храну. —

Ако није коњица каковом самосталном одреду придата за извршење неког особеног задатка, увек ће она фуражење вршити за батерију, која је покретнија и употребљивија него артиљерија за такову службу.

У опште фуражење за трупе у дивизијској свези вршиће коњица према наређењима и распореду дивизијске команде.

Сва наређења око реквизиције и фуражења добијаће батеријски командир од артиљеријског пука као и околицу, одакле ће шта тражити.

2. Из магацина.

Батерија изузима храну из магацина средством комора. Кад све магацинске коморе у дивизији изузимају храну, изузеће и магацинска комора батерије по требовању команданта магацинске коморе.

Но за састав општег требовања издаје командир једно требовање за своју батерију и комору и по овом требовању товариће се магацинска комора батерије.

Храна магацинске коморе батерије попуњава ону храну, која је из стројне коморе потрошена и тако се врши свакидања попуна и набава.

Раздавање хране.

Време кад ће се храна батерији раздавати, управљаће се према општој одредби пуков. команданта или оног заповедника, у чијој се команди батерија налази.

У време раздавања, комора под командом комисара долази трупи и заустављa се иза штала, или где батеријски командир за добро нађе.

Раздавање хране бива под надзором дежурног батерије. —

Од сваког вода доћи ће по 1 каплар са 1-им или 2 војника и примаће храну за људе и коње свог вода. Осим тога комори ће доћи и они, који не улазе у батеријске водове — они се рачунају као прикомандовани и подељени су на водове овим редом:

I. воду.

1	Командир	2	коња
1	Наредник	1	коњ
1	Трубач	1	„
1	Седлар	—	—
6	Људи штабске коморе . . .	11	коња
10	људи	15	коња

II. Воду.

1	Водни официр	2	коња
1	Наредник	1	коњ
1	Трубач	1	„
1	Седлар	—	—
7	Људи стројне коморе . . .	13	коња
11	људи	17	коња

III. Воду.

1	Водни официр	2	коња
1	Писар	—	—

1 Трубач	1 коњ
1 Подкивач	— —
4 човека	3 коња

IV. Воду.

1 Комисар	1 коњ
1 Наредник	1 „
2 Ковача	— —
1 Месар	— —
5 људи	2 коња

Остали људи и стока остају као што су у својим водовима.

Магацинска комора саставља једну засебну десетину и прима храну засебно где и остале магацинске коморе у дивизији примају (т. ј. за њих се храна издаје из саме њихове коморе или се хране из магацина самих).

Месо за батерију доноси ће комисар из месарске чете, а примаће га по требовању батеријског командира.

Деобу донешеног меса — на десетине и водове — вршиће батеријски месар, при деоби меса присутни су комисар и дежурни батерије. Месо се дели на водове и десетине по следећем реду.

I. десетина.	*II. десетина.*
1 Командир батерије	3 Трубача
2 Водна официра	2 Седлара
1 Комисар	1 Подкивач
1 Писар	2 Ковача
3 Наредника.	
8 људи	8 људи

III. десетина.	*IV. десетина.*
6 људи штабске коморе	1 Каплар
1 Месар	6 људи стројне коморе.
7 људи	7 људи

Магацинска комора образује једну десетину за себе и прима непосредно месо од одељења месарске колоне која се за њих одреди.

Кратки упут за батеријског командира.

Стручне дужности батеријског командира побројане су у „правилима унутрашње службе“ и „устројству команада и штабова стајаће и народне војске.“ Но овде су још у кратко изложене ванредне прилике. Шта ће и како у истима радити, показује следећи упут:

а) Лако болесне људе спровешће са њиховом свом спремом у позадња згодна места на лечење, и то кад се не могу са собом узети — но може се у том случају служити са реквирираним подвозом.

б) Тешко болесне војнике спровешће натраг одузевши им оружје са осталом спремом — сем одела и хране.

в) Од погинулих ће се командир старати да покупи ствари, нарочито оружје; Покупљене и иначе ма којом приликом нађене ствари носиће се у комори. О броју оружја и муниције као и остале спреме подносиће командир извешће свом предпостављеном.

г) За оружје и осталу спрему кад је покварена и изломљена за време службе, даље за оружје побеглих војника кад је батерија одступила — командир не одговара.

У осталим приликама свакад ће се обраћати с питањем свом најближем старијем. — У осталим приликама и ванредним случајевима нека се командир управља по свом убеђењу, а о свему нека према приликама и свог предпостављеног извести за важнија дела обраћа се с питањима. свом наближем предпостављеном.

Дужности комисара.

Он је непосредни командант целе коморе а да би лакше са истом управљао, одређени су сваком оделењу старешине.

Ових је старешина дужност да одржавају строги ред у својим десетинама (оделењима). Они рапортују комисару о свему што се у комори дешава. —

Комисар води списак целе коморе — од људи, коња и кола, предаје бројно стање коморџија и стоке свакога дана, за попуну дневника, а и он — комисар — да би на тај начин лакши преглед имао. Он се стара о раздавању хране и осталих потреба за батерију.

Кад комора укупно маршује, предузима команду и управља тако како ће батерија у свако доба лако нужне потребе добити.

У опште пак управљаће се према распореду целе коморе у дивизији.

Дужности писара.

Писар је у батерији придат командиру да га у свима административним дужностима подпомаже. Он води:

А) Главни списак целе батерије по устројству.

Затим: а) Прозивник.

б) Дневник људи и стоке.

в) Списак коња.

г) Прави рапорте.

д) Прави требовања и признанице.

е) Дневник примања и издавања хране за људе и стоку.

ж) Рачун о примању и издавању муниције.

з) Инветар батерије.

и) Прави списак предаје ствари.

к) Прави реквизиционна уверења.

л) Књигу од уверења.

м) Дневник касе.

н) Извод о стању касе.

о) Списак коморе (води комисар).

п) Списак о издавању плате

р) Одпуст реквированих људи.

Вођење поменутих књига, спискова и рачуна прописато је у следећој настави:

1. Свака тешка батерија има један главни списак у коме су по именце пописане: све старешине и војници батерији припадајући.

У овом ће се списку попуњавати оне старешине и војници, који ма којим случајем нису више у батерији стално и записивати нови. — Овај се списак саставља, како је батерија устројена и служи као основица свему.

У њему се бележи одакле је који, каквог је фамилијарног стања, шта је учио, колико је стар, је ли служио ма где у војсци и т. д. — Он служи као основа свему осталом (као образац служи постојећи списак).

2. Из главног списка саставиће се прозивни списак, у њему су побележени по именце сви војници и старешине који се при батерији стварно налазе.

Овај списак има толико рубрика поред сваког имена, колико је у месецу дана. По овоме ће се списку прозивати сваки дан у одређено време:

Онима који су на месту, неће се никакав знак бележити.

Онима који су болесни оног дана кад се прозивају, записаће се у рубрици тога дана белешка . . . . . б.)

Онима који су код куће остали белешка к.)

„ „ „ умрли „ у.)

„ „ „ погинули „ п.)

„ „ „ на одобреном осуству „ о.)

„ „ „ у бегству „ б.)

„ „ „ одкомандовани „ „од.“)

„ „ „ прикомандовани „ „прик.“)

У овом прозивнику додаваће се и попуна људи — а сем тога сваког дана што се од људи прикомандује, зароби, реквирира и т. д. а изоставиће се из списка кад нису више у батерији.

Прозивник ће се водити као што образац под а) показује.

3. У батерији водиће се списак коња као што образац под б) показује.

4. У батерији комисар ће водити и списак коморџијске стоке по обрасцу под в).

5. Из прозивника, списка коња и списка стоке састављаће се и дневник људи, коња и стоке по обрасцу под г). (дневник ће се ушити у једну књигу која може месец дана трајати), а сваког дана бележиће се целокупно стање људи и стоке као што је у рубрикама јасно означено.

Батеријски ће командир прегледати дневник сваког дана и кад се увери о тачности његовог подписаће га.

6. Из дневника састављаће се рапорт о стању људи, коња и стоке сваки дан и то по обрасцу под д).

Овај ће се рапорт давати ономе, коме по положају припада.

7. На исплату плата, куповине, накнаде и т. д. батеријски ће командир изузимати новац по признаницама укупним, као што образац под е) показује.

8. Издатак изузетог новца вршиће се овако:

За плате ваља начинити један списак, у коме ће се официр и старешине по именце пописати, а људи бројно. Официри се сами подписују лично, а војницима издаје плату командир. При издавању плате ваља да је присутан један од официра. За прављење овога списка служи образац под ж),

Да би се сазнало за колико дана који војник има да прими плате, служи прозивник.

За издавање плата старешинама, ако је ови из државне касе примају, служиће списак по обрасцу к ж).

9. У батерији водиће се дневник примљеног и издатог новца и то по обрасцу з). На левој страни уводиће писар редом суме што се приме као и од кога а на десној страни оне суме што се издаду.

10. При издавању новца батеријски ће командир гледати да узме признаницу на издатак, и то: ако може, иначе да се примаоц подпише испод суме коју је примио, ако примаоц незна да пише, тада да га подпишу двојица од писмених старешина.

11. Ако се захтева да батеријски командир поднесе 15-дневни или месечни извод о утрошку новца, онда ће писар по дневнику саставити извод као што образац под и) показује.

12. Да батерија добије све што јој је нужно састављаће писар требовања као што је у обрасцу под к).

13. Ова требовања могу се кад се накупе замењивати са признаницама као што је образац под л).

Пре замене требовања са признаницом ваља сваки командир да се добро прорачуна, јер доцнији изговори да ово или оно није примио, а у признаници стављено је, не ће се признати.

14. У батерији водиће се дневник од примљене и утрошене — издате — хране за људе по обраецу под м), у њему ће се заводити свакодневно примање и издавање. Овако ће се продужавати дотле, док се не испуни све и после ће се пренети на други табак и т. д.

15. На овај ће се начин водити и књига о храни стоке, за који служи образац под н).

16. У батерији водиће се списак од примљене и утрошене муниниције као што је образац под о), у рубрикама је објашњено шта се у коју записује.

17. По овој књизи правиће се извешће а нарочито после какове битке. Извешћа ће се подносити непосредно већој власти. Из књиге о примању и издавању муниције састављаће се требовања за попуну муниције; у требовању треба да је изложено колико и какове муниције треба исто тако и са материјалом муниционским, за ово служи образац под п). Ова се требовања шаљу пуковој команди која ће се старати да требовате предмете што пре на попуњење пошаље. У смислу требовања издаваће се признанице и заменити требовања.

18. Код батерије водиће се и инвентар оружја, прибора, материјала и осталих ствари што батерији припадају. У овом инвентару водиће се ствари по азбучном реду, но при том одвојено по родовима, на пр. оруђе са колима и прибором колским и коњским за себе, одело и спрема за

себе, судови за собе, канцеларијске ствари за себе и оружије људи за себе. За вођење инвентара служи образац под р).

У инвентару ће се са једне стране бележити примање са друге издавање. —

19. Од ствари што се из батерије издају, саставиће се списак по обрасцу под с). Онај који ствари прима треба у списку да подпише да је примио и како је примио. Списак остаје код предаваоца зарад доцнијег оправдања.

20. Ако батерија ма шта реквирира, издаваће за реквизицију уверења као што је образац под т).

21. Све што се изреквирира, заводиће се у књигу о реквизицији и то са једне стране у примање а са друге у издавање као што је образац под у).

22. Они што се изашиљу у реквизицију добијаће уверења од општина по обрасцу под ф), ова ће уверења непопуњена понети реквизитор са собом и даће старешини општине или члановима да их попуне — ако је реквизиција по овлашћењу извршена. Попуна овог уверења види се из обрасца). —

23. Људима који се реквизицијом при батерији налазе, издаваће командир при одпусту уверење, у коме ваља да је означено кад је у команду узет, са каковим подвозом, колико је се дана у команди бавио и докле је с командом ишао; подробности виде се из обрасца. под х).

24. Писар ће (или 1 од официра или наредника) водити дневник касе под строгим надзором командира, а из овог дневника састављаће изводе. —

Све што се тражи, шаље и пита ићиће преко пукове команде, која ће даље кораке чинити да се батерија подмири. —

Сво рачуноводство и књиговодство пошто се склопи — или ако се затражи, предаће се преко пука дивизијској контроли на преглед и разрешење. —

Ф-№ 3597.
28. Априла 1876. год.
у Београду.

Министар војни
пуковник
Јих. Николић. с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА АРТИЛЕРИЈСКОГ ПУКА.

САСТАВ ПУКОВОГ ШТАБА.

Пукови штаб артилерије састављају:

1	Командант пука (официр)	са 2	коња
1	Ађутант пука	„ 2	„
1	Казначеј	„ 1	коњем
1	Марвени лекар	„ 1	„
1	Војени лекар	„ 1	„
1	Командир штабске коморе целог пука . .	„ 1	„
1	Командир стројне коморе целог пука . .	„ 1	„
1	„ магац. коморе целог пука . .	„ 1	„
1	Комисар пукови	„ 1	„
1	Комисар за леб, вариво и месо	„ 1	„
1	„ за фураж	„ 1	„
1	Писар (за екои. администр. део). . . .	„ —	„
2	Поднаредника (војена писара)	„ 2	„
1	Штабни трубач	„ 1	„
1	Ковачки мајстор	„ —	„
16	Војника (редова)	„ —	„
	Теглећи коња	12	комада
32	човека	29	коња

Командир штабске, стројне и магацинске коморе целога пука регрутују се из реда коморџија који су у стајаћој војсци служили — и имају чин водника коморџијских; командант магацинске коморе треба да је најстарији и он ће вршити дужност командаита целокупне коморе, кад је ова према приликама у једну команду састављена; но тада командант штабске коморе заповеда и стројном а командир стројне предузима команду над магацинском комором.

Пукови комисар и остала два нижа комисара као и писар рекрутују се из чиновника, или грађана, за које ће министар војни наредити, ко ће их бирати, а који утврђивати.

За издржавање пуковског штаба са нужним потребама постоји комора чије је устројство следеће:

Устројство коморе.

Комора се дели на:

1. Штабску
2. Стројну и
3. Магацинску профијант комору.

1. Штабску комору састављају:

1 Кола из строја самог пука, са 3 возара; запрега 6 коња; ова кола носе канцеларију, касу и пртљаг команданта, ађутанта, техничког официра, лекара, марвеног лекара и потребе батеријске.

1 Кола коморџијска (од 2 коња запреге), за пртљаг комисара пуковог, комисара нижих, командира комора и писара као и опште канцеларије.

1 Кола коморџијска од 2 коња запреге с брибором за донос воде.

3 кола, 5 људи, 10 коња.

Овом комором командује један од комисара.

2. Стројну комору састављају:

1 Кола из строја самог пука, са 3 возара, запрега 6 коња; ова кола носе храну и фураж за цео штаб пука и комору за 2 дана.

1 кола, 3 човека, 6 коња.

3. Магацинску комору састављају:

2 кола коморџијска, од 3 коња запреге; она носе храну и фураж за цео пукови штаб и комору за 4 дана.

2 кола, 2 човека, 4 коња.

Један између коморџија десетар је, и он ће заповедати магацинском комором. —

Разброј ҷоморе.

Разброј и поделу коморе вршиће један од комисара, кога командант одреди но под надзором пуковог ађутанта, а вршиће се као што је у устројству подељена и уређена.

Поступаҷ ҷоморе на маршу.

Како су батерије — дивизијске — у команди пуковској то се и њихове коморе састављају заједно и то:

Све штабске коморе батерија са штабском комором пуковог штаба образују једну команду под заповешћу командира — водника — штабске коморе. Исто се тако поступа и са стројним и са магацинск. коморама.

Распоред коморе артилеријског пука на маршу управља се према распореду команданта маршеве колоне.

Поступаҷ за време становања.

За време становања артиљер. пука комора строји се позади својих одговарајућих чести, а према пропису логорне службе (иза линије ватара). Распоред логоровања артилеријског пука управљаће се према општем распореду дивизије (или друге какве команде) — па према томе ће се и његова комора управљати. —

Поступаҷ за време боја.

За време боја комора артилеријског пука управља се према општем распореду дивизије и заузима оно место које јој се за време боја одреди.

Снабдевање и ношење хране за артиљеријски пуҷ.

Артиљеријски пук снабдева се храном за 10 дана и то:

Сваки војник стајаћи добија од државе за 3 д а н а резервне хране а народњи иоси за 3 д а н а резервне хране од своје куће, коморџије пак и 8 дана резервне фуражи.

Пексимита 3 оброка добиће и једпи и други кад на збориште дођу.

На збориштуу издаће се на сваког војника — стајаћег и народног — и коња по 1 оброк обичне хране и фуражи; даље ће се на збориште издати на сваког човека и коња још по 6 оброка хране и фуражи; ових 6 оброка натовариће се на комору и то стројну 2, магацинску 4 оброка. Сено и слама не ће се товарити на коморе, већ ће се набављати из окола где се пук деси.

Набавка хране за пук.

Храна се за пук набавља на два начина:

1. Реквизицијом;
2. Из магацина.

I. Реквизицијом.

Како је артилер. пук саставна чињеница дивизије — по устројству — то и сва наређења за издржавање, долазе једино од дивизијске команде.

Артилеријски пук набавља потребе реквизицијом на 2 начина:

Или пук укупно реквирира за све батерије или оставља да свака батерија реквирира сама за се.

У I. случају: Пукови командант пошто је добио наређење од дивизијске команде да ће се пук реквизицијом издржавати, наређује једног официра или из штаба — ађутанта — или ако је то отежаоно, тада из једне батерије. Наредника моћи ће командант одредити — тек тада, пошто је због оскудице или велике дужности — задатака — официра немогуће.

Одређени официр за реквизицију добија уверење од команданта пука и иде са комисарима пука, комором за то одређеном и нуждном заштитом. —

Чим одаслати официр за реквизицију дође у место — село, варош паланку — где ће се реквировати, одређује стражу која ће посести све излазе; за тим заузеће јавна месста — општинску кућу, позваће кмета и општинаре — ако су у месту, иначе отменије грађане, изјавиће им заповест, — т. ј. показаће им писмено овлашћење и захтеваће да се у времену — одређеном које је од прилике потребно за извршење — и на месту које им означи, набаве све потребе које су у наређењу означене. — На одређеном месту очекује комора и чим су потребе донете, товари и очекује заповест на кретање, пошто су све потребе подпуно — по наређењу — примљене, издаје официр реквизиције општини уверење — овлашћење — а сам од општине захтева против сведоџбу, да је реквi-

зицију по наређењу извршио. Ово би било кад општина — становници — пристане да на леп начин храну и остале потребе излиферује:

Али ако кмет или општина или и сами становници не пристану да на леп начин храну излиферују тада ће се реквизиција насилно извршити т. ј. изаслати официр за реквизицију наредиће како за најбоље и за најправичније наће. но при том ће се строго придржавати „закона о реквизицији.“ — При насилној реквизицији тражити само онде, где је вероватност да се може наћи, не кварити имање, не рушити зграде. У нашој земљи извршиће се по закону о реквизицији, ако не би на леп начин пристали, тада насилно извршити а за тим поднети тужбу пуковом команданту. —

II. Кад свака батерија за се реквирира тада ће се за реквизицију одредити комисари и њима ће командири батерија издати овлашћења — уверења. — Место где ће се реквирирати одредиће пукова команда, а колико ће се и шта реквирирати наређују командири све, остало важи као и кад пук реквирира.

Како код првог тако и код другог начина комисара је дужност да сазнаду изворе за реквизицију за тим да оцене и приме храну или друге какве потребе. Али ће у првом случају у свему подпомагати изасланика за реквизицију и у другом вршиће сами све дужности — ако се не би нарочито који други одредио.

У врсту реквизиције спада и ф у р а ж е њ е што значи н а б а в а х р а н е з а с т о к у. — Фуражење може бити на два начина или:

Фуражење из места насељених, од становника; ово се зове р е д о в н о и врши се као и сама реквизиција, или може бити са поља које се зове:

Зелено фуражење.

З е л е н о ф у р а ж е њ е употребиће се само где се редовно помоћу власти храна набавити не може. — Оно се као и реквизиција врши на два начина, или да пукова команда фуражује за све — укупно — или да свака батерија засебно фуражује.

У прописима администрације за тешку пољску батерију показано је како ће батерија фуражовати а овди ће се изложити начин вршења, кад пук за све фуражује.

Пуково фуражење.

Пошто је дивизијска команда овластила пуковог команданта за фуражење за своју команду — кад се не може фураж другим путем набавити

— одредиће пуковни командант једног официра из свог пука или пак у недостатку овога наредника, затим место где ће се и колико ће се чега фуражовати, служећи се требовањима командира батерија.

Одређени официр за фуражење повешће са собом комору — ако је нема довољно реквирoваће подвоз, — довољан број људи за фуражење и једно одељење за заштиту — наоружано; људе за фуражење поделиће у одељења: на косаче и на оне што ће покошено купити, но пре тога снабде ће их са нужним алатима. Чим се на место дође где ће се фуражовати, одмах ће се место окружити са стражама а једно одељење задржаће официр на скупу и тако ће осигурати фуражење од противника.

Ако противник нападне, командант ће гледати да га још напред задржи како би они што фуражују скупили, натоварили и однели што је покошено. Кад је противник у близини ваља свакад почети од места које је најближе непријатељу па ићи у назад. Официр ће пазити да фуражење (везивање снопова и товарење) иде што брже и уредније. —

Како реквизицију тако и фуражење врши ће коњица и само ће со тада за фуражење артилерија бринути сама, кад коњица није нри руци или кад је какав други важнији задатак добила; у опште пак зависи ће од наређења и распореда дивизијара. —

II. Из магацина.

Артиљериски се пук снабдева са храном из магацина средством магацинских комора. Командир магацинске коморе иде са коморама и требовањем — у коме је почасно изложено колико за штаб пука, колико за коју батерију треба хране или других потреба — у магацин, предаје требовање магационару од њега изузима храну и наређује товарење. — При товарењу пази на поредак да кола долазе по реду трупа и да коморџије једно другом помажу.

Натоварена комора враћа са трупи и предаје храну стројној комори која је своју храну трупи издала; овим се начином попуњава свакодневна потреба. —

Раздавање хране.

Време кад ће се храна пуку издавати одређује командант.

Батеријама се раздаје храна као што је у пропису за батерију изложено.

У штабу пуковском раздавање хране бива овако:

Стројну комору доводи комисар к штабу и поставља је иза штала пуков. штаба или где командант за добро нађе.

Од сваке десетине доћи ће десетар са једним војником к комори да прими храну за десетину.

Деобу и издавање храре врше комисари, за леб, вариво и месо, при деоби присутан је и ађутант.

За деобу хране подељен је штаб на ове десетине:

1. Десетина.

1	командант пука има	2 коња
1	ађутант пука „	2 „
1	казначеј има	1 „
1	комисар целог пука има	1 „
1	комисар за вариво, леб и месо	1 „
1	„ за фураж	1 „
3	командира пуковог трена и то: штабске и стројне коморе маг.	2 „
1	војни лекар има	1 „
1	марвени „ „	1 „
1	књиговођа (писар)	— „
11	људи	18 „

За ову десетину изузима храну писар са једним сеизом. —

2. Десетина.

2	поднаредника имају	2 коња
1	ковачки мајстор	—
8	послужитеља сеиза	—
11	људу	2 коња

3. Десетина

1	штабс трубач	1 коња
2	војника возара	—
5	војника штабске коморе	10 коња
3	војника возара стројне коморе	6 „
11	људи	17 „

4 Десетину образују коморџије магацинске коморе.

Деобу фуражи вршиће комисар за фураж по горњим десетинама. —

Раздавање меса бива по истим десетинама а за поједине батерије по пропису њиховом. —

Стоку кољу батеријски касапи у присуству главног дежурног пука и комисара за месо (вариво и леб).

Месо се дели на ове главне делове:

1 Део за пуковски штаб.

2 „ за I. пољ. батерију.

3 „ за II. пољ. батерију.

4 „ за III. пеш. батерију и то:

Код дивизија шумадијске, јужноморавске, тимочке и дунавске.

Код дивизије дринске: 3у пукови штаб, 2 пољске батерије и 3 брдске (дивизиј. артиљерија).

На последку код дивизије западно моравске на: Пукови штаб.

3 пољске батерије и

2 брдске дивизиј. батерије.

Даља деоба у појединим командама врши ће се као што је за њих прописано, под надзором својих комисара.

Кратки упут за пуковог команданта.

Како је артилеријски пук саставна чињеница дивизије, то ће се и за све што се набаве, попуне или замене потреба као и иначе административног рада тиче — у колико то овди није ипрописато — обраћати пукови командант на дивизијара и од њега ће тражити упута. — Саме пукови командант има врховни надзор да се набављене потребе деле пуку на време и на прописани начин. —

Дужности пуковог комисара.

1. Он води бригаду о свему, што со тиче снабдевања пука свима потребама.

2. Њега утврђујо командант дивизије а предлаже пуковар из реда чиновничког или грађанског, који администрацијске и интендантске способности имају.

3. Све своје предлоге чини непосредно пуковару.

4. Његови су помоћници: комисар за леб, варивo и месо и комисар за фураж.

5. Он води непрекидну бригу, да његови подчињени врше дужности тачно и брзо.

6. Он треба тачно да сазна, колико потреба има пук, те да о томе пуковског команданта извештава, како би се на време нужна набава и попуна предузела и да би се у своје време предлог вишој власти учинио.

7. Кад се нареди реквизиција, он ће је за свој пук разредити и уредити, тако да бубе праведно и равномерно на становнике подељена, да се не би излишно узимало, а и да се неби тражило што нема.

Осим тога његова је бригада да довоз хране, кад је дају општине или становници, буде на време, у одређеној количини и квалитету и на одређено место. У Реквизицију или иде сам или шаље кога од подчињених комисара или оставља да батерија свака за се а штаб пука за се реквирира.

8. Он води бригу, да се стројна комора пуни из магацинске, само онда ако других извора нема.

9. Он пази да снабдевање пука, подела хране у пуку и осталих потреба буде према правилима а по потреби предлаже пуковом команданту и нова правила која би боље одговарала — која овај шаље дивизијару на даљи поступак.

10. Пуковски комисар рукује, возовима у смислу савременог попуњавања једне коморе из друге или из магацина. У име те цељи стоје под њим командири комора који све његове налоге извршују и пазе на ред и правилност.

11. Ако се војници хране по кућама а пук за себе онда ће он саставити тариф, према тарифу већ одобреном и објављеном од вишег команданта. У тарифу треба да се означи становништву: колико и какве хране и потреба треба становници дневно војницима да издају, за колику награду, како ће им се издавати и кад ће им се издавати, као и кад ће им се платити — накнадити. —

12. Над својим непосредно подчињеним особљем има власт дисциплинску батаљонског командира. Исто тако има право, да та лица представља пуковару за одличија и награде.

У случајима када спорни предмети прелазе његову власт, он их предаје пуковару са документима на решење.

13. У случајима нужде, па још кад је од пука одвојен те неможе свезу да отвори, он се овлашћује, да може учинити распоред односно издржавања пука, но тада ће о томе пуковара известити. —

14. За све што се издржанања тиче као и распореда и одредбе извршења из којих ће се магацина којим средствима и на који начин утрошак попуњавати, састављ ће пројекте — предлоге по скупљеним датама и извешћама — које су вишој команди дошла — и подноснће их пуковару на одобрење као и овлашћење за вршење.

15. Пукови комисар треба да се састара да што пре прикупи статистична дата околине и да се по њима управља у приликама. —

Дужности комисара за вариво, леб и месо.

1. За предмете којима рукује, лично ће одговарати.

2. Он води рачун о свима предметима којима рукује: као лебу, вариву, брашну, кукурузу, пићу, стоци (за клање) и свима другим артиклима.

3. Стара се да раздавање тих потреба буде на време правилно и уредно а и каквоћа тих предмета да је добра, здрава и мера подпуна.

4. При недостатку потреба он предлаже пуковом комисару најбржи и најбољи начин набаве.

5. Он треба свагда да зна, колико још има на лицу потреба којима рукује, за које су време довољне и јавља о свему томе да би се набава и допуна на време учинила.

6. Кад се реквизиција нареди, он помаже комисару пуковом да његов предлог за извршење ремвизиције испадне подпунији, с тога мора прибављати нужне податке о благостању становника а нарочито у чему је становништво најбогатије.

7. При реквизицији и он иде са командом за ту цељ одређеном и врши послове који у његову надлежност спадају.

8. При изузимању потреба из магацина, он пази да издавање буде у траженој количини и каквоћи а тако исто и да подела на трупе буде уредна. —

9. При прелазу преко границе распитује он за изворе потреба, за цене и т. под. и тиме начином да буде пуковом комисару при руци.

10. Кад се војници по кућама од становника издржавају — хране — пази он на правилност према изданој тарифи и предупређује неправилност. —

11. У свима осталим случајевима управља се према упутима пуковог комисара од кога свагда и тражи упута.

12. За све неуредности лично одговара пуковом комисару — у дисциплинском односу стоји под пуковским командантом и пук. комисаром. —

13. Даље он мора свагда тачно да зна. колико му треба оброка меса, према личном стању пука, како би се на време и у нужној количини могла набавка или попуна наредити.

14. Он води бележник о издатим оброцима меса. —

15. Ако би се стока за клање набављала реквизицијом он иде са командом за свој пук и набавља за њ нужну количину као што је и горе наведено.

16. Он пази да се месо правилно дели и по мери издаје, да је здраво и ако је нужно предлаже пук. комисару за увећани оброк, који ће даље кораке учинити.

17. При деоби меса мора свагда присутан бити. и настојавати да се правилно деоба врши.

18. У осталом стараће се за месо као и за остале предмете при прелазу преко границе или ако се војници код становника хране. —

Дужности комисара за фураж.

1. Његове су дужности подобне дужностима горњег комисара, само што се њега тиче снабдевање коња и стоке храном: зоби, сеном, сламом и сољу или у оскудици место сена, т р а в о м а место зоби к у к у р у з о м. Особито пак треба да се стара да брзо пронађе изворе за ранење коња и стоке, те да пуковом комисару при руци буде, јер је набава ова много тежа но остале.

Његова је бригада о раздавању већ набављене хране и то по мери, на време и да о свему тачан рачун води.

3. У осталом пуковски комисар може га употребити и за друге спољне комисарске мисије.

4. На послетку и за њега све оно важи што је и за комисара за леб, вариво и месо речено — само у односу на предмете његове.

Дужности казначеја.

1. Он рукује свима предметима који се односе на новчано снабдевање пука.

2. Он се стара за тачно и подпуно примање и издавање новца за чију исправност и одговара.

3. Он води тачан рачун о каси и свагда мора знати количину новца, како би на време требовао и попунио ону количину, која је потребна за пук и то из дивизијске касе, по наређењу пуковског команданта.

4. Он не сме ништа издати без писменог наређења пуковсковског команданта.

5. По прелазу преко границе срачунаће течај новца своје државе са новцем земље у којој је пук и штету или добит по монети срачунат показаће документално.

6. Каспачеј ће склапати рачуне сваког месеца од целог примања и издавања партијално и подносиће дивизијској команди. Изводе о стању касе подноси ће, кад се год захтевали дубу а обвезно сваких 15 дана такође дивизији.

7. Он треба да се добро увери о тачности срачуњених сума примања и издавања, јер погрешке овог рода падају на његов терет.

8. Које књиге треба да води прописује се у овди показаном обрту књиговодства и рачунарства.

9. Он је непосредно подчињен пуковом команданту и од њега прима упутства.

Дужности ађутанта пука.

Стручне дужности ађутанта пуковог прописане су у правилима унутарње службе и у устројству команада и штабова стојеће и народње војске."

Но овди се напоминьу неке администратине дужности као:

1. Он је непосредно лице за административни саобраћај са пуковим командантом у разним пословима; у том смислу надзирава сва акта, предлоге, решења и осталу преписку коју ваља командант да овери.

2. Он контролише вођење дневника и рапорта и подноси их команданту на подпис. —

3. Он је дужан да сазна или да ступи у свезу са пуковим комисаром за потребе пука нарочито подвоза.

4. Кад га командант одреди за реквизицију, фуражење или за размештање штаба па и целог пука по настањеним местима, врши ово по овде прописаним упутствима или тражи нове упуте од команданта и допуњава недостатак.

5. Кад је пук размештен код становника — у селима, варошима, паланкама и т. д. — врши полицију војену и одржава строги ред и поредак. —

6. Он саставља разна уверења, сведоџбе, маршруте — кад се потреба укаже — и подноси команданту на подпис.

7. Преко њега прелазе сва акта, писма и иначе административни послови и стоји свагда на услузи пуковом команданту.

8. Он подпомаже пуковог комисара за остварење разних економно-административних задатака, средствима која су му по положају дозвољена.

9. Сва прикупљена извешћа и дата о статистици или иначе но која се односе на економију даје пуковом комисару зарад оријентисања и лакшег сазнања потреба.

10. Напоследку свуда ће при руци бити где год то интереси пука захтевају, и где год се потреба појави а за све што намисли радити мора пре тога команданту јавити; Он је за цео посао одговоран пуковом команданту.

Дужности командира штабске и стројне коморе.

Ови командири рукују непосредно штабском и стројном комором пуковог штаба а посредно коморама штабском и стројном целог пука.

2. Они су непосредно подчињени командиру коморе целог пука и имају над својим подчињеним власт четовође.

3. Они пазе на ред, тачно вршење службе, извршују наредбе командира коморе целог пука, воде рачун и списак о броју људи и коња а и количини хране у својим коморама и подносе извешћа своме предпостављепом.

4. Командир штабско коморе командује и стројном када је цела пукова комора под командом командира магац. коморе целог пука, и тада магацинском комором целога пука командује командир стројне пукове коморе. —

Дужности командира магац. коморе.

1. Он је заповедник целе магацинске коморе и то у свему што се односи на ред и тачно вршење службе како за време станованья, кретања, тако и за време боја. У овом има влост батаљ. командира.

2. Он даје упутства и заповести магацинској комори — ако је најстарији, иначе према заповести од предпостављеног заповедника целе магац. коморе дивизије.

3. Његови су помоћници и органи све мање коморџијске старешине који му редовно рапортују и од њега заповести примају.

4. Он пази да кола и коњи за време марша одржавају прописна одстојања. да се комора не задржава на путу, да се свака сметња и препона брзо уклања.

5. Он води главни списак целокупне магац. коморе целог пука као извод из почасних спискова, како би сазнао бројно стање коморе.

6. Он се стара о издржавању подручне команде.

7. Он одређује службу дежурства коморе.

8. Кад комора стројна и штабска укупно маршује прима команду над њом, а магацинском командује командир стројне коморе и тада су му дужности да се стара

Да се наређења пуковог комисара у обзиру примања и товарења хране и издавања из коморе брузо и тачно врше. —

9. У случајима кад нема упутства. он ће сам тражити, да би знао дал ће обе коморе, штабска и стројна бити заједно, и у којој даљини од пука?

10. Он мотри да поједини делови коморе иду свака на свом месту, у оном реду у ком и њихова одељења војске иду или како пуков. командант нареди.

11. Он свагда рапортира о стању коморе пуковом команданту, од кога и тражи упутства за неодређене случајеве, такође и наређења пуковог комисара што се тиче хране (примања, издавања и т. д.) приводи у извршење.

12. У осталом он поступа у духу и правцу. који је означен за поступак коморе на маршу, становању и за време боја.

Дужности писара.

Писари се придају пуковом команданту за вршење преписке, вођење књига, састављање рачуна, и т. д. дакле за одправљање целог административног посла. —

Пукови командант у споразуму са пуковим комисаром поделиће писаре на двоје и једни и то војени вршиће целу војену преписку и чисто администрацију, други грађански вршиће економно администацијски посао.

Војени писари стоје непосредно под ађутантом пуковим, и њему су одговорни за цео рад свој.

Грађански писар непосредно је подчињен пуковом комисару и стоји у дисциплинском смислу под пуковом командантом: он је са свој рад у погледу тачности и брзине одговоран пуковом комисару.

Војени писари водиће преписку по „правилима деловодства војени власти“ сем тога водиће и састављати рапорте, дневнике, и извешћа, и т. п. које је у овде наведеном упуту прописано.

Грађански писари водиће све оне књиге, спискове, протоколе, састављати изводе, уверења и т. п. које је овде прописано.

Обрт деловодства и вођења књига у пуку.

Од књига, спискова, извода, дневника и т. п. водиће се у арт. пуку ово:

1. Главни списак свију људи у целом артиљеријском пуку припадајући и то по именце као и из ког је места округа и среза је ли служио у стајаћој војсци или није у опште као што су спискови досада постојали. —

2. Из овог списка саставља се прозивни списак од свију људи штаба (стар. у вој. коморџ.) по именце као штообразац под а). показује. По овом ће се списку бележити где је који и онима који су на месту не ће се никакав знак стављати, онима који су болестни бележиће се знак б.

Онима који су код куће заостали		белеш.	к.
„ „ „	умрли	„	у.
„ „ „	погинули	„	п.
„ „ „	нестали	„	н.
„ „ „	на одобреном осуству		о.
„ „ „	у бегству	белеш.	б.
„ „ „	одкомандовани	„	„од.“
„ „ „	прикомандовани	„	„прик.“
„ „ „	Под судом		с.

Ове ће се белешке стављати поред имена у оним рубрикама ког се дана промена деси; у истом списку после имена оних људи који у састав штаба спадају додаваће се и она лица која се ма којом приликом при штабу нађу као која долазе на попуну или која се прикомандују, заробе и т. п. а изостављаће се из списка, кад нису више у штабу.

3. Исто тако водиће се и списак коња што су у строју штаба по обрасцу под б.) Осим овог водиће се и списак коња и стоке што је у комори или што је реквирирано и заробљено по обрасцу под в.)

У овим ће се списковима бележити свакодневни прираштај — било то ма којим начином.

4. Из прозивног списка и из списка коња и стоке по обрасцу под г.); дневник ће моћи месец дана трајати, у нему ће се бележити укупно стање људи, коња и стоке сваког дана као што је у рубрикама означено. —

Ађутант пука прегледаће дневник и пошто се о тачности његовој увери поднеће га команданту на подпис. —

5. Из дневника пошто је попуњен и оверен саставља ће се рапорт о бројном стању људи и стоке сваког дана по обрасцу под д.) и подносиће се коме по пропису надлежи.

6. артиљеријски пук изузима новац за исплату плата или другог чега из дивизијске касе и о примању и издавању новца водиће дневник касе као што је у државном књиговодству прописано образац под е.)

7. Осим тога водиће се партијалник о новчаном стању пуковског расхода и примања како је у обште у државном књиговодству прописано образац под ж.)

8. Кад се захте (месечно обвезно) подносиће се изводи о стању пукове касе дивизијској команди по обрасцу под з.)

9. Касом рукује казначеј пукови и за уредно вођење књига и тачно издавање, лично одговара; на сваки издатак мора писмено одобрење пуковог команданта имати (мора да подпише).

10. Батеријама ће се издавати новац на признанице а лицима пуковог штаба по платном списку као што је образац под и.)

11. За подмирење штаба пука па и целог пука са свима потребама састављаће се требовање по обрасцу под ј.) за штаб, а за све по обрасцу под к.)

12. Требовање ће се према приликама замењивати са признаницама као што је образац под л.)

13. При пуку водиће се дневник примања и издавања јестива за људе по обрасцу под м.) у њему ће се бележити свакодневно примање и издавање и ово ће се све дотле продужавати, док се не испуни дневник и тада ће се свести у суме и одбити издавање од примања и у продуженом дневнику завести заостатак, пак подобно даље водити.

14. На исти начин као што је дневник хране људи водиће се и дневник хране сточије по обрасцу под н.)

15. У пуку ће се скупљати требовање за муницију артиљеријску и из ових ће се саставити једно опште требовање по командама и изу-

зеће се од муниџијске колоне; ово требовање прави се по обрасцу под о.) а признанице по обрасцу под к. о.)

16. Кад пук добије стоку за клање изхрану пука месом тада ће се водити један записник по образцу под п). На једној страни водиће све што прима а на другој што изда на клање. Коже и лој отуда добивени предаће месарској чети или магацинима.

17. Штаб артиљеријског пука пописаће све ствари у инвентар по родовима и то у примање што год прими а у издавање ако где коме што од ствари преда; инвентар ће се водити по обрасцу под р.)

18. Ствари које се предају ма коме, извешће се у издатак и описаће у списак по обрасцу к, р.)

Онај који прима дужан ће бити да овери списак да је подпуно примио а онај што предаје да је подпуно но захтеву предао; списак се чува у пуку као документ, док се не добије разрешење.

19. Кад артиљеријски пук реквирира било сам за се било за цео пук, издаваће овлашћења за реквизицију (уверења) по обрасцу под с.)

20. По извршеној реквизицији онај који реквирира подноси општини, грађанима од кога реквирира уверење да га она овери; ово се уверење прави по обрасцу под т).

21. Сва уверења за реквизицију заводе се у књигу завођења као што је образац под у.)

22. Људима који се као реквировани при штабу пука налазе издаваће се сведоџбе да су заиста код штаба толико се и толико бавили са стоком или без; за ово служи образац под ф.)

23. Сви склопљени рачуни по батеријама шаљу се пуковом штабу а овај прикључује и рачун штаба и шаље дивизији на преглед контролни.

24. Плата ће се у опште људима издавати према прозивнику додавајући на крају једну рубрику у којој ће се стављати за колико му дана плата следује. —

25. Рачун о издатку плате показаће се укупно према броју људи, старешине по именце види образац под и.)

26. Батерије администрирају засебно а упута траже од пуковог штаба.

Ф№ 3597.

28. Априла 1876. год.

У Београду

Министар војни,
пуковник

Јих. Николић. с. р.

СЛУЖБА МАГАЦИНСКА У РАТНО ДОБА.

Уређење и служба у магацинима.

Магацини хране подижу се ради лакшег издржавања војске.

Они се деле на:

1. Ручне (на збориштима).
2. Привремене (за време операција).
3. Друмске (на друмовима за пролазну војску).
4. Базисне — сталне (на основицама одакле се почињу операције.)
5. Главне магацине.

У свима овим магацинима управно особље је подједнако, само што се код већих магацина увећава број радника и чувара.

Колики ће број чувара и радника у сваком магацину бити, одређиваће управници магацина — према величини потребе. —

Састав магацинског особља.

1	Управник магацина.
2	Магационара.
2	Писара.
6—12	Наоружаних чувара.
12—20	па и више радника.
4	Магацинска момка (надзорници).
23—36	људи.

Код сваког магацина налазиће се неки извесан број товарних коња или воловских кола за обичну — свакодневну употребу магацинску.

Унутрашња подела магацина.

Сваки магацин подељен је у одељке (одсеке). на храну за људе и храну за стоку.

Храна за људе одређена је посебице на родове тако, да леб буде за себе, варивo за себе и то: пасуљ, сочиво, грашак и т. д. свако за себе, брашно за себе, поврће за себе и т. п.

Храна за стоку такође одвојено за себе: зоб, мекиње и со за себе у одвојеним џаковима или сандуцима, сено и слама за себе у другим даљим просторијама.

Храном људском рукује један, а храном сточијом други магацијонар.

Надзор над појединим врстама, воде чувари — момци.

Набавка хране за магацин.

Магацин хране пуниће се: узимањем од општина или житеља (реквизицијом), куповином од народа или набавком помоћу лиферанта, или набавком државном.

Који ће се начин набавке за које магацине употребити зависи од прилика и околности, но у главном може се приметити да ће ручне магацине пунити храном оне општине за које је магацин одређен а нешто и набавком државном.

Ручни магацини по уређењу своме трају само дотле док су трупе још на збориштu и чим се трупе крену, престају дејствовати, осим, ако се нарочито вишом заповешћу другаче наређи.

Привремени магацин пуни се из окола у ком је магацин подигнут, а ако се не може, онда ће се пунити из позадњих магацина.

Друмски магацини пуне се и допуњују из оне околине, која се за магацин одреди, а у недостатку и из других сталних магацина.

Базисни или стални магацини пуне се или куповином од народа или државном набавком или на послетку из окола у ком су магацини.

Главни магацини пуне се једино куповином од народа или државном набавом.

Набаву од окола или народа или куповином од народа (у опште реквизицијом) врше полицијске власти на захтев магацинске управе.

Полицијске власти врше ове набавке овако:

Управник дотичног магацина предаје полицијској власти размеру потреба (количину) и захтева, да се у времену од неколико дана снесе храна у магацин; у акту (захтевном) треба да је означено колико од које врсте́ хране и на који начин да се набави, за тим колико и од којих људи да се на рад упути и за које време да се храна снесе у магацин. —

На основу захтева полицијска власт врши набавку и надзор над извршењем.

Полицијска власт издаје признанице појединим грађанима или општинама за примљену храну, а при предавању хране захтева од управника магацинског признаницу за предату количину хране.

Ако се храна из других магацина допуњује, то се полицијска власт стара о нужном подвозу и надзирава превоз хране; на донешену храну издаје управа магацина признаницу оном магацину из кога је се храна извузела ради допуне.

Интенданти појединих дивизија морају тачан преглед имати о храни оних магацина, за које је вероватност да ће се њихове дивизије њима служити.

Исто то важи и за бригадне комисаре о магацинима који у круг њихових бригада дођу.

Главни интендант треба да зна стање свију магацина, — ако је могуће у детаљу — зато ће све управе магацинске јављати сваки 5—10 дана о стању својих магацина.

Пре него што магацини у употребу дођу, нужно је, да дознаду од највише војене команде под чијом се влашћу налазе, бројно стање људи и коња, који ће се из магацина издржавати; затим одакле ће се магацин допуњавати и остају ли стално или се премештају.

За ову циљ дивизијски интенданти односно бригадни комисари стајаће у непрестаном саобраћају са управницима магацина и захтеваће од њих изводе или прегледе о стању магацина. За сваки магацин одреди се круг земљишта, одакле ће се попуњати а и власти, које су за извршење попуне или набаве обвезне.

Својства хране.

Каква ће се храна у магацин примати, и по чему се познају добра својства њена, показује следећи упут:

Храна мора бити добро питајућа, здрава, а да не заузима велики обим, да је способна за дуги и безпрекидни транспорт и да се лако храни од квара (да се лако конзервира) овамо спадају:

За људе: леб, пексимит (двопек), брашно пшенично, вариво (пасуљ, сочиво, грашак, пиринач, крупа, тарана и т. д.) поврће (кромпир, зелени пасуљ и т.д. изузетно); лукац црни, со, паприка и т. д.

За стоку: зоб (овас, јечам и томе подобно), сено, слама, мекиње, и со.

Познавање својства.

1. Леба. Он треба да је од пшеничног брашна, а да не шкоди ако је пшенично брашно са ражаним измешано; даље треба да је добро кисео, да је испечен, и да има пријатан мирис и укус; леб коме се кора одваја или који је гњецав или без шупљика значи да није добро печен, ако ли је кора лебна црна или се здраво жути значи да је препечен, за то је најбољи леб кад му се кора неодваја, када је пун малених шупљика, кад је добро нарастао и када има пријатнога укуса и мириса.

2. Пексимита. Он треба да је од чистог доброг просејаног пшеничног брашна, дакле са што могуће мањим процентом мекиња; да је добро израђен и са рупама скроз избушен, (60 рупа на 1 пексимит), да се лако у води раствара (набубри), да се лако неквари и не плесниви и да има пријатног лебног укуса и мириса.

3. Брашна пшеничног. Оно треба да је суво и да има пријатан укус да је нешто дуже самлевено, и на чистом промајном месту стајало да не горчи и да има пријатног брашненог укуса и мириса, оно се најбоље чува у џаковима или врећама добро везаним на промајном месту, њега треба чешће претурати и опет у џакове спаковати.

4. Брашна кукурузног. Оно треба да је суво и несме бити старије од 10—15 дана, јер се лако квари, оно се чува и негује као и пшенично брашно.

5. Меунастих плодова. Они треба да имају: здраво и једро зрно; а кад се загризу пријатан биљни укус и мирис, да им је љуска танка, и да нису старији од године дана.

6. Пиринча. Он треба да има крупно једро бело зрно, да није брашњав, пли заударајућ, већ да је пријатног брашненог укуса и мириса, несме бити помешан са другим уродицама или да је прашљив већ чист и једар, а чува се у џаковима или врећама.

7. Тарана. Она треба да је скорашња и пријатног мириса, сува и без прашине или других частица, да има укус тестани, чува се у сандуцима или врећама.

8. Криза. Он мора нити сув, беличасто жућкаст, да лако у врелој води набубри и да има пријатан укус и мирис.

9. Кромпир. Он треба да је крупан са танком љуском, да није прорастао, да се лако раскува и да при кувању буде више брашњав, најбољи је из песковитог земљишта, чува се у песку или у џаковима.

10. Зелена пасуља. Он треба да је скор и млад и да има танку љуску и да је пријатног биљног мириса.

11. Црног лука. Он треба да је крупан, да није прорастао и да није мек, већ чврст и у унутрашности бео.

12. Паприке. Она може бити или алева или у семену или у плоду.

13. Соли. Она треба да је бела, добро смлевена или у крупицама, да је слана, но никако морска; чува се у сандуцима у добро промајном и сувом простору.

14. Дуван треба да је искрижан или у листу — како је када могуће — да је од домаће производње и да није јак нити млад — од 1 године најмање стар; он се чува у ћуповима ако је искрижан, иначе у дењцима.

15. Ракије. Она може бити или обична или препечена, обична несме бити јача од 8—10 гради, препечена од 15—20. Она треба да је чиста или од шљива или од комине да није са шпиритом или другим есенцијама помешана, да има пријатан шљивин иди коминин мирис и да је доброг укуса; чува се у бурадма или великим тиквама.

16. Вина. Оно може бити или црно или бело, но само да је чисто непомешано, несме бити прављено, да је без икаквих есенција, да буде потпуно здраво и укусно али не одвећ јако нити с водом измешано.

17. Зоби. Она треба да је здрава и једра да су зрна крупна и неучмала, пуна и тешка, и да им је љуска танка, светло жута, даље треба да има пријатног укуса и мириса и да нема прашине нити других каквих уродица и напослетку да нема никакова шкодљива и непријатна задаја.

18. Сена. Оно треба да је дугачке танке стабљике са цветом, да је пријатно миришљаво, брдско или са добрих ливада близу река, несме бити барско, нити на блато да мирише, нити плесниво, старокосно или закисло; напослетку оно мора бити тако да га стока радо једе а несме бити ни измешано са чичком или трњем или другим нездравим травуљинама или прашљиво, него чисто травно сено са пољским цвећем измешано.

19. Сламе. Она треба да је сува, крупна јечмена или овсена и тек у недостатку ове пшенична, она мора имати дугачку стабљику, несме бити плеснива или мокра и кад се за храну употребљује мора још здрав и пријатан мирис и укус имати.

20. Мекиње. Оне треба да су чисте пшеничне или у недостатку ове пшеничне са ражним, оне морају бити суве, без прашине, и морају пријатан укус и мирис имати, како би их рогата стока радо јела.

21. Соли (за стоку). Она треба да је истих својстава као и со за људе, само што мора бити у крупицама.

Што се тиче остале врсте хране која овди није наведена, а случајно у употребу дође, ваља у главном да је здрава и питателна и да заменом њеном по питању не заузима већи обим него наведене.

Ових својства хране треба да се придржавају све власти и личности, којима у део падне да суделују при набави.

Издавање хране.

Храну ће издавати магационари по требовањима или признаницама које су овлашћене са подписом управника магацина.

Они који изузимљу хрању постројиће своје возове или товарне коње у двориште пред магацином по реду овако:

Прво се строје они возови који најпре стигну по реду својих водова, но у двориште ће ући само толико колико се лако обртати и без сметње натоварити може; они стају по реду једно за другим, и са стране тако, да пролазак буде слободан и да се више возова у једанпут товарити може; остали возови остају ван дворишта где год на страни у парк постројени тако, да се по заповести могу одма кренути на товарење по реду.

Пут за пролаз мора сасвим слободан бити.

Пошто један део возова натоварен излази напоље, постројава се у парк, и очекује док се цео воз — који под једном командом стоји — не натовари, и тек по свршетку товарења излази на пут и враћа се својој трупи. —

При товарењу преручују коморџије храну из магацинских џакова у своје, и товаре тако: да товари на коњима буду равномерно подељени, на колима пак једно поред другог наслагани; код свију пак добро покривени да немогу прокиснути.

Вино или ракија товари ће се у малим бурадима од 20—25 ока, бурад се морају магацину повраћати; за ту цељ коморџије морају имати тикве или чутуре које ватају 2—5 ока; дуван ће се спаковати у кесу од мушеме или платна или ако се на кола товари у лонцима или сандучићима. На сваком пакету треба да стоји на отворима печат управника магацина и записка чега и колико, — ако јо могуће. —

Све што се по требовању једном изда одвоји ће се на страну и предати ономе који прима, он ће затим преручити у своје џакове, бурад и т. п. и тада ће товарити; на овај ће се начин избећи свака могућа збрка или заборавност.

Ако би се комора (возови) дуже код магацина задржала, тада ће им се и храна издавати како за људе тако и за стоку и то по требовању њихових. команданата.

Исто ће се тако издавати храна из магацина и за особље магацинско као и за раденике кад се они дуже од једног дана безпрекидно задрже на раду код магацина. Иначе за један дан понеће храну од својих кућа.

Свима лицима без разлике издаваће се — ако им следује по горњем — само по 1 оброк обичне хране, а стоци по 1 оброк фуражи.

Овај ће се издатак такође заводити и то тек тада пошто га управник магацина са подписом овери.

Изложени начин издавања хране врши ће се код свију магацина без разлике једнако; само што неки од њих остају стални, неки трају само неко извесно време а неки се премештају с једног места на друго.

Служба, ред, набавка и издавање код друмских магацина, исто је такова као и код осталих магацина, само што је особље уједно и полицијска власт, то јест, она, која треба да изврши све набаве. Уређење и састав таквих магацина прописат је у друмској служби и друмском уређењу.

Одредба управног особља у магацинима.

Управнике ручних, привремених, сталних (базисних), и друмских магацина, постављају дотични дивизијари, а на предлог бригадира, а управнике главних магацина војено министарство, на предлог дотичних дивизијара. — Остало магацинско особље бирају дотични бригадири и дивизијари у споразумљењу са управницима магацина; чуваре бирају сами управници са полицијским властима.

Надзорна власт ручних магацина припада дотичним бригадним командама; власт над привременим магацинима припада највишим командама у чијем се кругу магацини подижу или већ налазе, а надзор над сталним, друмским, и главним магацинима оним дивизијским командама у чијем се кругу наоде. Контролу и инвентирање одређују војени заповедници под чијом управом магацини стоје. осим главних, јер они припадају под војно министарство, односно врховну команду. —

За сваку допуну или нову набаву као и за почетно пуњење добијају магацински управници овлашћење највиших својих војених власти.

Сви магацини без разлике, ма које врсте, чисто су војена установа, па зато ће се са њима исто онако поступати као и са осталим војеним властима и установама.

Служба и ред у магацину.

Сво особље врши службу по дужностима, које су им овди прописане.

Дужности управника магацина.

Он је заповедник магацина у сваком погледу, он се стара да му подчињено особље врши дужности тачно, а има дисциплинску власт кажњења која је за батаљоног командира прописата.

Он се стара о начину попуне магацина храном и због тога је у непрестаном саобраћају са полицијским властима и од њих или преко њих извршује набаву. Он је подчињен оном највишем војеном старешини у чијем се кругу магацин налази, и од њега добија нужна дата о могућем броју војске, која ће се из магацина хранити.

Он саставља план и размер набаве и на време предаје полицијским властима на извршење; он мора тачно знати стање магацина како би по томе јасна извешћа предпостављеном заповеднику давати могао, и стара се да је храна здрава и у подпуној мери, води тачан надзор о издавању хране као и о вођењу књига.

Од свакодневних извешћа магационара и о издатку саставља општи преглед и подноси свом предпостављеном старешини.

У спорним питањима која би се при издавању из магацина десила, суделује на месту и решава спор најкраћим путем. Управник магацина ставља на свако требовање или признаницу овлашћење за издатак овако: „да се по горњем захтеву изда“, затим подпис његов.

Управник магацина заводи сваки такови издатак, пре подписа, у свој нарочити дневник, и на тај начин контролише магационаре.

Попуну хране захтева ће или из других магацина, — ако су то ручни, привремени или базисни магацини — или преко полицијских власти од народа околног путем реквизиције, но тада се полицијска власт о свему стара.

Напослетку управник магацина мора се ма каковим било начином — само ако је законит — постарати да се хране у магацину у довољној мери и доброти налази; за нетачно и неподпуно вршење овди изложеног упута, одговоран је управник предпостављеном свом старешини.

Дужности магационара.

Они су непосредно подчињени органи управника магацина и за цео рад и поступак у магацину одговорни су њему лично. —

Они су дужни да сву храну уреде по родовима засебно и то у џаковима или врећама спаковано тако: да се одма издати може, на пример:

Брашно у џаковима или врећама у тежини од 35—40 ока. 7—9 џакова наслагаће се у једну купу тако: да 4 џака дођу доле са отворима у вис, на овима исто тако 2 џака са отворима у вис и на послетку 1 џак на врху; На овај начин остаје довољно међу простора за промају, овакови 5 до 10 купа образова ће један ред између сваке купе 1 метар растојања, на џаку забележити тежину, џакови од једне тежине да дођу у 1. купу и једном реду, од друге, у другој купи и другом реду итд. Брашно из џакова ваља што чешће изручивати и провејати па онда за тим сместити у џакове. —

Овако смештено и уређено брашно треба да је по могућству одвојено од остале хране или да има бар своју одвојену страну. —

Са варивом ће се исто тако поступати као и са брашном и оно ће се такође у магацину за себе одвојити у џаковима од 10, 20, 30 и 40 ока. —

Зоб ће се исто тако паковати у џакове од 20, 30 и 40 ока и с њим ће се поступити као и с брашном. —

Мекиње, као и зоб.

Со ће се мерити кад се издавала буде, иначе спакована чуваће се од влаге — пошто је пре тога смлевена — у сандуцима. У крупицама пак стајаће наслагана, али не на влажном месту. —

Сено и слама сложиће се ако је могуће где год под кров — да нетрпи од времена, и подели ће се ако је икако могуће на гомиле но 50, 60, 100 и 120 ока; или ће се одвајати тек пошто се издавала буде. —

На овако спаковатим родовима хране ваља прибележити и то на џаковима црном фарбом тежину без даре а на појединим гомилама дашчицом на којој је назначен род хране, број џакова у гомили и укупна тежина без даре. —

Овакав уређен и сложен магацин чува ће одређени чувари, одржавајући чистоћу и ред. Сваки магацијонар одговоран је за свој одељак, па за то ће о њему само и водити бригу. —

Магацијонари ће издавати сами лично из магацина и то једино по оним документима која су од управитеља одостоверена.

Време издавања из магацина није ограничено. с тога ће магацијонари па и сам управник у магацину обитавати. Издавање ће се вршити у свако време без разлике; но при том ваља да пазе да се храна која је у џаковима, преручи у џакове или вреће оних који су по храну дошли. да би тим начином у магацину свакад џакови остали. —

Магацијонари предају храну најстаријем од оних што су дошли да храну приме и по свршеном примању, почиње се товарење.

Ако се у магацину готовог леба или пексимита налази, издаваће се свакад бројно — у комадима; — лебац се не сме дуже држати од 2 дана. —

Сва храна која долази на попуну у магацин прима ће се по тежини и паковати као што је напред речено.

Магационара дужност је да строго мотри на чистоћу и ред у магацинима, даље да је магацин под добрим затвором, да је у њему за сваки случај доста воде — за сигурност од пожара, а поред овога магацин ће стражарно чувати.

У сваком одељку магацина мора бити 1. књига од оног рода хране која се у том одељку налази; У књизи ће се бележити с једне стране примање а с друге издавање по документима. За уредно вођење ових књига одговорни су магацијонари.

Кад се требовања замене са признницама и команде се срачунају са магацинима што се изузимања тиче, онда ће се завести све у главну књигу по књигама магацинским и та ће се књига слати с рачунима на преглед минист. војеном.

Дужности писара.

Писари се придодају магацину да врше сву преписку: књиговодство и рачуноводство у магацину; за рад тога постоји 1. канцеларија, у којој ће писари радити и у којој ће се архива хранити.

Осим горњег писари ће по могућству помагати магацијонаре у издавању и примању и у опште употреби ће се на сваковрсну службу при магацину — и то ако је велика потреба. —

Они су дужни да састављају изводе из партијалних књига (по родовима хране), да праве прегледе за састав набавног плана, и да воде цело деловодство, и преписку са властима и командама и то под одговорношћу управника магацина, какове ће књиге, спискове, изводе и т. под. водити и који ће од њих и какав рад вршити одреди ће управник; а како ће се водити прописано је у овди приложеном упуту. —

Дужности чувара (надзорника).

Они су одговорни за ред и чистоћу око магацина, они морају сву пажњу положити да магацини свакад буду сигурни од пожара или других несрећа, они чувају кључеве од магацина и одговорни су лично за све што се око магацина деси; кад се у магацину ради дужни су настојавати да се рад уредно и брзо врши, да нико у магацину не пуши, нити једе, да се у највећем реду и тишини посао врши и да нико после рада у магацину незаостане. За сваку неуредност треба да јаве надлежним магацијонарима — ако је не могу сами одклонити, и напослетку да свакад довољно воде у приправности имају; Ноћу су дужни по један или двојица стражарити око магацина и тако свакад осигурани бити. —

Они отварају магацине и наређују да се прозори отворе како би храна на промају дошла — разуме се само на лепом и сувом времену — да се магацин почисти и опаја, да се ђубре изнесе, да се двориште помете и да све прегледају дал се у свом реду налази. —

Пошто је рад свршен распремају и уређују магацин, па потом позатварају све улазе — пошто су све прегледали да ли је у реду — и тада тек излазе пошто су подпуно уверени да је све могуће учињено у погледу опрезности. —

Двориште се затвара пошто је сасвим испражњено; у њему се не сме нико задржавати који у особље магацина не спада.

Ако би се у дворишту налазили возови то се они изводе ван и очекују где год на страни до идућег јутра док се магацин неотвори; ако се рад у магацину продужава и ноћу тада ће се још већа опрезност предузети како би се рад без прекида и забуне вршио. —

Чувари треба да су убеђени, да од њих зависи сигурност магацина и државног добра и да се својски старају да све ово врше, што је прописато без икаквог терета.

Кратки упут за управника и више особље магацина.

Управа магацина стоји у непрестаном додиру, са полицијским властима и сматрају се као равне команде, за сваку заповест што се полицијској власти на извршење преда мора бити управа овлашћена оним командантом у чијој се власти находи; преписку води ће управа магацина свакад са изјавом умољавајућом а никад препоручујућом.

На исти начин води преписку и полицијска власт. — У случајевима хитним, где се заповест вишег команданта нема кад тражити, управник ће се споразумети са полицијском влашћу о извршењу. —

Целу преписку подписује управник магацина и сваки званични акт мора своју деловодну нумеру имати.

Кад се магацин премешта с једног места на друго, магоционари ће се постарати да спреме своја оделења за паковање и да известе управника о броју подвоза, радника и страже за спровод; — На основу овога управник ће магацина јавити полицискоj власти да се од народа добави све што је потребно за пренос, саопштавајући уједно и време за које треба да се пренос изврши и кад треба да су преносна средства на месту.

Кад су сва преносна средства код магацина тада ће се потоварити и транспорт уредити стављајући га под стражу.

За ново одређени магацин одреди ће управник магацина 1. лице из свог особља и посла ће да магацин у споразуму са полицијском влашћу прими и за смештај удеси; Чим транспорт кретајућег се магацина приспе, изићи ће изасланик на сусрет транспорту и јави ће управнику — ако је он присутан — иначе заповеднику транспорта, где се шта може сместити и какав је магацин; По изјави изасланика храна се стоварује и уређује као и пређе, и тим начином магацин образује. —

Ако би магацин изненадно бијо од непријатеља у опасности, тада ће управник магацина наредити да се храна потовари и понесе у си-

гурност, — ако још довољно времена за тај посао буде — иначе је раздаје житељима или полицискоj власти да је где год на сигурном месту склони, напослетку ако никако није могуће храну спасти од непријатеља ваља је уништити или где год укопати да за исту нико не зна, који би непријатељу подказати могао. —

Полицијским властима треба да је највећа брига, да подвоза има довољно при руци, а то ће најлакше постићи ако житеље из околних места одређивала буде на приправност — редом, — и то онолико колико ће преко нуждно првима? —

Приправност ће бити у томе: да се за време докле су у приправности ед својих кућа неудаљују, да су им кола здрава и читава да им је стока увек припремна за запрегу и за подужи марш да имају све своје потребе у приправности. Време трајања приправности зависи ће од броја житеља који се за транспорт употребити могу као и од величине потребног подвоза. —

На позив сви се људи са подвозом или без — ако их устреба — прибирају око магацина и очекују наредбе од управника магацина.

Надзор над овако уређеним транспортом предузима она особа коју управник одреди. —

Полицијска власт треба да је што више на руци и од помоћи управи магацинској и да сва средства употреби како би се невгоде избегле.

Књиговодство и обрт администрације у магацину.

1. У сваком засебном одељку магацинском води ће се једна књига у којој ће се уписати они предмети који се у том одељењу чувају за сваку врсту хране увеће се 5—6 листа, с једне стране заводиће се примање — набава — с друге стране издавање. — У примању заводи ће се од кога је и колико чега примљено а у издавању коме и колико чега издато но свакад ставити ће документа или наређења о набави као и о примању. За ову књигу служи образац под А).

2. У магацину водиће се 1. главна књига у којој ће се заводити примања и издавања по закљученим сумама; Ова ће се књига водити по обрасцу под Б).

3. Сваки магацијонар осим тога води ће ручне књижице о појединим предметима зарад сигурности да се ништа не заборави.

4. У магацину води ће се књига од свију наређења или докумената што се набаве тиче и то: с једне стране бележиће се што се издаје извршење и колико а с друге колико је чега извршено.

Ова ће се књига водити по обрасцу под В).

5. У магацину за књиговодство и рачуноводство постоје књиге, формулари и спискови; њих ће водити посари под надзором управника. — Сваки рачун, списак или иначе формулар вреди тек онда пошто га управник потврди — овери. —

По овоме постоји у магацину:

6. Главни списак целог особља магацинског који по устројству и пропису магацину припадају; у њему ће се уписати људи по образцу под Г).

7. Из овог списка пописаће се свъ лица која се већ на лицу налазе и која магацину припадају, у прозивни списак који је са рубрикама на 31 дан подељен. По овом ће се прозивати сваки дан и онима који су на месту неће се никакови знак стављати; онима који су болесни бележиће се б.

Онима који су умрли белешку у.
„ који су нестали белешку е.
„ који су погинули белешку п.
„ који су на одсуству белешку о.
„ који су прикомандовани белешку „прик".
„ који су одкомандовани белешку „од".

У истом списку додава ће се сви они који се упуте на рад или иначе к магацину. Овај ће се прозивни списак водити по обрасцу под а).

8. Из прозивног списка састављаће се дневник као што је образац под б., (који ће се ушити у једну књигу за м. дана трајућу) и то ће се бележити сваки дан целокупно стање људи као што је рубрикама разјашњено.

Старешина магацина одговоран је за неуредно вођење дневника за то ће он и настојавати да се дневник уредно води.

10. Код магацина за све што год буде требало од хране за људе састављаће се требовање по обрасцу под в.) и предавати магацинима за примање потреба хране.

Кад се узмогне н. п. 15-стодневно или месечно, замењива ће се требовања признаницама по обрасцу под г.) а требовање узеће се натраг и уништити. При срачуњавању ваља добро требовања срачунати јер доцнији изговори да ово или оно није примљено а у признаницу је стављено, неће се признати.

11. Управник магацина подноснће свакодневно извештај о стању хране и фуражи у магацинима налазиће се по обрасцу под д.) у коме ће изложити и оне родове хране која је нужна да се набави, и ставља

примедбе ако су се какви случаји догодили да је храна покисла или ірити почела и т. д.

12. Од ствари што буду магацини примили, водиће се инвентар ѕари по обрасцу под е) и ту ће се заводити све ствари што се буду имале и издавале; а осим тога

13. Стављаће се списак од предатих ствари по обрасцу под ж) по подпису примаоца на списку предаваоц ће тај документат чувати за равдање издатка.

14. За одпуштање реквирираних људи који су у магацинима упо-ѕбљавани издаваће се уверења по обрасцу под З.)

15. Рачуне од ручних и привремених магацина подносиће управ-ци дивизијама у којима су ови магацини постојали, а рачуне друм-их, базисних и главних магацина управници подноси ће министру еном по наредбама које буду издаване.

16. Осим тога управници магацина састављаће изводе кад се за-ажили буду од целокупне количине разних родова хране и фуражи) што су обрасци под И.) и Ј.) а 15-дневно поднашање ових извода ѕезно је, команданту оне војске у чијој се заплави магацин налази.

Ф№ 3553.

29. Априла 1876. год.

у Београду.

Министар војни,
пуковник
Јих. Николић с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА САМОСТАЛНЕ БРИГДЕ.

народне војске

САСТАВ БРИГАДЕ.

Бригада је прва најмања самостална стратегијска јединица састављена из сва три рода оружија.

Цела администрација око издржавања појединих прође самосталних делова војених, прелази на бригаду, како у састав њеи дођу.

Бригаду састављају:

1 Штаб бригаде,
2 Батаљони пешачки,
3 Батерија бригадпа,
4 Ескадрон — кад се прида —
Остали војени делови и установе као:
5 Чета занатлијска,
6 Месарски вод,
7 Пекарски вод,
8 Санитет бригадни.

За све ове делове или установе прописат је рад администрације; но овди још остаје да се определи састав штаба и коморе бригадне и начни администрације у бригади.

Примедба: Ако бригаде улазе у састав своје дивизије, онда и њина једнородна одељења под 4, 5, 6 и 7 састављају се у једну команду под нарочним командирима, који су означени у „администрацији дивизије.“

Састав бригадног штаба.

Штаб бригаде састављају:

1 Командант бригаде има . . . 3 коња 2 сеиза
1 Шеф штаба бригаде има . . . 2 „ 1 „

1 Ађутант бригаде има	2 коња	1 сеиза		
1 Комисар бригаде има	1 „	1 „		
1 Комисар за леб има	1 „	1		
1 Комисар за варивo и фураж има	1 „			
1 Комисар за месо има	1 „	1		
1 Казначеј има	1 „			
1 Аудитор бригад. има	1 „	1		
1 Свештеник бригад. има . . .	1 „			
1 Лекар бригад. има	1 „	1		
1 Пушкар бригад. има	1 „			
1 Четник коморџ. као команд. магац. коморе има	1 „			
1 Четник коморџијск. као командант целе штаб. и стројне коморе има	1 „			
1 Водник коморџијс. као командант штабске коморе целе бригаде има	1 „			
1 Водник коморџијс. као командант стојне коморе целе бригаде има .	1 „			
1 Водник коморџијс. као командант муниџијске пешачке колоне, кад се из свију батаљ. саставе има .	1 „			
2 Војена писара има	2 „			
3 Писара као нижега особља; 1 је између њих командант бригадне штабске коморе има	1 „			
10 Коњаника (за ордонанс. службу)	10 „			
2 Жандарма имају	2 „			
34 лица	36 коња	9 сеиза		

За ношење потреба и издржавање храном бригадног штаба, постоји комора овако устројена:

Устројство коморе бригадног штаба.

Комора се дели на:

1. Штабску комору.
2. Стројну профијанти
3. Магацинску профијант комору.

1. Штабску комору састављају:

1 Коморџија за касу и бригадну канцеларију.
1 „ за шефа штаба и ађутанта бригаде.
1 „ „ бригадног комесара и казначеја.
1 „ „ бригад. лекара, аудитора и свештен.
1 Коморџија за бригад. пушкара, и ниже особље комесара.
1 Коморџија за водоношу.

---

6 коморџија међу њима 1 десетар; комора са коњима за товарење.

2. Стројну комору састављају 4 коморџије — међу њима 1 десетар — са коњима за товарење; они носе храну за цео штаб и комору за 2 дана.

3. Магацинску комору састављају 8 коморџија — међу њима један десетар — са коњима за товарење; они носе храну за цео штаб и комору за 4 дана. —

Овако је устројство коморе код бригада дринске и западно-моравске дивизије. Устројство коморе код осталих дивизија овако је: штабска 3 кола са два коња запреге, међу њима једна за воду. Стројна 1 кола са 2 коња запреге а магацинска двоја кола са 2 коња запреге.

Разброј коморе.

Коморџије бригадног штаба рекрутоваће се из самог места у ком је бригадни штаб и за време мобилизације — кретања — разбрајаће се на бригадном збориштy.

Разброј коморџија бригадног штаба биваће под надзором бригадног комесара а вршиће један од четовођа на овај начин:

Издвојиће 6 коморџија за себе и назваће штабска комора, за тим узеће 4 коморџије и назваће их стројна комора — пошто их уједно састави.

Осталих 8 коморџија састави ће уједно и назваће магацинска комора; на послетку назначиће сваком одељењу по 1 десетара, ако није пре тога учињено.

Овакав би био разброј коморе у оним бригадама где су коморџије са товарним коњима (као у бригади ваљевској, шабачкој, подринској, ужичкој, чачанској и рудничкој) у бригадама где су коморџије са колима са 2 коња запрегнута биће овако:

За штабску комору троја кола, међу њима 1 десетар (са 2 коња).
За стројну 1 кола (са 2 коња).

За магацинску 2 кола (са 2 коња), међу њима 1 десетар. Оваково је устројство коморе у бригадама: београдској, смедеревској, пожаревачкој неготинској, зајечарској, књажевачкој, алексиначкој, крагујевачкој, јагодинској, крушевачкој, браничевској и ћупријској.

Поступак бригаде на маршу.

Кад се батаљони, батерија и друга одељења саставе у бригаду под команду бригадира, онда се и све њихове коморе састављају уједно и долазе под команду бригадног четовође коморџијског. Састављање бива овако:

1. Све штабске коморе чета. батаљонних штабова, батерије и других одељења бригади припадајућих као и штабска комора бригадног штаба састављају за себе једну штабску комору за целу бригаду, под командом једног војника коморџијског — команданта штабне коморе целе бригаде; непосредан пак старешина коморе бригадног штаба јесте 1 писар штаба кога бригадни командир назначи, а непосредне старешине штабске коморе батаљона јесу двајесници коморџијски.

Све стројне коморе горњих одељења састављају једну стројну комору за целу бригаду, под командом опет једног водника као команданта стројне коморе целе бригаде; непосредне старешине стројних комора појединих батаљона, батерије и т. д. јесу двајесници коморџијски.

Исто тако и све магацинске коморе састављају једну магацинску комору под командом једног четовође коморџијск. а непосредне старешине магацинских комора појединих батаљона, батерије и т.д. јесу водници коморџијски.

Примедба. Кад се батаљони одвоје за себе онда су ови водници команданти целе батаљоне коморе; прве две коморе — штабска и стројна — стоје у тактичкој свези са бригадом и непосредно је прате, а друга је позади на $^1/_2$—1 дана марша.

Над првима двема командује бригадни коморџијски четовођа. —

Магацинска комора прима налоге од бригадног комесара у свему што се снабдевања и маршираља тиче. За извршење свега тога одговара њен непосредан командант (четовођа коморџијски).

Ред маршираља коморе стоји до веће или мање вероватности за сударе. У опште држати се ваља и начела: Што је вероватност већа за борбу, с тим и војска треба да је од возова слободнија и да су колоне више позади.

Осим тога они возови и они делови појединих возова, који су војсци пре потребнији ближе су војсци а остали позади.

1. За обичне прилике где нема изгледа за судар ред марша био би следећи:

Иза санитета бригадног (позади му је ком.) на челу је штабска комора за целу бригаду, и то у овом реду:

1 Водоноше.

2 Резервни јахаћи коњи.

3 Резервни теглећи коњи и остале потребе резервне батер. бригадне

4 Сва пешачка муниција.

5 Остала штабска комора најпре бригадног штаба, а после осталих батаљона и части једно иза другог у оном реду у ком части њихове иду.

Ова штабска комора сљедује бригади на 200 корака позади.

На 50 корака позади штабовске коморе следује стројна комора појединих чести, опет у ономе реду једна иза друге, у коме иду и њихове чести.

Позади стројне коморе иде бригадна стока и месари са нужном стражом, коју ће бригадир одређивати.

За магацинску комору казано је у почетку. Код ове коморе налазе се занатлије и пекарски вод; исто тако овде је и резервна бригадна стока — ако је од дивизије придата — која би снабдевала бригаду на 4 дана; она маршује иза магацинске коморе и стоји под командом магацинске коморе а њој се придају тада за вршење службе месари из месарског вода.

2 За бојне прилике тј. ако је изгледа за скори судар, онда би ред марша био исти, само би стројна комора била позади штабне на 1000 до 1500 корака и ако буде нужно бригадир одредиће јој заштиту (види слику).

Предводница, заштитница и побочнице, мотрећи на њихову величину добијају од штабне коморе припадајуће резервне коње, муницијску комору, водоноше и нужно санитетско особље према одредби бригадног лекара.

Механције и остали продавци, који би се по одобрењу бригадира придружили војсци, долазе у састав стројне коморе и стоје под командом — као и остале коморције — водника стројне коморе.

Поступак за време становања.

Кад је бригада распоређена у логор или бивак, онда се штабна комора дели и свака за се стоји иза свога батаљона, батерије, ескадрона и т. д. како је код ових прописано. —

Стројна комора строји се у скупу иза средине бригаде, незакрчујући пут на 200—300 корака позади штабних комора.

Муниципјска бригадна колона стоји позади стројне на одстојању које бригадир одреди (око 2000 корака незакрчујући пут),

Механџије и продавци распоређују се у линију стројне коморе на местима, које им одреди коморџијски водник.

Стока за клање долази још позади на месту, гди ће се клати, што ће бригадир одређивати.

Магацинска је комора позади на $^1/_2$ до 1 дана марша.

Ако би бригада била распоређена по обитним местима (кантоним) онда мотрећи, да л је размештај тесан или пространи, треба не само штабну но и стројну комору придавати њиховим честима. Но у сваком случају она се не сме размештати у самим местима, но позади њих.

Бригадни санитет са својом комором свагда је у скупу позади бригаде.

Примедба: за време дужег становања, може бригадир наређивати да се занатлијска чета одвоји од магацинске коморе и приђе бригади ради бржег извршења нужних оправака,

За време боја.

За време боја распоред је коморе овакав:

Док је бригада још у скупу дотле су и коморе у скупу као при становању; но кад се бригада развије у бојне редове, онда се према томе и коморе развијају на следећи начин:

1. Санитет је распоређен према устројству свом; место за превијалиште позади је до на 1000 корака у заклону иза резерве.

2. Штабска комора:

а. Резервни јахаћи коњи раздељени су по честима (позади њих) да су ближе лицима којима принадлеже.

б. Водоноше батаљоне и бригадне налазе се код превијалишта, четне пак распоређују се иза својих батаљона заједно са муниципјском комором, где у заклону ако је могуће; водоноша батеријски на подобан начин иза своје батерије.

в. Муниципјска комора разређује се по батаљону и свака батаљонска муниципјска колона спаја се са водоношама под команду батаљоног двајесника коморџијског и следује своме батаљону што је могуће више у заклону од прилике до на 500 корака позади резерве свога батаљона негубећи из ока свој батаљон.

3. Стројна комора заједно са осталом штабном комором и предавцима, под командом својих водника, стоји сва у скупу под општом командом бригадног коморџијског четовође позади бригадне резерве до на 1500 корака а под одређеном заштитом у заклону незакрчујући пут.

4. Магац. комора добијаће редовна упуства од бригадира о свом месту као и времену и правцу кретања.

5. Муниц. колона која бригади припада, налази се у позадности стројне коморе до на 1000 корака.

У случају отступања бригаде, бригадир наређиваће за времена санитету и четовођи бригад. стројне коморе, да се спремају за одступање и показати им и правац отступања. У случају пак, ако заповест зато неби била издата, а одступање је очевидно и трупа се већ повлачи, онда су команд. од поменути части овлашћени да се спреме и отпочну што пре одступање, како би војсци свагда био отворен пут, што је особито нужно кад су путови уски и кад су позади теснаца.

У случају наступања у бојном реду и гоњења, команд. појединих комора стараће се, чим се њихове части удале и служба неможе се на време и добро да одправља, да бирају друго згодно место, или да следују у означеној даљини за својим частима.

После боја кад се бригада сведе у логор и комора ће се свети на познати начин.

Начин снабдевања бригаде храном.

Бригада кад је на окупу снабдева се храном на два начина и то:

1. Реквизицијом

2. Из магацина.

1. Реквизицијом се издржава бригада кад је удаљена од магацина или кад је на великој просторији размештена или кад је издржавање магацинско посве немогуће због брзих операција. —

2. Из магацина издржава ће се бригада при обичном току операција и кад је бригада по положају своме у близини магацина; којима ће се магацинима бригада служити и како ће се исти образовати као и одакле ће се попуњавати, ствар је бригадне команде.

3. Издржавање бригаде може бити и мешовито то јест: да се неке трупе издржавају из магацина — које су по положају своме у близости — а неке трупе да се помажу у издржавању са реквизицијом; овај слу-

чај употребиће се искључно онде где су трупе раздвојене, па је издржавање једним истим начином отежано. —

4. Избор начина издржавања одређује бригадна команда, а вршење појединие самосталне јединице као: батаљони, батерија, раденичка чета, пекарски вод, месарски вод и т. подобно.

Набава хране.

1. Реквизицијом и

2. Из магацина.

Вршење реквизиције као и набава из магацина прописана је у прописима поменутих самосталних јединица и само по извршењу мора бригадна команда све знати како је извршење учињено. У самом извршењу бригадна команда утиче само толико, колико је ради лакшег и бржег рада а и у случају спорних питања нужно. —

Што се тиче саставних чињеница у поменутим вођеним командама то у почасности важи што је овди прописано.

1. Издржавање реквизицијом (што значи узимање од општина или становника). — У томе ће се сваки командир овако управљати:

Пошто је опште наређење за реквизицију бригадир издао, одреди ће у неколико и просторију одакле ће која трупа реквирovати — а појединн командири управљаће се у опште према закону о реквизицији; но свакад ће командири одређивати шта ће се и колико реквирирати. —

Пошто је ово све одређено, иду трупни комисари са коморама, по потреби придатим заштитама и уверењем њихових командира у одређено место да реквирирају; при томе ће гледати да на леп начин изврше, заискав од сеоског старешине или појединих грађана — ако старешине нема — и тек пошто су све могуће покушали извршиће насилно. —

Ако се појави потреба да се мора за више дана реквирирати, тад ће се поред хране и преносна средства реквирирати, која се могу дуже времена при трупи задржати; реквировани човек, и стока долазе на трупну храну трећег дана а за то време хране се сопственом храном; при одпусту добијају људи уверење од командира (у уверењу треба да је нав. начено кад је човек реквиpован да ли сам или с подвозом, колико је се дана бавио и т. д.).

Ако старешине места (кметови) или грађани пристану да на леп начин храну излиферују (издаду), тада ће им комисари одредити место

и рок — изаслата комора и заштита очекују на одређеном месту; место ваља да је на сваки начин ван села (на путу повратном.)

Непристане ли се на леп начин, тада ће комисари по својој увиђавности — држећи се прописа о реквизицији — наредити насилно извршење — у својој земљи поднеће и тужбу командирима. —

Ако комисари реквирирају више но на шта су овлашћени биће криви по закону о реквизицији. —

За доказ да су комисари за реквизицију овлашћени, издаће ће месним старешинама уверења, која су им командири дали, цре но што су у реквизицију пошли. —

Пошто су комисари све предмете потпуно примили, захтевају од месних старешина уверења да су реквизицију по наређењима извршили. Ова уверења предају командирима а командири по њима јављају бригадиру у својим извешћима; ако би било каквих незгода у извршењу командири одмах јављају бригадиру и захтевају упутства.

При пасилном реквировању узеће се само оно што је наређено, при томе нетражити онде где није могуће наћи, некварити зграде, нерушити имање и куће нити у оваковим приликама злоупотребљавати власт; у таком случају одговорни ће бити извршиоци реквизиција. —

У нашој земљи извршиће се по „з а к о н у о р е к в и з и ц и ј и.“ —

2. И з м а г а ц и н а издржава се бригада довозом и то овако:

Сва магацинска комора састављена је у једну команду под заповешћу четника коморџијског. Он води комору к магацину изузимље храну по општем требовању, товари је према подели трупа и враћа се к бригади. Стројна комора издаје својим трупама храну на потрошњу, а враћајући се к магацинским коморама попуњује се и враћа на своје место;

3. У врсту реквизиције долази и ф у р а ж е њ е што значи набавка хране за коње и то: сена, сламе, и т. подобно; оно може бити двојако:

а.) У з и м а њ е м г о т о в е ф у р а ж и од становника и ово се зове р е д о в н о ф у р а ж е њ е. —

Р е д о в н о ф у р а ж е њ е врши се као и сама р е к в и з и ц и ј а.

З е л е н о ф у р а ж е њ е употреби ће се тамо где се родовно помоћу власти фураж набављати неможе. — Командири ће одредити довољан број коморџија — или ако ових нема војника — за жетву и товарење хране. —

По могућству снабдеваће их и алатима реквирираним. Ако је противник близу, тад ће се фуражницима одредити нужна заштита. —

Заповедници фуражника који су уједно и заповедници заштите. поделиће фуражнике у о д е л е њ а: на к о с а ч е и на оне што ће по-

кошено носити. — Ако је противник близу тад почети од места најближег противнику па ићи у назад: заповедници ће пазити да ◆ражење (везивање снопова и товарење) иде што брже и уредније. —

Заповедници ◆ражења окружиће просторије где се ◆ражује са стражама, једно ће одељење држати на окупу, те тим начином осигурати ◆ражење од противника. —

Ако противник нападне, команданти ће гледати да га још у напред задрже, како би они што ◆ражују скупили, натоварили и однели ◆раж.

Код бригаде у главном ће ◆ражење вршити коњица као најупотребљивија за ту циљ; сем случаја ако је неби при руци било, и тада ће ◆ражење вршити трупе свака за се, по овим упутима. —

Овлашћење за ◆ражење као и поделу окола за ◆ражење на поједине трупе, определи ће бригадир; о извршењу слаће трупе своја извешћа бригади као што ће и о појединим спорним питањима тражити упута од бригаде. —

Фуражење ће се само у толикој мери вршити колико је нужно за изхрану стоке и излишно ◆ражење сматраће се противзаконо и одговорност пада на оне који наређују.

За све пак наведено служи „закон о реквизицији.“

Раздавање хране.

Време раздавања хране одредиће бригадир а само раздавање биће под надзором бригадног комисара и његових помоћника, и вршиће се по батаљонима и другим честима као што је прописано.

За изузимање хране за десетину, бригадни штаб одређиваће по једног писара из штаба а остале десетине по једно или више лица из својих десетина.

Писар који прима храну за прву десетину командоваће и осталима из других десетина изаслатих за храну.

Десетине на које се храна издаје следеће су:

I. Десетина.

1 Бригад. командант
1 Шеф
1 Ађутант
1 Бригадни комисар
1 Свештеник

За прен. 5 лица

Прил. 5

1 Аудитор
1 Лекар
1 Комисар леба
1 Комисар варива и фуражи
1 Комисар за месо
1 Казначеј.

11 лица.

II. Десетина.

1 Четовођа коморџ.
2 Водника коморџијска
1 Водник магац. коморе.
1 Пушкар
5 Писара

10 људи

III. Десетина.

2 Жардарма
7 Сеиза

9 људи

IV. Десетина.

10 Коњаника

V. Десетина.

10 коморџија (штабна 6 и стројна 4).

Комора са храном за бригадни штаб, доћи ће у време раздавања у близини штаба или где јој бригадни комисар нареди.

Што се тиче раздавања меса оно бива за сваки батаљон и друге чести како је прописано.

Батаљонски касапи кољу укупно под надзором бригадног комисара за месо, који ће као и бригадни дежурни надзиравати деобу меса на следеће делове:

1. За бригадни штаб
2. За сваки батаљон
3. За батерију
4. За санитет
5. И за остала оделења ако би била бригади придата.

Људи и стока: магац. коморе и муниц. колоне, као и занатлијских водова и остала оделења што су код магацинске коморе; раније се за себе по оделењима као што су устројена.

Клање стоке и изузимање меса бива из резервне бригадне стоке којој је она придата.

Коже од заклане стоке наредиће бригадни комисар меса, да се покупе и предаду оближњим магацинима или стални. занатл. радионицама, ради брзе израде за употребу.

Кратки упут за бригадира.

Самостални бригадир у административном смислу има следећа права:

1. Он има право да за време мобилизације дорегрутује сам својом влашћу онолико људи, коња, и кола колико му до прописа оскудева.

2. Да одређује реквизицију према прописаном закону у просторији заузетој бригадом како у својој тако и непријатељској — освојеној — земљи.

3. Да одређује порције: увећану или обичну.

4. Да по потреби може и сам наређивати уз порцију и друге предмете хране и пића правилом непрописане, а тако исто замењивати једне предмете с' другима.

5. Он има право одобравања новчаних издатака, а тако исто у нужди и задуживање.

6. Да у просторији заузетој бригадом одређује тарифе како за реквизицију тако и куповину.

7. Да одређује фиру било у коморама било у магацинима ако би ова испала већа од прописане. Осим тога може је одређивати за предмете за које фира није прописата,

8. Да потврђује издавања војних потреба (храна, новац, одело, и т. д.) ако би ова по нужди била извршена без прописаних формалности или непрописаним начином. —

9. Да регулише тарифу новчану на заузете просторије према тарифи своје земље.

10. За све издатке и примања која бригадир није лично наредио но су извршена, на предлог надлежних лица, бригадир неодговара но поменута лица.

11. Рачунополагање о снабдевању војске храном, новцем и т. д. бива или кад бригадир престане бити самосталан (но не пре м-ца дана) или ако је на дуго време самосталан онда по свршетку војне.

12. Окрузи заузети бригадом у полицијском и у опште административном смислу стоје савршено под налозима бригадира.

13. У земљи непријатељској бригадом заузетој, бригадир има право: да поставља сигурне месне власти полицијске, да објављује становништву те власти а све у цељи да се мир и ред одржи, да се потребе за бригаду из народа купе брзо, праведно и равномерно.

14. Исто тако он може у реченим областима заузетим бригадом, наређивати у крајњој нужди осим реквизиције и разног рода контрибуције (намет).

15. Он утврђује бригадним комисаром спремљене набавке (било куповином, лицитацијом и т. д.) хране и превозних средстава.

16. Под његовом командом стоје сви магацини војних потреба у кругу његове бригаде.

17. Он решава да се могу најмити приватне зграде за болнице, магацине и т. д.

18. Бригадир има право да реши да у крајњој нужди бригадни комисар може спремљене потребе војске уништити.

19. Бригадир даје часним командирима уверења, да изгубљене војне ствари падају на терет касе, или на терет појединих лица.

20. За све потребе око снабдевања војске кад његова средства нису довољна, бригадир се обраћа свом дивизијару а по потреби и најближим земаљским властима.

Прим. Ако је бригада у саставу дивизије онда и бригадиру отпада власт изложена у тачкама: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 13, 15, 16, и 17. Он се онда у смислу администр. и обраћа дивизијару, који и има право решавања.

Дужности бригадног комисара.

1. Он управља свима предметима што се односе на издржавање војске. Он размишљава и проналази начине за правилно и брзо подмирење бригаде свима нужним потребама (хране, одела, логорских болничких и т. д. потреба.) У томе је он саветодавац и референт бригадиру под којим и стоји.

2. Њега поставља војни министар и бира га у споразумљењу са бригадним командантом из лица грађанског реда зато способних.

3. Све писмене предлоге упућује бригадиру преко шефа штаба а личне пак предлоге чини свагда са знањем шефа штаба.

4. Његови органи преко којих он извршује своје распореде око снабдевања како бригаде тако и болнице и бригади придатих одељења ови су:

а.) бригадни комисар за леб, комисар за вариво и фураж, комисар за месо са нужним нижим персоналом и осим тога комисари при трупама. —

б.) управитељи осталих месних завода.

5. Он води непрекидни надзор да његови органи врше своју службу б р з о и тачно.

6. Он мора увек тачно знати стање и количину хране и потреба за бригаду, те да о томе бригадира извештава, како би се на време, било набавке било претставке вишој управи могле чинити.

7. Он разређује бригадиром наређену реквизицију тако, да буде праведна, разномерно на становништво подељена, — да се неби излишно реквирирало као и да се неби оно тражило што нема.

Осим тога он се стара да у случају набавке хране од становништва довоз те хране буде у одређеној количини, каквоћи у одређеном времену и на одређеном месту.

8. Бригадни ће се комисар старати да су и друмске станице које су у заплави бригаде свагда снабдевене довољним потребама.

9. Бригадни ће се комисар старати да попуна стројне коморе бива само онда из магацина ако других извора неби било.

10. Бригадни ће се комисар старати да се снабдевање врши по прописаним правилима а по потреби и да нова правила предлаже.

11. Бригадни комисар рукује возовима у смислу савременог попуњавања једне коморе из друге или из магацина, или за пренос потреба из једног магацина у други или на послетку за пренос рањених и болних, но ово последње по одобрењу бригадира. За ту циљ под њим стоје оба коморџијске четовоће, кад је бригада самостална, иначе само четовоћа стројне и штабске коморе. (Но не и дисциплинарно јер у том погледу ови стоје под бригадиром.)

12. По прелазу границе, он ће са бригадним казначејем срачунати течај новца месног са новцем своје земље, и по одобрењу бригадировом обнародовати.

13. Ако је бригада по квартирима размештена па се храни од становништва, онда ће он саставити и бригадиру на потврђење дати тарифе, у коме треба да је изложено, колико и каквих предмета дужни су становници дневно да издају војницима, за колику награду и како, и кад ће им се она исплатити.

14. Над свима њему непосредно подчињеним органима он има дисциплинску власт пуковара. Исто тако он има и право и дужност да сва та лица претставља бригадиру за награду и одликовање.

15. У случајевима где су преступи у кривици учињени који прелазе његову власт и надлежност, он ће подносити тужбу са објашњавајућим докумонтима бригадиру.

16. У случају да је он одвојен од бригадира, он може за преке потребе које не трпе одлагања на своју одговорност учинити распоред тичући се издржавања војске па бригадиру јавити.

17. Кад бригадни комисар примети за време становања, кретања и боја војске ма какве нереде, неправилна требовања, злостављања ста-

новника или чиновника, овлашћен је да у име бригадира сам пресече те злоупотребе, јављајући бригадиру о предузетим мерама.

18. Његове налоге по његовој струци сви у војсци врше као налоге бригадира.

Дужности комисара за леб.

1. Он је непосредно подчињен орган бригадног комисара, но за цео рад његов лично је одговоран.

2. Он управља свим предметима што се односе на издржавање војске с лебом (брашно; кукуруз; пшенич. ражано и т. д.)

3. Он се стара за правилно и брзо подмирење бригаде лебом; па зато је нужно да свакада предлаже комисару бригаде о намишљеним начинима набаве.

4. Он води непрекидни надзор над подчињеним му персоналом.

5. Он мора увек тачно знати стање и количину потреба за леб. те да о томе бригадног комисара у свако доба известити може.

6. Кад бригадир реквизицију наредити намерава, мора он пре тога да извести бригад. комисара о начину и срествима набавке леба, како би овај својим предлогом бригадиру дао тачног прегледа о могућности набавке.

7. При извршењу реквизиције иде и он и гледа да се реквизиција леба изврши начином што је могуће бржим и лакшим; а особито да се довољна количина и добар квалитет постигне.

8. Код друмова који се у заплави бригаде налазе гледаће да се леб у довољној количини и доброти може добавити, помажући при томе саветом и срествима персоналу друмском.

9. Он ће се старати да прибавља што више нових извора за набаву леба, а у томе служиће се купећи дата о богатству околина које у заплаву бригаде дођу; и добављајући извешћа о начину хранења становника; те тако да тим начином што више припомогне бригадном комисару у издржавању бригаде.

10. Комисар леба стараће се да се леб по прописним правилима издаје, то ће рећи: у прописној мери и квалитету, а ако је нужно да предлаже замену хлебне хране.

11. Комисар леба стараће се да је леб изузет из магацина подједнако подељен и да га свака команда потпуно и у време добије, ово ће дознати контролишући коморе које се из магацина или реквизиције враћају.

12. По прелазу границе, он је дужан одма набавити вредност лебних предмета, које ће поднети бригад. комисару ради срачуњавања тарифе.

13. Ако је бригада размештена по квартирима, па се од становника храни, тада ће се он старати да војници добијају леб у прописаној количини и квалитети, за уверење тога контролисаће издатак, а оцену вредности поднеће бригад. комисару ради састављања опште тарифе.

14. Он је дужан да свакад буде при руци бриг. комисару, како би овај са поузданошћу могао рачунати на помоћ и нарочито за време брзог наступања, боја или напослетку наглог одступања.

15. За све налоге своје дужан је времено да извести бригад. комисара, у смислу извршења лично је одговоран, а свакад мора о томе тачног рачуна давати бриг. комисару.

Дужности комисара за вариво и фураж.

1. Он је непосредно потчињени орган бригадног комисара, но за цео рад његов лично је одговоран.

2. Он управља свима предметима што се односе на издржавање војске варивом и фуражи (као: пиринча, пасуља, сочива, грашка и т. д. фуражи: овас, јечам, сено, слама, мекиње, трава, со, и т. д.

3. Он се стара за правилно и брзо подмирење бригаде са варивом и фуражи и зато је дужан да свакад предлаже комисару бригаде о намерним начинима набаве.

4. Он води непрекидни надзор на почињеним му персоналом.

5. Он мора увек тачно знати стање и количину потреба у вариву и фуражи како би о томе бриг. комисара у свако доба известити могао.

6. Кад бригадир реквизицију наредити намерава, мора он пре тога известити бригадног комисара о начину и средствима набавке, како би овај својим предлогом дао бригадиру тачног прегледа о могућности набавке.

7. При извршењу реквизиције иде и он и гледа да се реквизиција изврши начином што могуће бржим и лакшим, а особито да се довољна количина и добар квалитет постигне.

8. Код друмских станица које се у заплави бригаде налазе, гледаће, да се вариво и фураж у довољној количини и доброти добавити може, помажући при томе саветом и средствима персоналу друмске станице. —

9. Он ће се старати да прибавља што више нових извора за набавку варива и фуражи, при томе служећи се покупљеним датама и прибављеним извешћама о храни становника; да би на тај начин што више помогао бригад. комисару у издржавању бригаде.

10. Он ће се старати да се вариво и фураж по прописаним правилима издаје то јест: у количини и каквоћи и ако је нужно да предлаже замену правилима прописаних предмета.

11. Комисар варива и фуражи стараће се да је вариво и фураж, кад је из магацина изузето подједнако подељено, и да свака команда потпуно и у време добије, ово ће дознати контролишући коморе кад се из магацина враћају.

12. По прелазу границе дужност му је набавити цене разног варива и фуражи, како би бриг. комисару при састављању тарифе помоћи могао.

13. Ако је бригада размештена по квартирима, па се од становника храни, тада ће се он старати да војници добијају вариво и за коње и стоку фураж у прописаној количини и каквоћи, да би се уверио контролисаће издавање и о свему поднеће извешће бригадном комисару; нарочито пак стараће се да дозна праву вредност предмета, како би у извешћу свом подпомагао бриг. комисару при сачињавању опште тарифе.

14. Он је дужан да свакад буде при руци бригадном комисару, како би овај са поузданошћу могао рачунати на помоћ, а нарочито за време брзог наступања, боја и напослетку наглог отступања.

15. За све налоге дужан је времено да извести бригадног комисара; што се тиче извршења лично је одговоран.

Дужности комисара за месо.

1. Он је такође један подчињени орган бригадног комисара, но за свој рад лично је одговоран.

2. Он се стара да је стока што ближе војсци, како би не време месо издати могао.

3. На одређеном му месту за клање стара се да се онолико стоке закоље, колико је по требовањима довољно за целу бригаду.

4. Он води бележник од заклане стоке.

5. Он води непрекидни надзор над подчињеним му персоналом.

6. Он мора тачно знати количину потребе у месу, како би се још за времена постарао о попуни, а о свему томе мора бриг. комисару тачан преглед поднети.

7. Ако би се стока за клање хтела реквизицијом да набави или попуни, мора он пре тога известити бриг. комисара о начину и средствима набавке, како би бригадни комисар својим предлогом дао бригадиру тачног прегледа о могућности набавке.

8. При извршењу реквизиције стоке за клање, иде и он са једним марвеним лекаром и том приликом гледа да се реквизиција стоке изврши начином што могуће бржим и лакшим а особито да се довољно стоке добави, која мора потпуно хигијенским условима одговарати.

9. Код друмских станица које се у заплави бригаде налазе, мора се старати да ступи у саобраћај персонала станица, како ће на тај начин свакад тачног прегледа имати о довољној количини и каквоћи стоке за клање; па у случају недостатка да може при руци бити станици саветом и извршењем за времену набавку: о свему ће пак одма извешћавати бриг. комисара.

10. Он ће се старати да прибавља статистичка дата, о богатству предела у стоци, у томе ће му јако од помоћи бити тачно познавање предела и начин живлења обитаоца.

11. Он ће се старати да се месо у прописној количини и доброти издаје, ако је нужно предлага ће бриг. комисару замену меса са другим предметима.

12. При дељењу меса мора присутан бити и тачно настојавати да се месо по пропису тако подели, да бар све трупе у бригади подједнако добро месо добијају; даље пазиће, да се остатци као: лој, и остали ситни делови лицитандо продаду а добивени новац отуда, предаће бригад. комисару на даљи поступак; коже ће или продати или најближем магацину предати или напослетку сталним радионицама на израду дати.

13. При преласу границе дужност му је набавити извешћа о богатству предела у стоци, о вредности и пијачној цени стоке, и све ово извешћем својим саопштити бригад. комисару како би се на тај начин општа тарифа определила.

14. Ако је бригада размештена по квартирима, па се од становника храни, стараће се да војници добијају месо у прописној количини и каквоћи, да би се уверио контролиса ће издавање чешћим прегледом. Нарочито пак стараће се да дозна праву вреднос меса на пијаци; о свему овом поднеће извешће бригадном комисару.

15. Он ваља да је увек при руци бриг. комисару, како би овај са поузданошћу могао рачунати на помоћ а нарочито за време брзог наступања, бојa или на послетку наглог одступања.

16. За све налоге своје дужан је времено да извести бригадног комисара. Што се тиче извршења лично је одговоран.

Дужности казначеја.

1. Он управља свима предметима што се односе на издржавање бригаде с новцем.

2. Он се стара за тачно и потпуно примање, чување и издавање новца, за шта је морално и материјално одговораи.

3. Он води тачан рачун о примању и издавању и мора увек знати стање и количину новца у каси, како би према потреби попунити или издавати могао.

4. Он изузима новац од дивизијског казначеја по наређењу бригадировом.

5. Он несме ништа издати без нарочитог писменог наређења бригадн. команданта.

6. По прелазу преко границе срчунаће он са бригадним комисаром течај новца месног са новцем своје земље и по одобрењу бригадировом обнародоваће. Штете монетне или хасну на монети овим прорачунањем добивену показиваће у рачунима документално.

7. Казначеј склапаће рачуне сваког месеца од целог примања и издавања партијално и подносити дивизији. О стању касе подноснће извод кад се год захтело буде, а обвезно сваки 15 дана дивизији. Осим тога он је дужан уверавати се о тачно срачуњеним сумама примања и издавања, јер погрешке срачунења њему ће на терет падати.

8. Од књига које треба да води и како, прописато је у овде придатом упуту.

9. У осталом он је непосредно подчињен бригадном команданту и једино од њега прима заповести и наређења.

Дужности комисара болнице.

1. Он је у смислу издржавања болнице непосредно потчињен бригадном комисару а у дисциплинарном погледу бригадиру и шефу болнице.

2. Он је одговоран лично за уредно и тачно снабдевање болнице са потребама за издржавање њено о чему мора у свако време бригадног комисара извешћавати.

3. Он прима и издаје храну и остале потребе за болницу.

4. Он се стара о чистоћи и нези болесника о чему је дужан свакада савета лекарског тражити.

5. Под његовом непосредном заповешћу стоје сви болничари и слуге; у дисциплинарном смислу може он власт четника упражњавати.

6. Он се стара да комора болнице свагда у време донесе потребе и то у прописној количини и доброј каквоћи.

7. Он води сво књиговодство болнице и подноси о томе кад год бригадир захте извешће, месечне рачуне спроводиће бригад. комисару на даљи поступак.

8. Он настојава да се болесници према лекарским наставама владају и за све неуредности дужан је бригадном комисару и шефу болнице још за времена јавити — ако није у стању сам одклонити.

9. Он прима болеснике и рањенике и унућује их лекару на преглед и тек пошто их је овај прегледао и нашао, да со могу у болницу примити, јавља писару који их у дневник заводи а по одпусту исписује.

10. Он се стара да болница има добрих кувара или куварица, праља и т. д. о чему ће увек бригадног комисара извешћавати, како би му овај својим наређењима помогао.

11. Какве ће књиге и како водити прописато је у овди додатој настави. —

Примедба: Дужности комисара болнице важе само у том случају кад је бригади придата каква пољска болница, иначе и не постоји комисар.

Дужности коморцијског четника магацинске коморе.

Он је непосредни командант магацинске коморе целе бригаде; он се стара да се служба за време становања, марша, боја, примања, издавања и попуне хране у реду и правилно врши, као што је овди прописато за разне случајеве.

Њему су непосредно за ред и поредак одговорни дежурни коморцијски и они једино од њега заповести примају.

Он води списак од целе магацинске коморе и то: људи, коња, волова и кола. —

Пошто је магацинска комора обично одвојена од бригаде за $^1/_2$ па и целог дана марша, то четовођа предузима и администрацију над магацинском комором и то само за то време док је раздвојен од бригаде, за вршење административних послова може од бригадира захтевати 1 писара и тада ће писар засебно водити дневник и прозивник целе магацинске коморе, даље списак примања и издавања хране за магацинску комору и рапорте састављати.

Но кад се магацинска комора састави са бригадом, тада предаје извод целога обрта у деловодству бригадном писару, који деловодством бригаде руковао буде.

Четовођа има власт дисциплинарног кажњења која је за батаљоног командира прописата.

За тачно вршење службе у свима случајевима у којима бригада доћи може, одговоран је четовођа лично.

За испуњавање и вршење свију наређења постоје по самом устројству појединих самосталних јединица — старешине коморџијске и ове су старешине одговорне четовођи.

Дужности коморџијског четовође штабне и стројне коморе.

Саставом штабне и стројно коморе целе бригаде образује се једна команда под нарочитим заповедништвом коморџијског четовође штабне и стројне коморе. Он рукује овим комора̀ма у свему, што се односи на ред таччо одправљање службе и поступка на маршу, становању и за време боја. Под њим стоје водници штабске и стројне коморе којима он даје упутства. —

Четне и батаљонске муниципск. коморџије образују комору муниципску, којом рукује в о д н и к, који такође стоји под командом коморџијског четовође.

Дужности писара војених.

Писара је војених дужност, да воде сву преписку чисто војену и да буду свакад при руци ађутанту бригаде.

Деобу рада и упут добијају од ађутанта бригаде и њему су одговорни за цео рад; они воде књиге и спискове, које су у упуту деловодства бригадног прописане.

Дужности осталих писара.

Они се рекрутују из реда чиновника и врше цео економно административни рад при бригади. Један од њих вршиће дужности команданта штабске коморе и у том случају ослобођен је од осталих послова.

Какво ће се деловодство, књиговодстоо као и рачуноводство вршити прописато је у овди приложеном упуту.

Дужности ађутанта.

Ађутантове стручне дужности прописате су у Устројству команада и штабова стајаће и народне војске и у правилима унутарње службе.

У осталом он врши од администрације чисто војени део, који је исто тако у упуту у неколико садржан.

Деловодство и обрт војене административне и економне радње у бригади.

Распоред рада одређује бригадни командир у договору са шефом штаба и бригадним комисаром.

Но при подели рада на особље ваља свакада да је гледишта, да економни и рачунски део падне у део онима, који су за тај посао стручнији и вичнији, а војено-административни, чисто војеним особама.

Шта ће се од књига, спискова, извода и т. д. као и како ће се рачун водити и вршити показаће се у овди изведепом упутству.

Упут о радњи деловодства и рачунарства у бригади.

При бригади водиће се:

1. Главни списак у ком су поименце пописати сви војници из целе бригаде и то по командама за које су рекрутовани, у истом списку записати су и сви возови који трупама припадају; овај списак служи као основа за све делове који бригади стално припадају.

2. Прозивни списак. Из главног списка целе бригаде извешће се у овај списак, поименце сва лица која штабу припадају; и њега ће водити 1 од писара војених. Овај прозивни списак имаће онолико рубрика колико је дана у оном месецу за који је прозивник састављен.

У њему ће се бележити сваки дан све личности штаба, и онима који су у команди не ће се ништа бележити; онима који болесни бележиће се поред имена у оној рубрици дана знак б.

Онима који су код куће остали знак к.

„ „ „ умрли „ у.

„ „ „ погинули „ п.

„ „ „ нестали „ н.

Онима који су на отсуству знак о.
„ „ „ у бегству „ Б,
„ „ „ одкомандовани „ „од.“
„ „ „ прикомандовани „ „прик.“

У истом списку додава ће се лица која се привремено баве као: заробљена, реквирирана и т. д. и по отпусту или предаји изостављаће се из списка; овај ће се списак у свему водити као што је у обрасцу под а) означено. —

3. У бригадном штабу водиће се списак стоке и то како штаба тако и коморе, у њему ће се бележити укупно стока по рацијама као што је у обрасцу под б., јасно изложено за коње штаба, а под в.) за стоку у комори.

4. Из прозивног списка људи и списка стоке (б. в.) састављаће се дневник, из кога се види расход и прираштај као и укупно стање на храни налазећи се људи и стоке; дневник ће се водити по обрасцу под г.) и то само од персонала штаба.

5, По дневнику штабном и рапортима осталих команда у бригади само бројно састављаће дневни рапорт као што је образац под д.)

6. Кад се од више команде захте рапорт о почасности целе бригаде на пример после 15, 20 или 30 дана тада ће бригадни штаб саставити један целекупни рапорт по почасности у ком ће трупе свака за се као 1. преглед представљати: напослетку извешће се у рекапитулацији бројно све трупе; овај ће се рапорт састављати из дневника бригадног штаба и из рапората свих делова војених који бригади припадају, а и састав истог показује образац под е.) и к. е.)

7. За рад добављања нужних потреба за бригадни штаб, правиће се требовања у којима ће бити побројане све потребе као што образац под ж.) показује.

8. Из овог требовења за штаб и требовања појединих трупа састављаће се једно целокупно требовање у коме ће се извести: колико и чега за штаб бригаде а колико и чега за поједине делове треба. За састав овог требовања служи образац под з). У овоме случају почасна требовања служе бригад. штабу као документи и по њима ће се предмети на поједине трупе делити. —

9. Издата требовања замењиваће се по угодним приликама са признаницама по обрасцу под и).

10. О примању хране по требовањима као и издатку водиће се у канцеларији бригаде књига у којој ће се показати кад је, чега, колико и од кога примљено, а кад је чега, колико и коме издато.

Вођење ове књиге вршиће се по обрасцу под ј.)

11. На исти начин водиће се књига о примању и издавању хране за стоку по обрасцу под к.)

12. Из књига о храни људи и стоке састављаће се изводи — кад се потражи по обрасцима под л. м.)

13. О примању и давању вовца целе бригаде водиће се дневник касе исто онако као што се код државних каса води, а за упут служи образац под н.

14. Исто ће се тако у бригадном штабу водити и партијалник. Вођење партијалника вршиће се као што се и у државним касама води за упут служи образац под о.) Како дневник тако и партијалник морају оверити надлежни дивизијари. —

15. Из дневника касе као и из партијалника састављаће се изводи о примању и издавању новца по обрасцу под п.)

16. Лица бригадног штаба што примају плату, примаће по платном списку у коме су по именце потписане старешине, у њему ће се примаоц лично записати, овај ће се списак састављати по обрасцу под р.)

17. Из свију извешћа о утрошку муниције како пешачке тако и артиљеријске — које поједине трупе после каквог боја бригадној команди пошљу — саставиће са једно опште извешће и послаће се надлежној дивизијској команди.

Ово се извешће прави по обрасцу под с.)

18. По извешћама ће даље — бригадна команда састављати једно требовање за пешачку а 1 за артиљер. мунмицију и по изузетку муниције од муниципијских колона раздаваће се појединим трупама узимајући на исту признанице.

Ова требовања правиће се под т, и к. т. а признанице по обрасцу под у.) —

19. У бригади водиће се инвентар свију ствари што штабу припадају као и оних ствари што бригадни штаб другом каквом приликом прими : заробљено, реквирирано или ђегод нађено, а исто тако што се изда коме с леве стране завешће се прво ствари што их бригада стално у инвентару води, испод ових што на попуну добије а испод ових што се ма којим другим начином добије, с друге стране водиће се издавање. Овакав инвентар водиће се по обрасцу под ф.)

20. Од издатих ствари направиће се списак — ове се ствари ваде из инвентара са стране издавања — и по овоме списку вршиће се предаја примаоц ће се по свршетку предаје потписати у списку да је исправно

примио а предаваоц ће се потписати да је предао. Овако подписати списак остаје код бригаде као документ за оправдање издатка. Види образ. х.)

21. У бригадном штабу водиће се књига од издатих реквизиционих уверења по обрасцу под ц.)

22. Реквизициона уверења праве се или за целу бригаду, или за бригадни штаб и то по обрасцу под ч.)

23. По извршењу реквизиције добија онај који реквира **уверење општинско или приватних људи** да је реквизицију по наређењу тачно извршио; за ово служи образац под ш.)

24. Ако је бригада са коморама подељеним, онда ће се у свакој комори водити прозивници по почасности н. прим. за штабску водиће командант штабске за строіну командант стројне коморе а за магацинску командант магац. коморе. Прозивници састављаће се овако:

Састави ће се из свију прозивни спискова коморџијски (н. пр. чета батаљ. штаба, батер. бриг. штаба и т. д.) један општи прозивник и то за коморџ. из штабске коморе за прозивник штаб. коморе, коморџ. из стројне за прозивник стројне коморе и т. д. ови ће се прозивници правити и водити као и остали други прозивници види образац под *а*. И по овим прозивницима давати бројно стање како људи тако и стоке бригад. штабу за састав бригадног дневника; што се самог штаба тиче он ће се само додавати; за сасвав рапорта бригадног, служе као дата, рапорти осталих части и комора у бригади стекши се.

25. Реквировани људи, били они са или без подвоза добијају при отпусту са реквизиције, уверење, у коме је назначено кад су реквировани да ли са или без подвоза и колико су се дана бавили; ова уверења праве се по обрасцу под ћ.

26. Бригадни ће казначеј по изводима каса батаљонских, састављати један општи извод, у коме ће доћи с једне стране сво примање а с друге издавање, јер ће се на тај начин лакши преглед добити о целом новцу који је од команада примљен и од ових за шта је утрошен како ће се лакше контрола одржавати. — Овај ће се извод правити по обрасцу под ђ.

27. Ако би се код батаљоних каса какове неисправности десиле — које би се из извода видети могле — тада ће бригадни казначеј јављати дотичним лицима, како би се погрешке још док су скорашње — незаборављене — исправиле и како би се оправдале. — Ово ће казначеј бригадни вршити ако довољно времена за то на расположењу има, иначе ставља примедбе, које ће се при прегледу рачуна видети и исправка наредити.

28. Бригадни ће комесар распоредити рад и књиговодство на особље тако, како ће рад подједнако свима лицима на терет пасти по стручности њиховој, и како ће се рад лакше и брже вршити.

29. Комисар за леб води ће још стручно једну књигу у којој ће бити означено шта је примљене од материјала за леб, колико је леба начињено и коме је колико издато, ову ће књигу допуњавати из бележака пекарског вода; књигу ову водиће по обрасцу под ц.

30. Исто ће тако комисар за месо и вариво водити књигу, за месо служећи се датама месарског вода. Књигу ову водиће по обрасцу под I.

31. Комисар за фураж водиће књигу о фуражи било то да је она из магацина или реквизицијом добављена. — Књигу ову водиће по обрасцу под II.

Сви комисари како за леб, месо и вариво тако и за фураж биће подпомажући органи бригадног комисара о добављању извешћа и могућем снабдевању бригаде, они ће олакшавати надзор бригадном комисару за вршење послова и стајаће у свези са свима полицијским и административним установама што су у заплави њихове бригаде. —

Признанице, уверења, сведочанства, дневне прибелешке и друге разне књиге и спискове правиће особље бригаде — према приликама по упуту бриг. комисара но по претходном одобрењу бригадира, или по наредбама које буду издане по потребама показаним у току радње и спреме.

По наредбама које се буду издавале, рачуне потребне састављаће надлежни званичници сваки своје, помажући један другоме — који буде у већем послу; обвезно месечно подносиће се рачуни бригади и то 6-тог дана по свршетку месеца.

Упуте који се тичу рачуноводства или других извода тражиће дотични од бригадног комисара а ако би он посумњао о истинитости потражиће објашњења од дивизијског — интенданта.

Прим. Што се тиче администрације бригаде II. класе, то се ова администрација и на њу односи у толико, у колико има одговарајућих части и у одговарајући број људи, коња, кола и осталога особља.

Ф-№ 3226.
30. Априла 1876. год.
у Београду.

Министар војни
пуковник
Јих. Николић. с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА КОЊИЧКОГ ПУКА.

Коњички пук припада саставу дивизије.

Састав штаба.

1	Пуковар	има	2	коња	и	1	сеиза
1	Ађутант	„	2	„	„	1	„
2	Дивизијона команданта	„	4	„	„	2	„
1	Лекар	„	1	„	„	1	„
1	Марвени лекар	„	1	„	„	1	„
1	Помоћник марвеног лекара . . .	„	1	„	„	1	„
1	Комисар (интендант)	„	1	„	„	1	„
1	Казначеј	„	1	„	„	1	„
2	Писара	„	2	„	„	1	„
1	Командир штабне коморе целог пука	„	1	„	„	1	„
1	Командир коморе пуковног штаба	„	1	„	„	1	„
1	Командир стројне коморе пуковног штаба	„	1	„	„	1	„
1	Комисар за леб месо и вариво .	„	1	„	„	1	„
1	Комесар за фураж	„	1	„	„	1	„
1	Командир магацинске пуковне коморе	„	1	„	„	1	„
1	Трубач	„	1	„	„	1	„
19	. . . . .		22			17	сеиза

Комора за пуковски штаб устројена је овако:

1. *Штабска комора:*

1	кола за канц. пуковара и ађут.	2	коња	1	коморџија
1	кола за дивизијске командире лекара и помоћника	2	„	1	„
1	кола за комесара и остала лица	2	„	1	„
1	водоноша	2	„	1	„
4	кола	8	коња	4	коморџије

Међу њима 1 десетар на коњу.
Овај састав вреди за источне пукове
За западне пукове вреди овај састав:

2	Десетара (са товарним коњима)	2 коња
16	Коморџија (са товарним коњима)	16 „
18	лица међу њима 1 десетар	18 коња

У оба случаја под командом нарочитог командира штабне коморе.

2. *Стројна комора:*

За западне пукове: За рану људи и коња штаба и штабске коморе 2 дана, 5 коња са 5 коморџија, међу њима је један десетар.
За источне пукове: 1 кола.
У оба случаја командир је стројне коморе нарочито лице.

3. *Магацинска комора:*

Она носи рану за људе и коње за 2 дана и износи:
а) За западне пукове: 5 коња са 2 коморџија са десетаром међу њима.
б) За источне пукове: 2 кола са десетаром.
У оба случаја под нарочитим командиром магацинске коморе.

Разброј коморе.

Комора за штаб коњичког пука, рекрутује се по могућству из дивизијуског места а у недостатку и из осталих бригадних места, и свих пуков дивизијског округа.

Разброј, уређење, подела, и товарење коморе бива по наредби дивизијара у дивизијском месту, под надзором командира трена целог пука, и командира штабске, стројне и магацинске коморе, као и пуковских комисара.

Поступак на маршу.

Кад се поједини ескадрони саставе у једну колону под командом ковара, онда се и њихове коморе спајају и ступају под команду команданта трена целог коњичког пука.

То састављање бива овако:

Све штабске коморе ескадрона, и пуковска штабна комора образују једну штабску комору целога пука. На челу маршира пуковска, а за

њом по реду остале штабне коморе ескадрона у колони. Целом овом комором рукује командир коморе пуковног штаба.

Све стројне коморе, на подобан начин под командом командира стројне коморе пуковског штаба образују једну колону стројну целог пука.

То исто вреди и за магацинску комору.

Ако је пук на маршу одвојен па за себе маршира, онда за обичне прилике и кад нема опасности од противника, штабска комора маршира позади колона овим редом:

Позади зачеља пука 100 корака одстојања следује штабска комора целог пука и то на челу комора пуковског штаба па онда остале по реду.

На 400—500 корака позади, а под заклоном заштитнице, следује стројна комора а позади ње стока за клање.

Напослетку још позади на $^1/_2$ или читав дан марша следује магацинска комора.

Ако су прилике озбиљне и вероватност је за судар онда с пуком иде штабска и стројна комора заједно. Магацинска пак комора налази се на означеној даљини, но стара се да је осигурана од непријатељског напада.

По себи се разуме, ако је пук одаслан само на 1 или 2 дана, онда му се неће ни придавати његова магацинска комора, но само штабска и стројна. Ако је пак пуку потребна велика брзина кретања, онда се он креће независно од своје коморе, штабске и стројне, које му за себе по могућству следују, и то: ако ће се пук задржати у одкоманди 2 дана, онда само штабска комора, а ако дуже онда и стројна.

Но као главно упутство ваља имати на уму: коњички пук кад се одашље са засебним задатком, он иде само са штабском комором. А ако у местима куда се шаље, нема потреба, онда му се шаље комора по потреби, а до тог времена издржава се резервном раном.

Но ако пук маршује са дивизијом или каквом бригадом у једној колони, онда се распоред пуковске коморе, савршено управља према распореду команданта колоне.

За време становања.

За време становања пука. штабска комора строји се позади својих одговарајућих части, а према пропису логорске скужбе иза линије ватара.

Стројна комора у скупу позади средине пука на 200—300 корака иза штабских комора.

Иза стројне коморе распоређе се стока за клање и кланица.

Магацинска је комора позади на $^1/_2$—1 дана марша.

Механџије и продавци распоређују се на линију између стројне и штабске коморе или на одређеном месту.

Но ако су војници коњице размештени по кућама и коњи по шталама, онда је стројна комора распоређена позади и близу места заузетог коњицом на заклоњитом месту, но никако у самом месту.

Но ако је пук у логору у свези са бригадом или дивизијом онда и распоред коморе зависи од распореда самог пука у логору.

За време боја.

За време боја пуковар наређује, да се водоноше и резервни коњи, распореде близу позадине пука, да би му свагда на руци били.

Стројна комора и остатак штабске коморе налази се позади пука на 1000 и више корака, у опште у сигурном месту да пуку не смеће. Ту је прикупљена штабска и стројна комора свих ескадрона и сва стоји под командом команданта трена целог пука.

Магацинска комора целог пука позади на 1 дан марша.

У случају одступања, коморе се старају да не закрчавају пут коњици, но да на време измичу и чисте пут. Њима се на време и шаље заповест за одступање. Но ако им не дође а одступање је извесно, онда сами командири коморе издају нужна наређења.

Исто тако и за време наступања, команданти комора старају се, да одрже нужну даљину свог пука како би снабдевање било на време, а међутим пук се неби стешњавао у радњи. Ово вреди, особито, ако се пук на други начин снабдевати не може.

Набава хране за пук.

Храна се за коњички пук набавља на два начина:

1. *Реквизицијом.*
2. *Из магацина.*

1. Реквизицијом. Како је коњички пук саставна чињеница дивизије — по устројству — то и сва наређења за издржавање долазе од дивизијске команде — сем случаја где коњички пук самостално дејствује.

Коњички пук набавља потребе реквизицијом на 2 начина:

Или пук укупно реквирује за све ескадроне или оставља да сваки ескадрон реквирује сам за се.

У I. случају пукови командант пошто је добио наређење од дивизијске команде да ће се пук реквизицијом издржавати — или кад је самосталан издаје наређења сам — наређује једног официра или из штаба — аћутанта — или ако је то отежано, тада једног водника из ескадрона. Одређени официр из ескадрона добија уверење од команданта пука и иде са комисарима пука (комисар за леб, вариво и месо и комисар за фураж), комором за то одређеном и нужном заштитом.

Чим одслати официр или водник за реквизицију, дође у место — село, варош, паланку — где ће се реквирovати, одређује стражу која ће посести све излазе; затим заузеће јавна места, — обштинску кућу — позваће кмета и обштинаре — ако су у месту, иначе одабраније грађане, изјавиће им заповест, то јест показаће им писмено овлашћење и захтева ће да се у одређеном времену — које је од прилике потребно за извршење — и на месту које им означи, набаве све потребе које су у наређењу означене. — На одређеном месту очекује комора а чим су потребе донете, товари и очекује заповест на кретање, пошто су све потребе подпуно — по наређењу — примљене издаје официр реквизиције општини уверење — овлашћење — а сам од општине захтева противсведоџбу да је реквизицију по наређењу извршио; ово би било кад општина — становници — пристану да на леп начин излиферују што се захтева; али ако кмет или општина или напослетку и сами становници непристану, да на леп начин храну излиферују тада ће се реквизиција насилно извршити то јест изаслати официр за реквизицију наредиће како за најбоље и за најправичније ваће но притом ће се строго придржавати „закона о реквизицији.“ — При насилној реквизицији тражити само онде где је вероватност да се може наћи, некварити имање и нерушити зграде. —

У нашој земљи извршиће се по закону о реквизицији и ако неби на леп начин пристали, тада насилно извршити а затим поднети тужбу пуковом команданту.

II. Кад сваки ескадрон за се реквирира тада ће се за реквизицију управљати по прописима за ескадрон.

Како код I. тако и код II начина дужност је комисара да сазнаду изворе за реквизицију затим да оцене и приме храну или друге какове потребе; они ће у првом случају у свему подпомагати изасланика а у другом врши ће сами све дужности — ако се не би нарочито који други одредио.

У врсту реквизиције спада фуражење што значи набава хране за стоку. — Фуражење може бити на 2 начина или:

Фуражење из места насељених (узимањем од становника); ово се зове редовно фуражење и врши се као и сама реквизиција, или може бити са поља које се зове зелено фуражење.

Зелено фуражење употребиће се тамо где се редовно помоћу власти фураж набавити неможе. — Оно се као и реквизиција врши на 2 начина или да пук фуражује укупно за све ескадроне или да сваки ескадрон фуражује за себе.

У прописима администрације за ескадрон показано је како ће ескадрон фуражити; а овди ће се изложити начин вршења, кад пук за све фуражује.

Пуково фуражење.

Пошто је дивизијска команда овластила пуковог команданта за фуражење за своју команду или и за још неке трупе, (кад се не може фураж другим путем добавити) одреди ће пукови командант једног официра из свог пука или у недостатку овога једног водника — из ескадрона. — Затим место где ће се и колико ће се чега фуражовати, служећи се при томе требовањима командира ескадрона.

Одређени официр или водник за фуражење повешће за собом комору — ако је нема довољно реквированје подвоз, — довољан број људи за фуражење и једно одељење коњаника за заштиту; људе за фуражење подели ће у одељења на косаче и на оне што ће покошено купити, но пре тога снабде ће их са нужним алатима.

Чим се на место дође где ће се фуражовати, одма ће се то место окружити са стражама а једно одељење задржаће официр па скупу и тако ће осигурати фуражење од противника.

Ако противник нападне, командант ће гледати да га још напред задржи како би они што фуражују скупили, натоварили и однели што је покошено. Кад је противник у близини ваља свакад почети од места које је непријатељу најближе па њи у назад.

Официр ће пазити да фуражење (везивање снопова и товарење иде што брже и уредније.

Како реквизицију тако и фуражење вршиће коњица и за друге трупе, пошто је по својини њеној најспособнија за ову службу.

Кад је пук коњички самосталан тада и сва наређења око издржавања долазе једино од пуковог команданта.

2. Из магацина.

Коњички пук снабдева се с храном из магацина средством магацинских комора; командир магацинске коморе иде са коморама и требовањем — у коме је почасно означено колико за штаб пука, колико за који ескадрон треба хране или других потреба — у магацин предаје требовање магацијонару од њега изузима храну и наређује товарење. При товарењу пази на поредак да кола долазе по реду трупа и да коморџије један другоме помажу.

Натоварена комора враћа се трупи и предаје храну стројној комори, која је своју храну трупи издала; овим се начином попуњава свакодневна потреба. — Ово би вредило у главном кад је пук самосталан, но кад је у свези дивизијској тада је вршење исто само што се коморе управљају према општем распореду.

Раздавање хране.

Време раздавања ране одређује командант пука, а само раздавање бива под надзором пуковског комесара и његових помоћних комисара. Врши се за ескадроне према прописаном упутству, а за пуковски штаб изузима храну или 1 писар са нужним лицима за сваку десетину штаба или који од комесара штаба, кога пуковски комисар одреди.

Десетине, на које је штаб ради ране подељен јесу:

I. Десетина.

пуковар
ађутант
2 дивизијонара
1 лекар
1 марвени лекар
1 помоћник марвеног лекара
1 казначеј
1 пуковски комисар

Св. 10 лица.

II. Десетина.

2 писара
1 команд. коморе целог пука

1 „ штаб коморе пуковног штаба.
1 „ стројне „ „ „
1 комисар за леб, варивo и фураж.
1 „ „ фураж
1 командир магацин. коморе.

Св. 8 људи.

III. Десетина.

Коморџије штабске и стројне коморе.

По себи се разуме да ће се и фураж по овим десетинама и на подобан начин раздавати чиме ће руковати комисар за фураж.

Раздавање меса бива по истим десетинама а за поједине ескадроне по пропису. Стоку кољу ескадронски касапи у присуству гл. дежурног и пуковског комисара.

Месо се дели на ове главне делове:

1 део за пуковски штаб.
2 „ „ пуковску штабну комору.
3 „ „ „ стројну „
4 „ „ сваки ескадрон.

Даља и подробна деоба, на поједине десетине врши се код ескадрона на прописан начин. А за пуковски штаб врши одређени комисар под надзором пуковског комисара.

Кратки упут за пуковског команданта.

У случајима кад пук дејствује независно, и веза је са дивизијом немогућа, онда он у административном смислу има сва права независног бригадира. Ако је пак у вези са дивизијом, онда он у обзиру на набавку потреба за пук обраћа се дивизијару и има врховни надзор, да се набављене потребе деле пуку на време и на прописани начин.

Дувизијонери у пуку само су у админ. смислу надзорне личности, а ескадрони се у смислу требовања непосредно обраћају пуковском штабу у случају одкоманде на дуго време са засебним задатком, имају такође власт снабдевања свог дивизијона на прописани начин за пук и бригаду.

Дужности пуковског комисара.

1. Он води бригу о свему, што се тиче снабдевања пука свима потребама.

2. Њега утврђује командант дивизије а предлаже га пуковар из реда чиновничког и грађанског, који администрацијске и интендантске способности имају.

3. Све своје предлоге чини непосредно пуковару.

4. Његови су помоћници: комисар за леб, вариво и месо и комисар за фураж.

5. Он води непрекидну бригу, да његови подчињени врше дужности тачно и брзо.

6. Он треба свагда тачно да зна, колико потреба има пук, те да о томе пуковског команданта извештава, како би се на време нужна набавка и попуна предузела или чинио предлог вишој власти.

7. Кад виша власт наредила буде реквизицију он ће је за свој пук разрезати и уредити тако, да буде праведно и равномерно на становнике подељена, да се неби излишно узимало, а и да се неби тражило, што нема. Осим тога његова је брига да довоз ране, кад је дају општине или становници, буде на време, у одређеној величини и каквоћи и на одређено место. У реквизицију иде сам или шаље кога од подчињених комисара.

8. Он води бригу, да се стројна комора пуни из магацинске само онда ако других извора нема.

9. Он пази, да снабдевање пука, подела ране у пуку и осталих потреба буде према правилима, а по потреби предлаже пуков. команданту нова правила, која би томе одговарала, — на даљи поступак.

10. Пуковски комисар рукује возовима у смислу савременог попуњавања једне коморе из друге или из магацина. У име те цељи под њим стоје командири комора, који његове налоге извршују и пазе на ред и правилност.

11. Ако се војници хране по кућама, а пук за себе, онда ће он саставити тариф, према тарифу већ одобреном, и објављеном од вишег команданта, и у том треба да се обзнани становништву: колико и какву храну треба становници дневно војницима да издају, за колику награду, као и како и кад ће им се она издавати?

12. Над својим непосредно подчињеним особљем има власт дисциплинску батаљоног командира. Исто тако има право, да та лица представља пуковару за одличија и награде.

У случајима када спорни предмети прелазе његову власт, он их предаје са документима пуковару.

13. У случајима нужде, па још кад је од пука одвојен и не може свезу да отвори, он се овлашћује, да може учинити распоред односно издржавања пука, па само известити пуковара.

Дужности комисара за леб, вариво и месо.

1. За предмете којима рукује он лично и одговара.

2. Он води рачун о свима предметима којима рукује: лебу, брашну, кукурузу, вариву, пиљу месу и другим артиклама.

3. Стара се да раздавање тих потреба буде на време, правилно и уредно, а и каквоћи тих предмета, да је добра, здрава и мера подпуна.

4. При недостатку потреба он предлаже пуковском комисару најбржи и најбољи начин набавке.

5. Он треба свагда да зна, колико има још на лицу потреба, којима рукује, за које су време довољне и на време јавља да се набавка и допуна чини.

6. Кад се реквизиција нареди, он помаже пуковском комисару да његов предлог за извршење реквизиције испадне подпунији. С тога мора добављати знање о богатству становника по потребама којима рукује.

7. При реквирирању и он иде са командом за ту цељ одобреном, и врши послове, који у његову надлежност спадају.

8. При изузимању потреба из магацина он пази, да издавање буде у траженој количини и каквоћи, а тако исто и да подела у војсци буде уредна. —

9. При прелазу преко границе, он распитује за изворе потреба, за цене и т,д. те да пуков. комисару буде на руци.

10. При ранењу војника по кућама од домаћина, он пази на правилност, према изданој тарифи, и предупређује неправилност.

11. У свима осталим случајима управља се према упутима пуковог комисара од кога свагда и тражи упутства осим тога као комисар меса дужност му је:

12. Да тачно сазна колико му треба оброка меса, према бројном стању људи у пуку како би се месо што пре набавити и попунити могло.

13. Он води бележник о издатим оброцима меса.

14. Ако би се стока за клање набављала реквизицијом, он иде са командом за свој пук и набавља за њ нужну количину.

15. Он прибавља нужне податке о богатству предела у стоци и у томе је на руци пуковом комисару.

16. Он пази да се месо по мери и правилно раздаје да је здраво и предлаже, ако је нуждно увећа и оброк или замену меса са другим артиклом хране.

17. При дообди меса мора свагда присутан бити и пазити на тачну и правилну дообу.

18. При прелазу преко границе прибавља податке о стоци за клање цену меса и распитује о најбољем начину набавке меса.

19. Ако се војници хране од становника по кућама, контролисаће да се одређена количина и у одређеној каквоћи издаје.

Дужности комисара за фураж.

Његове су дужности подобне дужностима горњег комисара, само што се односе на снабдевање коња и стоке раном: зоби, сеном, травом. У оскудици тога кукурузом. Особито треба да се стара да брзо пронађе изворе за ранење коња и стоке, те да пуковском комисару при руци буде јер је набавка ова много тежа но остале.

По себи се разуме да му је брига раздавање већ набављене хране и то под мером, и на време, а да о свему тачан рачун води.

У осталом пуковски комисар може га употребити и за друге комисарске мисије.

Дужности командира штабске и стројне коморе.

1. Ови командири рукују непосредно штабском и стројном комором пуковог штаба а посредно коморама штабским и стројним целог пука.

2. Они су непосредно подчињени командиру коморе целог пука и имају над својим потчињенима власт четовође.

3. Они пазе на ред и тачно вршење службе, извршују наредбе командира целог пука, воде рачун и списак о броју људи и коња а и о количини хране у својим коморама и подносе извешћа своме предпостављеном.

4. Командир штабске коморе командује и стројном кад је цела пукова комора под командом командира магацинске коморе целог пука и тада магацинском комором целог пука командује командир стројне пукове коморе.

Дужности командира магацинске коморе.

1. Он је заповедник целе магацинске коморе и то у свему што се односи на ред и тачно вршење службе како за време становања и кретања тако и за време боја. У овом има власт батаљоног командира.

2. Он даје упута и заповести магацинској комори — ако је најстарији, иначе прима од предпостављеног заповедника целе магацинске коморе дивизије.

3. Његови су помоћници и органи све мање коморџијске старешине, који му редовно рапортирају и од њега заповести примају.

4. Он пази да кола и коњи за време марша одржавају прописна одстојања, да се комора не задржава на путу, да се свака сметња и препона брзо уклања.

5. Он води главни списак целокупне магацинске коморе целог пука као извод из почасних спискова, како би сазнао бројно стање коморе.

6. Он се стара о издржавању подручне команде.

7. Он одређује службу дежурства коморе.

8. Кад комора стројна и штабска укупно маршује под својим командирима прима команду над њом а над магацинском командује командир стројне коморе и тада су командира маг. коморе дужности да се стара да се наређења пуковог комисара у обзиру примања и товарења хране као и издавања из коморе брзо и тачно врше. —

9. У случајима кад нема упутства, он ће сам тражити, да би знао дал ће обе коморе штабске и стројне бити заједно и у којој даљини од пука.

10. Он мотри да појединн делови коморе иду сваки на свом месту, у оном реду у коме и њихова одељења војске иду или како пукови командант нареди.

11. Он свакад рапортира о стању коморе пуковом команданту, од кога и тражи упута за неодређене случајеве, такође и наређења пуковог комисара што се тиче хране, (примања, издавања и т. д.) приводи у извршење.

12. У осталом он поступа у духу и правцу, који је означен за поступак коморе на маршу, за време становања и у боју.

Дужности қазначеја.

1. Он рукује свима предметима који се односе на новчано снабдевање пука.

2. Он се стара за тачно и потпуно примање и издавање новца, за чију исправност и одговара.

3. Он води тачан рачун о каси и свагда мора знати количину новца, како би на време требовао и попунио ону количину, која је по-

требна за пук и то из дивизијске касе, по наређењу пуковог команданта.

4. Он не сме ништа издати без писменог наређења пукоковског команданта.

5. По прелазу преко границе срачуна ће течај новца своје државе са новцем земље у којој је пук и штету или добит по монети срачунат, показаће документално.

6. Казначеј ће склапати рачуне сваког месеца од целог примања и издавања партијално и подносиће дивизијској команди. Изводе о стању касе подноснће кад се захтели буду а обавезно сваки м. дана — кад је пук у саставу дивизије. —

7. Он треба да се добро увери о тачности срачуњених сума примања и издавања, јер погрешке овог рода падају на његов терет.

8. Које књиге води прописује се у овде показаном обрту књиговодства и рачунарства.

9. Он је непосредно подчињен пуковом команданту и од њега прима упуте. —

Дужности ађутанта пука.

Стручне дужности ађутанта пуковог прописане су у правилима упутарње службе" и у устројству команада и штаба стајаће и народње војске. —

Но овде се још напомињу неке административне дужности као:

1. Он је непосредно лице за административни саобраћај са пуковим командантом; у овом смислу надзирава сва акта, предлоге, решења и осталу преписку, коју ваља командант да овери.

Он контролише вођење дневника и рапорта и подноси га команданту на подпис. —

3. Он је дужан да сазна или да ступи у свезу са пуковим комисаром за потребе пука, нарочито подвоза.

4. Кад га командант одреди за реквизицију, фуражење или за размештај штаба па и целог пука по пастањеним местима; ово врши по напред изложеним упутима или тражи нове упуте од команданта и допуњава извршење.

5. Кад је пук размештен код становника — у селима, варошима паланкама и т. д. — врши војену полицију и одржава строги ред и поредак.

6. Он саставља разна уверења, сведочбе, попуњава маршруте итп. — кад се потреба покаже — и подноси команданту на подпис.

7. Преко њега прелазе сва акта, писма и иначе административни послови и стоји свагда на узлузи пуковом команданту.

8. Он подпомаже пуковог комисара за остварење разних економно административних задатака, средствима, која су му по положају дозвољена.

9. Сва прикупљења извешћа и дата о статистици или иначе но која се односе на економију даје пуковом комисару зарад оријентисања и лакшег сазнања потреба. —

10. Напослетку свуда ће при руци бити где год то интереси пука захтевају и где год се потреба појави и за све што намисли радити мора пре тога команданту јавити; он је за цео посао одговоран пуковом команданту. —

Дужности писара.

Писари се прида у коњичком пуку за вршење преписке, вођење књига састављање рачуна и т. д. дакле за одправљање целог администрацијског посла.

Пукови командант у споразуму са пуковим комисаром поделиће писаре на двоје, једни и то војени, вршиће целу војену преписку и администтуацију а други грађански вршиће економно-администрацијски посао.

Војени писари стоје непосредно под ађутантом пуковим, и њему су одговорни за цео рад свој.

Грађански писар непосредно је подчињен пуковом комисару и стоји у дисциплинском смислу под пуковим командантом; он је за свој рад у погледу тачности уредности и брзине одговоран пуковом комисару.

Војени писари водиће преписку по „правилу о деловодству војени власти“ сем тога водиће и састављати рапорте, дневнике извешћа и т. д. које је у овде изведеном упуту прописано.

Грађански писар водиће све оне књиге, спискове, протоколе, састављати изводе, уверења и т. д. које је овде прописано.

Обрт деловодства и вођење књига у пуку.

Од књига, спискова, извода, дневника и т. под. водиће се у пуку коњичком следеће:

1. Главни списак свију људи у целом пуку и то по именце као и из ког је који места, округа, среза, јели служио у стајаћој војсци

или није, дакле уопште списак ће се водита као што и сада по командама постоји.

2. Из овог списка саставља се прозивни списак од свију људи штаба (стареш. војника и коморц.) по именце као што образац под а.) показује. По овом ће се списку бележити где је који и онима који су на месту неће се никакав знак стављати. онима који су болестни бележиће са знак б —

Онима који су код куће остали белешка к.

„	„	„	умрли	„	у.
„	„	„	погинули	„	п.
„	„	„	нестали	„	н.
„	„	„	на осуству	„	о.
„	„	„	у бегству	„	б.
„	„	„	одкомандовани	„	„од.“
„	„	„	прикомандовани	„	„прик.“
„	„	„	под судом	„	с.

Ове ће се бележке стављати поред имена у оним рубрикама, ког се дана промена деси; у истом списку после имена оних људи који у састав штаба спадају додаваће се и она лица која се ма којом приликом при штабу нађу, као која долазе на попуну или која се прикомандују, заробе и т. д. а изостављаће се из списка кад нису више у штабу.

3. Исто тако водиће се и списак коња што су у строју штаба по обрасцу под б.

Осим овог водиће се и списак коња и стоке што је у комори или што је реквирирапо и заробљено по обрасцу под в.)

У овом ће се бележити свакодневни прираштај — било то ма којим начином.

4. Из прозивног списка и из списка коња и стоке састављаће се дневник људи, коња и стоке по обрасцу под г.), дневник ће се ушити у једну књигу трајућу месец дана; у њему ће се бележити укупно стање људи, коња и стоке сваког дана као што је у рубрикама означено.

Аћутант пука прегледаће дневник и пошто се о тачности његовој увери поднеће га команданту на потпис.

5. Из дневника пошто је попуњен и оверен, састављаће се рапорт о бројном стању људи и стоке сваког дана у штабу находећи се по обрасцу под д.) и подноспће се коме по пропису надлежи, а кад су у пуку и друге команде онда ће састављати рапорт по обрасцу под к д.) кад се затражи.

6. Коњички пук изузима новац за исплату плата или другог чега из дивизијске касе; о примању и издавању водиће дневник касе као што је у државном књиговодству прописано образац под ж.)

7. Осим тога водиће и партијалник о новчаном стању пуковског расхода и примања како је у опште у државном књиговодству прописано образац под к ж.)

8. Кад се захте (месечно обвезно) подноси̇ће се изводи о стању касе пукове, дивизијској команди по обрасцу под з.)

9. Касом рукује казначеј пукови и за уредно вођење књига и тачно издавање, лично одговара. На сваки издатак мора писмено одобрење пуковог команданта имати. —

10. Ескадронима ће се издавати новац на признанице, а штабови дивизијони примаће плату по платном списку као што је образац под и).

11. Људима који примају плату из ескадрона издаваће се као што је у ескадрону прописано.

12. За подмирење штаба пука па и целог пука са свима потребама саставиће се требовања по обрасцу под ј (за штаб пука) а по обрасцу под к.) за цео пук.

13. Требовања ће се према приликама замењивати са признаницама као што је образац под к к.)

14. При пуку водиће се дневник примања и издавања јестива за људе по обрасцу л.), у њему ће се бележити свакодневно примање и издавање и ово ће се дотле продужавати док се не испуни дсевник и тада ће се свести у суме и одбити издавање од примања н у продуженом дневнику завести заостатак, пак подобно даље водити.

15. На исти начин као што је дневник хране људи водиће се и дневник хране сточије по обрасцу м.

16. Кад пук добије стоку за клање и изхрану пука месом тада ће се водити један записник по обрасцу под н.) На једној страни водиће све што прими а на другој што изда на клање; коже отуда добивене и лој предаваће се и то коже месарској чети или магацинима најближим а лој војницима за употребу.

17. Штаб коњичког пука пописаће све ствари у инвентар по родовима и то у примање што год прими а у издавање ако где коме штогод од ствари преда; инвентар ће се водити по обрасцу под о.

18. Ствари које се предају ма коме извешће се у издатак и попишаће у списак по обрасцу п.). Онај који прима дужан ће бити да овери списак да је подпуно примијо а онај што предаје да је подпуно по захтеву предао. Списак се чува у штабу пука као документ. док се не добије разрешење.

19. Кад коњички пук реквирира, било сам за се било за цео пук издаваће овлашћења за реквизицију (уверења) по обрасцу под р.).

20. По извршеној реквизицији онај који реквирира подноси општини, грађанима (од кога реквирира) уверење да га она овери; ово се уверење прави по обрасцу под с.)

21. Сва уверења за реквизицију заводе се у књигу завођења реквизиционих уверења, као што је образац под т.)

22. Људима који се као реквировани при штабу пука налазе, издаваће се сведочбе, да су се заиста код штаба толико и толико бавили са стоком или без; за ово служи образац у.)

23. Сви скупљени рачуни по ескадронима шаљу се пуковом штабу а овај прикључује и рачун пуковог штаба и шаље дивизији на преглед контролни.

24. Плата ће се у општте издавати само онима којима по закону припада и они ће се по именце бележити у платном списку.

25. Ескадрони администрирају засебно а упута траже од пуковог штаба. —

Ф-№ 3748.
4. Маја 1876. год.
у Београду.

Министар војни,
пуковник,
Јих. Николић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог нашег министра финанције, и по саслушању нашег министарског савета, наређујемо:

1. Да се на основу законодавне одлуке од 19. Јануара 1876. заведе у министарству финанције за време ново оделење под називом: „Управа српског-народног зајма.“

2. Ово оделење састоји се из: управника, помоћника, благајника, књиговође, контролора и других потребних званичника.

3. За званичнике овог оделења одређиваће се Књажевим указом лица из круга државних званичника, на предлог министра финансије и по саслушању министарског савета.

Своју дужност вршиће ти званичници са платом оног звања, са кога се у управу српског народног зајма узму.

4. Задатак је оделењу да води бригу о примању и издавању новаца из српско-народног зајма, да се стара о тачном и уредном књиговодству и о целој управи овог зајма.

5. Правила унутрашњег рада и дужности појединих званичника овог оделења прописаће министар финанције.

Наш министар финанције нека овај указ изврши.

6. Маја 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар финанције,
Влад. Јовановић. с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА ИНЖИЊЕРСКИХ ТРУПА.

I.

САСТАВ ИНЖИЊЕРСКОГ БАТАЉОНА.

Батаљон је састављен из батаљонског штаба и три чете.

Бројни састав батаљонског штаба.

1	Командант батаљона, официр, има	2	коња	1	сеиза
1	Аутант „ „ „	2	„	1	„
3	Официра инжињерска „	6	„	3	„
3	Цивилна „ „ „	3	„	3	„
1	Лекар „ „ „	1	„	1	„
1	Казначеј „ „ „	1	„		
1	Комисар „ „ „	1	„	1	„
1	Водник коморџијски . . . „	1	„		
2	Писара (1 наредн. и 1 поднар.)				
1	Пушкар				
1	Месар				
1	Занаџија за одело				
1	Занаџија за обућу				
2	Трубача стајаће војске				
2	Двајесника коморџијска	2	коња		
22	лица	19	коња	10	сеиза

Овакав је састав батаљоног штаба, кад су чете у батаљону, иначе отпадају:

3 Инжинирска официра 6 коња 3 сеиза
3 Цивилна инжињера 3 „ 3 „
1 Месар
1 Пушкар
1 Занаџија за одело
1 Занаџија за обућу.

Св. 10 лица . . . . . 9 „ 6 „

и тада официри и инжињери долазе у састав чета, месар иде месарском воду, пушкар и занаџије иду занатлијској чети.

Но ако је батаљон у саставу дивизије, онда одпадају занатлије а остају месар и пушкар.

Чете су у саставу батаљона кад су најмање две под командом батаљоног команданта.

За издржавање батаљоног штаба постоји његова комора; а за издржавање чета постоји пропис (самостални пионирске чете.)

Комора батаљонског штаба.

Комора батгљоног штаба дели се на:

1. Штабску
2. Стројну профијанску, и
3. Магацинску профијант комору.

1. Штабску комору састављају:
1 Коморџија за касу канцелар. прт.ьаг команданта и ађутанта.
1 коморџија за 3 официра.
1 коморџија за 3 инжињера и лекара.
1 коморџија за казначеја комисара и водника.
1 коморџија за остали персонал штаба.
1 коморџија за воду.
4 коморџије за ношење походног алата са волујским колима, међу којима 1 десетар.

Свег. 10 коморџија са 6 товарних коња (међу њимм 1 десетар) и 8 волова. За дивизије: дринску и западно-моравску; а за остале дивизије 3 кола са 2 коња међу којима једна за воду и 4 воловска за ношење походног алата. Такође и овде има 2 десетара.

2. Стројну комору састављају:

3 коморџије (међу њима 1 десеtар) са 3 товарна коња за пошење дводневне хране и фуражи и то код дивизије дринске и западно-моравске, а код осталих дивизија 1 кола са 2 коња.

3. Магацинска котора:

Она има: 6 коморџија (међу њима један је десетар) са 6 товарних коња за пошење четиридневне хране и фуражи код дивиз. дринске и западно-моравске а код осталих дивизија два коморџије са по двоја кола коњска. И овде је један коморџија десетар. Све ове коморџије рекрутоваће се из округа дивизијског, још у мирно доба, а при мобилизацији скупљају се па заказано збориште, где батаљонски комисар, као њихов заповедник, чини поделу по изложеном уређењу.

II.

САСТАВ ДИВИЗИЈСКОГ ДЕПОА.

1 наредник има 1 коња
1 комисар има 1 коња
1 писар
43 човека са 43 кола и 86 волова

Свега 46 лица — 2 коња — 86 волова.

Наредник као руководац депоа у административном погледу стајаће као четовођа, и овога прописи вреде и за наредника, кад се депо самостално креће ; иначе стара се о њему командант инжињерског батаљона или она команда, којој се депо прикомандује.

Комисар и писар рекрутују се у кругу дивизијском из реда чиновника или писмених трговаца и они се стално налазе код депоа а у случају кретања одлази комисар тамо куда се већина депоа пошаље и тада у исто време врши и писарске дужности, а писар остаје код мањине и он онда врши дужности комисарске и писарске.

Комора депоа.

Кад се рекрутују кола за дивизијски депо, онда треба дорекрутовати још троја воловска кола која ће се употребити овако:

Једна кола за ношења ствари канцеларијских, наредника, комисара, писара и воде.

Друга кола за ношење дводневне хране и фуражи, људи и стоке депоа. —

Трећа кола за ношење четири-дневне хране и фуражи. Ова се кола рекрутују из округа дивизијског.

Ова комора прати дивизијски депо по распореду њеног комисара а под врховним налозима команданта инжињерског батаљона.

У сваком случају људи из сталног депоа треба да су снабдевени од кућа при полазку по пропису за војнике резервном и текућом храном за себе и стоку.

III.

САСТАВ МОСТОВНИХ ЕКИПАЖА.

А. Дринске дивизије.

1 командир инжин. официр има 2 коња 1 сеиза
2 инжињерска официра „ 4 „ 2 „

Стајаће војске.

2 наредника
3 поднаредника
6 каплара
2 трубача
100 понтопира

народне војске. — има 1 коња

3 водника
3 двајесника
1 комисар
1 писар
9 десетара
3 трубача
93 понтопира
4 занапије за одело
4 „ „ обућу
1 месар

164 човека са 164 кола и 328 волова
1 пушкар

Свега 403 лица — 7 коња — 3 сенза и 328 волова.

Комора.

1., Штабска комора састоји се из двојих воловских кола за ношење канцеларијских, официрских и осталих ствари штаба екипаже као и један коморџија за ношење воде. Међу коморџијама један је десетар.

2., Стројна која је у исто време магацинска комора а састоји се из 14 воловских кола за ношење тродневне хране и фуражи целог екипажа. На сваких 7 кола један је десетар, међу самим коморџијама.

Б. Јужно моравске дивизије.

1 командир инжин. официр има 2 коња 1 сенз.
2 инжинир. официра „ 4 „ 2 „

Стајаће војске:
3 наредника
4 поднаредника
8 каплара
4 трубача
200 понтонира

Народње војске.
3 водника
3 двајесника
9 десетара
3 трубача
93 понтонира
4 занаџије за одело
4 занаџије за обућу
1 месар
2 комисара — — — — — — има 2 коња
2 писара
1 пушкар

161 човека са 164 кола и 328 волова.

Свега 511 лица 8 коња 4 сенза и 328 волова са 164 кола

Комора.

1., Штабска комора састоји се из двојих воловских кола за ношење канцеларијских, официрских и осталих ствари, штаба екипаже, као и један коморџија за ношење воде. Међу коморџијама један је десетар.

2., Стројна, која јо у исто време магацинска комора састоји се из 16 воловских кола за ношење тродневне хране и фуражи целог екипажа. И овде су међу коморџијама два десетара.

В. Тимочке дивизије.

1 командир инжин. официр има 2 коња 1 сеиз.
1 инжинир. официр „ 2 „ 1 „

Стајаће војске:
1 наредник
2 поднаредника
4 каплара
2 трубача
48 пионира

народне војске — — — — — — има 1 коња.
3 водника
3 двајесника
1 комисар
1 писар
9 десетара
3 трубача
93 понтонира
1 месар
4 занаџије за одело
4 занаџије за обућу

54 човека са 54 кола и 108 волова
1 пушкар

Свега 236 лица, 5 коња, 2 сеиза, 108 волова са 54 кола.

Комора.

1., Штабска комора састоји се из двојих воловских кола за ношење канцеларијских, официрских и осталих ствари штаба екипаже као и један коморџија за ношење воде. Међу коморџијама један је десетар.

2., Стројна, која је у исто време и магацинска комора састоји се из 6 воловских кола за ношење тродневне хране и фуражи целог екипажа. Један је коморџија десетар.

Примедба: Све ове коморе рекрутују се још у мирно доба из округа дивизијског, а у случају мобилизовања, скупљају се на самом месту, где се екипаж мобилише и један од комисара узима команду над њима, па их разбраја и распоређује према изложеноме.

У сваком случају људи са воловским колима као и коморџије треба да су снабдевени при поласку од кућа по пропису за војнике резервном и текућом храном за себе и стоку.

Комисари и писари екипажа рекрутују се у кругу дивизија њихових из реда чиновника. Месар и занатлије придају се само онда, кад се екипажа одашиље и онда остају за сво време код екипаже.

IV.

ПЛОВЕЋИ МОСТОВИ.

Бројни састав сваког пловећег моста:

2	Поднаредника понтонирска.
1	Водник
1	Двајесник
3	Десетара
1	Трубач
31	Пионир
1	Писар комисар.
Свега 40	лица.

Људство ово имаће само: стројну комору за ношење дводневне хране и то једна кола воловска рекрутована из круга дотичне дивизије у којој се пловећи мост налази.

Примедба: Понтонири за радионицу ћупријску као и пионири са радницима, кладовске градске команде треба да су снабдевени при поласку од кућа прописаном резервном и текућом храном до места опредељеног а издржавање у самом месту биће магацинско.

V.

САМОСТАЛНЕ ПИОНИРСКЕ ЧЕТЕ.

Састав чете.

Чета је састављена из три вода пионирска, а сваки вод из неколико десетина; на врху чете стоји четовођа, (четник), као заповедник у тактичном, дисциплинском и административном погледу; водовима заповедају водници а десетинама десетари.

Водови се називају по реду I. II. и III. вод. а десетине по реду у својим десетинама, 1, 2, 3 и т. д. десетина I. II. и III. вода.

Бројни састав чете.

1	Четовођа
3	Водника
1	Комисар
1	Поднаредник
1	Каплар
1	Десетар писар
10	Десетара
14	Пионира стајаће војске
95	пионира народне војске
3	Трубача народња
1	Месар
2	Занатлије за одело
2	„ „ обућу

Свега 135 лица.

Комисар рекрутује се са водницима у кругу чете. Месар и занатлије придају се само онда, кад се чета одазиље и остају за сво време при чети.

Четна комора.

Она са дели на:

1. Штабску комору
2. Стројну профијантску комору

3. Магацинску профијантску комору.

1. Штабску комору састављају:

1 Коморџија за канцелар. касу и пртљаг четовође.

1 Коморџија за воду

Св. 2 коморџије (међу њима један десетар) са 2 товарна коња за дивизије дринску и за западно-моравску а за остале двоја кола коњска међу којима једна са прибором за пошење воде.

2. Стројпу профијантску комору састављају:

5. Коморџија са 5 товарних коња за ношење дводневне хране и фуражи за целу чету и комору, и то за дивизију дринску и западно моравску а за остале дивизије двоја кола са по 2 коња. У оба случаја међу коморџијама, један је десетар.

3. Магацинску профијантску комору састављају:

10 Коморџија са 10 товарних коња за ношење четводневне хране и фуражи за целу чету и коморе, и то за дивизије дринску и западно моравску, а за остале дивизије троја кола са по два коња. У првом случају међу коморџијама двојица су десетари, а у другом један.

Све ове коморе рекрутују се још у мирно доба из круга четног, а при мобилизацији чете (кад се на ратну ногу постави) скупља се на четно сборно место. или где се закаже, и ту се уређују.

Разброј коморе.

Чим коморџије на опредељено збориште дођу, четни комисар као командир целе коморе раздвоиће их овако:

1. Одвоји ће засебно двојицу као штабске коморџије.

2. Распоредиће стројне коморџије сразмерно по водовима;

3. Поделиће магацинске коморџије у два одељења.

На послетку назначиће десетаре, ако их не би било и међу њима одредиће једног као командира магацинске коморе и једног као командира штабне и стројне коморе заједно.

Тежина коју профијант комора носи опредељује се према броју људи и коња; за основ служиће правилима о храни и спреми војника и коморе.

Поступак коморе на маршу, у бoју и за време становања.

Све коморе код инжинирских оделења управљаће се у овим случајима онако како им командант трупа у чијем се саставу налазе, наредио буде, или по упутствима својих непосредних командира односно команданта — батаљона, — под чијом командом и стоје. Но сви ови имају се држати што се тиче реда и вршења службе, издатих прописа за батаљон и чету пешачку — види администрацију — у колико се такви могу примењити и на инжињерске трупе, њихове екипаже и депове.

Начин снабдевања и ношења хране.

Сва инжињерска оделења снабдевају се храном за 10 дана и то: сваки војник или рекрутовани човек, носи са собом од куће за 3 дана резервне хране по правилима прописаним „о храни и опреми војника коња и коморе.“ Стајаћи војници добивају од државе ту храну.

На збориштy издаће се још 3 оброка пексимита и то: 1 оброк на сваког човека и коња за текућу потребу; како народним тако и стајаћим војницима; осталих 6 оброка на сваког човека и коња раздаваће се коморцијама — где су ови одређени — и она ће се натоварити према подели коморе на људе и коње штаба, као и за све остале у саставу строја.

На тај начин носиће:

1. Стројна комора храну и фураж за све људе и стоку за 2 дана.

2. Магацинска комора храну и фураж за све људе и стоку за 4 дана. —

Попуна утрошене хране и фуражи биће или из магацина или реквизицијом свакад по уверењу или требовању непосредног командира.

Набава хране.

Набава хране за инжињерска оделења може бити на два начина.

1. Реквизицијом.

2. Из магацина.

1. Реквизицијом (узимањем од општина или становника). При овоме ће се дотичне старешине, као самостални у општо, управљати

по прописима закона о р е к в и з и ц и ј и; но свакад ће одредити место, г д е ће се ш т а ће се и к о л и к о реквирирати.

Пошто је све то одређено, дотични комисар са комором или људима, — коју води народни старешина — према потреби придатом заштитом, и уверењем (дотичног старешине) да реквирира, одлази на означено место но при том ће гледати, да на леп начин изврши, заискав од сеоског старешине или појединих грађана — ако старешине нема; — и тек пошто је све могуће покушао, извршиће насилно; ово би било, кад се из једног места реквирише, но ако је ово немогуће, тада ће се за сваку трупу одредити место одакле ће се реквирирати и дотични непосредни старешина потврђује реквизиционо уверење, својим потписом. — Ако је пионирски батаљон на окупу, онда командант батаљона потврђује свако четно реквизиционо уверење својим потписом. За батаљони штаб издаје одвојено реквизиционо уверење, и његову комору придаје једној од чета. —

Ако се појави потреба, да се мора за више дана реквирирати, тада ће се поред хране и фуражи, и преносна средства реквирирати, која се могу на дуже време при трупи задржати; реквирирани човек, коњ или стока долази трећег дана на продовољство (на храну) код дотичне трупе; при одпусту добија уверење.

Ако старешина или старешине места или ако их нема, грађани, — сами пристану, да на леп начин храну и фураж дају (излиферују) тада ће им дотични комисар одредити рок и место — изаслати људи, комора и заштита очекује на одређеном месту; но оно ваља да је на сваки начин ван села на путу повратном. —

Непристане ли се на леп начин, тада ће дотични комисар по својој памети наредити насилно извршење — у својој земљи подиеће и тужбу непосредном старешини.

Ако дотични комисари реквиришу више, но што су овлашћени, биће криви по закону о реквизицији.

За доказ да су дотични комисари, за реквизицију овлашћени, издаће месним старешинама уверења која су добили пре но што су у реквизицију пошли.

Пошто су сви предмети потпуно примљени захтевају уверења — да су реквизицију по наређењу извршили ова уверења предају по доласку дотичним старешинама а овај својим предпостављеним пошто су у дотичне књиге уверења завели.

2. И з м а г а ц и н а дотични комисар иде са одређеном магац. комором или одређеним људма — пошто је ова предала храну стројној комори — у магацин, предаје требовање магационару, од њега извузме

храну и товари; при томе пази на товарење и поредак тако да коњи — односно људи — долазе по реду чета и водова, и да коморџије један другом помажу при товарењу.

Примедба: 1. Код мостовних екипажа нема магацинске коморе, ту је стројна свезана са магацинском уједно, и која носи храну за три дана, за случај понуњавања храном, стројна ће комора претоварити заостављу храну на екипажна кола и за тим отићи у оближњи магацин где ће храну примити.

2. Код трупа које остају у месту биће издржавање магацинско.

Раздавање хране код батаљона.

Време раздавања хране бива по наредби батаљоног команданта, а под надзором батаљ. комисара овако:

У време раздавања хране, комора под командом својих чатних комисара, долази к својим четама и заустављ се иза линије ватара, даље се врши као што је за чету прописано; комора батаљоног штаба заустављ се иза штаба, и писар штаба изузимље храну за штаб делећи је на четири десетине и тако:

Прву десетину састављају.

1	Командант батаљона и	2	коња
1	Ађутант „ „	2	„
3	Официра инжињерска „	6	„
3	Цивилна инжињера „	3	„
1	Лекар . . . . „	1	„
1	Казначеј . . . . „	1	„
1	Комисар . . . . „	1	„
Све. 11	лица . . . . . „	16	„

Другу десетину састављају.

1 Водник коморџијски са 1 коњем.
2 Писара (наред. и поднар.)
1 Пушкар
2 Двајесника коморџијска 2 коња.
2 Трубача стајаће војске.

1 Месар.
2 Занаџије (1 за одело 1 за обућу).

Све. 11 лица . . . . . 3 коња.

Трећу десетину састављају.

10 сениа.

Четврту десетину састављају.

13 Коморџија (10 штабски а 3 стројна) код дивизије дринске и западно моравске а код осталих 8 коморџија (7 штабски и 1 стројни).

Ова подела треба да се што више при товарењу обдржава.

Одељење батаљона, које у предводницу полази, узеће собом ону комору и онолико, како батаљ. командант нареди. а при овом ће се управљати према осталим одељењима што су у предводници.

Батаљонски месар гониће и клати потребну стоку за батаљон; место за клање стоке треба бирати позади батаљона, или гди командант одељења одреди за остала одељења. При овом послу придаће се из сваке чете у помоћ месару 2 до 3 човека. Деобу меса вршиће батаљони месар под надзором батаљоног комисара и дежурног у батаљону; на деобу меса долазе од сваке чете четни комисар и два војника да приме месо за чету; — Даља деоба у чети вршиће се као што је за чету прописано.

За батаљонски штаб изузимље писар батаљона са двоицом од сениа. затим дели га на горње десетине.

Месо ће батаљони месар поделити на пет делова и то: за батаљони штаб. три чете и пионирски депо. ако је у саставу батаљона.

Раздавање хране код пионирске чете.

Кад ће се храна раздавати чети наредиће четовођа. У време раздавања, комора под командом комисара долази трупи и заустављ се иза линије ватара: од сваке десетине доћи ће десетари са по једним војником и узети храну за десетину (која заједно кува,); осим тога коморџијама доћиће и прикомандовани, да узму своје оброке. —

Прикомандовани подељени су на водове следећим начином.

I. Воду.

1 Четовођа.
1 Водник
1 Комисар
1 Десетар писар
4 Занаџије
1 Месар
1 Трубач
2 Штабске коморџије 2 коња

Св. 12 лица . . . . . 2 „

II. Воду.

1 Водник
1 Поднаредник
1 Трубач
7 Пионира ст.
2 Стројне коморџије 2 коња

Св. 12 лица . . . . . 2 „

III. Воду.

1 Водник
1 Каплар
1 Трубач
7 Пијонира ст.
3 Стројне коморџије 3 коња.

Св. 13 лица . . . . 3 „

Ова подела треба при товарењу да се најтачније врши.

Месар који је придат чети стално гониће и клаће потребну стоку. Место за клање стоке треба бирати позади чете или где командант одреди за остала одељења, и кад се хтедне да коље, тада ће се одредити по један војник из сваког вода у помоћ месару. По свршетку клања и деобе меса, сваки ће од ових војника примити месо за свој вод и десетину.

Деобу меса надзираваће четни комисар са дежурним и то тако да се месо подели на водове и десетине по следећем реду:

I. Десетина.

За: 1 четовођу
„ 3 водника
„ 1 поднаредника
„ 1 каплара
„ 1 комисара
„ 1 десетара писара.

Свега 8 лица.

II. Десетина.

1 Месар
2 Штабс коморџије
5 Стројних коморџија

Свега 8 лица.

Ако је магацинска комора код чете онда она за се образује десетину и при деоби меса мора се такође урачунати.

Подела пак водова биваће овако:

I. вод.

4 Десетара
5 Пионира стајаћи
1 Занатију
31 Редових војника
1 Трубач

Св. 42 лица.

II. вод.

3 Десетара
5 Пионира стајаћа
31 Редов народни
1 Трубач
2 Занатије

Св. 42 лица.

III. вод.

3 Десетара
4 Пионира стајаћа
32 „ народњи
1 Трубач
1 Занатија

Св. 42 лица.

Раздавање хране и меса код екипажа.

Кад ће се храна и месо раздавати наређује ком. екипаже и она бива на исти начин као што је и за чету пионирску прописано; ту треба поглавито извршити поделу на десетине односно раздавања хране и меса као и поделу водова према подели саме екипаже и њене стројне употребе

Ако екипажа станује у месту, онда раздавање хране и меса као и сама подела, вршиће се као што се то чини код трупа у гарнизону.

Раздавање хране код депоа.

Људство у депоу дели се на три десетине, тако да у свакој десетини дође по 15 лица. — Храну прима и раздаје комисар депоа.

Што се тиче клања стоке и подела меса то ће се вршити овако:

Један од коморџија (који је вешт овоме) коље стоку, која се уз депо води а комисар прима и врши поделу меса, по десетинама. Ово вреди кад је депо у самосталном кретању иначе кад је у саставу батаљона онда коље стоку батаљони месар а комисар депоа прима месо од батаљоног писара, и за тим врши поделу код десетина.

Раздавање хране и меса код пловећих мостова кладовске градске команде, и радионице ћупријске.

Пошто ова оделења станују у месту, то ће се, као што је напред речено, снабдевати храном из магацина, дакле раздавање хране и меса као и сама подела биће истоветна, као што се то чини код трупа у гарнизону, а у случају кретања командир ће реквирovати нужан број коморџија за ношење хране, или ће се снабдевати из друмских магацина или реквизицијом.

Кратки упут за батаљонског команданта.

Батаљонски је командант надзорна личност за правилно снабдеање целе инжинирске трупе покретних резервних завода у дивизији, и за то одговара морално и материјално.

Стручне дужности батаљонског команданта прописане су у „правилима унутрашње службе“ у „устројству команада и штабова народне и стајаће војске“ као и у уређењу инжињерских трупа по дивизијама.“

Шта ће и како ће командант у ванредним приликама радити показује следећи упут:

а., Лако болесне војнике, предаваће са њиховом свом спремом на лечење, ако не могу са батаљоном даље ићи. То исто вреди и за тешко болесне војнике.

б., Од погинулих, командант ће наредити, да се покупе ствари, нарочито пушке с муницијом и алата, које су при себи имали, одузете ствари предаће се комори, или послати у магацин по наредби предпостављеног да би се њима могли нови војници опремити; О броју овако израсходованог оружја, муниције алата, и остале спреме подноснће извешће своме предпостављеном.

в., За оружје, алате, и осталу спрему кад је покварено и изломљено за време службе, даље за оружје и осталу спрему побеглих и погинулих војника кад је батаљон морао одступити, батаљонски командант не одговара.

г., Он ће давати уверења командиру екипаже. — где ово постоји — и четовођама о покваренom и изломљеном оружју, алату, и спреми — на служби или побеглих војника.

д., Он одговара за наређења утрошка новца који се код њега налазно буде.

Примедба: Ако су инжињерске трупе у стаставу дивизије, онда батаљонски командант губи право на одређивање реквизиције и других начина набавака. Он у томе тражи решење од предпостављеног како ће се поступати у набавкама, и о овоме извештава подчињене. Само у крајњој нужди кад других извора нема, чини набавку сам или је наређује но зато одмах јавља предпостављеном.

Кратки упут за командира екипаже и четовођу пијонирског.

Тачке под а, б, в, г, прописане за батаљон. команданта вреде и за њих, а односно издржавања и снабдевања, поступају онако као што је напред у набавки хране прописано.

Ако је екипажа или чета, где год одкомандована, онда се управљају по налозима онога команданта под чијом су командом.

Дужности каснача.

Његове су дужности, да се стара о примању, чувању и издавању новца, који је нужан за плату официра, старешина и стајаћи војника, и за исплату других предмета.

Каснач изузима новац по наређењу батаљоног команданта из дивизијске касе на признаницу. Он не сме ништа издати без писменог наређења команданта.

Он је одговоран за тачно и уредно рачуноводство и чување новца, и о свему дужан је батаљонском команданту тачне рачуне подносити.

Од књига које он треба да води изведено је у овди датом упуту.

У осталом он је непосредно подчињен батаљонском командом и од њега једино прима заповести и наређења.

Дужности комисара.

I. Батаљоног и екипажног.

Они се старају да људи и стока има свагда хране, и да пронађу најзгоднији и најбржи начин набавке хране, у чему ће својим непосредним старешинама свагда у савету помагати.

Они су надзорне личности над коморџијама да снабдевање људи и стоке, иде правилно и на време.

Њихове су даље дужности.

1. Да на основу требовања примају и издају храну.

2. Што се тиче изузимања хране из магацина или од другог каквог вишег комисара, они ће са стројним коморама, отићи на дотично место и изузимати храну, редом за команду и штаб.

3. Донешену храну деле према требовањима.

4. Воде и склапају рачуне о издржавању људи и стоке за доцније рачунополагање.

5. Воде књигу о примљеној и издатој храни по требовањима.

6. Списак о примљеној и поклатој стоци.

Примедба: у сваком случају комисар екипаже стоји под комисаром батаљона.

II. Четног, дивизијског депоа, и пловећих мостова.

Они су непосредни командири својих комора а да би лакше са истом управљали, одређени су још у мирно доба при сваком одељењу десетари, који у исто доба и дужности коморџијске врше, где нису ови одређени сам је комисар старешина.

Дужност је десетара, да одржавају строги ред у својим десетинама (одељењима), они рапортују комисару о свему што се у комори дешава.

Комисар води списак целе коморе, од људи и стоке или кола и предаје писару бројно стање коморџија и стоке сваког дана за попуну дневника и рапорта, а сам да би имао лакши преглед.

Он се стара о раздавању и попуни хране потреба за људе и стоку.

Кад комора укупно маршује предузима команду и управља комором тако, како ће људи и стока свуда и у свако време имати нужне потребе.

Дужности коморџијског водника.

Он је командир над целокупном комором инжињерских трупа кад је ова у скупу, — иначе магацинском; он се стара да се служба за време становања, марша, боја, примања и издавања хране и попуњавања у реду и правилно извршује.

Дежурни коморџијски примају све заповести од њега.

Он води списак од целе коморе инжињерских трупа, и то од људи коња, волова и кола. Ако би водник одсуствовао, за неко време, онда га у дужности заступа најстарији двајесник или оно лице кога батаљонски командант одредио буде, а ако би био рањен или погинуо, тада ће се захтевати на његово место попуна или наређење.

Дужности писара код инжињерских трупа.

Писари у овим трупама придати су за вршење административних дужности.

Они воде:

А) Главни списак команде по устројству.

Затим: а) Прозивник,

б) Дневник људи и стоке.

в) Списак коња и стоке.

г) Праве рапорте.

д) Праве признанице и требовања.

е) Дневник примања и издавања хране за људе и стоку.

ж) Рачун о примању и издавању муниције.

з) Инветар команде.

и) Праве спискове за предају ствари.

к) Праве реквизиционна уверења.

л) Књигу од уверења.

м) Дневник касе.

н) Извод о стању касе.

о) Списак коморе (у чети екипажи и депоу води ком.)

п) Списак о издавању плате

р) Одпуст реквирираних људи.

Вођење поменутих књига, спискова и рачуна прописато је у следећој настави:

1. Свака инжињерска трупа у дивизији има свој главни списак у коме су поименце пописане све старешине стајаће и народње као и војници трупама инжињерским принадлежећим, и то како народњи тако и стајаћи. Овај списак налазиће се у штабу инжињерског батаљона, на основу ког списка, састави ће се спискови чета, екипажа, депова и пловећих мостова, и дотичним њиховим командирима служиће као основа свему.

У овом ће се списку попуњавати оне старешине и војници који ма којим случајем нису више у саставу команде стално, и записиваће се нови.

У овом главном списку бележи се одакле је који, каквог је фамилијарног стања, шта је учио, је ли служио ма где у војсци, шта има при себи од правительствених ствари и т. д. (као образац служи постојећи списак).

2. Из главног списка саставиће се прозивни списак, у њему су побележени војници и старешине поименце како народње тако и стајаће војске, који се стварно налазе.

Овај списак има толико рубрика, поред сваког имена колико је у месецу дана. По овоме ће се списку прозивати војници сваког дана у одређено време:

Онима који су на месту не ће се никакав знак бележити.

Онима који су болесни у дотичној рубрики дана кад се прозива бележиће се б.)

Онима	који	су	код куће	остали знак	к.
„	„	„		умрли „	у.
„	„	„		погинули „	п.
„	„	„		нестали „	н.
„	„	„		на осуству „	о.
„	„	„		побегли „	б.
„	„	„		одкомандовани знак	„од.“
„	„	„		прикомандовани „	„прик.“
„	„	„		Под судом „	с.

У овом прозивнику додаваће се и попуна људи а сем тога бележиће се сваког дана шта се од људи зароби, реквирира и т. д. а изоставиће се из списка сви они који нису више у саставу команде. Прозивник ће се водити по обрасцу а).

3. У свакој инжињерској команди водиће се и списак коња као што образац под б) показује.

4. У батаљону водиће списак целе стоке коморџијске водник, а у осталим деловима инжин. трупа водиће такав списак комисар, као што абразац под в. показује.

5. Из прозивника, списка коња и стоке састављаће се дневник људи коња и стоке по обрасцу под г.), (дневник ће се ушити у једну књигу која може месец дана трајати), а сваког дана бележиће се целокупно стање људи и стоке као што је у рубрикама јасно означено.

Дотични старешина прегледаће дневник сваког дана и кад се увери о тачности његовој подписаће га.

6. Из дневника састављаће се рапорт о стању људи коња и стоке сваки дан и то по обрасцу под д.) Из рапорта штаба батаљона и рапорта осталих части што су у команди састављаће се главни рапорт по обрасцу под ђ д.) —

Овај ће се рапорт давати ономе, коме по положају припада.

7. На исплату плате, накнаде, куповине и т. д. у бат.љ. казначеј а у одељењима дотични командир изузимаће новац по признаницама укупним и заводиће у дневник касе у примање на левој страни а на

десној оне суме које буде издавао, а дневник је устројен као што образац под е) показује.

8. Издатак изузетог новца вршиће се овако: За плате ваља начинити један списак у коме ће се официри и старешине поименце пописати, а људи бројно. Официри се лично сами подписују, а војницима издаје плату дотични старешина. При издавању плате ваља да је присутан један официр или старешина. За прављење овог списка служи образац под ж.)

Ако се ма који део инжињерске трупе одкомандује онда ће при поласку дотични старешина изузети на своју признаницу потребну суму новаца но ако му се у одкоманди покаже потреба за новац, он се надлежним путем обраћа батаљонском команданту.

Ако је трупа тако удаљена, да би се за пошиљањем новца пропустило више времена, онда батаљонски командант тражи одобрење од дивизијара да се одкомандованом старешини отвори кредит код оне команде, где је одкомандована трупа са службом, а оној команди код које је кредит отворен батаљонски командант шаље суму на одужење.

Да би се сазнало за колико дана који војник има да тражи плате служи прозивник, за издавање плате старешинама народне војске ако ову из државне касе примају служиће списак по обрасцу под к ж.)

9. За свако издавање новца треба узети признаницу од примаоца ако не зна да пише, онда га подпишу двојица од писмених старешина испод суме коју је примио, а може се и у дневнику испод суме примљене потписати на не узимати документат.

10. Ако предпостављени захтева 15-дневни или месечни извод о утрошку новца, онда ће писар по дневнику саставити извод као што образац под з.) показује.

11. Да инжињерске трупе добију све што је нужно састављаће писар требовање као што је образац и.)

12. Ова требовања кад се накупе замењују се са признаницама као што је образац под ј.)

Пре замене требовања са признаницом ваља сваки старешина да се добро прорачуна, јер доцнији изговори да ово или оно није примио, а у признаници стављено је, не ће се признати.

13. За примљену и утрошену храну за људе водиће се дневник по обрасцу к.) у њему ће се заводити свакодневно примање и издавање. Овако ће се продужавати дотле док се не испуни све и после ће се препети на други табак и т.д.

14. На овај начин водиће се и књига о храни стоке за који служи образац под л.)

15. За примљену и утрошену муницију служи образац м) у рубрикама објашњено је шта се у коју уписује.

Ако се буде у сандуцима или чему другом шиљала муниција, то ће се састављати у рубрику означену „у чему.“

16. Код инжињерских трупа водиће се инвентар оружја, материјала и осталих ствари што батаљону, екипажи, чети и т. д. припадају по обрасцу под н.)

У инвентару ће се са једне стране бележити примања а са друге издавања. —

17. Од ствари које се издају, саставиће се списак под о.) онај који ствари прима треба у списку да подпише, да је примио и како је примио. Списак остаје код предаваоца, зарад доцнијег оправдања.

18. Ако се што реквирише издава ће се реквизиционо уверење образац под п.)

19. Све што се изреквирише заводиће се у књигу о реквизиц. и то с једне стране у примање а с друге у издавање, као што је образац под р.)

20. Они што се изашљу у реквизицију добијаће уверења од општина по обрасцу под с) (ова ће се непопуњена уверења понети са собом при реквировању и даће старешини општине или члановима да их попуне — ако је реквизиција по овлашћењу извршена. Попуна овог уверења види се из обрасца).

21. Људи који су реквировани, па се одпуштају кућама дотични старешина при одпусту издаје им уверење, у коме ваља да је означено кад је у команду узет, са каковим подвозом, колико је се дана у команди бавио, и докле је с командом ишао; подробности виде се из обрасца под х.)

22. Батаљонски ће комисар — водити књиге примања и издавања јестива за људе и стоку образац к. и л. и састављати изводе потребне о томе, по обрасцима т. и у. књигу о примљеној и утрошеној стоци за рану војника по обрасцу под ф.); добивено требовање опште, по обрасцу под х за изузимање хране из магацина разложено по честима војске потписавши да је све то од магацина примио, предаће магацину и по томе коморе натоварити а примљена требовања од батаљонског команданта, која је од чета и екипажа добио, служиће му за документат издатка.

Комисар склапа рачуне потребне од свега онога што је он примио и издавао.

23. Касначеј склапа рачуне и одговара за свако новчано примање и издавање а према пословима својим помагаће и комисару, у склопу и вођењу рачуна кога може у препреки и заступати у дужности, докле се не одреди комисар.

24. Све што се тражи, шаље и пита, ићи ће преко батаљонске команде, која ће даље кораке чинити, да се чета, екипажа, пловећи мост нужним потребама снабдеју. Ово онда, кад су части у свези са батаљоном, иначе на познати начин — непосредно, јављајући о свему команданту батаљона.

Сви рачуни пошто се склопе и кад се затраже, предаће се код нижих одељења батаљону и овај ће спроводити дивизији.

Ф№ 3901.
9. Маја 1876. год.
У Београду

Министар војни,
пуковник
Јих. Николић. с. р.

ПРАВИЛА

О српском народном зајму од године 1876.

1.

На основу законодавне одлуке од 19. Јануара, 1876., министар финансије расписује српски народни зајам од дванаест милиона (12.000.000) динара.

2.

Српски народни зајам узима се на државне обвезнице, које издаје министар финансије.

3.

Свака државна обвезница гласи на педесет (50) динара.

Позајмљена главнина има се у пуној вредности вратити повериоцима за пет (5) година, рачунећи од 1. јула 1876.

Но држава задржава право, да зајам врати пре тога рока. Само у том случају она је дужна, да на 6 масеци унапред обзнани начин и место отплате.

4.

На зајам, који се узме на државне обвезнице, плаћа држава српска осам на сто (8%) камате (интереса) на годину.

За прву годину камата ће се плаћати на крају године, а то 1. јула 1877.; а за даље године после сваких шест месеци, и то 1 јануара и 1. јула.

Камата се плаћа на упутнице, које се зову каматне упутнице (купони), и које су уз сваку обвезницу спремљене.

5.

И камату и главнину исплаћиваће државним повериоцима државне благајне.

6.

Сума за исплаћивање камате улази у буџет државних расхода, а отплата главнине уредиће се особеним законом.

7.

Државне обвезнице и њихове каматне упутнице издају се по обрасцима, који ће се у своје време обзнанити. Њих потписује министар финансије, начелник главног казначејства и књиговођа.

8.

Новци на зајам примаће се на привремене признанице, које ће се печатати по обрасцу, што се овде под ✓ прилаже.

А чим државне обвезнице буду готове, оне ће се раздати државним повериоцима у замену за привремене признанице, које ће се тада у државну благајну повратити.

9.

Државне обвезнице примају се у пуној вредности, која је у њима означена, као заменице новчаних јемстава (кауција) и залога у свима државним благајнама.

10.

Зајам примаће се у звечећем новцу, па ће се у звечећем новцу и камата исплаћивати и главнина вратити.

Све монете, које су у течају, и које државне благајне по постојећој пореској тарифи примају, примаће се и за зајам по тој тарифи, па ће се тако и камата плаћати и главнина враћати.

11.

Ради тачности и сигурности при изради државних обвезница одређује се контролни одбор за израду државних обвезница, а ради већег реда, тачности и прегледности даљег руковања са зајмом, указом је књежевским заведено привремено одељење у министарству финансије с називом:

„Управа српског народног зајма.“

12.

Контролни одбор за израду државних обвезница састављен је из:

2 члана државног савета, које овај сам изабере:

2 министра на расположењу или саветника у пензији, које министарски савет изабере;

3 члана скупштинског одбора, које овај сам изабере;

2 члана касационог суда, које овај сам изабере:

2 виша званичника главне контроле, која она сама изабере;

1 званичника из министарства финансије, кога министар финансије одреди.

Овај ће се одбор поделити у три пододбора, тако да у сваки подо дбор дође где може по један члан од сваке категорије.

Да би се посао без прекидања вршити могао, пододбори ће се у контролисању рада одмењивати.

13.

Артија, машине и сав други прибор за израду државних обвезница и каматних упутница држаће се под надзором контролног одбора.

14.

Државне обвезнице могу се израђивати само у присуству једног од пододбора, и то кад је присутно непрекидно најмање три члана.

15.

Сваки пододбор дужан је да води записник (протокол) о штампању државних обвезница и каматних упутница.

У своме записнику он треба да означи:

а., кад је справа за штампање узета, и да ли је она на месту чувања нађена у истом стању, у коме је ту и остављена.

б. кад је штампање започето, а кад свршено.

в., колико је државних обвезница и упутница, и од кога до ког текућег броја наштампано, и који су бројеви искварени.

г., кад су оне и како управи зајма предане.

д., кад је и у ком је стању справа за штампање опет на место чувања остављена.

ђ., кад су и којим члановима одбора кључеви тога места предани.

16.

Ако би који члан посумњао о уредности чувања справе за штампање, дужан је он своју сумњу одмах на протоколу изјавити.

Штампање државних обвезница и њиних каматних упутница не сме се започети, докле се таква изјава на протокол не узме; о чему ће одбор одмах министра финансије известити и од њега даље упутство очекивати.

17.

Пошто се израде државне обвезнице, справе и остали прибор чуваће се у згради министарства финансије, а под затвором са три кључа, од којих ће један чувати министар финансије, други председник државног савета, а трећи један члан скупштинског одбора, кога одбор одреди до скупштине, а тад код једног члана скупштине, кога она одреди.

18.

Што је наређено у погледу контролног одбора за израду државних обвезница и њихових упутница, то важи и за израду привремених признаница, у колико буде нужно, да се то и на ове примени.

УПУТСТВА

За извршење правила о српском народном зајму.

1.

Српски народни зајам од 12,000.000 динара расписује се на округе и окружне вароши, на срезове и општине по распореду, који се уз ова упутства под ·/. прилаже.

2.

Зајам се узима на привремене признанице, које ће се заменити државним обвезницама, чим ове готове буду (в. чл. 8. правила о српском народном зајму).

3.

Нико не треба да да, и нико ни од кога не сме да прими зајам за државу без привремене признанице.

4.

У р а с п о р е д у, који је приложен, и који је у договору са скупштинским одбором састављен, означено је колико зајма на који округ и срез, колико на коју варош и општину долази; па према томе одређено је и колико привремених признаница којем округу и срезу, колико којој вароши и општини да се пошљу.

5.

Свакоме округу шиљу се привремене признанице преко окружног начелства на признаницу, коју ће начелство министру финансије послати.

6.

Примљене привремене признанице начелство ће по приложеном распореду поделити на окружну варош и поједине срезове. Као што их само на признаницу прима, тако ће их оно и окружној вароши и срезовима дати на признанице, које ће при себи чувати.

7.

У окружној вароши начелство ће предати привремене признанице општинском одбору, и настаће, да овај одмах приступи купљењу зајма на те признанице.

8.

У срезовима среске власти разаслаће привр. признанице општинама, свакој у оном броју, који је у приложеном распореду означен. Од сваке општине узеће се признаница, у којој ће бити означено, колико је привр. признаница она примила, и коју ће срески начелник при себи задржати.

9.

Среске власти упутиће општинске одборе, да разрезују, а општинске судове да купе зајам у својим општинама, чим привр. признанице приме.

10.

Општински судови, у срезовима као и у окружној вароши, позваће јавно све грађане, да дају држави у зајам, колико је на кога разрезано, и одредиће место и време за примање зајма на привремене признанице.

11.

Привр. признанице, на које се зајам буде примио, попуниће се именом и презименом зајмодавца, и пошто их потпише онај, који је новце примио и признаницу предао, оне ће се зајмодавцу предати.

Ако би се од оних, који сваки за себе не могу да узму целу обвезницу, двојица или више њих сложили, да заједнички једну признаницу узму, онда ће се имена свију њих на привременој признаници записати, тако да на прво место дође име онога, за кога се они сагласе, да му се привр. признаница на чување преда.

Новце ће примити и име зајмодавца на признаници записати и признаницу предати, или општински кмет или онај, кога министар финансије нарочитим актом за то одреди.

12.

Буде-ли добровољних зајмодаваца колико треба, да би се измирила цела сума зајма, што на општину долази, онда се неће зајам на друге ни разрезивати.

13.

Ако би која општина била вољна, да да више зајма, него што се од ње тражи, примиће се као добровољан зајам.

14.

Ако-ли се где не би јавило добровољних зајмодаваца, колико их треба, да би се добило зајма, колико на општину долази, општински ће одбор, на основу законодавне одлуке од 19. јануара 1876, разрезати зајам на оне грађане, који имају одкуд да га дају.

Ту ће се најбрижљивије пазити, да се разрезивање зајма сведе строго на меру правичности и стварне могућности. Нека се он тражи само од имућнијих и најимућнијих грађана, па и од ових само у оној мери, у којој да они без осетног терета дати могу.

15.

Општински одбор дужан је, да попише у један списак све грађане, који су у стању, да зајма дају, и да означи, колико који може да позајми.

16.

У ред зајмодаваца може се уврстити сваки, који је у стању да бар 50 динара без осетна терета у зајам да.

А општинском одбору оставља се, да по знању и савести одреди, колико ко највише зајма дати може.

17.

Свако је дужан дати онолико зајма, колико општински одбор на њега разреже.

18.

Зајам се уписује само на целе обвезнице, као: на једну, на две, три и т. д., или на 50, на 100, 150 и т. д. динара.

19.

Сваки општински одбор има да упише у својој општини онолико зајмодаваца, и да на ове разреже онолико зајма, колико треба, да би се добила цела она сума, која на општину долази.

20.

При разрезивању зајма узеће се у рачун и оне суме, које су добровољни зајмодавци држави дали.

Ако би се на којега од тих зајмодаваца разрезало више, него што је он добровољно дао, онда ће се оно, што је од њега већ примљено, било преко општинских било преко државних власти, одбити од суме, која је на њега разрезана, па ће он дужан бити, да још само остатак измири.

21.

Ако би се на ког грађанина разрезало више зајма, него што он без осетна терета дати може, тај грађанин има право, да се за 3 дана (од дана кад му се за разрез јави) жали срескоj или окружној власти; а ова је дужна, да најдаље за 5 дана извиди ту жалбу, па онда да је одмах са својим извештајем пошље министру финансије на решење.

Министар финансије решиће, да ли се жалилац умесно или неумесно жали. Ако нађе, да жалилац има право, он ће наредити, да се на њега мање зајма разреже, т. ј. онолико колико он без осетна терета дати може. Нема-ли жалилац право, онда ће му се жалба као неумесна одбити.

22.

У своме списку општински одбор означиће, да ли је и уколико зајам добровољно дат, или је и уколико разрезивањем измирен.

Списак зајмодаваца, пошто буде готов, потписаће се и потврдити општинским одбором, па онда ће се чувати у општинском суду.

23.

Пошто се у којој општини по реченом списку цео зајам покупи, направиће се други списак, у коме ће се означити име и презиме зајмодавца и колико је овај зајма дао. Овај списак послаће се заједно са новцима срескоj, и преко ове окружној власти, а у окружној вароши непосредно начелству.

Ако би општински суд или кмет нашао за добро, да новце срескоj власти шаље, чим који део зајма покупи, он ће моћи те новце без списка и на привремену признаницу коме треба послати. А пошто се цео зајам покупи, онда ће се поднети уредан списак срескоj власти.

Среска власт моћиће тако исто и сама окружној власти део по део прикупљеног зајма шиљати.

24.

Кад среска власт прими списак и новце, она ће се уверити, да-ли је у свакоj општини покупљена цела сума зајма, што на њу долази, па онда ће списак у оригиналу заједно са новцима окружној власти послати.

25.

Окружна власт послаће одмах списак министру финансије, па онда ће чекати од њега упуство за даље шиљање новаца.

26.

Цео српски народни зајам има се покупити што пре.

27.

Као што се привремене признанице имају заменити државним обвезницама, кад ове буду готове, препоручиће се зајмодавцима, да чувају привремене признанице докле обвезнице не добију, а обвезнице докле им се не врати зајам, који се по законодавној одлуци од 19. Јануара 1876. најдаље до 5 година вратити има.

Тако исто имају се чувати и каматне упутнице (купони), докле којој не дође време да се исплати. Од каматних упутница одвајаће се и предавати државној благајни само она, на коју се прими камата (интерес), која ће по законодавној одлуци 8% износити.

3№.2
10. Маја 1876.
У Београду.

Министар финанције,
В. Јовановић. с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег министра правде, а по саслушању Нашег министарског савета,

са обзиром на садање прилике, у којима престаје свака радња, и плаћање у ствари немогућим постаје, а на основу законодавне одлуке од 13. Октобра 1875.

Наредили смо и наређујемо:

Члан 1. Рокови плаћања продужују се, извршења пресуда и решења у грађанским споровима и све забране заустављају се за три месеца.

Члан 2. Ово наређење важи од дана Књажевог потписа.

Препоручујемо Нашем министру правде, да ово обнародује, а свима Нашим министрима, у колико

се кога тиче, да се за извршење овог старају; властима пак заповедамо, да по овоме поступају, а свима и свакоме, да се овоме покоравају.

11. Маја 1876.
у Београду.

М. М. Обреновић. с. р.

Председник министарског савета, министар грађевина

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета

Јов. Ристић с. р.

Министар правде

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела

Рад. Милојковић с. р.

Министар војни почасни адјутант Његове Светлости артиљеријски пуковник

Тих. Николић с. р.

Министар прос. и црквених дела

А. Васиљевић с. р.

Министар финансије

В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег министра унутрашњих дела, а по саслушању Нашег министарског савета,

Узимајући у обзир, да у садањим приликама има преке опасности за јавну сигурност од начина употребљавања печатње, на основу члана 38. устава решили смо и решавамо:

Обуставља се од данас за три месеца извршивање закона о печатњи од 23. Октобра 1870. год. као и извршивање измена и допуна тога закона од 15. Декембра 1875. године, тако, да се унапредак не може ништа печатати, нити са стране печатано у земљу уносити без предходног прегледа и одобрења државних власти, надлежних да чувају јавну сигурност.

Ово решење ступа у живот од дана подписа књажевог.

Препоручујемо Нашем министру унутарашњих дела да ово решење обнародује, а свима Нашим

министрима, у колико се кога тиче, да се о извршењу неговом старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

11. Маја 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета, министар грађевина

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностранних дела и па потреби заступник председника министарског савета

Јов. Ристић с. р.

Министар правде

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела

Рад. Милојковић с. р.

Министар војени почасни адјутант Његове Светлости, артиљеријски пуковник

Јих. Николић с. р.

Министар прос. и црквених дела

А. Васиљевић с. р.

Министар финансије

В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег војног министра а по саслушању Нашег министарског савета,

Са обзиром на прилике у Турској, из којих се мора закључити, да Турска може изненадно напасти на Србију, те тако може произићи рат независно што би Србија могла у своје време наћи за потребно да зарати;

С обзиром на то, да би се у случају изненаднога напада Турског безбедност наше земље нашла у великој опасности, ако се не би наша војска за времена тако спремила да се и брзо мобилисати и успешно сударе примити или учинити може;

С обзиром на то, да поред осталога долази у потребу ратне спреме и нужан број официра, као

заповедника мањих и већих војних тела или за одправљање разних других војних дужности;

С обзиром на то, да се по садањим расположењима законским за обичне прилике удешеним не може извршити спрема војске какву предозначене прилике и одклоненье опасности захтевају;

На основу члана 56 устава земаљског наредили смо и наређујемо:

Члан. 1. За време ратног спремања, а најдуже од данас за три месеца, могу се производити за подофицире, официре и више официре без предходног испунења услова прописаних у § §. 40. 41. и 42. закона о устројству војске од 20. Марта 1864. год. и његових придатака и замена од 3. Јуна 1864., 31. Маја 1867. и 23. Октобра 1870. године.

Члан 2. Но тако постављени не могу добити виши чин док не положе испит чина, који су без испита добили.

Члан 3. Кад наступи рат важе законски прописи за рат одређени.

Члан 4. Указ овај држаће се у тајности док год министарски савет не реши, да се може обнародовати. А само извршиванье, као и услов 2. члана сходном наредбом министар војни саопштиће војсци.

Члан 5. Овај указ важи од дана књажева потписа.

11. Маја 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета

Јов. Ристић с. р.

Министар правде

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела

Рад. Милојковић с. р.

Министар војни, почасни абутант Њег. Светлости пуковник

Јих. Николић с. р.

Министар просвете и црквених дела

А. Васиљевић с. р.

Министар финансије

В. Јовановић с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА СТАЈАЋЕ ВОЈСКЕ У РАТНО ДОБА.

I. САМОСТАЛНЕ ЧЕТЕ.

Чета је прва самостална пешачка јединица у администрацији.

Састав чете.

Чета је састављена из 4 вода а сваки вод из неколико десетина. Четом командује официр — четни командир — у тактичком, дисциплинском и административном погледу; водовима водници — официри — по нужди подофицири — а десетинама десетници каплари.

Водови се називају по реду 1, 2, 3 и 4 вод. десетине по реду у својим водовима 1, 2, 3 и т. д. десетина 1, 2, 3 или 4 вода.

Бројни састав чете.

Чета се у ратно даба састоји из:

1	командира (официра).
4	водника (официра) по нужди подофицира.
1	наредника.
1	поднаредника писара.
4	поднаредника.
20	каплара.
6	значара и
200	редовних војника.
Св. 237	људи.

Из овог броја људи, командир чете одређује комесара исто тако месара и занаџије према потреби.

За издржавање и попуњавање чете са свима потребама, постоји комора, њено је устројство следеће:

Устројство четне коморе.

Четна се комора дели на:

1. Штабску комору,
2. Стројну профиџант комору.
3. Магацинску профиџант комору.

1. Штабовску комору састављају једна кола коњска или воловска за канцеларију, касу и пртљаг официра.

Једна кола за муницију (попуњујуће) и

Једна сака.

Свега двоја кола и једна сака.

2. Стројну профиџант комору састављају:

Једна велика кола са јаким коњима или воловима. Она носе храну за чету за 2 дана.

3. Магацинску профиџант комору састављају:

Двоја велика кола са јаким коњима или воловима. Она носе храну за чету за 4 дана.

Кола како за штабску тако за стројну и магацинску комору треба да су удешена за терет од 5—600 ока и да су добро покривена.

Тежина, коју коморе у опште имају да носе опредељује се према броју људи, коња и потреба. За профиџант комору за основу служиће правило о храни и спреми војника, коња и коморе.

Потребна кола воловска са прибором за коморе узимају се приликом мобилизације војске из састава возарског одељења. Но ако оваковн кола неби било, онда ће се потребан број кола коњскнх са прибором приликом мобилизације узети из резервног депо-а артилериског.

Разброј коморе, поступак њен на маршу, за време становања и за време боја, удешава сам четни командир према потреби и постојећим за то прописима обзирући се при томе и на тактичко гледиште.

Четна комора стоји под командом четног комесара; он ће одржавати ред у комори и о свему ће извештавати свог четног командира.

Набава хране за чету.

Сваки својник носи са собом резервне хране за 3 дана по правилима прописаним о храни и спреми војника, коња и коморџија.

Осим тога издаће се војницима још по један оброк за текућу потребу на месту поласка као и шест оброка на сваког човека и коња. Ови шест оброка носиће се на комори.

Према томе чета је снабдевена са храном за 10 дана.

Попуна утрошене хране може бити на два начина реквизицијом или из магацина но свагда по уверењу или требовању четног командира.

1. Реквизицијом (узимањем од општине или становника).

При овоме ће се четни командир као самосталан управљати по закону о реквизицији. Он ће свагда одређивати место где ће се шта ће се и колико реквирирати.

Пошто је све то одређено иде одређени официр или подофицир са четним комисаром и комором према потреби и придодатом заштитом и уверењем командировим да реквирира; при томе ће гледати да на леп начин изврши, заискав од сеоског старешине или појединих грађана — ако старешине нема — и тек пошто је све могућно покушао извршиће насилно.—

Ако се појави потреба да се за више дана мора храна реквирирати тада ће се и подвозна средства реквирирати, која се могу дуже времена при чети задржати; реквирирани човек, и коњи или стока долази трећег дана на четно предовољство а при одпусту добија уверење по образцу.

Ако старешина места (кмет) или грађани пристану да на леп начин храну излиферују, тада ће им одређени официр за реквирирање, одредити рок и место — изаслата комора и заштита очекује на одређеном месту; — место ваља да је на сваки начин ван села. (на путу повратном).

Непристане ли се на леп начин тада ће официр по свом нахођењу наредити насилно извршење, у својој земљи поднеће и тужбу свом четном команднру.

Официр несме више реквирирати, но на шта је овлашћен, иначе ће бити крив по закону о реквизицији.

За доказ да је официр за реквизицију овлашћен, поднеће месном старешини уверење које од свог четног командира добија пре нег што у реквизицију пође; пошто је све предмете подпуно примио захтева од месног старешине уверење да је реквизицију извршио по наређењу. Ово уверење предаје по доласку свом командиру, (види образце).

При насилном реквирирању узеће се само оно што је наређено; при томе се несме кварити ништа, неузимати што није потребно, нерушити имање куће и т. д.

У нашој земљи извршиће се по закону о реквизицији.

У свучају ако се неби могао одредити официр за реквирирање тада ће се одредити подофицир за кога важе исти прописи и упути што су за официре изложени.

2. Из магацина.

Одређени официр или подофицир иде са комесаром и профијант комором у магацин, предаје требовање магационару, од њега изузима храну и товари на кола.

Раздавање хране.

Раздавање хране наређује четни командир, он одређује време када ће се извршити, и место гди ће се храна раздавати.

Ако ће се храна кувати заједно за десетине или водове онда ће на одређеном месту у одређено време доћи десетари или водници са комесаром четним и нужним бројем војника и од њега храну за десетине или водове примити.

Ако би које одељење из чете полазило за предстражу, онда треба пре полаза да изузму храну из коморе (1 тек оброк) за 24 сахата и то: леба и готова смока но без варива и меса; или да употреби резервну храну — свакад према заповести четног командира.

Комисар четни раздаваће храну а четни дежурни или наредник надзирава ће и контролиса ће издавање хране.

Кратки упути и дужности четног командира.

Стручне дужности командира изложене су у правилима „унутрашње службе“ и устројству команада и штабова стојеће и народње војске; овде ћемо још у кратко да изложимо ванредне прилике, а како ће се и шта ће у истима радити показује следећи упут:

а) Лако болесне војнике спровешће са њихавом свом спремом у позадња места згодна за лечење ако може подвозе реквирирати тада по потреби може болеснике са четом даље повести.

б) Тешко болесне војнике спровешће натраг одузевши им пушке с муницијом и осталом спремом — сем одела и хване. —

в) Од погинулих командир ће се постарати да покупи ствари нарочито пушке с муницијом, које ће се ствари у комори носити, да би се њима могли други војници наоружати; о броју оружја и муниције као и осталих спрема подноси ће извешће својој предпостављеној власти.

г) За оружје и осталу спрему кад је покварена и изложљена за време службе, даље за оружје побеглих војника, кад је чета морала одступити командир неодговара.

Четни командир брине се за своје војнике у тактичном дисциплинском и административном погледу, за прве две гране командир има у помоћ официре и ниже чинове а за последњу наредника и нарочито за то одређеног писара који командира у свима административним дужностима подпомажу, но од овог се неизузимају официри.

Командир чете води следеће књиге:

А. списак четни по рекрутацији.

а) Прозивних.

б) Дневник људи.

в) Списак стоке.

г) Рапорте.

д) Требовања и признанице.

е) Дневник примања и издања хране за људе и стоку.

ж) Рачун о примању и издавању муниције.

з) Инвентар ствари и списак предаје.

и) Уверења реквизиционна и књигу уверења.

к) Дневник касе.

л) Извод о стању касе.

м) Списак стоке за клање.

Вођење ових књига, спискова и рачуна прописато је у следећој настави:

1. Свака чета имаће при себи списак у коме ће бити по именце означене старешине, редови војници и значари потребни за чету.

2. Осим овога списка водиће се прозивни списак као што је образац под а.) —

У овај списак уписаће се из главног списка бр. 1 све старешине, војници и значари и сваког дана у означено време прозив ће се извршивати.

Онима који су на месту, не ће никакови знак стављати.

Онима који буду болесни у оној рубрики дана, кога се прозив чини стави ће белешку б).

Онима који су код куће остали белеш. к.

„ „ „ умрли „ у.

„ „ „ погинули „ п.

Онима који су нестали „ н.
„ „ „ на отсуству „ о.
„ „ „ у бегству „ Б.
„ „ „ одкомандовани „ „од.“
„ „ „ прикомандовани „ „прик.“
„ „ „ под судом „ с.

Даље у том истом списку после основице чете (спис. под бр. 1.) додаваће се попуна људи војника — а осим тога и свакодневно прикомандовање војника из других части војске, заробљених, реквирираних или иначе ма којим начином и бележиће се престајање ових код чета.

3. Исто тако водиће се и списак стоке што се при чети буде находила по обрасцу под б). У овај ће се списак бележити сваки дан стока што је на месту а и што буде прирашћивала ма којим начином.

4. Из списка прозивног под бр. 2. и списка од стоке бр. 3. састављаће се дневник по обрасцу в.) (који ће се ушити у књигу за месец дана трајућу), и сваки дан бележити целокупно стање људи и стоке као што је у дневнику рубрикама разјашњено.

Прозив људства чини ће наредник, а командир ће се уверавати о исправности вођења прозивног списка људи и стоке, па тек ће се онда подписати дневник као што је у обрасцу означено.

5. Из овог дневника састављаће се рапорт о стању људства и стоке сваког дана, као што је образац под г.) и подносити коме треба.

6. Кад чета буде одаслата да самостално што ради а за потребе буде добијала суме новчане тада ће командир водити дневник новчаног примања и издавања као што је образац д.)

На левој страни уводиће се суме што су примљене а на десној што се издавале буду. За сваку суму коју командир изда узеће признаницу од оног коме је новце издао као документат: не узмогне ли то онда нека подпише примаоца новца у дневнику, испод суме да ју је примио, ако буде знао писати, који пак не зна писати тога ће подписати који од официра чете или нижи чинова или војника из чете.

7. Ако се буде наредило да се даде 7—15—22 и 30-дневни извод примања и издавања новаца онда ће командир из дневника касе начинити извод као што је образац под е.) и у њему ставити целокупну суму примања и на страни издавања показати суму издату за време за које се извод подноси и најпосле показати шта за даљи потрошак остаје.

8. За снабдевање чете нужним потребама, издаваће се онима од којих се што прима требовање по обрасцу ж.) а кад се узмогне 15-дневно или месечно замењиваће се требовања

9. Признаницама по обрасцу з.) које ће се издавати онима, од којих је што узето, а издата требовања узеће се натраг на уништење. При издавању признаница треба добро прорачунати по требовањима све предмете узете, јер доцнији изговори да ово или оно није примљено, а у признаници је стављено, ие ће се признавати.

10. Даље водиће се дневник примања и издавања јестива за људе по обрасцу под и.) и сваког дана ће се бележити шта је примљено а шта је издато.

11. Исто тако у свему као под бр. 10. водиће се рачун о примању и давању хране за стоку по обрасцу ј).

12. Командир прима плату за своју чету, а тако исто и суме потребне за ма какву исплату потреба узетих за чету од свог батаљонског командира. А ако би се чета самостално где задржала, тада командир или друге старешине могу узети потребне суме за исплату узетих предмета или у име плате из касе других части на своје признанице па после кад од свога батаљоног командира прими потребан новац, вратиће каси којој се привремено задужи.

13. Командир ће водити списак примљене и издате муниције као што је образац к.) у коме је рубрикама објашњено шта се у коју уписује. Ако се буде у сандуцима или чему другом шиљала муниција, то ће се стављати у рубрику означену „у чему.“

14. Даље ће се водити један записник по обрасцу л), од примљене стоке ситне и крупне, која ће се употребљавати на храну чете или ће се ова стока предавати другим частима и на страни примања бележиће се шта буде примљено а на страни издавања потрошак или издавање - предаја другима. — Коже од заклане стоке и лој предаваће се или најближим магацинима или сталним радионицама.

15. Оружје и у опште све ствари или ма што друго ма којим начином примљено буде, командир ће заводити у инвентар по обрасцу м) у примање а кад се буде издавало, тада на страни издавања показати шта је и коме издато.

16. Од издатих ствари саставиће се списак по обрасцу н.) и пошто се преда и примаоц подпише, предавоац чуваће списак за доказ да је ствари предао донде, док се не разреши од одговорности.

17. Сво деловодство и рачуноводство чете кад се буде наредило, командир ће предати свом батаљону, од кога ће добити разрешење од одговорности. —

18. Кад командир што реквирира на начин који је одређен, издаваће од своје стране уверења ономе од кога што реквирира по обрасцу о.) и то што се добије уписиваће се у надлежне књиге. Осим тога

19. Водиће се књига о овим уверењима по обрасцу п).

Каква ће уверења давати општине или приватне личности од којих је што реквирирано види се из обрасца р.)

20. Командир прима и издаје новац, и води дневник касе и из њега састављаће потребне изводе.

Сваки издатак било ма за какву набавку чини ће се у присуству најмање једног који ће стављати свој подпис „видио Н. Н.“

21. При одпуштању реквирираних људи и стоке и осталих војника издаваће се уверења по обрасцу с).

Дужности четног комисара.

Комисар води надзор над комором по упуту четног командира. Ради бољег надзора и одржања реда у комори, даје му се потребни број војника у помоћ. Он маршира са комором.

Комисар води списак целе коморе, — од људи, коња, волова и кола и доставља свом командиру стање целе коморе свакога дана ради попуне дневника и рапорта, а и он на тај начин лакши преглед има.

Он се стара о раздавању и попуни хране и осталих потреба за чету.

Ф № 4027.
12. Маја 1876. год.
у Београду.

Министар војни
пуковник
Тих. Николић. с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА САМОСТАЛНОГ ЕСКАДРОНА СТАЈАЋЕ ВОЈСКЕ

Ескадрон је прва коњичка јединица у администрацији.

Састав ескадрона.

Састав је ескадрона по постојећем пропису; дели се на 4 вода, а сваки вод на неколико десетина. Ескадроном командује командир официр како у тактичком тако и у дисциплинском и административном погледу. Водовима пак заповедају водни официри, а по нужди подофицири а десетинама десетари.

За издржавање и попуњавање ескадрона са потребама постоји комора; њено је устројство следеће:

1. Штабска.

3. Стројна профијант. и

3. Магацинска профијант комора.

1. Штабску комору састављају: 1 кола за канцеларију, касу, прт.ьаг официра и лекара.

1. Сака (двоколица).

2. Стојну профијант комору састављају:

4 Кола, она носе храну и фураж за цео ескадрон и за комору за 2 дана.

3. Магацинску профијант коморр састављају:

8 Кола; она носе храну и фураж за цео ескадроп и за комору за 4 дана.

За командира целе коморе одредиће командир ескадрона 1. подофицира који ће надзор над комором водити по издатом упуту.

Тежина коју стројна и магацинска профијант комора носи, опредељује се према броју људи и коња.

За основ служи ће правило о храни и преми војника, коња и коморе.

Потребан број возова за комору приликом мобилизације узеће се из артиљеријског резервног депоа.

Поступак коморе на маршу.

Штабска комора иде непосредно за ескадроном, за њом стројна комора, бе под заштитом аријергарде.

Магацинска комора маршује укупно и ако нема опасности на 2 ата иза ескадрона, иначе ближе и под заштитом ескадрона.

Ред марша одредиће командир, а исто тако како ће се ићи као и и је сваком оделењу старешина.

Даљина комора од ескадрона у опште, зависи ће од близине непри-ља, и од цељи која је ескадрону намењена. Где нема опасности комора пратити свој ескадрон тако, да му у свако време може храну издати.) има опасности, тад ће командир ескадрона наредити, да се од коморе зме храна за извесан број дана, затим дати правац којим ће комора и место где ће остати, но свакојако ће гледати тако, да противнику падне у руке.

Кад је ескадрон у непријатељској земљи, па је одаслат на мање 4 дана, комора му неће следовати, тада ће се сам ескадрон помагати:

а) изузетном храном при одашиљању;

б) реквизицијом, и

в) резервном храном.

Ако ескадрон одступа, комора иде пред ескадроном, при том се ра да пут не закрчи; на случај наглог одступања, комора неће чекати адрон да му храну изда, но стоварује нужну храну за ескадрон на дном месту, поставља стражу код ње и продужава одступање.

Поступак коморе за време становања.

Комора ће се улогорити позади ескадрона.

Кад се комора испразни она иде к магацинима или се реквизицијом ињава. Водоноша се стара да ескадрон има воде.

Ако је ескадрон у близини размештен по кућама, тада комора и ти возови — ако их има — размештају се ван или на крају села под ититом.

Поступак коморе за време боја.

Кад се ескадрон бори, командир ће тада одредити место коморе о, да је водоноша на мети за давање воде, а остали позади у што урнијем заклону — ван домашаја борбе — али при томе свакад у свези.

Начин снабдевања и попуне хране.

Ескадрон се снабдева храном за 10 дана, и то: сваки коњаник носи са собом резервне хране за себе и свог коња за 3 дана по правилима „о храни и спреми војника, коња и коморе". Ова се храна за људе састоји у пексимиту, а за коње у зоби, и добија се на месту полазка.

На месту полазка изда ће се сваком војнику за њега и његовог коња још један оброк за текућу потребу; а осталих шест оброка који ће се примити на месту полазка и носиће се на комори.

Набавка хране за ескадрон.

Набавка хране може бити на два начина:

а) реквизицијом,

б) из магацина.

Реквизицијом узимањем од општина или становника. При томе ће се командир управљати по правилама „закона о реквизицији", и свагда ће одредити место где ће се, шта ће се и колико реквирирати.

Пошто је све то одређено, ескадрони комисар иде са комором (ако није одређен официр) и према потреби са придатом заштитом уверењем командировим да реквирира; при том ће гледати да на леп начин изврши, заискав од сеоског старешине или појединих грађана — ако старешине нема — и тек пошто је све могуће покушао извршиће насилно.

Ако се појави потреба да се мора за више дана реквирирати, тада ће се поред хране и преносна средства реквирирати, која се могу дуже времена при ескадрону држати. Реквириран човек, коњ или стока долазе трећег дана на ескадроно продовољство. При одпусту издаће се уверење колико је се дана при ескадрону бавио.

Ако старешина места или грађани пристану, да на леп начин храну издаду, тада ће им комесар одредити време и место. Изаслата комора и заштита очекује на одређеном месту које ваља да је ван села (на путу повратном).

Не пристане ли се на леп начин, тада ће комесар по увиђавности наредити насилно извршење. У својој земљи поднеће и тужбу команднру свом.

Комесар несме више риквирирати но наштa је овлашћен, иначе биће крив по закону о реквизицији.

За доказ да ју комесар за реквизицију овлашћен, преда ће месном старешини уверење које му ескадрони командир издаје при полазу; и пошто је све предмете примио, захтева од месног старешине уверење да је рекви-

зицију извршио по наређењу и ово уверење предаје по долазку ескадроном командиру. При насилном реквирирању узеће се само оно, што је наређено, више се несме ништа тражити, нити се сме имање рушити и кварити.

У нашој земљи извршиће се по „закону о реквизицији."

У врсту реквизиције спада и фуражовање што значи:

Набавка хране за коње.

Фуражовање вршиће се на два начина:

Ако се врши у селу т. ј. фуражовање готове хране онда се то зове редовно фуражовање, а у пољу ванредно или зелено.

Редовно фуражовање врши се као и реквизиција сама.

Зелено фуражовање употребиће се тамо, где се редовно помоћу власти храна набавити неможе. Командир ће одредити довољан број радника (војника) за жетву и товарење хране, које ће по могућству снабдети са алатима реквираним. — Ако је непријатељ близу, тада ће се фуражницима одредити заштита од коњаника (па често и цео ескадрон.)

Заповедник фуражовања поделиће фуражнике у одељења: на косаче и оне што ће покошено понети. — Ако је непријатељ близу, тад треба почети од места најближег непријатељу па њим у назад. Заповедник ће пазити да фуражовање (свезивање снопова и товарење) иде што брже и уредније.

Командант заштите, који је уједно и командант целе команде, окружи ће сву просторију где се фуражује стражом.

Једно одељење ваља држати на скупу и њиме осигуравати фуражовање од противника.

Ако противник нападне, командант ће гледати да га напред задржи, како би они што фуражују скупили, натоварили и однели храну.

2. Из магацина; комесар иде са профијант комором — пошто је ова предала храну стројној комори — у магацин, предаје требовање магационару, од њега изузима храну и товари.

Примедба. Ако је ескадрон у саставу пука или бригаде, онда ескадрони командир губи право на одређивање реквизиције и других начина набавки. Он у том обзиру тражи дозволу од предпостављеног. Само у крајној нужди, може сам чинити набавку (фуражењем и реквизицијом) но одма јавити свом предпостављеном.

Раздавање хране.

Време кад ће се храна ескадрону раздавати одређује командир, а тако исто и место где ће се раздавати.

Раздавање хране биће под надзором дежурног а храну издаје комесар.

Кад одељења или цео ескадрон полази на предстражу, треба пре полаза да изузме храну из коморе (1 тек. оброк) за 24 сахата, и то за људе хлеба и готова смока. но без варива и меса; за коње зоби и ако је могуће сена. или да употреби резервну храну. све ово бива по заповести командира.

Дужности комисара.

Комесара одређује командир као што је напред речено. и он је непосредни командант целе коморе. а да би њоме лакше управљао придаће му се помоћници према потреби. Комесар води списак целе коморе од људи. коња или кола и натоварених предмета. да би на тај начин лакши преглед имао.

Он се стара о раздавању и попуни хране и осталих потреба за ескадрон. Он потпомаже ескадроног командира у административном смислу и о свему извештава свог командира. Он саставља план набавака и надзирава извршење тога.

Кратки упут и дужности ескадроног командира.

Стручне дужности командира побројане су у „правилима унутрашње службе“ и у „устројству команада и штабова стојеће и народне војске“. А у ратно доба поступиће овако:

а) Лако болесне војнике спровешће са свом спремом у позадна згодна места на лечење; ако може подвоз реквирирати тад по потреби може болеснике са ескадроном повести.

б) Тешко болесне војнике спровешће натраг одузевши им оружје и осталу спрему. сем одела и хране.

в) Командир ће се постарати да од погинулих војника покупи ствари нарочито оружје и то ће се у комори носити, да би се њиме могли други војници наоружати; о броју оружја као и остале спреме подноси ће извешће своме предпостављеном.

г) За оружје и осталу спрему, кад се поквари и изломи за време ıужбе, даље за оружје пребеглих војника, кад је ескадрон морао да одıупа, ескадрони командир не одговара.

Лако болесни коњи и војници придружавају се комори.

За тешко болесне постараће се да им нађе склоништа и неге а по ıгућству послати их натраг у болницу.

Командир у ескадрону води следеће књиге:

1. Дневник људи и коња — стоке — у ескадрону.
2. Списак људи, коња.
3. Књигу о реквизиционим уверењима и општинским сведоџбама
4. Списак о примљеној и поклатој стоци.

За помоћника командир има писара који ће водити сво деловодство, чињавати на основу дневника требовања за храну и фураж која подıсује ескадрони командир, и комесару на извршење предаје, даље онıави рапорт: дневни, 15-то дневни и месечни и извешћа сваког рода, све то под одговорношћу ескадропог командира. За упут служи ће му едеће наставлење и формулари:

1. Сваки ескадрон има ће при себи списак у коме ће пониенце заıсани бити: старешине, редови војници и значари потребни у ескадрону.

2. Осим овога списка водиће се прозивни списак као што је у расцу под а).

У овај списак из главног списка (бр. 1) уписаће све старешине војнике и остале и сваког дана у одређено време прозив ће извршити. Прозив ће вршити наредник под контролом командира.

Онима који су на месту неће се никакви знак ставити.

Онима који буду болесни, у оној рубрици дана, кога се прозив чини авиће болеснику б.

Онима који су код своје куће остали		к.
„	„ „ умрли	у.
„	„ „ погинули	п.
„	„ „ нестали	н.
„	„ „ на одобреном одсуству	о.
„	„ „ у бегству	Б.
„	„ „ одкомандовани	од.
„	„ „ прикомандовани	прик.
„	„ „ под судом	с.

Даље у том истом списку после основице ескадрона (списак под). 1) додаваће се попуна људства — војника — а осим тога и сва-

кодневно прикомандованих војника из других части, заробљених, реквирираних, или иначе ма којим начином, и бележиће се престајање ових код ескадрона.

3. Исто тако водиће се списак коња по обрасцу б) и списак коморџијске (стоке) што се при ескадрону буде находила, по обрасцу в).

У ове ће се спискове сваки дан стока бележити што је на месту а и што буде прирашћивала ма којим начином.

4. Из списка људи под бр. 2, из списка коња и стоке под бр. 3, састављаће се дневник по обрасцу г) који ће се ушити у једну књигу за месец дана трајућу; и сваки дан бележиће се целокупно стање људи и стоке као што је у дневнику рубрикама разјашњено.

5. Из овог дневника попуњеног сваки дан састављаће се рапорт о стању људи и стоке сваког дана као што је образац д) и подносити коме треба.

6. Кад ескадрон буде упућен да самостално ради, и за потребе буде добијао суме новчане, командир ће тада водити дневник од новчаних примања и давања као што је образац е)

На левој страни уводиће оне суме што се буду примале, а на десној страни оне што се буду издавале.

На издате суме командир ће узимати документа, ако неузмогне онда нека потпише примаоца новаца у дневнику испод суме, да ју је примио, ко буде знао писати, а који незна, онда да га који потпише од старешина или војника ескадрона.

7. Ако се буде наредило да се односе 7-мо, 15-то дневно, 22-го и 30-то дневни извод примања и издавања новаца, онда ће по дневнику начинити извод као што је образац ж) и у њему ставити целокупну суму новаца примања за оно време, за које се извод подноси са остатком новаца од прошлог поднешеног извода, и показати тада целу суму примања, а на страни издавање, показати суму издату за време за које се извод подноси и најзад показати шта за даљи трошак остаје.

8. За снабдевање ескадрона са нужним потребама, издаваће се онима од којих се што прима требовања по обрасцу з) а кад се узможе 15-то дневно или месечно замењива ће се та требовања са

9. Признаницама, по обрасцу и) које ће издавати онима од којих је потребе узимао, а требовања узети натраг на уништење. При издавању признаница треба добро прорачунати по требовањима јер доцнији изговори да ово или оно није примио а у признаницу је стављено, неће се признавати.

10. Даље водиће се дневна примања и издавања јестива за људе по обрасцу ј) и сваког дана бележити шта се примало а шта се буде издавало.

11. Исто тако у свему као под 10 водиће се рачун о примању и давању хране за стоку по обрасцу к).

Плату потребну као и остале новчане суме командир ће примати државне касе код које му се кредит отвори, но командир може у слу у потребе изузети из других каса на привремену признаницу а доцније ајмљену суму повратити пошто новац добије из касе отвореног кредита.

13. Командир ће водити списак примљене и издате муниције по асцу л). Ако се буде у сандуцима или чему другом шиљала муни а, то ће се ставити у рубрику означену у „чему".

14. Командир ће водити један записник по обрасцу м) од примања ке крупне и ситне, која ће се употребљавати за храну ескадрона или давати другим частима, и на страни примања бележиће се што је мљено, а на страни издавања потрошак или издавање, предаја другима.

Коже и лој од заклане стоке предаваће се или најближим магазима или сталним радионицама.

15. Кад ескадрон буде примао оружје, какове ствари или ма шта го и ма којим начином, бележи ће у инвентар по обрасцу н) у при ье, а кад буде што издавао онда на страни издавања бележити коме и шта издао.

16. О издавању ствари састављ ће списак по образцу о) и пошто да и примаоц га потпише, чуваће га за доказ да је ствари предао де, док се не разреши од сваке одговорности.

Сво деловодство и рачуноводство ескадрона, кад се буде наредило, да ће дотичној конанди или надлежателству,

17. Кад командир што реквирира на начин који је одређен, изда е од своје стране уверење оном, од кога што реквирира по обрасцу п) писаће у надлежне књиге.

18. Осим тога водиће се књига о овим уверењима по обрасцу р).

Каква ће уверења давати општина или приватне личности од кога што реквирирано види се из обрасца с).

19. Командир прима и издаје новац, води дневник касе, и саставља ребни извод.

Издавање новаца за ма какву исплату чини ће у присуству нај ье бар 1 лица које ће се потписивати „видио Н. Н".

20. При одпусту реквирираних људи и стоке као и осталих вој ка, издаваће се уверење по обрасцу под т).

21. Ако је ескадрон у саставу дивизијона или и већег тела, онда концу месеца подноси целокупно примање и издавање новчано ако

се буде наредило, исто тако и стање примања и издавања материјала — јестива за људе и стоку — ради прегледа рачуна или друге употребе, уз то подносиће документа и разне спискове који издатке оседочавају.

Ф-№ 4027.
12. Маја 1876. год.
у Београду.

Министар војни
пуковник
Јих. Николић. с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА САМОСТАЛНОГ ЕШАЧКОГ БАТАЉОНА СТАЈАЋЕ ВОЈСКЕ.

САСТАВ БАТАЉОНА.

Батаљон је састављен из батаљоног штаба и 4 чете.

Бројни састав батаљоног штаба и чета по постојећем пропису.

За издржавање батаљоног штаба постоји његова комора; а за издржање чета постоји пропис — самосталне чете

Кад је батаљон на окупу онда чете задржавају своје коморе као што за њих прописано, а персонал батаљон. штаба прикомандоваће се на у при једној чети.

Према томе батаљон има само штабску комору, која се састоји из кола за канцеларију и пртљаг канцелариски. батаљоног команданта, ганта, батаљоног лекара, писара и за анотеку.

2 кола за муницију пешачку.

Потребан број кола и возара приликом мобилизације војске узимаће из возарског оделења.

Поступак целе коморе у батаљону.

1. На маршу.

Кад је батаљон укупан, комора маршује овим редом:

За батаљоном иде штабска комора батаљ. штаба, за њом штабске оре чета, по реду марша сами чета. Целом комором командује један официр кога командант одреди.

За последњом штабском комором, иду стројне коморе чета.

Целом стројном комором командује један нижи чин.

За стројним коморама иду магацинске коморе појединих чета. Целом магацинском комором командује један нижи чин кога командант одреди ла комора батаљона маршује под заштитом аријергарде.

Ако нема опасности тад магацинска комора може на по или до читавог дана марша по зади остати.

У каквој ће се колони маршрирати, како ће комора поступати за време одступања, командант ће батаљонски за то издавати нужне упуте.

2. За време становања.

Комора ће се улогорити по зади батаљона, свака по зади своје чете а комора батаљоног штаба иза средине батаљона.

Сви пак по „правилима о логоровању".

Кад се комора испразни она иде натраг к магацинима или се реквизицијом попуњава.

Водоноше се старају да је батаљон свагде с водом снабдевен.

Но ако је батаљон размештен по кућама тада комора и други возови — ако ох има — морају се разместити ван или на крају села под заштитом.

3. За време боја.

Кад се батаљон бори тада ће командант одредити место комори, но тако да муниципјска комора чета и батаљона буде на каквом по зади згодном месту ради бржег и лакшег попуњавања муниције. Издавање муниције из коморе за време боја вршиће писар батаљони.

Ако је батаљон самосталан, тада ће батаљони командант одредити из сваке чете по 2—3 војника за ношење рањеника на превијалиште, други се војници не смеју за такву службу употребити нити сами из фронта изилазити. Батаљонски ће лекар определити завојиште по зади батаљона у заклоњеном месту до на 1500 корака.

Штабовска пак комора биће прикупљена по зади а тако исто и стројна у добро заклоњеном месту на по или до једног сата одстојања.

Магацинска пак комора на по или до једног дана марша.

Свима коморама командоваће нижи чинови.

При одступању комора ће се постарати да што брже одступа и да пут не затвори.

Начин снабдевања хране.

Батаљон се снабдева с храном за 10 дана и то: сваки војник носи са собом резервне хране за три дана. Осим тога на месту поласка издаће се по један оброк на сваког човека коња и вола за текућу потребу. Остали пак 6 оброка на сваког човека коња и вола натовариће се на комору.

Попуна утрошене хране и фуражи биће или из магацина или реквизицијом но свагда по уверењу или требовању батаљоног команданта.

Према томе набавка хране за батаљон бива на два начина:

1. *Реквизицијом.*
2. *Из магацина.*

Начин извршења набавке као и поступак изаслатог лица биће онако исто као што је за чету прописано. При реквирирању хране може се десити да цео батаљон реквирира из једног места или из више места, но у оба случаја поступа се као што је за чету прописано, само што батаљони командир потврђује свако четно реквизицијоно уверење својим подписом; батаљоног штаба комора придаје се једној чети, и за њу је дужан батаљони командир одвојено реквизицијоно уверења издати.

Раздавање хране.

Раздавање хране наређује батаљони командант, он одређује време када ће се извршити и место гди ће се извршити исто тако и место где ће се храна раздавати.

Издавање хране биће под надзором дежурног по батаљону. У осталом бива као што је и за чету прописано.

Кратки упут за батаљоног командира.

Као командант батаљони он се стара за правилно снабдевање свога батаљона свима потребама и за то он одговара морално и материјално.

Стручне дужности батаљоног команданта изложене су у правилима: — унутрашње службе и у устројству команада и штабова стајаће и народне војске.

Како ће се батаљонски командант управљати у ванредним приликама, прописи за четног командира важе и за батаљонског команданта, са том примедбом, да ће сви налози њи од батаљонског команданта, и што ће он давати уверења командирима чета о покваренom и изломљеном оружју и спреми на служби или побеглих војника и што он одговара за наређење утрошка новаца.

Примедба. — Ако је батаљон у саставу бригаде, онда батаљони командант губи право на одређивање реквизиције и других начина набавка. Он у том обзиру иште одобрење од предпостављеног. Само у крај-

ној нужди може чинити набавку сам, но опет јавља свом предпостављеном старешини.

Батаљони командант води деловотство сво као што је за чету прописано а исто тако све књиге и спискове мора да има у својој канцеларији види број 1, 2, и 3 па како је за ту чету прописано, тако се има радити и при штабу батаљона. Образац под а и б.

Бр. 4. из рапорта четних и осталих части што су у батаљону о људма и стоки и из спискова код штаба бр. 2 и 3 чете, саставиће се дневник људи и стоке при батаљону наодеће се по обрасцу под в, и по том извести у

5. Рапорт општи о свему по обрасцу под г, и тај рапорт подноснће се коме треба по пропису, а рапорт 15 дневни месечни или кад се захте заставља ће се по обрасцу под к. г.

Све дужности у административном погледу вршиће ађутант и командант је батаљони дужан контролисати и уверавати се о тачности извршења.

6. Новац потребан на трошкове и плату војника у батаљону примаће ађутант по наредби команданта. Он ће водити дневник касе по обрасцу под д, а издатке чиниће по одобрењу команданта.

Документа ако се не узмогну узимати онда треба. на дневнику касе испод издате суме подписати својеручно примаоца или ако незна писати подписа ће га који од старешина.

7. О примању и издавању хране за људе и стоку води ће се при батаљону протокол по обрасцима под е и к. е. и кад се нареди подношење извода на пр. 7—15—22 и 30. дневно, и онда ће се употребити изводи по обрасцима под к. е а. к е б, а изводи о стању касе подноснће се по обрасцу под ж, кад се тражили буду а 15 дневно или месечно подноснће свагда бригадн.

8. Плата како старешинама тако и војницима издаваће се по платном списку образац 3.

9. Рачун о примању и издавању муниције при батаљону водиће се по обрасцу под и. као и при чети.

10. Исто тако водиће се рачун од примљене и утрошене стоке на храну војске, као што је прописано у обрасцу ј.

11. При батаљону водиће се инвентар ствари како канцеларијских тако и четама раздатих дакле све што буде примљено и издато од одела оружја, прибора и т. д. по обрасцу под к.

12. Кад батаљон буде предавао ма коме ма какве ствари које је у свој инвентар унео. показаће у издавању и по списку по обрасцу под л. преда ће на подпис примаоцу, па документат задржати за оправдање издатка.

13. За штаб батаљона и иначе што се буде требало, издаваће се требовање по обрасцу м, и срачуњавање ће се чинити по могућству као и замењивање требовања са признаницом, образац под н. при чему треба имати на уму ту околност да ће се спорови решавати према издатим признаницама.

14. По предметима чињеног реквирирања, дава ће батаљ. ком. уверења по обрасцу о. и водиће се протокол по обрасцу п. од издатих уверења. Она уверења што ће општине или приватне личности давати при реквирирању потреба попуњаваће се по обрасцу к.

15. О возарима код штаба води ће се списак људи и коња, по обрасцу који је за чету прописан у бр. 2 и 3. и то ће улазити у састав целокуп. дневника и рапорта батаљоног, како о људма тако и стоци по тачки 4 код батаљона.

16. Даље код батаљона ће комесар водити књигу примања и издавања јестива за људе и стоку, састављати изводе потребне, књигу о примљеној и утрошеној стоци за храну војске. Примање хране из магацина чиниће се на требовање батаљонског команданта, а примљена храна издаваће се четама на требовање четних командира која ће комесару служити као документат оправдања издатака.

Ађутант склапа рачуне потребне од свега што је примано и издавано. Њему се придаје у помоћ писар који ће га у свима службеним пословнма подпомагати.

За одпуштање људи реквирираних и стоке као и осталих војника даваће битаљ. ком. уверење по обрасцу с.

Прозивни списак у батаљону водиће писар а њега ће контролисати ађутант.

Ф№ 4027.
12. Маја 1876. год.
у Београду.

Министар војни,
пуковник
Јих. Николић с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА ВРХОВНЕ КОМАНДЕ.

Главнокомандујући са својом свитом има засебно уређену администрацију.

САСТАВ ВРХ. ШТАБА.

		КОЊА	СВИЋА
1	Начелник врховног штаба	3	2
1	Помоћник начелников	2	1
2—3	Ђенералшт. офиц.	6	3
1	Владика	2	1
1	Иншпектор артиљер.	2	1
1	Његов ађутант	2	1
1	Технич. артиљ. официр	2	1
1	Иншпек. инжињерије	2	1
1	Помоћник његов	2	1
1	Главни интендант	2	1
1	Помоћ. његов	2	1
1	Помоћ. инт. за спољне послове интендантске	2	1
1	Судски комисар	2	1
1	Начел. санитета	2	1
1	Главни марв. лекар	1	1
1	Апотекар	—	—
2	до 3 ађутанта	6	3
5	до 6 ордон. официра	12	6
1	Ађут. иншпек. инжињер.	2	3
1	Командант стана	2	1
1	Његов помоћник	2	1
1	Комисар за штаб	1	1
1	Касначеј	—	—

1 Команд трена врх. штаба	1	1
1 Инспек. пољ. поште	—	—
1 Пошт. комесар	1	1
1 Инспек. телеграфа	—	—
1 Тумач турског језика	1	1
1 Деловођа начел. санитета	—	—
10 Интенд. чиновника	10	5
10 Писара грађ. реда	—	—
5 Писара војног реда	—	—
10 Жандарма	10	—
Св. 73 човека	82 к.	41 сеиз

Или на издржању са резервом: 100 људи и 83 коња.

Но саставу врховне команде припадају још ова одељења.

1. Београд. ескадрон народњи.
2. Један ескадр. стајаће војске.
3. Поштанско одељење.
4. Телеграфско одељење.
5. Резервно санит. одељење.
6. 4 пољ. болнице.

Но ова одељења имају своју засебну комору под засебним командирима.

Комора.

Комора се дели на:

Штабску и Стројну.

1. Штабска. Ова је комора колска, и носи сав прибор и пртљаг штаба и лица у штабу као што иде:

	КОЛА	КОЊА	КОМОРЏИЈА
1. За начелника врх. штаба и његовога помоћника	1	2	1
2. За владику	1	2	1
3. За ђ. штабне официре и тумача турс. језика	1	2	1
4. За ађутанте шефа и ордонансе . . .	1	2	1
5. За инспек. артилер., његовог ађутанта тех. арт. официра, инспек. инжињерије, његовог помоћника и ађутанта, судског комисара . .	1	2	1

6. За гл. интенданта, помоћника, особље и 10 чиновника	2	4	2
7. За начел. санитета, гл. марвеног лекара апотекара, команд. стана, његовог помоћника, комесара штаба, команд. штабск. трена, деловођу начел. санитета	1	2	1
8. За инспектора пољска поште, пошт. комесара, инспектора телеграфа	1	2	1
9. За касу и казначеја	1	2	1
10. За 10 писара грађ., и 5 војног реда	1	2	1
11. За водоношу врх. штаба	1	2	1
12. За ствари канцел., и остали материјал	5	10	5
Свега	17	34	17

Са 2 десетара, међу самим коморцијама.

Стројна. Она носи и хране и фуражи, за штаб (не рачунајући одељења, која стоје под врх. командом) за 2 дана. Она је колска и састоји се из 3 кола под командом 1 десетара међу њима. Обојим коморама, штабним и стројном рукује командант штабског трена.

Прим: Разброј и подпуно уређење врши се на збориште врхов. штаба под надзором комисара врховног штаба и командира штабског трена.

О пословима гл. интендантства.

1. У главном интендантству израчунавају се и из њега ради извршења излазе сви распореди око снабдевања целокупне војске и њених установа свима потребама: раном, фуражи, оделом, новцем и т. д.

2. Главним интендантством рукује гл. интендант.

3. Главно интендантство састоји се из:

а. Помоћника гл. интенданта.

б. Канцеларије.

в. Инт. особља за поједине интен. гране.

г. Особља за равне сталне поруке.

д. Нижег особља — писара.

4. Осим ових делова и лица, под глав. интендантом стоје и сви месни интендантски заводи и окрузи у кругу војишта, који стоје под врх. командантом. У пределима ван границе, устројавају се нови окрузи и нове интенд. установе.

5., Канцеларијом глав. интенданта рукује непосредно помоћник гл. интенданта и састоји се из 3 одсека: за рану и фураж; за одело, и за спрему и новац. Но према потреби може главни интендант по одобрењу врх. команданта додати још који одсек н. пр. болнични то јест снабдевање болница интенд. потребама.

6., Појединим одсецима рукују начелници одсека, војима се према потреби даје нужно канцелар. особље у помоћ.

7., Број интенд. чиновника, који су при руци главн. интенданту ради особитих интенд. порука и операција надзора над извршивањем и т. д. такође се одређује према потребн. У прво време треба бар за сваки одсек да постоји по 1 стручно интендант. лице.

8., Под глав. интендантом стоје сви интенданти дивизија, и бригада и других засебних оделења.

9., Уређења округа и месних интенд. установа ван границе бивају по распореду глав. интендантства на основима уређења прописаних дужности а по утврђењу врховне команде.

О главном интенданту.

Дужности.

1. Он издаје распореде о снабдевању војске свима инт. потребама.

2. Главног интенданта бира врховни командант из лица посвећених како војеној тако и администрацијској служби а која разуму и грађанске установе.

3. Главни интендант стоји непосредно под врх. командантом. а ако је врхов. командант сам књаз, онда под шефом штаба врх. команданта.

4. Непосредни извршни органи распореда главног интенданта око снабдевања војске и болница свима интен. потребама јесу:

Окружни начелници, начелници друмских станица, надзорници в. друмова и чиновници интендантских установа. Он мотри да се распореди брзо и тачно извршавају и у случајима ако набавка не би могла да буде извршена на време горњим органима, он за ту цељ употребљава интенд. персонал, који му је ради особите поруке придат, а такође и дивиз. бригадне и других оделења интенданте.

5. Он треба на време да даје све нужне податке свима својим органима а такође и командантима војске, како би они на време могли да предузму све нужне мере око снабдевања.

6. По свршетку војне, глав. интендант даје рачун о радњи глав. интендантуре и са закључком г.л. команданта или шефа штаба, (ако је врховни командант сам књаз) врх. команде, подноси га војном министру.

7. Чим се глав. интендант именује, одма добија из војеног министарства све нужне податке о свима распоредима министарства око снабдевања војске. Он попуњава те податке подробним извешћима од окружних и дивиз. команданата. На оспову свега тога а и на основу података из врх. штаба о распореду војске и плану дејства, он саставља г л а в н и п л а н снабдевања војске свима потребама, и предлаже га врх. команданту на одобрење.

8. Овај план треба у себи да садржи:

а. Количину и род потреба и ствари?

На каквим местима и у које су рокове времена нужне за војску. Колико таквих потреба има већ на местима, колико се очекује а колико је нужно набавити и довући?

б. Начин набавке и довоза.

Распоред дужности око снабдевања међу свима лицама и установама.

г. Број кола и подвоза за глав. интендантски вов, који стоји под непосредним његовим распоредом.

д. Изложење свих осталих дата, која олакшавају снабдевање.

9. Пред одкрићем војне, глав. интендант саставља општи преглед ванредне и допуне новчане суме, која је нужна поред обичног расхода за интендантство и подноси га на утврђење врховноме команданту односно шефу.

10. Расход по овом ратном буџету врши и до рачунске године, а од тада гради и нови ратни буџет.

11. Главни интендант пази на извршење свих лица око снабдевања војске, које је министар већ предузео. Он лично или помоћу свога особља осматра магацине, сместишта и т.д. Даље осигурање војске лежи у његовој само дужности.

12. Он пази да реквизиције буду уредне, без излишног обтерећивања становништва и да се чине само у нужди, и кад се набавка на други начин није могла да изврши. Ово вреди како за своју земљу тако и ван ње.

13. Снабдевање спремом, оделом, спада у дужност в. министарства. Главни интендант само даје израчунату количину потреба и време за које треба да се дају војсци. Исто тако он настојава, да занат. оделења намирују текући расход овог рода потреба.

14. Главни интендант утврђује цену разним потребама, управљајући се према ценама појединих места.

15. Он удешава своје распореде око снабевања војске према страт. закључајима врх. команданта. Но он треба да предвиђа својим распоредом и будуће потребе војске.

16. Особиту пажњуобраћа глав. интендант да друмске станице на глав. друмовима буду у стању да намире потребе долазеће војске, и то на време.

17. Он свагда треба да зна, колико ране има код самих војника, а колико у стројној и магац. комори. Он се стара, да се та рана не троши без нужде као и да се одма попуњава.

18. Он пази: да сваки командант војске зна, одакле ће потребе да узимље? или где ће да се примају и коме издају по прописима за то.

19. Он одређује начин, на који ће се употребити гл. инт. транспорт.

20. По прелазу преко границе, он одређује и обнародује становништву течај новаца своје државе према течају саме те земље.

21. Ако је војска разређена по кућама приватним, и ако је газде ране, он саставља за тај случај т а б л и ц у к в а р т и р с к у или т а р и ф у и у њој се одређује:

а, колико и какав оброк дневно да дају газде војницима?

б, за какву награду и како ће се и кад она издавати?

И то према квитама, које војници по одласку морају газдама давати.

П р а в а.

1. Глав. интендант има положај а тиме и права начелника осталих стручних одељења врхов. команде.

2. Он има права да предлаже за одличија и награде како своје непосредно тако и сво остало интендантско особље.

3. Он има право у свако време сам лично или средством својих чиновника да осматра окружне и месне интенд. установе магацине и т. д.

4. Он има права, да даје нужна упуства свима интенд. органима у границама власти. Преко ове тражи разрешења врх. команд. или шефа штаба. Само у крајној нужди, и кад је поред тога одвојен од врх. команде, решава интенд. питања сам средством својих органа но одма јавља врх команданту.

5. Ако гди примети на неправилност у требовању, на притесњавање становништва или чиновништва, он сам одма има права да пресече злоупотребе у име врх. команданта, јављајући командантима одељења, код којих се то десило.

6. Сви његови налози по интенд. части врше се са стране војске, која је под врх. командантом, са стране свих лица и установа, као год и налози врх. команданта.

7. По предмету набавке он утврђује све интенд. операције и набавке, но само у границама одређене суме за поједине гране интенд. иначе, ако набавке због цене прелазе одређене границе, он тражи дозволу од врхов. команданта.

8. Свагда кад се мора прибећи реквизицији, он тражи дозволу од врхов. команданта.

9. Сва питања окружног начелника. дивиз. интенданата и других засебних интенд. чиновника у односу на разне набаве, решава сам у границама своје власти и прописа, иначе тражи решења од врх. комаданта.

10. Ако је према току војних дејства нужно, да се установе какви магацини и т. д. или униште, — онда он то дозвољава само по одобрењу врх. команданта.

11. У ванредним случајима, који очевидно иду на уштрб војсци и каси, а прелазе његову власт, он својом влашћу одклања све незгоде, јављајући врхов. команданту.

12. Глав. интендант води преписку са свима одељењима в. министарства, са свима лицима и местима, која су у војсци врх. команданта и са свима земаљским властима на војништу тражећи од њи извешћа и податке. —

О помоћнику глав. интенданта.

1. Помоћник глав. интенданта јест његов најближи и непосредни сатрудник по свима предметима у општ а после он је непосредни начелник и руковатељ целим деловодством канцеларије интенданта.

2. Њега бира глав. интендант и предлаже га врх. команданту на утврђење.

Д у ж н о с т и. Он рукује деловодством у канцеларији, према подели одсека глав. интенданта, дели послове на лица, пази на брзо и тачно вршење и има надзор над свима лицима канцеларије.

3. Он разашиље и обзнањује наредбе гл. интенданта дивизијским бригадним интендантима, окружним, друмских станица и т. д. начелницима, местима и лицима. Такође извештава и поједине односне команданте о тим наредбама.

4. Нарочита је његова дужност, да свагда у тачности и пуноћи има податке:

а. Како су потребе и где размештене?

б. У каквом се стању налазе интендантска предузећа?

в. Колико, и каквих потреба има прикупљених?

Такође и сам са своје стране води тачне рачуне и о другим питањима а све у форми таблица, које свагда допуњује, исправља, како би се свагда видило стање најновије.

5. Он строго прати и води рачун: да л су се налози глав. интенд. разумели?

Да л се брзо и правилно врше?

Да л се магацини пуне колико треба и на време?

Свагда иште извешћа и одговора о извршењу и пријему ма ког налога глав. интенданта.

Чим се примети да стоји неисправност, одма јавља глав. интенданту.

6. Он бди над снабдевањем врховне команде у сваком погледу.

Под његовим је надзором комесар врх. штаба.

7. У случају свога осуства, он предлаже глав. интенданту заменика из лица канцеларије.

8. Он тражи и добија из врхов. штаба сваки дан: размештај војске бројно стање, тактичку поделу њену, па према овим изменама, мења и интенд. распореде, предлажући их глав. интенданту.

9. Он саставља маршруту за марш интенд. возова па и за поједине коморе, што се шаљу војним друмовима, предузима нужне мере на време, да на станицама буду брзо снабдевене.

10. Он скупља и држи у спремности и готовости за употребу карте, статист. податке, о путовима и другим нужним подацима, који олакшавају или отежавају издржавање.

11. Чува и попуњује карту, на којој су означене и нанешене све интенд. установе.

12. Излаже своје погледе ради саглашавања послова инт. са пословима врхов. штаба.

У свима послед. 5 тачкама прима обавештења од глав. интенданта.

Права. 1. Обично право помоћника односи се на деловодство, којим рукује по свом стручном знању према духу устројства и наређењу глав. интенданта. Такође над особљем канцеларије користи се правом у обзиру дисциплине, које ће одредити врхов. команд. или шеф штаба. Но што се тиче интенд. операција, он свагда чини предлог и питања глав. интенданту.

2. Он има право да ступа у сношај са свима другим подчињеним интендантском чиновницима, и установама. Исто тако са поштанским, телеграфским, санитетским и другим одељењима.

3. У име набавке података нужних, има право да ступа у сношај и са одељењима в. министарства и са окружним начелствама.

4. За време одсуства или болести глав. интенданта он га заступа дотле, док врх. командант или феx штаба другаче ненареди.

О лицима за особите поруке при главном интенданству.

Дужности ових чиновника, према наређењима глав. интенданта, јесу седеће:

1. Он их шаље према потреби за дивизијске и бригадне интенданте — ако је потреба, даље за надзорнике в. друмова, управитеље магацина и т. д.

2. Шаље их да мотре на извршења распореда, које је глав. интенд. наредно, а и на извршење и други интенд. операција.

3. Шаље их да извршују набавке, превозе, реквизиције, снабдевања станица, болница, магацина и т. д. у свима случајима, ако у изванредним случајима те набавке и извршења неврше месне инт. власти, већ само главно интенданство.

4. У свима наведеним приликама чиновници се владају према настављењима, која им да је глав. интендант, и која потврђује врх. команд. или шеф штаба.

5. У земљи страној по прелазу војске преко границе, њихове су дужности:

а. Да се саветују са месним властима о начинима најбољег издржавања војске. Да истражују сами најбоље начине и најбоље изворе.

б. Да пазе, да месне власти врше налоге глав. интенданта брзо и потпуно.

в. да пазе, да становништво уредно издаје потребе, које су разрезане, да буду посредници између одељења војске и власти, између интенд. чиновника и предавалаца потреба.

Дужности комесара за врх. штаб.

1. Он се стара, да лица и одељења врх штаба буду снабдевена свима потребама ране, спреме, и смештишта.

У овом погледу он стоји под помоћ гл. интенданта, њему се обраћа за упутства о начину набавке.

2. у свему пак што се односи на правилну употребу, чување раздавање и т. д. потреба и у дисциплинском обзиру, он стоји под командантом стана врховног.

3. Он бележи и уређује логор врховног штаба, према упутствима команданта стана.

4. Исто тако за време кретања врховне команде, он извршује налоге команданта стана за брзо дизање логора, паковање штабске коморе и упућивање на указано место одређеним правцем.

5. У случају смештања врховне команде по кућама, он извршује распоред лица и оделења по квартирима и кућама и удешава начин издржавања врховног штаба према распореду главног интенданта или у његовом одсуству према наређењу шефа штаба.

6. О целом свом пословању води рачун за који је и одговоран.

7. Он је личност нераздвојна од врховне команде, коју свагда прати.

8. За своје помоћнике у послу обраћа се команданту стана.

9. Он издаје и командиру трена дивизијског штаба нужне наредбе по својој струци.

О команданту стана врховног штаба.

1. Он је начелник полиције у врховном стану и врши све дужности средством својих органа, које се односе на ред и сигурност врховне команде.

2. Њега поставља врховни командант из лица војеног реда, који су упознати са војним дужностима, прописима и дисциплином.

3. Његови су органи, помоћу којих одправља и извршује своје дужности:

а, Канцеларија са писарима.

б, Спровод врховне команде.

в. Стража врховне команде.

г, Жандарми придати.

д, Комисар врховне команде.

4. Деловодство у канцеларији подобно је као и у гарнизону у мирно доба.

5. Он бира место и распоређује логор врховног штаба.

6. Он одређује и распоређује страже у логору врховног штаба и уређује службу унутарње и спољне сигурности, а такође стара се о чистоћи и осветлењу врховног штаба.

7. Под њим стоји сва војска придата врховном штабу, како стално тако и привремено, и он је њен заповедних.

8. Он издаје наредбе за дизање логора, паковање и брзо кретање одређујући место и правац одлазка.

9. Он чини распоред за размештај лица врховног штаба а често у варошима и кућама, саставља преглед сместишта целог распореда за своју канцеларију а и за шефа штаба. Исто тако предузима мере сигурности по таквим местима.

10. Он води надзор над арестантима а и заробљеницима.

11. Он испитује заробљенике, бегунце, уводе и подноси извешћа шефу штаба.

12. Он набавља добре и поуздане путевође и извештаче из мештана, и води над њима надзоре.

13. Свако подозриво лице испитује и према закону с њим поступа.

14. Стара се за добавку нужног подвоза ако је потребан.

15. За време кретања и боја, он прати особу главног командујућег са спроводом и чини нужне распореде, да се непринадлежећи војски одклањају а заоставши упућују на своја места.

16. Он се стара да се за разнос налога писама и вести шаљу најпоузданији војници и јавља о извршењу таквих пошиљања.

17. Он сваког дана а у важнијим случајима одма рапортира шефу штаба или врховном команданту.

18. Канцеларијом његовом рукује његов помоћник са персоналом.

Дужности командира трена врховног штаба.

1. То је личност, која рукује и управља штабском и стројном комором врховне команде у свему, што се односи на ред, дисциплину и тачно вршење службе и налога, који би произишли како од команданта стана тако и од комисара врховн. штаба.

2. Он има власт четовође над подчињеним особљем обе коморе.

3. У случају, кад се стројна комора одвоји од штабске и веза небуде могућа он одређује једног од десетара за привременог командира стројне коморе.

4. Он свагда треба да зна бројно стање обе коморе: људи, кола, коња, а и количину потреба, која се у њима налази.

5. Он пази да се попуњавање, вожење и раздавање потреба врши на време, уреду и по пропису.

6. У осталом он прима упутства од команданта стана што се односи на дисциплину, ред, кретање становање и т. д. а што се тиче поступка са раном, чувања, примања и издавања и т. д. од комисара врховн. штаба.

Дужности ҷазначеја.

1. Он се брине за новчано снабдевање врховног штаба.

2. Он рукује касом примањем и издавањем и рукује целим деловодством новчаним.

3. Он стоји непосредно под врховном командом или шефом штаба и сва издавања морају имати њихов потпис.

4. Он даје рачуна о каси министру војном (односно главној контроли) коме се и обраћа за нужан новац.

5. Он израчунава суму нужног новца за лица врховног штаба.

6. Он рукује такође и касом врховнога команданта, која се употребљује на разне изванредне војне и спољне потребе.

Деловодство.

1. У врховној команди постојаће списак главни у коме ће бити уписане све личности што врховној команди припадају (од команада придатих врховној команди водиће се засебно списци у самим командама као што су код ових команада и прописани). У овом списку додаваће се лица, која буду улазила у састав или излазила из састава врховне команде.

2. Из главног списка саставиће се списак један по коме ће се водити свакодневне промене персонала врховне команде, као што је образац под а.)

Онима личностима врховне команде које су на месту, неће се никакав знак у том списку стављати, а онима пак који су болесни ставиће се знак б.

Онима који су код куће остали белешка к.

„ „ „ умрли „ у.

„ „ „ нестали „ н.

„ „ „ на осуству „ о.

„ „ „ у бегству „ б.

„ „ „ одкомандовани „ „од.“

„ „ „ прикомандовани „ „прик.“

„ „ „ под судом „ с.

Исто тако додаваће се у овом списку и личности: које буду заробљене реквириране или иначе а изостављаће се кад престану ту задржавати се.

Овакав списак водиће се и од коморџија находећих се у врховној команди.

3. Даље ће се водити дневник од коња што припадају персоналу врховне команде и ту ће се бележити свакодневно бројно стање коња и промене које се буду догађале образац под б.

4. Осим тога водн ће се и дневник коморџијске стоке која врховној команди припада и бележиће се свакодневне промене догађајуће се у стоци образац под в.)

5. Из списка персонала под број. 2 дневника коња и дневника коморџијске стоке. састављаће се дневник врховне команде, као што је образац под г.

6. Из дневника врховне команде састављаће се свакодневни рапорт саме врховне команде, као што је образац под д.

Надзор над вођењем дневника и саставу рапорта, водиће један од ађутаната који буде начелником врховне команде одређен и он ће потписивати рапорт.

7. Рапорт како од целе војске - по потреби — састављаће се из рапорта дивизијских команада које оне буду подносиле, а за састав оваковог рапорта служиће образац под к. д.

8. У врховној команди постојаће један преглед целе војске по почасности овако:

1. од сваке јединице
2. по бригадама
3. по дивизијама.

Како би се по потреби знало бројно стање и јединица и скуп јединица.

За врховну команду састављаће се дневна требовања по обрасцу под е.) и предаваће се комесару врховне команде да набавку хране изврши.

Издата требовања замениће се признаницама по обрасцу ж. кад се могло буде.

Све што се у администрацији односи по овим тачкама на персонал врховне команде и коње водиће један писар за то одређени, а што се тиче коморџија и њихове стоке водиће командант трена врховне команде.

Од примљене хране за персонал врховне команде и фуражи за стоку водиће се рачуни по обрасцима под з. и и.

Дневник касе и партијалник у врховној команди водиће се по општим прописима државних књига и рачуноводства а обрасци су под ј. и к.

Изводи о стању касе подносн ће се врховном команданту сваки 7 дана а образац је за тај извод под л.)

Плата персоналу врховне команде издаваће се из касе на признанице опште у свему по пропису а састав признаница види се из обрасца под м.)

У врховној команди водиће се инвентари ствари што се буду примале и издавале по обрасцу под н.

Кад се буду ствари издавале онда ће се по списку то чинити и тај ће се списак састављати по обрасцу под о.

Ако се за врховну команду узхте реквирирати храна за људе и фураж за стоку онда ће уверења за реквизицију издавати помоћник главног интенданта комесару који ће реквизицију извршити помоћу месне власти. Образац за уверења служи под п.

Од уверења реквизиционих водиће се књига по обрасцу под р.

За одпуштање људи реквирираних из врховне команде издаваће се уверења по обрасцу под с, и назначиће се време њиховог у команди бављења.

Рачуне о примљеној храни и фуражи за стоку по требовањима, води ће комисар врховне команде а кад се буду тражили изводи кратки о примању и потрошку онда ће се ови састављати по обрасцима т. и у.)

Комисар ће водити тачно ове рачуне тако да се свагда зна стање примања и издавања јестива за људе и хране за стоку.

Ф-№ 4270.
15. Маја 1876. год.
у Београду.

Министар војни,
пуковник,
Јих. Николић с. р.

Министар просвете и црквених дела на основу закона од 12. Децембра 1863. г. (додатак к §. 25. закона о устројству гимназија од 16. Септембра 1873. г. и к §. 26. закона о устројству ретлке од 9. Јуна 1865. г.) прописује ова:

ПРАВИЛА

ИСПИТА ЗРЕЛОСТИ

за ученике гимназија и реалке.

I.

Задатак и услови испита зрелости.

Чл. 1. Задатак је испиту зрелости, да се прибави потпуно уверење о потребном општем образовању и довољној спреми оних младића, који желе да добију стручно научно образовање у великој школи или универзитету, како би доцније ступили у коју грану државне службе или се одали којој самосталној радњи.

Но спремност за испит зрелости није у томе, да приправник само механички и у појединостима памти сву множину знања из наука које је учио; него се тражи да је измереним и постојаним трудом као и даром својим толико успео и умно се развио, како би у последњој години могао без великог напрезања и с поуздањем дати у г л а в н о м е рачун од онога што је дотле у гимназији (реалци) учио, те тако уопште посведочити да има потребна знања и воље за даље факултетско образовање.

Чл. 2. Испит зрелости дужни су полагати ученици VII. разреда гимназије и реалке, који желе даље наставити науке у великој школи или универзитету.

Чл. 3. На испит зрелости примају се они ученици који VII. разред сврше са успехом, који даје право на прелазак у старије разреде. Они се ради тога пријављују у року, који ће одредити директор. Директор такве пријаве без одлагања износи на расмотрење професорском савету.

Чл. 4. Ванредни ученици полажу испит зрелости као и редовни, ако су пре тога положили испит из VII. разреда са довољним успехом, (в. члан 3.)

II.

испитни одбор.

Чл. 5. У испитном одбору председник је министарски изасланик, а чланови: директор гимназије и још 4 професора, које бира професорски савет. — Но и остали наставници, кад нису дужношћу спречени, имају присуствовати испиту.

Чл. 6. Кад се заврши списак свију за испит пријављених ученика, директор позива дотичне наставнике, да му сваки по своме предмету преда јасно обележене задатке за писмени испит зрелости, и то за сваки предмет више задатака, међу којима не сме бити ни једног, који би у течају године ученицима већ био давао на израду. Те задатке заједно са списком пријављених приправника подноси директор министарском изасланику, који бира за сваки предмет писменог испита потребни број задатака, и који одређује, у споразумљењу с директором, дане у које ће се држати писмени и усмени испит зрелости.

III.

Писмени испит зрелости.

Чл. 7. Предмети писменог испита зрелости ово су:

а, српски језик са стилистиком,

б, немачки језик,

в, француски језик,

г, латински језик, (за гимназије),

д, математички задатци,

ђ, физика и механика, (за реалку),

е, нацртна геометрија (за реалку),

ж, цртање, (за реалку),

Из српског језика израда писменог задатка има да обухвати један подужи састав у прози, који се узима у домашају могућег развитка знања и мисли у свршеног гимназисте (ученика реалке). У том саставу треба да се огледа мера опште образованости и умне зрелости

приправника, а ово се познаје нарочито по јасности и доследности у излагању мисли, по природности и правилности у извођењу закључака. Особито се има узети на ум тачност и складност у српском говору. Материја за ове задатке бира се према нашим просветним и школским приликама по најбоље из разних делова културне, политичне и књижевне, народне и опште историје, из земљописа, путописа и т. д.; само ни један такав или сличан предмет не треба да је био већ у течају године ученицима на израду даван. — Време, које се оставља приправнику за овај задатак, највише је три до четири часа.

Из немачког језика превод једног краћег и лакшег састава са српског на немачки помоћу речника, и једног дужег и тежег састава с немачког на српски језик без речника. Оба се задатка означују и стављају као што наређује чл. 6., и то из познатијих писаца новијега доба. За превод с немачког на српски може се узети и појезија. — Рад из овог предмета траје највише три до четири часа.

За француски језик вреди све што је наређено за немачки. Само се примећује, да уколико је који приправник већма успео у једноме страном живом језику, утолико ће му се олакше узимати слабија спрема у другом.

ЗА ГИМНАЗИЈЕ

Из латинског језика има се превести на српски један краћи састав или један део већега састава из познатијих класика у прози. У овоме раду може се ученик послужити речником, а време за које се задатак сврши, може трајати највише два часа.

Из математике имају се разрешити један аритметичан и један алгебричан и два геометријска задатка. Употреба логаритмичних таблица допуштена је. — Време за израду одређено највише је $4-4^1/_2$ часа.

ЗА РЕАЛКУ

Из физике и механике имају се расправити по два задатка. — Време за израду одређено највише је три до четири часа.

Из нацртне геометрије имају се израдити два повећа задатка. — Време за израду одређено највише је три часа.

Из цртања свију врста узимају се за оцену сви задатци ученички рађени у VI. и VII. разреду; но за орнаментатско и архитектонско цртање има се нарочито израдити по један задатак на које се одређује време три до четири часа.

Чл. 8. а. Задатци за писмени испит зрелости држе се у тајности и обзнањују се приправницима оног дана и часа кад се испит отпочне и то свагда само за онај предмет из кога се има тога дана испит држати. Свако прекорачење ове забране, било да се учини посредним или непосредним путем, сматра се и казни као злоупотреба дужности.

б. Сви приправници полажу писмени испит заједно и под непрекидним надзором дотичног наставника и два члана испитног одбора. Предметног наставника може по потреби заступити директор или његов заступник. Поред горње тројице и директор или његов заступник, кад год је могуће, води надзор над писменим испитима приправничким. Министарски изасланик дужан је сваки дан такође походити писмени испит зрелости.

в. О писменим испитима дају се свима ученицима једни исти задатци. Надзорни наставници дужни су бригу водити, да се ни један ученик у изради задатка не служи забрањеним средствима, да сваки у потребној даљини од другога седи, да друге питањем или шушкањем не узнемирује и у туђ рад никако не загледа. Који би од ученика овоме противно радио, биће на први мах озбиљно опоменут, а у поновљеном случају биће наредбом директора и надзорних наставника од испита одлучен. Оваки случај забележиће се у протокол, који ће се доставити министарском изасланику, а овај ће за тим у договору са дотичним наставником и директором одредити ученику други писмени задатак и друге дане за испит. Овака погрешка ученика забележиће се у сведоџби испита зрелости; а у поновљеном случају кад се ученик у изради свога писменога задатка недозвољеним средством или преваром послужи, губи право на испит зрелости за ту годину, о чему ће испитни одбор, по предлогу директора и надзорних наставника, пресудити, а о томе ће се и министарство просвете известити.

О последицама оваких погрешака имају се приправници за испит зрелости свагда у напред известити.

Чл. 9. а. Писмени испит зрелости има се свршити за три до четири дана, радећи задатке из српског језика, природних наука и математике само до подне, а из страних језика пре и после подне.

б. Сваки приправник предаје свој посао надзорном наставнику одмах чим га изради, и то концепат и препис заједно. Ако не доспе да сврши препис, он ће предати само концепат. А ако ни са овим до одређенога времена није могао бити готов, предаће га онако како је и колико је могао да изради.

в. Сви састави у концепту и препису писаће се на половини превијенога табака, како би наставници после могли своје исправке и белешке ставити са стране.

Чл. 10. а. О сваком писменом испиту зрелости воде надзорни наставници протокол, у који уписују све важније што би се имало приметити за време испита. У тај протокол бележи се: када је тачно (у који час) отпсчет писмени рад приправника, који су наставници одређени за над-

зор, и да ли су непрекидно или наизменце и докле који надгледали; када је који ученик с послом готов био и ко је само концепат а ко и концепат и препис за одређено време свршио; најпосле, је ли и ко је опоменут био због покушаја да се недозвољеним средствима помогне.

б. Овај протокол потписују надзорни наставници и директор, а овај га после са поправљеним и оцењеним писменим радовима приправника доставља министарском изасланику.

Чл. 11. Рад и успех ученика на писменом испиту прегледаће тачно и поправити дотични наставник који је предмет предавао, а уједно ће ставити на крају своју оцену о успеху, држећи се у томе мере која се целокупним предавањем тога предмета и значајем испита зрелости по овим правилима одређује. Осим тога сви наставници који су на испиту били дужни су ради обавештења прегледати писмене радове свију приправника. А кад се то сврши, онда директор доставља све тако прегледане задатке и саставе министарском изасланику, додавши табеларни преглед свију приправника. У овом прегледу има се поред сваког имена ставити рубрика за оцену успеха из свију предмета, за које се по овим правилима писмени и усмени испит зрелости тражи; а свака ова рубрика предмета имаће три преграде, у које ће се редом бележити годишњи успех из последњег разреда, оцена писменога испита и оцена усменога испита зрелости.

Чл. 12. Сваки дотични наставник бележи на прегледаним и савесно оцењеним радовима ученика своје оцене по овим ступњима: рђаво, слабо, добро, врло, добро одлично.

Ако би се директору учинило да је дотични наставник дао о писменом раду ученика неправичну на штету или у корист овога претерану оцену, он ће му учинити своје примедбе. Ако се у томе њих двојица не би могли сложити, ствар ће се изнети испитном одбору, и ту ће се пресудити већином гласова. У случају равне поделе гласова одлучује она страна на којој је министарски изасланик. У оваким приликама где се у поједином случају не може лако да дође до тачне и правичне оцене, могу се ради обавештења изнети и остали ранији писмени радови ученика, рађени и сачувани у течају године.

Чл. 13. Који би ученик на писменом испиту зрелости добио из већине задатака рђаве и слабе оцене, тај се на усмени испит не ће пуштати, ако испитни одбор и иначе према његовом недовољном годишњем успеху има разлога да сумња о његовој зрелости и спремности. Такав ће се приправник одлуком испитног одбора упутити да учи седми разред још једну годину, или да тражи себи друго занимање.

IV.

Усмени испит зрелости.

Чл. 14. а. Усмени испит зрелости држи се одмах по свршеном писменом испиту.

б. На овом испиту морају бити сви чланови испитнога одбора (вид. члан 5.)

в. Из сваког појединог предмета испитује наставник који је у вишим разредима предавао коју грану од дотичне групе предмета; а ако је он спречен, онда један заменик, кога министарски изасланик одреди у договору с директором, и који у вишим или у нижим разредима сродан предмет предаје.

г. Испитујући наставник дужан је у стављању питања и давању обавештења према приправнику служити се најудеснијом већ свикнутом методом, остављајући му времена. да се о свакој ствари која у стављено му питање долази, може јасно, тачно, смишљено и доследно изразити. При томе није главно да се покаже множина појмова и ствари, које је ученик у течају свога учења сазнао и запамтио; но важно је да се види, је ли и колико је кадар своје знање разложити и исказати тако, како би му се без омишљања могла признати зрелост и спремност за факултетско учење.

д. Поред дотичног наставника могу и директор и министарски изасланик утицати у усмени испит зрелости; а изасланик још је овлашћен да у случају потребе може удесним начином давати испиту други правац, и по увиђању свом скратити га или продужити у једноме или у више предмета, и код појединог ученика више него код другога.

Чл. 15. а. О сваком усменом испиту зрелости мора се водити нарочити протокол. Овај ће протокол директор свагда напред спремити и у њему побележити редом имена свију за тај дан одређених приправника, с додатком њиховог годишњег успеха у последњем разреду, као и свију оцена њихових радова о писменом испиту. Поред ових рубрика стојаће место за оцену успеха о усменом испиту.

б. Једног дана могу се усмено испитати највише до п е т приправника, радећи пре и после подне 7 до 8 часова.

в. Пре него што се усмени испит отпочне, изасланик министарски договориће се с дотичним наставницима о томе, шта ће се и којим редом од прилике питати из појединих предмета на усменом испиту.

г. За време овог испита води један од присутних професора одвојен записник о одговорима приправника. У овај записник бележе се у кратко

и у главноме сва питања која су из појединих предмета стављена као и одговори ученика. А министарски изасланик, као и наставник који је предавао и испитивао, могу за се одвојено својим начином забележити оцену, коју би по одговорима својим ученик требало да добије.

Чл. 16. Усмени испит зрелости полаже се из ових предмета:

а. Науке хришћанске (с историјом цркве).
б. Српског (и словенског) језика с литературом,
в. Немачког језика.
г. Француског језика.
д. Латинског језика (за гимназије),
ђ. Историје народне и опште са земљописом.
е. Природне историје (јестаственице),
ж. Физике, с космографијом (за гимназије),
з. Физике, космографије и механике (за реалку).
и. Математике,
ј. Нацртне геометрије (за реалку).

За живе стране језика свакојако мора се тражити за сада разумевање и лако превођење у белетристичним и историјским списима бар једнога од њих, немачког или француског, како је коме ученику према околностима за време учења у гимназији (у реалци) било лакше и удесније. Ради уверења о успеху у којем живом страном језику држаће се о усменом испиту у приправности неколико књига означене врсте (белетристични и историјски списи) на том језику, које књиге ученик пре тога није имао у рукама. Па ако не буде могао сразмерно доста лако и без речника да преводи ма које место из књиге која му се да, и ако својим неразумевањем тога страног језика у опште покаже, да не заслужује добру оцену, онда се такав приправник има одбити од даљег испита и упутити да учи VII. разред још једну годину.

Чл. 17. а. У науци хришћанској ваља поред општих начела хришћанске вере и општих правила православне цркве обратити пажњу и на развитак српске црквене историје.

б. Из српског (и словенског) језика с литературом. Одношај српског језика према старословенском и њихове једнакости и неједнакости. Главнији моменти наше старе књижевности и епохе у новијој књижевности. Доситије Обрадовић и Вук Караџић. Народне песме из старога, средњега и новог доба. Владика Петар II. Његуш и Бранко Радичевић. — Поред тога има се мотрити, да ли је приправник кадар да о ствари која му је у домашају његове моћи знања и размишљања

стављена. искаже доста тачан и јасан суд. у правилним облицима српског говора.

ЗА ГИМНАЗИЈЕ

в. Из латинског језика има се тражити за сада знање граматике и разумевање Јулија цезара („галски ратови") без речника. При оцени успеха из овога предмета употребиће се у толико блажа мера, у колико је приправник показао бољи успех у једноме живом страном језику.

г. Из историје народне и опште са земљописом. Од ученика у овим предметима има се тражити јасан преглед старије и новије историје српског народа, с разумевањем узрока и последака великих догађаја којима се мењала судба свега народа а и појединих главнијих покрајина. Из опште историје главнији културни и политични моменти из историје Индијана, Мисираца. Јевреја. Асирјана, Вавилоњана и Персијана. Из јелинске историје јуначко Омирово доба, па за тим доба јелинских ратова и најпосле вршак јелинске културе, наука и уметности, с кратком биографијом њихових славних људи, уз које треба разумети Александра великог и његово доба. Из римске историје поступно развијање војничке римске државе у форми аристократске и демократске републике; за тим борбу Рима и Картагене, па освојење Грчке и Азије, и најпосле домаће ратове, време Јулија Цезара и Августа, пропадање Римљана и појаву Хришћанства. Из средње историје сеобу народа и крсташке ратове. развитак феудализма и знатније владаоце француског и њемачког царства; појаву и значај Арапа и њихове културе; борбу између римпапине превласти и њемачких царева; основу и развитак знатнијих словенских држава с њиховим знатнијим владаоцима; владу Татара и Турака у Јевропи. Из нове историје реформацију, веће уметничке и научне проналаске; (за реалку: веће техничке и научне проналаске. с обзиром на оно што се учило у историји техничких проналазака); вестфалски мир и нови систем јевропских држава; револуцију у Енглеској Америци и Француској; Наполеонове ратове и њихов последак. — Кратак преглед новије књижевности у Енглеза. Француза, Немаца и Руса. — Из земљописа тражи се познавање главних делова света, с мрежом већих река и орографским прегледом, и без помоћи карта и планиглоба; поред тога довољно знање из политичког земљописа свију важнијих држава у Јевропи и Америци.

д. Из природне историје треба приправник да покаже познавање системне поделе трију царства и њихових главнијих родова; даље да уме по врстама уредити зоолошке, ботаничке и минералошке примерке који би му се изнели. и да је бар унеколико кадар разложити физиолошке појаве и функције важнијих животињских и биљних органа.

ЗА ГИМНАЗИЈЕ

ђ. Из физике јасан поглед на општа својства тела и на природне појаве које отуда долазе. Даље, познавање закона кретања и равнотеже, топлоте, светлости, звука, магнетизма и електрицитета. — Из космографије облик земље, склоп и облик копна и мора, постање брда, провала и равница; положај и одношај земље према сунцу и планетама.

ЗА РЕАЛКУ

е. Из физике, космографије и механике. Из физике јасан поглед на општа својства тела, и на природне појаве које отуда долазе. Даље: спољна и унутрашња разноликост тела, закони кретања и равнотеже, топлота, магнетизам, електрицитет, акустика и оптика. — Из космографије облик земље, склоп и облик копна и мора, постање брда, провала и равница; положај и одношај земље према сунцу и планетама. — Из механике: разне врсте кретања, силе, њихово мерење и величина дејства, слагање и разлагање сила и кретања која силе производе, тежиште и стабилност, судар сметње кретањима, јачина тела, елементарне махине, везе елементарних махина притисак и кретање капљичавих течности, водена снага и воденични точкови, притисак и кретање еластичних течности.

ЗА ГИМНАЗИЈЕ

ж. Из математике треба приправник да уме брзо разрешити све рачунске задатке из живота: да познаје добро правила о упоређењу и подизању на први и други ступањ, о радњи с логаритмима, о извлачењу корена и осталим важнијим ставовима и њиховој научној вези из аритметике и алгебре. Даље, у геометрији треба да разуме и да може разрешити задатке, који стоје у простом и најближем одношају с главним основама планиметрије и тригонометрије.

ЗА РЕАЛКУ

з. Из математике: брзо разрешавање свију рачунских задатака из практичног живота, решавање једначина 1 и 2 ступња с једном и више непознатих, решавање виших једначина, решавање изложитељских једначина, аритметичне и геометријске поступности рачуни сложених интереса. Даље: подударност и подобност троуглова и полигона, израчунавање садржине површина ограничених правим и кривим линијама, израчунавање површине и кубне садржине правилних ограничених тела, решавање равних правоуглих и косоуглих троуглова; аналитично опредељење тачке, праве линије круга, елипсе, хиперболе и параболе, односно на правоугли и поларни координатни систем; аналитично посматрање пресека двеју и трију правих линија, услови за пресецање и додир два круга; једначине додирне и нормалне линије на кругу, елипсе, хиперболе и параболе.

ЗА РЕАЛКУ

и. Из нацртне геометрије: ротација тачке, линије, равнине и тела према задатој правој линији; налажење продира разних геометријских тела кроз равнине и тела кроз тела; сенчање; централна перспектива.

V.

Одлуке испитног одбора и сведоџбе о испиту зрелости.

Чл. 18. а. Пошто се са свима једнога дана позваним приправницима сврши усмени испит, испитни одбор под председништвом министарског изасланика већа и договара се о сваком испитаном ученику и за сваки предмет појединце. Ово се чини најпре ради оцене усменог испита по кратким засебним белешкама, а на основу непосредног упечатка, — и тако добивене оцене заводе се у протокол усменог испита, као и у нарочити списак свију приправника који директор спреми (чл. 11). Ове оцене бележе се као и при писменом испиту: рђаво, слабо, добро, врло добро одлично.

б. За сваког приправника и за сваки предмет појединце предлаже наставник-испитач оцену усменог испита, а за тим и општу оцену успеха према положеном писменом и усменом испиту, а с обзиром на годишњи труд и успех ученика. Ако који члан испитног одбора има што противу предложене мере оцене да примети, онда се на позив председников води разговор о ученику и о његовом успеху у цељи, да се могуће правичнија и тачнија оцена донесе. У случају кад се одбор не може на једногласну одлуку да сложи, приступа се на позив председников гласању почињући од најмлађег члана (по постављењу у указну службу), и одлучује се већином гласова, а при равној подели с председниковим гласом. У већању и решавању о оваким оценама из појединих предмета учествује увек и онај наставник који је испитивао. Тако добивена оцена заводи се у испитни протокол.

Чл. 19. а. Пошто се добију оцене приправника из свију прописаних предмета за испит зрелости, председник ставља питање, да ли се према целокупном успеху тог приправника може донети одлука, да је испит зрелости добро и са задовољавајућим успехом положио и да му се може таква сведоџба издати. Оним приправницима, који су према својим околностима, а можда и према својој личној склоности достигли врло добар и одличан успех из неких главнијих предмета, може се при одлуци о

зрелости рачунати то у накнаду за недовољне оцене из других предмета (осем живих језика, — в. чл. 16), ако иначе заслужују обзира.

б. Кад се о свима једног дана испитаним приправницима донесу оцене и одлуке, онда потписују протокол сви чланови одбора заједно с министарским изаслаником. А за тим се саопштава резултат, ако је могуће, још истог дана дотичним младићима, а иначе одмах сутра дан. Главна оцена и одлука одборска о приправнику, која ће се у испитни протокол забележити, гласиће овако:

„Према добивеним оценама из свију предмета писменог и усменог испита, а с погледом и на годишњи резултат труда, који је ученик VII. разреда Н.Н. у раду и учењу свом положио, испитни одбор признаје му зрелост и спремност за факултет велике школе или универзитета."

Или у противном случају: ... „испитни одбор није му могао признати зрелост и спремност за факултет велике школе или универзитета."

в. Резултат испита зрелости саопштава приправницима председник одбора са сходним речима похвале, или подстрека на рад у циљу боље спреме за нов испит зрелости или упућења на други начин живота како је према коме потребно.

Чл. 20. а. Сведоџба о положеном испиту зрелости издаје се приправницима без задржавања другог или трећег дана кад се сав испит сврши. Но сведоџба о добро не положеном испиту зрелости издаје се тек по нарочитом захтевању.

б. Сведоџбе о испиту зрелости саставља и попуњава према испитним протоколима један професор, кога директор одреди између оних који су чланови испитног одбора или који су били на испитима. Сви концепти ових сведоџаба морају се најпре прегледати и прочитати у седници гимназијског савета (савета реалке), ради тачног упоређења с испитним протоколима и ради договора о оцени владања, уредности и марљивости, коју су ученици показали у школи, што ће им се и у сведоџби забележити.

в. Кад се овако састав (концепат) сведоџбе у свему тачно утврди и потпише, одређени деловођа има је издати и преписати у штампани образац, како се у идућем члану наређује.

г. Сведоџбе о испиту зрелости потписују директор и чланови испитног одбора, а за тим се сведоџбе заједно с испитним протоколима достављају министарском изасланику, који пошто их потпише, враћа их директору да их предаје испитаним приправницима.

Чл. 21. Образац сведоџбе о испиту зрелости гласиће овако:

„Сведоџба о испиту зрелости.“

„За приправника Н. Н., родом из_____ _____, који је у својој_____(17. или 18), а школској _____(187$^{5}/_{6}$) години свршио VII. разред у гимназији_____(крагујев., беогр.) или у реалци. За то време походно је школу и цркву_____ (уредно. врло уредно или доста неуредно) и понашао се у опште у школи и изван школе у свему_____како образованом младићу доликује (или није се понашао у свему како образованом младићу доликује).

На писменом и усменом испиту зрелости држаном дана_____ _____, показао је успех:

	Оцене.	
	писм. исп	усм. исп.
а. из науке хришћанске		
б. „ немачког језика		
в. „ француског језика		
и т. д.		

(Рубрике, из којих се не полаже испит зрелости, или из којих се полаже само један (писмени или усмени) испит, остаће непопуњене.

„Према свему показаном успеху и труду именованог приправника Н. Н., испитни одбор признао му је — (или: није му могао признати) — зрелост и спремност за факултет велике школе или универзитета.“

Бр._____

Датум и место завода. (Печат.) (Потписи)

Председник испитног одбора,
министарски изасланик,
Н. Н.

Директор гимназије (реалке),
Н. Н.

Чланови испитног одбора:
Н. Н.
Н. Н.
Н. Н.
Н. Н.

Чл. 22. а. Сведоџбе о испиту зрелости предаје директор ако је могуће свима приправницима у један пут и то у присуству свију наставника.

б. За ове сведоџбе плаћају приправници таксу, као и за обичне школске сведоџбе, а они који су сиромашног стања ослобођавају се те таксе.

в. Ванредни и приватни приправници кад се по извршеним законским условима према чл. 4. ових правила пријаве за испит зрелости, плаћају дијурне директору, чановима испитног одбора, и наставнику испитачу свакоме по 12 гр. пор. Но и они морају у исто време као и редовни ученици пријавити се и доћи на испит, па заједно са осталима и полажу испит.

Оваквим приватним ученицима, кад положе испит зрелости, издају се такође сведоџбе, но с означењем, како су приватно дотичне разреде учили и у коме су заводу последњи годишњи испит положили. Кад се због недовољног успеха одбију, могу тек после шест месеци тражити нов испит.

Чл. 23. а. Само с уредном сведоџбом о добро положеном испиту зрелости могу приправници бити примљени и уписани у који факултет велике школе као редовни слушаоци. И само с таквом сведоџбом може се добити у великој школи право на државну потпору (благодејање.)

б. Но и они приправници, који би имали и хтели да понављају испит зрелости, могу бити привремено уписани у који факултет велике школе као ванредни слушаоци, и као такви могу при крају првог школског течаја тражити да полажу нов испит зрелости, но и то само онда ако им је то право одлуком испитног одбора остављено о првом испиту а с погледом на њихово добро владање, зрелост година, труд и марљивост њихову као и на релативно добар успех годишњег учења. Оваква одлука одборска има се свагда забележити у испитни протокол па и у дотичну сведоџбу приправника, о чему ће се и министарство просвете известити. Ако оваквај приправник за тим положи прописани испит зрелости с добрим успехом, добиће сведоџбу, с којом ће после бити примљен и уписан као редовни ученик велике школе.

в. Они приправници, који у горњем случају или као понављајући од прошле године полажу други испит зрелости, могу по предлогу министарског изасланика а с договором испитног одбора, бити ослобођени не да полажу нов писмени или усмени испит из једнога или више предмета из којих би на првом испиту имали оцену одличног или врло доброга успеха. —

Чл. 24. Министарски изасланик подноси свагда министарству извештај о свршеним испитима зрелости и о свему што је том приликом у заводу приметио, у цељи да се погрешке исправе и неудесно бољим замени.

А директор гимназије (реалке) подноси такође свој извештај о тим испитима, заједно с испитним протоколима и писменим радовима приправника, које ће министарство повратити, додавши своје примедбе и предлоге, ако каквих има.

Чл. 25. У сваком заводу где се полаже испит зрелости држаће се нарочит добро прошивен и везан, штампаним странама обележен протокол у који ће деловођа под надзором директора уводити имена приправника који су испит зрелости полагали, с означењем оцене њиховог писменог и усменог испита, и исписаном белешком одборске одлуке о зрелости њиховој. Овај протокол потписиваће после сваког свршеног и уведеног испита зрелости директор с члановима испитног одбора. У случају кад приправник прву сведоџбу изгуби, може му се по овом протоколу издати друга сведоџба, на којој ће се при крају забележити да се по други пут издаје.

Бр. 2374. 17. Маја 1876 год. у Београду.

Министар просвете и црквених дела

А. Васиљевић с. р.

РАСПИС МИНИСТРА ФИНАНЦИЈЕ

свима окружним начелствима, управи в. Београда и управи мајданпека.

У правилима о српском народном зајму, а у другоме ставу тачке 10, наређено је ово: „Све монете, које су у течају и које државне благајне примају по постојећој пореској тарифи примаће се и за зајам по тој тарифи, па ће се тако и камата плаћати и главнина враћати.“

Пошто се показало, да би се државни зајам лакше и брже скупио, кад би се новци примали по тарифи у чаршијском течају, а потреба је да се зајам што пре скупи, решио сам, да се наведени став 10-те тач. у правилима о зајму замени овом одредбом:

„Све монете, које су сада у течају и које се примају у јавне благајне, примаће се и за овај зајам. Но дукат се само за овај зајам рачуна у 12. динара и у тој ће се вредности рачунати, кад се камата буде плаћала и кад се зајам буде враћао.

Ово се разуме само за здраве дукате; а бушени дукати рачунају се у 11 динара и 80 пр. динар., или по тарифи чарш. течаја у 59 гр.

Остале монете рачунају се по тарифи у чаршијском течају.

Препоручујем начелству — управи —. да ово моје наређење коме треба саопшти.

А№. 3684.
18. Маја 1876.
у Београду

Министар финансије
В. Јовановић с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА ПЕШАЧКИХ И АРТИЛЕРИЈСКИХ МУНИЦИЈСКИХ КОЛОНА И ГРАДСКЕ КОМАНДЕ.

I. МУНИЦИЈСКОГ ШТАБА.

Састав штаба.

1	Командир (официр) из стај. војске	2 коња
1	официр	2 „
1	марвени лекар	1 „
1	комисар (грађ. реда)	1 „
1	писар „ „	— „
1	поднаредник писар	1 „
1	„ лабораторац	
5	народних топџија	
3.	возара (за запрегу троји кола од 2 вола)	
15	људи	7 коња

Комисар и писар рекрутују се из реда грађанских чиновника или трговаца; остало особље штаба из стајаће и народне војске према устројству.

За издржавање штаба муниџијске колоне као и за ношење свијех нужних потреба одређена су троја воловска кола — по устројству — и она се називају комора.

Устројство коморе.

Устројство је коморе следеће и дели се само на:

Штабско-стројну комору коју састављају:

1 кола воловска за канцеларију и пртљаг штаба.
2 кола воловска за храну и потребе целог штаба за три дана

3 чов. 3 кола воловска, 6 волова.

Овом комором рукује комисар у сваком погледу.

Разброј коморе.

Разброј коморе врши комисар на месту где се штаб колоне мобилизује а дели се према показаном уређењу.

II. САСТАВ ПЕШАЧКИХ МУНИЦИЈСКИХ КОЛОНА.

Састав колоне.

1. Пешачка муниција колона од 12 батаљона.

1	четовођа	1 коња
2	водника	2 „
2	двајесника	
13	десетара	
2	лабораторца (нижа чина ст. в.) . . .	2 „
1	писар (грађанск. реда)	
1	комисар (грађан. реда)	
2	трубача	
4	налбантина	
36	народних пешака	
78	возара (за запрегу са по 2 вола).	
	За запрегу	156 волова.
	кола 36, и троја за материјал пртљаг и храну.	

142 човека. 39 кола . . . . . 5 коња 156 волова.

Комисар и писар рекрутују се из чиновника грађанског реда или из реда трговаца, остало особље из стајаће и народне војске по устројству.

Уређење коморе.

За издржавање колоне са храном и потребама постоје по саставу колоне, 3 кола воловска, но како је за основ узето да колону треба за три дана осигурати са храном то ваља дорекрутовати још 3 кола воловска са 3 коморџије и тада их поделити само на штабско стројну комору која се састоји из 1 кола воловских за канцеларију, касу, пртљаг и остале потребе колоне.

5 кола воловских за ношење хране и фуражи за целу колону и комору за 3 дана.

---

6. људи. 6 кола, 12 волова.

Целом штабско-стројном комором рукује комисар колоне.

Разброј коморе.

Разброј коморе врши комисар на месту где се штаб колоне мобилизује а дели се према показаном уређењу.

2. Пешачка муниџијска колона од 18. батаљона.

1	четовођа	има 1 коња
2	водника	„ 2 „
2	двајесника	
1	комисар	
1	писар	
14	десетара	
2	лабораторца (нижа чина стај. војске).	
2	трубача	„ 2 „
4	налбантина	
39	народни пешака за надзор и руковање	
84	возара (за запрегу са по 2 вола).	
	За запрегу	168 волова.
	кола 42 (39 за муниџију и 3 за пртљаг. матерџијал и храну.)	

---

152 човека. 42 кола . . . . . 5 коња 168 волова.

Комисар и писар рекрутују се из реда чиновника или трговаца, остало особље рекрутује се из стајаће или народне војске по устројству.

Уређење коморе.

За издржавање колоне с храном фуражи и осталим потребама постоје троја кола из састава колоне, но како се колона осигурава с храном за три дана то ваља још дорекрутовати 3 кола воловска са 3 коморџије и тада их поделити овако:

1 коморџија са воловским колима за канцеларију, пртљаг и остале потребе штаба.

5 коморџија са воловским колима за ношење хране и фуражи за целу колону и комору за 3 дана.

---

6 људи. 6 кола. 12 волова.

Целом штабско-стројном комором заповеда комисар колоне.

Разброј коморе.

Разброј коморе врши комисар на месту где се колона мобилизује а дели се према показаном уређењу.

8. Пешачка муниџијска колона од 14 батаљона.

1 четовођа . . . . . има 1 коња — волова.
2 водника . . . . . „ 2 „
1 комисар
1 писар
15 десетара
2 лабаторца (нижа чини стај. војске).
2 трубача . . . . . има 2 коња
4 налбаптина
42 народна пешака за надзор и руковање
90 возара (за запрегу са по 2 вола).

За запрегу . . . . . 180 волова.
45 кола воловски (42 за муниџију, 3 за пртљаг храну и материјал).

---

162 човека, 45 кола, 5 коња, 180 волова.

Комисар и писар рекрутују се из реда чиновника или трговаца остало особље из стајаће или народне војске по устројству.

За издржавање колоне с храном и потребама постоје 3 кола воловска ло саставу колоне, но како се колона осигурава с храном за 3 дана то

ваља још дорекрутовати 4 кола воловска са 4 коморџије и тада их поделити само на:

Штабско-стројну комору, коју састављају:

1 кола воловска за канцелар., касу, пртљаг и остале потребе колоне.
6. кола воловских за ношење хране и фуражи за целу колону и комору за 3 дана.

---

7 људи, 7 кола, 14 волова.

Целом штабско-стројном комором командује комисар колоне.

Разброј коморе.

Разброј ће вршити комисар колоне, на месту где се колона мобилизује, а дели је према показаном устројству; само што ваља још дорекрутовати 4 коморџије са колима воловским.

4. Пешачка муниџијска колона од 15. батаљона.

1	четовођа	има 1 коња
2	водника	„ 2 „
2	двајесника	
1	комисар (грађ. чинв.)	„ 1 „
1	писар „ „	
16	десетара	
2.	нижа чина лабаторца	
2	трубача	„ 2 „
45	пешака за надзор и руковање	
5	налбантина	
96	возара (за запрегу са по 2 вола)	

За запрегу . . . . . 192 вола.
48 кола (за муниџију 45, а 3 за храну, пртљаг и остале потребе као и за материјал.

---

173 човека, 48 кола, 6 коња, 192 вола.

Комисар и писар рекрутују се из реда чиновника грађанских или из трговаца а остало особље по устројству или из стајаће или из народне војске.

Уређење коморе.

За издржавање колоне с храном и осталим потребама одређена су троја воловска кола из састава колоне, но како се овди колона сигурава са храном и фуражи за три дана то ваља још дорекрутовать четири коморџије са воловским колима и тада их поделити само на:

Штабско-стројну комору коју састављају:

1 коморџија са колима воловским за канцеларију, касу, пртљаг и остале потребе колоне.

6 коморџија са колима воловским за ношење хране и фуражи за 3 дана, за целу колону и комору.

---

7 људи, 7 кола, 14 волова.

Целом штабско-стројном комором заповеда комисар колоне.

Разброј коморе.

Разброј коморе врши комисар, на месту где се колона мобилизује а дели се према показаном устројству. Само што ваља још дорекрутовати четири коморџије са колима воловским.

III. САСТАВ АРТИЛЕРИЈСКИХ МУНИЦИЈСКИХ КОЛОНА.

1. Муниџијска артиљеријска колона од 2 тешке батерије.

1	командир официр . . .	има	2 коња
1	четовођа	„	1 „
1	водник	„	1 „
2	поднаредника	„	2 „
1	комисар	„	1 „
1	писар		
2	двајесника		
8	десетара		
1	поднаредник лабараторац		
1	трубач		

1 седлар
1 потковач
1 ковач (војник)
24 народни топџија за руковање надзор и за резерву (послужитеља.)
12 топџија возара
54 возара (за запрегу са по 2 вола)
1 колар
1 ковачки мајстор
3 налбантина
Теглећих коња 24
За запрегу 108 волова.
Кола 27, (2 резервна лафета 17 муниџијских кола), 1 велика ковачница, 4 кола за пртљаг, материјал и храну, 3 кола за потковице.

---

117 људи, 27 кола, 30 коња, 108 волова.

Комисар и писар рекрутује се из реда грађанских чиновника или трговаца. остало особље према устројству из стајаће или народне војске.

Уређење коморе.

За издржавање колоне храном и другим потребама одређена су четвора (4) кола у саставу колоне, но како се колона снабдева храном за 3 дана то ваља дорекрутовати још једног коморџију са колима воловскима и по томе их поделити само на:

Штабско-стројну комору, коју састављају:

1 Коморџија са колима воловским за канцеларију, касу пртљаг и остале потребе колоне.
4 Коморџије са колима воловским за ношење хране и фуражи за целу колону и комору за 3 дана.

---

5 коморџија; 5 кола и 10 волова.

Целом штабско-стројном комором командује комисав колоне.

Разброј коморе.

Разброј коморе врши комисар, на месту где се колона мобилизује, а дели се према показаном устројству.

2. Састав муниције колоне од 8 тешке 4 фун. батерије.

1 командир (официр) . . има 2 коња
1 четовођа . . . . . „ 1 „
1 водник . . . . . „ 1 „
2 поднаредника . . . . „ 2 „
1 комисар . . . . . „ 1 „
1 писар
3 двајесника.
12 десетара
2 лабараторца (нижа чина)
1 трубач
1 седлар . . . . . има 1 „
1 колар
1 подкивач
1 мајстор ковач
1 ковач војник
4 налбантина
36 народни топџија за надзор руковање и резерву (послужитеља).
18 возара топџијских
76 возара (за запрегу са по 2 вола)
Теглећих коња 36
За запрегу . . . . . 152 вола
38 кола (3 резер. лафета; 25 муниционих кола; 1 велика ковачница; 6 кола за материјал. храну и пртљаг, 3 кола за потковице

164 човека. 38 кола; 44 коња и 152 вола.

Уређење коморе.

За издржавање колоне с храном и потребама одређена су по устројству колоне шестора кола воловска и она састављају само:

Штабско-стројну комору:

1 Коморџија са воловским колима за канцеларију, касу и пртљаг и остале потребе колоне.
5 Коморџија са воловским колима. за ношење хране и фуражи за целу колону и комору за 3 дана.

6 коморџија. 6 кола, 12 волова.

Целом штабско стројном комором рукује комисар колоне.

Разброј ҷоморе.

Разброј коморе врши комисар, на месту где се мобилизује а дели се према показаном устројству.

8. Састав муниципске артилеријске брдске колоне од 5 батерија.

1 командир (официр) има 2 коња
1 водник (официр) има 1 коња
1 комисар „ „ 1 коња
2 двајесника
1 писар
10 десетара
1 лабораторац (нижи чин)
1 трубач
1 седлар
1 поткивач
2 налбантима
30 онардни топџија (послужитеља) за руковање надзор и реверву.
106 коњоводаца (из народа).
товарних коња 101
резервних коња 10
Муниципских сандука 160.

---

158 људи, 160 сандука, 115 коња.

Комисар и писар рекрутује се из чиновника грађанског реда или из добро писмених трговаца.

Уређење ҷоморе.

За издржавање са храном и осталим потребама узима се из састава колоне 21 коњ товарни, почем за 160 сандука 80 коња товарних треба.

Из одређеног броја коња за комору образоваће се само:

Штабско-стројна комора. коју састављају:

1 коњ за канцеларију, касу и пртљаг командира водника и осталих.
1 коњ за остале потребе и материјал.
19 коња за ношење хране и фуражи за целу команду и комору за 3 дана. —

---

21 коњ товарни и за њих 21 коњоводац са 2 десетара из строја колоне. —

Целом штабско стројном комором командује кумисар колоне.

Разброј ҷоморе.

Разброј коморе врши комисар на месту где се и колона мобилизује а дели се према показаном устројству.

4. Састав муниционе колоне за 6 брдских батерија.

1	командир (официр) има	2 коња.
1	водник „ „	1 „
1	комисар „ „	1 „
2	двајесника	
12	десетара	
1	нижи чин лабараторац	
1	писар	
1	трубач	
1	поткивач	
2	налбантина	
1	седлар	
36	народни топџија (послужитеља) за надзор руковање и резерву	
126	коњоводаца (из народа) „	
	товарних коња	120 коња.
	резервних „	12 „
186	људи, 192 сандука	136 „

Комисар и писар рекрутују се из чиновника грађанског реда или из добро писмених старешина.

Уређење ҷоморе.

За издржавање колоне са храном и осталим потребама одређена су из састава колоне 24 товарна коња са 24 коњоводаца, почем за 192 сандука муниџијска треба 96 коња са 96 коњоводаца. Одређених 24 товарна коња за комору образоваће само:

Штабско-отројну комору коју састављају:

1 коњ за канцеларију, касу, пртљаг, командира, водника и комисара.

1 коњ за остале потребе колоне.

22 коња за храну и фураж колоне и коморе за 3 дана.

24 товарна коња са 24 коњоводаца, са 2 десетара из састава колоне. —

Целом штабско-стројном комором командује комисар колоне. —

Разброј коморе.

Разброј коморе врши комисар на месту где се колона мобилизује а дели̏ се према горњем устројству.

5. Састав лаке муниџијске колоне за 8 лаке батерије.

1	командир (четовођа или водник има . . .	1 коња.
1	комисар или водник има	1 „
1	двајесник или водник има	1 „
6	десетара или водник	
1	нижи чин лабараторац	
1	трубач лабараторац	1 „
1	писар	
1	поткивач	
2	налбантина	
18	топџија народних (послужитеља) за надзор, руковање и резерву.	
6	возара топџија	
33	возара (за запрегу са по 2 вола) резервних теглећих 12 коња за запрегу 66 волова.	
18	кола (3 резер. лафета 12 муниџиони кола 3 кола за материјал, пртљаг и храну.	
72	човека, 18 кола, 16 коња, 66 волова.	

Комисар и писар рекрутују се из чиновника грађанског реда или из добро писмених трговаца.

Уређење коморе.

За издржавање колоне с храном и осталим потребама одређена су у саставу колоне троја кола воловска, но почем се колона осигурава са храном за 3 дана тоје овај број кола недовољан и ваља још дорекрутовати једног коморџију са воловским колима.

Ова четвора кола образоваће само:

Штабско-стројну комору коју састављају:

1 кола воловска, за канцеларију, касу и пртљаг старешина колоне. —

3 кола воловска за ношење хране и фуражи за целу колону и комору за 3 дана.

---

4 човека са четворим колима воловским: међу људима један је десетар. —

Разброј коморе.

Разброј коморе врши комисар, на месту где се колона мобилизује, но само ваља пре тога једног коморџију са воловским колима дорекрутовати.

IV. САСТАВ ЧЕТЕ ГРАДСКЕ АРТИЛЕРИЈЕ.

1	командир (капетан или поручик)	2 коња.
2	официра	4 „
2	наредника	
2	поднаредника	
4	каплара	
24	десетара	
1	комисар	
1	писар	
2	трубача	
2	нижа чина лабараторца	
221	редовних војника (народних градских топџија).	
264	човека	6 коња

Комисар и писар рекрутују се из чиновника грађанског реда или из добро писмених трговаца.

Уређење комора.

Кад је чета градска одређена да образује један опсадни парк, тада добија и своју комору са воловским колима која се реквирује из народа. Колики ће се број коморе узети зависи од бројног састава парка но како

је то неопредељено, то ће се комора тек тада рекрутовати или реквирирати кад се опсадни парк образује; за основ одредбе коморе ваља узети на 134 човека 1 кола воловска, на 42 вола долазе по 1 кола воловска; ово важи за стројну комору која се осигурава за 3 дана.

Штабску комору састављају без промене:

1 коморџија са колима воловским за канцеларију пртљаг колоне.
1 коморџија са колима за остале потребе; и
1 коморџија са колима воловсвим за доношење воде.

---

3 коморџије међу њима је 1 десетар 3 коња и 6 колова.

Целом штабском комором рукује комисар а стројноп — кад се устроји — нарочити коморџијски старешина.

Разброј коморе.

Комору ће разбрајати и устројити комисар, кад се парк образовао буде; При разброју управљаће се по устројству коморе. —

Поступак комора свију напред поменутих команди на маршу у боју и при становању

Све коморе како штаба тако и муницијских колона управљаће се на маршу у боју и за време становања према општем распореду дивизијске команде.

Командант штаба иде са дивизијским штабом и прима непосредно наређења од своје команде односно марша, боја, становања попуне муниције и набавке свију потреба за потчињене му команде; он удешава да му распореди буду саобразни општем распореду својини и положају подчињених команди; ради тога сви ће командири муницијских колона добијати упута од команданта штаба и тражиће објашнења за сумњиве случајеве.

Командир опсадног парка добија ће наређења од начелника артилерије и по томе се управљати у поменутим приликама.

Начин снабдевања храном.

Сви људи и стока што се код штаба, муницијских колона и опсадног парка наоди, снабдева се с храном за 7 дана и то овако:

Сваки народни војник носи од своје куће за 3 дана резервне хране — као и нужну храну до збориштa — а сваки стајаћи војник добија

од државе резервне хране за 3 дана; на збориштy издаће се и народним и стајаћим војницима по 3 оброка пексимита за резервну храну — Исто тако ће се војницима — без разлике, издати по 1 текући оброк који сами носе и 3 оброка које ће комора носити, исто је тако и са храном сточијом — фуражи; — само што се при издавању фуражи нерачуна сено и слама, јер се она неће носити. већ ће се из оних предела добављати где се трупа нашла буде кад јој затреба. —

Набавка хране.

Храна се како за људе тако и за стоку набавља на два начина:

1. Из магацина и

2. Путем реквизиције.

Из магацина издржаваће се као и остале трупе, то јест, коморе иду у магацин под командом њихових комисара и изузимљу храну за људе и фураж за стоку.

Изузимање ће се вршити на основу требовања.

У осталом управљаће се према наредбама осталих комора.

Реквизицијом добавиће се храна за све војене делове помоћу осталих трупа као коњице или пехоте, и само у случајевима размештаја трупа ће се издржавати од становника.

Раздавање хране.

Време раздавања хране управљаће се према општем одређењу, које ће се наредбом обзнанити. Раздавање хране вршиће комисар у присуству дежурног. Дооба вршиће се према подели трупа по устројству. —

Кратки упут за команданте.

Његове су дужности да води бригу о тачном и уредном снабдевању храном као и о потпунон снабдевању колона муницијом, прибором и осталим потребама.

За ту циљ смишља он начине о могућој набави и продлаже дивизијару.

Он је непосредно подчињен дивизијару и од њега прима сва наређења у сваком погледу — односно својих команада.

Он издаје нужне упуте командирима колона, надзирава и контролише вршење у свима и води тачан преглед о свему што колони затреба.

Он стоји свакад при руци дивизијару, да би се овај могао користити његовим командама у своје време.

Он стоји у свези са свима деповима и магацинима — који се односе на предмете муниције и матерњала, како би тим начином своје колоне најлакше допунити могао.

Он прибавља дата о материјалу који му је потребан и предлаже начин набаве.

При прелазу преко границе треба одмах да изнађе сместишта и да се упозна са средствима којим би се послужити могао. —

Напослетку он је највиши заповедник над свима колонама у дисциплинском и у сваком другом односу.

Кратки упут за командире колона и командира парка.

1. Сваки је командир дужан старати се о потпуном и уредном снабдевању своје команде, а за све овим прописом непредвиђене случајеве обраћају се они команданту штаба муниципских колона.

2. Командира је дужност да воде тачан надзор над целом администрацијом и да дају упута појединим органима својим.

3. Они се брину о болесним војницима и стоци и траже сва средства која ће им у томе помоћи.

4. Они се брину о савременом попуњавању колона са муницијом и прибором.

5. Они потписују и одговарају за административни рад који с њиховим потписом оверен буде.

6. Они хране касу и врше примање и издавање новаца и за исти су лично одговорни.

7. Они настојавају да се храна на време и уредно издаје, прима и набавља. —

8. Они дају правац старешинама комора и од њих захтевају тачан рачун.

9. При прелазу преко границе треба да се старају да дознаду о изворима средстава, како би на руци били команданту штаба.

10. Ако су њихове команде размештене по настањеним местима, гледају да у свези општег распореда наређују.

11. Напослетку брину се о свему што је пробитачно за њихову команду.

Дужности комисара.

Комисари су непосредно највеће старешине целе коморе у дисциплинарном и економно административном погледу, као команданти комора имају власт водникову. У свима већим спорним делима јављају командирима. —

Они воде списак од целе коморе од људи, коња и осталог материјала; они предају писару бројна стања коморе сваког дана ради попуне дневника и рапорта.

Они се старају о раздавању и попуни хране и осталих потреба. —

У осталом они стоје под влашћу командира и од њих примају све нужне заповести.

Они остављају рачуне о храни људи и стоке и у опште потпомажу деловодство у штабу, колонама и парку.

Како ће се и којим начином штаб, колоне и парк издржавати у ванредним приликама о томе ће дивизијар преко команданта нужна упута давати: за све остало важе прописи у дивизији.

Дужности писара у штабу, колонама у парку

Писари врше цело деловодство и преписку под надзорима командира а потпомажу их комисари.

Они воде следеће књиге и спискове:

А. Главни списак (штаба, муниципских колона сваку за се и опсадног парка или градске чете) по устројству и рекрутацији. —

а) Прозивник људи.

б) Списак коња и стоке.

в) Дневник људи и стоке.

г) Прави рапорте.

д) Прави требовања и признанице.

е) Дневник примања и издавања хране за људе и стоку.

ж) Рачун о примању и издавању муниције.

з) Инветар ствари и оружја.

и) Прави списк предаје ствари.

к) Прави реквизиционална уверења.

л) Књигу од уверења.

м) Дневник касе.

н) Изводе о стању касе.

о) Списак коморе.

п) Списак издавања плате

р) Одпуст реквирираних људи.

Вођење поменутих књига, спискова и рачуна прописано је у сле-
ним тачкама.

1. Свака команда без разлике има 1 главни списак у коме су
именце пописане све старешине и војници једне команде.

У овом ће се списку попуњавати оне старешине и војници, који
којим случајем нису више у команди стално а записиваће се нови.
Овај се списак саставља како се напред изложене команде образују
служи као основица за све остало.

У овом се списку бележи име и презиме одакле је из ког села,
оши из ког среза и окружја, је ли служио у стајаћој војсци и у ком
у оружја докле је унапређен био, каквог је сад занимања, је ли жењен,
или деце, и да ли је писмен колико је учио школа за пример служи
рутни списак који се већ код народне војске води. —

2. Из главног списка саставиће се прозивни списак, у њему су
бележени поименце сви војници и старешине који се при командама
арно налазу.

Овај списак има толико рубрика поред сваког имена колико је у
ецу дана. По овоме ће се списку прозивати сваки дан у одређено време.

Онима који су на месту, неће се никакав знак бележити.

Онима који су болесни у оној рубрики поред имена које се прозива
ежиће се б.)

Онима који су код куће остали знак к.
„ „ „ умрли „ у.
„ „ „ погинули „ п.
„ „ „ на осуству „ о.
„ „ „ побегли „ б.
„ „ „ одкомандовани знак „од.“
„ „ „ прикомандовани „ „прик.“

У овом прозивнику додаваће се и попуна људи — а сем тога сва-
дана што се од људи прикомандује, зароби, реквирира и т. д. а
ставиће се из списка кад нису више у команди.

Прозивник ће се водити као што образац под а.) показује.

3. У свакој команди води ће се списак коња као што образац под
показује.

4. У свакој од поменутих команада водиће се и списак коморџиј-
стоке по обрасцу под в.)

5. Из прозивника, списка коња и списка стоке састављају се дневници људи, коња и стоке по обрасцу под г.) (дневник ће се ушити у једну књигу која може месец дана трајати), а сваког дана бележи ће се целокупно стање људи и стоке као што је у рубрикама јасно означено.

Командир ће прегледати дневник — сваки своје команде — и пошто се о тачности његовој увере, подписиваће га.

6. Из дневника састављаће се рапорт о стању људи коња и стоке сваки дан и то по обрасцу под д.)

Овај ће се рапорт давати ономе, коме по положају припада.

7. На исплату плата, куповине, накнаде и т. д. командири ће изузимати новац по признаницама укупним као што образац под е.) показује.

8. Исплата ће се чинити у командама по платним списковима као што је образац под ж); старешине, који примају плату подписа ће у списку платном својеручно — ако не знају писати, потписиваће их двојица од писмених људи.

9. У свакој команди водиће се дневник примљеног и издатог новца и то по обрасцу под з.) На левој страни уводиће се редом примљене суме а на десној издате суме. —

10. За изузимање хране и других потреба састављаће се требовања по обрасцу и).

11. Издата требовања замењиваће се општим признаницама — кад је угодно — као што је образац ј).

12. У свима командама водиће се дневник примљене и утрошене — издате — храна за људе и стоку и то по обрасцима к. и л.)

13. У муниципским колонама водиће се књига о примљеној и издатој муницији, као што је образац под м).

14. О издатој муницији правиће се извешћа и то по обрасцу под н.) Ова ће се извешћа давати штабу муниципских колона а овај ће јављати дивизијској команди.

15. Сва требовања за издавање муниције или прибора из колона заводиће се у једној књизи по обрасцу под о).

16. Градске чете водиће списак муниције о примању и утрошку но неће правити изводе већ ће захтевати по требовањима попуну; списак се прави по обрасцу п.) а требовања по р.)

17. Код сваке команде водиће се инвентар од свију ствари који стварно командама припадају; с леве стране заводиће се што је стално за потребу колоне штаба или колоне примљено, на послетку шта привремено остаје, а с десне шта се преда коме. За инвентар служи образац под с.)

18. Кад се ствари коме предају, које су у инвентар заведене, саставиће се списак од истих и онај који ствари прима потписаће га да је потпуно примио и предаће га предаваоцу као документ за доцније оправдање; списак се прави по обрасцу под т.)

19. Кад год која команда од напред поменутих сама реквирира издаваће уверења по обрасцу у.)

20. Све што се изреквирира заводиће се у књигу о реквизицији и то с једне стране у примање и с друге стране у издавање као што је образац под ф.)

21. Ако друге трупе — за ма коју од ових команада — реквирирају, добијаће признанице од оних да су примиле потребе. — Признанице се праве по обрасцу х.)

22 Они што се изашљу у реквизицију — кад која од поменутих команада сама реквирује — добијаће уверење од општина по обрасцу под ц.) (ово ће уверење понети онај који реквирује и даће старешини општине или члановима да их попуне ако је реквизиција по овлашћењу извршена. Где шта ваља у обрасцу попунити означено је у готовим формуларима). —

23. Људима који се сами или са подвозом према којој од поменутих команада као реквировани нађу, издаваће се по одпусту сведочанства за доказ да су заиста реквировани као и колико су се дана при команди бавили, са колико стоке и колико су далеко путовали. За сведочанство служи образац под ч.)

Све што ма која од муниципских колона тражи или пита обратиће се штабу колоне, а градске чете начелнику дивизијске артилерије.

Сво рачуноводство и књиговодство пошто је закључено и склопљено, предаће се дивизијској контроли на преглед и разрешење.

Ф. № 4474.
20. Маја 1876.
У Београду.

Министар војни
Пуковник

Јих. Николић. с. р.

АДМИНИСТРАЦИЈА САМОСТАЛНЕ БРИГАДЕ, СТАЈАЋЕ ВОСКЕ.

САСТАВ БРИГАДЕ.

Бригада је прва најмања самостална стратегијска јединица састављена из више родова оружја.

Батаљони, ескадрони и други родови оружја, ако их буде, задржавају свој однос у административном погледу у ратно доба као што је и у мирно доба.

Бригада је састављена из:

1. Штаба бригаде
2. 2—4 батаљона пешачка
3. 1—2 ескадрона, и из других по потреби одељења.

За све ове части прописат је начин администрирања, а за оне части које особитог прописа немају, важе они исти прописи који су и за народну војску прописани.

1. Састав штаба бригадног.

Штаб бригаде састављају:

1	командант бригаде	са	3	коња	и	2 сеиза
1	шеф штаба	„	2	„	„	1 „
1	бригадни ађутант	„	2	„	„	2 „
1	„ лекар	„	1	„	„	1 „
1	„ аудитор	„	2	„	„	1 „
1	„ свештеник	„	2	„	„	1 „
1	„ пушкар	„				
3—4	писара					
10—11	лица,		12.	коња	7	сеиза

За ношење постреба персонала бригадног и возара постоји комора штабска, која се састоји из:

1. Кола за бригадну канцеларију, касу и за пртљаг команданта бригаде, шефа, ађутанта и бригадног лекара.

1. Кола за аудитора, свештеника, пушкара и осталог прибора.

1. Кола за остали пртљаг као шатора и друго.

Комора се ова рекрутује из возарског одељења приликом мобилизације војске.

Персонал бригадног штаба прикомандоваће се на храну при једној чети а исто тако и возари коморе.

Поступак бригаде на маршу.

Кад се батаљони и друга војена тела саставе уједно, онда образују веће војено тело, које се зове бригада. Бригадом командује бригадир. Чим се батаљон и остала тела саставе онда се и њихове коморе састављају уједно, команду над целом комором предузима један нижи чин — писар бригаде, — кога командант одведи.

Састављање бива овако:

Штабне коморе, чета, батаљона, ескадрона и других одељења штабска бригадна комора образују једну штабску комору за целу бригаду. Командант целе коморе штабне је најстарији нижи чин.

Стројне коморе свих војених делова образују једну стројну комору за целу бригаду, и командир је најстари нижи чин у стројној комори.

Магацинске коморе свих војених делова образују магацинску комору за целу бригаду, и командант је ове коморе најстарији од нижи чинова.

Прве две коморе стоје у тактичкој свези са бригадном и непосредно је прате, а друга је позади на $^1/_2$—1 дана марша.

Првим двема коморама командује бригадни комисар као командир.

Магацинска комора прима налоге од бригадног комисара у свему што се снабдевања и маршираља тиче. За извршење овога одговара њен непосредни старешина командант коморе.

Ред маршираља коморе стоји до веће или мање близине противника, и веће или мање вероватности за судар. Ваља се држати начела, што је вероватност за борбу већа, тим и војска треба да је од возова слободнија, и да су за себе више позади колоне. Возови који су војсци потребни биће ближе а остали даље.

1. За обичне прилике, где нема изгледа за судар ред марша био би следећи:

Иза санитета бригадног (позади му је комора) долази штабска комора за целу бригаду и то у овом реду: водоноше резервни јахаћи коњи, резервни теглећи коњи и остале потребе резервне батерије бригадне, (ако је буде), сва пешачка муниција, остала штабска комора, најпре бригадног штаба, а после осталих батаљона и части једна иза друге, у реду у кои су части.

Ова штабска комора следује бригади на 200 корака.

На 50 корака позади штабске коморе, долази стројна комора појединих части, у оном реду, у коме иду њихове, части.

Позади стројне коморе, иде бригадна стока и касапи са нужном спремом које ће бригадир у споразумљењу са командантима батаљона одређивати.

За магацинску комору према налогу команданта као што је речено. Код ове коморе налази се и резервна бригадна стока, која би снабдевала бригаду за 4 дана; она маршира иза магацинске коморе и њој се придају за вршење службе касапи које одреди командант бригаде, а и стоји под командом магацинске коморе.

2. За бојне прилике, т. ј. ако је изгледа за скори судар, онда би ред марша био исти, само би стројна комора била позади штабне на 1.000—1500 корака, а ако буде нужно бригадир ће јој одредити заштиту.

Предводнице, заштитнице и побочнице према потреби добијају од штабне коморе и резервне коње, муницијску комору, водоноше и нужно санитетско особље, по налогу бригадног лекара.

Ако би се по одобрењу бригадира придружили војсци механџије и остали продавци, тада они долазе у састав стројне коморе и стоје под командом комисара стројне коморе.

Поступак бригаде за време становања и боја; начин снабдевања бригаде храном и набава хране.

Прописи одређени за бригаду народне војске, кад је бригада у логору, биваку и т. п. важи и за стајаћу војску.

Раздавање хране.

Време раздавања хране одређује бригадир, а само вршење налога бива под надзором комисара одређени и њихови помоћника.

Комора са храном за бригаду доћи ће у време раздавања у близини својих части, или тамо где бригадни комисар нареди по упуту бригадира.

Месо се раздаје частима понаособно, и делење ово контролише де-
ини. Делови који храну примају ови су:

1. Сваки батаљон
2. Ескадрон.
3. Санитет, батерија и остала оделења ако би била бригади придата.

Клање стоке и изузимање меса бива из резервне бригадне стоке,
ој је она придата.

Коже и лој од заклате стоке наредиће бригадни комисар меса да покупи и преда оближњим магацинима или сталним радионицама на требу.

Кратки упут за бригадира.

Прописи за бригадира народне војске прописани важе и за бри-
ира стајаће војске.

Дужности бригадног комисара, комисара за леб, за варивo и фураж, есо, прописане за народну војску, важе и за стајаћу војску с том разли-
, што све овде поменуте комисаре, ако су потребни поставља бригадир.

Дужности ађутанта прописане су у устројству команада и штабова јаће и народне војске и у правилу унутрашње службе.

Дужности писара.

Писара је дужност, да воде сву преписку и да буду на руци ађу-
ту. Деобу рада и упут добијају од ађутанта и њему су одговорни.
деловодство и преписку они врше.

Деловодство и обрт војене административне и економне радње у
гади, одређује бригадни командант у договору. са шефом штаба и
исарима.

Упут о радњи деловодства и рачуноводства у бригади, који је за
одну војску прописан, важи и за стајаћу, и све књиге као и сви
мулари прописани за народну војску важе и за стајаћу.

Ф № 4922.

2. Јуна 1876. год.
у Београду.

Министар војни
пуковник
Тих. Николић. с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министра унутрашњих дела, а по саслушању министарског савета, решили смо и решавамо:

Пошто су на основу члана 17. уговора о општем поштанском савезу, потписаног у Берну $\frac{\text{27. Септембра}}{\text{9. Октобра по новом}}$ 1874. а усвојеног за Србију законом од 20. Фебруара 1875. године, приступиле општем поштанском савезу енглеске источно-индијске земље и француска у другим честима света лежећа насељења, то ће за све кореспонденције, које се од 19. Јуна закључно текуће године из Србије у горепоменуте земље слале и обратно, које из ових земаља у Србију долазиле буду, наплаћивати следећа такса:

1. За писмо плаћено из Србије у енглеске источно-индијске земље и француска ван-европска насељења 80 пара чаршијских.

2. За писмо неплаћено из предречених земаља 160 пара чар.

3. За саобраћајну карту 10 пара чарш.

4. За штампане ствари, робне мустре, пословне папире и т. д. 20 пара чар.

5. За препоруку 40 пара чар.

6. За повратни рецепис 40 пара чар.

Кад ступи у живот динарски новчани систем, онда ће се горње таксе из пара чаршијских превести у паре динарске, рачунајући 2 паре чаршијске у 1 пару динарску.

Наш министар унутрашњих дела нека овај указ обзнани и о његовом се извршењу стара.

5. Јуна 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела.
Рад. Милојковић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV

По милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег војног министра решили смо и решавамо, да се прописима за одело војске од 3 Јула 1870 год. Е-№ 2190; и од 12 Фебруара 1873 год. Е-№ 653 дода следећи

П Р О П И С

за походну одећу целокупне војске.

Походно одело како за стајаћу тако и за народну војску састоји се, за редове војнике и све ниже чинове до закључно наредника у стајаћој, и за све редове војнике и све старешине народне војске из оних истих части које су прописане за обично и свакидање одело како стајаће тако и народне војске у пропису Е№ 2109 од 1870 год. са ниже означеним изменама за официре стајаће и старешине народне војске.

1.

На капи.

Све народне старешине без разлике имају опет да носе шајкашку капу, која је у опште прописана за народну војску.

Сви официри из стајаће војске који не принадлеже бригадним, дивизијским и вишим штабовима носиће такође шајкашку капу обичну од загасито плаве чохе.

Сви ђенералштабни официри и они официри, који код бригадних и дивизијских штабова врше ђенералштабске послове, носиће исто таку шајкашку капу, само што су преклопци оперважени пантљиком од отворено зелене чохе, — ширине 3 сантиметра.

Сви ордонанс-официри при дивизијским и вишим штабовима, с изузетком ордонанс-официра врховне команде — имаће шајкашку капу на преклопцима оперважену голубијом пантљиком од 3 сантиметра ширине.

Сви ђенералштабни и ордонанс-официри врхоне команде имаће шајкашке капе, које су у предидућем прописане за ове официре код осталих штабова, с тим додатком, да ће код њих бити покров капе од угасито црвене чохе.

Сви бригадни и дивизијски команданти носиће шајкашку капу оперважену на преклопцима, бригадири са једном, дивизијари са две пантљичице од угасито црвене чохе од 1 ½ сантиметра ширине, а

на ½ сантиметра од доње ивице; пантљичице на капама дивизијара растављене су за ½ сантиметра.

Сви ђенерали имаће шајкашке капе са три пантљичице од по један сантиметар ширине, растављене за 0·5 сантиметра од угасито црвене чохе.

2.

Гуњић (блуза).

Остаје онај исти као што је описан у пропису Е№ 2109 од 1870 год. с тим додатком, да наши ађутанти имају и на блузама епалетушке од исте чохе на којима ће везена бити Наша писмена у сребру или злату, као на парадним мундирима, и преко епалетушака попречно погончиће од исте чохе као и блуза.

Све остало што се тиче знакова за разликовање чинова на јакама остаје по дојакошњем пропису за све чинове.

3.

Панталоне (чакшире).

Остају по боји и крају по дојакошњем пропису — с том изменом, да виши официри свију родова оружја и ђенерали неће имати лампазе, него испуске као и нижи официри њиховог рода оружја.

Ђенерали носе само суро-плаве панталоне са црвеним испускам̃.

4.

Доколенице, оковратници, шињел и обућа остаје по дојакошњем пропису.

Официрима стајаће војске и старешинама народ. војске дозвољава се ношење мекинташа.

5.

Летње одело, које остане непромењено, понеће трупе стајаће војске са собом за случај похода, ради употребе у логорима и кантонманима, за време дужих одмора.

6.

Парадно и пунопарадно одело, које остаје непромењено по дојакошњим прописима, употребиће се само на службу и при парадама у гарнизону и у мирно доба по постојећим прописима. Ово одело дакле за случај похода ни војници ни официри стајаће војске неће са собом понети. Мундири и парадне капе са перјаницама од војника стајаће војске у случају похода, одузеће се и сместити у магацине. Акслбанди, за случај похода неће се носити. Шарфе носиће се само у логору, у кантонману и на путничким маршевима, као знак службености, код дежурних официра.

Официрима дозвољава се за случај похода да могу у место златних или сребрних кајаса носити кајасе од црне лакиране коже.

Ледунке код коњичких официра неће се носити.

Походни прибор коњски остаје по дојакошњем пропису, само што се аша, као принадлежећа парадној спреми, неће носити.

7.

Употреба походног одела и прибора, почиње од дана кад поједине части војске наређење зе мобилизацију приме.

Наш војни министар нека ову уредбу обзнани и о извршењу се њеном стара.

5. Јуна 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар војни,
почасни адјутант Његове Светлости,
пуковник
Јих. Николић. с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег министра војног решили смо и решавамо, да се пропису за одело војске од 3. Јула 1870. год Е№ 2109, дода следећи

П Р О П И С

одеће административног особља при народној војсци

I.

Сво административно особље имаће одело као и остали народни војници.

II.

Знаке одличија као и наоружање имаће и то:

1. Комисари: чета пешадијских I. и II. класе лаких бригадних батерија, брдских бригадних и дивизијских батерија, тешких пољских дивизијских ба-

терија, месарских водова, пекарског вода, занатлијске чете, дивизијског депова, пионирске чете, коњичког ескадрона, градске чете, бригадних санитетских одељења, пловећих мостова, пољских болница, друмских болница, дивизијских поштанских одељења, дивиз. телеграфских одељења, дивиз. марвеног депова, мостових екипажа, понтонирске радионице, сталних радионица, имаће на јакама блузе латице од отворено плаве чохе и на овима по 3 свилене звездице са стране.

Од оружја имаће и 1 тесак и 1 револвер или пиштољ у кубури. Остала спрема као што је прописано за народне војнике. (Види правило о храни и спреми и т. д.)

2. Комисари: батаљона пешад. I. и II. класе, батаљона инжинирских, одељења занатлијских, чета пекарских, чета месарских, штабова муниционих колона, друмских станица, сталних пољских болница. дивизијског санитета, главног поштанског и телеграфског одељења, нижих комисара у бригадном и пуковом штабу, — имаће на јакама блузе латице отворено плаве боје и на овима по једну златну звездицу.

Од оружја имаће 1 сабљу и 1 револвер или пиштољ у кубури. Осталу спрему имаће као што је прописано за воднике народне војске. (Види правило о храни и спреми и т. д.)

3. Казначеји: батаљона пешадијских I. и II. класе, инжин. батаљона, артилер. а коњичких пу-

кова, бригада I. и II. класе, комисар врховне команде и магационари свих магацина, имаће на јакама блузе латице отворено плаве боје и на овима по 3 златне звездице као и четовође народне војске.

Од оружја имаће 1 сабљу 1 револвер или пиштољ. Остала спрема као што је прописано за четовође народне војске. (Види правило о храни и спреми и т. даље.)

4. Комисари — интенданти: бригада I. и II. класе, пукова артилер. и коњичких, интендантског дивизијског особља, управници магацина, контролори у дивизијама, казначеји у дивизијама и начелници друмских станица, имаће по једну сребрну звездицу као и батаљ. командири народне војске с разликом што ће имати једну испуску од чохе отворено плаве боје око златне латице и око јаке.

Од оружја имаће 1 сабљу и 1 револвер. Остала спрема као што је прописано за батаљоне командире. (Види правило о спреми.)

5. Казначеј врховне команде, интендантско особље врховне команде, руководаоци дивизијских пошта, руководаоци телеграфских дивизијских одељења имаће од одличија на златном ширигу по 2 звездице сребрне са стране. Осталу спрему као батаљ. командири народне војске, само што ће имати јаку с једним парчетом златног ширита и једну испуску од отворене плаве боје око латице и по ивици јаке.

Од оружја имаће 1 сабљу и 1 револвер. Осталу спрему као што је прописано за батаљ. командире народне војске. (Види правило о спреми.)

6. Интенданти дивизијски и *главни надзорници друмова* имаће од одличија 3 сребрне звездице на златним латицама. Остало све као што је казато за особље под 5.

7. Писари: пешадијских чета I. и II. класе, ескадрона коњичких, бригадних лаких и брдских и дивизијских брдских и тешких батерија, месарског вода, пекарског вода, занатлијске чете, мостовог депова, пионирске чете, муницијских колона, градских чета, бригадног санитета, пољских болница, пловећих мостова, друмских болница, дивизијских поштанских и телеграфских одељења, дивизијског марвеног депова, и мостових екипажа, имаће на јаци блузе једно парче отворено плаве чохе (латице) и од одличија на плавим латицама по 2 свилене звездице са 1 свиленим ширитом више звездице. Оружје и спрему имаће исто онако као и остали војници оне команде где су они по саставу. (Види правило о храни и спреми.)

8. Писари: пешадијских батаљона I. и II. класе, инжин. батаљона, занатлијских одељења, пекарских чета, месарских чета, штабова муницијских колона, друмских станица, сталних пољских болница, дивизијског санитета и главног поштанског и телеграфског одељења имаће од одличија једну златну звездицу на плавој латици, а више звездице

један узан златан ширит као што је код писара десетара од свиле.

Оружје и осталу спрему имаће исто онако као и остали војници оних команада где су они по саставу. (Види правило о спреми.)

9. Писари: артилер, и коњичких пукова, магацина, бригада, друмских станица, дивизија, главних надзорника друмова, имаће од одличија 3 златне звездице са стране на плавој латици и више звездица узан златан ширитић. Осталу спрему имаће као и четовоће тих команада којима припадају.

10. Деловоће врховне команде и осталих команада у истом положају са врховном командом имаће од одличија једну сребрну звездицу са стране на златној латици.

Уредба ова почиње важити од дана кад је Књаз потпише.

Наш војни министар нека ову уредбу обзнани и о извршењу се њеном стара.

5. Јуна 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар војни,
почасни адјутант Његове Светлости,
пуковник
Јих Николић. с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа.

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег војног министра наређујемо да се образују четири војске, свака под једним главнокомандујућим, који ће стајати под заповестима врховног заповедника, и то:

Војска моравска, образована из дивизија јужноморавске и шумадијске, смедеревских бригада I. и II. класе и пожаревачке бригаде I. класе од дунавске дивизије; за тим из ваљевских бригада I. и II. класе од дринске дивизије и књажевачких бригада I. и II. класе од тимочке дивизије.

Војска ибарска, образована из западно-моравске дивизије и шабачке бригаде I. класе од дринске дивизије.

Војска тимочка, образована из крајинских и прноречких бригада I. и II. класе из тимочке дивизије браничевских бригада I. и II. класе и пожаревачке бригаде II. класе од дунавске дивизије.

Војска дринска, образована из бригада подринских I. и II. класе и шабачке бригаде II. класе од дринске дивизије.

Све образоване чете добровољачке у кругу дринске дивизије, спадају у састав дринске војске; у кругу западно-моравске дивизије, у састав ибарске војске, а све остале у састав моравске војске.

Наш војни министар нека изврши овај указ.

12. Јуна 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар војни,
почасни адјутант Његове Светлости
пуковник,
Јих. Николић с. р.

РАСПИС МИНИСТРА УНУТР. ПОСЛОВА

свима начелствима, управама: вароши Београда и М. Пека и свима поштанским, телеграфским и санитетским надлежателствама.

На предлог министарског савета, благоволела је Његова Светлост, Књаз, одредити своје комисаре:

а., За дринску дивизију;

б., За западно-моравску дивизију;

в., За јужно-моравску дивизију;

г', За тимочку дивизију;

д., За дунавску дивизију;

е., За шумадијску дивизију.

Ови Књажеви комесари одређени су у тој цељи да на самом месту прате и контролишу свуколику радњу власти и појединих чиновника, који у садањим приликама имају најпречу дужност да подпомажу војене власти у њиховоме раду, који је предузет. По томе Књажеви комесари имају право да о свакоме раду власти и појединих чиновника дају њима своје мишљење и упутство; да контролишу, да ли се ради по прописима и наредбама владе, и да ли сваки чиновник врши своју дужност у стално и искрено; па гди би год приметили да се овако не ради, да дају упутства, обавештења а о свему дотичног министра извештавају.

Они имају даље право и дужност да у народу одржавају поштовање према властима; да пробуђују и одржавају пожртвовање од стране народа за општу ствар; да му, у даним приликама и по потреби, дају објасњења о свеколиком раду, који се сад предузима, те да га тако крепе у оданости према Књазу, у поштовању према закону и властима и у међусобној љубави и слози.

Они ће нарочито обраћати пажњу на очување реда и народнога поверења према Књазу и властима и по томе они ће обавештавати народ

противу лажних и онеспокојавајућих гласова, који би се проносили по народу, а од надлежних власти захтеваће да кривце у томе обзиру на одговор узимају и са њима поступају по закону.

Пошто је данас, за успех опште-народног дела, које се предузима, неизоставно нужно, да се наредбе војних власти тачно и брзо врше, — то ће њихова највећа брига бити, да надгледају и најстојавају да све друге власти, свака по своме позиву, доприносе к олакшању задатака војним властима; и пази ће нарочито на оне власти и чиновнике, који би у томе обзиру неправилно или нехатно радили, па ће их опоминьати а по потреби и дотичном министру јављати.

Они ће нарочито имати дужност, да настојавају да се рана и у опште све војене потребе благовремено и уредно набављају, разносе и смештају.

Саопштавајући све напред изложено томе надлежателству, министар унутрашњих дела препоручује му, да се у свему по овоме управља и да то одма и свима себи подчињеним властима и надлежателствима саопшти ради знања и управљања.

П.№ 6325.
12. Јуна 1876 год.
у Београду.

Министар унутрашњих дела
Рад. Милојковић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег министарског савета,

Узимајући у обзир, да постоји случај предвиђен у члану 56. устава.

На основу истог члана устава наредили Смо и наређујемо, што ће силу закона имати:

Чл. 1. Одмор саветски, који би по закону о пословном реду државног савета наступио 15. о. м. одлаже се за сада.

Чл. 2. Одмор судски, који би по закону о грађанском судском поступку имао да наступи 15. т. м. одлаже се за сада.

Чл. 3. Но жалбе и незадовољства против решења и пресуда судских, којима би истицао рок у времену од 15. Јунија па до свршетка Јулија, могу се опет поднети и 1. Августа закључно.

Ово наређење о роковима вреди и за жалбе, које би се изјављивале државном савету.

Препоручујемо председнику Нашег министарског савета министру грађевина и Нашем министру правде

да ово обнародују, а свима нашим министрима, у колико се кога тиче, да се за извршење овога старају; властима пак заповедамо да по овом поступају, а свима и свакоме да се овоме покоравају.

14. Јунија 1876.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета

Јов. Ристић с. р.

Министар правде

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутр. дела

Рад. Милојковић с. р.

Министар војни, почасни адјутант Његове Светлости, артилеријски пуковник

Тих. Николић с. р.

Министар просв. и црк. дела

А. Васиљевић с. р.

Министар финанције

В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

Проглашавамо и објављујемо свима и свакоме, да је Народна Скупштина 13. Октобра 1875. год. решила, и да смо Ми одобрили и одобравамо ово:

„У случају и за време рата смањују се све чиновничке, свештеничке, владичке и калуђерске плате, пензије и издржавања из државне касе, тако, да за то време нико од плате не прима више од три стотине (300) талира, а онима, који имају мање од три стотине (300) талира, да се одбија двадесет од стотине (20%)."

„Од овога изузимају се само лекари и официри у служби."

„Такође за време рата смањују се кметовске плате и свештеничке таксе и бир на половину."

Овај закон важи од дана, кад се Књажевим указом прогласи ратно стање.

Препоручујемо свима Нашим министрима, да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају;

властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

17. Јуна 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

(М. П.)

Видио и ставио државни печат
чувар државног печата,
министар правде
Јеврем Грујић с. р.

Председник министарског савета,
министар грађевина
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по
потреби заступник председника
министарског савета
Јов. Ристић с. р.

Министар правде
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела
Рад Милојковић с. р.

Министар војни
почасни ађутант Његове Светлости,
артиљеријски пуковник
Јих. Николић с. р.

Министар прос. и црквених дела
А. Јасићевић с. р.

Министар финансије
В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОВРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

Проглашавамо и објављујемо свима и свакоме, да је Народна Скупштина 13. Октобра 1875. год. решила, и да смо Ми одобрили и одобравамо ово:

„У случају и за време рата, породице оних који оду у рат, а немају се чиме издржавати, дотичне су општине дужне издржавати, као и срећивати им пољски посао, у колико не могу саме да стигну. Ово вреди и за породице добровољаца.“

Овај закон важи од дана, кад се Књажевим указом прогласи ратно стање.

Препоручујемо Нашим министрима унутрашњих дела и финансије, да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају; властима пак запо-

ведамо, да по њему поступају, а свима и свакоме, да му се покоравају.

17. Јуна 1876.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

(М. П.)

Видио и ставио државни печат
чувар државног печата,
министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутр. дела
Рад. Милојковић с. р.
Министар финансије
В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

Проглашавамо и објављујемо свима и свакоме, да је Народна Скупштина 13. Октобра 1875. године решила, и да смо Ми одобрили и одобравамо ово:

„Кад наступи рат, влада је дужна, да чиновништво и свештенство, било у служби, било на расположењу, у пензији или иначе, употреби на војену службу, и само неодољиво нужан број по надлежателствима задржи.“

Овај закон важи од дана, кад се Књажевим указом прогласи ратно стање.

Препоручујемо свима Нашим министрима да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају;

властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

17. Јуна 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

(М. П.)

Видио и ставио државни печат
чувар државног печата,
министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

Председник министарског савета
министар грађевина
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета
Јов. Ристић с. р.

Министар правде
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар војни,
почасни адјутант Њег. Светлости
артиљеријски пуковник
Јих. Николић с. р.

Министар просвете и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар финансије
В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета,
Узимајући у обзир садање прилике наше земље,
На основу члана 56. устава
наредили Смо и наређујемо
што ће силу закона имати:

Чл. I.

Над радњом кметова и свију осталих — званичника општинских судова као и кметовских помоћника, воде надзор по општинама окружних вароши надлежна окружна начелства — у Београду управа исте вароши, — а по осталим варошким и сеоским општинама надлежне среске власти.

Чл. II.

По сили овога надзора могу именоване надзорне власти у случају, када се кмет или ма који други званичник општинског суда или кметовски помоћник

покаже у вршењу дужности немарљив, непослушан или неискрен, такве званичнике у хитним случајима одмах уклонити са звања, ако би штетно или опасно било оставити их у дужности, имајући о томе известити своју виши у прво претпостављену власт, пославши уједно том приликом и акта осведочавајућа такву радњу дотичног општинског званичника. — А ако ствар не би хитна била, чине о томе предлог својој вишој прво-претпостављеној власти, која за тим изриче своје решење о томе.

Чл. III.

У случају, када који од општинских званичника према преднаведеном буде отпуштен или би се другим начином које од истих звања упразнило, па би било потребно попунити га, саме окружне, односно среске власти избирају и постављају лица, која ће исте дужности вршити, и то са платом, коју је имао званичник, кога се место попуњује.

Чл. IV.

Општински званичници, које државна власт овако постави, одмах, када ово наређење престане важити, одступиће са истих звања, и одмах ће се предузети избор онако, како је одређено у закону о устројству општина и општинских власти.

Чл. V.

Општински суд за време докле ово наређење важи, извршиваће све налоге државних власти по

државним пословима, без тражења пристанка или одобрења општинског збора или одбора, где би се то по закону захтевало.

А по општинским пословима такође ће сам радити и наређивати све оно, зашто је по закону о устројству општина и општинских власти потребан пристанак или одобрење општинског збора или одбора, ако ствар не би трпела одлагање.

Но ако би оваква наређења општинског суда била противна постојећим законима, или би се њима вређали државни или општински интереси, онда државна власт има право таква наређења уништити, и наредити шта треба, и ово је за општински суд обавезно.

Чл. VI.

Докле ово наређење, које има силу закона, важи, обуставља се извршење дотичних прописа закона о устројству општина и општинских власти, које с овим стоје у противности.

Чл. VII.

Ово наређење ступа у живот истога дана, када се ванредно или ратно стање огласи, и важи ће за време, докле ванредно или ратно стање траје.

Препоручујемо Нашем министру унутрашњ. дела, да ово наређење обнародује а свима Нашим министрима, у колико се кога тиче, да се о извршењу

његовом старају; властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и сваком да му се покоравају.

17. Јуна 1876.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,

Јов. Ристић с. р.

Министар правде,

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,

Рад. Милојковић с. р.

Министар војни почасни адјутант Његове Светлости артиљеријски пуковник,

Јих. Николић с. р.

Министар просвете и црквених дела,

А. Васиљевић с. р.

Министар финанције,

В. Јовановић. с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог нашег министарског савета,

На основу члана 56 устава

Наредили смо и наређујемо, следећа определења о реквизицији, што ће силу закона имати.

I. Шта је реквизиција и какве је има.

Чл. 1. Реквизиција је изузетно право, које се у време рата даје извршној власти и њеним опуномоћеним органима, да у случају нужде, кад се ратне потребе не могу редовним начином да набаве, и подмире, — узму што од имања грађана или да захтевају и прибаве од ових друге законом одређене услуге накнађавајући их за све оно, што се у смислу овог закона накнадити мора.

Ово је право законито само у границама овим законом одређеним.

Чл. 2. Реквизиције су: опште или месне.

Чл. 3. Опште се реквизиције врше или по целој земљи (територијуму) или по већем делу њеном, у цели, да се снабдеју магазини са потребним предметима, или да се организују опште службености и спомоћна средства за рат.

Чл. 4. Цел је месним реквизицијама, да добаве предмете од прве потребе за свакодневну употребу армије, дивизије бригаде или одреда (деташмана), при кантоновању, логоровању или бивакованју. Месне реквизиције морају се ограничити на она места, која су под моћним утицајем власти, која врши ове послове — реквирира. —

II. Над каквим предметима има места реквизицијама општим и месним.

Чл. 5. Општој реквизицији има места кад је потребно:

1-во. Да се набави сваковрсна храна, материјал и предмети од прве потребе за војску, кад није могуће да се то другим начином набави.

2-го. Да се набаве коњи јахаћи, товарни и теглећи; мазге, теглећа стока, амови и други прибор коњски и кола за транспорт.

3-ће. Да се употребе редовна (комуникацијона) саобраћајна и (транспортна) преносна средства на жељезницама, сувоземним путовима, на рекама и каналима. Администрације жељезница морају увек бити у довољној мери снабдевене са покретним мате-

ријалом потребним за удешавање вагона, за пренос људи и стоке.

Чл. 6. Месној реквизицији има места кад је потребно: добављање и употреба предмета означених у предидућем члану и осим тога:

1-во. Свакодневне хране за људе и коње.

2-го. Добављање кола или теглеће и товарне стоке под најам.

3-ће. Редовно сечење дрва по приватним, манастирским и општинским забранима и жетва по њивама и косидба по ливадама.

4-то. Предмети постељни и за завој, или лекови, потребни за болнице и амбуланције.

5-то. Станови за људе и коње у случају кантоновања.

6-то. Уступање локала подесних за магазине, болнице и амбуланције.

7-мо. Добављање материјала потребног за оправку путова, вештачких грађевина, жељезница или телеграфа.

8-мо. Добављање радника за сахрањивање мртваца, за чишћење бојишта у погледу санитетском, за подизање браничких (фортификаторних) утврђења и за радове око њих, као и за службу на постајама (станицама) и у сталним магазинима.

9-то. Добављање путовођа за вођење колона и скоротеча за кореспонденцију.

Чл. 7. Независно од онога на што дају право горњи чланови 5. и 6. у свакој вароши, коју је оп-

села или блокирала непријатељска војска, може се и сав материјал, еспапи и рана, што су нужни за издржавање, одећу. опрему, наоружање, као и за одбрану вароши, реквирирати (заузети или узети) било за војну службу, било за заједничко издржање становника и ратника.

Чл. 8. Кад год се реквирирају кола (са запрегом) или само запрега или товарни коњи у намери да се организује служба стално или на дуже време, то треба да се тај реквирирани материјал откупи. Реквизиције на најам, ограничиће се на привремене преносе који неће трајати дуже од петнајест дана. После тог рока, кола са запрегом или сама запрега или товарни коњи, одпустиће се или ће се заменити другима. Ако би какве преке околности налагале да се и даље задрже, то ће се реквизиција обновити.

Чл. 9. Нико није дужан, да би одговорио реквизицији, да куповином, или дугом, или најмом себи прибави оно, што доиста он сам нема у време реквизиције.

III. Право реквирирања.

Чл. 10. Ово право има своју силу и важност за изузетне ратне прилике и за случаје преке потребе. (чл. 16.)

Право опште реквизиције почиње и може само књаз указом на предлог министра војеног а по саслушању министарског савета наредити.

Но изузетно за особене прилике на основу овог закона имају право општу реквизицију да учине:

а. Главни заповедник у пријатељској земљи, који је дужан да се договори са тамошњом владом ако то није предходном конвенцијом уређено.

б. Главни заповедник у земљи непријатељској, и заповедници појединих армија или дивизија који у непријатељској земљи независно дјејствују — оперирају — и

в. У приликама у члану 7. побројаним, официр који командује тамо наведеним положајем, врши право опште реквизиције над свима предметима и потребама, која обухваћа чл. 7.

Право опредељено и дозвољено у овом члану, не може ни у ком случају онај који га има пренети на другога.

Чл. 11. Месне реквизиције има право да чини сваки заповедник армије, дивизије, бригаде, резерве као и заповедници на етапним линијама, и оних оделења која су засебан какав задатак добила. Ово се право простире само на потребе које су непосредно и свакодневно нужне трупама или војним заводима.

Чл. 12. Заповедници којима је дато право да чине месне реквизиције, могу то право стално пренети на званичнике интендантске који су у њиовој команди. Свако друго опуномоћивање за ово, мора бити за сваки случај нарочито дато.

Чл. 13. У одсуству надлежних власти означених у члану 11. и *само у случају иреке потребе*, овлашћују се да чине месне реквизиције на своју личну одговорност:

1-во. Заповедници артиљерије и инжињерије.

2-го. Заповедници било какве колоне, било каквог редовног постојећег оделења.

3-ће. Старешине амбуланције, жељезница, телеграфа и пошта.

Поједини војници, тренари (они који изостају за трупом самовољно) мародери (они који се самовољно удаљаљавају од својих трупа те тумарају по околини и пљачкају) и разбегли војници, ни у ком случају немају право да реквирирају.

Чл. 14. У случају кад се мобилише сва активна било народна, било стајаћа војска, право реквирирања може се применити на целу земљу од дана, кад изађе указ, којим се наређује то мобилизовање. Ово право престаје, кад се сврше непријатељства а у дан који владалац указом одреди.

Чл. 15. Право реквизиције у границама овог закона постоји увек на целом непријатељском земљишту које је поседнуто. Кад је потребно, закључиће се путем дипломатским конвенција са савезничким владама или са државама неутралним ради примене, у тим земљама оних наређења, која одређују реквизицију на српском земљишту.

Чл. 16. Кад се почастно мобилише оружана сила у буди којој цели, право реквирирања огра-

ничава се само на месне реквизиције и то строго на она места, која су поседнута са мобилизованим трупама.

Чл. 17. Сваку реквизицију треба објавити онима којих се тиче — осим случаја крајње немогућности, — на писмено, у ком треба да је означено: шта се тражи, када, и где да се преда.

IV. Извршење реквизиције.

Чл. 18. Свака реквизиција, општа или местна врши се преко дотичних општинских власти, осим, кад би се у каквом упуту или заповести, другче наредило. Налоге за реквизицију достављаће искључно дотичне управне власти општинским властима, које се имају бринути о разрезивању, добављању, издавању, одостоверавању и наплаћивању реквизиција.

Чл. 19. Кад се чини општа реквизиција, то ће министар војни у свом наређењу нарочито одредити начин, како ће се извршити и предати под надзором грађанских власти и официра или војних званичника за ту цел одређених.

Код местних реквизиција власт која реквирира она и надзирава разрезивање и ускорава извршење.

Чл. 20. На све оно, што је реквизицијом примљено, мора издати признаницу онај, који је примио. То издавање признаница обавезно је у српској војсци и на земљишту непријатељском.

Чл. 21. Признанице те, у колико је могуће, треба да су печатане, и у њима треба да је наз-

начено од кога и преко кога је примљено колико и чега, за тим време примања и даље потпис и печат онога који је примио.

Чл. 22. Призаанице у горњем члану напоменуте исплаћиваће се на државној каси само онда, ако их је потврдио војни рачунски званичник, који иде с трупом, или кад овога нема, онда ма који други који је за то назначен.

Чл. 23. Кад због преких околности, становници, оно што се реквирира предају непосредно трупама или другим војним заводима, без да је местна реквизиција могла бити правилним начином објављена општинским властима, то ће ове ипак захтевати признанице сходно члану 22. те да би добили наплату.

Чл. 24. Кад у случају, који је предвидео преидући члан, команданти трупа или старешине завода не би хтели да издаду признанице, или кад би их издали но на мање него што су доиста примили, то је дужност интенданског званичника или његовог заступника, да у присуству једног изасланика од стране заповедништва на захтев општинске власти или оштећених грађана, састави кратак протокол, у ком ће се оценити количина примљених ствари и који ће служити у место признанице. С тога команданти трупа или старешине завода, који су противно напред изложеним прописима радили, поред тога што кривично одгорарају за злоупотребе војене силе, дужни су да плате и учињене штете.

Ако су у овом случају реквириране такве ствари које су наметане на потрошак, па је на горњи начин, одостоверени потрошак већи, него што је дотична страна имала право да га узме; онда ће се сувишак наплатити од прве плате свију оних части, које су га потрошиле, а сразмерно њиној бројној јачини (ефективу).

Но и у овом случају онај који је злоупотребио или прекорачио своју власт, подлежаће кривичној одговорности. (Види члан 37).

У сваком случају онај, који је овлашћен да реквизицију може учинити као и они који такову врше, одговорни су за штете, које узроком њиховим буду учињене. Но са овим не скида се са државе одговорност за накнаду ако су дотични органи своју власт злоупотребили, и држава дужна је, да без изговора плати накнаде, које се у границама овог закона платити морају.

Чл. 25. Кад не би било интенданског званичника или његовог заступника, онда ће општинска власт сама саставити такав протокол, но под строгом обвезношћу, да покаже име и чин команданта трупе, или бар да означи одељење коме он припада.

Чл. 26. Протоколи о којима је реч у члану 25. и 26. шиљаће се у копији преко окружног начелства министру-војном, који ће за тим предузети мере, које захтевају интереси дисциплине и грађанска безбедност.

Чл. 27. Ако би се десило, да ко год, који реквириране предмете прима, не изда признаницу или

је изда на мању количину од примљене; зато што је преким околностима или хитњом био спречен, или сметен, и то се докаже, — онда ће се испунити исте формалности, које се по члану 25. овог закона захтевају с том разликом, што у овој прилици, не ће узети мањак, платити части војске, које су предмете потрошиле, својом платом, већ таква накнада падаће на терет државе.

Чл. 28. И од општина и од грађана примаће се потраживања за наплату онога што су услед реквизиције предали, само ако докажу да су доиста то предали, т. ј. ако покажу или признанице, сходно чл. 21. или протоколе напоменуте у члановима 24, 25 и 27. Налог за реквизицију не може се примити као документат дуговања осим ако на истоме има и доказ да је извршен.

У главном овај налог служи као доказ да је онај који је на то овлашћен и испунио своју дужност како треба и благовремено, па за то треба да је у свему опредељив и подпун. (Чл. 17.)

Чл. 29. Не ћеју се сматрати као реквизиција и по томе нема накнаде за штете проузроковане проласком ратујуће војске или догађајима ратним, као што су: губитак усева, квар вештачки путова и други грађевина, паљевине, војна опустошења, разорења и т. д.

Но у колико су становници у таквим местима и пределима били пријатељски спрам српске војске расположени и чинили услуге српској или савезни-

чкој војсци на могуће начине, у толико имаће изглед на милостињу од српске државе, само она лица која су због тога или осиротила или лишена средстава за израну домаће чељади.

На против српски грађани, од којих су узете зграде за потребу ратних специјалних завода или су узете, да се склони храна, муниција и други материјали и најпосле која су извесне предмете и ствари на послугу дала, па се ратним догађајима упропасте, имају право на накнаду по процени.

V. Цене реквизиција.

Чл. 30. Право реквирирања доноси собом и право одређивања цене за реквирирање предмета. Но при свем том, како у својој тако и у земљи пријатељској, цена ће се одређивати у договору са надлежним грађанским властима.

Чл. 31. За све оно што се путем реквизиције узима од грађана за војне или ратне потребе или што се захтева од грађана српских, цена ће се одређивати на један од ова два начина:

1-во Одређеном сталном таксом од министра вјног. Ова такса одредиће се на основу приближних пределних цена, које се званично прибаве од окружних полицијских власти, које ће у споразумљењу са тамошњом војеном влашћу цене појединих предмета и потреба определити.

2-го. Непостоји ли овако стално уређена такса која је за све вршиоце реквизиција обвезна у од-

ређеним границама, онда цене, оних потреба, које се вештачким увиђајем могу знати и оценити, као што то нарочито код узимања стоке мора да буде; — одређиваће цену такву три вештака, које месна полицајна и војена власт изберу и ако на ову цену пристане вршиоц реквизиције обвезна је за обе стране, т. ј. за државу и оног од ког се потребе узимају или захтевају. За ове прилике ако се узимају предмети или се захтева услуга, у којим потребама познате су свакидашње цене оног места гди се реквирирање врши, онда ће таксу определити месна окружна или среска власт, месна војена власт, главни кмет и двојица општинара или имућна грађанина, управљајући се по ценама, које су међу грађанима, пролазне и управо тражњом и понудом таксиране.

Овако утврђена цена служиће као стална такса осим ако наступи време да усвојене цене у међусобним односима грађана падну или се покажу да су јевтиније; онда ће се приступити новом одређивању такса на исти предходећи начин.

Сваки пут, кад се цене овако утврде, једна листа ценовника, шиљаће се министру војеном.

Чл. 32. Свака транспортна служба која не прелази десет сати (тамо и амо) и због које реквирирани грађанин није задржан ни од своје куће дуже од двадесет и четири сата, извршиће се *бесплатно*.

Исто тако општине могу бити подвргнуте да *позајме* (безплатно) простирку потребну за болничне потребе и да даду бесплатно потребне раднике за

санитетску чистоћу или за укопавање мртваца, да даду путовоће или скоротече. У опште неће се давати никаква накнада за обиталиште при кантоновању као и за зграде или здања која служе за канцеларије, за апсане, за стражаре, за трупе које су на маршу, па се ради одмора или преноћишта по кућама војници разместе.

VI. Плаћање реквизиција.

Чл. 33. На земљишту свом, савезничком или које се као таково сматра реквизиције ће се плаћати, но поступице, према новчаним средствима, која држава има на расположењу.

Влада може решити, кад стање државне касе буде то захтевало, да се са реквизиционим признаницама, које је држава дужна да исплати, исплаћује порез, и у овом случају нарочита ће наставлења определити начин како да се примени та мера.

Чл. 34. На непријатељској земљи, главни заповедник ће решити, да ли има места, да се на њу примене ратни закони, у ком су случају реквизиције бесплатне. Осим овог случаја, оне ће се или исплаћивати или ће се примати за наплату порезе. Но у овом случају терет порезе наредиће онолики, колики је у држави коју служи.

Чл. 35. Исплаћивање општих реквизиција које се неће узимати у место порезе, биће у форми која ће се прописати нарочитим упутом.

Месне реквизиције које неће замењивати ни порезу ни прирезе, исплаћиваће кад год је то могуће, војни чиновници; иначе ће се предузети потребне мере у цели те исплате на комуникационим линијама војске, или у територијалним поделењама. Ова ће се наређења примењивати и на непријатељској земљи кад раквизиција није безплатна.

Чл. 36. Општине примају саме новац за предане предмете и за транспорте које су извршиле.

VII. Казни.

Чл. 37. Сваки војник који би у име државе и за њу чинио реквизиције, а за то није био овлашћен; или који би прешао границе власти, коју му је закон дао. или који неби хтео да изда признанице на примљене предмете, према својству кривице подлежаће одговарајућим казнама војено судског законика за злоупотребу војене силе или за непослушност и то:

а. Ако ко није био овлашћен да за државу чини реквизиције, по начину и времену и месту како је предмете узимао подлежаће или казнима за пљачкање одређеним (§§. 184. 185. 186. и 137.) или казнима за отимање, ако је узете предмете на своју корист употребио. (§. 188.)

б. Ако је онај који је овлашћен да реквизиције чини у име државе без нужде потребе увеличао или за удјејство више наредбе насилије упо-

требио, или је узете предмете на своју корист обраћао подлежаће казнима §§. 191 и 192, и

в. Ако ова лица у предходећој тачци означена на узете предмете не издају признанице, казни ће се за непослушност по тачци б. 166. или ако је овака радња дала повода неверовању и одказивању реквизицијоних подпора, подлежаће казни тачке в. реченог §. са погледом на зле последице које су отуда произишле или произићи могле, (ова наређења налазе се у пројекту војено судск. зак.)

Чл. 38. За извршење реквизиције, општине су одговорне укупно и за сваког појединог, због одрицања или осведочене нехатности закашњене или неизвршене реквизиције, ставља општини тај терет, да јој се тражени предмети узму начином извршне власти и да јој се терет овај повећа. Но овај терет по вредности несме прећи вредност тих предмета, које она није издала н. пр. петнајесто-дневну кирију за кола или (товарне коње) ако је то тражено било.

Чл. 39. Пуноважна и закона наређења при општој реквизицији извршују извршне земаљске власти и у првом реду такво извршење ове реквизиције наређује начелство окружно, призивајући у помоћ војну власт. А повећане терете одређује министар војени, који се даље извршују редовним начином.

Но, при местној реквизицији наређено реквирирање извршује она власт, која иначе реквирира. И

у овој прилици, повећане терете одређује министар војени, но тада извршење овог наређења ради озбиљнијег удјејствовања наредбе, може предати другим извршним органима а не општинској власти, која је дотле таква наређења вршилâ.

У непријатељској пак земљи ове повећане терете оређује заповедник армије или засебне дивизије, у виду ратног намета, с тим, да употреби ако треба, и друга средства, која дозвољавају ратни обичаји.

Чл. 40. Општине на земљишту српском противу реквизицијоних терета, могу се жалити државном савету. Но та жалба, не може никад обуставити одузимање предмета, начином којим се извршне власти законом служе.

Чл. 41. Свако оно лице које неби хтело да објави општини да има, или би прикрило рану, и друге предмете као и транспортна средства која има; даље које неби хтело добровољно и родољубиво да испуни реквизиције општинских власти, и да поднесе терете за које ће у смислу овог закона бити накнађено, или ненакнађено, само ће бити узрок, што ће извршна власт одма сама собом приступити извршењу наређене реквизиције, начином који јој закон овај даје.

Но поред тога,таково лице за овака дела казниће се према злу и опасностима гди се чине, по §§ 268 и 269 војног судског законика (види пројект војено судског зак.)

Чл. 42. Сваки онај, који је привремено реквириран да с колима, или с товарним коњима, или ма каквим преносним средствима подмири извесну потребу па напусти службу за коју је реквириран, или се од ње уклони или бега, као и она лица којима је предано и поверено извршење реквизиције, казниће се по § 268. в. суд. зак. према упуству § 270. (види пројект војено судског зак.)

Губитак теглеће или товарне стоке и кола, који би се могао десити усљед таквог бегства, неће никад пасти на терет држави.

VIII. О осуству.

Чл. 43. У време рата, сваки становник какве општине дужан је, кад осуствује, да има свог заступника, јер иначе губи свако право на доцнију жалбу противу извршене реквизиције или штете признате.

Осуствовање, па било својевољно или не, неослобођава грађане од заједничких терета реквизиције.

IX. Закључење.

Чл. 44. Ово наређење ступа у живот од данас, кад се књажевим указом прогласи ванредно или ратно стање и важиће до дана кад се књажевим указом прогласи, да је престало ратно стање.

Препоручујемо нашем министру војном, да овај закон обнародује, а свима нашим министрима, уко-

лико се кога тиче, да се о извршењу његовом старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

17. Јуна 1876.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета

Јов. Ристић с. р.

Министар правде

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутр. дела

Рад. Милојковић с. р.

Министар војни, почасни адјутант Његове Светлости, артилеријски пуковник

Тих. Николић с. р.

Министар просв. и црк. дела

А. Васићевић с. р.

Министар финанције

В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета
На основу члана 56 устава
Наредили смо и наређујемо следећа опредељења.

За казнење кривица војника у добровољачким четама, што ће силу закона имати.

Чл. 1. Који свом предпостављеном старешини у војеној служби одрече послушност, да се казни смрћу.

Чл. 2. Који не извршењем заповести или одређене прописне службе, проузрокује губитак боја или другу повећу несрећу, да се казни смрћу.

Чл. 3. Који дигне руку на свог предпостављеног старешину, као и који му у очи, или пред скупљеним војницима: пркоси или прети, или га опорочава, нарочито ако су дела ова чињена према командујућем или већем старешини, да се казни

смрћу. Кад су присутна три војника при овим делима, узеће се да су извршена пред скупљеним војницима.

Чл. 4. Који учествује у побуни и радњама да се поремети ред и дисциплина, или да се старешини одкаже послушност, или да му се узме старешинство, или да се присили на радње противне војеним дужностима, већим заповестима или законим наредбама, да се казни смрћу.

Тако ће се казнити и они, који се на овакове радње договарају да их заједнички изврше, па приступе и покушају.

Но ако се увати само договор без да је приступљено и покушају оваких казнимих дела, онда коловође за које се види, да су опасни за дисциплину и послушност, могу се и за овакову радњу казнити смрћу, а сви остали казни ће се затвором у колико који заслужује.

Чл. 5. Који спречава и наговара војнике, да неврше службу и заповести, ма из којих цељи то чинио, да се казни смрћу.

Чл. 6. Који побегне к непријатељу, било да ступи у његову службу, било под заштиту, кад се ухвати, да се казни смрћу.

И онај који изазива друге на бегство, да се казни смрћу.

Чл. 7. Који присваја команду поверену извесном старешини над четом, као и онај који такову команду против заповести продужује, да се казни смрћу.

Чл. 8. Који без одобрења и противно заповести предпостављеног остави службено место, или се на служби опије или заспи, према опасности, или злу које је отуда могло наступити или је наступило за службу, да се казни смрћу.

Чл. 9. Онога, који се у бој пред непријатељем покаже као плашљивац или који тада позива друге војнике на одступање и застрашава их, властан је најближи старешина, да га убије на месту; а ако се то на месту не изврши а плашљивац није одступио и радио против изречене заповести да би се казнио по чл. 1. одмах казни ће се затвором.

Чл. 10. Који непријатељу доставља јачину војујуће чете или наше војске да се казни смрћу.

Чл. 11. Који намерно и са предумишљајем убијства, убије или тешко повреди мирног грађанина или свог друга да се казни смрћу.

Ако се обвињени брани да је без зле намере и предумишљаја убијство или тешку повреду учинио, дужан је да то и докаже. Недокаже ли одбрану, а ратни суд по свом убеђењу и основима подозрења нађе, да је одбрана неистинита, изрећи ће смртну казну.

Но ако и докаже да стоји нехатно убијство или тешка телесна повреда казни ће се затвором, који према небрежљивости може ићи до највеће мере.

Чл. 12. Који изврши насилан блуд ма и са дорасломособом, да се казни смрћу.

Исто тако да се казни смрћу и онда ако није било силовање, али оскверњена и тиме повређена особа није навршила седамнајест година.

За свако друго понижавајуће смешавање које је противно природи човечијег пола а неподлежи казни предходећих ставова, да се казни кривац према значају таквих срамних дела затвором до највеће мере, да му се узме пред четом оружје и да се истера из чете.

Чл. 13. Који противно заповести предпостављеног старешине употреби оружије, да одузме својину мирном грађанину, или који и поред дозволе при одузимању својине повреди мирног грађанина или га злостави, да се казни смрћу.

Смрћу да се казни и онај, који се бољу одаје пљачки над мртвима, рањенима својим, или непријатељским или који рањеном ради пљачке нове ране зада.

Сваки најближи старешина, дужан је и позван је, да оног, који на такав начин напушта трајућу борбу. — на делу убије.

А ако је ко извршио просто пљачкање или узимање туђе својине против забране или је то чињено са дозволом, но је пљачкач узете предмете на своју корист употребио и крио, нечекајући да му старешина накнаду одреди, кривац казни ће се затвором до највеће мере.

Чл. 14. Но ко се противи да одузете предмете стави на опште расположење и тражи за себе ко-

ристи, које му се недозвољавају, узбуњујући на такве радње и друге војнике да се казни смрћу.

Чл. 15. Који против заповести свога старешине изван боја пали тућу својину, да се казни смрћу.

Чл. 16. Све друге радње или нерадње које су противне дисциплини или које су казниме као иступи или преступи према свакоме да се казне затвором у блажијој или строжијој мери, како значај таквих дела и полза дисциплине захтевају.

Чл. 17. Затвор се може изрећи до пет година и ако није дужи од 6 месеци извршива ће се над војницима који нису официри или командири тако да се осуђени сваког дана привеже уз дрво гди ће стојећки дневно издржавати без прекидно од 3—4. сахата. Један дан овако издржаног затвора, равња се обичном затвору од 5—6 дана. (Тако који је осуђен на 6 месеци затвора, имао би да издржи привезаног затвора један месец)

Дисциплинарним путем може четовођа или онај, који га заступа и сваки већи старешина изрећи истим војницима такав начин издржавања затвора до 15 дана. Обичним затвором могу се казнити сви без разлике чина или звања и сваки старији испод четовође може млађем изрећи до 10 дана затвора, а четовођа и веће старешине могу сваком подчињесном изрећи затвор такав до 30 дана.

Чл. 18. Ко се увати у овим кривицама или буде тужен или се за њих дозна доводи се пред

четовођу или старешину који га заступа или који са одвојеним оделењем чете удаљено командује.

Такав старешина, ако кривица недолази у дисциплинарну расправу, призива још двојицу себи подчињених млађих старешина, и под својим председавањем држи над обвињеним ратни суд. За тим саопштава му дело које је учинио и пита признаје ли га. У протокол суђења уводи се прост кратак одговор.

Исто тако ако има сведока, и ови се укратко саслушавају о ономе што знаду у делу обвињеноме. Затим ратни суд ако налази за нужно заклеће сведоке сврх њихове сведоџбе и по том изриче пресуду без разилазења и већина гласова решава.

Чл. 19. Ака четовођа, који саставља ратни суд учини које дело, које се овим законом казни, онда према њему образује ратни суд непосредно већи старешина, који поступа у свему као што се за четовођу прописује.

Чл. 20. Пресуда ратног суда одмах се извршује од четовође, ако је на таково извршење, по прописима војно судског законика овлашћен а ако није, подноси је оном старешини који је овлашћен и овај наређује извршење пресуде у смислу тога овлашћења.

Чл. 21. Ово наређење ступа у живот од дана кад се књажевим указом прогласи ванредно или ратно стање, и важи ће до дана кад се књажевим указом прогласи да је престало ратно стање.

Препоручујемо Нашем министру војном да ово наређење обнародује а свима Нашим министрима у колико се кога тиче, да се о извршењу његовом старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају а свима и свакоме да му се покоравају.

17. Јуна 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета, министар грађевина
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета
Јов. Ристић с. р.

Министар правде
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела
Рад. Милојковић с. р.

Министар војни почасни адјутант Његове Светлости артиљеријски пуковник
Јих. Николић с. р.

Министар прос. и црквених дела
А. Васиљевић с. р.

Министар финансије
В. Јовановић с. р.

М. М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета,

На основу члана 56. устава

Наредили смо и наређујемо. што ће силу закона имати,

Чл. I. Да „пројект војног судског законика“ чатан 8. Априла ове године Ф№ 3019. има силу закона са исправкама које следују:

Чл. II. Исправке у реченом пројекту ово су:

У садржини наслова главе I. у место речи оступку“ долази реч:

„постојању“

У § 3. под словом А. а у тачки 3 на крају чи: „правници који су у правосудној струци века звања одправљали“ замењује се са речи:

„судије“

У § 13. треће врсте друга реч „без“ замењује се са речи:

„осим“

На крају исти § допуњује се:

„Ове судије улазе у састав војног суда на место судија официра и батаљонских командира, и могу бити судије у свима облицима војних судова, осим ако се суди виши официр, који би од њих био већи по плати.

Но и тада, ако који од ових судија стоји према вишем официру са равном или већом систематичном платом, може се и у такав облик суда узети, и за судију и за аудитора.“

У § 14. трећој врсти другог става речи: „предходећег §“ замењује се са речма.

„§-ма 12“

У § 21. тачки в. између треће и четврте речи прве врсте долазе речи:

„и у опште сва лица“

У тачки д. истог § где се набрајају §§ избацује се „§ 138“.

У другом ставу исте тачке после речи „казниће“ долази још:

„се“

После § 21. додаје се:

§-ф 21 а“

У ванредном стању ако тужени на испиту пред јним судом учини изјаву противу надлежности ога војнога суда коме је предат, или противу прописног образовања суда, — а војни суд ипак огласи својим решењем и да је надлежан и да прописно оброзован, па ствар пресуди, пресуда се послати команданту код кога постоји судски ицисар, па ма да је исти командант суђење наре-о, поступиће овако: Ако нађе да суд, који је судио, је надлежан, уништиће пресуду и предаће дело длежном суду; а ако нађе да суд није прописно разван био, уиништиће такође пресуду и наредиће разовање суда по прописима закона.

§ 21 б.

Но ако у ванредном стању тужени изјави жалбу отиву надлежности војног суда у опште, т. ј. да је надлежан војни но грађански суд, па војни суд ласи се за надлежног и пресуди — пресуда ће послати команданту, код кога има судски комисар.

И командант, ако нађе да нема опасности у лагању, послаће предмет грађанском касацијоном ду ради решења сходно § 8 устројства касаци-ног суда. А ако нађе да има опасности у одла-ању, командант ће узети писмен предлог од судског мисара, па ће сам решити је ли или није над-жан војни суд.

§ 21 в.

У ванредном стању питање о сукобу између самих војних судова и власти, решава командант, код кога постоји судски комисар. А ако је такав сукоб између таквих команданата, који имају судске комисаре, онда решава га њихов заједнички старешина.

У ванредном стању у случају сукоба између војних и грађанских власти и судова, ако се војни судови и власти огласе за ненадлежне, грађанске власти и судови дужни су дело предузети и расправити; а ако се војни судови и власти огласе за надлежне, онда ће питање о сукобу решити грађански касацијони суд сходно своме устројству.

У § 78. а у тачки в. исправљају се ове речи, и то: у место речи: „променом“ долази реч:

„применом“

У место речи „изречна“ долази реч:

„изречена“

А у место речи „промењена“ долази реч:

„примењена“

У § 79. а у трећој врсти у место речи „судови“ долази реч:

„судија“

У § 111. други, трећи и чечврти ставови, који говоре о телесној казни, укидају се.

Исто тако укида се § 138.

У § 146. а у почетку последње тачке после речи: „А ако“ долази:

„је“

У § 198. а у последњој врсти, после речи „онда ће“ долази:

„се“

У § 232. а у последњем ставу седме врсте у место “рарочито“ долази реч:

„нарочито“

У § 273. а у трећој врсти, у место речи „промена“ долази реч:

„примена“

Члан III. Пројект војног судског законика са исправкама у предходећем члану II. имаће силу закона од дана, кад се Књажевим указом прогласи ванредно или ратно стање, па до дана, кад се Књажевим указом прогласи да је престало ратно стање.

Препоручујемо Нашем министру војном, да овај указ са реченим пројектом војно судског законика обнародује, а свима Нашим министрима у колико се кога тиче, да се о извршењу његовом старају;

властима цак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме, да му се покоравају.

17. Јуна 1876.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета
министар грађевина
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по
потреби заступник председника
министарског савета
Јов. Ристић с. р.

Министар правде
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар војни,
почасни адјутант Њег. Светлости
артиљеријски пуковник
Јих. Николић с. р.

Министар просвете и црквених дела
А. Васиљевић с. р.

Министар финансије
В Јовановић с. р.

Према томе речени „Пројект војно-судског законика“ исправљен има гласити као привремени „војно-судски законик“ овако:

ВОЈНО-СУДСКИ ЗАКОНИК

ПРВИ ДЕО

о устројству и постојању* војних судова.

ГЛАВА ПРВА

о устројству војних судова

§ 1.

Војска има засебне судове за казнима дела у границама овог законика.

1. О ВОЈНИМ СУДОВИМА ЗА РЕДОВНО СТАЊЕ

§ 2.

Војни судови постоје

1. Код бригаде стајаће војске, и то:

За све војнике, који улазе у састав те команде без разлике чина.

* По указу од 17. Јуна 1876.

2. Код команада народње војске, и то:

а., Код бригаде за све ниже чинове и редове стајаће војске, који улазе у састав те бригаде, за све старешине народне војске испод четовође и за редове.

б., Код дивизије за све официре и веће старешине народне војске од водника. Но ако је удесније или потреба захтева и за лица и у претходећој тачци именована, може војни суд постојати код дивизије.

§ 3.

Стални војни судови имају свој печат са натписом своје команде н. пр. „Печат војног суда Н. бригаде Н. дивизије, књажества Србије,“ који по величини раван је печату бригаде.

У оскудици званичног печата и при несталним судовима, важе печати лични: председника и аудитора.

Војни суд има свега пет судија, и са овим бројем пуноважно ради.

Облици судова ови су:

A. Облик судова за стајаћу војску

1. За ниже чинове и редове:

Председник је виши официр или капетан,
Два нижа официра,
Један наредник или поднаредник.

} ЈЕДАН АУДИТОР

2. За ниже официре.

Председник, виши официр,
Два официра старија по чину или рангу од туженог,
Један официр из непосредно нижег чина до туженог.

} ЈЕДАН АУДИТОР

3. За више официре.

Председник је виши официр бар са једним чином старији од туженог,
Два виша официра старија по чину или рангу,
Један из непосредно нижег чина до туженог.

} ЈЕДАН АУДИТОР

Ако према чину туженог не би се могао образовати овакав суд, онда ће се од официра за судије узети колико се може, а за попуњење броја поставиће се за такав случај: или судије касационог суда или чланови савета, који су били виши официри или *судије*.
(По указу од 17. Јуна 1876.)

Б. Облик судова за команде народне војске.

а., За четовође, ескадроне командире, батаљоне ађутанте, друге старешине од ових млађе и за редове:

Председник је капетан,
Један нижи официр,
„ бат. командир,
„ ескадрони командир,
„ четовођа или водник; а кад се суди десетар или редов, један двајесник.

} ЈЕДАН АУДИТОР

Ако се суди нижи чин или редов стајаће војске онда се суд образује по облику тачке 1. под А. овог §-фа.

б. За батаљоне командире:

Председник је виши официр или капетан,
Један нижи официр,
Један батаљ. командир,
Један четовођа или ескадрони командир,

ЈЕДАН АУДИТОР

Ако се суди официр суд ће се образовати по облику тачке 2. или 3. тачке А. овог §-фа.

§ 4.

Сталне ауditоре за војне судове поставља министар војни из реда нижих официра, који се за ово звање узимају од правника таковних, који су права на великој школи свршили редовно и после тога у судској струци служећи радили и извиђали кривичне предмете и дотерали најмање до звања писара I-ве класе или секретара или који су се као свршени правници одликовали јавним правозаступањем.

Ако се суди виши официр, дужност аудитора вршиће судски комисар дивизије.

Аудитори за војне судове команада народне војске, могу се стално узимати као и за стајаћу војску са истим правима и дужностима. Но могу се и без чина официрског узимати али са истим својствима, која су условљена за аудитора стајаће војске.

У овом случају Књаз ће указом на предлог војног министра поставити аудитора за извесну команду,

одређујући му ранг поручика или капетана. Вршење ове службе сматра се за обавезну службу у народној војсци, као и за све остале, за коју не ће имати плате, осим ако такву ужива као грађански чиновник.

Аудитор у суду заузима место које му по чину или рангу припада, и он увек врши дужност редовног и сталног војног судије.

§ 5.

Председника и судије осим аудитора, који се као судија сталан по претходећем § 3. сматра, поставља командант оног одељења, код кога постоји редовни стални војни суд на 6 месеци или годину.

Судије за бригаде стајаће војске поставља командант бригаде.

Судије за бригаду или дивизије народне војске као и за више официре поставља командант дивизије, ако има на расположењу довољан број одговарајућих чинова; а ако нема, јавља о том министру војном, који ће тада судије поставити.

Но ако је потреба, да се у овај суд узму грађанска лица према наређењу § 3., Књаз ће, на предлог министра војног, указом за тај случај поставити све судије, који ће по реду старешинства заузети места у суду.

§ 6.

Командант, који има право да поставља судије, тај има право да суд у потчињеној команди образује

у оним одељењима и на оним местима, како где потреба захте.

Ако је тужени онај, који судије поставља, онда се војни суд образује и судије постављају у команди и по наређењу непосредно већег старешине од туженог.

§ 7.

Нико не може бити члан војног суда, ако није српски грађанин и није навршио 25-ту годину.

§ 8.

Не сме судити као председник или судија, нити испуњавати дужност ауditорску у војеном суду:

а. Који је оптуженом или тужитељу род по крви или брачном свезом сроћен, у правој усходећој или нисходећој линији, до ког било степена, а у побочној линији род по крви, или брачном свезом сроћен до четвртога степена искључно; или који стоји са једним од речених лица у одношају поочима или посинка, ранитеља или рањеника, тутора или пупиле, поверитеља или дужника, или је један другог крстио или му децу кршћава.

б. Који су тужитељи у истом делу или су као сведоци или вештаци преслушавани или се имају преслушати. А исто тако и они, који су наредили да се какво дело ислеђује.

в. У касационом суду искључују се они, који су у нижем степену дело ислеђивали или судили.

§ 9.

Судија и аудитор, код кога би горњи основи искључења постојали, дужни су то одмах у почетку јавити председнику, а председник ће, као и онда, кад би основи искључења код њега постојали, јавити команданту, који је судије поставио, да би се наредба учинила за замену.

И туженом дозвољено је, да може у почетку суђења изјавити, која се лица из узрока у § 8. изложених, имају искључити да не могу бити судије или ауоиторску дужност вршити у поједином предмету.

О овим изузецима војни суд издаће решење, које ће одмах доставити туженом, а овоме оставља се право жалбе на војни касациони суд.

Ако се тужени тог истог дана не жали, решење ово постаје извршно.

II. О ВОЈНОМ КАСАЦИЈОНОМ СУДУ.

§ 10.

У месту централне државне управе постоји један сталан војени касациони суд, састојећи се из једног председника и четири судије.

Овај суд има печат са натписом „Печат војног касац. суда књажества Србије“. Тај печат по величини раван је печату грађанског касационог суда.

Председника и судије војног касационог суда, војни министар поставља између виших официра.

При овоме суду аудиторску дужност врши судски комисар.

Комисара судског поставља Књаз на предлог војног министра.

Судски комисар улази у онај број судија, који се захтева првим ставом овог §-фа без призрења на старешинство туженог, само ако стоји у положају вишег официра. Он је сталан војни судија касационог суда и заузима место у суду према свом чину.

§ 11.

Нико не може бити члан војног касационог суда, ако није српски грађанин и ако није потпуно навршио 30-ту годину.

И за касациони суд вреди наређење тачке 3, § 3. као и наређења §§ 8. и 9. овог законика.

III. О ВОЈНОМ СУДУ ЗА ВАНРЕДНО СТАЊЕ.

§ 12.

Војни судови, постојећи за редовно стање и у ванредном стању остају код истих команада. Но кад се бригаде сједине у дивизију, онда за све може постојати војни суд код дивизије, ако командант дивизије тако нареди.

У таквом случају бригадни аудитори у бригади вршиће где је нужно и гди се нареди, у казнимим делима војно-судску истрагу према тачки Е; а по тачки II. у којој се прописује начин истраге, средством војно-судске полиције.

Даље, за извесне прилике по изузетку, војни судови могу постојати:

а. У опседнутим градовима и опкопима или кад је део војске, код које не постоји војни суд, опкољен.

б. При осеченим одељењима или кад је команда код које војни суд постоји, раздељена и сваки део ради за себе самостално.

в. При добровољачким четама, ако за њих не постоји нарочити закон.

§ 13.

Ови војни судови образују се по пропису § 3. Но могу се у овој прилици за судије одредити и узети *осим* (По указу од 17. Јуна 1876.) аудитора још двојица од грађанских судија, нарочито за кривице казниме по општ. казн. закону, када према старешинству, ако је који од њих најстарији од свију, биће наређен и за председника.

Ове судије улазе у састав војнога суда на место судија официра и батаљоних командира, и могу бити судије у свима облицима војних судова, осим ако се суди виши официр, који би од њих био већи по плати. —

Но и тада, ако који од ових судија стоји према вишем официру са равном или већом систематичном платом, може се и у таках облик суда узети и за судију и за аудитора. (По указу од 17. Јуна 1876.)

§ 14.

За ове прилике, судије из грађанских судова стављаће министар војни на расположење надлежним командантима, код којих војни суд постоји.

Судије ових судова поставља командант, код ког војни суд постоји за све потчињене без разлике чина, а у случајима тачка *а*, *б*, и *в*, §-*а 12*, (По указу од 17. Јуна 1876.) поставља их старешина, који командује таквим одељењима.

Ако таква команда нема аудитора сталног, онда такав старешина од војника у опште и потчињених лица, чини могући избор и одређује га наредбом.

У ванредном стању са наредбом, да се које лице даде под суд, назначују се само за суђење тога дела и судије. Но ако су по претходећем §-у узета за војне судије лица из грађанских судова, онда она остају у сваком делу судије, осим ако се у чисто војничким кривицама поставе судије од лица, која у редовном стању могу бити војне судије.

ГЛАВА ДРУГА

О надлежности и поступку војних власти и судова.

А.

О надлежности војних судова у редовном стању.

§ 15.

Војни судови суде и расправљају само оне кривице, које су казниме по војно-казнителном законику,

а од оних, које се казне по општем казнителном законику, само оне, за које изриком овај законик наређује да их војни суд суди.

Под војне судове потпадају:

а. Сви војници стајаће војске без разлике чина или звања.

б. Сви народни војници и њихове старешине, званичници и чиновници, као и сва друга лица, која по одређеној дужности долазе у састав народне војске.

в. Сви официри налазећи се у недејствителности или на расположењу.

г. Сви званичници и чиновници и у опште државни служитељи при стајаћој војсци.

д. Питомци и ученици свију војних училишта, занатлијских школа и других завода, који долазе под војну управу.

е. Лекари и доктори, који су у грађанској служби или по праву упражњавају лекарску радњу, па се при рекрутовању и прегледу војника употребе на војне дужности, када ће као и ови лекари потпадати под војни суд, у колико казнителни војни закон одређује казне војним лекарима за повреду њихове засебне дужности.

ж. Исто тако потпадају радници и мајстори при војним заводима или појединим радилиштима.

Сва ова лица, која нису војници, док се воде на одређеним службама и радовима, казне се као и војници по овом законику за кривице, које учине против: верности, потчињености — субординације

— (глава осма) као и за остале које учине на земљишту војних кругова а казниме су по овом закону.

Ова лица потпадају под онај облик суда, како се за ког према положају службеном или грађанском наређи.

Тако, указни чиновници са платом до испод 800 талира подлежаће суду, који се образује за ниже официре, а са платом од 800 талира и даље облику суда за више официре одређеном.

§ 16.

Војници стајаће и народне војске, кад су први на отпусту привременом или резерви или су инвалиди, а други отпуштени и код својих кућа, потпадаће под војну власт па и судове у следећим приликама:

а. Кад војници стајаће војске својом кривицом вређају војничке дужности или обвезе: издајством бегством, избегавањем службе, учествовањем у бунтовним радњама, злонамерним осакаћењем и онеспособљењем за војну службу, о којим казнимим делима овај законик одређује извесне казни.

А да ли се ова казнима дела чине под војном униформом, са војним оружјем или без свега тога, ипак према чиниоцу, који је војник, надлежна је за суђење војно судска власт.

б. Народни војници, кад се под униформом противе или пркосе заповестима војничких старешина, који такође у униформи врше војну службу.

Исто тако потпадају под војене судове, као и војници стајаће војске за кривице у тачци *а*, овога §-фа изложене.

в. Војници стајаће и народне војске потпадају под војне судове, кад се претварају у војну власт и врше такве службе у име ове власти са злом намером.

Но потпадаће и онда кад са државним оружјем, било са униформом или без ове, чине неред и метеже за себе или у саучашћу са грађанима, па у колико су непослушни или непокорни у таквим приликама према грађанским властима, сматраће се исте кривице као да су учињене према војним властима и претпостављенима.

г. Потпадају и онда под војну власт и судове, кад раде противу прописа у поднашању молби, жалби и тужби.

д. Кад су неисправни у службеној спреми, прибору и стварима, кад их не чувају, залажу, продају и упропашћују.

е. Сва остала лица у § 15. овог закона, кад су на отпусту, потпадају под грађанске судове и власт до год на дужност не дођу.

Б.

кад почиње надлежност војних власти и судова.

§ 17.

Надлежност војних власти па и судова почиње:

1. За војнике стајаће војске, и то:

а. Од часа кад новоуписаника грађанска власт преда војној.

б. За оне, које војна власт по позиву или својевољном упису непосредно прима, од дана кад се зачисле.

2. За народне војнике и сва она лица под тачком *б*, § 15. именована почиње:

а. Кад се сва народна војска или само један део од ње са свима лицима, која у њен састав улазе, позове ради ратног похода, или кад се ради унутрашњег ванредног стања ставља под оружје: од дана објављеног позива, или од дана кад се проглашује ванредно стање и војска ставља под оружје.

б. Кад је војска позвана на већа укупна упражњења, и маневре, од дана објављеног позива.

в. Кад су мањи делови војске или само појединн чланови њени позвати ради ма какве службене цељи, од дана саопштеног позива или заповести.

В.

Надлежност и ненадлежност војних власти и судова за особене прилике.

§ 18.

Кад се војници стајаће војске са отпуста, и народни војници и лица која у њен састав улазе, позову на војну службу, а међу тим налазио би се који војник или које војно лице под истрагом или суђењем грађанских власти, поштедиће се од истраге или суђења за време трајања ванредног или ратног

стања и већих упражнења, и то ако се већ не налази под затвором, или ако кривица не долази у род злочинства, да обвињеног треба слободе лишити.

Војници стајаће војске, који би се налазили под истрагом или суђењем за војне кривице а међу тим дошло би време отпуста из војске, неће се одпуштати док се кривични предмет не расправи.

Ако је под грађанским иследовањем или суђењем но у слободи, отпуштаће се, о чему ће се грађанска власт известити. Налази ли се у притвору, даће му се отпуст, но тада спровешће се дотичној грађанској власти.

§ 19.

Кад се учини војни преступ или злочинство саучешћем војника разних команада, војника млађих и старијих, војника и грађана, опредељиваће се надлежност овако:

а. Ако војници стајаће војске или народне, који припадају саставу разних команада, које имају надлежне своје судове, учине заједнички преступ или злочинство, онда ће свима судити војни суд оне команде, која станује у месту гарнизона; а кад је случај да има више судова, даће се сви суду оне команде, чији је командант од осталих најстарији чином или рангом.

Овај командант наређује све што је нужно до суђења и за суђење, и после тога врши све остало,

као надлежни старешина, што би имао да врши сваки за свог војника.

б. Ако су у саучешћу старији и млађи једне или више команада, свима суди ће војни суд оног облика и оне команде, који је надлежан за најстаријег између учасника.

в. Ако грађани саучествују са војницима у преступима или злочинствима, која се казне по овом законику, и то по § § 197, 198, 252 и 253, војни суд судиће свима учасницима по овом законику.

г. Ако лица која потпадају под војне судове не улазе у састав које команде где суд постоји, него служе при војним надлежателствима и заводима, онда за таква лица надлежан је онај војни суд који у месту дјествује за војнике бригаде стајаће војске, или ако у истом месту такав суд не постоји, надлежан ће бити онај који постоји за команде народне војске, или онај који буде наређен од заједничког непосредно већег старешине, кад је случај такав да у гарнизону или месту не постоји стално одређени војни суд за команду ону, којој обвињени припада.

д. Ако се војник обвињује за преступе или злочинства, која се казне по општем казнителном закону, а поред тога и за преступе или злочинства по овом законику казнима, војни суд први судиће кривице по овом законику казниме, па за тим ако обвињени буде крив, извршна пресуда војних судова, послаће се грађанским властима или судовима,

гди се извиђај или расправа грађанских преступа или злочинстава чини. При овом на основу пресуде војна кривица као доказана пред грађанским судом долазиће у стицај, по ком суд изриче општу пресуду узимајући у рачун осуђену казну.

е. У сукобима о ненадлежности или надлежности војних власти и судова, решава касациони војни суд; а у сукобима ових власти са грађанским решава грађански касациони суд.

Г.

Надлежност војних власти и судова коначно престаје.

§ 20.

1. За официре:

а. Кад се поставе у стање покоја без права на ношење униформе;

б. Кад им се оставка уважи, а не остави им се и даље официрски карактер;

в. Кад се дејствително у грађанску службу поставе;

г. Кад су изгубили службе, кад су отпуштени из службе и кад су дегредирани.

2. За ниже чинове и војнике:

Кад су одслужили рок службе, па су отпуштени, или кад су и пре рока коначно отпуштени или истерани или по пресудама дегредирани.

3. Код војних званичника:

Кад се ставе у стање покоја, кад се по оставци или иначе отпусте, или у другу грађанску службу поставе, или осуђени на лишење звања и казне са којима губе службу.

4. За народне војнике и њихове старешине:

а., Кад се после повратка ванредног и ратног стања отпусте кућама, осим прилика и случаја, изложених у § 16. овог закона.

б., Кад се после већих или мањих упражнења отпусте, осим прилика и случаја изложених у § 16. овог закона.

в., Престаје коначно, кад се по ослужењу прописаног рока или иначе са свим испишу.

Д.

О надлежности војних судова у ванредном стању.

§ 21.

У ванредном стању војни судови надлежно суде преступе и злочинства казнима и по општем и по војном казнителном закону.

А под војне судове у ванредном стању потпадају:

а., Сви они, који по §§ 15. и 16. овог закона потпадају под војне судове у редовном стању.

б., Сви крчмари, продавци, служитељи и томе подобно, којима је дозвољено ићи за војском.

в., Сви страни официри, *и у опште сва лица* (по указу од 17. Јуна 1876.) српски или страни грађани којима је дозвољено задржавати се у српској војсци, њеној пратњи или у пратњи појединих команданта.

г.. Сви заробљеници.

д., Сви српски грађани или странци, који се ухвате на ратишту или у пределу постављеном у ванредно стање, да издајничка дела раде или српску војску на побуну, издајство и т. д. наводе и наговарају, или је излажу неприликама и у опште чине дела која су казнима по §§ 135. 136. 137.* 168. 169. 170. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 183. 185. 186. 187. 188. 189. 190. и 194. овог законика.

Сва ова лица кад чине дела по овим опредељењима казнима, казниће се по њима као војници.

е., Сва она лица, која су законом о реквизицији позвана да војсци српској притичу у помоћ са материјалним средствима, или да чине личне услуге или да се старају о извршењу наређених реквизиција (§§ 268. 269. и 270 овог законика.)

Свако лице под војне судове у ванредном стању потпадајуће, које није ни војник ни војни чиновник или званичник извесне команде, ни лице које улази у састав такве команде, даје се једном од војних судова оног места, у коме је казнимо дело учињено или месту гди је тужени био ухваћен, или гди буде најудесније да се суд образује.

* § 138. избачен је по указу од 17. Јуна 1876.

Што се тиче надлежности, који облик суда за ова лица има вредити, подпуно зависи од команданта који суђење наређује.

§. *21. а.*

У ванредном стању ако тужени на испиту пред војним судом учини изјаву противу надлежности онога војнога суда, коме је предат или противу непрописног образовања суда — а војни суд ипак се огласи својим решењем и да је надлежан и да је прописно образован, па ствар пресуди, пресуда ће се послати команданту код кога постоји судски комисар, па ма да је исти командант суђење наредио, поступиће овако: ако нађе да суд који је судио није надлежан, уништиће пресуду и предаће дело надлежном суду; а ако нађе да суд није прописно образован био, уништиће такође пресуду и наредиће образовање суда по прописима закона.

§. *21. б.*

Но ако у ванредном стању тужени изјави жалбу противу надлежности војног суда у опште, т. ј. да није надлежан војни но грађански суд, па војни суд огласи се за надлежног и пресуди — пресуда ће се послати команданту, код кога има судски комисар.

И командант, ако нађе да нема опасности у одлагању, послаће предмет грађанском касационом суду ради решења сходно § 8 устројства касационог суда. А ако нађе да има опасности у одлагању, командант ће узети писмен предлог од судског ко-

мисара, па ће сам решити је ли или није надлежан војни суд.

§. 21. *в.*

У ванредном стању питање о сукобу између самих војних судова и власти решава командант, код кога постоји судски комисар. А ако је такав сукоб између таквих команданата који имају судске комисаре, онда решава га њихов заједнички старешина.

У ванредном стању у случају сукоба између војних и грађанских власти и судова ако се војни судови и власти огласе за ненадлежне, грађанске власти и судови дужни су дело предузети и расправити; а ако се војни судови и власти огласе за надлежне, онда ће питање о сукобу решити грађански касационни суд сходно своме устројству. (Види указ од 17. Јуна 1876 год.

Е

О претходној старешинској истраги и радњи војно судске полиције.

I. О СТАРЕШИНСКОЈ ИСТРАГИ.

§ 22.

Истраживање или ислеђење преступа и злочинства почиње по званичној дужности у свима случајима, за које овај закон казне одређује, и гди се по општем казнителном закону преступ или злочинство казни по званичној дужности.

Претходну истрагу врше војне старешине као непосредни вршиоци војне полиције, и то:

а., Командири одвојених части или засебних одељења у округу своје части или одељења.

б., Начелници стража у обиму своје страже.

в., У општe команданти батаљона, командири батерија, ескадрона, управитељи радилишта, начелници одељења при војним надлежателствима, управитељи војних радилишта и других војних завода и шефови штабова над својим особљем.

г., Команданти бригада и пукова, кад су сукривци из више одељења или части њему потчињених.

д., Гарнизонари, кад су сукривци из различних части и разног рода оружја, који припадају гарнизону, и у општe за кривице које се учине ван војних кругова а које се казне по општем казнителном закону од грађанских судова:

е., Кад је онај чиниоц казнимог дела, који према другима потчињенима врши војну полицију, тада ће његов старешина надлежни, или ако овога у месту нема, гарнизонар или старешина друге које части вршити претходни старешински извиђај над њим.

ж., Грађанска полицајна власт кад је на истрагу дужношћу и надлежношћу позвана: или с тога што је кривица казнима по општем казнителном закону од грађанских судова, или с тога што у месту нема вршиоца војне полиције.

Све ове војне старешине над обвињеним чине кратко преслушање као и над сведоцима, и старају

се да изврше увиђај о постојању казнимог дела и ко је чиниоц за редовни даљи извиђај среством војно судске полиције.

§ 23.

Сваки преступ или злочинство, кад се учини у кругу војном, била кривица кажњива од војних или грађанских судова, војна полиција врши претходни полицајни извиђај и у првом случају предлаже надлежном старешини обвињеног, да се истрага преда иследователју војном, а у другом или позива грађанску полицијску власт да истрагу продужи или све податке о кривици шаље тој власти на даљи поступак.

§ 24.

На самом делу може сваки надлежни чиновник грађанске полиције, свако лице које потпада под војне судове ухватити.

Та власт прикупља и означава податке и доказе о постојању казнимог дела, и да је ухваћен чиниоц истог дела.

За тим обвињеног предаје војној власти и ако је за казниво дело надлежан војни суд, шаље тој власти и истрагу са својим извешћем. А ако дело кривично подлежи казнењу грађанских судова спроводи само обвињеног војној власти, а истрагу даље врши и кад јој обвињени треба ради испита, добавља га, а по свршетку сваког званичног рада враћа га војној власти.

§ 25

Кад се догоди казнимо дело, па се види да дело постоји, а зна се и чинилац дела, или постоје против њега јаки основи подозрења, војно полицајна власт по важности кривице може обвињеног слободе лишити и ставити у притвор, не у име казни већ у име претходне мере.

Меру овога притвора употребљује и војна и грађанска полиција, кад је која надлежна да истрагу врши и обвињеног има у домашају.

Грађанска полиција меру притвора употребљује, кад се казнимо дело казни од грађанских судова, но војник притвор издржава при својој команди или гарнизону.

У притвору код војне власти војник остаје и онда ако би грађански суд решио, да се из притвора брани, осим случаја, кад би грађанска судска власт била удаљена од војне, када ће се војник моћи и код грађанског суда у притвору држати.

Кад се год војник стајаће војске кривично испитује од грађанских власти па и суда до пресуђења, по наредби његовог команданта присуствоваће један официр.

§. 26.

Ако је војна власт била принуђена, да уђе у какво јавно грађанско заведење, ради изнађења каквог казнимог дела, које потпада под војне судове, онда се обраћа надлежној грађанској власти са зах-

тевањем, ради допуштења уласка у заведење, те да се казниво дело на месту прегледа и извиди или да се обвињени ухвати.

У таквом случају грађанска полиција дужна је да удовлетвори том захтевању.

Исто тако у обратном случају, кад обвињено лице потпада под грађанске судове, па је грађанској полицајској власти нужно да уђе у које војно заведење, обратиће се са захтевањем војној власти, и ова је дужна удовлетворити том захтевању.

Но ако војна полиција или иследоватељ има потребу да уђе у какво грађанско заведење или приватну кућу, а на месту нема надлежног полицајног чиновника војни иследоватељ може и без њега ући, но повешће два сведока да присуствују, коју околност ставиће у протокол, на ком ће се сведоци потписати.

§ 27.

Војна полиција ако кривица по свом предметном својству оставља видљиве трагове, саставља акт за констатовање кривице, — у који уводи стање кривичног дела са свима појавима и знацима којима се постојање казнимог дела доказује; а ако не оставља те трагове него је идеална н. пр. стоји непослушност; онда назначује начин извршења са свима знацима, појавима и доказима да дело кажњиво постоји. У првом случају, да постоји преступ или злочинство онако како се описује, морају потврдити

бар два лица против којих непостоје изузећа, која ће војна полиција на ову цељ призвати. У овим приликама где је нужна лекарска или вештачка оцена, употребиће на то два или три лица способна за такав увиђај.

По томе војно полицајна власт, где је год нужно излази одмах на лице места, где се преступ или злочинство догодило, да се сама собом о свему увери и да изврши све оно, што је за доказ кажњивог дела нужно.

Ако није могуће, да на лицу места прибави што је нужно, стараће се са особитом бригом да стање казнимог дела буде у правом и истинском облику, доказима тачно и разговетно представљено.

§ 28.

Но кад преступ или злочинство не оставља видљиве трагове за собом, или се по времену неким трећим изгладе, војна полиција дужна је такође, да стање кривице расветли и до извесности доведе постојећим доказним средствима.

§ 29.

А кад се деси пљевина или пожар у државним зданима, фабрикама, сењацима и у опште на земљишту војне власти и војне полиције војна полиција предузима одмах на лицу места истрагу са пажњом: да се јасно дозна време, појав пожара како је произведен да ли обитаоцима или са стране, са намером или чијим небрежењем.

§ 30.

На послетку, у побунама и метежима осим општих и посебних прописа о поступању војне полиције, нужно је да се учини још и ово:

а. Старешина, који је изаслат са одељењем војника, да повраћа ред и мир, поднеће своје извешће.

У овом извешћу навешће повод и узрок своме мешању: је ли опоменуо гомилу и заповедио да се разиће, је ли позив и заповест повторавао и за што, којим се речима при овом служио, да ли блажим или строжим, какве су за тим последице наступиле, умирење, отпор или насртање од стране побуњеника, на који начин, да ли са употребом оружја или камењем и каквим, па онда је ли он војнички чинио употребу од оружја ватреног или голог, и на који је начин умирио побуну. Напослетку описаће и јавиће за све учињене штете, телесне повреде и смртне догађаје.

б. Ако је више старешина заједнички дејствовало, онда ће најстарији по чину и положају поднети извешће, као што се по тачци *а* захтева.

Мање старешине поднеће извешћа о радњи своје трупе, о свима материјалним штетама, телесним повредама и смртним догађајима.

Ова извешћа приложиће се главном извешћу.

У свима овим случајима побројаним у §§ 27, 28, 29, као и у приликама које овај § излаже, војна полиција прикупљене податке о постојању казнимог дела и ко је чинилац таквог дела, шаље редовним

путем команданту код ког постоји надлежан суд за суђење.

§ 31.

Гди је чинилац преступа или злочинства непознат редовно има се све извршити, чиме се доказује да казнимо дело постоји.

§ 32.

За лица, која се крију или су побегла, наредиће се писмена потера преко оних власти, гди је обвињен живио, одакле је и куда се обично налазио, а позваће се путем званичних новина, да предстане војној власти. —

Ако се сазна да је у туђој држави, у мањим кривицама позваће се преко министра иностранн дела да дође. У простим преступима и злочинствима, за које кривице стране државе дужне су да кривца издаду, подноснће се копирана и одостоверена акта као и докази да је тражено лице преступник или злочинац и да га треба српској власти предати.

У колико би за оваке кривице били надлежни грађански судови и власти, у толико ова ће власт такве кораке предузимати, ако је код њих истрага вршена, или се од њих има кривица расправљати.

§ 33.

У опште ако преступ или злочинство постоји по каквом званичном акту, или писму, или рапорту, или извешћу, или тужби, или жалби, или кад казнимо

дело не оставља видљиве трагове, него се и постојање дела и ко је чиниоц сведочки доказује, надлежни старешина без претходне истраге наредиће извиђај у смислу даљих наређења средством војне судске полиције.

Овај старешина у опште при наређивању истраге средством војно-судске полиције, има власт да обвињеног стави у притвор не у име казни већ претходне мере, или ако је стављен да га притвора ослободи; ако налази да је кривица незнатна или се обвињени не терети да је чинилац таквог злочиног дела, заиста постојећег.

II. О РАДЊИ ВОЈНО-СУДСКЕ ПОЛИЦИЈЕ.

§ 34.

Војно судску полицију врши одређени иследователъ од команданта, код ког постоји војни суд стално, или за поједине случаје, а цел је ове истраге да изврши оно што се даље наређује, и допуни претходна полицијска радња у колико буде непотпуна.

На ово ће се одредити вични официри или аудитор, но тада аудитор не ће учествовати у суђењу истог дела, него ће га заступити који судија грађанског суда, на ово одређен или аудитор друге које команде.

Ову истрагу, по наредби надлежног старешине може вршити одређена комисија од два или три стручна лица, и тада изостају присуствујућа лица (§ 37.)

Овај начин истраге, нарочито употребљаваће се кад се казнимо дело извиђа по књигама и рачунима и службеним злоупотребама.

Иста комисија ради у име суда и заклиње сведоке па за тим наредбодавцу истраге подноси своје извешће у ком излаже постојање казнимих дела са доказима поред сваког дела и законском применом, по ком се која кривица казни, а старешина на основу тог извешћа наређује суђење ако се обвињени извешћем окривљује или истрагу обуставља ако се не обвињује.

Оно што је комисија извиђала у име суда, суд не ће извиђавати, осим у колико одбрана обвињеног пред судом захте, да се извиђај пред судом допуни.

§ 35.

Ко може участвовати у облику оног војног суда који је надлежан за обвињеног и то као старији, тај може бити вршиоц војно судске полиције, по надлежности или по нарочитом наређењу надлежног команданта, који је старешина обвињеном посредни или непосредни.

Командант, код ког суд постоји, над нижим чиновима и редовима стајаће војске и над војницима народне војске без разлике старешинства, може одредити сталног вршиоца војно судске полиције, за појединa одељења, пукове и веће команде, па кад се у округу те команде учини казнимо дело од ових лица, пукови команданти наређиваће истрагу средством те стално одређене војно судске полиције.

§. 36.

Наредбодавца истраге или суђења не веже тачка , § 91, општег казнителног закона, кад лица под ојне судове потпадајућа, учине према владајућем ому тамо означене кривице, и он истрагу и суђење аређује, без одобрења министра унутрашњих дела.

§. 37.

Војно судска полиција приступа формалној исраги, коју врши у присуству два војна лица. Присуствујућа лица потписују се на све испите, и са отписом јамче, да заиста постоји у исказима све но, што је тамо од преслушаних наведено.

За присуствујућа лица узимаће се: за ниже чиове, старешине народне војске и редове у опште војица од нижих чинова или двојица од старешина оји су (ако је тужени старешина) или равни стаешинству туженог или су из непосредно нижег ина или звања. За ниже официре двојица од ниих официра. А за више официре узимаће се двоица од виших официра без разлике на веће стаешинство чина или ранга.

§. 38.

Вршиоц војно судске полиције пита обвињеног а име и презиме, за место рођења, за године, од ад служи у војсци, је ли заклет, каквог је имовог стања, је ли за шта кад и којом влашћу казњен.

Ово су општа питања а за тим прелази на питање у ком се казује кривица за коју се који обвињује, и пошто на то обвињени одговори, ставља се питање у ком се набрајају докази. Даље од одговора зависе остала питања у којима иследователь не сме се пуштати у препирку и распру са тужени већ служиће се најкраћим ставовима.

§. 39.

Вршиоц војно судске полиције испитује сведоке једног по једног, питајући сваког за име, презиме, одакле је, колико има година, ужива ли потпуна грађанска или војна права, је ли кад, за што и како казњен. у каквом одношају сродства, љубави или омразе са обвињеним стоји ако га познаје

За тим, кад му околност о којој има сведочити престави и на то одговори тако, да ју је осведочио, пита ће га, може ли се на ово заклети; а ако је казао да не зна, хоће ли се такође на своје незнање заклети.

§. 40.

Вршиоц војно судске полиције, ако постоји стицај казнивих преступа или злочинстава, по сваком делу чини одвојену истрагу с том разликом, што обвињеном само ће по једном делу опште лично питање полóжити, а у другим, позивајући се да је то у том и том делу извршено, продужиће питања стварна, која се односе на ово друго дело.

Тако ће исто извршити испит оних сведока, који у стицају по два или више предмета буду питани.

§. 41.

Вршиоц војно судске полиције ономе под кога командом стоји или ономе који га је за иследователя наредио подноси кривичну тужбу, у којој ће прво навести име и презиме обвињеног, одакле је, у којој трупи које команде и рода оружја служи, од кад служи, је ли заклет? За тим излаже постојање и стање казнимог дела, закон у тексту по ком се кривица казни, знаке и појаве, основе подозрења којима се обвињени терети, и укратко стварне сведочке исказе.

У закључењу излаже каквог је обвињени стања, владања, и ако је рђавог или доброг приложи кондујиту или уверење непосредног старешине обвињеног. —

Ако је био судски осуђен или дисциплинарно за ниске иступе, прилаже такође пресуду или извод казнителног протокола или званично уверење, које ће податке за време истраге прибавити. (Види образац тужбе под А.)

§. 42.

Оваку тужбу са актима шиље иследователь преко редовних старешина до старешине или старешини, који је надлежан да нареди суђење.

Тај старешина наређује:

а. Ако тужба није потпуна и снабдевена са податцима у § 41. условљеним, да се допуни или ако још није све ислеђено да се доследи.

б. Ако је све учињено што је требало али тужба није обвињујућа, док се стањем истраге окривљење потврђује, онда старешина наређује, да се обвињени даде суду, којом приликом излаже своју оцену по којој држи да је обвињени крив и по ком је тексту закона овога кривица казнима.

в. Ако се са тужбом слаже, просто наређује, да се тужени даде суду, којом приликом својим назорима може, ако држи за нужно, тужбу поткрепити.

г. Нађе ли, да не постоји казнимо дело или да нема законог прописа за казнење, ставиће наређење, да се над обвињеним истрага прекине. Прекидање овако, и после и за време истраге, може се наредити у свима случајима § 29. општег судског поступка у кривичним делима. Већи старешина може ово наређење, ако налази да није на закону основано. поништити и по својим назорима и побудама наредити, да се обвињени преда суду.

Ж.

О сазивању и радњи војног суда.

§. 43.

Кад се стави наређење да се тужени даје суду, одређује се дан и сахат састанка судија у толиком року колико је нужно, да за најкраће време могу

пред суд доћи сва лица која се судом имају преслушати.

Наређење са актима шаље се аудитору, који с места разашиље позиве или званична писма, да потребна лица у одређено време престану војном суду са назначењем места, гди ће војни суд држати седницу.

Он издаје и позив на остале судије, да у одређено време дођу у судску седницу.

3.

О суђењу и пресуди.

§. 44.

Председник наређује, да се доведе тужени, који долази под стражом или без страже, но без окова.

Председник пита га, како му је име и презиме, и онако како је за вршиоца војно судске полиције наређено. (§ 38.) А аудитор у протокол претреса уводи одговоре туженог.

Ако тужени неће да одговара, посао се без призрења на то продужава, и аудитор кратко бележиће: „не одговара“. (Види образац испита Б.)

§. 45.

Одмах после овог општег питања, председник позваће туженог, има ли противу ког судије да учини закона изузећа у § 8 овог законика пропи-сана, и ако каже да нема, што ће се у протокол пре-

треса забележити, суд ће прелазити на редовну радњу, и тада се неће на ово питање враћати, нити га тужени може понављати.

Но ако не буде питан, па с тога ни реч од обвињеног о изузећу не буде узета, обвињени до изречене пресуде има право да изузеће учини, о ком ће се редовно решавати.

§. 46.

Судија и сам је дужан да написмено одмах при састанку суда овоме изјави постојеће законо изузеће, и који то не учини казниће се по § 242. казненог дела овог законика.

§. 47.

У оба случаја ако суд решењем ког судију искључи, председник позива замењеника, и кад овај дође, према туженом се изнова почиње радња § 44 прописана; и ако се ново изузеће не породи, које такође ваља расправити, продужује се даља радња следећег §-фа.

§. 48.

После ових општих личних питања, председник наређује: да аудитор прочита тужбу и наређење о стављању туженог под суд. Саопштава туженом преступ или злочинство за које се обвињује позивајући га да на тужбу одговори са напоменом да му закон даје право, да каже све што је за његову одбрану нужно.

Том приликом тужени је позван, да даде своју реч и на тужбу и сврх доказних сретава и оних збиња, која га оптерећавају, о којима тужба и истрага говоре, што се у протокол претреса, у толико уводи, у колико се што тврди — признаје — или одриче, уз које последње бележе се одбранителни наводи туженог.

Председник руководи делом, или ако је аудитор по чину или звању старији од туженог, председник може наредити да то аудитор врши.

§. 49.

За тим председник испитује сведоке једног по једног, који сви пред суд лично доћи морају, и сваки после општег питања о личности и његовом односају према туженом, пред судом има казати оно што зна о чему се пита.

Сведоци којих искази имају сведочке вредности положиће пред судом заклетву на истинитост свог тврђења, онако као што је за узимање заклетве у општем кривичном судском поступку наређено.

Неће се лично звати сведок ако није потребно, који на страни ван земље живи и није у домашају српских власти, као ни онај, који је болешћу спречен па је код куће испитиван.

Но и у овом случају, ако би искази таквих сведока били од вредности или ако казнимо дело без ових доказа не би довољно доказано било, суд

ће надлежним путем захтевати, да се такви сведоци судски испитају и на исказе закону.

§. 50.

Суд ће сведоке испитивати у присуству туженог, и после сведоџбе позваће га, да даде своју примедбу или учини изузеће, ако каково противу сведока има.

За изузећа противу сведока или вештака, вреде они исти узроци, који су стављени за судије у тачци *а* § 8. овог законика.

У осталом суд исказе приватних тужиоца или оштећеног, као и других лица која су у изузећу, може ползовати за расветлење стања ствари, које има да послужи као грађа за правично судијно убеђење.

§. 51.

Пред војним судом тврђења доле-означених службених лица, могу вредити као сведочки искази без заклетве, но суд ако налази за нужно може их и заклети.

Те службене прилике ове су:

а., Кад начелници страже, дежурни официри и друге веће старешине обилазе страже и шиљбочна места.

б., Кад патрола врши патролну дужност, кад се она контролише и кад је заповеђено војно осматрање, па се пази да ли се прописно извршује одређена дужност.

в., Кад се стишава узбуна и повраћа поредак.

г., Кад се јавно пред војницима учине кривице против субординације, потчињености и чинопоштовања, или кад се ко у боју одаје бегству пред војницима и очима старијега, који се ту у боју налази.

§. 52.

По томе, кад ова лица врше прописане дужности и увате на самом делу, да когод вређа војничку дужност, н. пр. заспи на шиљбоку, остави шиљбочно место или стражу, не изврши патролну дужност у одређено време, него заспи, опије се, или уопште кад напусти или пренебрегне дужности у горњим приликама или при непоретку и побуни буде непокоран, или се одаје бегству испред непријатеља у боју, онда старешина саставља протокол, у ком излаже уваћену повреду дужности са доказима, који су се одмах, на месту могли прибавити. Тврђење овог старешине и без других доказа, у колико се слаже са постојањем казнимог дела, вреди као пун доказ.

Ако је ко год повредио стражарске дужности разне врсте, пијанством, удаљавањем, спавањем и том подобно, па му је одузето оружје, или су узете ствари, које чува и на себи има без да је осетио, онда ова околност служиће за допуну исказа старешине, што ће се у протоколу увек забележити, а одузете ствари за даљу истрагу задржати.

Ако су у овакој форми извршени и поднесени докази суду, суд просто испитује сведоке ради свог убеђења и таква тврђења, ако туженим нису обеснажена или иначе у сумњу доведена, примаће као пуноважни доказ.

При гореизложеним делима и присуствујући војници неће се заклињати на исказе, ако суд налази да није нужно.

Искази шиљбока и војника на стражарским дужностима, кад су под оружјем, противу других лица са стране, која их вређају или су непослушна, или су ухваћена на казнимом делу, вреде као сведоџбе званичне.

Ако је један исказ, вредиће ако се допуни још једним лицем или војником.

§. 53.

Ако се при руковању војних материјала, њиховој преради и потрошку начином радње и иначе докаже једна прилика, да је обвиђено лице, ма који предмет на своју корист употребило, а доказује се да стоји штета и по другим предметима, коју је покривао својим удешавањем у примању, издавању, преради и потрошку, онда овакав доказ са овим споредним збиђима, служи као потпуни доказ за остале и опште штете тим начином проузроковане, као и за кривицу која се по овом закону казнити има; но тако ће се тек онда узети, кад

је извесно, да је штета под руковањем обвињеног проузрокована.

§. 54.

Председник обдржава у суду поредак и дисциплину, па туженог и сведоке, од којих је старији, за неред, неучтивост, упорство, били они грађани или војници, може казнити затвором до 10 дана. Ако би сведок био војно лице и старији од председника по чину или рангу, председник такве иступе на писмено саопштаваће команданту обвињеног, који ће овог на одговор узети и казнити.

Ако тужени ред квари, председник може наредити да се из суднице удали, и без њега да се даља радња продужи док лично не затреба.

§. 55.

Исто тако, ако би се сведок противио да заклетву положи, председник може таквог сведока, ако је млађи ставити у притвор или ако је старији оптужиће га команданту, да то он учини.

Притвор овај може се одредити до 30 дана, којом приликом такав сведок осудиће се и да плаћа трошкове и дангубе лицима, која би због њега поново суду долазити морала.

§. 56.

Ако се у суду од туженог или сведока или оштећеног или ма ког лица учини преступ или злочинство, председник наређује аудитора, који ће таково

дело истражити. по пропису за вршиоца војно судске полиције.

Но ако је такво лице у положају вишег официра. председник предузима мере да се, ако је нужно, стави у притвор и одреди истраживатељ у смислу §. 35. овог законика.

Притвор може одредити и председник, ако је старији од обвињеног.

§. 57.

Испитивање и саслушавање у суду, продужује се из дана у дан непрекидно, па и у празничне дане осим великих празника, када председник наређује, да се за време тог и тог празника испитивање обустави.

При испитивању дневном, које ће трајати по наредби председника, свагда ће се у протокол записивати, у колико је сахати радња судска тога дана започела а у колико закључена.

§. 58.

Ако се пред судом покаже потреба испитивања нових сведока, који су на страни или који због болести нису престали, или који нису иначе дошли, суд ће изрећи решење да се суђење одлаже, док се и ова доказна средства не прибаве и неизцрпе. Тако ће суд поступити и кад му је потребан какав документ или ма чије саслушање, које стоји у свези са делом које се расправља.

§. 59.

Ако је испитивање и преслушање непрекидно вођено, и свршено тако, да нема потребе одлагању суда, председник позива туженог да даде последњу реч: има ли још шта у своју одбрану навести. Ако је суђење одложено било, онда се тужени позива, да даје своје одговоре, на допуна доказна средства, па кад су и ова изцрплења, позива се такође, да даде последњу реч: има ли још шта у одбрану навести.

§. 60.

У оба случаја суд ће изрећи одма решење, да је испитивање и преслушање закључено тог и тог дана, у толико сахати и да настаје решавање о кривици.

Од овога часа суд се несме разилазити, док се дело не пресуди. (Види образац ове радње у обрасцу под Б.)

§. 61.

Затим аудитор разлаже доказна средства и основе подозрења о постојању преступа или злочинства и је ли тужени крив за извесан преступ или злочинство и према ком је законском определењу такво дело казнимо. Даље разлаже извињујуће, казн умањавајуће или отежавајуће околности придржавајући се законских определења, на која војно судски или општи казнителни закон упућују, кад је случај да се и на овај закон мора обазирати.

Све ово аудитор укратко на протокол ставља и подписује.

§. 62.

Аудиторови разлози служе на то, да се не повреди закон. а односно оцене доказних средстава и оних околности у предходећем §-фу именованих, војне судије оцењују по свом убеђењу и поротнички.

§. 63.

С тога, пошто аудитор сврши свој стручни посао. који има на основу факта и законски опредељења да говори за и против туженог, све судије приступају решавању питања:

Је ли тужени крив и ако је, по коме законском одређењу? Мнења се дају почињући од најмлађег и већина гласова решава.

Сваки судија подписује поред мишлења своје име и презиме.

Ко је оглашен за кривог, тај стоји одговоран и за грађанске накнаде, као што су штете казнимим делом учињене и трошкови, са чега суд ће том приликом пресудити шта и колико тужени да плати.

§ 64.

Ако је већина гласова рекла „крив је“ суд ће одма наставити суђење о начину и мери казне.

Ово гласање вршиће се тајно и овако: — председник и аудитор позивају најмлађег да ћутећи у протокол суђења запише словима за коју је и колику

казну, и кад овај то изврши подписаће се, а за овим редом иде оваква иста радња, па по том аудитор и после њега председник стављају своја мишлења.

Аудитор док један даје мишлење, заклониће од овог већ дата мишлења, да се не прочитају.

При овом одређивању мере и начина казнења, судија не може силазити испод најмање мере казне законом одобрене, као ни прелазити највећу меру оног начина казнења који закон дозвољава.

§ 65.

После свршеног гласања у претходећем §-фу одређеног, председоик и аудитор поређаће мнења почињући са најстрожом казном и даље редом, како је која све блажа. Мнење средњег т. ј. трећега судије постаје пресудом.

За правило овога гласања ставља се следећи образац:

Н. Н. изрекао је 3 године затвора.
Н. Н. „ „ 2 „ „
Н. Н. „ „ 1 „ „
Н. Н. изрекао је: није крив.
Н. Н. „ „ „ „

На тај начин пресуђење гласиће на годину.

У опште начини казнења по својој строгости, физичкој и моралној иду овако: најстрожа казна је смрт. За овим долази робија или заточење упоредо а за овом затвор или лишење чина. А кад је случај да закон изриче или затвор или лишење

чина, па је један судија за једну а други за другу казну, онда је затвор дужи од године, строжије од лишења чина а од године па на наниже, блажије.

Ако према законом тексту уз физичке казне следују и споредне као што су: дегредација, лишење војених одличија или лишење чина, судија према примени, по којој кога оглашују за кривог, кад одређује меру казнења изрећи ће и споредну казну.

За споредну казну није меродавно мнење судије средњег, које је меродавно за физичку казну, него мнења већине, које ће односно споредне казне бити пресуђујуће.

§. 66.

Ако је већина изрекла да тужени није крив, тим је изречено ослобођење од казне, и у форми пресуде оно ће се огласити.

§. 67.

Пресуда војног суда носи наслов команде при којој је образован.

У пресуди се излаже:

а.. Имена и чинови судија.

б.. Име, презиме и стање туженог, при ком одељењу и у којој команди служи, од куда је родом и колико му је година, од кад служи и је ли заклети, — све што се односи на опште лично питање.

в., Злочинство или преступ због кога је тужени дат под суд.

г., Одговори туженог и казивање сведока под заклетвом, уколико ови искази местимице приносе делу или га расветљавају, као и казивање лица, којих искази без заклетве имају вредности за стање дела.

д., Исказано судско гласање по убеђењу, по коме је тужени оглашен за кривог, или некривог

е., Текст закона на основу ког се пресуда изриче и тужени за кривог оглашује, а гди стоји упућење једног §. закона на други и да се под њега кривица подведе, онда ће се текст овога упуства најпре ставити, па потом текст за примењивање казне.

ж., Пресуђење на какве се казни осуђује.

з., По овом позиваће се пресуда да су испуњене све формалности, које се по тачки г. §. 78. условљавају.

Оваку пресуду подписују председник и аудитор. (Види образац пресуде под Г.)

§. 68.

Пресуда се има прочитати у суду у присуству туженог, коме ће председник казати како је осуђен и да има право у року од 15 дана нерачунећи дан саопштења, изјавити жалбу на сасациони суд. Туженом на сахтевање, даће се после пресуде на прегледање како акта тако и пресуда, ради чега може привести лице које ће му жалбу састављати, но ово прегледање вршиће се у присуству аудитора.

И оштећеној страни има се препис пресуде односно накнаде на повратни рецепис предати.

Оштећени ако се има против чега односно накнаде жалити, што је штета од части превиђена или у суђење није узета, може такође у горњем року жалбу своју поднети. Но ако је пресуда изрекла да обвињени није крив, тада жалбено право у опште против пресуде престаје, и тужени ако се налази у притвору ставља се од суда у слободу, о чему се надлежни командант извештава.

§. 69.

Кад је тужени осуђен, препис пресуде, послаће се на повратни рецепис и команданту, који је туженог дао под суд.

Овај командант у року од 15 дана, може суду учинити на пресуду ове примедбе.

а., Ако је суд пропустио, да поред физичке казне уђе и споредна казна, као што законски текст примењеног §-фа гласи.

б., Ако је род кривице таквог својства, да законска примена сасвим је погрешно учињена, н. п. бегство са страже, узето је као бегство ван дужности или обратно.

Ове примедбе благовремено учињене вреде као жалба од стране власти, са чега усљед такових, — кривични предмет подносиће се касацијоном суду на расправу.

§ 70.

Ако у одређеном року ни од једне стране небуде поднешена жалба, пресуда за 24 сахата после тога рока, постаје извршна.

Жалбе неблаговремено поднешене војни суд одбија решењем, против ког жалећа се страна може изјавити жалбу на касацијони суд у року од три дана.

§ 71.

Ако је жалба благовремена, аудитор пресуду и и акта шаље судском комисару, изјављајући да је жалба благовремено поднешена.

§ 72.

По званичној дужности кривични предмет, шаље се на расмотрење војном касацијоном суду, кад год пресуда војног суда гласи на смрт.

И овом приликом може тужени у одређеном року дати жалбене разлоге.

§ 73.

Кад се год предмет спроводи касацијоном суду, по сваком делу саставиће аудитор списак испитаних сведока, у који ће записати свакога име и презиме, одакле је, колико има година, је ли заклет.

§. 74.

Сваку извршну пресуду, или с тога што се стране нису жалиле, или с тога што је жалба војено касацијоним судом одбачена, аудитор подноси непосредно или посредно команданту, који је надлежно одредио суђење и овај на пресуди ставља званично наређење са својим подписом, да се пресуда изврши.

§. 75.

Ако је коначна пресуда гласила на смрт подноси се Кнезу ради ублажења казне, па ако Кнез ублажи пресуду, то ће се на њој ставити, а ако не ублажи неће се ништа на њој писати, него ће слѣдовати наређење министра војног за ове случаје, да се пресуда прописно изврши.

И.

О надлежности и радњи војно касацијоног суда.

§. 76.

Војно касацијони суд постоји и надлежно ради док траје редовно стање. За време ванредног стања расправља само оне предмете, који су дотле пресуђени.

Исто тако, своју надлежност продужује кад ванредно стање престаје у опште, па и над предметима, који за време ванредног стања, нису прописаним начином суђени или ако су суђени нису окончани.

§. 77.

Кад кривични предмет дође пред касацијони суд, по жалбама или по званичној дужности, судски комисар одређује ког дана и у колико сахати да се суд састане, што има извршити највише за пет дана, од кад је дело дошло, осим особених препрека. Судски комисар издаје позив за позивање

судија, у ком ће назначити време и место састанка судија.

§. 78.

Војно касацијони суд не упушта се у суђење казнимог дела, него ће уништити пресуду војног суда у свима овим случајима:

а., Ако није војни суд образован сходно прописима у овом законику наређеним.

б., Ако су правила о надлежности била повређена.

в., Ако кривица по свом роду и својству не стоји у сугласности са законском применом, по ком је обвињени оглашен за кривог и по ком је изречена казна примењена.

Другим речма ако је по законској опредељивости преступ или злочинство другог рода.

г., Ако су неопходни формалитети били нарушени или изостављени, који §.§. 34, 39, 42, 43, 44, 48, 49, 50, 59, 60, 71, 63. 64, 65, 66, и 67. овог законика налажу.

д., Ако је суд пропустио дати своје решење на жалбу туженог, коју би он учинио у тој цељи, да употреби правно средство законом одобрено, или да искључи судију из суђења а сведока од сведоџбе.

е., Ако суд није извиђао доказе на које су се стране позивале или је извиђао, али их аудитор у свом разлогу пред судом није од своје стране на оцену ставио, по гласу §. 61. овог законика.

ж., Ако је питање о накнади штете и трошкова од части или са свим из осуде неправно одпало — или изостало. —

§. 79.

Сва ова питања нарочито она, којима би жалба повода дала, судски комисар као стручан и сталан војни судија, разлаже са законог гледишта сравњивајући садржину пресуде са стањем акта, па редом та питања касацијоном суду ставља на гласање. На то касацијони суд доноси решење; да ли у колико које питање, због ког се пресуда уништити мора, стоји или нестоји, а према оваком решењу подписаном од већине судија, судски комисар израђује акт или решење које оснажава пресуду, одбацајем жалбе, или примедбе, којима се пресуда уништава и према којима други војни суд има поступити.

Ова решења подписују председник и судски комисар и последњи шиље их надлежном аудитору, на даљи поступак.

§. 80.

Но ако судски комисар пре него предмет поднесе касацијоном суду на решавање примети, да стоје неке погрешке, које немају такве вредности да се судски исправљају н. пр. изостало је име ког судије, нумера или датум на пресуди или ком другом важном акту или није послат који акт или се види очевидна погрешка у препису и слогу пресуде или пресуда није обвињеном саобштена или ком

треба у препису издана, вратиће акта аудитору са примедбом да исправке учини и акта врати.

Ове исправке могу се и од касацијоног суда захтевати да се изврше, пре него тај суд приступи свом надлежном решавању.

J.

О поступку пред војеним судовима у ванредном стању.

§. 81.

Војни суд чим добије наредбу да кога за извесно и означено казнимо дело суди, упушта се на том основу у испит и суђење без обзира на предходне формалности, које су за редовно стање прописане.

§. 82.

Војни судови у самом суду при судској радњи и решавању, поступају онако исто као и у редовном стању но испитивање и саслушање, вршиће се што је краће могуће, убележавајући исказе који се односе на саму ствар и околност која је од уплива на пресуђење.

§. 83.

Ако је кривац на делу ухваћен или је војна полиција одма по извршеном преступу и злочинству уватила све доказе и податке, она ће све то кратко у свој записник прибележити, па ће надлежном

команданту преставити писмено или ће му просто предати свој записник, а командант наредиће писменом наредбом да се тужени суди, одређујући дан и сахат састанка суда.

§. 84.

Но ако је преступ или злочинство тако заплетено, да потребује предходну, кратку и брзу истрагу, или је кривица учињена даље од места гди станује командант и гди суд постоји, у првом случају може сам командант а у другом старешина који командује одвојеним оделењем у кругу своје команде, наредити да војно судска полиција учини извиђај што краћи. А кад буде она готова, подноси кратку тужбу са најнужнијим податцима надлежном команданту, који ће даље наредити шта треба.

§. 85.

Међутим, ако је преступ или злочинство таковых својстава, да не потребује никакве предходне истраге, то се тужени може одма непосредно дати суду на суђење који ће поступати према §.§ 81 и 82. овог законика.

§. 86.

Војна полиција у ванредном стању или кад је војска у кантоновању пред непријатељем, може вршити све мере предострожности т. ј. подозрива лица притворити, у јавна заведења или приватне куће ради претреса ући, на коју цељ позваће и грађанску

државну полицију, а ако ове нема претрес извршиће се у присуству два грађанина, што ће се на протокол са подписима присуствујућих прибележити.

§. 87.

Ако би онај који пред војни суд долази да сведочи или да се у чему саслуша, виком, угрожењем или ма којим начином сметао судску радњу или давао повода незадовољству, војни суд судиће и таквом лицу и то одма па ма то лице иначе неподпадало под надлежност тога суда. —

К.

О власти команданта према судским пресудама у ванредном стању.

§. 88.

Кад војни суд за ванредно стање изрече пресуду, којом је тужени осуђен, онда такову пресуду, по званичној дужности најдаље за 24 сата од кад је изречена, аудитор непосредно или посредно подноси команданту, који је суђење наредио.

§. 89.

Овај старешина, ако су осуђени нижи чинови или редови стајаће војске, или четни и ескадрони командири и од њих мање старешине или редови народне војске има власт:

а., Да пресуду оснажи или уништи из оних узрока, по којима према тачкама а. и б. §. 69. овог зако-

ника у редовном стању чини примедбе на пресуду војеног суда.

б., Да пресуду ову ову ако гласи на затвор потврди и нареди извршење.

в., Да казну затвора ако је већа од три године може свести својим решењем на једну годину, а ако је од три или испод три године но не мања од године може свести до на 3 месеца, и ако је од године и мања да је може свести до на 10 дана затвора.

г., Да извршење пресуде ако гласи на краћи или дужи затвор може одложити за време борбе, док суђени учествује у њој, па и до после рата, ако налази и увиђа да неизвршавање пресуде неће слабити дисциплину.

Међутим сви затвореници осуђени или налазећи се за преступе под суђењем, могу се изводити у борбу, после борбе стављати у затвор.

Споредна казна, као што је лишење војних одличија ако се пресуда не уништава према тачки *а* овог §-фа, него се овим начином потврђује, не може се решењем команданта скидати. Но ако је неумесно и незаконо досуђена. уништиће пресуду и наредиће друго суђење.

§. 90.

У свима случајима, ако је пресудом осуђен официр или батаљони командир народне војске, или ако је ма који војник без разлике чина и старешинства. осуђен на робију, заточење, смртну казну и гди је

изречена казна дегредације, пресуду расматра врховни командант војске, коме се подноси непосредно или посредно. Код овог команданта постојаће главни судски комисар као судски референт, који ће у потврђењу или уништењу или извршењу пресуда са законског гледишта као стручно лице команданта подпомагати.

Кнез поред права милости као врховни командант врши над пресудама и ову другу власт, ако не постоји други старешина, кога је Кнез за команданта таквог поставио.

По томе врховни командант војске има власт:

а, Да пресуду уништи из оних разлога на које упућује тачка *а* предходећег §-фа.

б., Да пресуду потврди, нареди извршење.

в., Да казну робије или заточења своди до на две године а затвор да ублажава у оној истој мери као што је у тачки *в.*, дозвољено команданту код кога суд постоји. —

г., Да нареди извршење смртне казне, ако је неодложно извршење нужно, ради морала и дисциплине војне. Нађе ли се да се ови услови не угрожавају, подноси пресуду Књазу ради ублажења смртне казне путем милости, начином како је за редовно стање наређено.

Извршење пресуде која гласи на заточење, робију или смрт, не ће се одлагати пошто се осуђени истерује из војске, са чега и ублажавање ова-

ких осуда вршиће се у толико, у колико се нађе да је судска строгост претерана.

§. 91.

Власт врховног команданта, односно уништења, потврђења и извршења пресуда војног суда са правом ублажења досуда имаће команданти: осечених оделења на бојном пољу или опкољених у градовима и опкопима као и сви они, који би самостално у рату дејствовали, а не би били у прилици, да се кнежевским указом на упражњавање овог права могу овластити.

§. 92.

Власт овог команданта могу упражњавати, команданти самосталних дивизија, команданти самосталних бригада, команданти добровољачких чета, па и мањи команданти но само тако, кад Кнез указом такво овлашћење овим командантима изда.

§. 93.

У свима случајима препис пресуде, ако је пре извршена, него је врховном команданту поднешена, шиље се овоме ради знања.

Л.

О повторном суђењу за оба стања.

§. 94.

Повторно суђење може да буде на ове начине:

а., Ако је пресуда касационим судом уништена и предмет на ново суђење враћен.

б., Ако је пресуда уништена у ванредном стању од надлежних команданата и ново суђење наређено, и

в., Ако је когод био оглашен да није крив, па се појаве јачи и извеснији докази, да је казнимо дело заиста учинио онај, који је ослобођен, па војено судска полиција на основу истраге, своју тужбу изнова подигне.

§. 95.

У свима овим случајима надлежни командант наређује образовање другог суда, од сасвим других лица, по оном облику који је према положају туженог прописан, осим аудитора који и у оваком суђењу остаје као сталан војни судија, ма да је и пре исто дело судио.

§. 96.

Ако други суд суди по примедбама касационог суда за њега су примедбе обвезне, и своју радњу почиње од оног акта, који је примедбама наглашен.

§. 97.

Ако други суд суди, по примедбама команданта у ванредном стању, тај суд, такође почиње своју радњу од акта, који је примедбама наглашен.

У овој прилици, друга пресуда остаје стална и извршна, а команданти врше даље своју власт

по тачкама *б* и *в* §. 89 или по тачкама *б*, *в* и *г* §. 90 ов. законика.

§. 98.

Ако други суд ради по новој тужби, т. ј. кад је дело једном суђено, у редовном стању поступа како је за такво стање прописано а у ванредном, како опет за ово стање овај законик наређује.

У оба случаја поступак у суду тече изнова.

Ко се и по други пут од другог суда огласи да није крив, тај за исто дело не може бити више суђен. —

М

О извршењу кривичних пресуда изречених над војницима грађанским судовима

§. 99.

Ове кривичне пресуде, по наређењу надлежног старешине извршују се по пропису као и пресуде војних судова (§. 74.)

§. 100.

Но ако постоје споредне моралне казне, које војни судови могу над војником изрећи, извршење ће се задржати и командант наредиће, да их војни суд замени, ради чега послаће дотичну пресуду као пуноважан акт, на основу ког ће суд замену изрећи, према определењама §. 271. овог законика.

Гласање о овој замени врши се између судија јавно и изриче већином гласова. Таква пресуда војног суда обухваћа само ово питање.

Н.

О повраћају права судом изгубљених.

§. 101.

Ко је дегредацијом изгубио војну част и достојанство, томе судови ни грађански ни војни не могу ову част вратити.

Но како је с дегредацијом скопчан губитак грађанске части, која се за живот грађански може вратити то повратак грађанске части, изрицаће грађански суд по пропису за њега надлежном, коме се дегредирани војник са доказима надлежно обрати.

Ради овога, војна власт дегредираноме или на захтев суда, издаће потврђени препис извршне пресуде.

§ 102.

Повратак војених одличија, изрицаће војени суд и то:

а., Ако је онај коме се ова права враћају, био доброг владања и са особитим брижљивим старањем учинио признате успехе у војничком знању, или у грађанском животу постао одличан грађанин, а није више него један пут, од војних судова на лишавање војних одличија осуђиван или један пут од грађанских судова на лишење грађанске части.

6., Ако војник, који је лишен војних одличија, у рату учини отачаству услуге, са пожртвованьем свог живота, и тиме заслужи знаке одличија, то ће се прво у војничка права повратити, па тек тада могу следовати награде и одличија.

У овој прилици не ће се обазирати, стоји ли такав војник у повратима лишавања војних одличија.

ДРУГИ ДЕО

о казнењу појединих преступа и злочинства.

ГЛАВА ПРВА

о казнима.

§ 103.

Војници се могу војеним судовима осудити на ове казни:

1., на смрт,
2., на робију,
3., на заточење,
4., на затвор,
5., на лишење војних одличија,
6., на дегредацију и
7., на лишење чина.

§ 104.

Смртна казна. Ко се осуди на смрт, стрељаће се из пушака и одмах укопати.

Са овом казном, губе се она права у § 18. опште казнителног закона побројана.

§ 105.

Робија. Робија не сме бити мања од две, нити дужа од 20 година.

Ко се осуди на робију, тај се истерује из војске. Са овом казном војник губи сва права у § 18. општеказнителног законика, побројана.

§ 106.

Заточење. Заточење не може бити ни дуже ни краће од робије.

На ову казну осуђују се официри.

Ко се осуди на заточење истерује се из војске. И са овом казном губи осуђени права у § 18. општеказнителног закона побројана.

§ 107.

Затвор. Затвор не може бити краћи од једног месеца ни дужи од пет година, осим случаја где закон друкчије наређује, у стицајима и повратима преступа.

Затвором могу се казнити сва лица, која принадлеже војеном реду.

Официр који је осуђен на затвор дужи од године дана без казни лишења чина, може се опет у службу примити.

§ 108.

Затвор код сваког војника не ће се рачунати у године службе, ако је дужи од три месеца.

Војници док су у затвору добијаће изслужене аљине за ношење и храну. Официри добијаће само храну а нико плату уживати не ће.

Официр, који није лишен чинова, а затвор није дужи од године дана, ужива за време затвора све принадлежности: огрев, послугу и фураж на коња.

§ 109.

Ко се од војника стајаће војске који нису официри, осуди на затвор до 3 године, издржаваће ову казну у војеним затворима и под надзором војних власти, но остаје непрестано зачислен као војник. Ако је осуђен на затвор дужи од 3 године, изчисліће се из војске.

И официри, осуђени на дужи затвор од године дана или затвор мањи, поред ког је изречено и извршено лишење чина, изчисліће се из војске.

На случај изчислења из војске, осуђени се предаје грађанској власти ради издржања ове казни.

На против народни војници били млађи или старији не изчислују се поводом затвора из војске и издржаваће га код војне или грађанске власти, како је удесније.

§ 110.

Лишењем војних одличија казне се: сви нижи нови и редови стајаће војске и све старешине родне војске као и редови осим командира.

Казном овом губи војник права на старешинске ложаје, на ношење кокарде, перјанице, на ношење ставе, на вршење почасних војних служби, и служби е се врше у пуној униформи.

Који се осуде на ову казну, употуебљаваће се разне војне послуге и измећарство, а одвојиће као рђави војници од осталих добрих војника ко: да се војници стајаће војске преводе у дисплинарску чету; а народњи код својих команада, писљаваће се да принадлеже дисциплинарској чети.

§ 111.

Лишење војених одличија досуђује се за срамне ступе учињене из сладострашћа или користобља или гнусних порока, свуда где општи казнилни закон изриче поред затвора лишење грађанске сти, и гди овај закон изриком ову споредну казну ређује.

§ 112.

Дегредација је губитак војеног достојанства. дегредацију може се сваки војник осудити.

Дегредација као споредна казна досуђује се аком војнику без разлике чина и звања, где год ај законик поред робије и заточења или за себе кву казну изреком наређује. А за офицпре, ко-

мандире народне војске, изрицаће се поред затвора гди год овај закон одређује лишење војних одличија а општи казнителни закон, лишење грађанске части.

Војник деградиран неће се више примати у државну службу, а са овим губе се и сва права грађанска побројана у §-фу 18. опште-казн. закона.

Осим случаја, гди је смртна казна са дегредацијом скопчана, сваки војник, од ког му драго чина, осуђен на деградацију, доведе се пред трупу под оружијем стојећу. Кад се прочита пресуда, заповедник трупе јасним гласом изриче ове речи: „Н. Н. (име и презиме осуђеног) више ниси достојан под барјаком носити оружије; у име Књаза ми те деградирамо, ти си војену част изгубио.“

При томе се осуђеноме сви војни знаци одузимају, ако је официр, сабља му се извуче из корица и на земљу пред њега баци.

§. 113.

Лишење чина. Лишењем чина, казне се судским путем само официри.

Официри лишавају се чина у свима случајима где закон то изриче.

Ко се осуди на ову казну, тај губи службу и сва права службом добивена,

§. 114.

Ко се судом према извесном законском тексту огласи да је крив по једном или више преступа, а

де оглашен и да је крив по једном или више очинства, онда при оцени и одређивању начина и ре казнења, важи одређени начин казне за најжи преступ или злочинство. Но оцена мере казња због стицаја, биће пооштравајућа у смислу описа главе четврте овог дела.

ГЛАВА ДРУГА

о покушају.

§. 115.

Покушај је онда, кад когод казнимо дело зачне, а није га само за то извршио, што му је ало на пут нешто, што није зависило од њеве воље.

§. 116.

Покушај, за који војени казнителни закон, кад казнимо дело извршено било, изриче: смрт, рју или заточење, казниће се као да је дело изшено, осим ако закон за поједине случајеве, друкче ређује.

§. 117.

Покушај за преступе, казниће се према околстима, до половине па и четвртине одређене казне, извршено дело.

§. 118.

И само спремање, да се учини казнимо дело, је би вређало војену дужност у самом позиву или ределењу војника, казниће се као покушај.

За остала казнима дела без покушаја неможе бити казни,

ГЛАВА ТРЕЋА.

о саучасницима.

§. 119.

Саучаствовање је онда, кад више њих какво дело учине са договором или без договора. Производитељи овог дела, зову се саучасници или сукривци.

Участвовање са договором зове се завера а участвујућа лице завереници.

§. 120.

У участвовању млађих и старијих у казнимој радњи или нерадњи, коловоће су ова лица:

а., Ако саучаствује лице, које је осталим као старешина предпостављено, онда ће се такво лице казнити као коловоћа.

б., Ако саучаствују старији са млађима, онда најстарији по чину или рангу или при равном рангу најстарији по служби. сматраће се и казнити као коловоћа.

в., При војним нередима, метежима, побунама, непослушности или непокорности, коловоћа је сваки онај војник, кога заповедајући старешина, који повраћа ред, поименце јавно позове, да се покори реду и законитости.

г., Ако је предпостављени подчињеном повода дао или му наложио, да овај учини какво казнимо, противзаконито или против законо дело, казниће се као да је сам такова дела учинио.

д., Кад здружени војници чине забрањена дела и то је участвовање, но под речију „здружени војници“ узеће се да је казнимо дело тако учињено, ако их је више од тројице било.

Но ако је предпостављени таквом радњом учинио, да се покушају или изврше злочина дела и повреде дужности верности према владаоцу и земљи, што је и за подчињеног вршиоца било увиђено и познато, онда су обојица учасници и предпостављени постаје коловођа.

ђ., Кад предпостављени није дао повода ни налагао подчињеном казниме радње или нерадње, него је млађи сам ова дела чинио, онда предпостављени неможе бити учасник, али ако је такве радње и нерадње предвиђао, а ништа није предузимао, да томе стане на пут, стајаће као учасник и коловођа у казнимом делу. Само употреба свих средстава против казниме радње или нерадње млађега, може га извинити.

е., У осуству предпостављеног, сваки старији по чину или рангу, ако се деси при казнимој радњи или нерадњи млађега, коме није предпостављен, долази по предходећим тачкама у положај предпостављеног, и постаје учасници коловођа у казнимом

делу, ако нечини оно што би и предпостављени по дужности чинио.

§. 121.

Кад је наређењем какве заповести у службеним делима војени закон преступљен, т ј. кад је заповест противна закону или већим заповестима издата, онда је одговоран сам заповедник.

Но млађи казниће се као саучасници само онда:

1. Кад дану заповест прекораче и више учине него што им је заповеђено.

2. Ако није било завере у участвовању, а преступљен је војни закон и војне дужности на начин предходеће тачке; то ће се и у овом случају заповедајући старешина узимати за коловођу, ако је такву радњу предвиђао, гледао и ништа није предузимао.

ГЛАВА ЧЕТВРТА

о извињујућим, казн умаљавајућим и отегоћавајућим збиљама или околностима.

§ 122

Ко што учини кад није при себи, т. ј. ко није свестан свог казнимог дела, или ко није од своје воље казнимо дело учинио, него је натеран туђом силом и угрожајем, не ће се казнити.

Ко је натеран да учини казнимо дело, само ће се онда извинити, ако сили није могао другче одолети, но са пожртвованьем свога живота, и ако су

му оскудевале све прилике да заповест присилитеља избегне.

§ 123.

Ко из небрежења, неувиђавности, или због тога што је од скора у војној служби, или што још не познаје војни ред, или без зле намере повреди војне дужности у дисциплини или субординацији, узеће му се ове околности у тима приликама за казн умањавајуће.

Преступи војни, поред којих не би закон одређивао споредне казне: дегредацију или лишење војних одличија, а власт која је надлежна да војника даде под суд, признала би да стоје при таквој повреди војничке дужности, извињујуће околности претходећег става, могу се узети као тежи дисциплинарски иступи па ће се тако и казнити.

Но ако, због ове неувиђавности и небрежења долази ослабљење дисциплине, реда и војне подчињености, употребиће се строге и постепено веће казни у округу овог закона, а у интересу службе.

Добро владање, послужиће за умаленје а рђаво за пооштреље казни.

§ 124.

Кад је стицај или повратак кривица, казне одређиваће се овако:

а., Ако стоје два преступа, затвор може се досудити до 10 година.

б., Ако има више од два преступа, међу којима за осуду стојао би преступ, поред кога следује дегредација или лишење војених одличија, може се узети за начин казнења, робија или заточење, но и тада при одређивању мере казнења, не може судија прећи највећу меру законом одобрену. У оваком случају у место лишења војних одличија, изрицаће се дегредација.

в., Ако поред преступа стоји и злочинство, за које закон не би изрицао смрт, такође мера робије или заточења, не сме прећи највећу меру.

г., А ако има више злочинства за која закон изриче робију или заточење до највеће мере, па макар и заједно од постојећих злочинства, судија може изрећи смрт.

д., Ако се обвињени налази у повратy истоветног преступа, у колико овај законик нарочито за повратне одређује и пооштрену казну, затвор може ићи према важности преступа до 10 година.

е., Кад је ванредно стање па војни суд суди преступе и злочинства казнима по општем казнителном закону, онда у преступима, који произилазе из сладострастија и гнусних порока и користољубља може затвор бити пооштрен до највеће мере. На против ако таква и друга казнима дела носе значај злочинства, за која закон изриче робију или заточење, такође ове казне могу бити пооштрене до највеће мере, па и смртна казна може се изрећи.

Кад год због злочинства трпи морал српске војске или кад је њиме узбуђено незадовољство и гнушање грађана, па био кривац војник или грађанско лице, казниће се смрћу.

§ 125.

Војник, који је са оружјем против правила и заповести на дужности поступао, па повредио или убио грађанско лице или војника, казниће се по овом закону за повреду дужности, из које су зле последице наступиле, т. ј. онако као да је намерно, повреду или убијство извршио.

§ 126.

Старешина, који би у својој дужности тако небрежљив био, да у подчињеној трупи расте неред, да нема послушности, да се не извршују прописи и заповести, да нема у служби тачности, узеће се то за отешчавајућу околност. Небрежење или очевидна немарљивост и онда ће служити за отештавајућу околност, ако су повредом дужности наступиле зле, опасне и штетне последице, или ако су могле наступити.

§ 127.

Свака кривица у служби учињена, а пред скупљеним војницима према предпостављеном, отежава казну. —

Под „*скупљеним војницима*“ разуме се, кад су осим старешине и кривца још три војна лица при-

сутна, као и онда кад који од три присутна војна лица, било на по-се или сви у скупа учине се повинин према предпостављеноме. Но ако се повреда чини према двама старешинама, а присутна су још два војна лица и тада се сматра према горњем опредељењу, да је дело учињено пред скупљеним војницима.

Ово се разуме свагда, када су сва та лица ради извесне војне службе скупљена, према чему за поједине случајеве, овај закон и строже казн одређује.

Но у колико за прилике кад војници нису скупљени на службу, овај закон не одређује нарочито пооштрене казне, а повреда је учињена ипак пред војницима ван службе, та околност служиће према значају повреде мање или више за пооштрење казне.

§ 128.

И кад је уврежено опште старешинство, т. ј. кад уврежен старешина, који није претпостављен, и овај однос служи за пооштрење казне, но не у оној мери као према предпостављеном.

Ко су предпостављене старешине и заповедници а ко су старији по чину, рангу или звању опредељује уредба о војничкој дисциплини на основу закона о устројству војске.

Но у ред предпостављених долази и најстарији по чину, рангу или звању, кад се са млађима као најстарији на једној служби налази.

§ 129.

Кад војник врши какве војене дужности, па те жности пијанством повреди, не ће му се казна ог пијанства умалити.

Но кад није на дужности па би се опио, и пиством подстакнут, без зле намере, пао би у друге тупе или преступе субординације, може се узети јанство за олакшавајућу околност, ако у делу су учињена каква зла, и ако служба не би што уда трпила.

ГЛАВА ПЕТА

о застарењу.

§ 130.

Злочинство, за које војни закон одређује смрт, стариће кад му прође 30 година.

Злочинство, за које војни закон одређује робију и заточење више од 10 година, застариће кад му оће 20 година.

Свако друго злочинство, које се казни робијом и заточењем мање од 10 година, застариће кад му оће 10 година.

Сви преступи застариће кад им прођу 5 година.

Но преступи учињени бегством из војске застати могу од казне, кад прође 10 година, али службена везаност за стајаћу војску не престаје, док бегунцу пређе 30 година старости, а за народну док му

не пређе 50 година. Злочина бегства застаравају по горњим опредељењима.

§ 131.

Казнима дела, која се само по чијој тужби могу знати и казнити, н. пр. кад је повређено чије старешинство, кад је злоупотребљена службена власт, над подчињеним, и кад су се догодиле међусобне повреде, и овоме подобна дела, застариће, ако су злочинства, кад им прође 15 година, а ако су преступи, кад им прође 5 година. Но кад је онај, који треба да се тужи, старији од туженог, и зна да је казнимо или зло дело учињено, а зна и кривца, па се после тога за годину дана не тужи, тада злочинство или преступ одма застарава чим истече то време.

Ако ли су у овом случају под-официри и прости војници требали да старијег туже, н. пр. за злоупотребу службене власти, то застарење иде редовно и они могу у опредељеном времену тужити се кад хоће.

§ 132.

Ако су војници злоупотребом војене силе коме штете учинили, и због тога пали у преступе, који се казне затвором до 5 година, или у злочинство, које се казни робијом или заточењем до 10 година, моћи ће ова казнима дела застарити за две или за једну годину, и то:

а., Кад тужитељ за две године не поднесе жбу, полицајној или војној власти, застариће за е године.

б., Ако су казнима дела овог рода учињена у нредном стању, па се тужба не поднесе за годину на, после повраћеног редовног стања.

Ово застарење почиње од времена, кад је онај, ме је незаконитост учињена, за казнима и зла дела знао, макар да кривца не познаје.

§ 133.

Кад се застарење прекида, кад опет из нова чиње, кад застарева пресуда, и кад се застарење есуде прекида, у преступима и злочинствама од јених судова казнимим, свагда ће се узимати следњи акт званичнога рада по томе кривичном едмету.

Но иступи код војске према војницима, ако су ињени у служби, застариће, ако се за три месеца кад је служба иступом повређена, није казн изчена и извршена.

ГЛАВА ШЕСТА

о казнењу злочинства учињених издајством

§ 134.

За учињено у редовном стању издајство према адаоцу и земљи у смислу главе 9. опште казнилног закона, казниће се војници од војних судова том закону.

Но према важности издајничког дела, ако закон тај за поједине случаје одређује робију или заточење војени судови могу изрицати смрт.

§ 135.

За издајнике у време ванредно или ратно, сматраће се и смрћу са дегредацијом казнити сваки војник:

а., Који по општем казнителном закону буде обвиђен као издајник.

б., Који преступи војни закон, па тајну страже, као парол и одзив непријатељу издају и одкривају.

в., Који, да би олакшао непријатељу какав војни посао, или да би му помогао, добивену заповест не изврши или изврши, али неподпуно, и осим тога, који са намером, да непријатељу ползу учини, или да му на руци буде, неистините гласове доноси или проноси.

Исто тако сматраће се за издајнике и они, који бојни материјал или предмете за издржавање војске кваре тако и у злој намери, да војска губи веру у поузданост свог оружја и у здраву храну.

г., Који саучаствује у договору на ту цељ учињеном, да се заповедник обсађеног утврђења или шанца натера на предају.

д., Најпосле сваки који у време рата чине дела опасна за отечество.

За оваке злочинце, сматраће се сваки, био војник или грађанин, који јавним беседама или смутњама

п очевидним непријатељским сплеткама или списима ради на томе: да се војска или грађанство застрашава или ради да се произведе незадовољство, које грози реду и послушности па иде на то, да се одкажу жртве материјалне и лична пожртвовања или који ради да и у таким озбиљним часовима остварава своја против монархична начела са којима би подкопавао државне установе и постојеће стање.

§ 136.

Који би издајничке радње и намере дознавали па то не би власти јавили, казниће се као и сами издајници па и у мирно време, кад је таквом нерадњом војник повредио главне обвезе заклетве.

§ 137.

Саучасници и помагачи у издајству, казниће се као издајници са погледом на § 120. и 121. овог закона.

Но ко би од њих издајство одкрио, пре него што би за њега власт дознала, не ће се казнити, ако је имао намеру да се покаје, или је радио, да издајство ухвати.

§ 138. укинут по указу од 17. Јуна 1676.

ГЛАВА СЕДМА

О казнењу пр̀еступа и злочинстава учињених: избегавањем војне службе.

I. УЧИЊЕНИХ БЕГСТВОМ.

§ 139.

Који војник гледа да војну службу бегством избегне, или да је избегавањем напусти, тај повређује

општу службену обвезаност и дужност служења у војсци и пада у кривицу бегства или избегавања службе.

§ 140.

Бегство под-официра и простих војника онда је:

а., Кад се од своје трупе или команде у редовном стању удале без дозволења за три дана, а у ванредном стању један дан или 24 сата.

б., Кад по истеку дозвољеног одсуства више од пет дана изостану или кад се по потреби из одсуства позову, па за то време, у команду или одређено место недођу а у оба случаја то довољним узроцима неоправдају.

Кад народни војници под промењеним именом и презименом место сталног становања у цељи избегавања службе оставе или о свом променутом становању ћуте, са намером избегавања војне службе. А кад су већ у команди и на скупу и на њих односе се прописи двеју предходећих тачака а. и б.

Но кад су код својих кућа а оглашено је ванредно стање, па по позиву недођу у одређено време на скуп, сматраће се за бегунце, ако су изостали и своје куће оставили без одобрења војене власти, да тиме службу избегну.

Ови основи важе и за официре но само у ванредном стању.

§ 141.

Бегство из дисциплинарног затвора или притвора по предходној мери, рачуна се као бегство из

слободе, а бегство из затвора судом досуђеног, неће се рачунати у бегство, него за таква дела подлежаће бегунац, строгој дисциплинарској казни и време у слободи проведено, неможе се рачунати у издржање казни. Но и у овом случају, узеће се и да стоји бегство, ако је осуђени одређен на какве дужности без чувања, па је са ове побегао.

§ 142.

Рекрут, који у првих 6 месеци своје службе побегне, но управо оде кући, и није се крио, него се сам власти јавио, или су га његови старији довели, казниће се строго дисциплинарно. У повторсном случају, ако 6 месеци од уписа није протекло а опет је доведен или је сам дошао, казниће се затвором до 3 месеца,

Ако се при оваким бегсвима војник крио, казниће се први пут затвором до 6 месеци, а ако и по други пут на исти начин као рекрут бежи, казниће се као и старији војник казном одређеном за прво бегство по §. 144.

§ 143.

Свако бегство које у редовном стању учини старији војник, казниће се по §. 144. или §. 145.

За старог војника сматраће се и рекрут који се у бегсту налази, ако се за годину дана од уписа сам у команду не врати, као и онда ако се после 6 месеци, такође по упису, од власти ухвати и команди преда.

§. 144.

Прво бегство у редовном стању, казниће се затвором до 2 године.

Друго бегство у редовном стању, казниће се затвором до 4 године.

Треће бегство у редовном стању, казниће се затвором од 4 до 10 година поред лишења војених одличија.

§. 145.

Ко побегне из оног места гди је ванредно стање оглашено, али не и у приликама §. 148 овог закона, за које следује строжа казна, казниће се ако је прво бегство затвором од 2 до 5 година, а ако се налази у повратy таквом, да је једно бегство у редовном стању извршио, ма извршио га и као рекрут, казни ће се затвором од 4 до 10 година у ком последњем случају лишиће се војених одличија.

§. 146.

Ко је једанпут у околностима изложеним у §. 145. бегао, па после у редовном стању опет побегне, казниће се затвором од 4 до 10 година, поред лишења војених одличија.

Но који се налази у повратy бегства оба учињена у ванредном стању, ако ни једно није извршено на бојном пољу пред непријатељем или бунтовницима наоружаним, казниће се робијом од 5 до 10 година поред дегредације. А ако је бегсто за

које се суди са значајем таковим да је побегао због опасности, против које дужан је био да се бори, казниће се по §. 148 овог законика, ма се бегунац не налазио у поврату.

§ 147.

Казн ће се у половини смањити бегунцима, који се по закону за такове сматрају, и који су заиста у редовном стању и побегли, ако су се за годину дана сами на дужност вратили, па ма да су се пре тога и крили од власти.

Но тада из призрења, која би обвињени заслужио, може се не употребити казн за бегство, али му се оно у бегство при поврату мора рачунати.

Сваки војник, који у часу опасности отачаства, ком се заклео или огласа рата, а налазио би се у бегству, па био или не био у поврату бегства, ако дође под заставу и на бојно поље да војничке терете сноси са својим друговима, извиниће се од сваке казне за дотадања бегства.

§ 148.

Сваки онај, који би пред непријатељем или бунтовницима наоружаним био, па би утекао и српску заставу на бојном пољу оставио, казниће се смрћу.

Тако ће се казнити, ако бегунац учинивши бегство не показује ни мало отачаствољубља, него је своју личну опасност претпостављао општој, па је се од ратних прилика уклонио или утекао, док прођу

опасности а он не ползује се наређењем предходећег §-фа.

§. 149.

Кад се два или више лица у редовном стању договоре и бегство изврше, казниће се сваки затвором од 2 до 5 година, како који по времену службе способностима и личној радњи на бегству заслужује. Но ако у том участвују нижи чинови и старешине, онда ови казниће се и лишењем војних одличија.

Према редовима у оваком случају употребиће се казна, као да је сам побегао.

§. 150.

За бегство у редовном стању уговорено и покушано но неизвршено, коловође и подбадачи, казниће се оном казни, коју закон одређује за извршено бегство, а саучасници до половине те казни.

Ако бегство није покушано, него је после завере ухваћено, коловође казниће се до половине казни одређене за извршено бегство, а саучесници до четвртине те казни.

§. 151.

Кад се изврши друштвено и договорено бегство на месту, гди је оглашено ванредно стање, најстарији по служби, чину или рангу, казниће се смрћу поред дегредације, а тако казниће се и онај, који је на бегству највише радио и удешавао га или се налази у повратку било другог или трећег бегства.

стали казниће се затвором од 3 до 5 година по-
ед лишења војних одличија.

§. 152.

Који војник побегне кад врши стражарске или
тролне дужности, или са шиљбочног места или
какве војне проматрајуће службе, или остави
ровод каквог транспорта или каквог обвиђеног
ица у редовном стању, подлежаће казни која му
ледује за бегство и казни која сљедује за повреду
весне дужности.

§. 153.

Који бегунац са собом однесе оружје и војне
ствари било њему на службу дате, било другом вој-
ику па их упропасти и не донесе или на време
врати, казниће се увек лишењем војних одли-
ја, поред казне која му за бегство сљедује.

Но ако законска одредба, због повратa такву
азну већ изриче или се изриче због својства бег-
ва дегредација, упропашћење војних ствари слу-
иће за пооштрење казне.

§. 154.

Ко другога на бегство наведе или га у томе
отпомогне, казниће се као да је и сам побегао.

Ако је овако бегство неизвршено остало, али
покушано, онда наговарач и помагач казниће се
по § 150.

§. 155.

Ко у бојu из којих му драго узрока остави своје место и против заповести одступа и бежи, казниће се смрћу.

Они, који своје другове делом или речма на бегство наводе и повода им томе дају, казниће се смрћу са дегредацијом.

Ако су бежале гомиле т. ј. одељења, сви остали који, нису коловође, наговарачи или они који су први повода бегству давали, казниће се дегредацијом.

Најближи старешина, који се у овим приликама при бежању деси, или који чује наговоре и подбадања, да војници противно заповестима или отступају или беже, позван је да озбиљно заповеди оном који таква дела ради, да стоји у редовима, да ћути и слуша заповести, и ако успоследује ма какав противан одговор или неследовање издатој заповести, дужан је да га собом или сам убије или да заповеди другом да то изврши.

Старешина, који и са пожртвованьем свога живота, не би оваким бегствима стајао на пут, казниће се као и они који бегају.

II. УЧИЊЕНИХ ИЗБЕГАВАЊЕМ СЛУЖБЕ.

§. 156.

Који се војник осакати у намери да би војену обвезаност и службу избегао, казниће се по мери произведене неспособности. И по томе, ко би ос-

тао способан за војену службу, казниће се у време редовног стања затвором до 6 месеци, а у време ванредног стања затвором до 2 године.

§. 157.

Ако је осакаћење проузроковало неспособност за војну службу, онда ће се кривац казнити у редовном стању затвором до 3 године а у ванредном стању од 2 до 5 година, и у оба случаја лишењем војних одличија.

§. 158.

Тако ће се и онај казнити, који другога осакати с намером, да га службе ослободи. (§. 156 и 157).

§. 159.

Ко се претвара да је болестан, да избегне привремено војну службу у стајаћој или народној војсци, т. ј. да се од војне обвезе служења у овим војскама ослободи, казниће се дисциплинарним строгим казнама; али, који употребљује лажна средства, да се коначно службе ослободи, казниће се у редовном стању затвором до 6 месеци, а у ванредном до 2 године и у оба случаја лишењем војних одличија

У повратима таквих покушаја употребљења лажних срестава, може ићи затвор и до 5 година.

Они народни војници који осуствима неоправданим службу избегавају и не долазе на заказане скупове, ако су због тога двапут дисциплинарно кажњени били, па су опет осуство поновили, без

да су претходно одобрење тражили, казниће се затвором до 6 месеци.

§. 160.

Но народни војници кад су код својих кућа и војници стајаће војске кад су на одпусту или у резерви, ако у приликама опасности за отачаство или огласа рата, не следује војеном позиву, да или под заставу дођу или да се у команди нађу, него под лажним изговорима избегавајући службу и да се уклоне од опасности оду на страну или се са стране не ће да врате, казниће се као бегунци који српску заставу у ванредном стању остављају, по §. 148. овог законика.

А који би у том стању и непријатељу ма какве услуге чинио, онда поред злочиног бегства из стајаће или народне војске, чини и дело издајства, за које следоваће казна тачке в. §. 135 овог законика.

ГЛАВА ОСМА

О преступима и злочинствима учињеним: противу старешинства или субординације.

А.

Учињених недозвољеним подношењем: молби, жалби и тужби.

§. 161.

Свака је укупна жалба, тужба, или молба строго забрањена. Официри, под-официри и прости војници,

који би, бројем више од двојице, поднели ма какву тужбу жалбу и молбу, буди коме старешини, у коме му драго времену и месту, па и при самој смотри, ако нису питани, казниће се:

Официри лишењем чина а нижи чинови стајаће војске и старешине народне војске без разлике звања строгим дисциплинарним казнама са губитком старешинског положаја. Редови казниће се дисциплинарним казнама блаже или строже; но ако са њима учествује који старешина, који је старешинством или службом позван, да их од оваког нереда одврати, млађи могу се извинити а старешина, казниће се тада затвором до године дана или лишењем чина.

Ако старешина тужбу, жалбу или молбу укупну прими и тај неред не исправи и грешећег не казни сам или не јави надлежном старешини да га он казни, сматраће се као учасник, и казна биће изречена према предходећој тачци.

§. 162.

Ако би се официр или онај старешина народне војске, који се са звањем равна положају официрском, приликом тужбе или жалбе служио неистином и другим подлим средствима тако, да је ишао на поткопавање положаја свом претпостављеном, па ако то не прелази у друга казнима дела, казниће се лишењем чина (или звања.)

§. 163.

Кад старешина не би примио тужбу, жалбу или молбу подчињеног, онда млађи не ће се казнити ако га обиђе.

Ако старешина тужбу или молбу није примио из каквог интереса или одношаја према неком трећем, или из страха за свој положај, онда ће се он казнити као злоупотребитељ службене власти.

Б

Учињених: Неуважавањем и непоштовањем старешина у служби и ван службе.

§. 164.

Ко свом старешини у служби и ван службе, или већем од себе по рангу, навалично одказује почасти и погази прописе са вређајућим поступцима, којима иде на то, да старијег кињи или да му пркоси, казниће се строго дисциплинарно или ако полза службе и старешинска важност захтевају затвором до 6 месеци.

Ако је кривац официр, па је због тога једном судски био кажњен, у повратy казниће се лишењем чина.

§. 165.

Ако се подчињени према старијем у службеној дужности тако недостојно влада, да се јавно на њега жали или да на добивену опомену одговара

а није молио и добио дозволење на то, или га сам старешина није позвао да одговара, и ако је ово недостојно владање са речма или движењем прешло у претњу, или ако је то било пред скупљеним војницима, казниће се затвором до 2 године. Ако је кривац официр, казниће се лишењем чина.

Ова ће се казна изрећи кад потчињени према претпостављеном у службеној дужности и личном односу, јавно покаже неуважење свог старешине; а иначе ако су такова дела учињена ван нижих чинова и ван војних скупова и места где није било људи, ови појави као вређајући поступци у колико не прелазе у друга казнима дела, казниће се дисциплинарно. И у првом случају може се изрећи строга дисциплинарска казна, ако увређени старешина на то саизволи а већи старешина уважи из обзира што налази, да ће за дисциплину и таква казна бити довољна.

В.

Учињених: непослушношћу и непокорношћу у служби.

§. 166.

Непослушност у извршењу војних службених заповести онда је: кад ко заповест прими а не одкаже вршење, него ли заповест не изврши никако или вршење почне, али такову или непотпуно или претерано изврши.

У свима овим случајима, којима се нарушава дисциплина, њена тачност и службена потчињеност кривац казниће се:

а., ако су овим повређени били обични службени дисциплинарски прописи у обично време а заповест није се тицала важних службених дужности, казниће се кривац строгим дисциплинарским казнама.

б., ако се заповест тицала важних војних дужности, као и оних војних мера, којима се одржава безбедност војничке службе и војних предузећа или ако природа службе захтева особиту тачност у вршењу, као што су службе: на стражама, шиљбоцима, патролама и томе подобно, кривац за непослушност казниће се у обично време ако отуда никакве зле последице за службу и штете за земљу нису наступиле затвором од 1 до 5 година, а, официр поред затвора, може се казнити и лишењем чиина.

Постоје ли при овој прилици поред неизвршења важне заповести зле последице за службу и штета за земљу, кривац казниће се робијом или заточење до највеће мере, а према злу за службу и штети за земљу казниће се и смрћу.

в., Ако се заповест тицала такође важних војних дужности, којима се ујамчава војничка безбедност, њена потпора и снабдевање војске, или којом су наређене све мере предосторожности са особеном обазривошћу, строгошћу и тачношћу пред непријатељем или на ратишту или пред бунтовницима наоружаним, кривац који такву заповест, која је

противу могућих или неизбежних опасности управљена, испунио није, казниће се због зла која отуда долазе за службу смрћу, па догодиле се или недогодиле штете за земљу.

§. 167.

Непослушност прелази у непокорност, кад војник заповедајућем старешини непосредно речма или посредно испоручитељу заповести каже, да не ће војну заповест да испуни или у прилици непосредног службеног односа движењем, отимањем, бегањем и подобним поступцима показује то исто, но ћутећки, или га при овом још вређа, грди или се јавно на њега жали.

Исто тако непокорност је и онда, кад потчињени удаљеном старешини написмено одрече, да ће примљену, или писмено или усмено испоручену заповест да изврши. Ови преступ и злочинства казниће се:

а., У обично време затвором од 1 до 5 година а официри поред затвора и лишењем чина.

Тако исто казниће се, ако је млађи претпостављеног приликом овог службеног односа вређао и опорочавао или се на њега жалио, но тада затвор несме бити мањи од две године.

б., У ратно време на ратишту и пред бунтовницима наоружаним, непокорни, казниће се заточењем или робијом до највеће мере, а са погледом на опасности и зле последице са смрћу.

Зато у овој прилици сваки претпостављени старешина са обзиром на важност заповести, на опасне прилике и на одржање услова, да дисциплина и потчињеност буду у потпуној снази и поуздању властан је, да га на месту, и то онда, кад такво дело чини, убије.

У опште при непокорности ваља имати на уму, да ли је чиниоц дела са намером тако радио, да збиља заповест неизврши или по незнању изговорио се, да неће да ради што му се по служби налаже, а одма за тим покајао се и био послушан, у ком случају казниће се по §. 166.

§. 168.

Ко се поред непокорности са оружјем у руци одупре против старешине, или га под оружјем наодећа се, телесно повреди, казниће се смрћу.

Оружано одупирање изазива оружано нападање којим се старешина ползује у смислу последње тачке предходећег §. и кад је оправдано тиме, што је непослушан и после позива на покорност, продужио одупирање са оружаном руком.

Такав старешина, који је оружје употребио и убијство или обранења према непокорном произвео, извињава се од сваке казне.

§. 169.

Одупирање са оружјем у руци против наоружаних патрола и стража, кад оне своју дужност врше казниће се: ако одупирање не носи значај побуне и

ако се овим нису ком лицу ране задале и смрт учињена, у обично време затвором до 3 године, а ако је одупирање било без оружја затвором до 6 месеци. За одупирање таково са оружјем, са којим је покушано или извршено убијство или су ком вршиоцу наведених дужности оружјем ране задане, или није такво што ни извршено али одупирање са оружијем чињено је: пред непријатељем, на ратишту или бунтовницима наоружаним, казниће се кривац смрћу са дегредацијом.

§. 170.

Да се казни сваки војник, који на шиљбока оружјем нападне смрћу поред дегредације.

Ако је војник са једним или више лица у друштву без оружја напао на шиљбока, који под оружјем ову службу врши, коловођа или најстарији, казниће се робијом или заточењем до 10 година, а остали затвором до 5 година.

Ако је само један војник без оружја шиљбока нападао, казниће се такови затвором до 2 године, а официри лишењем чина.

Ко само речма или псовкама ружи шиљбока, казниће се затвором до 1 године, ако строга (према месту шиљбочном) дисциплинарска казна неби била довољна и ако надлежни командант у интересу службе не тражи строжу судску казну.

Г.

Учињених: против претпостављеног старешинства изван службе.

§. 171.

Ове повреде бивају, кад млађи свог претпостављеног старешину у присуству овога вређа, исмева, опорочава, или се на њега жали.

Те повреде казниће се по §. 166. овог законика. Но, ако повредитељ на заповест овога није био послушан, кад га је на ред и поштовање старешинства позвао, него је вређање и говдр продужио, казниће се по §. 167. истог законика.

Ако наступи случај оружаног одупирања, казниће се кривац по §. 168. тог законика, кад се предпостављеном дозвољавају и остале тамо побројане мере. Учини ли млађи увреде са речма према претпостављеном без овога присуства, казниће се увреда млађега према претпостављеном по опредељењима главе шеснајесте но пооштрено.

§. 172.

Смрћу са дегредацијом, казниће се сваки војник који изван службе свог старешину са предумишљењем телесно повреди.

Д.

Учињених: дражењем и бунењем.

§. 173.

Ови преступи и злочинства казне се:

а., Кад војници скупљени бројем најмање четворица под оружјем и по учињеном договору у мирно

време одричу повиновати се првој заповести својих старешина или кад без договора најмање њих четворица узимају оружје, да иста дела раде, без одобрења својих старешина, па после заповести неће да се разиђу и у ред врате, него употребљујући своје оружје приступају насилним делима; коловође и они између учасника, који су најстарији по чину или рангу или при једнаком рангу најстарији по служби, казниће се смрћу, а остали затвором до 5 година.

б., Кад војници бројем најмање осморица без оружја, но са другим насилним и принудним средствима, у кирно време раде противу старешине и да његову заповест од извршења задрже, такође коловође и најстарији по чину или рангу, а при равном рангу најстарији по служби, казниће се смрћу а остали затвором до 5 год. поред лишења чина.

в., Но ако су оваке узбуне и дражења чинила цела оделења сви остали осим коловођа, наговарача и подбадача (који се казне смрћу) казниће се дегредацијом.

Али, ако у овим приликама насилна средства нису грозила повреди и животу старешине а ни опасна била за поредак, сви они, којима иначе смртна казна следује, казниће се робијом или заточењем од 5—10 година, а остали затвором до 2 године.

г., Ако насилна дела нису ни предузета, него су се војници само скупили, да се о предузећу принудних дела противу свог старешине договоре, ко-

ловођа и онај који је најстарији, казниће се затвором од 2—5 година, поред лишења чина, а остали казниће се строгим дисциплинарским казнима.

д., Кад војници здружени са оружјем или без оружја раде и предузимају ова дела узбуњујућа, пред непријатељем или бунтовницима наоружаним или на ратишту, коловођа казниће се смрћу поред дегредације и сваки официр и командир у народној војсци који је у то помешан. Остали казниће се затвором или робијом или заточењем према опасности, начину радње и срествима предузиманим или покушаваним

Ако су при овом, цела оделења вршила одупирање, сви остали казниће се дегредацијом.

§. 174.

Изазивање војника на начин јаван т. ј. пред скупом војника, да откажу покорност свом старешини, да од њега што изнуде, да га од службе уздрже, или ко јавном тужбом пред војнике излази, у намери да војнике раздражи, па да ову цељ постигне, казниће се у обично време затвором до 5 година.

Ако је таква радња нашла одзива, онда кривци, или ће подлежати казнима предходећег §-фа или ако их је по броју мало, да се за узбуњаче немогу узети, подлежаће казнима одређенима за непослушност и непокорност.

Изазивач, сматраће се и казниће се увек као коловођа.

§. 175.

У време ванредног стања, који само са злом намером пред војнике изиђе и држи беседе узбуњујуће, које иду на непослушност и непокорност војника, казниће се смрћу поред дегредације.

§. 176.

И они који раде на друге начине да војску против старешина узбуне, да је доведу у непокорност казниће се по горњем определењу, према времену у ком су то учинили, по мери учињеног нереда, и по злим последицама.

§. 177.

Који само с том намером ради и говори да се војна служба ма из каквих узрока зловољно врши, казниће се према значају говора и рада у обично време или строго дисциплинарно или ако надлежни старешина затражи строжу судску казну, затвором до једне год.

§. 178.

Они, који такве радње у претходећем §-фу, само одобравају, казниће се ако нису официри строгим дисциплинарним казнима, и лишењем старешинског положаја, а ако су официри казниће се лишењем чина.

§ 179.

Онај, који је знао за радње изложене §§ 173. 174, 175, 176, 177. овога закона па није власти

јавио, казниће се као и онај, који је казнимо дело вршио. А онај, који је и сам у радњи участвовао па би благовремено то власти својој открио, извиниће се.

Но у колико је таква радња већ била прешла у повреде потчињености у смислу §§. 173. 174 и 175. овога законика, а учасник би тек тада ранију радњу одкрио, остаће ипак као учасник и у толико му се казна смањити може, па и извињење признати, у колико овај својим исказима стање ствари истински расветли или тиме допринесе, да се већа зла отклоне.

Неистинито исказивање послужиће му за отегочење и пооштрење казне.

§ 180.

Кад старешина коме од узбуњача лично заповеди да од тога одустане и да његовој заповести следује. па не би послушао, сматраће се за коловођу.

Исто тако сматраће се трубачи и добошари, који би трубом или добошом давали знаке позива на побуну. За коловођу узеће се и онај који заповест на то даје.

§ 181.

Ко на заповест свога старешине позван поименце из метежа или побуне иступи, неће се казнити а ко и тада стоји непокоран и упоран под оружјем убиће се на месту.

ГЛАВА ДЕВЕТА

о кажњењу преступа и злочинстава учињених злоупотребама војене силе у ванредном стању.

А.

Учињених према лицима.

§ 182.

Да се смрћу казни сваки војник, који изван случаја законом предвиђеног, без заповести присваја команду, или је продужава против заповести својих старешина.

§ 183.

Да се казни смрћу са дегредацијом:

а., Сваки, који заробљеном или свом рањенику ради плачке нове ране зада.

б., Сваки, који се у боју одаје плачки над мртвима и рањеницима.

Но онога, који се у боју према мртвима и рањеницима одаје плачки, сваки најближи старешина властан је да га убије на месту, ако не следује заповестима и позиву борбе.

Б.

Учињених према стварима и лицима.

I. ПЉАЧКАЊЕМ И ИЗНУЂАВАЊЕМ.

§ 184.

Пљачка је онда кад војска какво место заузме па у исти мах граби и присваја туђе имање и ствари,

или када војска маршира, па се мимогред подобна зла чине. Пошто се ред поврати, власт постави, па би ко год на изнуђавајући начин присвојио туђе имање, онда је отимање, или ако није било отимања, крађа је.

Пљачка може наредбом надлежног заповедника у извесно време и над извесним предметима дозвољена бити, али онаква пљачка каква се у § 183. излаже, не сме ни у ком случају бити дозвољена и у колико се пљачка преко одређенога времена не продужује и не распростире на друге предмете, не подлежи казнима за пљачку одређеним. Но ако је продужена после рока или ако су пљачкани недозвољени предмети за време рока, или најпосле и дозвољени, али пљачкаш употребио је те предмете противно наредби, тада и ове радње долазе у недозвољено пљачкање. Даље у недозвољено пљачкање увек долази пљачкање рањеника у опште, и заробљених лица као и мртваца и после боја.

Пљачкање по начину извршења може бити преступно и злочино. Преступно је кад нису ради пљачке повређена лица; а злочино је кад су повређена лица или кад су предузимана опустошавајућа нападања на обиталишта и туђе имаовине.

§ 185.

По томе, пљачкање без повреде лица, казниће се затвором до 5 година са лишењем војених одличија. —

§ 186.

А пљачка, која има значај злочина у ком су извршене телесне повреде и злоставе лица, казниће се робијом или заточењем до највеће мере а према учињеним телесним повредама и смрћу, и у оба случаја са дегредацијом.

Ако је при пљачки употребљено изнуђење и присиљавајућа средства, онда ће се таква радња казнити као отимање. (188.)

§ 187.

Да се казни смрћу поред дегредације свако пљачкање, које учине здружени војници са оружјем у руци, обијањем капија и спољашњих зидова.

Ако при овакој пљачки участвују старешине са простим војницима, онда те све старешине неизбежно има постићи претходећа казна, а прости војници казниће се или робијом поред дегредације или затвором поред лишења војних одличија.

II. ОТИМАЊЕМ.

§ 188.

Који у ванредном стању покретно или непокретно имање грађана претњом или силом присваја казниће се робијом од 5 до 10 година са дегредацијом. У случају употребљења мучителних и изнуђавајућих средстава, или кад стоји телесно тешко повређење или убијање, кривац казниће се смрћу са дегредацијом.

Да се казни смрћу поред дегредације свако отимање који изврше здружени војници. Ако при овом отимању са старијима учествују редови, они се могу казнити робијом поред дегредације или затвором поред лишења војних одличија.

III. ОПУСТОШАВАЊЕМ.

§ 189.

Рушење туђег имања, ломљење воћа, одграђивање њива у ливада, лупање и разбијање, казниће се строгим дисциплинарским казнима или ако се овим наноси вред угледу српске војске, казниће се кривац затвором до 2 године.

§ 190.

Опустошавање паљењем, казниће се смрћу са дегредацијом.

Ако су ово опустошавање извршили здружени војници, сваки учествујући старешина и сваки наговарач и подбадач, казниће се смрћу поред дегредације. А прости војници, казниће се или робијом поред дегредације или затвором поред лишења војних одличија.

IV. ИЗНУЂАВАЊЕМ ИМЕНОМ ВЛАСТИ.

§ 191.

Који би без нужде и преко службене потребе употребио силу и наредио грађанима терете не дозвољене, или би наредио да се набавке под морање

чине, или који би снабдевање војске преко потребе увеличавао, казниће се затвором до 3 године.

Ако је за удејствовање наредбе, насиље извршено, казниће се кривац робијом или заточењем од 5 до 10 година.

§ 192.

Ако је за удејствовање наредбе насиље прешло у телесне повреде и присиљења са злостављањем, онда ће се присиљач казнити робијом или заточењем од 10 до 20 година.

Но ако је тиме проузрокована смрт или убијство или осакаћење каквог лица, казниће се кривац смрћу.

Силом власти учињено изнуђење у сопствену корист, казниће се као отимање (§ 188.)

v. изостајањем без узрока на маршу.

§ 193.

Који ма под каквим изговором у маршу изостане па путом од оближњих обитаоца, одело, храну и друге ствари за препитавање узима, казниће се строгим дисциплинарним казнима или затвором до годину дана.

Но који при овом насиље над лицама употреби казниће се као отимач, по одредбама за отимање (§ 188.)

vi. учашћем у незаконитим добитцима.

§ 194.

Ко би знао да је ко год туђе ствари узимао, ради препитања и дневних потреба, па не би јавио,

казниће се строгим дисциплинарским казнима, а ако су такве радње упражњаване тако, да се наноси вред угледу српске војске, и ако је онај, који је за појединe случаје знао и сам у уживању таквих добитака участвовао, казниће се и један и други затвором до 2 године, поред лишења војних одличија.

Ако су тиме притајана била злочинства или преступи, то ће се притајатељ истих дела казнити као учасник.

А као коловођа казниће се онда, ако је старешина према оном, који је војну силу злоупотребио, и кога је по дужности на одговор узети имао, или као старији, био је позван да томе стане на пут.

ГЛАВА ДЕСЕТА

о казнењу преступа и зкочинстава учињених према службеним стварима.

§ 195.

Ко војни прибор или одело не чува и не држи у чистоћи, казниће се дисциплинарским путем.

Но ко оружје тако забаци, исквари или пренебрегне да са њим није у стању вршити службу казниће се, ако строга дисциплинарска казна није довољна, затвором до 6 месеци.

§ 196.

Који би војник залогом или продајом што од свог оружја, прибора или обмундировке или муниције

једном речи: ма који предмет за службу поверену отуђио, но су ови предмети сачувани невредими, па као такви и враћени са особитом бригом и кајањем обвињеног, може се такав војник казнити строгим дисциплинарским казнима.

Не буде ли изложених узрока за извинење или се обвињени налази у повратy оваке радње, подлежаће казни следећег §.

§ 197.

Војници, који су продајом или залогом ствари на својој службеној употреби налазеће се упропастили као и купци и залогопримци, који су војне ствари по својству предмета и по занимању залогодавца или продаваца знали, да су исте ствари војно државне, казниће се као учасници овакових преступа, затвором до једне године, а војник и лишењем војних одличија.

По овоме ће се §-фу казна опредељавати свагда, кад војна власт по претходећем §-фу војника не извини до означене мере и кад по значају упропашћених предмета иста власт оптужи све учаснике.

§ 198.

Ко бојни материјал навалично из пакости квари, казниће се затвором до 5 година. Но ко овај материјал или војну храну квари злонамерно тако, да међу војницима или грађанима произведе незадовољство и непоуздање у војну снагу, казниће се

према тој намери и значају злих последица робијом или заточењем до највеће мере. А ако таква радња прелази у издајство, онда ће се као издајство и казнити.

ГЛАВА ЈЕДАНАЕСТА

о казнењу преступа и злочинстава учињених: неистинитим рапортима, извештајима или јављањем.

§ 199.

Нетачна, непотпуна и неистинита јављања, рапортирања и извешћа писмена, казниће се према делу о коме је реч и намери повредитеља војничке тачности и истине и злу, које је отуда или наступило или могло наступити.

Свака нетачност, непотпуност и неистина, која намерно није представљена, ако отуда не би било никаква зла за војску и штете за земљу, казниће се строгим дисциплинарским казнима.

Но ако је ова нетачност или не потпуност и неистина долазила из необазривости, а прилике су налагале особено старање и смотреност, са чега, ако је војска остала без потпоре, без снабдевања или нужних наређења и отуда су наступила зла за војску и штета за земљу, кривац казниће се робијом или заточењем до највеће мере.

А према показаној небрежљивости и величини зла и штете, која је тиме учињена, казниће се смрћу.

При овом ако се доказује и види, да је млађи показивао старање, али није имао војничке увиђав-

ности, нити је знао оценити све прилике и податке по којима би већа власт другче радила, да је обавештена о свему, казниће се такав млађи, који је у делу доказао своју штетност за службу, затвором до 5 година са лишењем чина.

§ 200.

Ако су путем званичних јављања извештавања и рапортирања, изјављене са злом намером неистине са којих или су могле наступити или су наступиле зле последице за службу и штете за земљу, казниће се кривац смрћу поред дегредације.

Но ако је намера била злочино издајничка, по себи се разуме, да ће се злочинство такво казнити, по законским определењима за издајство.

§ 201.

Ако су неистине у званичним односима: јављања, извештавања и рапортирања таквих својстава, да се њима наноси вред поузданости у вршењу војничке службе, да се наноси вред части старешинској, који су позвани да заштићују и поштују истину, и да код млађих развијају важност таквих врлина, па ако таковим неистинама, нису произведена друга већа зла за службу или стварна штета за земљу, казниће се официр лишењем чина, а све друге старешине и редови строгим дисциплинарским казнима са којима и ове старешине губиће на овом путу старешинске положаје.

§ 202.

Војни лекари или државни, који се при војски на преглед војника употребе (кад се рачунају док су на овој служби као војни) ако о здрављу војника дају уверење или извешће неистинито, да се војник због опијаних махна ослободи од војне обвезе служења у војсци, па се лекарски докаже да стављене махане не стоје, и да нису могле стајати, него да је уверење или извешће неистинито, казниће се затвором до 2 године и лишењем чина (или звања.

Ако је ово дело учињено поводом подмићења, кривац подлежаће казни, одређеној за повреде дужности из користољубља.

§ 203.

Ко пред војним судом лажно сведочи казниће се:

а., Ако је тајио преступ онога који се суди или га невином наметао, за који неследује лишење војних одличија, затвором од 1 до 3 године, поред лишења војних одличија.

б., Ако је тајио преступ или га невином наметао уз који сљедују споредне казне, као лишење војних одличија или дегредација, затвором од 3 до 5 година поред лишења војних одличија.

в., Ако је тајио или невином намећао злочинство, робијом или заточењем до 10 година поред дегредације.

ГЛАВА ДВАНАЈЕСТА

о казнењу преступа и злочинстава учињених у дужности из користољубља.

§. 204.

Користољубиве радње које носе казњиви значај, казниће се:

а., Ако војник од војника или ових сродника примају и захтевају поклоне у стварима и предметима од мање и обичне вредности, па да војнику даје дозволе за одилазење из касарне, да ради на дозволи одсуства, да га поштеди од службе или од дисциплинарске казне за дисциплинарске иступе, или да учини нешто што би и по дужности био дужан да чини или да неучини што и по дужности учинити неби смео; казниће се строгим дисциплинарским казнима са којим губиће старешински положај или ако је чинилац таквих дела официр, казниће се затвором до године дана поред лишења чина.

При овим приликама, ако се захтева и узима новац, ствари златне и сребрне, то је примање мита, и сваки нижи чин, старешина народне војске, казниће се затвором до две године са лишењем војних одличија, а официри поред затвора и дегредацијом.

б., Ако је примањем мита обесвећена која важна војна служба или су погажени прописи, правила и законска наређења, те је тиме коме учињена услуга, да дође до материјалних користи или да се сачува од судске одговорности по преступима и злочинствама, а тај који је мито примио, позван је дуж-

ношћу да се прописи и закона наређења врше или заштићују и да зла дела не остану без казни, казниће се такав кривац робијом или заточењем до 10 година поред дегредације.

в,, Ако је подмићењем који војник, ослобођен од војне обвезе служења у војсци или је на тај начин пре одслуженог рока ослобођен, по дужносној радњи или мњењу лекара, казниће се такав лекар затвором до 5 година са дегредацијом.

г., Онај који за мито вршећи службу при регрутовању, у списковима чини пребрисавање војника или регрута, или изоставља имена, или који при самом упису и вучењу коцке употреби ма какве варљиве начине, да се који војник од служења у војсци ослободи, казниће се затвором до 5 година са лишењем војних отличија.

д., Нижи чинови и старешине, који од својих подчињених узимају новац на зајам и тиме губе своју старешинску важност пред војницима или зајмове такве истражују, па да раде оно што је за поклоне под тачком а., наређено, казниће се строгим дисциплинарским казнима, са којима губе старешинске положаје.

ГЛАВА ТРИНАЈЕСТА

о казнењу преступа и злочинстава учињених на војеним позицијама; на стражама, шпљбоку и маршу.

§. 205.

Да се казни смрћу са дегредацијом сваки заповедник, који се преда (капитулира) непријатељу

или бунтовницима наоружаним, или преда које утврђено место пре него што је исцрпио сва одбранителна средства, која је на расположењу имао и пре него што је чинио све што му дужност и част прописује.

§. 206.

Сваки заповедник наоружане трупе, који би се у отвореном пољу предао, да се казни:

1., Смрћу за дегредацијом, ако је од предаје произишло то: да је његова трупа положила оружје, или ако није пре него што је усмено или писмено уговор закључио, све учинио што му дужност и част прописује.

2., Лишењем чина у свима осталим случајевима.

§. 207.

Ако заповедник страже, вршећи душност, тако немарљиво поступа, да се на стражи неред догоди, да се и сама стража преда немарљивости, те се не постигне оно, зашто је стража постављена, или нестане на пут ономе, чему је требало да се стане казниће се према важности задатка страже и времену (у мирно или ванредно време) затвором до 5 година. И по томе:

§ 208.

Произведе ли се овом повредом стражарске дужности зло за службу или штета за земљу, казна ће се определити према величини зла и штете, и то:

а., Ако је сукоба са оружјем било, казниће се заповедник страже, који није на стражи исправан био затвором од 2 до 5 година, а поред тога и лишењем чина; или

б., Ако је било злих посљедица за војне положаје, за безбедност војске и војника или је било штете у изгубљеним људма и материјалу, казниће се заповедник страже, код ког се призна да је узрок ових злих посљедица робијом или заточењем до највеће мере па и смрћу.

§ 209.

Који би војник на стражу постављени отишао са страже без дозволења свог старешине, да се казни:

1., Смрћу, ако је казнимо дело учињено пред непријатељем или бунтовницима наоружаним.

Но ова казна изрећиће се само тако, ако је стража постављена, да се место и положај чува са пуним оружјем и пожртвовањем живота или да се у свако доба нађе ради потпоре и отклоњења грозећих опасности за војну спрему и убојних срестава

2., Затвором до 5 година, ако је казнимо дело учињено у ванредно време, но не пред непријатељем и бунтовницима наоружаним.

3., Затвором до године дана у свима другим приликама и случајима где не може да буде опасности, него се захтева строга стражарска исправност и опрезност. Кад ово одилажење врше шиљ-

боци и заповедници страже, онда се ови казне по § 211. овог законика.

§. 210.

Који би војник док је на шиљбоку заспао, да се казни:

1., Смрћу, кад је дело учињено пред непријатељем и бунтовницима наоружаним.

Но ова казна изречи ће се, ако је спавање било узрок, те су наступиле зле последице за службу и штете за земљу; а ако наступиле нису, нити су могле наступити због опрезности других војника, може се изрећи затвор до 5 година.

2., Затвором од 1 до 3 године казниће се, ако је казнимо дело учињено у ванредно време или је учињено у редовно време, но на местима оних стража које предупређују могуће опасности за уништење војних материјала. Ако су се при овом догодила зла и штете за земљу, казниће се кривац затвором до највеће мере, а према величини зла и штете може се казнити и робијом до највеће мере, па и смрћу.

3., Затвором до 6 месеци у свима осталим случајима, где се захтева исправност и опрезност шиљбочне службе.

Заповедник страже или разводник (т. ј. онај ком је у дужност стављено да шиљбоке смењује) ако шиљбока остави да не буде смењен у одређено време, него војник остане на шиљбоку тако дуго

да је умором клонуо и тиме постао неспособан, да своју шиљбочну службу изврши, казниће се по претходећим тачкама као да је собом шиљбочну дужност повредио; а шиљбок или ће бити кажњен по овој последњој тачци или ће бити извињен.

§. 211.

Сваки војник који остави шиљбочно место, на ком стоји под оружјем ила заповедник страже. који бди над опрезношћу, сигурношћу страже и уредној смени шиљбока да се казни:

1., Смрћу, ако је казнимо дело учињено пред непријатељем или бунтовницима наоружаним без обзира на важност страже.

2., Затвором од 2 до 5 година, ако је казнимо дело учињено или у ванредно време или у редовно време, но на месту гди грози опасност да се униште војни материјали.

Ако су због тога наступиле зле последице за службу или штете за земљу, казниће се кривац робијом или заточењем до највеће мере, па и смрћу.

3., Затвором до једне године у свима другим случајима и приликама, којима су повређени службени прописи, исправности и опрезност, н. пр. шиљбок пуши, седи, а заповедник страже не врши уредно надзор или смену, и т. п.

ГЛАВА ЧЕТРНАЈЕСТА

о казнењу преступа и злочинстава учињених у надзиравању и чувању притворених или осуђених лица.

§ 212.

Чувари апсеника, или они који при том врше дужност надзорника за сваку неуредност, небрежљивост, нетачност у вршењу ове службе, ако ова неуредност не би била узрок нереда међу апсеницима или повод њиховоме бегству, казниће се строгим дисциплинарским казнима. Но ако је под притвор стављено или на затвор, робију или смрт осуђено лице побегло, поводом те нетачности, немарљивости и крајњег небрежења чувара или надзорника, казниће се кривац, ако је преступник побегао затвором до једне године, а ако је побегао обвињен или осуђен злочинац затвором од 1 до 5 година.

§ 213.

Чувар или надзорник, који са намером притвореног или на затвор осуђеног преступника пусти, да до слободе дође и побегне, казниће се затворима од 1 до 5 година, са лишењем војних одличија.

Но ако чувар или надзорник намерно пусти из притвора лице обвињено или осуђено за опште опасна злочинства да до слободе дође и да одбегне казниће се робијом или заточењем до 10 год. поред дегредације.

Ако и чувар са пуштеним побегне, подлежаће казни одређеној за бегство; а и казни која му следује за пуштање.

§ 214.

Свако пуштање апсеника и надзираваних лица, из зле намере, да се постигну зла дела или да се повреде извесне војене дужности, сматраће се као помагање у самом казненом делу и тако ће се казнити. —

Ова наређења у §§ 212. и 213. овог законика, не могу се на војнике однети, кад су откомандовани па под надзором и заповестима грађанских власти, чувају притворена или осуђена лица, и тада подлежаће казнима за грађанске чуваре одређеним.

§ 215.

Они који би пропустили да каково лице по заповести уапсе, казниће се као и они, који би га из небрежења или намерно (§§. 212. и 213.) пустили да побегне, без призрења је ли побегло или није.

Исто тако казниће се и они чувари, који са ове дужности бобегну, па ма чувано лице и не побегло.

Но у оба ова случаја ако је обвињено лице радећи тако, имало злу намеру, да се учине зла дела у смислу § 214. овог законика, такође биће учасници таквих дела, и ако иста дела нису почета, казниће се за покушај од њихове стране извршен, а ако су почета, па ма и не била извршена, подлежаће казни која следује за извршено дело.

ГЛАВА ПЕТНАЈЕСТА
о казнењу преступа којима се нарушава дисциплина и старешински морал у војсци.

А.
Учињених недозвољеним удаљавањем и изостајањем од службе.

§ 216.

Официри, кад су у судом досуђеном затвору или су у притвору по предходној мери или издржавају затвор по дисциплинарској осуди, па није им одређен чувар него им је на част остављено, да се држе прописа, казниће се ако иду изван круга одређеног, строгим дисциплинарним казнама, а ако су отишли кући и коме у посету, казниће се затвором до 6 месеци а у повторено случају лишењем чина.

Налази ли се под затвором или притвором, за кривице, које се и онако судски казне, надзорне мере биће појачане за одилазење изван одређеног круга; но ако је одилазење значаја претходећег и за ову кривицу, даће се суду на суђење.

§ 217.

Да се казни затвором до 6 месеци сваки официр, који би се усудио, да се од места своје званичне дужности више од 24 сата удали без одобрења, или који налазећи се у одсуству, пет дана преко дозвољеног рока изостане, без извињавајућих узрока.

Сваки официр, који без одобрења остави своје место у пределу, који је у ванредно стање постављен

да се сматра као бегунац, и казниће се казном, коју закон за таква бегства одређује.

Б.

Учињених пијанством.

§ 218.

Официри казниће се затвером до 3 месеца за пијанство за време вршења дужности учињено, а у повтореном случају казниће се затвором до годину дана. —

Ако је пијанство прешло у порок, казниће се лишењем чина.

§ 219.

Ако се у пијанству догоде повреде војне дужности, официр по претходећем §-фу казниће се за пијанство, и за учињено друго дело.

В.

Учињених коцкањем.

§ 220.

Официр, коме пређе у страст коцкање на новце и тако, да му то пређе у занимање или порок, казниће се затвором до 1 године, а ако нема изгледа да ће се тиме поправити, лишењем чина.

Г.

Учињених задуживањем.

§ 221.

Официри за задуживање, које вређа официрски карактер, казниће се лишењем чина.

За дугове, који вређају официрски карактер, узима се задуживање по механама, кафанама, и друге подужице, учињене раскошним животом, особито пићем и расипањем.

Исто ће се тако казнити, кад пријављени дугови превазиђу годишњу плату, ако су учињени из лакоумности, или ако је пао у презадужено стање, и судски за презаduженог оглашен.

ГЛАВА ШЕСНАЈЕСТА

о казнењу преступа и злочинстава за увреде и повреде личне међу војницима у опште, у њиховом међусобном живлењу, у приватним или друштвеним односима.

§. 222.

Ове увреде и повреде личне бивају где између млађих и старијих, не стоји редовна и службена потчињеност по сталном наименовању или службеном назначењу и гди казнима дела нису изишла поводом службених дела и поступака; него су постала из заједничког ванслужбеног односа и живлења.

Но, кад у приликама тачке е. §. 120 овог законика старији по чину или по рангу заузме према млађем дозвољен службен положај претпостављеног,

онда, све што се после тога између њега и млађих деси, долази у онај исти однос, као што стоји однос потчињеног према претпостављеном и обратно.

§. 223.

Свађање, издевање имена, грдње и псовке казниће се:

а., Кад редов редову, или нижи чин и мањи старешина себи равном по чину или звању такве увреде нанесе, постепеним дисциплинарским казнима до најстроже мере.

б., Ако су редови ове увреде нанели нижим члановима или мањим старешинама или ови између себе но старијем од себе, казниће се с места најстрожом дитциплинарском казном или ако је према степену старешинства и према насртљивим и упорним својствима млађега и то мало, казниће се овај затвором до 6 месеци.

в., Ако су ове старешине према млађем од себе такве неприлечеће поступке учинили и повода им давали, да се не поштују, казниће се строгим дисциплинарским казнима. Но ако који тако уобичајено поступа и млађе развраћа срамотним речма и псовкама, одузеће му се и старешински положај.

§. 224.

Пришивање срамних и ниских дела, клеветање, опадање и лажно оптужење казниће се:

а., Ако редов редову или нижи чин и старешина другоме равном по чину или звању такву

увреду нанесе строгом дисциплинарском казном, поред које онај који је крив, губи старешински положај. Но ако се ови појави умножавају или је ком војнику прешло у обичај да своје другове тако вређа даће се суду, који ће га осудити на затвор до 6 месеци.

б., Ако такве увреде чине редови нижим чиновима или старешинама или они старијима од себе по чину или звању, казниће се затвором од месеца до године.

в., Ако ове старешине такве увреде чине млађима од себе, казниће се први пут најстрожом дисциплинарном казном, са којом губе старешински положај.

§. 225.

Телесне повреде казниће се:

Ако један редов другоме нанесе лаке повреде или ако такве нанесе нижи чин или старешина другоме равном по чину или звању, први т. ј. редов казниће се строго дисциплинарним казнима, а други поред те казне и губитком старешинског положаја.

Но ако су редови овим чиновима и старешинама или ови између себе но старијем од себе такве повреде нанели, казниће се затвором од 6 месеци до 2 године. Стоји ли оваква повреда обратно између истих војника но од старијег према млађем и старији казниће се најмање затвором од 2 месеца са којом казном губиће старешинске положаје.

Ако ове повреде чине речени нижи чинови и старешине официрима и старешинама народне војске, који су командири, кад ови према таквом млађем нису заузели положај предпостављеног, казн затвора биће пооштрена до 5 година, а ако такве ови чине њима, казниће се затвором најмање од два месеца.

§. 226.

Кад намерно учини тешке телесне повреде редов редову и нижи чин и старешина себи равном по чину или звању без намере убијства, и ако није следовала смрт и онеспособлење за службу, казниће се кривац затвором од 1—5 година. Ако је следовало онеспособлење за службу или смрт, казниће се робијом до 20 година, па и смрћу ако је смрт следовала.

Но ако ова лица у опште старијем од себе такве повреде нанесу а овај није заузео положај претпостављеног према млађем, у првом случају, казниће се затвором до највеће мере, а у другом робијом до 10 год. па и смрћу ако је смрт следовала.

А кад старији уопште млађему такве повреде нанесе, у првом случају, казниће се затвором најмање до 6 месеци а у другом робијом или заточењем до највеће мере, па смрћу. Поред затвора може се старији осудити и на лишење чина.

Но ако су ове повреде биле нехатне, и млађи и старији (који је кривац) казниће се затвором од 4 месеца до 2 године.

§ 227.

Убиства намерна између ових војника ако су покушана, казниће се робијом или заточењем до највеће мере, а ако су задате на тај начин тешке повреде или ако је следовала смрт, казниће се кривац смрћу и у оба случаја са дегредацијом.

Нехатна убиства у овим односима, казниће се затвором најмање од 6 месеци.

§. 228.

Неучтивост, непристојност и просто вређање између официра у опште и старешина народне војске који су командири, казниће се строгим дисциплинарним казнима, ако се увредилац код увређеног не извини прописаним начином.

§. 229.

Но клевете, опорочавања, пришивања срамних и ниских дела између старешина у предходећем §. 228. именованих казниће се:

а., Ако је такво дело учињено у ужем кругу без јавног значаја, затвором до 6 месеци или лишењем чина.

И ову кривицу друг другу може опростити, ако официрски хор дозволи.

б., Ако су увреде предходеће тачке нанешене пред војницима или пред старешинама увређеног, или су другим јавним начином самом радњом увредиоца разнешене, казни ће се затвором од 1 до 3 године поред лишења чина.

Ове увреде не могу се опростити односно лишења чина. Но ако се опросте пре изречене пресуде, суд ће досудити лишење чина.

А ако се опросте после изречене пресуде но пре извршења, извршиће се пресуда само односно лашења чина.

§. 230.

Ако су увреде између ових старешина (§. 228 и 229.) биле узајмне у колике су дисциплинарно казниме, казниће се обојица или колико их има строгим дисциплинарним казнима.

Но ако је овако вређање оних својстава у тачки б, §-фа предходећег побројаних, казниће се обоица или колико их има лишењем чина, и то ако се не измире а официрски хор захте осуду.

§. 231.

Исте старешине (§. 228.) казниће се:

а., За лаке телесне повреде, којима се чини поруга већем војном старешинству, лишењем чина.

б., За тешке но намерне телесне повреде, ако није било осакаћења и онеспособлења, затвором од 2 до 5 год. поред лишења чина, а ако је следовало онеспособлење, робијом или заточењем до највеће мере, па и смрћу, ако је обвињени такве повреде задавао, да је убиство предвиђао, са чега је повређени умро.

Нехат у оваквим повредама казниће се као и других војника по § 226. а намерно убијство покушано или извршено по § 227. овог законика.

ГЛАВА СЕДАМНАЈЕСТА

о казнењу преступа и злочинстава учињених злоупотребом службене власти.

§. 232.

Ако је претпостављени у ма ком злоупотребљењу службене власти такве начине предузео, да је подчињене гонио, да им не допушта поднашање и изјављивање, молби, тужби и жалби, које на редован и прописан начин поднесе, да им против прописане и ненадлежне дужности наређује, да их неправо апси и затвара, да их јавно пред војницима напада и грди, казниће се строгим дисциплинарним казнима.

Но ако је подчињени, због неправедног и нечовечног поступања предпостављеног претрпио неправду у унапређењу или неправедне казне, узроком предпостављеног, који га је неправо и из освете опрнио, претпостављени казниће се затвором до годину дана или лишењем чина. Овом последњом казном казниће се нарочито онда, ако је уобичајеним оваквим поступцима дао повода да војници на службу војну мрзе, да је као неко наметнуто зло сматрају и да је са ових узрока на могуће начине избегавају.

§. 233.

Претпостављени који подчињеног, кад овај није на шиљбоку, него се налази под оружјем на другим службама, удари, казниће се затвором до 6 месеци, а може се казнити и лишењем чина.

§. 234.

Претпостављени, који подчињеног злоставља или га мучи глађу и подобним средствима и начинима, држи га у затвору и т. д. или који потчињеном зада тешке телесне повреде из којих није смрт произишла, казниће се затвором од 2 до 5 година поред лишења чина.

Но ако је слоставама произведено осакаћење и неспособност за службу или је наступила отуда смрт за слостављеног, претпостављени казниће се робијом или заточењем од 5 до 15 година.

Најпосле, ако је претпостављени намерно покушао убиство подчињеног, задавши му тешке телесне повреде или га са предумишљајем извршио, казниће се смрћу поред дегредације.

А кад предпостављени нападне оружјем шиљбока, казниће се без призрења на величину телесних повреда по § 170 овог зак. који се односи на све.

§ 235.

Ко, према потчињеним употреби већу меру дисциплинарног казнења, него што је властан да ту казну изрече и изврши, али не пређе меру казнења која се по уредби о војеној дисциплини сме упо-

требити од већег предпостављеног, казниће се затвором до три месеца. Но ко пређе и ову меру, тај присваја удску власт и за овакво присвајање те власти, ако је подчињени претрпио казну у већој мери, него што би могао претрпети такву, по уредби о војничкој дисциплини, казниће се предпостављени затвором до 1 водине или лишењем чина.

Међу тим, ако је осуда благовремено исправљена од самог предпостављеног, сматраће се као и да није постојала: а ако је јављена већем старешини и од овог исправљева, казниће се грешећи строгим дисциплинарским казнима.

Но кад предпостављени присвајањем ове власти учини, да је подчињени дужи затвор због исте неправде издржавао, сматраће се као злостављање и казниће се такав злоупотребитељ власти по § 234. овог законика.

§ 236.

Који предпостављени старешина дисциплинарну казну, онако како је и за што изречена и извршена не заведе у протокол казнења или није настојавао да буде тачно одмах уведена, казниће се строгим дисциплинарским казнима.

За ово одговара старешина, код ког се стичу дисциплинарске казне од подчињених војника, и који води протокол казњеника, ма да казне поједине буду изречене од других надлежних старешина.

§. 237.

Вршиоци војне полиције или иследователи преступа или злочинства, ако обвиљено а притворено лице одмах, а најмање у два дана од дана притвора не преслушају и не узму бар на кратки испит, него и трећи дан прође, казниће се строгим дисциплинарским казнима.

Ако је ова радња остала неизвршена и до 15 дана, казниће се затвором до године дана или лишењем чина.

§. 238.

Повреде предпостављених према подчињенима да се учине и ван службе, сматраће се за злоупотребљење службене власти.

§. 239.

Свако дело које би претпостављени старешина учинио према подчињеним (у кругу своје власти) у нужној одбрани и крајњој опасности, или у случајима да подчињеног доведе у покорност и послушност, не може се сматрати за злоупотребљење службене власти.

Овај се поступак тако правда, кад официр или старешина нема на руци других средстава да отклони опасност за личност и зло за службу, којима се омаловажава старешинство.

§. 240.

Кад старешина заоупотреби службену власт, и према подчињеном своју физичну снагу употреби,

осим прилика где своје оружје сме употребити, те подчињеног изазове на истоветан отпор, казниће се затвором до године, поред лишења чина.

Тако ће се казнити и изазван, ако и овај, по свом положају и начину постпања претпостављеног не би заслужио извињење или умаљење казне.

И у једном и у другом случају имаће се пред очима дисциплина, која се условљава са послушношћу млађега и човечним поступањем старијега.

§. 241.

Војни судија, који пред судом не би сам изјавио да против њега постоје изузећа у §. 8. овог законика побројана, казниће се затвором од једног до три месеца.

§. 242.

Ко млађега од себе кад је овај под оружјем удари или телесно повреди, казниће се као претпостављени по §. 234. овог законика.

§. 243.

А кад војник вршећи службу са оружјем, управља се тако, да је против прописне или против изречне заповести радио, и војника у опште или грађанско лице обранио, тешко повредио или убио, казниће се као и претпостављени, који потчињеном такве повреде и убиства зада по §. 234. овог законика.

Но уредно поступање свагда се предпоставља, ако се противно не докаже, када ће се узети да стоји намерно повређење или убиство.

§. 244.

Но ако војник на служби са оружјем, неуредно рукујући из нехата повреди или убије војника у опште или грађанина, казниће се за нехатну повреду ако је лака по §. 225. ако је тешка по §. 226. а ако је извршено убиство по §. 227. овог законика.

Овака казнима дела извршена на друге начине и ван службе над грађанским лицима, казниће се по општем казнителноме закону.

§. 245.

Војни лекари, који откажу лекарску помоћ и непритекну војнику благовремено, кад су дужношћу или нарочито позвани, казниће се строго дисциплинарно, само ако је болесник дуже на помоћ чекао, него што би лекар у двогубом времену од кад је позван доћи могао.

Ако је болест због неблаговременог доласка постала опаснија или је болесник скончао, очекујући лекара, кога би жив дочекао. да се овај пожурио, казниће се лишењем чина.

Но ако никако није хтео доћи а није опасност за болесника наступила, казниће се затвором до једне године са лишењем чина. Али ако је опасност за живот баш због овог недоласка наступила или постала већа, него што се болест појавила а лекар

није хтео притећи у помоћ, казниће се затвором од 1 до 5 година поред лишења чина.

ГЛАВА ОСАМНАЈЕСТА

о казнењу преступа и злочинстава учињених не издавањем свакидашњих принадлежности војницима, нечувањем и упропашћењем војних материјала, одређених за препитање, обмундировку и бојну војну спрему.

§ 246.

Старешина, који од хране или плате појединих војника или у опште од њихових принадлежности што закида и на своју корист обраћа, казниће се робијом или заточењем од 2 до 5 година поред дегредације.

Но који од војника примљене новце или ствари узме на чување за какве њине потребе, па их упропасти и потроши, казниће се затвором до 3 године поред лишења војних одличија или дегредације.

§ 247.

Који плату војницима за 3 дана, пошто је прими или пошто дође на место издавања, не изда, казниће се због овог задржавања затвором до 6 месеци ако нема злоупотребљења. У повратку казниће се лишењем чина.

§ 248.

Који би са дозвољењем војника а по одобрењу дотичног старешине, ради војничких потреба што од плате обуставио, не ће се казнити.

Ако није предходило одобрење и саизвољење војника, казниће се који својевољно обустави што од плате војника, ако и за потребу војника, затвором од 3 до 9 месеци.

§ 249.

Ко плату у другој монети издаје него што је примио, казниће се лишењем чина, ако је издавање по примљеној монети могло бити извршено а да се новац не ситни.

Но ако је промењивање монета доносило и добити, која није показана, казниће се кривац, који је добит на своју корист употребио, робијом или заточењем од 2 до 5 година поред дегредације.

§ 250.

Који би плату и друге војене потребе упропашћивао, у користољубивој цељи, казниће се заточењем од 2 до 6 година поред дегредације. Ако би војска због тога трпила оскудицу, или би било опасности да трпити мора, казниће се заточењем од 6 до 10 година. Ако би се отуда изродио неред и незадовољство, казнће се заточењем до 20 година и у оба случаја дегредацијом.

До 20 година казниће се особито онда, ако је упропашћење учињено у ванредном стању или ако је од знатне вредности.

§ 251.

Који војне материјале, за које по служби одговара, у магацинима и слагалиштима не држи у чистоћи, него их оставља да рђају, труле и пропадају и не чини кораке, да се благовремено потроше или од пропасти предохране, казниће се ако су предмети остали за опредељену цељ неупотребљиви или су пропали затвором од 1 до 5 година поред лишења чина, а ако су предмети остали ипак употребљиви но је према одговорном лицу уваљено небрежење и немарљивост у тој мери, да су предмети са нечувања попустили у квалитету, казниће се лишењем чина.

§ 252.

Који материјале, за које одговара службено, из магацина или слагалишта или са другог места одакле се војне потребе подмирују продаје, или на ма који начин односи, поклања и другоме пздаје, казниће се робијом или змточењем од 2 до 10 година поред дегредације.

Купци и примаоци ових предмета у колико су по предметима и лицу којим такове продаје или поклања и предаје, познавали да су то предмети војно државни, сматрају се као учасници заједничког користољубља, са овим лицем, и то ако власти ово упропашћавање војених предмета не одкрију. Они који су знали за ово упропашћавање, а службом

позвани нису га предупређавали и одкрили власти, такође казниће се као учасници.

§ 253.

Ако је службом одговорно лице на други начин из слагалишта и радионица војне материјале упропашћавало т. ј. ако је примајући материјал признавало веће количине него што су у ствари биле, што се само може покрити другим материјалом, који је од потрошка заостао и који је утајан, па ако се на лицу и покаже као да стоји сав материјал, али се по начину радње, што при свакој партији израде нису остатци салдирани и заведени или што из године у годину није укупна економомија за извесне предмете у приход уведена потпуно увиђа, — да је злоупотребитељ тако радио, да потрошке са изузетим материјалом на прераду или потрошак у равнотежу доведе, онда чиниоц оваких казнимих дела казниће се робијом или заточењем од 5 до 20 година, поред дегредације. Но ако су штете огромне да их чиниоц не може да накнади, казниће се смрћу поред дегредације.

Они, који у оваким радњама и подпомагању лица службом одговорног учествују ради своје користи казниће се робијом или заточењем до 10 година поред дегредације.

Злонамерно упропашћење војних материјала, да се војска лиши срестава за борбу, казниће се као издајство по § 135. тачка в., овог законика.

§ 254.

Ко је дужношћу позван, да сврх материјала, који не одговарају уговору и мустрама по доброти и свима својствима учини примедбе, а мане су и недостатци били увиђавни за сваког, нарочито који се овим послом баве, па примедбе ове не учини, него се материјал прими и пропусти, казниће се за непоуздану службу лишењем чина, у колико таква радња не би прелазила у већа казнима дела.

§ 255.

Ко лакоумно одкрива стање војних магацина и слагалишта, које се у тајности држи, казниће се затвором до 5 година или лишењем чина.

Но ко то чини са злом намером, да непријатеља упозна, и да служи интересима туђима, казниће се такође као издајник (§ 135).

§ 256.

Прости војници и подофицири, и старешине народне војске који нису командири, којима би каква исплата поверена била, па би ово поверење злоупотребили или којима је друго што као аманет по дужности предано, па би ствари или новац примљени упропастили, казниће се за најмање злоупотребљење овог поверења затвором до 6 месеци са лишењем војених одличија.

За штету, коју ова лица у изложеним приликама учине, злоупотребљавајући поверење свога

старешине, одговорне су само старешине, што се тиче накнаде.

§ 257.

Ко новац, који је одређен, да се подмире војне набавке, или који је одређен за снабдевање војске у њеном препитању и спреми, упропасти и злоупотреби, казниће се робијом или заточењем од 2 до 10 година поред дегредације.

Ако је овим штета огромна учињена, коју оштетитељ не може да накнади, робија и заточење могу ићи до највеће мере, и ако је то учињено, тако, да је војска макар и привремено била лишена нужних средстава у оделу, препитању или бојним средствима: казниће се кривац смрћу поред дегредације.

§ 258.

Казнима дела која руковатељи са касама или депозитима учине, као и противу-законо поступање са књигама и актима новчаним, у колико таква дела потребују рачунски извиђај и оцену, казниће се по општем казнителном законику од грађанских судова, а на тужбу војне контролне власти.

ГЛАВА ДЕВЕТНАЈЕСТА

о казнењу преступа и злочинстава учињених крађом у служби и подкрадањем другова, преварама и утајама.

§. 259.

Кад се војнику стави у дужност, да чува какво имање државно или грађанско, кад му се повери

каква драгоценост или новци или му се предаду какве војне спреме и потребе под надзор, чување или сигурну пратњу, па би од тога што украо, подкрао или навалично допустио да се краде и упропасти на заједничку или посебну корист, казниће се, ако вредност украденог предмета не превазилази 50 динара, затвором до 1 године са лишењем војних одличија, а ако превазилази, затвором од 1 до 5 година са лишењем војних одличија.

У првом случају покушај казниће се строго дисциплинарно а у другом затвором до 2 године са лишењем војних одличија.

§ 260.

Ако војник свом другу са којим обитава, узме што, од јела пића или од ствари за препитање или које су за чишћење одела и оружја потребне, казниће се дисциплинарно.

Но ако војник од војника или од лица станујућих у касарни и војеним заводима или на земљишту војеном украде новац, или ствари или превáром и утајом таква лица оштети у вредности до 50 динара казниће се први пут најстрожијом дисциплинарском казном, а у поврату ако повторна дисциплинарна казна не би била за поправку довољна, казниће се затвором од 2 месеца до годину или ако је једном судски за таква дела био кажњен, затвором од две до пет година и у оба случаја лишењем војених одличија.

На овај начин учињене крађе, преваре и утаје у вредности већој од 50 динара казниће се први пут затвором до три године и са лишењем војених одличија, а у повратy затвором од 2 до 5 година, поред лишења војних одличија. Овако ће се казнити кривац и за крађе од мање вредности ако је из покретних затвора — ковчега, столова — долапа — крађа извршена.

У овом случају и покушај такве крађе, казниће се затвором до 6 месеца поред лишења војених одличија.

§. 261.

Који војник подкрада фуражне принадлежности од свог или туђег коња и стоке и на своју корист обраћа, ако су дисциплинарске казне исцрпљене, па је остао непоправљен, казниће се затвором до 5 година са лишењем војних одличија.

§. 262.

Војник који у војним заводима или зградама и у опште над војним материјалом чини крађе по службеном приступу без призрења на вредност, казниће се затвором до 2 године поред лишења војних одличија.

Исто тако, кад војска станује по грађанским кућама, па војник изврши крађе по свом слободном приступу или што тамо обитава или што је дошао код свог друга (који тамо обитава) казниће се по

предходећем ставу као да је крађу над војеним материјалом учинио.

И покушај у овим случајима казниће се затвором до 6 месеци поред лишења војних одличија.

Но ако приступ није био слободан, него или су материјали и новци стражарно чувани или затворени па војник обијањем, насилним или удешеним отварањем из таквих зграда и места изврши крађу, казниће се робијом до 10 година, поред дегредације,

Ако је пак чинноц такве крађе, војник са страже, који је на такво чување одређен или сам чувар, казниће се смрћу са деградацијом.

Покушај оваквих крађа, у оба предходна случаја казниће се као извршено дело.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА.

о казнама за кривице чиновника и званичника грађанског реда, који служе при војсци и војеним властима.

§. 263.

Лица грађанског реда, која су војени званичници, за казнима дела која учине у својој дужности, казниће се као и официри који повреде службене дужности.

§. 264.

Кад ови званичници у својој дужности учине какво казнимо дело, казниће се као и остали

Ако су имали старешинску власт, онда су као и друге војне старешине и одговорни, и тако ће се и казнити.

§. 265.

У участвовању, помагању и починьању војених казнимих дела, само ће се онда ови званичници сматрати за коловоће, где се то види по самом делу.

Тако ће се сматрати за коловоћу онда, кад који од њих казнимо дело почне, кад га руководи или саветом помаже те да се оно учини; кад присвоји старешинску власт у своје руке, или са свима средствима највише ради да се учини казнимо дело.

Преступьење субординације ових званичника према предпостављеним старешинама, под чијим заповестима врше службу, казниће се као и код осталих војника, и то само у службеним односима учињено.

Неће се узети као преступлење субординације, нити ће се као таково казнити, ако овакав званичник није хтео оно учинити, што се не тиче службених послова, или се тиче, али исти званичник био би по закону одговоран, за своје против дужносно поступање.

У осталом ови званичници за своје ванслужбене кривице, подлежаће грађанским властима и судовима.

§. 266.

Кад званичник, о коме је реч у овој глави, преко добивеног осуства, у редовном стању, остане

од дужности, онако као што је за официре казано у §. 217. овог закона, тада ће се сматрати да је службу оставио, осим ако важним узроцима свој изостанак оправда.

За оставку службе узеће се и онда, кад за 5 дана на службу не долази, а не јави узрок изостанка.

А ако је ово скопчано са каквим казнимим делом по овом законику, онда ће се судити по војеним законима но и ако се ослободи од казни, опет ће се узети да је службу оставио.

§. 267.

Ако који од ових званичника у ванредном стању, преко добивеног одсуства остане или службу напусти својим недоласком, казниће се по овом закону као бегунац исто онако као и официри. (§. 217.)

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ПРВА

о казнењу оних лица, која на позив или по наредбама власти неврше закон о реквизицији.

§. 268.

Који у ванредном стању или рату избегава, да војсци чини услуге са одређеним средствима и не долази у одређено време, казниће се затвором до 3 године, а ко то чини са намером одказивања ове услуге, казниће се затвором до пет година.

А ко пак бега и уклања средства са којима има да изврши одређене услуге, казниће се затвором најмање од 3 године.

§. 269.

Ко крије предмете, који се по закону о реквизицији захтевају и узимају на подмирење војних потреба, казниће се затвором до 3 године а скривени предмети узеће му се без икакве накнаде.

§. 270.

Она лица, (као н. пр. кметови и њима подобне власти или лица) којима се повери и преда извршење реквизиције, ако се при овом немарна покажу или избегавају такву службену услугу или је отказују или беже, казниће се као и они, који су позвани да собом такве услуге чине по §. 268. овог законика.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ДРУГА

општа расположења.

§. 271.

Кад се осуђује чиновник или војни званичник по војном закону, гди се год официр осуђује на лишење чина, ова грађанска лица осуђиваће се на лишење звања.

Исто тако гди официрима закон одређује дегредацију, а за остале млађе војнике лишење војних одличија, грађанска лица у опште кад се казне од војних судова и по војном закону, осуђиваће се на лишење грађанске части, са којом осудом постижу

осуђеног последице §. 34. општег казнителног законика.

Најпосле, гди овај закон изриче за официре лишење чина, старешине народне војске, који командују појединим одељењима (§. 113. овог законика) осуђиваће се на лишење старешинског звања које имају.

Напротив кад грађански судови над официрима изреку лишење звања или лишење грађанске части, војни судови замењују први начин казне са лишењем чина; а други начин лишења грађанске части, са дегредацијом. Ако је поред затвора изречено лишење грађанске части код нижих чинова, извесних старешина народње војске и редова у опште замениће се ова казна, са лишењем војних одличија. Но ако лишење грађанске части следује поред робије или заточења, над војником без разлике чина и звања, војни суд замениће ову казну дегредацијом.

§. 272.

За иступлења изложена у III. части општег казнителног законика, и то у §. 328. и у §. 329. тачкама 2, 3, 4, 7, 11, 33 и 34. §. 335. тачке 1. §. 340. §. 357. тачкама 1, 2, и 3, §§. 358, 359, 360, и 361: §. 362. тачкама 1, 2, 4, 5, и 9. §. 363, 365. тачкама: 1, 2, 3, 5, 8, и 9, §. 375. тачкама: 1, 2, 3, 4, и 5, §. 378. без додатка §. 379. §. 383. тачкама 2 и 3 §. 384 §. 395. тачкама 7, 8, 11, и 12, и §§. 396. и 397. — војницима, кад

су ови из разних родова, оружја, судиће гарнизонари, а на маршу сваки старешина, који има власт војне полиције, или је заповедник марша.

Но ако војници нису из разних родова оружја, него из једног одељења и у команди судиће им заповедници, који по уредби о војној дисциплини имају право дисциплинарског казнења, посредно или непосредно.

Лица грађанског реда, која при војсци служе, за иступе дисциплинарне, казниће их надлежна њихова власт као и војна лица, а за иступе казниме по опште казнителном закону, подлежаће казнењу грађанске власти.

Исто тако над грађанским лицима у опште, која станују у градовима, командант града изрицаће казне за све грађанске иступе казниме по општем казнителном законику, онако као што би изрицала општинска или грађанска полицајна власт.

За сва остала иступлења у III. части општег казнителног законика изложена, и прости војници и официри подпадају, као и остали грађани под надлежне грађанске власти.

§. 273.

Оне кривице које не би биле пресуђене, кад овај законик у овај живот ступа, судиће се односно поступка по овом законику, а односно примено казне за кривице учињене до дана ступања овог законика у живот, одређиваће се казна: или по дотле

постојећем законском определењу, ако тај закон блажију казну изриче, или по овом закону, ако он блажију казну одређује.

§. 274.

По ступању овог законика у живот престаје важити §. 96. устројства војске од 20. Марта 1864. год. и војено судски законик издан 28. Априла 1964. године.

Ф№ 3019.
8. Априла 1876. год.
у Београду.

ПРОКЛАМАЦИЈА

моме драгоме народу

Скоро се навршује година дана, како су наша браћа у Босни и Херцеговини устала на оружје, да се бране од необуздане самовоље и нечувеног насиља.

Патње њихове налазиле су вазда одзива у нашим братским грудима, а кад прошле године њихов вапај на ново испуни ваздух, објавих Ја нашој Народној Скупштини, да ћу и сам у границама наших слабих сила настајавати, да се пронађе успешан начин, којим би се коначно успокојили они крајеви, којих нам судбина не може бити равнодушна. Пошто Србија, рекох Ја, као непосредна сусетка ових области, више него ико трпи и у моралном и у економном погледу од периодичних устанака њихових становника, то је и она интересована да се таквом стању једном за свагда крај учини.

Но како је у исто време Висока Порта, у договору са великим силама, узела дело умирења у своје руке, искључујући свако друго суделовање, ми

смо дужни били очекивати са поштовањем и стрпљењем исход оних покушаја, које су велике силе најживље предузимале у корист наше патничке браће. Међу тим искуство, које се од векова образовало у души удрученог усталог народа, није му могло улити поверења, да мере, које Висока Порта предузима за њихово умирење, дају довољно јемства против повратка зала, која их тако често на оружје нагоне. Јуначки бој продужио се и даље у Херцеговини, а крвави покољ и грозна свирепства била су, нарочито у Босни, на дневном реду. Докле смо ми очекивали крај овоме стању ствари на западној граници нашој, нов устанак народни плануо је на другој граници наше кнежевине. Бугарска је постала позорница таквих призора пустоши и истребљавања, какве наш век не познаје. Изливи мусломанског фанатизма пренели су се са крвавих бојишта кроз све крајеве европске Турске, и проврели и у самом Цариграду, у крилу слугу и проповедника корана, који данас имају пресудан утицај на судбину народа у царевини.

Према овим појавима пале су све наде, да ће се на скоро умирити побуњени крајеви. Изгледи, у место да се разбистравају, постају све мутнији, па се не можемо никако храбрити надом, да ће Србија изићи из тешког положаја, у коме се већ скоро годину дана налази.

Но и ако нам је положај несносан, ми нисмо ништа предузели што би могло великим силама и

Високој Порти отежати дело умирења. Напротив, влада Моја предузимала је све што је могло припомоћи к стишању и успокојењу духова. Пребегла нејач босанска примљена је и удомљена са знатним жртвама нашим; на границама нашим одржан је од стране наше примеран ред, а војска наша, која је у први мах на границу изашла била ради успокојења узнемиреног становништва, повраћена је још прошле јесени на своја огњишта. Све је у нашој мирној земљи пошло природним током; никакав повод није дат Порти Отоманској да против Србије предузима мере неповерења.

И при свем том влада Отоманска опасала је отаџбину нашу силном војском од ушћа Тимока до ушћа Дрине. Војска је турска заузела претећи положај према нама, а под њеним закриљем дивље хорде башибозука, Черкеза и Арнаута, потпомагане не ретко одељењима редовне војске, упадале су у нашу земљу, нападале на мирне грађане, пљачкале свете храмове наше, палиле нам домове, одводиле стоку и грабиле друго имање, а за собом остављале пожар и убиства.

Браћо, година је дана скоро како ви трпите ове крваве призоре на својој драгој земљи, коју су нам оцеви скупом крвљу откупили. Не само појединн срезови, но и читави окрузи погранични, морали су без одмора излетати на границу да своје имање отимљу из руку разбојничких и да заштићавају живот својих породица. Узалуд су остајали

кораци, које је влада Моја чинила код отоманских власти. па и код саме Порте. Оружани упадаји нису престали, а војска турска и даље је држала Србију у опсадном стању, под кој им се заустављо сваки трговачки обрт, престала свака привредна радња тако, да смо морали прибегавати ванредним мерама, да спасемо остатак народне привреде од крајње пропасти.

И ако нисмо у рату, ми подносимо све штетне последице рата.

Само великој трпљивости вашој, само вашем поштовању закона и вашој послушности наредбама Мојих власти има се захвалити, што ви нисте досада дали задовољења вашим увређеним осећањима, вашем праведном гњеву према нападачима.

Усред овога тешкога положаја, може ли бити основане замерке, што је Моја влада, вршећи закључења Народне Скупштине, прикупљала средства потребна за одбрану овако угрожене безбедности земаљске? И опет је Порта Отоманска замерила Србији, што се усуђује да се за своју одбрану брине, оној Србији, коју је она и принудила, да неизмерним жртвама исцрпљује своју снагу, да напушта своја поља и огњишта, па да се ставља у стање самоодбране.

Браћо, не остављајући ни за један тренутак пута умерености и разлога, замерајући се вашим увређеним осећањима, Ја сам следовао саветима гарантних сила, те и у својим и вашим грудима

затварао одзив, који су изазивали ови, у образованом свету невиђени, поступци турски. Овај пут умерености нисам Ја ни онда оставио, кад је Порта у место да уклони узроке овоме стању ствари, нашла за добро, да потражи од Мене објашњење о мерама, које смо ми за одбрану своје земље морали предузимати. И тада, објаснив се скромно и предусретљиво са сузереним двором, Ја изјавих готовост, да пошљем у Цариград нарочитог посланика, који би у договору с Портом потражио основу за трајно споразумљење између нас и царске владе. И шта мислите, какав пријем у Отоманске Порте нађе овај нови доказ Моје помирљивости? Дакле је Порта Моју помирљиву понуду ћутањем прешла, турска војска почела се новим напорима упућивати нашим границама; дивље хорде башибозука, Черкеза и Арнаута почињу се с нова примицати Србији; из дубине Азије дозивају се варварски Курди у намери, да се Србија преда плену и ватри, да се њено благостање уништи, њен понос народни погаси и постиди. Не могући се оправдати пред светом за своју злочесту управу, Порта је очевидно наумна да на Србију баци одговорност за грехе, за које је својим народима сама одговорна. Кад би нестало напредне Србије, чини јој се ваљада, до не би више било никакве земље на истоку, која би даљу немогућност садашњег уређења у Турској самим својим бићем на светлост износила.

Браћо! Кад би смо ми, и после оваких непријатељских поступака и намера турских, остали

и даље на путу уздржљивости, наша умереност прешла би у слабост, наше ћутање у плашљивост, недостојно потомака Душанових и Милошевих. Но и ако је рат између Српског Народа и Отоманске Порте постао неизбежан, Ја сам опет оправио у Цариград представку, у којој сам означио и средство, којим би се побуњени народи на истоку умирили, а Србија извела из тешког положаја, у који је без своје кривице запала. Захтевао сам да се са граница наших дигне турска војска са свима дивљим хордама, које су их поселе, и објавио сам влади Царској, да ће војска Српска, у име законите самоодбране, у име човечности и братских осећања, која нас вежу за нашу патничку браћу, да уђе у побуњене крајеве, да поврати мир, да их уреди на основима правде и једнакости без призрења на верозаконске разлике.

На Порти је сад да рекне своју судбоносну реч и да заустави проливање крви.

Срби војници! Ми не полазимо у овај рат гоњени чуствима мржње и дивље освете, него проникнути неопходном потребом нашом и наше браће на истоку, потребом општега мира. Поносећи се лепим посланством просвете и слободе, које вам је божјим Промислом на истоку поверено, ступајте поуздано и смело напред, подижући своје оружје само против оних, који би нам на супрот стали. Прелазећи границу знајте, да ми остајемо верни начелу целокупности отоманске царевине, докле нас год

отпор царске војске не би принудио, да судбини оружја предамо исход наше свете ствари. Не заборављајте ни на један тренутак, да у пределима, у које идете, живе браћа ваша, која ће вас као своје избавитеље раширеним рукама дочекати. Има тамо, истина, и таких, који су нам се вером одавно отуђили, али су и они, по крви и језику права браћа наша. Ако вам се они успротиве с оружјем у руци, оружјем их сузбијајте, али чим га положе, штедите их, као и све друге противнике, и заклањајте њихов живот, њихове породице, имање и веру. То је Моја тврда воља, а вама света дужност; то ће вам набавити поштовање просвећеног света, и убедити га, да сте у њему заслужили боље место. Наш је покрет чисто народан. Он мора затворити своје редове свима елементима социјалног преврата и верозаконог фанатизма. Ми не носимо собом преврат, ватру и опустошавање, но правду, ред и безбедност

Странце штедите оним гостољубљем, које Србину доликује; поштујте границе суседне монархије и не дајте никаква основа незадовољству царско-краљевске владе, која је стекла права на нашу признателност, примивши хиљадама нејачи босанско-херцеговачке под своје крило, и заклонивши их од зиме и глади.

Браћо! Пун поуздања у ваше родољубље и ваше војничке врлине, Ја ћу с вама и пред вама, а с нама ће наша храбра браћа Црногорци, под својим

витешким вођем, Мојим братом књазом Николом, с нама ће наши дивни јунаци Херцеговци и наши много-искушени паћеници Босански. Наша вредна браћа Бугари чекају на нас, а од слободоумља поноситих Грка можемо очекивати, да не ће иза нас дуго заостати ти славни потомци Темистокла и Бочариса.

Пођимо дакле напред, моји дични јунаци, у име Свемоћнога Бога, свима народима праведнога оца, пођимо у име правде, слободе и просвете!

На Делиграду 18. Јуна 1876 године.

Милан М. Обреновић IV. с. р.
КЊАЗ СРПСКИ.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV

По милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог нашег министарског савета,

узимајући у обзир,

Да земаљској безбедности грози опасност од Турске,

На основу члана 56. и 38. устава и § 2. закона о устројству војске од 20. Марта 1864. год. (Збор. XVII. стр. 65.)

Наредили смо и наређујемо, што ће силу закона имати:

Члан 1. Проглашује се у свој Србији ванредно или ратно стање.

Члан 2. По томе и сва се војска ставља у ванредно или ратно стање.

Члан 3. Указ овај ступа у живот од дана потписа Књажевог.

Препоручујемо Нашем министру војном, да указ овај обнародује, а свима министрима, у колико се кога

тиче, да се о извршењу његовом старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме, да му се покоравају.

18. Јуна 1876. год.
у Алексинцу.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,

Јов. Ристић с. р.

Министар правде,

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,

Рад. Милојковић с. р.

Министар војни, почасни адјутант Њег. Светлости артиљеријски пуковник,

Јих. Николић с. р.

Министар просвете и црквених дела,

А. Васиљевић с. р.

Министар финансије,

В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског Савета

Узимајући у обзир:

да је указом Нашим од данашњег проглашено ванредно или ратно стање;

да народни војници остављају своје породице и своје домове, па иду да се боре са непријатељем отачаства;

да је потреба, да се данас више него икада одржи свуда потпуна сигурност лична, домаћа и имовна од злих људи, и у свој земљи безусловна покорност закону и брза послушност властима и у опште сталан ред;

да се та циљ најсигурније постиже законитим, а брзим кажњењем криваца;

да се тим отклања прека опасност за јавну сигурност, и велика опасност за земаљску безбедност,

На основу члана 38. и 56. устава наредили о и наређујемо што следује, и што ће имати лу закона

О ПРЕКОМ СУДУ.

Чл. 1.

Окружни судови у окрузима и суд вароши Беоада у Београду судиће и као преки судови.

Чл. 2.

У делима, која по овоме закону подлеже суњу преких судова, истражне и иследне власти ће се придржавати прописа у законику о кривиом поступку:

у § 28. и 58 односно присуствовања писара и едока;

у §. 71. односно састављања више спискова једнога који је за суд нужан;

у §. 73. другог одељка;

у допуни §. 81. осим последње тачке о издању реверса за одузете ствари;

у §. 86. 109. и 110;

у допуни §. 130. под б.;

у §. 131. односно предаје позива пред два ађанина и односно издавања решења о притвору;

у допуни §. 131 под б. и в;

у одељку првом §. 141;

у одељку другом §. 145;

ни наређења у §. 146. и 153. прописаних.

Чл. 3.

При извиђању дела, која долазе под суђење преких судова, иследна ће власт све усмено саслушати и извидети, па укратко на протоколу назначити казнимо дело, име ухваћеног кривца, саучесника, сведока, вештака и све што је о томе нашла за доказ, па ће послати одмах преком суду.

Нађена при овоме случају оруђа за извршење дела и друге знаке доказне, иследна власт одузеће и с кривцем такође суду послати ако је могуће; иначе учиниће што је нужно да се оне осигурају, како се не би покварише, уништиле или измениле.

Чл. 4.

У преком суду судиће три судије.

Осуствујућег, спреченог или недостајућег судију, по писменој наредби председавајућег заступаће у суђењу други судски званичник, који има својства устројством окружних судова за судију прописана.

Чл. 5.

Осуствујућег, спреченог или недостајућег судију иследника и државног тужиоца, по писменој наредби председавајућег заступаће други судски званичник, који не мора имати својства за судију прописана.

Чл. 6.

Ако би се десило да је цео суд за суђење спречен недостатком судија или иначе, судиће дело

кривице најближи преки суд, коме ће спречени суд дело послати.

Чл. 7.

Под преко суђење долазе злочинства и преступљења:

Против отачаства, владаоца и устава (глава девета).

Против закона, власти и јавног поретка (глава десета);

због убијства (глава петнајеста);

због повреде тела (глава деветнајеста;

против личне слободе (глава двадесета);

о крађи и утаји (глава двадесет трећа);

о разбојништву, ајдуковању и насилном изнуђавању (глава двадесет четврта);

о повреди туђих ствари (глава тридесета); и

опште опасна злочинства и преступљења (глава тридесет прва) општег казненог законика, у колико која од овде споменутих злочинстава и преступљења нису ушла у војено судски законик од 17. Јуна ове године и стављана под суђење војених судова.

Члан 8.

Но преки суд суди, и то по војено-судском законику од 17. Јуна ове године издатом, и она злочинства и преступљења, за која би био надлежан војени суд:

а., ако нема војеног суда у округу у оно време када би му се ухваћени кривац предати имао на суђење;

б., кад се војени суд у једном округу постојећи наглим маршом крене те не може кривца да прими или да примљенога кривицу извиди и суди;

в., кад је војени суд због војених узрока или других прилика ограничен на извесно место и простор, па због тога не може примити и судити дело учињено изван тога места и простора.

За уверење о свему овом служиће преком суду извештај војене или полицијске власти при спроводу кривца или иначе дати.

г., кад војени суд нађе да сам није надлежан па упути дело преком суду; и

д., кад војени команданти сами или преко полицајске власти упуте какво дело преком суду.

Члан 9.

Упућено дело од војеног суда или команданта или полицијске власти примиће преки суд и онда, ако би налазио да је оно иступ, и судиће га као иступ по закону.

Члан 10.

Ако би се оптужени имао судити и за дело раније или доцније учињено, било мање или веће, које не долази под преки суд, судиће преки суд и о томе делу, уз оно, које подлежи суђењу његовом.

Члан 11.

Не може бити сукоба о надлежности између једног и другог преког суда.

Онај преки суд, коме је дело упућено, или се код њега појавило, дужан је исто у поступак предузети и судити као надлежан.

Члан 12.

Преки суд, како прими дело предаће одмах ислеђујућем судији, као државном тужиоцу, који ако нађе да је у предатом му делу тужба оптужујуће власти у основу добра, не ће сам другу састављати него ће одмах исту усвојити са свим или са нужном изменом и допуном. А ако нађе да тужба није у основу добра, онда ће исту одмах сам начинити и суду на решење предати.

Члан 13.

Преки суд како прими тужбу државног тужиоца, одмах ће решити, да ли има места да се оптужени под суд стави, па ако нађе да има, саопштиће то решење оптуженоме и наредити да се одмах претрес предузме. А ако реши да нема места стављању под суд, саопштиће то решење оптуженоме и државном тужиоцу, који ће у таквом случају свагда изјавити жалбу касационом суду.

Члан 14.

Предузети претрес и суђење не ће се прекидати осим ако би потреба била да се други претрес одреди. Но на другоме претресу не ће се позивати сведоци и вештаци, који су на ранијем претресу саслушавани, осим ако би се то нарочито за потребно нашло.

Члан 15.

Судије преког суда судиће и пресуду изрицати по својој савести и убеђењу, које су поцрпили из укупног извиђаја и прибраних доказа; но у пресуди дужни су свагда изложити разлоге, на којима своје мишљење оснивају.

Члан 16.

Противу пресуде или решења, које би се у место пресуде о главној ствари изрекло, може се изјавити жалба за 24 сахата по саопштењу касационом суду.

А противу осталих решења само се уз главну ствар може жалба изјавити.

Члан 17.

По изјављеној жалби, дужан је суд најдаље за три дана поднети дело касационом суду.

Члан 18.

За разматрање пресуда и решења преког суда у касационом суду морају бити три судије.

Недостајућег или спреченог судију заступаће секретар истог суда.

Члан 19.

Прве примедбе касац. суда на пресуду и решење преког суда обвезне су за исти.

Члан 20.

Оснажене пресуде и решења касациони суд шаље одмах преком суду ради извршења.

Овако ће касациони суд поступати и са пресудама којима би оптужени на смрт осуђен био, а не ће чинити што је у § 283. закона о крив. поступку прописано.

Члан 21.

Касациони суд дужан је претходно и најбрже примљено дело расмотрити, решити и преком суду послати.

Члан 22.

Извршну пресуду преки ће суд најдаље за 24 сахата послати на извршење.

Члан 23.

Преки судови а тако исто и суд касациони, докле траје преко суђење, радиће и ван прописаних часова па и у празничне дане, кад је потреба.

Члан 24.

За све што овим законом није другче наређено о делима, која суди преки суд, вреде наређења у кривичном поступку и устројству судова окружних и касационог.

Члан 25.

По овом закону судиће се само она кривична дела, која се догоде од дана, кад овај закон почне важити.

Члан 26.

Овај закон ступа у живот од данас, кад се књажевим указом проглашује ванредно или ратно стање, и важиће до дана, кад се књажевим указом прогласи, да је престало ратно стање.

Препоручујемо Нашем министру правде да овај закон обнародује, а свима Нашим министрима, у колико се кога тиче, да се о извршењу његовом

старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

18. Јуна 1876. год.
у Алексинцу.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета,
министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад Милојковић с. р.

Министар војни
почасни абутант Његове Светлости,
артиљеријски пуковник,
Јих. Николић с. р.

Министар просв. и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

УПУСТВА

за извршење закона од 17. Јуна тек. год. по коме се за време рата смањују све чиновничке, свештеничке, владичке и калуђерске плате, пензије и издржавања из државне касе, а од кога се изузимају само лекари и официри у служби.

1., Онима који имају 300 талира плате годишње одбијање се по 20 %.

2., Да се смањивање плате по овом закону има однети и на неуказна лица, која из државне касе плату примају као што су: практиканти, учитељи и у опште служитељи, зато што се у првом ставу истога закона помињу не само плате чиновничке, него и свештеничке, а међу овима има их и таковних, који се указом не постављају, као што су протојереји и т. д. а осим тога помињу се и лица, која издржавање из државне касе примају, међу којима има их који немају више од 12 талира годишњег издржавања; па кад се од ових лица проценат одбијати има, онда по аналогији тога следује, да се проценат и од плате речених неуказних лица одбијати има, и то тим пре, што има простих служитеља, који поред огрева, квартира и осветлења, и до 180 талира годишње плате имају.

3., Да се исти закон има однети и на контрактуалне чиновнике и званичнике као год и на хонорарне.

Само што се тиче контрактуалних чиновника, да се ови имају најпре запитати, да ли пристају да примају смањену плату, па који пристају да се задрже и даље у служби, а који непристају, да им се по уговору откаже државна служба, ако то по уговору може да буде.

4., Да се проценат за фонд удовица и сирочади чиновника задржава у онолико од плате чиновника у колико такову сада примали буду, јер плаћање процента скопчано је са количином плате чиновничке, па се разуме само по себи да су они дужни да плаћају праценат на онај део плате, што га дејствително примају; а на онај остатак плате што

им држава задржава дужна је државна каса и припадајући проценат од тога фонду удовичком полагати; јер држава задржавајући плату прима доследно томе и терете, који су са том платом скопчани.

Према овоме неће поједине власти ни шиљати фонду удовичком проценат на ону плату, која се задржава, јер ће то главна државна каса на крају рачунске године измирити, него ће власти одбијати и шиљати проценат само од оне плате, коју дотични чиновник дејствително прима.

5., Под именом лекара разумеју се и лекари окружни и други који су у служби.

6., Од правила о смањивању плате морају се свакојако изузети додатци, који су одређени на кирију за станове, на огрев и на забројавање, као и тодатци, који припадају заступницима на страни и без којих ови не би могли у своме положају у страноме свету опстати, те би интереси народни морали остати незаступљени у овако важном времену.

Чиновницима, који такове додатке имају, само се систематична плата своди на 300 талира; а додатци им се остављају као неодољиво нужни за вршење државне службе која им је поверена. Сви други додатци па и министарски, престају се давати за време рата и остају у државној благајни заједно са оним вишком плате преко 300 талира.

7., Од смањивања плате изузимају се и жандарми, јер врше војну службу (в. закон од 11. Јула 1860. зб. XIII); а немају особене хране, него се хране од своје плате.

А№ 4734.
26. Јуна 1876.
Београд.

Министар финанције
В. Јовановић с. р.

РАСПИС МИНИСТРА ПРАВДЕ.

Свима првостепеним судовима осим трговачког и касационом суду.

Због употребе судија и судских званичника на војне дужности у садањем рату, остао је у више судова недовољан број судија и званичника за држање коначног претреса и за суђење по кривичним делима. Да не би због тога они од оптуженика, који би стављени били у притвор, лежали у овоме противно правди а на штету државне касе више него што треба, нужно је да се судови узајамно потпомажу у колико је могуће брже у оваквим приликама са судијама и званичницима других суседних судова.

И с тога, имајући у виду ову преку потребу, наређујем:

1, да онај суд, који има или добије таквих оптуженика, који морају у притвору стајати, позове из оближњег суда потребан број судија и званичника за држање главног претреса и суђења.

2, да суд, од кога би се овако судије и званичници позвали, дужан буде томе позиву одма одазвати се и захтевани број судија и званичника послати у помоћ суду, који то захтева.

4, по себи се разуме, да ће, по свршеном послу, позвани судије и званичници враћати се одма у свој редовни суд на дужност.

5, пошто смо у садашњим најозбиљнијим околностима дужни сваки од нас да припомогнемо отаџбини са пожртвовањем, и пошто је законом о платама чиновничким за време рата обустављен закон о дијурнама и подвозним трошковима, то очекујем и налажем, да и сви судије и званичници, од којих би се ова помоћ потражила, исту без изговора указују; и

6, старешина онога суда, који буде позивао у помоћ судије и званичнике од другога суда, извештава ће о сваком таком случају и министра правде.

Препоручујем свима па и томе суду, да по овој наредби тачно поступа.

А касационом суду шаљем препис овога расписа ради знања.

№. 2938.
29. Јуна 1876.
у Београду.

Министар правде
ЈЕВРЕМ ГРУЈИЋ с. р.

ЗАКЉУЧЕЊЕ

Министарскога савета о наплати дугова за приватна потраживања од плата чиновника, званичника и служитеља за време рата.

Законом од 17 Јуније ове године смањене су плате, пензије и издржања из државне касе за време, докле траје рат.

Као што је познато, на овим платама, пензијама и издржањима, постоје обустављања за разне дугове. Пошто су се сада са више страна појавила питања у смотрењу ових обустављања, то је нужно, да се она доведу усагласност са законом о спуштању плата, пензија и издржања, и да се у том смотрењу од стране владе издаду сагласне наредбе органима свију државних струка ради једнообразнога поступања.

Тако, тачком 7. §-а 471 грађанскога поступка судског прописано је, да се за извршење не може узети више од четвртине плате и пензије чиновника и правитељствених служитеља, свештеника, калуђера и учитеља; а ако се повериоци једногодишњим обустављењем не могу подмирити онда се може задржавати половина плате.

Доносећи закон о смањивању плата, законодавство је исте свело на најмањи део, који је неопходно нужан да се државни органи за време рата само ранити могу. Кад би се сада и од овога дела извршивало обустављање, онда би излазило на то, да се обуставља оно, што се ни по пресуди, ни по закону, ни по самоме пристанку обуставити не сме; јер овај је део далеко испод дела, од кога би се могло обустављати.

По овоме управне власти не смеју дакле украћивати за рачун приватних ништа од онога, што је закон оставио државном органу као неопходно нужно за рану; јер задржавани до сад део за исплату дугова обухваћен је у ономе големом делу, што га закон за време рата одузима од чиновника, и даје држави за ратне потребе. Кад се уз ово узме још у обзир и закон о обустављању плаћања (мораторијуму), онда је јасно, да се обустављања за рачун приватних од овако смањених плата чиновника, званичника (разуме се и практиканта) и других државних служитеља за време рата не могу извршивати; нити ће то они, који су у појединим надлежатељствима извршивали, смети да чине за време рата.

Но ако поверилац, кога се то тиче, налази, да то није смисао и дух закона, онда надлежатељство, које непосредно плату задуженоме зва-

ничнику издаје, оставиће му да може ако хоће повести парницу код надлежиога суда, те да добије судско решење или пресуду. Само му треба и то казати, да без обзира, хоће ли или неће и кад ће повести парницу, и хоће ли или неће добити на суду ново решење или пресуду за обустављање и од садањега дела плате, надлежателство ће сав садањи део издавати дотичном званичнику докле год не би изашло противно законодавно или судско решење, разуме се, без повратне силе. Поверилац, дакле, ако мисли да има право, треба да похита са траженьем таквога решења. —

Овога смисла предлог беше учињен од стране г-на министра правде; и на то министарски савет у данашњој седници својој закључи:

Да се овај предлог потпуно усвоји, и да се у овоме смислу распише надлежателствима свију струка државне управе, којих се ово тиче.

Тако закључено и потписано у седници министарскога савета, 2. Јула 1876 г. у Београду.

Председник министарског савета, министар грађевина,

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,

Јов. Ристић с. р.

Министар правде,

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,

Рад. Милојковић с. р.

Министар војни почасни адјутант Његове Светлости артиљеријски пуковник,

Јих. Николић с. р.

Министар просв. и црквених дела,

А. Васиљевић с. р.

Министар финансије,

В. Јовановић с. р.

НАРЕДБА МИНИСТРА ФИНАНЦИЈЕ

За издавање плата, пензија и издржања оним чиновницима и лицима, која врше војену службу ван свог места.

1. Свако лице, које врши војену службу ван места, где је са службом, или где је примало плату, пензију и издржање, дужно је на крају сваког месеца или онда, кад му устреба, да напише своју признаницу и на њој да назначи, коме и како да се новац изда; ту признаницу да дотична војена или друга власт, где се то лице налази, одостовери тако да је то исто лице, које признаницу издаје, т. ј. да је у животу, и да оно тако наређује коме да се новац издаје, па пошто се то тако изврши, онда да ту признаницу или само лице непосредно или преко те власти пошље оном надлежателству, чије је то лице, на даљи поступак.

2. Ако које од ових лица изјави, да хоће да се њему издаје новац у месту, где врши војену службу, онда да дотично надлежателство, чије је то лице, саопшти оној власти, где је то лице, колико новаца и како да се њему издаје, па ће ова власт то издавати и стављати на рачун дотичног надлежателства, и на крају рачунске године, или ако се то лице поврати пре, да склопи рачун, са истим да пошље и признанице, и да тражи новац на попуњење своје касе.

У овом случају ако се новац издаје у месту, где дотично лице врши војену службу дужна је та власт да јави дотичном надлежателству одмах, ако то лице погине или умре.

3. Како у једном тако и у другом случају одбијаће и удовичком фонду шиљаће проценат оно надлежателство, коме дотично лице припада или оно, које је до тада тај проценат шиљало.

А№. 4794.
8. Јула 1876 год.
у Београду.

Министар финанције
В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа.

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета, узимајући у обзир потребу пожртвовања за отачаство и Књаза у време рата, и дужност, да се овака пожртвовања јавним знаком признаду, на основу члана 56. устава земаљског наредили смо и наређујемо, што ће силу закона имати, следећа определења:

О ОДЛИЧИЈАМА У ВРЕМ РАТА.

Члан 1.

Одличија која се у време рата дају јесу:

1. Таковски крст установљен 1865 год.
2. Колајна „за храброст.“
3. Почасни чинови.
4. Унапређење у чиновима.
5. Дипломе појединим деловима војске.

Члан 2.

Таковски крст носиће се о врату о тробојној пантљици у виду оковратника, или на прсима на тробојној троуглој пантљици и то с леве стране.

Колајна за храброст носи се на прсима о тробојној пантљици на левој страни. Она је од сребра и има с једне стране натпис: „Милан М. Обреновић IV. књаз српски“, а с друге „за храброст 1876.“ испод чега је српски грб са лавровим венцем.

Члан 3.

Почасни чин је одличије са правом на знаке и почасти тога чина, а без икаквих права на службу плату и остале принадлежности.

Члан 4.

Унапређење у већи чин бива на основу постојећих законских прописа, а плата на тако у време рата добивени чин почиње тећи, пошто се буџетом узакони, а дотле примаће плату чина у ком се затекао кад је почео рат.

Члан 5.

Сва одличија у опште даје Књаз, врховни заповедник сам непосредно или на предлог војеног министра и надлежних главних команданта.

Члан 6.

Почасни чинови и крстови дају се указом, а колајне наредбом.

Члан 7.

Таковски крст даје се за особите заслуге за Књаза и отачаство у време рата.

Члан 8.

Колајна за храброст даје се само онима, који се буду храброшћу у рату одликовали.

Члан 9.

Почасни чин могу добити само они, који не припадају саставу стајаће војске, а који се каквим радом или пожртвовањем у време рата учине заслужним за отачаство и Књаза.

Члан 10.

Дипломе појединим деловима војске дају се, кад се који од њих особито одликује. Ове дипломе потписује Књаз а према потписује војени министар.

Члан 11.

Тако исто Књаз, врховни заповедник може у изванредним случајима одликовати један део војске дајући му, да на својој застави носи колајну за храброст.

Члан 12.

Како ће дипломе на почасне чинове, декрети на крстове и споменице на колајне бити састављене прописаће војени министар.

Члан 13.

Ова наређења важе од почетка рата т. ј. од 18. Јуна ове године.

Препоручујемо Нашем војеном министру, да овај указ обнародује, а свима министрима у колико се кога тиче, да се о извршењу његовом старају; власвима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

12. Јула 1876. год,
у Параћину.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар војни почасни адјутант Његове Светлости артиљеријски пуковник,
Јих. Николић с. р.

Министар просвете и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар финанције,
В. Јовановић. с. р.

6 ‹ 41

УПУТСТВА

за извршење закона од 17. Јуна тек. године у погледу смањивања плата кметовских.

1. У закону од 17. Јула т. г. изречено је, да се кметовске плате своде на половину, а о платама кметовских помоћника, или чланова општинскога суда, и осталих општинских званичника ништа се не говори. Али општи дух закона изражава тежњу, да се и општински терети колико је више могућно олакшавају, а у народу се под кметовима разуму и кметовски помоћници. Према томе мора се узети, да оно, што је у опште наређено за кметовске плате, важи и за плате помоћника кметовских, те да се и ове имају за време рата свести на половину, као и кметовске плате.

2. Што се тиче плате осталих општинских званичника и служитеља, пошто за смањивање ових није изречно постављена никаква мера, не остаје ништа друго, него да се ту узме она мера, коју је закон поставио и за чиновничке плате, тако да се онима који имају 300 талира плате, ова сведе на 300, а који имају 300 талира и мање, тима да се одбија по 20% од плате.

3. Од овога су већ самим законом изузети општински лекари.

4. Додатци одређени на стан, огрев и забројавање не ће се одузимати ни смањивати.

5. Они општински званичници, који врше војену службу, примаће плату онако, како им је смањена; а служитељима општинским, ако и они врше војену службу, издаваће се плата онако, како дотични одбор — односно општински суд реши.

Бр. 1324.
17. Јула 1876.
у Београду

Министар финансије,
В. Јовановић, с.р.

655

УКАЗ

о саставу моравске и тимочке команде у једну главну команду.

Осећајући потребу једнообразне радње у војскама моравске и тимочке команде, одређен је један главни командант уједињене моравске и тимочке војске, са правом да у своме подручју одређује команданте војскама и њеним појединим деловима.

Указ књажев издат на Делиграду 25 Јула 1876 године.

6 ς 6

Допуна упустава од 26. Јунија т. г. А№4734. изданих за извршење закона од 17. Јунија т. г. о смањењу плата, пензија и издржавања чиновника и осталих лица за време рата.

1.. Ако је који чиновник постављен или унапређен од 1. до 17. Јунија т. г. закључно, онда да се од њега, према тачки 2. и 3. члана 5. закона о удовичком фонду, нацлати једномесечна плата или једномесечни вишак за тај фонд, од дана постављења или унапређења па до 17. Јунија закључно, онолико колико за те дане припада, а остатак месечне плате да се наплати онда, кад се потпуне плате почну примати.

2., Ако који чиновник буде постављен или унапређен за време, кад су плате смањене, онда да се једномесечна плата или вишак од њега наплати тек после, кад се потпуне плате почну примати.

Но и у једном и у другом случају чиновник ако хоће може ту плату и тај вишак и пре уложити, не чекајући да отпочне примати потпуну плату.

3., А ако чиновник то пре не положи, он је дужан после положити и припадајући интерес, као што је у тачки 8. наредби министра финансије од 10. Јануара 1872. год. А№ 107. одређено.

Тако исто ако би чиновник умрьо и због тога не би могао уложити ту плату и тај вишак, онда ће се то свакојако после наплатити из пензије удовице и сирочади, према члану 13. закона о удовичком фонду.

4., Проценат за пензионаре држава је дужна измирити удовичком фонду на онолику суму, колико од пензије задржава; а остатак процента, што су пензијонари према плати, коју су уживали, дужни били полагати удовичком фонду, да су они сами дужни полагати из своје сопствености, дакле из оног дела пензије, што дејствително сада примају.

5.. Да се хонорари, које извесна лица на више места из државне касе примају слију уједно са систематичним платама, па ако све то из-

носи преко 300 талира, онда да се сведе на 300, а ако износи 300, па наниже, онда да се одбија 20%

Према овоме рачунополагач, који плату издаје, дужан је захтевати, да дотично лице, које хонорар прима, протоколарно покаже, колико има систематичне плате, и где је прима, а колико и где прима хонорар; па ако то лице има систематичне плате више од 300 талира, која ће му се имати свести на 300, онда му се неће издавати ништа хонорара; а ако нема више од 300 талира систематичне плате или ако је нема нимало, онда ће се дотични рачунополагач званичним путем споразумети са осталим рачунополагачима, где извесно лице прима плату или хонорар, о томе, где ће се потпуна плата издавати, а где ће се и колико одбијати, па о томе ће и у платном списку свагда и примедбу стављати.

АМ 5042.
29. Јулија 1876. год.
у Београду.

Министар финансије
В. Јовановић с. р.

РЕШЕЊЕ МИИНСТАРСКОГ САВЕТА
о броју обвезница српског народног зајма.

На основу законодавне одлуке од 19. Јануара 1876. год., министар финансије овлашћен је да распише српско-народни зајам од 12.000.000 динара и према томе да спреми 240.000 комада обвезница сваку од 50 динара вредности.

Но како до сада није скупљено зајма на привремене признанице више, него за 3,705.829 динара, а нема изгледа, да ће се свега моћи скупити више од половине расписане суме, то је министар финансије предложно Министарском савету на решење:

Да се за сада штампа само половина одређеног броја државних обвезница т. ј. само 120.000 комада, а сва остала количина артије што је спремљена за државне обвезнице, да се чува као резерва за доцније време.

Овај предлог министра финансије, Министарски савет усваја, тако да се штампа само сто и двадесет хиљада државних обвезница.

29. Јула 1876.
у Београду.

Председник министарског савета
министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар спољашњих послова,
Јов. Рисаић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар-војени. артиљеријски
пуковник,
почасни адјутант Његове Светлости,
Тих. Николић с. р.

Министар просвете и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашега министарскога савета, наредили смо и наређујемо:

Да решење наше од 11. Маја тек. године, којим се рокови плаћања продужују, извршења пресуда и решења у грађанским споровима и све забране заустављају за три месеца, — остане и даље у важности докле траје постојеће ратно стање.

Препоручујемо Нашем министру правде да ово обнародује, а свима Нашим министрима, у колико се кога тиче, да се за извршење овог старају; властима пак заповедамо да по овоме поступају, а свима и свакоме, да се овоме покоравају.

9. Августа 1876.

у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевини.

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,

Јов. Ристић с. р.

Министар правде,

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела.

Рад. Милојковић с. р.

Министар војни, почасни абутант Његове Светлости, артиљеријски пуковник,

Јих Николић с. р.

Министар просвете и црквених дела,

А. Васиљевић с. р.

Министар финансије,

В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег министарског савета решили смо и решавамо:

Да се важност Нашем указу од 11. Маја ове године односно штампе продужи још за сво време докле траје постојеће ратно стање.

Препоручујемо Нашем министру унутрашњих дела да ово решење обнародује, а свима Нашим министрима, у колико се кога тиче, да се о извршењу његовом старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

9. Августа 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар војни, почасни адјутант Његове Светлости артиљеријски пуковник,
Јих. Николић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар просвете и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

РАСПИС

министра финансије свима надлежним властима.

Према предлогу г. министра правде, који је и министарски савет усвојно, расписом од 5 пр. мес. објашњено је властима, да се према закону од 17. Јуна т. г. за рачун приватних лица не могу чинити обустављања од плате, пензије и издржавања чиновника и осталих лица, за време рата.

Но како главна контрола, и друге неке власти, траже објашнење у томе, како се има ово обустављање иначе разумети: то сам ја нашао за нужно и објаснити, да се горње објашнење има однети једино на обустављање за рачун приватних лица; али за рачун државних пореза, општинских прирева и недостатака, да се има задржавати онај део, који по осталим законима треба да се задржи од плате, пензије и издржања што се сада у ствари прима.

А№ 5116.
11. Августа 1876. год.
у Београду.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег министарског савета
На основу члана 56 устава,
Решили смо и решавамо:
Да се после

§. 12.

војно судског законика, који је указом од 17 Јуна ове године уведен у живот, дода:

§. 12-*а*

Кад се указом књажевим или наредбом главно командујућих образују корпуси, и поставе или одреде корпусни команданти, онда они имају сва права и све дужности, која односно суђења и управе припадају командантима дивизија.

И судски или управни персонал наименован или одређен за дивизије, може се или сав или неки део наредбом главно-командујућих од дивизије одвојити и прикључити корпусу, где ће радити оно што и у дивизији.

А главно командујући могу и нова судска или управна лица поставити код корпуса.

Препоручујемо Нашем министру војном да овај указ као закон обнародује, а свима нашим министрима у колико се кога тиче, да се о извршењу његовом старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

11. Августа 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,

Јов. Ристић с. р.

Министар правде,

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутр. дела,

Рад. Милојковић с. р.

Министар војни, почасни адјутант Његове Светлости, артилеријски пуковник,

Јих. Николић с. р.

Министар просв. и цркв. дела,

А. Васићевић с. р.

Министар финансије,

В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета а на основу члана 56. устава:

Узимајући у обзир да онај који се у ово ратно доба намерно рани, да би избегао војну службу, изневерава своје храбре и поштене другове, српску војску и своје отачаство, и да за то заслужује најстрожију казну па и саму смрт,

Наредили смо и наређујемо, што ће силу закона имати:

После § 158.

војно-судског законика уведеног у живот 17. Јуна ове године, додаје се овај

„§ 158-*а*“

„Ако се намерно осакаћење предвиђено у § 156. 157. и 158. догоди у време, докле траје садањи рат, онда ће се у место тамо прописаних казни кривац казнити смрћу или робијом.

Главни команданти могу наредити да осуђени на робију, ову почну издржавати тек по свршетку

рата, а дотле да морају вршити војну службу за коју су способни.“

Препоручујемо Нашем војном министру да ово наређење обнародује, а свима нашим министрима, у колико се кога тиче, да се о извршењу његовом старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

23. Августа 1876 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,

Јов. Ристић с. р.

Министар правде,

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,

Рад. Милојковић с. р.

Министар војни, Почасни адјутант Његове Светлости, артиљеријски пуковник,

Тих. Николић с. р.

Министар просв. и црквених дела,

А. Васиљевић с. р.

Министар финансије,

В. Јовановић с. р.

Измене и допуне правила о српском народном зајму од 10. Маја 1876. год. 3 Бр. 2.

Тачки 3-ој после другог одељка, додаје се ово:

„Но добровољни зајмови, који доцније нису у расписане зајмове прешли, да се зајмодавцима врате по истеку оног рока, који су они одредили ако на понуду не пристану, да њини зајмови остану за пуних пет година. У случају пристанка могу тражити највише онолики интерес, колики је одређен за расписани зајам (тач. 4-та ових правила.“)

Тачки 4-ој после другог одељка додаје се ово:

„На добровољне зајмове да се рачуна камата од онога дана, ког је сума за цељ тога зајма првој власти (општинској, среској, окружно или управи народног зајма) положена. А на капитале, који су из управе фондова пренети у касу управе народног зајма, да се рачуна интерес од оног времена, које је управа фондова за рачунање тог интереса означила.

Ако је добровољан зајам учињен на дуже време од једне године, онда прва исплата камате и на ове зајмове, да буде 1. Јула 1877. године; а ако је учињен за краће време од једне године, камата да се исплати приликом повраћаја главнине.“

А на крају исте (4-те) тачке додаје се ово:

„Они, који после 1. Јула т. г. расписани зајам положе, да се позову, да државној благајни сву разлику у интересу накнаде, и то тако, да они, који ма кога дана после 1. Јула т. год. зајам положе, плате интерес за један цео месец који после 1. Августа, да плате ту разлику за пуна два месеца и т. д.; што припада за сваку обвезницу месечно по $66^2/_3$ паре чарш. Који пак не може одма ту разлику интереса да положи, томе да се на самоме купону означи, кога је дана зајам положио, па да му се после при исплати интереса на главнину, одбије ова разлика интереса по горњем сразмеру.“

3 Бр. 1564.
30. Августа 1876. г.
у Београду.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

ПРАВИЛО

за уређивање и печатање зборника, закона и уредаба.

У уређивању и штампању зборника закона и уредаба често се догађају погрешке. У понеким частима зборника закони су стављени преко хронологијскога реда. Закони доцнијега датума стављени су раније, а закони ранијега датума доцније. Ово бива отуда, што по дојакошњем начину приређивање материјала за зборник не иде преко једних руку и под довољном пажњом; него како који закон од појединога министарства стигне за званичне новине и објави се, тако се после тим редом тај слог закона у зборник ставља. На тај начин не само што закони не улазе у зборник по реду хронологијском, него се често дешавају и штампарске погрешке и у самоме тексту закона; а што је још незгодније по кад што пропусти се те не уђе у зборник понеки закон, који је требало да се у зборнику штампа (на пр. закон од 16. Новембра 1866., којим се укида тачка под 1. у § 15. а додаје четврта тачка §-ом 16. устројства касационога суда од 20. Фебруара 1865. зб. XVIII. 23.)

Да би се у будуће избегле те свеколике погрешке, министар правде на основу томе, што једно устројству централне државне управе од 10. Марта 1862. зб. XV. стр. 90. (тачка 5. у §-ом 19.) овај посао поверен старању министарства правде, нашао је за потребно дојакошњи начин уређивања зборника заменити и поставити следеће:

Правило за уређивање и печатање зборника закона и уредаба:

1. За уредника зборника биће писменим решењем министра правде одређен један чиновник министарства правде, који ће нарочито водити бригу о уређивању и штампању зборника, и који ће дужан бити да прикупља и приређује материјал за штампање зборника.

2. Да би овај посао тачно ишао, потребно је, да појединa министарства, односно старешине појединих одељења у министарствима, пазе строго на то, да од свакога закона и уредбе, чим се по његовој струци изда, одма по један препис, који треба да је тачно са оригиналом сравњен и од дотичнога шефа оверен, шаље министарству правде за зборник закона и уредаба под адресом „министарству правде за зборник.“

3. Овако треба да се шаљу министарству правде не само закони и уредбе, него и сва она наређења појединих министара, која би ови издавали по својој струци, а имала би значај правила за стално поступање, као што су на прилику по финанцијској струци правила о државноме зајму, и за која би дотични министар налазио да треба да уђу у зборник.

4. Управа државне штампаре не ће од сада за зборник употребљавати слог закона из званичних новина, као што је то по дојакошњем начину рађено, него ће за зборник очекивати од министарства правде материјал, који на изложени начин буде одређени чиновник прикупио и за штампу приредио, и овај материјал управа ће дати да се штампа под надзором одређенога чиновника министарства правде, који ће за тај посао и одговоран стојати.

5. Уредник зборника има показати начелнику министарства правде садржај сваког зборника пре него што га да у штампу.

6. Уредник зборника водиће бригу да за сваку годину после скупштине или кад за то има закона изађе зборник на време.

7. Свакоме зборнику придаће уредник зборника хронологијски и азбучни садржај.

8. Пошто се за све досадање зборнике начини од лица, која ће се нарочито одредити, потпуна хронологијска и азбучна таблица, уредник зборника стараће се у напредак да од времена на време (на пр. у три четири године) буде хронологијска и азбучна таблица свију зборника попуњена и уједно прештампана.

9. Ово наређење саопштиће се осталим министарствима и управи државне печатње, у колико их се тиче, и управи ће се препоручити, а други министри замолити за наредбу старешинама одељења у своме министарству, да га се придржавају.

№ 3470.
13. Септембра 1876 год.
у Београду.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

РЕШЕЊЕ

министарског савета о количини прикупљања зајма у земљи и са стране.

Министарски савет узимајући на ум:

1. Да законодавним одлукама од 13. и 16. Октобра 1875. и 19. Јануара 1876. г. одобрена целокупна сума зајма, који се може учинити које у земљи које на страни износи двадесет и четири милијуна динара;

2. Да је првим решењем министарског савета од 28. до 30. Априла 1876 расписан добровољни и принудни „српски народни зајам“ од дванајест милијуна динара;

3. Да је другим решењем министарског савета од 29. Јула 1876 год. наређено, пошто није наплаћена та цела расписана сума од дванајест милијуна динара, да се не штампа ни цео одговарајући број т. ј. 240 хиљада правих обвезница, но да се само за половину расписане суме зајма т. ј. за шест милијуни динара наштампа и одговарајућа половина т. ј. сто двадесет хиљада обвезница;

4. Да је трећим решењем министарског савета од 9. Августа 1876 одобрен уговор за зајам на страни од три милијуна седам стотина и педесет хиљада рубаља, што ће изнети преко дванајест милијуна динара,

На предлог министра финансије реши:

За случај ако би се на страни наплатила цела расписана сума зајма, која би изнела преко дванајест милијуна динара, и ако би се изглед показао, да се и код нас наплати цела сума расписаног зајма од дванајест милијуна динара, министар финансије има водити бригу, да износак наплаћених сума од оба зајма не пређе законску суму од двадесет и

четири милијуна динара, и за ту цељ овлашћује се министар, да у колико на страни више прими у толико да од унутрашњег зајма мање узме, или ако је узео, врати.

У Београду 16. Септембра 1876 год.

Председник министарског савета министар грађевина,

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,

Јов. Ристић с. р.

Министар правде,

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,

Рад. Милојковић с. р.

Министар војни, почасни адјутант Њег. Светлости артиљеријски пуковник,

Тих. Николић с. р.

Министар просвете и црквених дела,

А. Васиљевић с. р.

Министар финансије,

В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег министарског савета,

На основу члана 56. устава,

Наредили смо и наређујемо: следећа опредељења *„о уређењу војених пошта“*, што ће силу закона имати.

Члан 1.

Војене поште установљавају се за потребу мобилизовања и оперирајуће војске, као и њених делова у службеним односима, док ова саобраћајна потреба траје.

Исте поште служе и за приватне односе у границама даљих наређења.

Чл. 2.

Војене поште стајаће у свези са сталним поштама, средством постилијона и поштоноша војених.

Чл. 3.

За писмен приватан саобраћај између војника и војених као и невојених лица на војеним поло-

жајима, или ових лица са унутрашњошћу земље и обратно других лица из унутрашњости са овим лицима, — служиће саобраћајна карта.

Чл. 4.

Поште војене примаће и одашиљати само саобраћајне карте, отворена писма и друге печатане литографисане или фотографисане предмете; но све у унакрсном или таквом завоју, да се видети могу.

Чл. 5.

Тако исто војене поште примаће и одашиљати аманете.

Но аманети пошто се не могу слати незатворени, затвораће се кад се предају војеној пошти на одашиљање, у присуству одређеног званичника као контролора, за преглед садржине писма, да се не би под оваким видом хотимично или нехотично забрањена преписка водила.

Овако ће се поступати и са писмима затвореним, која из иностранства или из унутрашњости на војену пошту дођу.

Са писмима и пошиљањима, која се због садржине не могу пропустити преко војене поште, поступаће се онако, како буде прописано од врховне команде па и наређено од главнокомандујућег.

Чл. 6.

Војницима за преписку на војеним положајима и са унутрашњошћу земље даваће се бесплатно

војено-саобраћајна карта, која може имати или обичну форму саобраћајних карата, или онакву, каква се определи врховном командом.

Следствено томе, они могу шиљати у унутрашњост отворена писма, новине, печатане и литографисане предмете, такође без плаћања таксе.

Но невојници као и војници за преписку са страним земљама, морају се служити са обичном саобраћајном картом, или отвореним писмом, што ће се тек тако на војеној пошти примати, ако плати таксу за карту или таксу за марку.

Чл. 7.

Војене поште узимаће од управе државне печатње на признаницу обичне саобраћајне карте и марке ради продаје, од којих ће рачун водити онако, као што воде сталне поште. Но војене саобраћајне карте раздаће се у потребном броју на командире части, и ови ће их својим потчињеним војницима, бесплатно давати, искључиво за личну потребу војника; а и војена пошта може такође бесплатно само војницима исте карте на пошти давати.

Чл. 8.

Војене поште не ће на препоруку примати ништа што је приватно; но ако би из страних зе-

маља дошло што препоручено, то ће са оваким пошиљањем поступити по чл. 5.

Чл. 9.

Примање и одашиљање званичне кореспонденције, аманета и осталих пошиљања, биће на војеним поштама онако, као што је код сталних пошта.

Чл. 10.

Ако би војене прилике на ком положају изискивале, могу се поједине сталне поште наредбом врховне команде огласити за војене поште, што кад се учини јавиће се министру унутрашњих дела.

Али сталне поште које су у војене претворене, стојаће под војном влашћу само односно вршења службе и реда, а односно снабдевања и склапања рачуна, остаће и даље као сталне поште.

Чл. 11.

Војене поште постојаће:

а), Главна војена пошта код врховне команде са једним инспектором, једним контролором, једним руковатељем, потребним бројем писара, поштара постилијона, послужитеља и писморазносача.

б), Пошта код команде поједине војске са појединим контролором, потребним бројем писара, поштара. постилијона, служитеља и писморазносача: или

в), Код команде корпуса или дивизије, ако у близости или месту не би се налазила пошта војске, која би подмиривала потребу саобраћаја.

Чл. 12.

Инспектор главне војене поште управљач је целе поштанске службе при војеним поштама, и њему су потчињени сви чиновници ове струке. Њега по потреби може заступити контролор или руковатељ главне војене поште.

А контролори пошта појединe војске, или пошта установљених код корпуса или код дивизије, старешине су поверених им пошта. Њих по потреби могу заступати у дужностима њиховим писари или поштари исте поште.

Чл. 13.

Круг војеним поштама одређују команданти, код којих пошта постоји.

Чл. 14.

Како ће бити веза војених пошта ван границе — са унутрашњошћу земље, да ли ће се тамо и на којим местима војене поште установити, и колика ће се такса поштанска наплаћивати, одређиваће врховна команда, на предлог инспектора главне поште.

Чл. 15.

Персонал за војене поште ставиће министру војном на расположење министар унутрашњих дела, као и други министри у колико би у своме подручију способних лица за ову службу имали.

А тако исто министар унутрашњих дела ставиће министру војном на расположење поштанска кола са прибором и запрегом, ако имао буде, а иначе набавиће се са друге стране, куповином или реквизицијом по закону о реквизицији.

Чл. 16.

Чиновници и служитељи војених пошта улазе у састав војске и стоје за време ове службе под војеним законима.

Чл. 17.

Образовање војених пошта, њихов персонални састав и назначење часника са потребним бројем служитеља, односе и свезу са сталним поштама, и све што се односи на предохране мере за чување војених тајни у опште, прописиваће и наређивати врховна команда.

Чл. 18.

Званичници који су одређени да контролишу и прегледају преписку и пошиљања, ако пропусте

оно што је забрањено, ударивши надлежан печат или свој потпис, казниће се за непослушност у колико такова радња не би прелазила намерно у друга зла дела, која се забраном спречавају, а ако прелази и у таква дела, сматраће се и казнити као учасници зле радње и опасних последица за војску или земљу.

Чл. 19.

Са војених положаја никаква се преписка не може шиљати приватним путем, осим ако се таква преписка од командира појединих одељења, положаја или логора прегледа и под печатом или потписом одобрења у саобраћај приватан пусти.

Они који су оваку преписку за пренашање примили, у колико би садржина била кажњива, сматраће се и казнити као учасници зле радње.

У сваком пак случају и они који пошиљања приватна дају и они који их примају без добивеног одобрења, подлежаће казни дисциплинарној за непослушност, ако не би садржина кажњива била по претходећој тачци.

Забрањујући прописи и наређења изложиће, која дела у приватну преписку не смеду улазити, и ако уђу да се спрече, што ће се свакоме обзнанити ради знања и управљања.

Препоручујемо Нашем министру војеном да ово наређење обнародује, а свима Нашим министрима у колико се кога тиче, да се о извршењу његовом

старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају а свима и свакоме да му се покоравају.

24. Септембра 1876 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,

Јов. Ристић с. р.

Министар правде,

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,

Рад. Милојковић с. р.

Министар војни,
Почасни абутант Његове Светлости,
артиљеријски пуковник,

Гих. Николић с. р.

Министар просв. и црквених дела,

А. Васиљевић с. р.

Министар финансије,

В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

Пошто је текућа рачунска, $187\frac{5}{6}$ година на измаку, и пошто се народна скупштина за ову годину још није могла сазивати, да би јој се буџет прихода и расхода за нову, $187\frac{6}{7}$, рачунску годину на решење поднео, а међу тим се редовни издатци непрекидно чинити морају: то смо, на предлог Нашег министарског савета, а на основу чл. 56 устава, наредили и наређујемо, што ће силу закона имати:

Да се државне власти и у идућој рачунској години управљају по државном буџету који је законодавна власт за текућу рачунску, $187\frac{5}{6}$, годину одобрила, и то, докле се народна скупштина не сазове, а најдаље до краја ове (календарске) године.

Препоручујемо Нашем министру финанције, а и свима Нашим министрима, у колико се кога тиче, да овај закон изврше, властима пак заповедамо, да

по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

21. Октобра 1876 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета,
министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар војни,
почасни адјутант Његове Светлости
артиљеријски пуковник,
Тих. Николић с. р.

Министар просвете и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар финанције,
В. Јовановић. с. р.

НАРЕДБА МИНИСТРА ВОЈНОГ

О смањењу плате официрима, лекарима и осталим лицима која имају целу плату.

Како у овоме времену сада имам да чиним многе и велике исплате разних набавака, а међутим државна каса располаже врло малим новчаним средствима, то док се ова неби побољшала, а на основу датог ми надлежног овлашћења, наређујем:

Да се, почев од 1. Октобра т. год. официрима, лекарима и свима, који по закону имају права на целу плату, ова смањи и издаје по оном истом размеру, по коме и грађанским чиновницима; т. ј. онима, који имају плате преко 300 талира, да се издаје 300 гроша пореских месечно, а онима, којима је плата 300 или испод 300 талира, да се одбија 20%.

Овде се разумеју и додатци сви без разлике новчани.

Ово што се овим буде задржавало вратиће се свакоме подпуно у бољим финанцијским околностима.

Казначејско одељење нека нареди одмах извршење овога наређења.

21, Октобра 1876 год.
у Београду.

Министар војни,
пуковник
Јих. Николић. с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета, а на основу члана 56. устава земаљског, наредили смо и наређујемо, што ће силу закона имати:

„Да се извршење члана 13. закона о ковању српске сребрне монете, које је највишим решењем од 16. Октомбра 1875 године одложено до рачунске 1877 године, одложи још докле се не сазове Народна скупштина.“

Препоручујемо Нашем министру финансије да да овај закон обнародује, а свима Нашим министрима, у колико се кога тиче, да се о извршењу његовом старају; властима пак заповедамо, да по

њему поступају, а свима и свакоме, да му се покоравају.

23. Октобра 1876 године.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета,
министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела, и по
потреби заступник председника
министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар војни,
почасни абутант Његове Светлости,
артиљеријски пуковник,
Јих. Николић с. р.

Министар просв. и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

Одобрили смо и одобравамо решење народне скупштине:

„Да се интерес на зајам, који се по законодавном решењу од 16. Октобра 1875 год. учинио у земљи и изван земље, исплати прве године из готовине државне благајне.“

Препоручујемо Нашем министру финансије, да ово решење изврши.

27. Октобра 1876 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

ПРАВИЛА

ЗА

сталне војне болнице, по којима ће се управљати сво особље при истима находеће се.

I. ДЕО

ГЛАВА ПРВА

А., Дужности особља

Члан 1.

Шефа болнице.

Шефа војне болнице дужност је:

а., Да води надзор над радњама и поступцима како санитетског, тако и економног особља, као и над болничарима и болесницима, т. ј. да контролише: да ли лекари, лекарски помоћници, комесар и апотекар са непосредно подручним им лицима извршују надлежне им дужности и издана наређења као што ваља; исто тако да ли болничари испуњавају све налоге и заповести тачно и уредно, као да ли и сами болесници сљедују постојећим прописима и лекарским саветима и упутствима.

б., Да се стара, да се зграде болнице одржавају у исправности, да су снабдевене са свима прописаним и нужним потребама; да отклања сваке могуће злоупотребе са овима, и свему ономе неоклевно на пут стаје, што би се на штету болнице и болесника клонити могло.

в., При овоме мора имати у виду и круг болнице, као и њену околину, и мотрити, да и ови одговарају свима хигијенским условима, а и прописима уредне и уљудне болнице, и да сваку појавившу се невгоду и неприлику било непосредно или посредно припрања и отклања.

г., Да целом особљу према опредељају и потреби одређује дужности, и да за извршење њихово тачан рачун води, и да обилази болницу дању

и ноћу према нахођењу, и то поред редовног доласка за време јутрењих и вечерњих визита.

д., Да води преписку са свима војеним властима; настајава над уредним дјеловодством; подноси надлежним властима дневне, месечне и годишње рапорте; справља предлоге за потребне набавке, целисходне измене и допуне постојечих прописа и правила, издаје наредбе и томе подобно.

е., У целости, шефа болнице задаћа је, да на све оно обраћа сву своју пажњу, што би интересу болнице користити или шкодити могло, заузимљући се својски за подржавање првога, а за одвраћање другога; по овоме он да буде и одговоран за све, што се у области болнице дешавало буде, а према овоме опет и да је и њему сво особље без разлике за све своје радове одговорно.

ж., На последак, за тачније и поузданије одправљање своје дужности, шеф се међу тим овлашћава: да свакога без разлике, како од санитетског, тако и економног особља може узимати на изјашнење и одговарање за сваки рад и поступак, и да у случају ма какове неуредности и неисправности — према ступњу погрешке, а па свом нахођењу — има право: опоминьати, укоравати, па и казнити у кругу овлашћења дисциплинарнога закона.

3., За шефа болнице поставља министар војени једнога између лекара, који су по чину најстарији на спрам осталог санитетског особља дотичне болнице.

Члан 2.

Лекара болнице

При сталним војним болницама, гди би потреба изискивала, биће — осим нужног броја помоћника — два ординирајућа војна лекара, од којих један ће бити за унутрашње, а други за спољашње болести, и њихове су дужности:

а., Да лечу болесне војнике, и да врше све чисто лекарске послове и то са особеним заузећем и пажњом.

б., На дан два пута, т. ј. јутром и вечером да походу болницу у прописано време, а према потреби и више пута да је обићу, и нужи ординације изврше.

в., Примање и прегледање болесних војника да предузимљу са пристојном озбиљношћу и да их у свему предусретају са човечношћу и највећом смотреношћу.

г., Ако би им који од подручног службеног персонала појавио се као непослушан, неуредан, небрежљив, неучтив и т. д. дужни су о томе извјестити шефа болнице, а никако да се не упуштају лично у подошавше размирице, а још мање да сами себи непосредно удовлетворе дозвољавају. Ово још већма обвезује млађе особље, а и саме болеснике.

д., Како за лекове, тако и за друге потребе, које би се као нужне појавиле, да достављају шефу болнице, па ће овај настајавати да се у овоме обзиру све, што за целисходно нашао буде, прибави и испуни.

е., Сваки у свом одељењу сачињаваће ординационе цедуље, и пазиће да при ординирању лекова буде штедљив, и да са по могућству придржава наше војене фармакопеје; састављаће рапорте о неспособним и умрлим војницима, као и о редњама кад се појавиле буду, а у даљем течају њиховом, и осмодневна извешћа о ступњу истих до престанка. — Лекар пак на спољњем одељењу водиће сам особни списак о хируршким инштрументима и осталом прибору и одговараће за сваку неисправност, која би се на инштрументима његовом руковању повереним показала (в. формул. упутства за сл. санитета ФБр. 1797). Ово се односи и на лекара унутрашњег одељења у обзиру ствари, које он води у његовом инвентару и с којима рукује како он, тако и остало особље његовог одељења.

ж., Војни лекари по свима лекарским половима обраћаће се непосредно шефу болнице.

з., Лекари, који врше дужност у сталним болницама, дужни ће бити у лекарским стварима и радовима један другога потпомагати према потребама и околностима.

и., Дежурни лекари да примају болесне војнике до вечерње визите под датумом истога дана, а по овој под сутрашњим даном.

Члан 3.

Лекарских помоћника.

Ових је дужност:

а., Да потпомажу лекаре у свима њиховим дужностима; да преписују ординације; привијају ране; да извршују мање хируршке операције и т. п.

б., Да раздају лекове и пазе да болесници исте по пропису лекара тачно и уредно узимљу; да се са овима не деси какова промена, као и сва остала лекарска наређења да се тачно и уредно извршују.

в., Да мотре на регулисање собне температуре; на уредно проветравање и кађење соба; да присуствују лекарским визитама, и у целости

да све оно ради, што им дотични лекари по дужности наложили буду, било ово у кругу болнице, или ван ове. Њима спада у задаћу и контролисање дезинфекције.

Члан 4.

Дужности комесара.

Овога је дужност:

а., Да одржава у реду и поретку све ствари болници припадајуће, и да рукује са економним пословима у целости, и да обраћа пажњу и на све зграде болници принадлежеће, као и на круг и околину њену.

б., С ревношћу и заузимљивошћу да настојава, да сво подручно му особље отправља своје радове тачно и уредно, и да особену пажњу поклања чистоћи, тишини и поретку при болници.

По овоме, он је и одговоран за сваку неисправност у дисциплинарном и економном обзиру шефу болнице.

в., Његово је да набавља за болеснике храну и остале потребе, а за веће набавке да се обраћа преко војног комесара министру војном, и ово све у споразумљењу са шефом болнице.

г., Бриж.љиво да настојава, да се предмети за храну болесника потребни, свакад благовремено и у довољној количини набављају, од квара и пропадања чувају и за све, што би се од ових предмета прописима противно издало, или поводом рђавог и немарљивог надзора оштетило и упропастило, да одговара шефу болнице.

д., При набављању виктуалија да пази нарочито, да се такова свакад од добре каквоће узимљу, и кад се у војну болницу донесу, комисионо с војним лекарима да се прегледају, и тек онда приме, кад се уверило буде да су добра и исправна, и то како по каквоћи, тако и по количи.

е., Јела за болеснике зготовљена, комесар болнице заједно са дежурним лекаром пробаће сваки дан, и овим начином увераваће се о њиховој каквоћи, и настојаваће, да се иста свагда уредно справљају и у прописано време раздају.

ж., Сав остали прибор војној болници принадлежећи благовремено примати, од оштете марљиво чувати, коме и куда припадало буде по пропису издавати и пазити: да они, који ствари употребљавају и с њима рукују исте чувају и с њима пажљиво поступају, и оне, који би ма што

од истих ствари хотимично или небрежењем покварили или упропастили, да узимље на одговор, и да нанешену оштету од ових правично наплати.

з., Ради уверења, да ли у болници нужни ред влада, ваља чешће и изненадно да сва одељења болнице походи и визитира, па и ноћу према потреби, и овом приликом пронађене неуредности и неисправности шефу болнице да достави.

и., Да погађа послужитеље и послужитељке од грађанскога реда у службу, као и да их отпушта из ове, ако јој ма по чему не би одговарали, и ово све у споразумљењу са шефом болнице.

ј., Са шефом и осталим лекарима болнице да се према потреби споразумева и саветује о свему што би за болницу нужно било, и о резултатима овога министра војног да извешћава или другу надлежну војну власт, иначе — где ово не би нужно било — да сам реши.

к., У примању и издавању како виктуалија, тако и целог осталог болничког прибора, и свега што у економију болнице спадало буде, да води уредно књиге, као: протокол деловодни, дневник и партијалник касе; протокол прања; протокол примања и издавања виктуалија; протокол прибора шпитаљског; протокол од ствари и новаца болесничких у болницу донешених; по овоме протоколу сачињавање надглавних цедуља, и при иступању војника из болнице видирање отпусних цедуља.

л., По дотичним протоколима да саставља месечне и годишње изводе рачуна и прве по истеку свакога месеца, а друге најдаље до конца месеца Новембра да подноси министру војном.

м., По части економној комесар болнице обраћа се непосредно министру војном са рачунима месечним и годишњим, и са оним требованьима, која шеф болнице као умесно нашао буде а по части дисциплинарној шефу болнице или дотичном гарнизонару.

н., Болничаре да распоређује на њихове редовне дужности у споразумљењу са шефом болнице; ово исто и односно представљања болничара за класу и чин г. министру према устројству војске и постојећем министарском распису, но ово по предходном одобрењу началника санитета, као и отпуштања изван круга; о последњем и са дежурним лекаром да се споразумева.

о., Сваке недеље да држи смотру над болничарима, њиховима стварма, и собама у које су одређени. Као командир болничара оружје да прегледа онда, кад се смотра војничка по општем правилу предузимала буде.

Члан 5.

Дужности апотекара.

Овога је дужност:

а., Да експедира лекове по ординацијама лекарским за болеснике, и да са помоћу лаборанта извршава све послове апотекарске, н. пр. од сурових артикла да справља разне препарате и т. п.

б., Да настајава, да се како у апотеци, тако и у депоу апотекарском одржава потпуни ред и чистоћа, и да се како од лекова, тако и од апотекарских оруђа све оно благовремено и брижљиво отклања, што би на исте штетно утицати могло.

в., При експедирању лекова придржаваће се најтачније прописаних правила, и биће одговоран за сваки неред и издавање лекова.

г., Вођење протокола о примању лекова и лекарских стедстава у депоу и издавању из истог о примању и издавању лекова из акотеке; прибележавати лекове и лекарска средства у којима се потреба указивала буде, вођење дневника касе, и инвентар о прибору апотекарском.

д., Састављати према више изложеним протоколима месечне изводе и ґодишње рачуне, па прве свакога месеца, а друге до конца Новембра сваке године да подноша министру војном.

Члан 6.

Дужности помоћника апотекарских.

Ових је дужност:

а., Апотекара у свима његовим дужностима потпомагати, а према потреби и заступати.

б., Они стоју под непосредним руковањем и надзором апотекара, и у свему морају се овоме у дужносном обзиру покоравати, и наређења његова безусловно извршавати.

Лекари, апотекари као и комесари стоје под непосредним налозима шефа болнице и војног министарства.

Члан 7.

Дужности војног свећеника.

Овога је задаћа:

а., Да болесне војнике често походи, нарочито при владању опасних редња, и учестаном умирању.

б., Да их са стране верозаконе храбри и теши; да их опомиње на стрпљење. и улива наду на пожелано оздрављење; да их потстрекава на вољно повиновање лекарским наређењама и саветима; да чита молитве и свешта масла онима, који би то зажелили, и у опште сваког месеца да извршава водоосвећење по одељењима болнице.

в., Умируће војнике да причешћава, а умрле да опојава и сарањује по прописаним обредима црковним.

г., Да пази и на то, да не би који крст сарањујућих се војника био без натписа, т. ј. без имена и презимена, места рођења и чести војске.

Члан 8.

Дужности писара болнице.

Писари болнице стоју под налозима шефа, комесара и лекара болнице, и ови ће их према њиховој способности употребљавати на деловодство и писмоводство канцеларије, и на преписивање рапорта, цедуља и осталу канцеларијску преписку.

Члан 9.

Дужности дежурног болничарског поднаредника или каплара.

Ових је опредељај:

а., Настојавање да болничари њихову службу тачно и неоклевно отправљају, и да се ни један не сме удаљавати од опредељеног места без одобрења комесара и лекара оделења.

б., Да управљају и поправљају болничаре у дужностима које су им поверене; за непослушне и неуредне да доставља лекару оделења и комесару, а ови — ако то буде нужно — шефу болнице. Они сами дужни ће бити да рапортирају о свему комисару јутром и вечером.

в., Ради уверења, да ли болничари одређене им дужности свагда тачно и уредно отправљају, морају и поћу стражарити, и том приликом сва оделења болнице брижљиво обилазити, и ако би што изванредно на болесницима приметио, да то одмах достави дежурном лекару, а доцније комесару и шефу болнице.

г., Да пази на особе које у болницу долазе, и уверава се: које су, и шта желе, па ако намеравају да походу болеснике, то о томе одмах да извешћавају дежурног лекара, и ако од овога добију дозволу да болеснике посетити могу, то онда да мотру, да се том приликом не додају јела, пића и у опште забрањене ствари, и да им никојим начином никаквога вреда и оштете не наносе.

д., О свима штетама и нарушењама, која би се наносила здању и другим деловима болнице ненажњом, или ма каковом кривицом, или елементарним случајевима, за све одмах да се доставља комесару болнице.

е., Кључеве од тавана и подрума болнице да чувају код себе, и да у исте не пуштају никога без дозволе комесара; сами пак да обилазе поменуте локале два пута дневно; да прегледају димњаке, и присуствују при чишћењу истих.

ж., О свему што би се у болници или њеној околини изванредно десило, одмах и неоклевно да извешћавају комесара болнице.

з., Кад који од болесника умре, онда ће с дотичним болничаром одмах да извести дежурног лекара или лекарског помоћника, и комесара.

и., Кад се у капели налази мртвац, онда морају ову чешће обилазити дању и ноћу, и уверавати се о одржавању прописаног реда.

Члан 10.

Дужности болничара

I. класе.

У крук њихове службе спада:

Да врше све оне послове, који су им прописани законом о устројству војске § 37. — а осим тога: да болеснима дају лекове као што су од лекара прописани, и у опште да сва лекарска наређења најтачније отправљају; да са болесницима благо, војски и човечно поступају, умирућима воштану свећу да придржавају; за смртне случајеве одмах дежурном лекару да достављају; умрле да окупају и за погреб уљудно спремају, и при опелу да присуствују. Болничари не смеду се премештати са службом из једне собе у другу, нити се удаљавати од тешко и опасно болујућих без одобрења дотичног лекара.

Члан 11.

Дужности болничара

II. класе.

а., Од болничара ове класе, који су трезвенији и окретнији, и више времена у болници провели, придаваће се у помоћ болничарима I. класе, и њихова служба биће већином по собама, т. ј. они ће се употребљавати на ноћно стражарење, и то изменично у свакој болничкој соби; да доносу воду болесницима, чисту собе, претресају постеље свако јутро, да изнесу

из собе напуњене пљуваонице, легене и нужнике, и ове добро да оперу и очисту, као и вршење других овим подобних послова, који се у унутрашњости здања извршавају.

б., Новији и мање извежбани болничари II. класе употребљаваће се: за цепање дрва на дрвљанику, и доношење ових пред фуруне и у мутвак, да ложу ватру у мутваку и у пећима; да бришу и чисте ходнике, проходе, авлију и т. д. Да вршу и друге разне послове како у кругу, тако и ван овога и т. п.

в., Ординарци узимаће се из касарне само онда, кад то служба болнице — по нужди — изискивала буде, и употребљаваће се за грубије спољне послове, као: цепање дрва, ношење воде, брисање ходника, проходa, авлија и т. д. Ординарци ће се смењивати сваки 7 дана.

За слагање — фатење — дрва добављаће се војници из касарне, и то на дневну смену.

Члан 12.

Служба куварица и перила.

За куварице и перење при војним болницама узимају се такове женске, које су њиховим пословима вичне. Куварице готовиће јела по постојећем пропису, а не по њиховом нахођењу, а још мање ће смети готовити на захтеве појединих болесника; стараће се да јела буду свагда зготовљена добро, укусно, и на време. Но осим готовљења јела, њима спада у дужност и чисто одржавање кухињског посуђа, и кујне у опште.

Перење ће преобуку шпитаљску прати, ролати, и по потреби и крпити, а при том и патос по болници прати.

ГЛАВА ДРУГА

О ПОРЕТКУ У БОЛНИЦАМА

Б. Примање болесника.

Члан 13.

Чим болесник буде у болницу доведен, лекар треба омах брижљиво да га прегледа, и по овоме одреди: да ли да се прими као амбулант, или ће бити задржан као редован болесник; или ће се лечити у касарни са прописаном поштедом или и без ове, или на последак вратити — као

симулант — у касарну на његову дужност. — Ма што од предизложеног учињено било, то треб тачно прибележити у књишки с којом је дотични војник спроведен.

Оним војницима, који се буду враћали у касарну на лечење, треба дати јасно упутство, како ће добивени лек употребљавати, и иначе на себе пазити. — Онима пак амбулантима, који се буду у болници задржали, наредиће лекар све што буде за њихово оздрављење потребно, и ако се стање њиховог здравља у току од 24 сата не поправи, то ће се онда такови примити као редовни болесници. — Међутим једном примљени и у протокол болесника заведени болесник, ма да би му се болка одмах знатно побољшала, треба да се остави — ради обзервисања — бар најмање три дана.

Они симуланти, који би тако тврдоглави и упорни били, да насилно навађују да се у болницу приму, да се враћају у касарну неоклевно, и то с препоруком дотичној власти, да их за њихово претварање казни.

Они пак војници, које лекар буде примио у болницу на лечење: да се заведу одмах у главни протокол болесника, по овоме, да се упуту комесару болнице, који ће им: аљине, новце и све шта од ствари собом донели буду пописати, надглавну цедуљу испунити, за тим одело — ако болесник не пати од какове заразне болести, као н. пр. од шуге, акутних екзантема и т. п. — сместити у одређени магазин на чување, иначе аљине од приљепчивих болника ваља претходно по лекарским прописима очистити и дезинанфицирати, па их тек онда у магацин сместити.

Члан 14.

Кад се примљени болесник спроведе у одељење, онда се смешта у чисту постељу, добија и чисту болничку преобуку, и који би од примљених прљав био, да се претходно опере и очисти, у колико то болест дозвољавала а и изискивала буде. Ако би имао велику косу, а при том и вашке у глави, онда да се ошиша, и намажо са масћу противу вашију. По свему овоме треба прилепити уредно приређену надглавну цедуљу на или до надглавне дијетне табле.

Том приликом болничар ће с болесника скинуте аљине сравнити са надлежном цедуљом, и по овоме комесару или његовом повереннику предати на чување. Но ако би при том сравњивању болничар приметио, да у надглавној цедуљи нека неисправност постоји, то ће он о томе комесара болнице при предавању ствари неоклевно известити, како би се погрешки тој у траг ући и по надлежности поступити могло.

Члан 15.

Амбуланти болнице међутим добиће само постељне ствари, а аљине њихове и остале ствари остаће при њима.

Члан 16.

Кад који од г.г. официра као болесник у болницу примљен буде, онда ће се такови — што се надглавне и ординационе цедуље тиче — такође на предизложени начин примити и у надлежне књиге завести, па ће у исто време комесар — а и шеф болнице известити министра о дану кад је официр ступио у болницу.

Члан 17.

Лекари ће све болеснике без разлике, који се год у болници налазили буду, па били они лако или тешко болесни, редовно по два пута на дан обилазити, и то у јутру од 1. Марта па до 30. Септембра закључно у 7 часова, а од 1. Октобра па до последњег Фебруара у 8 часова; у вече зими у 4, а лети у 5 часова. Лекари ће белеснике — кром редовних визита — по кадкад и изненадно дању и ноћу обилазити, а тешко и опасно болујуће — који ће по два кревета имати — и више пута дневно походити.

Члан 18.

Приликом посете болесника, лекари ће што за нужно налазили буду, за исте наређивати и болничаре упућивати како с болесницима у том обзиру поступати имају.

Члан 19.

При визитама код болесника, с лекаром ће присуствовати и лекарски помоћник дотичног одељења, или који тога дана буде на дежурству и овај ће по наредби лекара рецепте писати, и настојавати, да се наредбе лекарске тачно извршују.

Члан 20.

Помоћник лекарски дужан ће бити омање ране пре визите превијати, и лекара о њиховом стању за време ове извештавати, који ће даље по томе сходна наређења издавати. Ране пак од већег значаја привијаће у присутности самога лекара.

В. Отпуштање болесника.

Члан 21.

Болесници у болницу примљени, могу из исте изићи: по оздрављењу, или иначе према нарочитој дозволи, или одбегнућем, или на последак — смрћу.

Члан 22.

Кад војник, који је у болници лечен, оздрави, не може се одма, — како осети да му је боље — из болнице отпустити, него ће се то према увиђавности и нахођењу дотичнога лекара извршити.

Члан 23.

Војницима, који се по оздрављењу из војне болнице отпуштају, даваће војни лекар свагда отпусне цедуље, у којима ће се назначити род оружја, чин, име и презиме, дан доласка и изласка из војеног шпиталја, и ову цедуљу видираће комесар болнице, и предаће дотичноме све ствари које је од њега примио био при доласку у болницу.

Члан 24.

Све оне ствари, које је војник за време боловања у болници употребљавао, ако су нечисте опраће се, и у магацин сместити, а ако су чисте, и болест није била прљепчива, употребиће се за другог болесника. Но ако је оздравели војник боловао од такове болести, да би по наређењу лекара ствари те уништити требало, то ће се у том случају поступити сходно члану 31. ових правила.

Члан 25.

Кад који војник *случајно* из болнице одбегне, то ће комесар болнице о томе одма известити гарнизонара с наводом: да ли је тај што год и шта од ствари болничких однео са собом, а ствари бегунчеве које су биле у магацину на чувању предаће надлежном командиру на реверс, и по овоме и лекар и комесар исписаће бегунца из својих књига.

Члан 26.

Да се кревет умирућег војника завесом заклони, и да му се воштана свећа запали.

Члан 27.

Ако би болујући напрасно умро, и лекар би посумњао о правој смрти, то ће он у таковом случају одма наредити, да се такови брзо пренесе у особену собу, која ће се зими свагда умерене грејати, и ту ће лекар сва нужна и могућа средства употребити за повраћање живота.

Члан 28.

Пошто болесник издане оставиће се на истом кревету до прегледа лекарског, и кад се о смрти по све уверило буде, онда ће наредити да се умрли до главе лако покрије док оладни, па ће за тим у покривеним носилама однети у мртвачку собу, гди ће га болничари окупати, обући и на креветац положити, на коме ће прележати 24—30 сахати, или колико иначе лекар за нужно нашао буде. За сво то време гореће кандило. — По истеку овога времена, треба мртваца саранити са пристојећом му војничком почашћу у гроб, који ће један фат дубок морати бити. Уредност копања раке — у односу дубине, реда и растојања — дужан ће бити да контролише сам комесар болнице било посредно или непосредно. На крстачи наредиће комесар да се забедежи име и презиме као и место рођења и чест војске умрлога. — Ова записка треба да буде брижљиво и трајно написана, а не тако нехатно и овлашно да се ни кроз најкраће време не може ништа разазнати.

Члан 29.

Комесар ће по реду укопавања водити тачно и мртвачки записник тако, да у њему наведе: у ком реду, и под којим је бројем који сарањен те да би се и доцније у неразазнавању натписа, а и недостатку крстаче могао лако пронаћи гроб потраживани.

Члан 30.

Одма како војник умре, лекар ће наглавну цедуљу потписати, на којој ће претходно забележити: дан и сахат смрти, болест од које је војник умро, и када да се сарани, па онда да је преда комесару, који ће је одма послати дежурном војном свећенику, и дотичном командиру па пошто су се на истој потписали да су прочитали, повратиће се комесару болнице.

Члан 31.

Све ствари, које је умрли у својој болести употребљавао, искуниће се брижљиво, и пошто се по пропису очисту и оперу, смести ће се у

магацин. Но ако би лекар за нужно нашао, ствари дотичне моћиће се и поништити, и ово ће се одма извршити у присуству комесара болнице, који ће их све тачно побележити, и из својих књига расходовати. О уништењу томе има се према постојећем о томе наређењу у одређено за то време јавити министарству војном.

Члан 32.

Слама из сламњаче и јастука иза сваког умрлога истресће се и поништити, а сламњача и јастук опрати и у магацин сместити.

Члан 33.

Све ствари, које су умрлом војнику припадале, предаће комесар болнице надлежном команднру на признаницу.

Члан 34.

На захтевање породице, шеф болнице може јој предати умрлог на сарањивање ако нађе, да то не ће бити од штетних посљедица узев са хигијенског гледишта, иначе ни под који начин. У случају дозволе даваће се потпун укопни прибор заједно са сандуком, ако то и у колико породица захтевала буде. О оваковим случајима дужан ће бити комесар свакад гарнизонара извешћавати.

Укопни прибор састоји се из: 1 кошуље; — 1 гаћа; — 1 пара чарапа; — 1 феса; — 1 мараме за подбрађивање; — 1 покрова — 1 сандука и крстаче, и то све могуће јевтиније и простије.

Члан 35.

А ако војник умре код своје породице у месту гарнизона, гди се је по савету лекарском лечио, то ће се за умрлог — ако то његова породица захтевала буде — издати сав потребни прибор, као што је то и у претходном члану наведено.

Г. Општи прописи.

Члан 36.

За војне лекаре примаће се у службу само доктори медицине и хирургије, а недипломирани никако.

За помоћнике лекарске узимаће се у службу само магистри или патрони хирургије, а у особеним приликама и апсолвирани медицинари.

Члан 37.

За комесара болнице постављаће се они од г. г. официра, који буду имали довољно способности за вршење дужности, које су правилима овим за то звање прописани.

Члан 38.

У болницама обитаваће апотекар, болничари и куварица. Према потреби а и могућности може се дозволити обитавање и једноме од лекара или лекарских помоћника, а и комесару, но само који нису ожењени. —

Члан 39.

Они од лекарског и апотекарског персонала, који у болници буду на дежурству, налазиће се такође непремјено и у свако доба у болници из које се — за време дежурства — никуда и ни под каквим изговором удаљавати не смеду.

Члан 40.

Због подоласка разноврсних приљепчивих болести, у болници ће морати постојати и разна одељења са сепарисање болесника, као: за шугаве, венеричне, тифозне, дизентеричне, акутне екзантеме и т. д., као и за реконвалесценте, а и амбуланте гди то мора бити.

Члан 41.

Новац на храну болесника одређени не ће се никоме као такови издавати, него ће се искључно употребити на његову храну у болници.

Члан 42.

Официрима који се у болници лече, и у овој сваку потребну негу уживају, задржаваће се од њихове систематичне плате — на рачун лечења и издржавања — $^1/_4$ део; њима се међу тим оставља на вољу, да се и изван болнице, и од грађанских лекара лечити могу, у ком ће случају лекове опет из војне апотеке бесплатно добијати, кад им се рецепти од надлежних војних лекара одостовере.

Члан 43.

Војници који од венеричне болести или шуге болују, па не би то одма — чим на себи примете — јавили, него се те болести приликом лекарске визитације открију и дознаду, губиће њихову плату за цело време боловања.

Члан 44.

При извесним болестима, као што је пољачина, и иначе кад би се потреба показала, моћи ће се дозволити, да се болујући војници по савету лекарском — ради промене ваздуха и оправке њиховим породицама отпусте, но у оваким случајима војни лекари издаваће им писмене сведоџбе, у којој ће определити време, које је потребно таковом болеснику поради оздрављења или савршеног опоравлења.

Члан 45.

На сваког болесника издаваће се: 1 кревет — 1 сламњача напуњена сламом — 1 ћебе с чаршавом преко сламњаче — 1 ћебе с чаршавом за покривање — 1 јастук сламом напуњен — 1 надглавна табла — 1 асталчић (гди се може 1 овакови за двојицу). — 1 кошуља, — 1 гаће, — 1 пар чарапа, — 1 огртач летњи или зимњи, — 1 капа. — 1 пар папуча, — 1 пешкир, — 1 чашу за воду. — 1 пљуваоницу и легена према собној потреби.

Члан 46.

Од ових у предизложеном члану побројаних ствари, и то: кошуље гаће, чаршави и пешкири замењиваће се с другим чистим сваког осмог дапа, а по потреби и чешће. Остале ствари, као што је: ћебе, сламњача јастук и т. д. мењаће се кад су нечисте.

Члан 47.

Слама у сламњачама мењаће се у редовном стању свака три месеца а према потреби у појединим случајима и чешће.

Члан 48.

Патоси по собама, који нису фарбани, и по ганговима, као и проходи да се рибају и перу сваке недеље; фарбани патоси међу тим да се избришују дневно са мокрим крпама. Проходи да се при томе дезинфицирају такође недељно једаред, а према нахођењу лекара и чешће.

Члан 49.

Кречење свију болничких соба и одељака да се извршује два пута преко године, т. ј. с почетком пролећа и јесени.

Члан 50.

Опаци да се чисту уредно сваке недеље, а сагоревање чађи у истим да се извршује према потреби, и са нарочитом пажњом и смотреношћу. Поводом овога треба да има и довољно воде — и остало што буде нужно — у приправности.

Вода по кадама, која се чува због пожара, да се мења сваки 15 дана. Где нема шмрка за гашење ватре, ту да се набави ручни шмрк.

II. ДЕО

ГЛАВА ТРЕЋА

ХРАНА БОЛЕСНИКА.

Члан 51.

Болесницима издаваће се доручак: лети у 6 а зими у 7 часова; ручак: лети у 11, зими у 12 часова; а вечера: лети у 7, а зими у 6 часова.

Храна болесника дели се на:

1., Танку порцију;

2., Четврт порције;

3., Пола порције. и

4., Целу порцију.

Члан 52.

1. Танка порција.

За танку порцију опредељује се јутром и у вече по једна литра запрежене чорбе, која ће се зготовити из: 6 драма брашна; 2 драма масти; 1 драм соли, и 5 драма исецканог леба, или 3 драма земичке на један оброк. У подне: једна литра говеђе чорбе, која ће се на један оброк зготовити из: 20 драма сировога говеђег меса, и у коју ће се укувати: 6 драма пиринча, или гриса, гершла, саге, или ако би се тарана или резанци за кување наредили, то ће се на то упо-

требити на сваки оброк: по 10 драма белога брашна, ¼ јајета, и 1 драм соли.

У изванредним случајима даваће се на појединн оброк по 1 јаје у чорби размућено, или у подне куваног воћа, од 20 драма сувих шљива или од 30 драма свежих вишања, или 40 драма фришких јабука или крушака с додатком на сваки оброк по 2 др. шећера.

Поред запржене чорбе јутром и вечером а без ове — према наређењу лекарском — може се дати по једна литра млека без или са 1 земичком.

Гди је потребно може се одредити и винска чорба; 60 драма белог вина; 40 драма воде, 1 јајета и 5 драма шећера. Ово како при танкој тако и при четврт порције.

Члан 53.

2. Четврт порције.

За четврт порције опредељује се јутром и вечером по једна литра запржене чорбе са исецканим лебом, а у подне по једна литра говеђе чорбе, у коју ће се укувати додатци, који су и код танке торције наведени. К четврт порције додаће се на болесника по једно, а по наређењу лекара и по два јела, које ће се састојати из слатке или киселе јаниje. од јагњећег, говеђег. или пилећег меса; печења од јагњећег или пилећег меса; пилава. сутлијаша, или теста (под којим се последњим разуму: резанци или тарана у млеку укувана); или на масти упржена зелен, или кувано воће.

Једна четврт порције јаниje састајаће се из: 50 драма сировог јагњећег, или 30 драма говеђег меса, или фртаљ пилета са: 4 драма брашна, 2 др. масти. 1 драм соли, 1 драм лука које ће се закиселити на 10 порција са 1 лимуном, или једном литром сирћета. Са лимуном закиселиће се јело при раздавању, а са сирћетом раниje да се мало прокува. —

На фртаљ порције печења рачунаће се 80 др. јагњећег меса, или пола пилета с додатком од: 3 драма масти, и 2 др. соли.

Једна четврт порције пилава састојаће се из: 20 др. пиринча 2 драма масти. 1 драм соли. 1 драм лука, и ово ће се у говеђој чорби укувати. —

Сутлијаш састојаће се из: 20 др. пиринча или гриса у једној литри млека укуваног са додатком 5 др. шећера.

На т е с т о у м л е к у у к у в а н о издаће се на фртаљ порције по: 20 др. белог брашна, фртаљ јајета, пола др. соли, и 1 литра млека са додатком 5 др. шећера.

На т е с т о у м а с т и у к у в а н о издаваће се горња количина брашна, фртаљ јајета, 1 др. соли, 3 др. масти, и 1 др. лука без млека и шећера.

З е л е н ће се састојати из: спанаћа (пољског зеља), жуте репе, келерабе, кеља, слатког купуса, кромпира, бураније, грашка, и т. д., и на једну четврт порције издаваће се по: 60 драма с додатком од 4 др. брашна, 2 др. масти, 2 др. соли, и 1 др. лука.

За готовлење п о с н и х ј е л а опредељује се у место масти по 2 драма зејтина, а за кување в о ћ а вреди за 1 четврт порције оно исто што је при танкој порцији опредељено.

Поред предњаведених јела даваће се на дан на фртаљ порције по једна литра л е б а, а на место овога по две до четири земичке.

В и н с к а ч о р б а као и код танке порције.

Члан 54.

3. Пола порције

На полак оброка опредељује се у јутру и у вече по пола оке з а п р ж е н е ч о р б е. За справљање ове узимаће се: 9 др. брашна, 3 др. масти, 2 др. соли, и 10 др. исецканог леба. У подне даваће се пола оке г о в е ђ е с у п е, која ће се готовити из 40 др. говеђег меса, од чега ће се 25 др. куваног у зелени издати. 2 др. соли 8 др. пиринча или гриса, гершла, саге, а за тарану или резанце, које би се у супу укувало, узеће се 15 др. белог брашна и фртаљ јајета.

Поред горенаведеног јела, даваће се у подне и з е л е н, која ће се састојати из: 100 др. слатког или киселог купуса, бораније, кромпира, келерабе, или 40 др. зрела пасуља или сочива.

За готовлење ове з е л е н и или в а р и в а даваће се на полак оброка по: 4 др. брашна, 2 др. лука, и ако које јело закиселити треба, то ће се на 10 оброка употребити једна литра сирћета.

На т е с т о за појединн оброк од пола порције узеће се: за р е з а н ц е по 60 др. белог брашна, 3 др. масти, по јајета, 2 др. соли, и 2 др. лука. За в а љ у ш к е по: 50 др. белог брашна, 10 др. земичке, 4 др. масти, по јајета, 2 др. соли, и 2 др. лука.

У вече издаваће се у име пола порције — поред запржене чорбе — по једна порција ј а н и ј е, која ће се састојати из: 50 др. говеђег

меса, 4 др. брашна, 2 др. масти, 2 др. соли, и 2 др. лука. На цео дан издаваће се у име пола порције по оке леба.

Кад се у подне даје говеђа супа, онда ће се с месом давати сос од црног ил белог лука, или киселог или слатког рена.

За сос од црног лука опредељује се на пола порције по: 4 др. брашна, 2 др. масти, 1 др. соли, 2 др. црног лука, и на 10 оброка по једна литра сирћета.

За сос од белог лука узима се на полак порције по: пола земичке укуване у говеђој супи, 1 др. соли, и 1 др. белог лука.

За кисели рен по: 6 др. рена, 1 др. соли, и на 10 оброка једна литра сирћета.

За кувани рен по: 7 др. рена, пола земичке укуване у говеђој супи, и 1 др. соли.

Члан 55.

4. Цела порција

За целу порцију у јутру и у вече опредељује се запржена чорба, која ће се на онај начин зготовити, и из оних количина: брашна, масти, соли и т. д. састојати, као што је то код пола порције наређено.

За говеђу чорбу у подне узеће се на једну порцију 100 драма сировог говеђег меса, а у осталом као и код пола порције. То исто важи и за зелен и остала варива која су за пола порције одређена с том само разликом, да ће се у целу порцију уз зелен 50 др. куваног меса издавати у подне.

Болничари — служитељи — добијаће у вече — поред целе порције запржене чорбе — сваки појединн још по једну порцију јаниje од говеђег меса онако, као што је код пола порције за вечеру опредељено.

Са целом порцијом издаваће се на дан по једна ока леба.

Члан 56.

Зелен у говеђу супу узимаће се и то:

На 100 порција једну оку
„ 50 „ пола оке
„ 25 „ четврт оке
„ 10 „ педесет драма

Члан 57.

Г. Г. Официрима даваће се по наређењу лекарском за доручак једна литра млека са једном земичком, и при танкој порцији лака варива, као што су: спанаћ, салата и т. д. ровита јаја 1—2; винска чорба, кувано воће, тесто и т. п.

У подне на рачун пола порције моћиће им се издавати по једно од оних јела, која су при $^1/_4$ порције опредељена, и место леба 1—2 земичке. —

У вече даваће им се поред обичне запржене чорбе кувано воће, или јанија са земичком, као што је то за $^1/_4$ порције опредељено.

Члан 58.

Месо преставља ће се свакад са хладном водом, и пошто се опеви, посолиће се са половином потребне количине соли. У колико супа врењем усане у толико ће се допунити врућом водом, и на један сахат пре него што се прецеди са остатком соли досолити.

При првом солењу метаће се зелен у супу, и за време готовлења добро мотрити да се месо не прекува, и с овим безукусним и мање питким постане. Сувишна маст, која се добија од супе, употребиће се на додавање к пилаву зелени и т. д.

ГЛАВА ЧЕТВРТА

ПРИБОР БОЛНИЦЕ

Члан 59.

При свакој сталној војној болници треба да има од болничког прибора толико, колико намењени број болесника изискује, и иначе колико просторија за смештање истога досегла буде.

Увев на сваку стотину војника по 10 болесника, то се н. пр. за гарнизон од 2000 људи опредељује па 200 особа од болесничког прибора као што следује:

1., Собни намештај.

1., Гвоздених кревета 220.

2., Асталчића по један између свака 2 кревета 120.

3., Астала већих за сваку собу по један.

4., Столица нужничких за сваку собу по две, и за сваку столицу по два лонца.

5., Легена нужничких за тешко болујуће 12.

6., Надглавних црно бојадисаних табала 200.

7., Заклона креветних за сваку собу по два.

8., Стакала — флаша — за мокрење у сваку собу по једну, а за собу официрску, канцеларију, апотеку, собу дежурног, и иначе према потреби — по један жути свећњак.

10., Лампа дуварских по: ходницима, проходима и степеницама према потреби.

11., Столица дрвених за у сваку собу по две.

12., Завеса на сваки прозор по 1 пар са потребном количином гвоздених шипака и кука.

13., Кадионица од туча на сваку собу по једна.

14., Пехарова од калаја на сваки кревет по један.

15., Икона сваку собу по једна.

16., Топломера на сваку болесничку собу по један.

17., Ормана повећих за смештање болничкога прибора, са којима послужитељи и болничари рукују, на сваку болесничку собу по један.

18., Пљувоница од калаја на сваки болеснички кревет по једну.

19. Крчага за сваку собу по два.

20., Легена земљаних на сваки кревет по један.

21., Четака за пајање свега две.

22., Четака за рибање патоса шест.

23., Метала жутих за брисање соба на сваку собу по две.

24., Метала брезових за чишћење ходника и авлија дванаест.

25., Носила затворених за преношење јако оболелих болесника двоја.

26., Сахат са затвором један.

27., Фењера свега шест.

28., Ђубровника на сваку собу по један.

29., Натписа на вратима за свако одељење по један.

2. Постељни прибор.

30., Сламњача на сваки кревет по једна, и 100 у резерви св. 300.

31., Јастука на сваки кревет по два, и 40 у резерви свега 440.

32., Ћебета на сваки кревет по два, и 200 у резерви свега 600.

33., Чаршава на сваки кревет по два и 400 у резерви свега 800.

34., Убрисача повеликих на сваки кревет по један и 200 у резерви свега 400.

35., Кошуља дугачких на сваки кревет по две, и једна у резерви свега 600.

36., Гаћа на сваки кревет по једне, и 200 у резерви свега 400.

37., Огртача од цвилиха постављених на сваки кревет по један, и 100 у резерви свега 300.

38., Капа болесничких од цвилиха на сваки кревет по једна, и 100 у резерви свега 300.

39., Папуча на сваки кревет по један пар, и 50 у резерви свега 250 пари.

40., Чарапа на сваки кревет по један пар, и 100 у резерви свега 300 пари.

41., Кошуља за сумануте 6.

3.. Посуђе за јело и пиће.

42., Шоља од јаког лима од $^1/_2$ оке и од $^1/_4$ оке, садржине на сваки кревет по две свега 400.

43., Дасака за разношење јела на сваку собу по две.

44., Кашика од калаја па сваки кревет по једну, а у резерви 50 свега 250.

45., Ножева и виљушака гвоздених на сваки кревет по један, а у резерви по 50 свега по 250.

4., Посуђе за кујну.

46., Казана гвоздених од 40 ока два.

47., Казан гвозден од 20 ока један.

48., Казан гвоздени од 10 ока један.

49., Лонац од 5 ока један.

50,. Лонац од 4 оке један.

51., Лонац од 3 оке један.

52.. Лонаца од 2 оке два.

53., Лонаца од 1 оке два.

54.. Шерпења од 5 ока једна.

55,. Шерпења од 4 оке једна.

56., Шерпења од 3 оке једна.

57., Шерпења од 2 оке три.

58., Шерпења од 1 оке три.

59.. Кашика од жутог плеха или од бакара — последње калансане — од $^1/_2$ оке садржине 4.

60., Кашика од жутог плеха или од бакара — последње калансане — од $^1/_4$ оке садржине 4.

61.. Кашика опењача од јаког плеха или бакара шест.

62.. Цименти од плеха за воду 3.

63., Сатара великих 4.

64., Виљушака великих гвоздених 4.

65., Ситанца од жице за цеђење супе 4.

66., Ђевђира од јаког плеха 2.

67., Тигања гвоздених разне величине 6.

68., Варјача великих дрвених 12.

69., Ножева великих гвоздених 4.

70., Ножева малих кујнских 6.

71., Роштиља гвоздених 2.

72., Треница 4.

73., Оклагија 1.

74., Даска за мешење теста 1.

75., Ватраља 4.

79., Машица 4.

77., Сапака 1.

78., Ражањ 1.

79., Сита за сејање брашна 2.

80., Чаброва за воду са заклопцем 2.

81., Шафоља за воду 2.

82., Кантар мали 1.

83., Карлица 4.

84., Плехова гвоздених за пециво 4.

85., Астал велики 1.

Примедба: Сви судови за готовљење јела биће од гвожђа и изнутра калисани или клазирани, а лонци и шерпење имаће своје заклопце од белога плеха.

5. *Прибор за ћилер.*

86., Судови од плеха за држање масти садржине од $1^1/_2$ акова 2.

87., Судова од плеха за држање гаса садржине од једног акова 1.

88., Орман са фијокама и рафовима 1.

89., Буради за сирће 2.

90., Теразије с драмовима 2.

91., Кантар велики 1.

92., Канте од плеха за воду 4.

93., Џакова повеликих за доношење леба, меса и осталих виктуалија 6.

94., Сапак велики 1.

95., Сапака мањих 2.

96., Тестера 2.

6. Прибор за прање и кување.

97., Када за кадење аљина 1.
98., Лужнице 4.
99., Корита тишлерских 4.
100., Казана великих узиданих 2.
101., Роља 1.
102., Бакрач 1.
103., Када за кување 6.
104., Када за седећа купатила 6.
105., Шафоља за парење ногу 6.
106., Шафоља за парење руку 6.
107., Чаброва за воду 4.
108., Чабрењака 2.
109., Кофице за вађење воде из казана 4.
110., Конопаца за простирање кошуља 3.
111., Ватраљ велики 1.
112., Машице велике 1.
113., Решета 2.

7. Прибор за магацин.

114., Рафова великих за смештање ћебета кошуља и осталог прибора према простору и потреби.

115., Сандука великих са заклопцем и затвором за смештање аљина и тивтика, такође по потреби.

116., Мотика 6.
117., Будака 2.
118., Лопата гвоздених 4.
119., Сикира великих за цепање дрва 6.
120., Мердевина 2.
121., Конопаца за чишћење оџака 2.
122., Стругача за стругање патоса од цигаља 4.
123., Штака за сакате 20.
124., Чивилука гвозд. великих 6
125., Ашова 6.

8. Прибор за мртвачку собу и капелу.

126., Крст велики 1.
127., Икона 2.

128., Носила мртвачка покривена 1.
129., Носила мртвачка обична 2.
130., Кандила калајних 2.
131., Астала за купање умрлих 2.
132., Астала за секцирање умрлих 1.
133., Креветаца за умрле 6.
134., Астала повећих 2.
135., Кадионица од туча 2.
136., Конопаца за сараћивање од $2^1/_2$ фата дужине 2.
137., Фатача за мерење раке 1.

9. Прибор за канцеларију и апотеку.

138., Орман за архиву 1.
139., Астала повећих 5.
140., Табла за бележење дневног стања болесника 1.
141,. Часоказа 2.
142., Дивита и песконица 6.
143., Клупа великих 4.
144., Столица дрвених 12.
145., Маказа 5.

10. Прибор за авлију и таван.

146., Када за воду 6.
147., Мердевина 12.
148., Кофица 12.
149., Шмрк за гашење пожара 1.

Члан 60.

Правилима овим замењују се правила за сталне војне болнице од 9. Маја 1864. год. Е № 2268.

Е№. 4722.
1. Новембра 1876.
у Београду

Министар војни
пуковник
Тих. Николић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег војног министра, а на основу §. 3. закона о устројству војске, прописујемо:

„Народна се војска дели на активну и резерву.

Активну војску сачињава пешадија I. класе са принадлежним осталим родовима оружја и стручностима.

Резерву образује II. и III. класа.

Кктивна војска дели се у четири корпуса, који се називају: Шумадијски, Дрински, Моравски и Тимочки.

Шумадијски корпус образују бригаде: Београдска, Крагујевачка, Рудничка, Смедеревска и Пожаревачка.

Дрински корпус образују бригаде: Шабачка, Подринска, Ваљевска и Ужичка.

Маравски корпус образују бригаде: Чачанска, Крушевачка, Јагодинска и Ћупријска.

Тимочки корпус образују бригаде: Алексиначка, Књажевачка, Црноречка, Крајинска и Браничевска.

Штабови су корпусима: Шумадијскоме у Београду, Дринскоме у Ваљеву, Моравскоме у Крушевцу, Тимочкоме привремено у Јовановцу.

Артилерија корпусна формира се у бригаде, коњица у пукове, а инџинирија у батаљоне, према саставу корпуса, а из већ постојећих јединица.

Овако ће се исто према саставу корпуса формирати и остала прописна корпусна одељења.

Све трупе у једноме округу како I. тако и II. и III. класе образују у административноме погледу једну територијалну команду, која ће се звати „команда окружне војске.“ Само округ пожаревачки образује две: Пожаревачку и Браничевску.

Подробнија опредељења ове нове формације војске прописаће министар војни.

Овом уредбом мења се пређашња формација војске у уредби „о устројству целокупне војске“ од 24. Фебруара тек. године у колико садањој противуречи, као и доцније веће формације војске, а сва остала опредељења, која су била прописана овом за дивизијске команде, примењују се сада на корпусне.

Наш војни министар нека изврши овај указ.

Ф№ 13478.
10. Новембра 1876.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар војни пуковник.
Ђ. Грујић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министра војног наређујемо:

„Да се од досадањих добровољачких корова образују две добровољачке бригаде, с називом I. и II. и да обе стоје непосредно под војним министром, који ће им и унутрашњи строј и поделу њихову прописати.“

Наш министар војени нека овај указ изврши.

10. Новембра 1876 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар војни пуковник,
Ђ. Гружић с. р.

ЗАКЉУЧЕЊЕ

министарског савета о необустављању плаћања поштоношама за потковање поштанских коња.

Коње поштанске на неким местима подковају обични подковачи, по цени која изађе на држатој лицитацији, а на неким опет местима није могуће да се ков коња даје обичним подковачина, јер их онамо никако и нема зато што су поште на усамљеним местима но се подковачи узимају у службу за поштоноше, па они поред вршења дужности поштоноша, подковају и коње поштанске са својим алатом а са државним материјалом, а за тај посао, који они поред своје дужности врше плаћа им се особено, и то како се где нађе за правично према броју коња које подковају.

Кад је рат оглашен нека начелства држала су, да овим поштоношама нетреба плаћати за ков коња сматрајући, да је ово додатак к' плати; и зато су поштоноше који су коње подковали, или иступили из службе или су одказали да ове послове врше бесплатно, нити су поште могле опет да нађу друге поштоноше, који би овај посао бесплатно вршили.

Овако разумевање, као да поштоношама за овај посао нетреба плаћати, погрешно је, јер ово нити је додатак нити каква награда, но чисто плата за особени посао, који они врше поред своје дужности, и око кога кваре своје алате, а у буџету из кога се ово плаћа стоји овако:

„На набавку материјала за ков и плаћање кова, и на лечење коња", па и по овоме не стоји ништа на путу да се поштоношама плаћа за ков коња.

Према овоме дакле, и што се ков коња даје поштоношама на многим местима због тога, што нема других подковача а на неким местима опет с призрењем на штедњу државне касе, требало би, да се поштоношама, који коње поштанске подковају плаћа као што је то и до огласа рата чињено, и то да им се плати и за оно време, за које им није плаћено ако су и за то време тај посао вршили, јер кад се ово небн чинило онда би се за овај посао морало плаћати обичним подковачима где их има,

и то млого скупље него овим поштоношама, а гди опет неби било обичних подкивача, као што нма места, гди их никако нема, ту би се коњи поштански морали ради ковања боси водити у друга места, што би опет и скупље стало и по коње а и по службу штетно било.

С тога министар унутрашњих дела предложио је министарском савету на решење:

Да се поштоношама, који коње поштанске са државним материјалом подкивају, за тај посао плаћа онако, као што им је плаћано и пре огласа рата, а у колико им од огласа рата па до сада није за тај посао плаћено, а они су вршили ту дужност, да им се и то плати, из кредита, који је на то одређен, који предлог Министарсти савет одобрава.

15. Новембра 1876 год.
у Београду.

Председник министарског савета министар грађевина,

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потребы заступник председника министарског савета,

Јов. Ристић с. р.

Министар правде,

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,

Рад. Милојковић с. р.

Министар просвете и црквених дела,

А. Васићевић с. р.

Министар финансије,

В. Јовановић с. р.

Министар војни, пуковник,

С. Грујић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

Пошто је, по указу књажевском од 9. Августа тек. год., изданом на основу законодавне одлуке од 13. Октобра 1875 и од 19. Јануара тек. год. српски зајам у Русији закључен у кредитним папирним рубљама, а у закону о новчаној тарифи од 1. Априла 1866 год. (Зборник XX. стр. 43.) вредност руским кредитним рубљама није означена; то смо на предлог Нашег министарског савета, а на основу чл. 56. устава, наредили и наређујемо, што ће силу закона имати:

1. Главна државна благајна, прима руске кредитне рубље, и у примању преобраћа их у пореске грошеве упоређујући њихову вредност са вредности ц. дуката а према курсу на бечком, као најближем *новчаном* тржишту.

2. Главна државна благајна издаје кредитне рубље другим државним благајнама, само кад ове имају да исплаћују што је са стране за државу набављено, или кад они којима оне овде имају шта да плаћају пристану да им се то у кредитним рубљама исплати.

И у једном и у другом случају кредитне рубље рачунаће се у пореским, односно чаршијским грошевима, према курсу на бечком новчаном тржишту и по трговачкој практици, која у мењању новаца влада.

3. По потреби главна државна благајна може руске кредитне рубље за златне или сребрне новце мењати према курсу, на бечком тржишту и по трговачкој практици, која у мењању новаца влада.

4. Главна државна благајна имаће разлику, која би се у мењању руских кредитних рубаља показала, ставити на рачун зајма на име кога се те рубље и примају. И по томе, ако се било променом или исплатом каквих рачуна, добије више него што је вредност тим рубљама у смислу 1. тач. одређена, онда да се тај вишак покаже као добит; а ако се добије мање, онда да се тај мањак покаже као штета у рачуну реченог зајма.

Препоручујемо Нашем министру финансије а и

овај закон изврше; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

18. Новембра 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина.

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,

Јов. Ристић с. р.

Министар правде,

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутр. дела,

Рад. Милојковић с. р.

Министар просв. и црк. дела,

А. Васићевић с. р.

Министар финансије,

В. Јовановић с. р.

Министар војни артиљеријски пуковник,

С. Грујић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег војног министра, а на основу §. 3. закона о устројству војске, наређујемо:

„Да се досадања I. добровољачка бригада и добровољачки коњички пук споје у једну добровољачку дивизијску команду.“

Наш министар војни нека изврши овај указ.

1. Децембра 1876. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар војни пуковник,
Ђ. Ђурић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа.

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министра војног, а на основу §. 3. закона о устројству војске, прописујемо следеће, што ће за време рата важити:

1. Да резервни батаљони једног округа образују једну резервну бригаду, којом командује помоћник окружне војске.

2. Да резервне бригаде пограничних корпуса остају под непосредном командом дотичних корпусних команданата.

3. Да резервне бригаде Шумадијск. корпуса образују један одвојен резерван корпус, коме ће штаб бити у Крагујевцу.

4. Да бригадне батерије у Шумадијском корпусу са Јагодинском образују једну резерну артиљеријску бригаду.

5. Да се из резервиста, који неулазе у састав бригада образује још:

Један вод пијонера на сваки батаљон и друге стручности, по опредељењу министра војног.

Наш министар војни нека изврши овај указ.

7. Децембра 1876 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар војни пуковник,
Ђ. Ђурић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег војног министра решавамо:

Да се од досадање I. добровољачке бригаде образују две, које ће носити називе I. и II. и заједно са добровољачким коњичким пуком састављати добровољачку дивизијску команду.

Досадања пак II. добровољачка бригада добија у сљед тога наслов III. добровољачка бригада.

Наш министар војни нека овај указ изврши.

15. Декембра 1876 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар војни
пуковник
Ђ. Ђурић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета,

На основу члана 56 устава

Наредили смо и наређујемо што ће силу закона имати:

Да се не наплаћује такса за телеграме, које руски добротворни одбор, установљен у Београду ради подпомагања Срба и осталих христијана, пострадалих у садањем Српско-турском рату, — буде по Србији слао, или из Србије од својих органа примао.

Ово наређење ступа у живот од данас.

Препоручујемо Нашем министру унутрашњих дела, да ово наређење обнародује, властима пак за-

поведамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

22. Декембра 1876 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета,
министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по
потреби заступник председника
министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад Милојковић с. р.

Министар просв. и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

Министар војни,
пуковник,
С. Грујић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министра унутрашњих дела по саслушању Нашег министарског савета,

На основу чл. 75. и 76. устава и члана 80. борног закона скупштинског,

Решили смо и решавамо:

Редовна народна скупштина за ову 1876 год. зива се у Београду на дан 30. овог месеца.

Но у исто време, а на основу члана 77, устава трећег одељка члана 113. закона о пословном ду у народној скупштини:

Редовна народна скупштина, сазвата за ову 76 годину, одлаже се за шест месеци од данас, ко да се састане на дан 24. Јуна идуће 1877 дине, ако неби и пре позвата била.

Наш министар унутрашњих дела нека овај аз изврши.

24. Децембра 1876 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На основу члан 56. устава,

На предлог Нашег министарског савета

Наредили смо и наређујемо:

Следећа определења „о уређењу војених телеграфа,“ што ће силу закона имати.

Чл. 1.

За телеграфску свезу корпуса са деташираним оделењима и иначе у војеном погледу важним тачкама, као и са унутрашњошћу отаџбине, установљава се пољски војни телеграф.

Чл. 2.

Војени телеграф дели се на 4 парка, сваки са по 4 мобилне штације и материјалом за дужину линије од 40 километара.

Осим тога код врховне команде имаће две мобилне штације са целим прибором и једна војена за употребу врховне команде.

кле 18 мо-
180 киломе-

телеграфа састоји

лази при штабу вр-

вог,

-официра,
ких,

2 коња,
4 коња,
3 коња,

ра за набавку ране. фуражи и т. п.

Чл. 4.

пектор војених телеграфа управљач је целе
ске службе и њему су подчињени чинов-
особље ове струке.
дносно дисциплине он имаде она права, што
е пуковни командант.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На основу члан 56. устава,

На предлог Нашег министарског савета

Наредили смо и наређујемо:

Следећа определења „о уређењу војених телеграфа,“ што ће силу закона имати.

Чл. 1.

За телеграфску свезу корпуса са деташираним оделењима и иначе у војеном погледу важним тачкама, као и са унутрашњошћу отаџбине, установљава се пољски војни телеграф.

Чл. 2.

Војени телеграф дели се на 4 парка, сваки са по 4 мобилне штације и материјалом за дужину линије од 40 километара.

Осим тога код врховне команде, имаће две мобилне штације са целим прибором и једна војена за употребу врховне команде.

Укупни пољски телеграф има дакле 18 мобилних штација са 19 апарата и 180 километара жице.

Чл. 3.

Персонал и особље пољског телеграфа састоји се из:

1 Инспектора, који се налази при штабу врховне команде,
1 Деловође инспекторовог,
5 Руковаоца,
45 Телеграфиста,
38 Инжинирских под-официра,
190 Редова пијонирских,
36 Разносача,
80 Кола за по 2 коња,
6 Кола за по 4 коња,
3 Кола за по 3 коња,
190 Коња,
95 Возара и
5 Комисара за набавку ране. фуражи и т. п.

Чл. 4.

Инспектор војених телеграфа управљач је целе телеграфске службе и њему су подчињени чиновници и особље ове струке.

Односно дисциплине он имаде она права, што их имаде пуковни командант.

Чл. 5.

Руководаоци старешине су телеграфског парка и односно дисциплине имају власт над подчињеним, равну батаљоним командантима народне војске.

Чл. 6.

Министар унутрашњих дела и други министри у колико би у своме подручју способних лица за телеграфску службу имали, стављају министру војеном на расположење потребан број телеграфиста.

Чл. 7.

Чиновници и служитељи војених телеграфа долазе у састав војске и потоме стоје за време ове службе под војеним законима а подчињени су они командантима и командама територијалним, код којих и где врше ову службу.

Чл. 8.

Служба при пољском телеграфу као и наплаћивање такса врши се по оним истим законим прописима и правилима, која важе за наше државне штације телеграфске.

Чл. 9.

Подробне дужности као и начин поднашања месечних рачуна и предавања прихода, прописаће министар војени на предлог инспектора војених телеграфа.

Чл. 10.

Остале забрањујуће прописе, односно садржине примању и одашиљању приватних депеша, које биле штетне по задатак војске, њена снабдевања, кретања, оперирања, њен поредак и томе добно, наређиваће врховна команда ако и у ко-ико министрови службени прописи не би били у ом погледу довољни.

Чл. 11.

Колика ће се такса телеграфска ван границе обиму наше војске па до наших граница наплаивати, такође одређиваће врховна команда на пред-г иншпектора војених телеграфа.

Чл. 12.

За подизање телеграфских линија и штација требан материјал, апарате, батерије и остали ибор даје иншпектору и руковатељима одељења, шпектор инжинирских трупа при министарству јном, који рукује са деповом пољског телеграфа.

Чл. 13.

Државни стални телеграфи, који се налазе на мом бојишту или близу њега, могу се наредбом ховне команде или дотичног корпусног командта огласити за војене штације, но тада о томе се извести министар унутрашњих дела.

Чл. 14.

Државне сталне штације, које су у војене претворене стајаће под војеном влашћу само односно вршења службе и реда, а односно снабдевања и склапања рачуна остаће и даље као сталне штације телеграфске.

Препоручујемо Нашем министру војеном, да овај закон обнародује, а свима нашим министрима, у колико се кога тиче, да се о извршењу његовом старају; властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

26. Децембра 1876 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар просвете и црквених дела,
А. Васићевић с. р.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

Министар војни, артиљеријски пуковник,
С. Грујић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреба заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета, а на основу члана 56. устава,

Узимајући у обзир:

1., Да је највишим решењем од 21. Октобра тек. год. наређено, да се државне власти и у 187^{6}_{7} рач. год. и то докле се народна скупштина не сазове, а најдаље до краја ове (календарске) године, управљају по државном буџету, који је законодавна власт за 187^{5}_{6} рач. годину одобрила;

2. Да је књажевим указом од 24. тек. месеца редовна народна скупштина, која је сазвана за 30. дан тек. месеца, у исто време и одложена до 24. Јуна 1877. године:

Наредили смо и наређујемо, што ће силу закона имати:

Да се државне власти и даље у 187^{6}_{7} рач. год. управљају по државном буџету, који је законодавна власт за прошлу 187^{5}_{6} рач. год. одобрила, све докле не би решила о државном буџету народна скуп-

штина, која је најдање до 24. Јуна 1877. године одложена.

Препоручујемо Нашем министру финанције, а и свима нашим министрима, у колико се кога тиче, да овај закон изврше; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме, да му се покоравају.

27. Децембра 1876 г.
Београд.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар просвете и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар финанције,
В. Јовановић с. р.

Министар војни, артиљеријски пуковник,
С. Грујић с. р.

МИЛАН М. ОВРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег министарског савета,
на основу члана 56. устава земаљског
Наредили смо и наређујемо

Следеће измене и допуне

У закону „о одличијама у време рата“ од 12. Јула 1876 год.

У члану 1. додаје се:

Тачки 1. на крају „у три степена“, и

Тачки 2. такође на крају „златна и сребрна.“

Члан 2. мења се овако:

Степени таковског крста јесу:

Таковски крст на тробојној ленти преко десног рамена са звездом.

Таковски крст са круном на тробојној пантљики о врату.

Таковски крст на троуглој тробојној пантљики на прсима.

Колајна за храброст носи се на прсима о тробојној пантљики на левој страни.

Златна колајна има с једне стране лик књаза Милана М. Обреновића IV., а на другој „за храброст“ са лавровим венцем. Сребрна има натпис с једне стране Милан М. Обреновић IV. књаз српски; а с друге „за храброст“ са лавровим венцем и грбом Србије.

Члану 7. додаје се на крају ово:

Положај лица и важност учињених услуга опредељује који ће се степен истоме дати.

Препоручујемо нашем војном министруј да овај указ обнародује и о извршењу се његовом стара; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

19. Јануара 1877 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Председник министарског савета, министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар просвете и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар финанције.
В. Јовановић. с. р.

Министар војни, артиљеријски пуковник,
С. Грујић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

ПОСТУПАК

прописан министарским саветом за извршење указа од 19. Јануара 1877. о изменама и допунама у закону „о одличијама у време рата“ од 12. Јула 1876.

„Да се при извршењу има тако поступати, да се за први степен т. ј. „Таковски крст на тробојној ленти преко десног рамена са звездом“ даје само диплома, а све знаке да набавља сам обдарени.“

19. Јануара 1877 год.
у Београду.

Председник министарског савета министар грађевина,

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,

Јов. Ристић с. р.

Министар правде,

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,

Рад. Милојковић с. р.

Министар просвете и црквених дела,

А. Васићевић с. р.

Министар финансије,

В. Јовановић с. р.

Министар војени пуковник,

С. Грујић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег војеног министра а с обзиром на нову формацију војске и потребу, да се положаји извесних звања тачније определе, на основу § 3. закона о устројству војске, прописали смо и прописујемо:

Начелници одељења и инспектори у војном министарству, начелници корпусних штабова, начелник артиљеријске управе, команданти градова и гарнизонари имају положај, права и власт окружних — бригадних — команданата у своме подручију.

Овакав исти положај, права и власт имају и референти код корпусних команада и помоћници окружних команданата кад дејствују самостално у томе сходној команди.

Помоћници пак артиљеријских бригадних команданата, кад су самостално деташирани са артиљеријским одељењима, имају над овима положај, власт и права пуковских команданата.

Овим се мењају сви прописи, који су у по каквоме смислу о томе досада постојали.

Наш војни министар нека изврши овај указ.

23. Јануара 1877 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар војни,
артиљеријски пуковник
Ђ. Ђурић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог нашег министарског савета, а по мнењу главне контроле, и на основу чл. 56. устава.

Узимајући у обзир, да велики део државних прихода за рачунску $187^5/_6$ годину, због ратних догађаја, није могао ући у државну касу, а сви државни приходи треба да се што потпуније, у својој одређеној години покажу,

Наредили смо и наређујемо, што ће силу закона имати:

Да се, изузетно од законодавног наређења од 25. Јануара 1863. год. (збор. XVI. страна 2.), увођење државних прихода за рачунску $187^5/_6$ годину у дневник за исту годину, продужи код окружних каса до 1. Априла 1877. године, а код главне касе министарства финанције, до 1. Маја 1877. године, па овог дана да се закључе државни рачуни за $187^5/_6$ рачунску годину, и да се редовно прегледа главна каса, на основу § 42. устројства главне контроле

Препоручујемо нашем министру финанције, а и свима нашим министрима, у колико се кога тиче, да овај закон изврше; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

27. Јануара 1877. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,

Јов. Ристић с. р.

Министар правде,

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,

Рад. Милојковић с. р.

Министар просвете и црк. дела,

А. Васиљевић с. р.

Министар финансије,

В. Јовановић с. р.

Министар војни, артиљеријски пуковник

С. Грујић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министра унутрашњих послова, а по саслушању Нашег министарског савета на основу тачке 5-те члана 89-ог устава, решили смо и решавамо:

Да се сазове велика народна скупштина на дан четрнајестог овог месеца Фебруара у Београду.

Наш министар унутрашњих послова нека овај указ изврши.

1. Фебруара 1877.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлом Нашег министарског савета, узимајући у обзир преку потребу земље, да се велика народна скупштина на основу тачке 5, члана 89. устава што скорије сазове;

Узимајући у обзир, да се због такве потребе неки прописи изборног закона скупштинског имају изменити тако, да се ова велика народна скупштина може на време избрати и сазвати.

На основу члана 56. устава наредили смо и наређујемо, што ће силу закона имати:

Сљедеће измене и допуне у изборном закону скупштинском од 10. Октобра 1870 год. (Зборник XVIII. стр. 64).

Члан 1.

У члану 4. реченог изборног закона прва тачка замењује се овим: „од дана обнародовања тога указа у званичним новинама до дана бирања треба оставити неко време.“

Члан 2.

У члану 9. почетак који гласи: „Кад општински судови узимају такве бирачке спискове готове они ће их у напредак после сваког књажевог указа за бирање, до тог рока само поправити и т. д.“ замењује се овим: „Бирачке спискове од последњег избора за народну скупштину општински ће судови одма поправити и т. д,“

Члан 3.

У члану 11. почетак „сваки може за осам дана од објаве да је списак готов и т. д.“ замењује се овим: „сваки може за 24 сахата од објаве да је списак готов и т. д.“

Исто тако у последњем одељку тога члана речи „за осам дана“ замењују се овим: „за 24 сахата.“

Члан 4.

У члану 12. у првом одељку речи: „за осам дана“ замењују се речма: „за 24 сах.“

Члан 5.

У члану 31. први одељак, који гласи: „одбор ће примати глас само онога бирача, који је записан у азбучном списку бирача“ допуњава се овим: „А ако због садањих околности земље не би било азбучног списка бирача у којој општини, онда ће одбор примити глас од оних бирача за које по своме уверењу зна, да имају право бирања по закону у тој општини.“

Члан 6.

Члан 39. замењује се овим: „Нов избор извршиће се одма сутра дан после првог бирања, што ће се јавно саопштити присуствујућим бирачима при закључењу рада првога дана.“ И овом обзнаном замењује се обзнана начином прописаним у члану 25. и 38.

Члан 7.

Овај закон вреди само за случај избора народних посланика за ову велику народну скупштину сазвану указом од 1. овог месеца за дан четрнајести истог месеца, а почиње важити од данас.

Препоручујемо свима Нашим министрима, да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају, властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

1. Фебруара 1877 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар просв. и црквених дела,
А. Васићевић с. р.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

Министар војни, артиљеријски пуковник,
С. Грујић с. р.

Председник министарског савета, министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела, и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министра унутрашњих дела, а по саслушању Нашег министарског савета, на основу члана 3-ћег и 83-ћег изборнога закона скупштинског решили смо и решавамо:

Да се на дан осмог овог месеца Фебруара предузме и изврши по целој земљи избор народних посланика за сазвану велику народну скупштину.

Наш министар унутрашњих дела нека овај указ изврши.

1. Фебруара 1877.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег Министарског Савета, на основу члана 76. устава, решили смо и решавамо:

Пошто је велика народна скупштина, сазвана указом Нашим од 1-ог за 14-ти дан тек. месеца Фебруара, извршила свој задатак, који јој је на основу тачке 5-те члана 89. и на основу другог одељка члана 54. устава опредељен био:

да се седнице ове велике народне скупштине закључе.

Наш министарски Савет нека овај указ изврши.

16. Фебруара 1877.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар прсв. и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар финанције,
В. Јовановић с. р.

Министар војни, артиљеријски пуковник
С. Грујић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

ПРОТОКОЛ МИРА

закључен између Високе Порте и Србије гласи у преводу, заједно са дотичним потврдама, као што следује:

I.

Данас 16. (28.) Фебруара 1877. одасланици Његове Светлости Књаза Српског, господа Ф. Христић и Д. Матић, саставши се у седницу код Његова Превасходства министра спољашњих послова, изјавили су да мисле да су при крају својих послова и да су се сложили са његовим превасходством министром, према објашњивој ноти коју предадоше Високој Порти дана 16. (28.) Фебруара.

У след тога господа одасланици изјавише да они према пуномоћству, које им је дала кнежевска влада, потврђују да њихова речена влада жели видети обновљене одношаје са сизеренским двором на основи *status quo ante.*

Његово превасходство министар спољашњих послова, са своје стране, изјавио је у име Високе Порте, да узима на знање поменуту објашњиву ноту *о којој је* реч, да је царска влада одлучила да

обнови односаје са кнежевином Србијом на основи *status quo ante*, и да ће та одлука саопштена бити Књазу уобичајеним до сада начином.

У овоме положају и да би се домашај начела *status quo ante* што јасније одредио те да би се избегло свако неспоразумевање, које би могло настати у томе обзиру, утврђујемо (констатујемо) да смо се сложили у овоме:

1. Да повраћај *status quo ante*, без другога многога тумачења, значи, да се потпуно и без изузетка повраћају све тачке и погодбе записане у царским хатима и другим актима, који се тичу Србије, а нарочито хат од 11. априла 1867. (5. зилхаџе 1283) о управи градова.

2. Пошто је Висока Порта дала потпуно помиловање поданицима отоманским, који би се били компромитовали у последњим догађајима, то и кнежевска влада од своје стране прашта и заборавља све оним Србима који се компромитоваше у истим несрећним догађајима.

3. За 12 дана од данас, царска војска и српска војска оставиће земљиште, које су заузеле изван некадашњих демаркационих линија тако да ка, прође тај рок, дотичне власти почеће опет вршити своје законите послове.

Овај је акт састављен у два егземплара.

Ф. Христић.
Д. Матић.

Сафвет.

II.

ТЕЛЕГРАМ

Његова Светлост Кнез Српски, Његовој Светлости великом везиру у Цариграду.

Част ми је известити вашу Светлост да потврђујемо и потпуно одобравамо Протокол, у ком су углављене основе за обнову одношаја између Високе Порте и Србије онако, како су га потписали наши особити одасланици, господа Ф. Христић и Д. Матић, као и објашњења и уверења, која су дали наши одасланици Високој Порти, и која се свршише тиме, што се обнови *status quo* какав беше између Високе Порте и кнежевине до месеца Јуна прошле године. Србија, враћајући се на тај начин у пуна своја права, повластице и слободе (имунитете), које је до тада уживала, прима с особитим осећањем верности обвезе, које излазе из фермана даних у различним епохама, и којима фермanима сизеренски двор беше показао своју бригу и поверење према српском народу и његову кнезу. До Његовог Величанства Султана стоји сад да прогласи званично, да су обновљени одношаји кнежевине Србије са Сизеренском силом *на уговореној основи.*

Београд, 18. Фебруара, 1877.

III.

ФЕРМАН

КЊАЗУ МИЛАНУ.

Нека се вечито слави!

Наша царска брига ишла је увек за оним, што могаше допринети да се учврсти мир и напредак кнежевине Србије, која је састатни део нашега царства, и да обезбрижи срећу и успевање њезиних становника. Слободе (имунитети) и повластице у царским хатима, изданим у различним епохама, смерале су само на то, да остваре ту жељу. Јасан доказ наше особите добре воље према народу Српском, с обзиром на његову осведочену верност према нашој царској влади, био је такођер дан особитом одлуком, по којој чување царских градова у Србији би поверено кнежевини. Односаји поверења и искрености између кнежевине и Сизеренског Двора беху на тај начин чврсти и све то развијенији, али на један пут, поред свих трудова наше царске владе за одржање постојећег реда ствари, били смо немило дирнути, видећи да се не могаху предупредити несрећни догађаји, који претише дубоко да потресу како унутрашњи положај Србије, тако и њезин положај према Сизеренском Двору.

На предлог који је учинила наша царска влада *у намери,* да се поврати мир, да се Србији

ратне невоље, и који је смерао на то, да се Србија врати у стање, које је заузимала пре последњих несрећних догађаја, Ви сте послали с пуномоћствима у Цариград многопоштовану господу Христића и Матића (Нека им се част умножи!). У преговорима који су вођени између њих и наше Високе Порте, они су јој усмено и писмено објаснили и дали уверења, по којима стоје добри, да ће се садржај фермана, даних у различним приликама, бриљиво чувати, да ће се вршити обвезе које је Србија узела на се у накнаду за повластице и слободе своје, и да се у напредак не ће допуштати ништа што би кадро било да материјално и морално поремети добре одношаје Србије с нашом владом.

Како су та објашњења и уверења обновила и утврдила наше царско поверење у верност и искреност кнежевине и народа Српског, то смо одобрили и потврдили повратак *status quo ante*, и као што је наше царско помиловање дано оним становницима суседних области, који, за време догађаја, о којима је реч, пребегоше и тражише уточишта у Србији, тако је исто обезбрижен повратак к својим кућама и оних становника кнежевине, који пребегоше к нама. Ми смо уверени, да ћете Ви и Народ Српски оценити ово уређење, као очевидни доказ нашег царског поверења и наше царске наклоности према вама, и да ће те настојати око тога, да се испуне обвезе кнежевине према нашој царској влади.

Овим нашим царским ферманом, који се вама шаље снабдевен нашом царском потврдом, проглашено је, на тој основи, да се повраћа стање *status quo ante*, и да су потребне заповести издане куд треба, да се оставе она места преко обележене (демаркационе) линије, која држи наша војска.

Дано 18. сафера 1294. $\frac{\text{4. марта}}{\text{20. фебруара}}$ 1877.

НАРЕДБА МИНИСТРА ВОЈНОГ.

о потпуном издавању плате официрима лекарима, и осталима.

Пошто су наступиле редовне околности и у сљед тих престали узроци са којих је, решењем мога претходника од 21. Октобра пр. год. Н№ 12568. обустављено било издавање целе плате официрима, лекарима и другим војничким личностима који су по закону уживали целу плату то наређујем:

Да се свима напредназведеним од 21. тек. мес. закључно издаје подпуна плата, коју по закону имају; а оно, што им је до сада по наведеном решењу било задржано вратиће им се нарочитим наређењем.

Казначејско одељење нека изврши ово решење.

Н№. 1729.
20. Фебруара 1877.
Београд.

Министар војни,
артилеријски пуковник
Ђ. Грујић с. р.

ПРОКЛАМАЦИЈА

моме драгоме народу.

Из Моје прокламације од 18. Јуна прошле године познати су Моме Драгом Народу узроци, који су нас принудили, да се прихватимо оружја, а познат је и задатак, за који смо се ми, у савезу са Црном Гором, борили.

Данас, кад се судбина источних хришћана налази у јачим рукама, Ја сам сретан што могу обзнанити Моме Драгом Народу, да сам, по саслушању велике Народне Скупштине, закључио мир са отоманском портом. Моји пуномоћници потписали су 17. овог месеца са царским министром иностраних дела протокол мира, коме сам Ја, са своје стране, послао телеграфским путем потврду и ратификацију.

Под гарантијом великих сила Србија остаје и даље у свима одношајима према отоманској порти, у којима је била пре рата. До конца овога месеца имају се војске, и турска и српска, повући на своје земљиште у колико се налазе изван политичних гра-

ница. За хришћане, који су за време рата у Србији нашли збега и заклона, уговорен је потпун опроштај, а има сигурна изгледа за основано побољшање њиховога стања на њиховом огњишту.

Браћо! Данашњим даном престаје ратно стање у Србији, а с њим престају и неке од оних особених мера, које је ратно стање изазвало, докле опет друге неке и даље остају као потребне до потпуног прелаза у редовно стање.

Враћајући се својим мирним пословима, сетимо се, пре свега, оних наших храбрих бораца, што на бојном пољу кости своје оставише; њихова ће имена вазда живети у успомени благодарнога потомства! Сетимо се наших рањених, који су за рад неспособни постали, па је наша патриотска дужност, да им опстанак олакшамо. Не заборавимо ни оне наше пограничне суграђане, који су у след ратних догађаја највише страдали. Мојој ће влади бити један од главних задатака, да се они првим потребама што пре намире и да се њихов положај у опште олакша.

Испунивши своју дужност на бојном пољу према својој отаџбини и својој браћи, настанимо сад да у мирном раду и братској љубави црпемо нову снагу за даљи народни напредак. Останимо вазда захвални нашој руској браћи на потпори, коју су нам за време рата указивали, као и свима другим племенитим народима, који су нас у нашој тешкој борби пратили својим драгоценим симпатијама. На-

рочито дајемо израза нашему признању према свима оним племенитим друштвима и лицима, која су нашим рањеницима и нашим ратним страдалницима руку помоћи човекољубиво пружала.

Према вама пак, драга браћо, испуњујем дужност, која је Мени, као владаоцу вашем, веома пријатна, захваљујући вам свима на пожртвованьима, која сте за време рата подносили, једни борећи се на бојном пољу, или чинећи друге личне услуге, други приносећи материјалне жртве, а сви без разлике дајући непрекидних доказа ретког родољубља.

У Београду, 21. Фебруара 1877.

Милан М. Обреновић IV. с. р.

КЊАЗ СРПСКИ.

МИЛАН М. ОВРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

На предлог Нашег министарског савета а на основу члана 38. и 56. устава,

Узимајући у обзир: да је услед закључења мира са Отоманском Портом, што је Нашом проклама-цијом данас објављено, престала потреба неких од оних особених мера, које су за време ратнога стања привременим законима уведене биле;

Узимајући даље у обзир, да је опет нужно неко време за прелазак из ратнога у сасвим редовно стање и да због тога постоји потреба за неке од особе-них мера, те да по томе не могу сад одмах прес-тати и неки привремони закони, којима су те мере уведене,

Решили смо и решавамо, што ће силу закона имати:

Члан I.

Престају од данас закључно даље важити ови *привремени* закони:

1. Привремени закон о реквизицији од 17. Јуна 1876 год. „Срп. Новине“ број 135;

2. Привремени закон од 17. Јуна 1876 год. „Срп. Новине“ број 135., који садржи тачку из законодавне одлуке од 13. Октобра 1875. год. о смањењу плата, пензија, издржавања и т. д. за време рата;

3. Указ од 18. Јуна 1876 год. „Срп. Новине“ бр. 135. о проглашењу ратнога стања;

4. Привремени закон од 18. Јуна 1876. год. „Срп. Новине“ бр. 135. о преком суду;

5. Привремени закон од 23. Августа 1876. године „Срп. Новине“ број 189. о војним поштама.

Члан II.

Остају и даље у сили следујући привремени закони:

1. Привремени закон од 11. Маја и 9. Августа 1876. год. „Срп. Новине“ број 103. и 175. који садржи тачку из законодавне одлуке од 13. Октобра 1875. год. о обустави плаћања у грађанским потраживањима, — до 20. Маја закључно ове године.

2. Привремени закон од 17. Јуна 1876 год. „Срп. Новине“ број 135. који садржи тачу из законодавне одлуке од 13. Октобра 1875. год. односно употребе чиновника, свештеника и т. д. на *војну службу*, — и то до закључења и предаје

дужности и рачуна о послу, са којим је ко за време рата управљао.

3. Привремени закон од 17. Јуна 1876. год. „Срп. Новине“ број 135. који садржи тачку из законодавне одлуке од 13. Октобра 1875. год. о дужности општине, да издржава породицу и сређује пољски посао сиромашних војника и добровољаца, — до решења скупштине, а најдаље до 20. Јула ове године.

4. Привремени закон од 11. Маја и 9. Августа 1876 „Срп. Новине“ бр. 103. и 175 о обустави штампе, — до решења скупштине, а најдаље до 20. Јула ове год.

5. Привремени закон од 17. Јуна 1876. „Срп. Новине“ број 135 о надзору државних власти над општинским, — до решења скупштине, а најдаље до 20. Јула ове год.

6. Указ од 17. Јуна 1876, год. „Срп. Нов.“ бр. 135. и следујући, с којим је проглашен, пројект војно-судског законика“, печатаног од 8. Априла 1876. год. ФБр. 3019 са исправкама, и према томе цео „привремени војно-судски законик“ са додатцима (§. 12 *а*) од 11. Августа 1876. „Срп. Нов.“ број 178. и 23. Августа 1876. (§ 158 *а*) „Срп. Нов.“ бр. 189. — до решења скупштине а најдаље до 20. Јула ов. године.

7. Решење од 22. Декембра 1876. „Срп. Нов.“ бр. 3. од 1877. о бесплатном примању депеша Рус-

ког добротворног одбора, — докле траје одбор, а најдаље до 20. Јула ов. год.

Препоручујемо свима Нашим министрима да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају; властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

21. Фебруара 1877. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета, министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар просв. и црквених дела,
А. Васићевић с. р.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

Министар војни, артиљеријски пуковник,
С. Грујић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета, а на основу члана 56. устава,

Узимајући у обзир:

1. Да су становници неких пограничних округа наших морали, у след упадања непријатеља на граници, оставити своја огњишта, и поднети толике друге жртве, од којих су остали окрузи остали сачувани;

2. Да је за прво опорављење наших страдалаца на граници нужна брза помоћ у средствима за живот и опстанак, као што су: храна; оруђа и справе за подизање или оправљање станова и за сређивање поља; семе за усев; стока за теглење и за домазлук;

3. Да је од хране, стоке, алата, справа и других средстава што су, по закону о реквизицији, или куповином за издржавање војске била набављена,

преостало много, за што се сад нова употреба законодавно одредити има.

Наредили смо и наређујемо, што ће силу закона имати:

1. Да се од оне хране и стоке, од оних алата и справа, и у опште од свију оних средстава која су на основу закона о реквизицији, или куповином, за војне цељи прикупљена била, па су сад преостала, одвоји колико је за најпрече потребе војске нужно; а све остало да се употреби на помоћ онима, који су, у след упадања непријатеља на граници, страдали, па им је сад таква помоћ преко и неодољиво нужна.

2. Да се тима страдалцима помаже овако:

а. Храна за издржавање и семе за усев да се даје бесплатно појединим страдалцима. А општинске или среске власти дужне су да сазнаду праве потребе појединаца у томе погледу, па да према томе саставе списак, или издаду уверење, колико је коме хране за изхрану и за семе нужно.

б. Стока за теглење и домазлук, оруђа и справе за подизање или оправљање станова; алати и справе за сређивање поља: да се ставе општинама на послугу; а општине да их појединцима по потреби и по реду дају, да се њима послуже.

Препоручујемо Нашем војном министру, Нашем министру финансије и Нашем министру унутрашњих дела, да овај указ изврше; властима пак заповедамо,

по њему поступају; а свима и свакоме, да му се покоравају.

21. Фебруара 1877.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,

Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,

Јов. Ристић с. р.

Министар правде,

Јеврем Грујић с. р.

Министар унутрашњих дела,

Рад. Милојковић с. р.

Министар просв. и црквених дела,

А. Васићевић с. р.

Министар финансије,

В. Јовановић с. р.

Министар војни, артиљеријски пуковник,

С. Грујић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по млости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета, а на основу члана 56. устава,

узимајући у обзир,

а, да је § 11. шумске уредбе од 4. Априла 1861. год. (зборн. XIV. стр. 59.) наређено, да онај, који сече дрва за домаћу потребу, има да плати за објаву 1 грош чаршијски;

б, да су у неким пограничним окрузима у след упада непријатељског нашим становницима поништене куће и друге зграде;

Наредили смо и наређујемо што ће силу закона имати:

Да се за грађу, која буде требала за подизање кућа и других зграда пограничних страдалаца, било да је ови сами, или други за њих секу, не наплаћује такса за објаву, која је одређена у §-фу 11.

шумске уредбе, за сечење горе за домаћу потребу, као што је ова означена у последњој тачки § 40. исте уредбе.

Овај закон важи од дана књажевог потписа, па до решења скупштине, а најдаље до 20. Јула ове године.

Препоручујемо Нашем министру финанције, а и свима Нашим министрима у колико се кога тиче, да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају; властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

7. Марта 1877. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар просвете и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

Министар војни, артиљеријски пуковник,
С. Груић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар правде,
Јеврем Груић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета, а на основу члана 56. устава,

Узимајући у обзир:

1, да се по закону о устројству ћумрука од 12. Децембра 1863. год. и по закону о тарифама ћумручким од 23. Јануара 1864. год., а на име о увозној тарифи, и по разним позицијама исте, имају наплаћивати ћумручина и узгредне таксе на земљоделске справе и алате, што се са стране увозе, као и на гвожђарију, која се за грађење кућа и других зграда увози; и

2, да су у неким пограничним окрузима, услед упада непријатељског, нашим становницима поништене куће и зграде, па и земљоделске справе и алати,

Наредили смо и наређујемо што ће силу закона имати:

Да се на све земљоделске справе, алате, као што су: плугови, мотике, секире, ашови и т. п. што се буду увозили за домаћу потребу пограничних страдалаца, као и на гвожђарију, која се буде увозила за грађење кућа и других зграда пограничних страдалаца, па било да ови сами све то увозе, или да то други за њих са стране набављају, не наплаћује никаква ћумручина нити узгредне таксе.

Овај закон важи од дана потписа Кнежевог, па до решења скупштине, а најдаље до 20. Јула ове године.

Препоручујемо Нашем министру финансије, да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара; властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

12. Марта 1877. г.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар просвете и црквених дела,
А. Васићевић с. р.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

Министар војни, артиљеријски пуковник,
Ђ. Грујић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета, а на основу члана 56. устава,

Узимајући у обзир:

1-во. Да су смештањем болница у зданиима државним, окружним, среским и општинским, постале неопходне оправке, које је нужно што скорије извршити, да би се за времена предупредиле могуће заразе;

2-го. Да је за брже извршење свих таких оправака потребно учинити неке измене у закону о подизању јавних грађевина,

Наредили смо и наређујемо:

Следеће измене и додатке у закону о јавним грађевинама од 23. Марта 1865. год. збор. 18. страна 82.

Што ће силу закона имати:

Код § 25.

Додаје се на крају ова тачка:

Оправке на државним грађевинама, које су постале потребне што су у њима смештене болнице за време рата, и у оном случају кад вредност истих оправака превазилази суму од 5000 гр. чар. може наредити сам министар грађевина без тражења даљег одобрења и у израд давати начином, какав он по саслушању месне власти за сходан нађе.

Код § 46.

Додаје се на крају ова тачка:

Што је казано у садањем додатку §-фу 25-ом то вреди и за окружна, среска и општинска здања, којих је оправка из истих узрока потребна постала.

Овај закон вреди од дана Књажевог потписа па до решења скупштине, а најдаље до 20. Јула ове године.

Препоручујемо председнику Нашег министарског савета, министру грађевина, а и свима Нашим министрима, у колико се кога тиче, да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају; властима

пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

16. Марта 1877 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

Министар унутр. дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар просв. и црквене дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

Министар војни артиљеријски пуковник,
С. Грујић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета, а на основу члана 56. устава,

Узимајући у обзир:

Да се по закону о устројству ђумрука од 12. Декембра 1863. г. и закону о тарифама ђумручким од 23. Јануара 1864. г., а на име у увозној тарифи и по разним позицијама исте, имају наплаћивати ђумручина и узгредне таксе на храну, разно семење за усеве и разну пићу за стоку, што се са стране увози, као и на друге ствари за домаћу потребу нужне,

Наредили смо и наређујемо, што ће силу закона имати:

Да се на ђумруцима: радујевачком, вршке-чуке, пандиралском, грамадском, алексиначком, суповачком, Јанкове клисуре, рашком, јаворском и мокрогорском, не наплаћује никаква ђумручина ни узгредне таксе

на храну и семе у количини до 100 ока, као и на сточну пиљу у количини до 200 ока и у опште на ствари које се са стране увозе, за домаћу потребу ратних страдалаца, па било да их ови сами или други за њих набављају; као и на ствари које би они у размену странцима давали, или од ових примали

Овај закон важи од дана потписа Књажевог. па до решења народне скупштине, а најдаље до 20 Јула ове године.

Препоручујемо Нашем министру финанције, да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

2. Априла 1877 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Министар просвете и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар финанције,
В. Јовановић. с. р.

Министар војни,
артиљеријски пуковник,
Ђ. Ђурић с. р.

Председник министарског савета,
министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар правде,
Јеврем Ђурић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег војног министра решавамо, да се „пропис одеће административног особља при народној војсци“ од 5. Јуна прошле године, замени са следећим:

ОДЕЋА

административних званичника

при народној војсци иста је као и код народних војника, само се струке и звања овога особља разликују нарочитим латицама и нарочитим знацима. Тако

Струка полицијска, куда спадају: надзорници друмова и начелници станица, има црвену латицу на јаки од блузе.

Струка судска, куда спадају: корпусни судски комисари, корпусне судије, бригадне судије и бригадни аудитори, — има отворену плаву латицу.

Струка економијска (стална и стројна), куда спадају: у сталној: комисар министарста војеног и главни комисар болница, управници магацина и радионица, надзорници млинова и магационари; а у стројној корпусни интенданти (ако нису официри), помоћници корпусних интенданата и интендантски чиновници врховне команде, бригадни и пуковни комисари и комисари: варива, леба и меса у корпусу, комисари врховног штаба, батаљони комисари, комисар корпусног штаба, комисари за вариво, леб и месо у бригади и пуку, комисар корпусног санитета, комисари: марвеног депоа, пољских и резервних болница и понтонског трена, четни комисари, комисари бригадног санитета, пуковног и бригадног штаба, комисари ескадрона, батерије, занатлијске чете, месарског вода, пекарског вода, штаба муниционих колона, муницијоних колона по себице, станичних болница, корпусних телеграфских одељења, корпусних поштанских одељења и инжињерских депоа — има угасито зелену латицу.

Струка рачунско, куда спадају: корпусни контролори и казначеји, помоћници контролора и бригадни казначеји, — има жуту латицу.

Струка телеграфска, куда спадају: иншпектор телеграфа, руковаоци корпусних телеграфа и телеграфисте, — има вишњеву латицу.

Струка поштанска, куда спадају: иншпектор пошта, руковаоци корпусних пошта, контролор вр-

ховне поште, поштари и постилијони, — има пепељаву латицу од чохе.

Звања се разликују по општим ранговима, што их разни административни званичници по положају у опште имају. Тако

Званичници 1-ог реда, куда спадају: надзорници војних друмова, комисар министарства војног и главни комисар болница, корпусни судски комисари, корпусни интенданти (ако нису официри) иншпектор телеграфа и иншпектор поште, — имају на латици 3 сребрна угласта ширитића од 5 м.м. у толико истом растојању један од другог.

Званичници 2-ог реда, куда спадају: судије (ранга вишег официра) управници магацина и радионица, начелници друмских станица, помоћници корпусних интенданата и интендантски чиновници врховне команде, корпусни контролори и казначеји, руковаоци корпусних телеграфа и руковаоци корпусних пошта и контролор врховне поште, — имају два таква сребрна ширитића.

Званичници 3-ћег реда, куда спадају: судије, (ранга нижег официра) аудитори, надзорници млинова и магационари, бригадни и пуковни комисари и комисари варива, леба и меса у корпусу, комисари врховног штаба, помоћници контролора и бригадни казначеји, телеграфисте, поштари и постилиони, — имају на латици 1 такав сребрн ширитић.

Званичници 4-ог реда, куда спадају: батаљони комисари, комисари корпусног штаба, комисари за

вариво, леб и месо у бригади и пуку, комисар корпусног санитета, комисари марвеног депоа, пољских и резервних болница и понтонског трена, — имају толика три жута ширитића.

Званичници 5-ог реда, куда спадају: четни комисари, комисари бригадног санитета, пуковног и бригадног штаба, комисари ескадрона, батерије, занатлијске чете, месарског вода, пекарског вода, штаба муниционих колона, муниционих колона посебице, сталних болница, корпусних телеграфских оделења корпусних поштанских оделења и инжињерског депоа, — имају два жута свилена ширитића.

Писари у опште код свију струка и при свима командама и заводима, — имају по један жут свилен ширитић.

Капа је код свега административног особља шајкашка, онаква као и у народних војника.

Наш војни министар нека изврши овај указ.

Ф Бр. 6375.
6. Маја 1877. г.
Београд.

М. М. Обреновић с. р.

Министар војни
пуковник
Ђ. Грујић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа.

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег војног министра решавамо, да се у прописима за одело војске од 3. Јула 1870 год. ЕБр. 2109. од 12. Фебруара 1873. ЕБр. 653. и од 5. Јуна 1876 године, учине следеће

ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ.

Ношња официрска.

а, *Обична.* За редовну службу блуза; код виших официра панталоне без лампаза; на маршу и у логору шајкашка капа и чизме.

Блуза је прописне форме но без металних дугмета с поља и без испуске, само јој се сад додаје на раменима место еполетушака код виших официра два гајтана златна или сребрна према роду оружја а код нижих од блузине чохе.

Шајкашка је капа ова: код ђенералштабских официра и оних, који врше ђенералштапске дужности, од угасито црвене, код инжињерских и артиљеријских од црне, код коњичких од отворено плаве, код пешадијских и свију осталих од угасито плаве чохе; и код четних, ескандронских и батеријских командира оперважена је горе по преклопцима са 1, код батаљонских командира и шефова бригадних штабова са 2, код помоћника бригадирских, пуковара у опште начелника дивизијских ђенералштабова и команданата у корпусима са 3 чојане отворено црвене, код ђенералштапских црне а код инжињерских вишњеве пантљичице, ширине од $1^{c.\,m.}$; код оних пак, који су ранга бригадирског (где се осим осталих разуму и виши официри при главном ђенералштабу) оперважена је с једним, код оних дивизијарског са два, код корпусних команданта са 3 златна или сребрна ширита од $\frac{1}{2}^{c.\,m.}$ ширине, а код министра војног и других већих команданата са 3 златна исте размере ширитића и испод њих још са једним златним гајтанчићем.

Ађуганти и ордонанси при командама имају сви без разлике на 1 отворено зелену пантљичицу по преклопцима.

Шинел код нижих официра има поставу сиву а преклопце од шинелске чохе; код виших официра постава је сива, преклопци црвени; а код ђенерала и постава и преклопци црвени.

б, *Празнична.* За цркву, празником и јавне за-

баве мундир, са раније прописаним панталонама и капом.

в, *Службена.* За дежурства у гарнизону, погреб официра и т. д. мундир са шарпама, а на дежурства у логору блуза са шарпама.

г, *Парадна.* За параде, парадне процесије, јављања за одлазак и долазак из команде, — мундир шарпе и перјаница.

Примедба 1. О парадама јашући официри, који нису у строју, биће у ципелама а не у чизмама.

Примедба 2. Мундир без шарпе и перјанице и панталоне парадне могу официри носити и у обичне дане и на походу, као год што у те дане могу носити и шајкашку капу са блузом и кад нису у логору и на маршу.

Примедба 3. Декорације се носе према пропису; а мећу се у висини доње ивице другога реда дугмета озго бројећи.

Официри у пенсији и оставци носе цивил (осим кад се изрично друкчије дозволи или на службу употреби).

Официри у недејству или на расположењу одевају се као год под *а* и *б*, но без знакова на шајкашкој капи, а могу и цивилно одело носити.

Официри контрактуални носе се као и активни официри.

Почасни официри кад год врше војну дужност и кад се по дужности јављају војним старешинама носе, а на опште народне празнике и кад је парада могу носити униформу дејствителног официра.

Дијурнисте са одличијама официрским, који за сада постоје, кад врше војне дужности, носе само обично одело (блузу и шајкашку капу).

Наш војни министар нека изврши овај указ.

Ф Бр. 6374.
8. Маја 1877 г.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар војни
пуковник,
Ђ. Ђурић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министарског савета, а на основу законодавне одлуке од 13. Октобра 1875. године,

Узимајући у обзир да је законом од 21. Фебруара ове године (у чл. II. тач. I.) Српске Новине број 40. остављен и даље до 20. Маја закључно ове године у сили привремени закон од 11. Маја и 9. Августа 1876. (Српске Новине бр. 103. и 175.), који садржи тачку из законодавне одлуке од 13. Октобра 1875. године о обустави плаћања у грађанским потраживањима;

Узимајући даље у обзир да с једне стране прелазно стање из ратног у редовно, још се није навршило а с друге да се Народна скупштина има састати скоро а најдаље 24. Јуна ове године по Нашем указу од 24. Декембра 1876. Српске Новине бр. 285.,

И налазећи по томе, да је у реду, да се речена тачка из споменуте законодавне одлуке продужи још за време, које је потребно за скупштинско решење о томе,

Решили смо и решавамо:

Привремени закон од 11. Маја и 9. Августа 1876. (Српске Новине бр. 103. и 175.) који садржи тачку из законодавне одлуке од 13. Октобра 1875 године о обустави плаћања у грађанским потраживањима, и који је законом од 21. Фебруара ове године у чл. II. тачка I. Српске Новине број 40. продужен до 20. Маја закључно ове године — остаје у сили још до решења Народне скупштине а најдаље до 24. Јуна закључно ове године.

Препоручујемо Нашим министрима правде и унутрашњих дела да овај закон обнародују, а свима Нашим министрима, у колико се кога тиче, да се о извршењу његовом старају; властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

17. Маја 1877. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

Председник министарског савета министар грађевина,
Стев. Михаиловић с. р.

Министар просвете и црквених дела,
А. Васиљевић с. р.

Министар иностраних дела и по потреби заступник председника министарског савета,
Јов. Ристић с. р.

Министар финансије,
В. Јовановић с. р.

Министар војени пуковник,
С. Грујић с. р.

Министар правде,
Јеврем Грујић с. р.

ПРОКЛАМАЦИЈА

моме драгом народу.

Полазећи у Румунију да поздравим Његово Величанство Цара Александра, обзнањујем драгом Народу Српском, да ће Ме, за време Мога одсуства, у вршењу Књажевске власти заступати Мој Министарски Савет по упутствима, која сам му Ја издао.

Праштајући се овим, на кратко време, са милим завичајем, препоручујем, и у овој прилици, Свој драги Народ милостивом закриљу Свемогућега.

1. Јуна 1877. у Београду.

Милан М. Обреновић IV. с. р.

КЊАЗ СРПСКИ.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог Нашег министра унутрашњих дела а по саслушању Министарског Савета,

на основу чланова: 75. и 76. устава и чланова: 80. и 81. изборног скупштинског закона

решили смо и решавамо:

Редовна народна скупштина за 1876. годину, одложена Нашим указом од 24. Декембра 1876. године за шест месеци, сазива се у Крагујевцу за дан-деветнајестог текућег месеца Јуна.

Наш Министар унутрашњих послова нека овај указ изврши.

1. Јуна 1877. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.

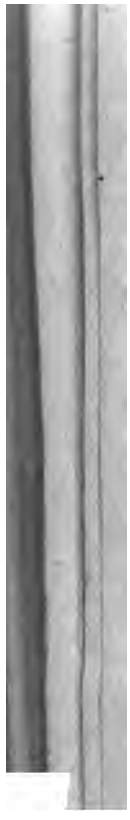
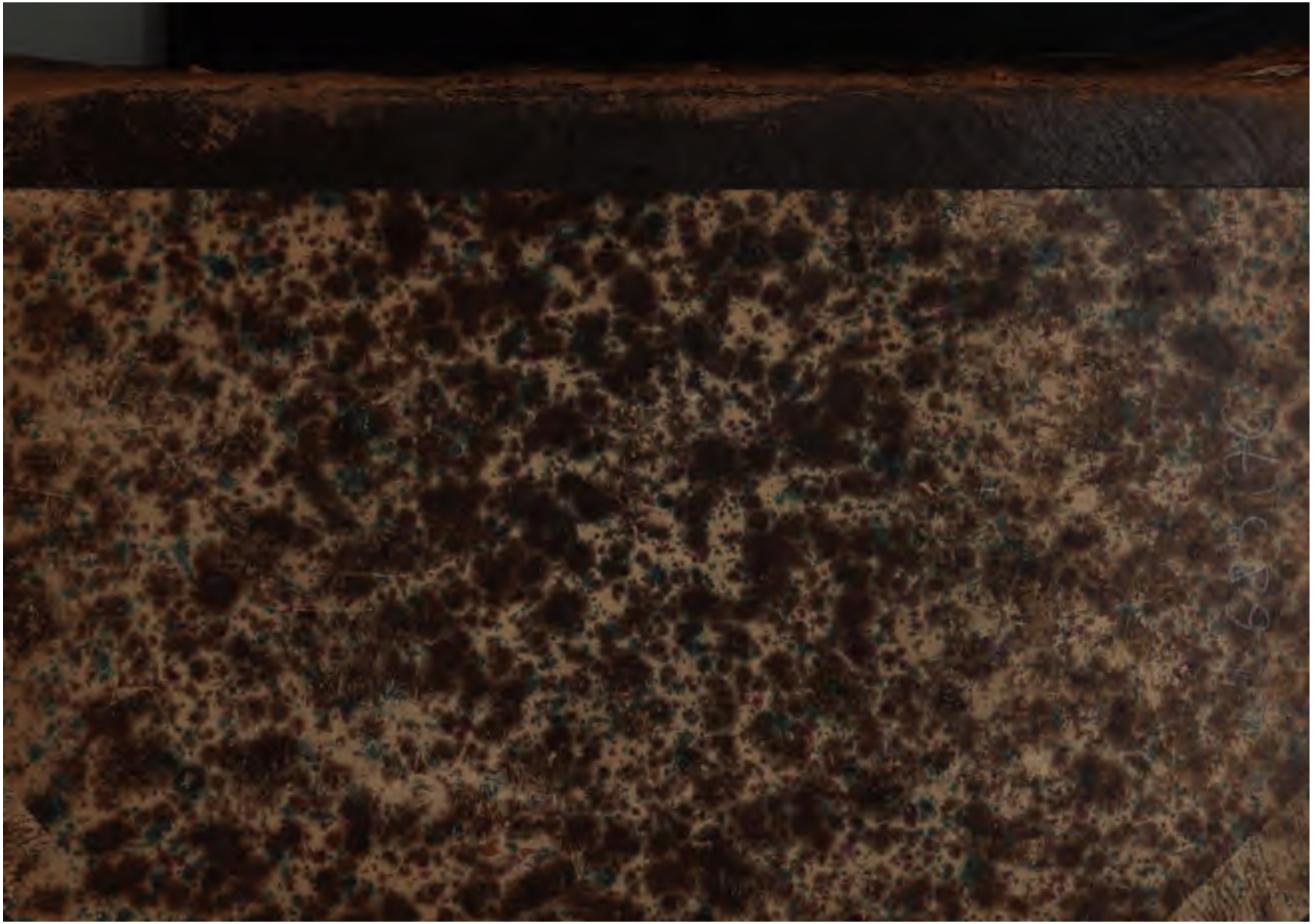
UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 01637 1836